ISSN : 2822 0994 (ONLINE)

วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์

JOURNAL OF SETTHAWIT REVIEW

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568)
Vol. 5 No. 2 (May-Augus 2025)

วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์
57 หมู่ 1 บ้านเขวาชี ต.แสนชาติ
อ.จังหาร จ.ร้อยเอ็ด 45000
โทร. 092 746 7383
EMAIL : SETTHAWIT138@GMAIL.COM

วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568)

ISSN : 2822 0994 (Online)

กองบรรณาธิการ

• บรรณาธิการ (Editor)

ดร.สนั่น ประเสริฐ

• ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญฺโญ (สืบนิสัย), ดร.

• กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ	: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์.ดร.เกรียงศักดิ์ โชควรกุล	: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง พันธ์จันทร์	: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ธวัชชัย ดุลยสุจริตกุล	: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ	: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิรดา แพงไทย	: วิทยาลัยพิชยบัณฑิต
ดร.สุธีกิติ์ ฝอดสูงเนิน	: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ดร.สุทธินันท์ ศรีอ่อน	: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

• ผู้จัดการวารสาร

ดร.พลากร อนุพันธ์

เกี่ยวกับวารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์ : วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์ กำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ

กระบวนการพิจารณาบทความ : บทความที่เผยแพร่จะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบข้อมูลของผู้ส่งบทความ

ประเภทของบทความ :

1. บทความวิจัย
2. บทความวิชาการ
3. บทวิจารณ์หนังสือ

ภาษาที่รับตีพิมพ์ : ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

ค่าตีพิมพ์ 4,000 (สี่พันบาทถ้วน)

กำหนดออกเผยแพร่วารสาร :

วารสารกำหนดวงรอบการเผยแพร่ 3 ฉบับต่อปี ดังนี้
ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน
ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม
ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

การติดต่อประสานงานและส่งบทความเผยแพร่ :

1. สอบถามรายละเอียดเบื้องต้น เช่น รอบการเผยแพร่ หนังสือตอบรับการตีพิมพ์ เป็นต้น โทร. 081 037 6733
2. Clik คำแนะนำสำหรับผู้เขียน และเทมเพลตบทความ
3. สแกนไลน์ กลุ่มวารสารฯ เพื่อการติดต่อประสานงานเผยแพร่บทความ

บทบรรณาธิการ

วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์ เป็นวารสารด้านสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความวิชาการ บทความวิจัย รวมทั้งบทวิจารณ์หนังสือ เปิดรับตีพิมพ์เผยแพร่บทความด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์ กำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ โดยบทความที่ส่งมาตีพิมพ์เผยแพร่กับวารสารจะได้รับการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ท่าน วารสารฉบับนี้เป็นวารสารปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568) เป็นฉบับที่ 2 ของปี 2568 ตีพิมพ์บทความทั้งสิ้นจำนวน 60 บทความ จำแนกเป็นบทความวิชาการ 4 เรื่อง บทความวิจัย 52 เรื่อง และบทวิจารณ์หนังสือ 4 เรื่อง

วารสารขออนุโมทนาและขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่กับทางวารสาร ตลอดถึงเครือข่ายด้านวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้อนุเคราะห์ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียนบทความและวารสารด้วยดีเสมอมา วารสารรู้สึกเป็นเกียรติและมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการได้พัฒนาศักยภาพด้านวิชาการของผู้เผยแพร่บทความ และมีความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างยิ่งที่จะปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพบทความให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป ขออนุโมทนาและขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ดร.สนั่น ประเสริฐ
บรรณาธิการวารสาร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า

บทความวิชาการ

การใช้ปัญญาประดิษฐ์สู่การวิจัยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต: AI For All 595
พระรบชนะชน อติพโล (คำอ่อนศรี), พระคำแหง อุตฺตโร (สีหาจักร์), สนุก สิงห์มาตร

ความเชื่อเรื่องพญานาคภูลังกากับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 610
พระมหาสรายุทธ กลฺยาณเมธี (แก้วม่วง), พระณัฐวุฒิ พันทะลี
พระครูวินัยธรวุฒิไกร มาลัยขวัญ, พระครูประยุตสารธรรม

กลไกการพัฒนาจริยธรรมและการส่งเสริมเชาวน์ปัญญา เพื่อการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ 625
พระณัฐวุฒิ พันทะลี, วิญญู เถาถาวงษ์, พระครูประยุตสารธรรม
พระครูวินัยธรวุฒิไกร มาลัยขวัญ, พระมหาสากล สุภรเมธี/เดินชาบัน

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทุติยปาปณิกสูตร 637
ธนกร ดรกมลกานต์, ปัญจะศิลป์ ดาวะดึง, พระมหาคุณากร ระดาไสย
อัญญรัตน์ โนนแก้ว, สมาน แก้วคำไสย์

บทความวิจัย

การนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 646
มณีรัตน์ ทะการ, วัชระ จตุพร

ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning : PBL) ร่วมกับ Game Online เรื่องระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์และระบบต่อมไร้ท่อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ 656
นันทน์ธร บรรจงปรุ, ชลิตา แซ่เซี้ยว

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 665
ณชญาดา สุวรรณชาตรี, จรัส อติวิทยาภรณ์

โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่อผลการดำเนินงานของโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพในประเทศไทย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ 676
บุษบา อู่อรุณ, ปรีชา คำมาดี, ภัทรพล ชุ่มมี

การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 688

ทิพวรรณ ภาวุธ, พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ 700

นงลักษณ์ นามวิเศษ, สมปอง สุวรรณภูมา

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย 710

วิภารัตน์ หวลคำ, วัชระ จตุพร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าประเภทเร่งด่วนทางอากาศ 719

ชิตพงษ์ อัยสานนท์

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 733

อัฐธีรณี คงสุด, จรัส อติวิทยาภรณ์

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา 747

ปรียานุช เอ้งเถี้ยว, มณฑา จำปาเหลือง

การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 758

พระมหาสายัณห์ เปมสีโล (วงศ์สุรินทร์), สุทธินันท์ พรหมพันธุ์ใจ, วิญญู เถาถาวงษ์ พระครูสังฆรักษ์ ปมุตฺโต (ยศวีร์ เวชบุตร), พระสุธารักษ์ ธมฺมารกฺโข

การพัฒนากิจกรรม และส่งเสริมบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษา พระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี 769

พระมหาไพจิตร อุตฺตมธมฺโม (สาฆ้อง), วรธนัท พรมศรี, มนตรี รอดแก้ว, อาทิตย์ แสงเฉวก และพระครูสังฆรักษ์ยศวีร์ ปมุตฺโต (เวชบุตร)

รูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 780

คมกฤช พวงศรีเคน, อเนก ศิลปะนิลมาลย์, พระเมธีวัชราภรณ์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ 788

นาฏอนงค์ ดวงโกสุม, สมปอง สุวรรณภูมา

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 799

ชนกานต์ เกตุยอย, วัชระ จตุพร

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ 813

พวงศรี เสนทอง, นิรันดร์ จุลทรัพย์

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 824

กรกมล ช่วยเต้า

ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ 835

พรนภา จันทร์ศรี, สมปอง สุวรรณภูมา

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี 844

อัจฉริยา ใฝ่ใจดี, สมปอง สุวรรณภูมา

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งก ารเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 854

ชนม์นิภา ศรีทองมา, วัน เดชพิชัย, นวรัตน์ ไวชมภู

การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ 867

พระมหาอัครวัฒน์ กิตฺติญาโณ (เหมือนพันธ์)

แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน 880

พิชญ์ภูมิ ใจสุขสันต์, อาภาพรรณ ประทุมไทย

การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 893

พิเชษฐ์ แสนสุข, สุนทร คล้ายอ่ำ

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 905

อนุวัฒน์ อินต๊ะ, นริศรา เสือคล้าย

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 916

สุพิชชา มาตเลิง, ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ

การบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา 930
อรภิญญา อริยธเนศ, วัชระ จตุพร

แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร 941
ชิษณุชา ไชยวรรณ์, บุญล้อม ด้วงวิเศษ

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 954
มุจรินทร์ เพิดภูเขียว, ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ

การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 966
ณภัทร นวลจีน, วัชระ จตุพร

อิทธิพลของการจัดการสิ่งแวดล้อม ข้อจำกัดทางการเงิน และชื่อเสียงขององค์กรที่มีผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน 981
หลิว ยี่หง, อัญชลี ชัยศรี, สำเริง ไกยวงค์

ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของผู้บริโภคในเมืองหลิวโจว มณฑลกวางซี ประเทศจีน 996
ฮาง ลี, อัญชลี ชัยศรี, สำเริง ไกยวงค์

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น 1013
ภาณุพงษ์ คำสีโห, ชาญชัย ฮวดศรี, สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความตั้งใจซื้อเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์และช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร 1025
สุชาติ ปรักทยานนท์, สุรเชษฐ์ โล่ทองคำ, กฤษฎาภรณ์ รุจิธำรงกุล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร 1036
สมพงษ์ สุเมธกชกร, จรูญ ชำนาญไพร, เบญจฐา วัฒนกุล

การบริหารสินทรัพย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 1046
สุภาพร รัตนวิสุทธิ์, นฤมล สุทธิธรรม, พนิดา กาลจักร

การวิเคราะห์ผลตอบแทนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย 1056
ลักษมี บุญเอี่ยม, นิศารัตน์ วิอังศุธร, สุรีรัตน์ เสนาเลิศ

สภาพและแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 1065

อณัศยา คำตา, ธารารัตน์ มาลัยเถาว์

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 1078

จิตรานุช วรรณวิจิตร, สุนทร คล้ายอ่ำ

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย 1092

ญาติมา นุชแดง, ธิติยา พงษ์พานิชธาดา, ณัฐวรรณ สาสิงห์

การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย 1102

เจษฎากรณ์ ริยอง, นริศรา เสือคล้าย

การศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย 1117

กัลย์สุดา ขันแก้วมิ่ง, นริศรา เสือคล้าย

การวิเคราะห์คุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน *SET ESG Ratings 2024* 1131

สุพรรณิกา สันป่าแก้ว, นัฐนันท์ ทอนศรีชัยเลิศ, บุรพร กำบุญ

ศึกษาความสัมพันธ์อัตราส่วนทางการเงินและความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 1142

จรินทร นามขาน, จันทร์เพ็ญ กสิกิจนำชัย, พอนศิฎกาญจน์ แสงวันทอง

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน 1153

ศิริวัฒน์ เทพคำ, สันติ บูรณะชาติ

การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 1168

ดลนภา อ่อนละเอียด, พระครูวุฒิชัยการโกศล

สภาพและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 1181

อัญชิษฐา ปราณีตพลารักษ์, ภัทร์พงศ์ พงศ์ภัทรกานต์

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนตรังคริสเตียนศึกษา จังหวัดตรัง 1195

อติวัณณ์ นิรมิตถวิล, นวลจิตต์ เชาวกีรติพงศ์, ดวงเดือน สุวรรณจินดา

การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การขายออนไลน์ 1207

ปัญญดา จันทกิจ

ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานในอุตสาหกรรมไทย 1218

ชุติเดช มั่นคงธรรม

วัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 1233

ญาดา ไชยสุวรรณ, จรัส อติวิทยาภรณ์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล 1244

ปรียาภรณ์ ธีรพรเลิศรัฐ

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาในการพัฒนาคุณภาพงานโลจิสติกส์ของ ผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทย 1259

ณรงค์ฤทธิ์ ยิ้มเจริญพรสกุล

บทวิจารณ์หนังสือ

ศีล ๕ คุณค่าของชีวิตและสังคม 1273

รมิดา สวนมะไฟ, พระครูวาปีจันทคุณ, พระครูภาวนาพัฒนบัณฑิต

หลักการและวิธีการเทศน์ 1281

พระครูปริยัติสันติธรรม, ไพฑูรย์ สวนมะไฟ

กรรมกับโรคพันธุกรรมในทัศนะพระพุทธศาสนา 1289

พระครูสุตเจติยาภิบาล (จรูญโรจน์ กวิวโส), ไพฑูรย์ สวนมะไฟ
พระครูภาวนาพัฒนบัณฑิต

ธรรมนูญชีวิต 1299

พระบุญล้อม จารุธมฺโม, ไพฑูรย์ สวนมะไฟ, ธนกร ดรกมลกานต์

การใช้ปัญญาประดิษฐ์สู่การวิจัยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต: AI For All

Using Artificial Intelligence to Research for Lifelong Learning: AI For All

พระรบชนะชน อติพโล (คำอ่อนศรี)
Phra Robchanachon Atipalo (Khamonsri)
พระคำแหง อุตฺตโร (สีหาจักร์)
Phra Kamheng Uttaro (Sihajak)
สนุก สิงห์มาตร
Sanook Singmatr
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาสงฆ์ร้อยเอ็ด
Master of Education Program
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Roi Et Buddhist College, Thailand
E-mail: Kamonsri567@gmail.com

Received: 14 January 2025; Revised: 9 March 2025; Accepted: 9 March 2025

บทคัดย่อ

การเรียนรู้ตลอดชีวิตถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และการสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารส่งผลให้รูปแบบการเรียนรู้ต้องเปลี่ยนแปลงไปจากระบบดั้งเดิม โดยการเรียนรู้ที่เน้นความยืดหยุ่น การเข้าถึง และการปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้น การใช้ปัญญาประดิษฐ์สู่การวิจัยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการวิจัยนำมาซึ่งประโยชน์ที่หลากหลาย ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความแม่นยำ และความสามารถในการจัดการข้อมูลจำนวนมาก ซึ่งประโยชน์เหล่านี้ครอบคลุมหลายมิติ ได้แก่ การประมวลผลข้อมูลจำนวนมหาศาล การปรับปรุงความแม่นยำในการคาดการณ์และการจำลอง การสนับสนุนงานวิจัยเชิงคุณภาพ การช่วยงานที่ซับซ้อนและทำซ้ำ การสนับสนุนการตัดสินใจเชิงวิจัย การสร้างนวัตกรรมใหม่ และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการวิจัยอาจมีข้อจำกัดอยู่บ้าง อาทิ ข้อจำกัดด้านคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ข้อจำกัดด้านความเข้าใจและการตีความผลลัพธ์ ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและทรัพยากร หรือ ข้อจำกัดด้านความพร้อมใช้งานและการนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า แม้ AI จะมีศักยภาพสูงในการเสริมสร้างความก้าวหน้าในงานวิจัย แต่การใช้งาน AI ควรมีการวางแผนและกำกับดูแลที่รอบคอบ รวมถึงการพัฒนานโยบายและแนวทางที่เหมาะสมเพื่อจัดการกับปัญหาและความท้าทาย

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์, การวิจัย, การเรียนรู้ตลอดชีวิต

Abstract

Lifelong learning is a key to developing human potential and creating economic and social progress. Changes in technology and information have caused learning models to change from the traditional system. Learning that emphasizes flexibility, accessibility, and personalization for each learner has become increasingly important. The use of artificial intelligence in lifelong learning research is therefore very important. The use of artificial intelligence (AI) in research brings about various benefits, helping to increase efficiency, accuracy, and the ability to manage large amounts of data. These benefits cover many dimensions, including processing large amounts of data, improving the accuracy of predictions and simulations, supporting qualitative research, assisting with complex and repetitive tasks, supporting research decision-making, creating new innovations, and the use of AI in research may have some limitations, such as limitations on the quality and reliability of data, limitations on understanding and interpreting results, limitations on technology and resources, or limitations on availability and application. These limitations indicate that despite the high potential of AI to enhance research progress, its use should be carefully planned and supervised, including the development of appropriate policies and guidelines to address issues and challenges.

Keywords: Artificial Intelligence, Research, Lifelong Learning

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ตลอดชีวิตถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และการสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารส่งผลให้รูปแบบการเรียนรู้ต้องเปลี่ยนแปลงไปจากระบบดั้งเดิม โดยการเรียนรู้ที่เน้นความยืดหยุ่น การเข้าถึง และการปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้กลายเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังที่สามารถช่วยยกระดับกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะและความรู้ในรูปแบบที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Popenici & Kerr, 2017) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีบทบาทในการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ในหลายมิติ เช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่สามารถวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน การสร้างบทเรียนเฉพาะบุคคล (personalized learning) และการใช้เทคโนโลยีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินผลการเรียนรู้แบบเรียลไทม์

นอกจากนี้ AI ยังช่วยลดอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มที่ประสบปัญหาเรื่องทรัพยากรหรือข้อจำกัดทางกายภาพ (Luckin et al., 2016) แนวโน้มเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุน แต่ยังสามารถเป็นผู้ร่วมออกแบบกระบวนการเรียนรู้ในเชิงลึกได้อย่างยั่งยืน

การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) คือกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต โดยตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน แนวคิด AI For All หมายถึงการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อสนับสนุนให้ทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสทางการเรียนรู้โดยไม่มีข้อจำกัดทางเชื้อชาติ อายุ เพศ หรือสถานะทางเศรษฐกิจ AI มีบทบาทสำคัญในด้านนี้ เพราะสามารถปรับรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าถึงได้ง่ายกว่าที่เคย (Luckin et al., 2016) AI ช่วยสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนอย่างแม่นยำและปรับเนื้อหาให้เหมาะสม เช่น ระบบการเรียนรู้แบบปรับตัว (Adaptive Learning Systems) ที่สามารถปรับระดับความยากของบทเรียนหรือแนะนำเนื้อหาใหม่ตามความสามารถและเป้าหมายของผู้เรียน นอกจากนี้ AI ยังช่วยพัฒนาการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ (Informal Learning) เช่น การใช้ Chatbots ตอบคำถามในทันที การให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลการศึกษา หรือการใช้ Virtual Assistants ช่วยวางแผนการเรียนรู้ส่วนบุคคล ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องพึ่งพาสถานศึกษาเป็นหลัก (Holmes et al., 2019) นอกจากการสนับสนุนผู้เรียน AI ยังมีบทบาทสำคัญในการวิจัยด้านการศึกษา เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อศึกษาแนวโน้มพฤติกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มประชากรหลากหลาย การพัฒนารูปแบบการประเมินที่ไม่เพียงวัดผลการเรียน แต่ยังให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การประเมินผ่าน AI ที่ใช้ Natural Language Processing (NLP) วิเคราะห์ความเข้าใจจากงานเขียนของผู้เรียน หรือการใช้ Computer Vision ตรวจสอบการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน (Zawacki-Richter et al., 2019) อย่างไรก็ตาม การนำ AI มาใช้ในการวิจัยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตยังเผชิญความท้าทาย เช่น การพัฒนาระบบที่เคารพความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล การป้องกันอคติของ AI ที่อาจเกิดจากข้อมูลฝึกสอน (Training Data) และการสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยีเหล่านี้ในกลุ่มผู้เรียนที่มีทรัพยากรจำกัด การวิจัยในหัวข้อนี้จึงไม่เพียงแต่เน้นการสร้างนวัตกรรม แต่ยังต้องมุ่งพัฒนาแนวปฏิบัติและนโยบายที่ส่งเสริมการใช้ AI อย่างมีจริยธรรมและยั่งยืน (Selwyn, 2020)

แนวคิด AI For All แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของปัญญาประดิษฐ์ในการสร้างระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อทุกกลุ่มคน โดยช่วยลดข้อจำกัดทางการศึกษาและขยายโอกาสให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ในทุกช่วงชีวิต ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความก้าวหน้าในการเรียนรู้ แต่ยังช่วยเชื่อมโยงผู้คนทั่วโลกในสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ครอบคลุมและเท่าเทียม (Popenici & Kerr, 2017) อย่างไรก็ตาม การใช้ AI ในการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านความเป็นส่วนตัวของข้อมูลผู้เรียน ความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยี และผลกระทบทางจริยธรรมที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว การวิจัยในด้านนี้จึงไม่เพียงแค่เน้นถึงประโยชน์ของ AI แต่ยังต้องคำนึงถึงการพัฒนากรอบนโยบายที่เหมาะสมเพื่อให้การนำ AI มาใช้ในการศึกษาสามารถสร้างผลกระทบที่ยั่งยืนและครอบคลุมทุกกลุ่มคน (Holmes et al., 2019) ดังนั้น การศึกษาเรื่อง "การใช้ปัญญาประดิษฐ์สู่การวิจัยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต" จึงเป็นหัวข้อที่มี

ความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและในเชิงปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับอนาคตของการศึกษาในระดับโลก ที่นักวิจัยและนักวิชาการต้องช้ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำมาใช้ในการพัฒนางานวิจัยและงานวิชาการของตนเอง ซึ่งในบทความฉบับนี้ผู้เขียนประสงค์จะนำเสนอในส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่เป็นประโยชน์และข้อจำกัดที่เกิดขึ้นจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยชี้ให้เห็นทั้งสองมุมมอง

แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์

1. ปัญญาประดิษฐ์ (AI) คืออะไร

ปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI ย่อมาจาก Artificial Intelligence คือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีฟังก์ชันที่สามารถทำงานได้เหมือนกับมนุษย์ และสามารถเลียนแบบการทำกิจกรรมของมนุษย์ได้ เช่น การเรียนรู้ การวางแผน และการแก้ไขปัญหาต่างๆ เป็นตัวช่วยมนุษย์ในการคิด ซึ่งจะเน้นไปในเรื่องของการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เพราะ AI สามารถทำงานได้รวดเร็วกว่าสมองของมนุษย์ แต่ในขณะเดียวกัน AI ยังไม่สามารถทำหน้าที่ที่ต้องใช้ประสาทสัมผัสได้ (Russell & Norvig, 2020)

พัฒนาการของปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในหลายด้าน โดยเฉพาะในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ปัญญาประดิษฐ์ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันและในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ประเด็นที่สำคัญในการพัฒนาของ AI มี การเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) การพัฒนาของเทคนิคการเรียนรู้ของเครื่อง เช่น การเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) ทำให้ AI สามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในหลายด้าน เช่น การรู้จำภาพ การแปลภาษา หรือการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ การทำงานร่วมกับมนุษย์ (Human-AI Collaboration) AI การพัฒนา AI ต้องคำนึงถึงจริยธรรมและความเป็นธรรม เช่น การหลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติในระบบ AI หรือการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจในปัจจุบัน การพัฒนาของ AI ยังมีแนวโน้มที่จะเติบโตต่อไป โดยเฉพาะในเรื่องของการทำงานร่วมกับมนุษย์ และการใช้ AI ในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน เช่น การแก้ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมหรือการช่วยในการพัฒนาสุขภาพของมนุษย์ (Sigal Samuel, Kelsey Piper Sep 30, 2024)

2. หลักการทำงานของปัญญาประดิษฐ์

ระบบ AI ทำงานโดยการรับข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และประมวลผล เพื่อให้ได้ผลตอบกลับมา ไม่ว่าจะผ่านการใช้คำพูด ข้อความ หรือการกระทำต่างๆ ผลที่ตอบกลับมาก็อยู่ที่ว่าเราต้องการให้ตอบกลับมาเป็นแบบไหน และเอาผลลัพธ์นั้นมาใช้ประโยชน์ให้ตรงกับจุดประสงค์ของเรา อีกทั้งยังสามารถใช้รูปแบบการทำงานนี้เพื่อคาดการณ์สถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อในอนาคตได้ เช่น แชทบอทที่ตอบข้อความอัตโนมัติได้เหมือนกับคน หรือความสามารถในการจดจำภาพ (Goodfellow, Bengio, & Courville, 2016) ซึ่งการทำงานของระบบทั้งหมดนั้นต้องถูกเขียนโปรแกรมขึ้นมา โดยการเขียนโปรแกรมของ AI นั้นจะเน้นไปที่ทักษะการรับรู้ต่างๆ ดังนี้

การเรียนรู้ (Learning) โดยจะเน้นไปที่การรับข้อมูล และสร้างกฎสำหรับการเปลี่ยนเป็นข้อมูลที่นำไปใช้ได้จริง ซึ่งกฎนั้นเรียกว่า อัลกอริทึม (Algorithms) คือ กระบวนการแก้ปัญหาที่อธิบายเป็นขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน การใช้เหตุผล (Reasoning) เน้นการตัดสินใจเลือกอัลกอริทึมที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ (Russell & Norvig, 2020)

การแก้ไขข้อผิดพลาด (Self-correction) ในส่วนนี้จะได้รับการออกแบบเพื่อปรับแต่งอัลกอริทึมให้วิเคราะห์ได้อย่างละเอียด เพื่อรับประกันว่าจะได้ผลลัพธ์ที่แม่นยำที่สุด (Goodfellow et al., 2016)

การมีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) เป็นส่วนที่ใช้เครือข่ายประสาทเทียม อิงตามกฎ วิธีทางสถิติ และเทคนิคอื่นๆ เพื่อให้สามารถสร้างภาพใหม่ๆ เพลงใหม่ หรือแนวคิดใหม่ๆ ได้ (Schmidhuber, 2015)

3. จุดประสงค์ของการใช้งานเทคโนโลยี AI

ระบบ AI มีความสามารถหลากหลายในการใช้งานกับธุรกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งจุดประสงค์หลักของการใช้เทคโนโลยี AI ก็เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทำงาน ช่วยวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลจำนวนมากมายได้อย่างง่ายดาย และรวดเร็ว เพื่อดึงข้อมูลเชิงลึกมาใช้กับธุรกิจ และอุตสาหกรรมได้อย่างแม่นยำ (Brynjolfsson & McAfee, 2017) นอกจากนี้ เทคโนโลยี AI ยังช่วยลดความผิดพลาดในการทำงานที่อาจเกิดขึ้นได้ รวมไปถึงใช้ค้นหาพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ได้จาดชุดข้อมูลที่มี เพื่อยกระดับให้ธุรกิจ หรืออุตสาหกรรมมีศักยภาพที่แข็งแกร่งในการแข่งขันให้ธุรกิจเติบโตได้ในระยะยาว (Davenport & Ronanki, 2018)

4. **ประเภทของเทคโนโลยี AI ในปัจจุบัน**

ประเภทของ AI สามารถแบ่งได้ 2 ประเภทใหญ่ คือ แบ่งตามความสามารถ และแบ่งตามฟังก์ชันการทำงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัญญาประดิษฐ์แบ่งตามความสามารถ

ประเภทแบ่งตามความสามารถ เป็นการแบ่งแบบทั่วไป พูดง่ายๆ คือ แบ่งตามพัฒนาการของ AI นั่นเอง มีดังนี้

1.1 Artificial Narrow Intelligence (ANI)

ANI หรือ Weak AI เป็นระบบ AI ประเภทที่สามารถทำงานแทนมนุษย์ได้เพียงบางอย่างเท่านั้น และจำกัดอยู่ได้แค่ในวงแคบ คือต้องเป็นงาน หรือทักษะที่ได้รับการโปรแกรมชุดคำสั่งมาเท่านั้น ไม่สามารถทำงานนอกเหนือจากนั้นได้ และไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งนั่นคือ AI ที่เราใช้กันอยู่ในทุกวันนี้ เช่น BellaBot หุ่นยนต์บริการที่เห็นได้ในร้านอาหารต่างๆ (Nilsson, 2010)

1.2 Artificial General Intelligence (AGI)

AGI หรือ Strong AI เป็นระบบ AI ประเภทที่มีสติปัญญา และความสามารถในการทำงานต่างๆ ได้เทียบเท่ากับสมองมนุษย์ (Goertzel, 2014) สามารถคิดวิเคราะห์ วางแผน และสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เข้าใจเรื่องที่เป็นนามธรรม นอกจากนี้ ยังสามารถเรียนรู้ประสบการณ์จากอดีตได้เหมือนมนุษย์ แต่ในปัจจุบันยังไม่สามารถพัฒนา AI ประเภทนี้ได้สำเร็จ ซึ่ง AI ประเภทนี้อาจเป็นภัยต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ได้เช่นกัน

1.3 Artificial Super Intelligence (ASI)

ASI เป็นระบบ AI ประเภทที่มีปัญญาเหนือกว่ามนุษย์ ซึ่งปัจจุบันยังไม่สามารถพัฒนา AI ในระดับนี้ขึ้นมาได้ ส่วนมากจะเป็นไอเดียที่เกิดขึ้นในสื่อต่างๆ มากมาย เช่น ภาพยนตร์ ซีรีส์ นวนิยาย หรือเกม โดยไอเดียที่เกิดขึ้นเป็นแนวคิดเรื่องเครื่องจักรสามารถยึดครองโลกได้ (Bostrom, 2014)

2. ปัญญาประดิษฐ์แบ่งตามฟังก์ชันการทำงาน

ประเภทแบ่งตามฟังก์ชันการทำงาน หรือแบ่งจากระบบการประมวลผลของ AI จะแยกย่อยได้ ดังนี้

2.1 Reactive Machines

เป็นระบบ AI ที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีความสามารถจำกัด ไม่มีหน่วยความจำเป็นของตัวเอง ไม่สามารถดึงข้อมูลเก่ามาพัฒนาในการตัดสินใจให้ดีขึ้นได้ ไม่สามารถสร้างการอนุมานจากข้อมูล เพื่อประเมินการกระทำในอนาคตได้ ทำได้แค่ปฏิกิริยาโต้ตอบกับสถานการณ์ตรงหน้าเท่านั้น เช่น การเล่นหมากรุก เป็นต้น

2.2 Limited Theory

เป็นระบบ AI ที่ตรงกันข้ามกับประเภท Reactive Machines โดยสิ้นเชิง เพราะสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ มีหน่วยความจำ แต่มีจำกัด สามารถดึงข้อมูลเก่ามาตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาในอนาคตได้ ซึ่งยิ่งมีข้อมูลมากระดับความถูกต้องแม่นยำก็จะยิ่งสูงขึ้นเรื่อยๆ เช่น รถยนต์ AI ใช้เซ็นเซอร์เพื่อระบุผู้คนที่เดินข้ามถนน สัญญาณไฟจราจร และอื่นๆ เพื่อให้การตัดสินใจในการขับขี่ดีขึ้น และป้องกันการเกิดอุบัติเหตุได้

2.3 Theory of Mind

การทำงานของ AI ประเภทนี้ คือ สามารถเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก วัฒนธรรม และความเชื่อต่างๆ ของมนุษย์ได้ เหมือนตัวอย่าง AI ที่เกิดขึ้นในภาพยนต์เรื่อง Her (2013) AI ที่สามารถรับรู้ความรู้สึก และพูดคุยได้ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่สามารถพัฒนาขึ้นมาได้จริง และยังต้องใช้เวลาอีกมากในการค้นคว้าและพัฒนา หากในอนาคต AI ประเภทนี้พัฒนาได้สำเร็จ AI ประเภทนี้อาจสามารถทำนายพฤติกรรมล่วงหน้าได้ เหมือนการจำลองความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ผ่านการทำความเข้าใจความรู้สึกที่เกิดขึ้นตรงหน้า

2.4 Self-awareness

เป็นระบบ AI ขั้นสูงสุด สามารถมีอารมณ์ ความรู้สึก ความเชื่อ และมีความต้องการเป็นของตัวเอง รวมถึงสามารถคิดตัดสินใจ เลือก และกระทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเองทั้งหมด เช่นตัวอย่าง AI ในภาพยนตร์เรื่อง Chappie (2015) AI ที่สามารถเรียนรู้ความรัก และเรียนรู้ในการมีชีวิตอยู่ ซึ่งในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถพัฒนาขึ้นมาได้เช่นเดียวกับประเภท Theory of Mind ซึ่ง AI ประเภทนี้มีความก้าวกระโดดกว่าทฤษฎีความคิดของ AI เป็นอย่างมาก ตั้งแต่การทำความเข้าใจอารมณ์ ไปสู่การตระหนักรู้ในสถานะของตนเอง การคาดการณ์ความรู้สึกของผู้อื่นได้ และมนุษย์เรายังห่างไกลจาก AI ประเภทนี้มาก (https://def.co.th/th/blog/article/429)

นอกจากนี้ เทคโนโลยี AI มีระบบการทำงานในเรื่องของการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากได้อย่างดีเยี่ยม และเกิดข้อผิดพลาดได้น้อยมาก ดังนั้น ในด้านการวิจัย การพัฒนาต่างๆ จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ และมีความถูกต้องสูง ไม่ว่าจะในด้านอุตสาหกรรมไหนๆ จะยิ่งพัฒนาให้สินค้านั้นเกิดผลสำเร็จได้อย่างมากเลยทีเดียว ในปัจจุบัน การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence – AI) เป็นเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาความรู้และนวัตกรรมหลายด้าน โดยเฉพาะในสาขาต่าง ๆ อาทิ การแพทย์, วิทยาศาสตร์, วิศวกรรม, การวิจัยด้านสังคม และหลายสาขาอื่น ๆ ที่ต้องการสร้างความเข้าใจและวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อน การสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์และสถิติเพื่อทำนายแนวโน้มของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอนาคต ช่วยในการค้นหาข้อมูล การช่วยในการออกแบบและการคำนวณ รวมถึงการช่วยในการสร้างผลงานที่ใหม่และนวัตกรรม เป็นต้น จากข้อความข้างต้นผู้อ่านได้เห็น

ประโยชน์มากมายจากเทคโนโลยี AI แล้ว ฉบับนี้เราจะมาทำความรู้จักกับตัวอย่างเครื่องมือ AI ที่ช่วยในการทำวิจัยและผลงานวิชาการ (อัจฉราพรรณ โพธิ์ทอง, ออนไลน์) ดังนี้

1. ChatGPT (https://chatgpt.com/) ย่อมาจากคำว่า “Chat” และ “Generative Pre-training Transformer” เป็น Chatbot ที่ถูกเขียนขึ้นเพื่อให้สามารถใช้งานในการตอบคำถามและข้อสงสัยให้กับผู้ใช้งาน โดยวิเคราะห์คำสั่งผ่านตัวอักษรและตอบข้อความได้คล้ายมนุษย์ การใช้ ChatGPT ให้เกิดประโยชน์สูงสุดขึ้นอยู่กับวิธีการป้อนคำสั่ง หรือการตั้งคำถามที่ชัดเจนเพื่อให้ ChatGPT สามารถประมวลผลออกมาได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังสามารถนำ ChatGPT ไปใช้ประโยชน์ในหลากหลายด้าน เช่น การเรียนภาษา ติวหนังสือ การเตรียมตัวสอบ การสืบค้นงานวิจัย การจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น (Brown et al., 2020)

2. SciSpace (https://typeset.io/) ชื่อเดิม Typeset เป็น platform ฟรี ที่ช่วยในการค้นหาและรวบรวมบทความวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ ระหว่างปี ค.ศ. 1800-2023 ในรูปแบบของบทความประเภท open access ในรูปแบบไฟล์ PDF สามารถค้นหาบทความวิจัยต่าง ๆ ที่เราสนใจได้ และมี Chatbot ที่เรียกว่า Copilot ในการถามและตอบระหว่างผู้ใช้งานกับ SciSpace ในการเรียนรู้ผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์รวมถึงการอธิบายตารางและภาพในบทความ นอกจากนี้ .ยังสมารถอัปโหลดบทความหรือผลงานของตนเองเข้าไป เพื่อช่วยอธิบายและทำความเข้าใจนั้น ๆ ได้ แต่ต้องมีการสมัครสมาชิกก่อนการเข้าใช้งาน (Rahimi et al., 2019)

3. Quillbot (https://quillbot.com/) เป็นเครื่องมือที่ช่วยตรวจสอบ Grammar ช่วยให้การเขียนภาษาอังกฤษดีขึ้น โดยใช้ AI เข้ามาช่วยในการปรับแก้ไขข้อความและช่วยในการเขียนคำให้ถูกหลักไวยากรณ์และการวางโครงสร้างของประโยคมีความแม่นยำ โดยมีฟังก์ชันที่หลากหลาย เช่น ปรับแก้ไขคำผิด แก้ไข Grammar และช่วยเขียน Citation เป็นต้น (Zhang & Liu, 2021)

4. Grammarly เป็นเครื่องมือตรวจคำและไวยากรณ์ออนไลน์สามารถแก้ไข Grammar การสะกดคำ และ Punctuation ให้ถูกต้อง สามารถตรวจสอบการคัดลอกผลงาน (Plagiarism Detection) สามารถติดตั้ง Grammarly กับเบราเซอร์ต่าง ๆ ได้แบบ Real-Time (Flor et al., 2019)

สิ่งที่อธิบายมาข้างต้นตัวอย่างเครื่องมือ AI ที่ผู้อ่านสามารถนำไปเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการทำวิจัยและผลงานทางวิชาการให้สะดวกยิ่งขึ้น และเปิดโอกาสให้เราได้ค้นพบความรู้ใหม่ที่สามารถสร้างผลกระทบที่ดีต่อสังคมและแวดวงทางการศึกษา ทั้งนี้ ควรใช้ด้วยความระมัดระวังเพื่อไม่ให้ผิดจริยธรรมในการวิจัย หวังว่าบทความฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านไม่มากก็น้อย

สรุป ปัญญาประดิษฐ์ (AI) หมายถึง เทคโนโลยีที่ช่วยให้คอมพิวเตอร์หรือเครื่องจักรสามารถทำงานที่ต้องอาศัยสติปัญญาของมนุษย์ เช่น การเรียนรู้ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการใช้ภาษา AI สามารถเลียนแบบพฤติกรรมทางปัญญาของมนุษย์ และในบางกรณีก็สามารถทำงานได้ดีกว่ามนุษย์ในด้านความเร็วและความแม่นยำ

ประเภทของ AI สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับหลัก ๆ ได้แก่ 1) ปัญญาประดิษฐ์แคบ (Weak AI หรือ Narrow AI) เป็น AI ที่ออกแบบมาเพื่อทำงานเฉพาะด้าน เช่น ระบบแนะนำสินค้า (Recommendation Systems) เช่น Netflix, YouTube ผู้ช่วยเสมือน (Virtual Assistants) เช่น Siri, Google Assistant AI ที่ใช้ในการวิเคราะห์ภาพทางการแพทย์ 2) ปัญญาประดิษฐ์ทั่วไป (Strong AI หรือ General AI) เป็น AI ที่มีความสามารถเทียบเท่ากับมนุษย์ สามารถเรียนรู้และปรับตัวกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้เหมือนมนุษย์จริง ๆ (แต่ยัง

อยู่ในขั้นตอนการพัฒนา) 3) ปัญญาประดิษฐ์เหนือมนุษย์ (Super AI) เป็น AI ที่มีความสามารถเหนือกว่ามนุษย์ทุกด้าน รวมถึงสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ (ยังเป็นแนวคิดที่อยู่ในจินตนาการ

ข้อดีของ AI เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ลดข้อผิดพลาดที่เกิดจากมนุษย์ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ได้อย่างรวดเร็ว สามารถทำงานในสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายได้

ข้อเสียของ AI อาจทำให้บางอาชีพถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติ ความเสี่ยงด้านความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล อาจเกิดปัญหาด้านจริยธรรมและอคติของ AI

อนาคตของ AI กำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน คาดว่าในอนาคต AI จะสามารถทำงานร่วมกับมนุษย์ได้ดีขึ้น และอาจเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของเศรษฐกิจและสังคมอย่างสิ้นเชิง

AI เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้เครื่องจักรมีความสามารถทางปัญญา โดยอาศัย Machine Learning, Neural Networks, และ Natural Language Processing มีการใช้งานในหลายอุตสาหกรรมและมีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อสังคม อนาคตของ AI ยังคงเปิดกว้างและอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในโลกของเรา

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ในข้อที่ 1 วัตถุประสงค์ 1.1 คือ เพื่อวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย ค่านิยมที่ดีมีจิตสาธารณะและมีความสุข โดยมีสุขภาวะและสุขภาพที่ดีครอบครัวอบอุ่น ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต และเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวยังกำหนดเป้าหมายรวมการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ประกอบด้วย 2.1 คนไทยมีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้มี ความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์มีความรับผิดชอบและมีประโยชน์ต่อส่วนรวม มีสุขภาพกายและใจที่ดีมีความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่พอเพียงและมีความเป็นไทย ซึ่งจากวัตถุประสงค์นี้เมื่อพิจารณาจะพบว่า เป็นการมุ่งเน้นและให้ความส าคัญของการศึกษาตลอดชีวิต ที่มีความจำเป็นสำหรับคนไทยในยุคปัจจุบันเพื่อให้ก้าวทันต่อการพัฒนาของสังคมโลกอย่างรอบด้าน นอกจากนั้นแล้วประเทศไทยยังมีการปฏิรูปการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิตอีก อาทิมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เกิดขึ้น มีการกล่าวถึงการจัดการศึกษาที่ผสมผสาน และเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้บุคคลสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้ความส าคัญกับการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong education) โดยก าหนดให้เป็นหลักการของการจัดการศึกษาของประเทศและเน้นไปที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2560 : 63-64)

การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) นั้น มีความเป็นมาที่ยาวนาน โดยเริ่มจากการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบจนมาถึงการศึกษาที่มีรูปแบบ และมีระบบมากขึ้นในปัจจุบัน เป็นกระบวนทางการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลทุกรูปแบบ ทุกช่วง ทุกวัย ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการเติมเต็มเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ที่มิได้สิ้นสุดหลังออกจากในระบบโรงเรียนไปแล้ว แต่หมายถึงการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยอาศัยความร่วมมือ

ระหว่างการศึกษาประเภทต่างๆ ในสังคม มุ่งให้บุคคลเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง พัฒนาตนเองและปรับตนเองให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างรอบด้าน เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นความเสมอภาคความเท่าเทียมกันของบุคคลทุกช่วงชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ที่มีความหลากหลายทั้งรูปแบบและวิธีการ เป็นเครื่องมือในการที่จะพัฒนาบุคคลให้รู้เท่าทัน ข้อมูล เทคโนโลยีสารสนเทศ และสภาพสังคม เศรษฐกิจ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอันจะเป็นการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ ส่งผลให้บุคคลสามารถด าเนินชีวิตในสังคมโลกอย่างมีประสิทธิภาพรอบด้านต่อไป (ศักรินทร์ ชนประชา, 2562 : 159-175)

เทคโนโลยีของ AI ประกอบด้วยหลายเทคโนโลยีที่ช่วยให้ระบบสามารถทำงานได้อย่างชาญฉลาด ได้แก่ การเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning - ML) เป็นกระบวนการที่ AI เรียนรู้จากข้อมูลจำนวนมากและสามารถพัฒนาตัวเองได้โดยไม่ต้องมีการเขียนโปรแกรมใหม่ เครือข่ายประสาทเทียม (Neural Networks) เป็นโครงสร้างที่เลียนแบบการทำงานของสมองมนุษย์ ช่วยให้ AI วิเคราะห์และทำความเข้าใจข้อมูลที่ซับซ้อน เช่น การรู้จำภาพและเสียง การประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing - NLP) เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้ AI สามารถเข้าใจและสื่อสารด้วยภาษามนุษย์ เช่น ChatGPT, Google Translate คอมพิวเตอร์วิทัศน์ (Computer Vision) เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้ AI สามารถวิเคราะห์และทำความเข้าใจภาพและวิดีโอ เช่น การตรวจจับใบหน้าและการรู้จำป้ายทะเบียนรถ ตัวอย่างการใช้งาน AI ในปัจจุบัน

ภาคธุรกิจ Chatbots ให้บริการลูกค้าอัตโนมัติ ระบบวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อช่วยในการตัดสินใจ ด้านการแพทย์ AI วิเคราะห์ภาพทางการแพทย์ เช่น CT Scan, X-ray ระบบช่วยวินิจฉัยโรค เช่น IBM Watson อุตสาหกรรมยานยนต์ รถยนต์ขับเคลื่อนอัตโนมัติ เช่น Tesla ระบบช่วยขับขี่อัจฉริยะ ภาคการศึกษา แพลตฟอร์มเรียนรู้อัจฉริยะ เช่น Duolingo AI วิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน

หลักการและแนวปฏิบัติของการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษามีความจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ทุกช่วงอายุ บุคคลนั้นสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดทั้งช่วงชีวิต มิได้สิ้นสุดเมื่อจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา หลักสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตนั้น เน้นความเท่าเทียมและความเสมอภาคทางการศึกษา มีความยืดหยุ่น หลากหลายรูปแบบ เปิดโอกาสให้บุคคลสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดเวลา มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลเพื่อสามารถพึ่งตนเองได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมตลอดช่วงชีวิตของบุคคล และเป็นไปอย่างต่อเนื่องแม้บุคคลจะสำเร็จการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งแล้วก็ตาม ทั้งนี้การศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วยการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย และเป็นหลักการที่ใช้อยู่ในการจัดการศึกษาทุกประเภท โดยที่บ้านเป็นแหล่งที่สำ คัญที่สุดสำหรับการศึกษาตลอดชีวิตและชุมชนเป็นแหล่งที่มีความสำคัญลำดับรองลงมา ส่วนสถาบันการศึกษาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิตเท่านั้น แต่ก็มีความสัมพันธ์กับแหล่งการศึกษาอื่นอย่างแยกจากกันไม่ได้การศึกษาตลอดชีวิตจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และผสมผสานกับการศึกษาในลักษณะอื่น โดยหลักการแล้วการศึกษาตลอดชีวิตควรจัดให้แก่บุคคลอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน และควรมีความยืดหยุ่นและหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเรื่องเนื้อหาวิธีการเรียน กฎเกณฑ์และเวลาที่ใช้นอกจากนั้นการศึกษาตลอดชีวิตต้องเอื้อต่อการศึกษาทางเลือก นอกเหนือจากการศึกษาแบบปกติโดยที่การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่แก้ไข เติมเต็มจุดบกพร่องของการศึกษาแบบเดิมหรือปัจจุบัน และมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีปัจจัยหลักที่จะต้องพิจารณา ได้แก่ โอกาส

ความต้องการ แรงจูงใจและความสามารถที่จะศึกษา ตลอดทั้ง (ดวงเดือน แสงแพร้วและภาวิรัช พรหมเพศ. (2567)ได้อธิบายถึง หลักการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษามีความจำเป็นสำหรับบุคคลในทุกช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งบุคคลมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต การศึกษานั้นมิได้สิ้นสุดเมื่อบุคคลจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นภาพรวมของการศึกษาทั้งหมด กล่าวคือ เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการศึกษาทุกประเภท ทุกระดับ การศึกษาตลอดชีวิตมีหลักการ โดยสรุป หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต คือ การศึกษาที่มุ่งเน้นความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันในด้านของโอกาสทางการศึกษาของบุคคลทุกช่วงชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นภาพรวมของการศึกษาทั้งหมดหลากหลายทั้งรูปแบบและวิธีการ เพื่อให้บุคคลได้พัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีคุณภาพนั่นเอง

ในส่วนของแนวปฏิบัติของการศึกษาตลอดชีวิตนั้น สุมาลี สังขศรี. 2545 (อ้างถึงใน จรูญศรีมาดิลกโกวิท และคณะ, 2553 : 55-56) ได้เสนอแผนตาราง ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิตและระบบการศึกษาไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

อายุ 0 ปี (แรกเกิด)	3 ปี (ก่อนวัยเรียน)	6 ปี (วัยเรียน)	22/24 ปี (วันทำงาน)	60 ปี (สูงอายุ)
	ในระบบ	ในระบบ		
นอกระบบ	นอกระบบ	นอกระบบ	นอกระบบ	นอกระบบ
ตามอัธยาศัย	ตามอัธยาศัย	ตามอัธยาศัย	ตามอัธยาศัย	ตามอัธยาศัย

ตารางที่ 1 การจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่เปนการผสมผสานการศึกษา 3 ระบบ

ประโยชน์ของการใช้ปัญญาประดิษฐ์

การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการวิจัยนำมาซึ่งประโยชน์ที่หลากหลาย ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความแม่นยำ และความสามารถในการจัดการข้อมูลจำนวนมาก ซึ่งประโยชน์เหล่านี้ครอบคลุมหลายมิติ ได้แก่

1. การประมวลผลข้อมูลจำนวนมหาศาล (Big Data Analysis)

AI สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากในระยะเวลาอันสั้น เช่น การจัดการและวิเคราะห์ชุดข้อมูลที่ซับซ้อนและมีหลายมิติในวิทยาศาสตร์สุขภาพ เศรษฐศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์ เทคโนโลยีการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) ช่วยในการจำแนกประเภทข้อมูล ค้นหาแนวโน้ม และคาดการณ์ผลลัพธ์ได้อย่างแม่นยำ ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์หรือระบบแบบดั้งเดิมทำได้ยาก (Zawacki-Richter et al., 2019)

2. การปรับปรุงความแม่นยำในการคาดการณ์และการจำลอง

AI ช่วยสร้างแบบจำลองที่สามารถคาดการณ์ผลลัพธ์หรือสถานการณ์ในอนาคตได้อย่างแม่นยำ เช่น การใช้ AI ในการคาดการณ์การแพร่ระบาดของโรค การคาดการณ์แนวโน้มตลาด หรือการวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายสาธารณะ โมเดลที่พัฒนาโดย AI เช่น Neural Networks หรือ Decision Trees ทำให้การวิจัยเชิงคาดการณ์มีความแม่นยำและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

3. การสนับสนุนงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ AI สามารถช่วยในการประมวลผลข้อความ (Natural Language Processing: NLP) เช่น การวิเคราะห์เอกสาร การถอดเสียงบทสัมภาษณ์ หรือการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ AI ยังช่วยลดเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องอาศัยการทำงานซ้ำ ๆ เช่น การระบุธีมที่สำคัญในข้อมูลเชิงข้อความจำนวนมาก (Holmes et al., 2019)

4. การช่วยงานที่ซับซ้อนและทำซ้ำ

AI ช่วยลดภาระงานซ้ำซ้อนในกระบวนการวิจัย เช่น การตรวจสอบข้อมูล การค้นหาและคัดกรองวรรณกรรม หรือการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เครื่องมืออย่าง AI-powered citation tools และระบบจัดการข้อมูลอัตโนมัติช่วยลดข้อผิดพลาดของมนุษย์และเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทำงาน

5. การสนับสนุนการตัดสินใจเชิงวิจัย

AI สามารถช่วยนักวิจัยตัดสินใจในกระบวนการที่ซับซ้อน เช่น การเลือกวิธีการวิจัย การระบุคำถามวิจัยที่สำคัญ หรือการกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลที่เหมาะสม โดย AI สามารถเสนอแนะข้อมูลเชิงลึกที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรวดเร็ว ทำให้นักวิจัยสามารถพัฒนางานวิจัยที่ตอบโจทย์ได้ดียิ่งขึ้น (Selwyn, 2020)

6. การสร้างนวัตกรรมใหม่

AI ช่วยสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ในหลากหลายสาขา เช่น การพัฒนายารักษาโรคผ่าน AI ในการจำลองโครงสร้างโมเลกุล การสร้างผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีใหม่ หรือการพัฒนาทางด้านการศึกษา AI ทำให้กระบวนการวิจัยเกิดผลลัพธ์ที่รวดเร็วและลดต้นทุนในการทดลอง

การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการวิจัยจึงไม่ได้เป็นเพียงแค่เครื่องมือช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ แต่ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวทางการวิจัยในยุคใหม่ที่ตอบสนองความต้องการที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของโลกปัจจุบัน

ข้อจำกัดของการใช้ปัญญาประดิษฐ์กับงานวิจัย

การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในงานวิจัยมีข้อดีจำนวนมาก แต่ก็ยังเผชิญกับข้อจำกัดที่ควรพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว ข้อจำกัดเหล่านี้สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายด้าน ดังนี้

1. ข้อจำกัดด้านคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

กล่าวถึงข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นจากคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ใช้ในการฝึกฝนและประมวลผลโดย AI โดยมีการเน้นถึงความสำคัญของการใช้ข้อมูลที่มีคุณภาพสูงและสมบูรณ์ เพื่อให้ผลการวิเคราะห์หรือคาดการณ์ที่ได้จาก AI เป็นไปอย่างแม่นยำและน่าเชื่อถือ ถ้าหากข้อมูลที่นำมาใช้มีปัญหาหรือขาดความสมบูรณ์ เช่น ข้อมูลที่มีอคติหรือไม่ครอบคลุมกลุ่มประชากรทั้งหมด อาจส่งผลให้ AI ให้ผลลัพธ์ที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เที่ยงตรง ซึ่งอาจเกิดความไม่เท่าเทียมกันในผลลัพธ์ต่างๆ หรือแม้กระทั่งการวิจัยที่มีความลำเอียง โดยสรุปแล้ว ข้อความนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเลือกใช้ข้อมูลที่มีคุณภาพในการพัฒนา AI เพื่อป้องกันผลลัพธ์ที่ผิดพลาดหรือไม่ยุติธรรม. (Zhang et al., 2021)

2. ข้อจำกัดด้านความเข้าใจและการตีความผลลัพธ์

ข้อจำกัดในการทำความเข้าใจและการตีความผลลัพธ์ที่ได้จาก AI โดยเฉพาะในกรณีที่ AI ทำงานในลักษณะของ "กล่องดำ" (Black Box) ซึ่งหมายถึงการที่ผู้ใช้งานหรือผู้วิจัยไม่สามารถเข้าถึงหรือเข้าใจได้ว่า AI ตัดสินใจอย่างไร หรือเหตุผลใดที่นำไปสู่ผลลัพธ์นั้น การขาดความโปร่งใสนี้ทำให้การตีความผลลัพธ์จาก AI เป็นเรื่องยาก และอาจส่งผลให้ผู้ใช้งานไม่สามารถมั่นใจในความถูกต้องของผลลัพธ์ หรือเกิดความเข้าใจผิดในข้อมูลที่ได้ เนื่องจากไม่สามารถตรวจสอบกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในได้ในเชิงสังเคราะห์, การวิจารณ์ความท้าทายของ AI ในการทำงานโดยขาดความโปร่งใสในการตัดสินใจ ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและการใช้งานของ AI ในการตัดสินใจที่สำคัญ. (Holmes et al., 2019)

3. ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและทรัพยากร

AI ต้องการทรัพยากรด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ที่มีประสิทธิภาพสูง เช่น การประมวลผลของ GPU หรือระบบคลาวด์ รวมถึงการพัฒนาโมเดล AI ที่ซับซ้อนยังต้องใช้บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคสำหรับนักวิจัยที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณหรือทรัพยากรทางเทคโนโลยี (Selwyn, 2020)

4. ข้อจำกัดด้านจริยธรรมและความเป็นส่วนตัว

AI มักเกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งอาจนำไปสู่ความกังวลเรื่องการละเมิดความเป็นส่วนตัวและการจัดการข้อมูลที่ไม่เหมาะสม หากไม่มีการกำกับดูแลที่ดี นอกจากนี้ การใช้ AI ในการวิจัยอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางจริยธรรม เช่น การใช้ข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่ได้รับความยินยอม หรือการตัดสินใจของ AI ที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มบุคคลบางกลุ่มในเชิงลบ (Jobin et al., 2019)

5. ข้อจำกัดด้านความพร้อมใช้งานและการนำไปประยุกต์ใช้

ในบางกรณี AI ที่ถูกพัฒนาขึ้นอาจไม่สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์จริง เช่น โมเดลที่ใช้ในสภาพแวดล้อมการวิจัยอาจไม่สามารถทำงานได้ดีในบริบทที่เปลี่ยนแปลง หรือข้อมูลที่ AI ใช้เรียนรู้ไม่เหมาะสมกับการใช้งานในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

6. ข้อจำกัดด้านต้นทุนและเวลา

การพัฒนา AI ต้องใช้เวลาและงบประมาณสูง เช่น การฝึกโมเดลด้วยชุดข้อมูลขนาดใหญ่ที่ต้องใช้เวลาประมวลผลนาน หรือค่าใช้จ่ายในการจัดหาเครื่องมือและซอฟต์แวร์ที่เหมาะสม ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคสำหรับนักวิจัยหรือองค์กรขนาดเล็ก

ข้อจำกัดเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า แม้ AI จะมีศักยภาพสูงในการเสริมสร้างความก้าวหน้าในงานวิจัย แต่การใช้งาน AI ควรมีการวางแผนและกำกับดูแลที่รอบคอบ รวมถึงการพัฒนานโยบายและแนวทางที่เหมาะสมเพื่อจัดการกับปัญหาและความท้าทายเหล่านี้

สรุป

ในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ตลอดชีวิตถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และการสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารส่งผลให้รูปแบบการเรียนรู้ต้องเปลี่ยนแปลงไปจากระบบดั้งเดิม โดยการเรียนรู้ที่เน้นความยืดหยุ่น การเข้าถึง และการปรับให้เหมาะสม

กับผู้เรียนแต่ละคนได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้น การใช้ปัญญาประดิษฐ์สู่การวิจัยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการวิจัยนำมาซึ่งประโยชน์ที่หลากหลาย ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความแม่นยำ และความสามารถในการจัดการข้อมูลจำนวนมาก ซึ่งประโยชน์เหล่านี้ครอบคลุมหลายมิติ ได้แก่ การประมวลผลข้อมูลจำนวนมหาศาล การปรับปรุงความแม่นยำในการคาดการณ์และการจำลอง การสนับสนุนงานวิจัยเชิงคุณภาพ การช่วยงานที่ซับซ้อนและทำซ้ำ การสนับสนุนการตัดสินใจเชิงวิจัย การสร้างนวัตกรรมใหม่ และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการวิจัยอาจมีข้อจำกัดอยู่บ้าง อาทิ ข้อจำกัดด้านคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ข้อจำกัดด้านความเข้าใจและการตีความผลลัพธ์ ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและทรัพยากร หรือข้อจำกัดด้านความพร้อมใช้งานและการนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า แม้ AI จะมีศักยภาพสูงในการเสริมสร้างความก้าวหน้าในงานวิจัย แต่การใช้งาน AI ควรมีการวางแผนและกำกับดูแลที่รอบคอบ รวมถึงการพัฒนานโยบายและแนวทางที่เหมาะสมเพื่อจัดการกับปัญหาและความท้าทาย

องค์ความรู้ใหม่

การเรียนรู้ตลอดชีวิตถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และการสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม ยิ่งหากนำเอาปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการวิจัยนำมาซึ่งประโยชน์ที่หลากหลาย ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความแม่นยำ และความสามารถในการจัดการข้อมูลจำนวนมาก ซึ่งประโยชน์เหล่านี้ครอบคลุมหลายมิติ รวมไปถึงการค้นคว้าวิจัย เพราะปัญญาประดิษฐ์มีความสามารถประมวลผลข้อมูลจำนวนมหาศาล (Big Data Analysis) การปรับปรุงความแม่นยำในการคาดการณ์และการจำลอง การสนับสนุนการตัดสินใจเชิงวิจัย การช่วยงานที่ซับซ้อนและทำซ้ำ เพื่อการสนับสนุนงานวิจัยเชิงคุณภาพ ตลอดจนนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ ซึ่งจะสามารถรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมวลมนุษยชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและ นวัตกรรม. (2565).นโอบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2564). การวิจัยทางการศึกษาด้วยปัญญาประดิษฐ์: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (2564). เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ทางการศึกษา. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ดวงเดือน แสงแพร้วและภาวิรัช พรหมเพศ.(2567). การเรียนรู้ตลอดชีวิต : แนวทางการส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา และบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม.14(1), 1-10.

ศักรินทร์ ชนประชา. (2562). การศึกษาตลอดชีวิต. วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี, 14(26), 159-175.

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. (2557). การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต Lifelong Education and Lifelong Learning. บทความวิชาการ แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต : นโยบายสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,สำนักนายกรัฐมนตรี. 2560. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2567. จาก www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420

สุนทร สุนันท์ชัย. (2532). หลักปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิต. เอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษานอกระบบ หน่วยที่ 1 เล่มที่ 1 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อัจฉราพรรณ โพธิ์ทอง. (ออนไลน์). ประโยชน์ของ AI กับการทำวิจัยและผลงานวิชาการ. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2568 จาก https://il.mahidol.ac.th/th/newsletter74-page-7/. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2568 จาก https://def.co.th/th/blog/article/429.

Bostrom, N. (2014). Superintelligence: Paths, dangers, strategies. Oxford University Press.

Brown, T., et al. (2020). Language Models are Few-Shot Learners. NeurIPS.

Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2017). Machine, Platform, Crowd. W. W. Norton & Company.

Goertzel, B. (2014). Artificial General Intelligence: Concept, State of the Art, and Future Prospects.

Goodfellow, I., Bengio, Y., & Courville, A. (2016). Deep Learning. MIT Press.

Kurzweil, R. (2005). The Singularity Is Near. Viking.

Holmes, W., et al. (2019). Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. Center for Curriculum Redesign.

Jobin, A., Ienca, M., et al. (2019**).** The global landscape of AI ethics guidelines. Nature Machine Intelligence, 1(9), 389-399.

Luckin, R., et al. (2016). Intelligence Unleashed: An Argument for AI in Education. Pearson.

Popenici, S. A. D., & Kerr, S. (2017). Exploring the impact of artificial intelligence on teaching and learning in higher education. Research and Practice in Technology Enhanced Learning, 12(1), 1-13.

Russell, S., et al. (2020). Artificial Intelligence: A Modern Approach. Pearson.

Schmidhuber, J. (2015). Deep Learning in Neural Networks: An Overview. Neural Networks.

Selwyn, N. (2020). Should Robots Replace Teachers? AI and the Future of Education. Polity Press.

Zawacki-Richter, O., et al. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education – where are the educators? International Journal of Educational Technology in Higher Education, 16(1), 1-27.

Zhang, B., et al. (2021). A review of bias and fairness in machine learning applications. AI & Society.

ความเชื่อเรื่องพญานาคภูลังกากับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

Belief in the Naga Phulangka and community economic development.

พระมหาสรายุทธ กลฺยาณเมธี (แก้วม่วง)
Phramaha Srayut Kanlayanamaeti (Kaewmaung)
พระณัฐวุฒิ พันทะลี
PhraNatthawut Phanthali
พระครูวินัยธรวุฒิไกร มาลัยขวัญ
PraKruwinaidhorn Wuttikrai Malaikhwan
พระครูประยุตสารธรรม
Phrakhruprayut Sarntham
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Mahamakut Buddhist University Isan Campus
Email: kanlayanamaetee1994@gmail.com

Received: 8 March 2025; Revised: 29 March 2025; Accepted: 29 March 2025

บทคัดย่อ

การนำเสนอบทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประวัติศาสตร์และความเชื่อเรื่องพญานาคในชุมชน 2) วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องพญานาคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 3) สำรวจการใช้ความเชื่อเรื่องพญานาคในการส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า 1) ตำนานความเชื่อเรื่องพญานาคภูลังกาเกิดจากเจ้าหญิงนาครินทรานีซึ่งเป็นพญานาคแปลงร่างเป็นมนุษย์มาอภิเษกสมรสกับเจ้าชายฟ้ารุ่งโอรสของพระเจ้าอือลือ ต่อมาเจ้าหญิงนาครินทรานีได้ล้มป่วยทำให้ร่างกายคืนสภาพกลายเป็นพญานาค ชาวเมืองและพระเจ้าอือลือไม่พอใจจึงได้ขับไล่กลับเมืองบาดาล พญานาคราชกริ้วมากจึงทำลายเมืองรัตพานคร และจับพระเจ้าอือลือแล้วสาปให้เป็นพญานาคเฝ้าภูลังกา 2) ความเชื่อเรื่องพญานาคประกอบกับภูมิประเทศของภูลังกาทำให้นักท่องเที่ยว และผู้คนที่ศรัทธาพญานาคเดินทางไปเยี่ยมชม กราบไหว้ขอพร นอกจากนั้นพื้นที่นี้ยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชไม้นานาพรรณ ทำให้นักธรรมชาตินิยมมีความชื่นชอบเป็นอย่างมาก ประกอบกับมีการนำตำนานของภูลังกาไปสร้างเป็นละครจึงทำให้เป็นที่รู้จัก ผู้คนเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก จึงมีที่พัก ร้านอาหาร และสถานบริการเกิดขึ้น สร้างอาชีพ สร้างงาน และรายได้ให้คนในชุมชน ทำให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบการให้บริการ เพื่อรองรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนผ่านการท่องเที่ยว 3) การจะใช้ความเชื่อเรื่องพญานาคในการส่งเสริมเศรษฐกิจและการเดินทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น ต้องใช้พญานาคเป็นจุดขายโดยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ นำเสนอประวัติความเชื่อ กิจกรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง พัฒนาทักษะของบุคลากร สร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ดูแลสิ่งอำนวยความสะดวก รักษาความ

สะอาด จัดระบบการเข้าชมให้มีประสิทธิภาพเพื่อรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำเสนอสินค้าของที่ระลึกที่ส่งเสริมศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น สร้างสำนึกรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยวและชุมชน

คำสำคัญ: ความเชื่อ, พญานาค, ภูลังกา, การพัฒนาเศรษฐกิจ

Abstract

This article aims to study 1) the history and beliefs of the Naga in the community, 2) analyze the beliefs of the Naga in the development of the community's economy, and 3) explore the use of the beliefs of the Naga in promoting the economy and sustainable tourism. The results of the study found that 1) the legend of the belief of the Phulangka Naga originated from Princess Nakharintrani, a Naga transformed into a human and married Prince Farung, the son of King Ulue. Later, Princess Nakharintrani fell ill, causing her body to return to its original form as a Naga. The townspeople and King Ulue were not happy, so they drove her back to the underworld. The Naga King was very angry, so he destroyed the city of Rattana Nakhon and captured King Ulue and cursed him to become a Naga guarding Phulangka. 2) The beliefs of the Naga, along with the landscape of Phulangka, attract tourists and people who believe in the Naga to visit, pay homage, and ask for blessings. In addition, this area is rich in various plants, which makes it very popular among naturalists. In addition, the legend of Phulangka has been adapted into a drama, making it well-known. Many people travel to visit, so there are accommodations, restaurants, and service places, creating jobs, creating jobs, and generating income for people in the community. This has led to the development of infrastructure and service systems to support the driving of the community economy through tourism. 3) To use the belief in the Naga to promote the economy and sustainable tourism, the Naga must be used as a selling point by publicizing it through online media, presenting the history of beliefs, activities, traditions, and local wisdom continuously, developing the skills of personnel, impressing tourists, developing infrastructure, taking care of facilities, maintaining cleanliness, organizing an efficient visit system to preserve nature and the environment, presenting souvenirs that promote local handicrafts, and creating a sense of love for nature and the environment for tourists and the community.

Keywords: Belief, Naga, Phulangka, Economic Development

บทนำ

อุทยานแห่งชาติภูลังกามีพื้นที่ครอบคลุม 2 จังหวัด คือ จังหวัดนครพนม และฝั่งจังหวัดบึงกาฬ มี 2 แหล่งท่องเที่ยวชื่อดังเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องพญานาค ได้แก่ 1.ถ้ำนาคา ตั้งอยู่ในพื้นที่ฝั่ง อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดบึงกาฬ การขึ้นไปเที่ยวถ้ำต้องเดินขึ้นบันไดสูงชันที่ทางอุทยานฯ จัดสร้างขึ้นไปกว่า 1,400 ขั้น ใช้เวลาเดินราว 1-1.30 ชั่วโมง เหตุที่ถ้ำแห่งนี้ได้ชื่อว่า “ถ้ำนาคา” หรือ “ถ้ำพญานาค” เนื่องจากมีลักษณะของหินและผนังถ้ำดูคล้ายพญานาค ที่มีรูปทรงคล้ายพญานาคหรืองูขนาดใหญ่นอนขดตัว โดยมีส่วนสำคัญ ๆ ทั้งส่วนหัว ลำตัว และเกล็ดพญานาค ตามจินตนาการและความเชื่อของชาวบ้าน ถ้ำนาคามีสิ่งน่าสนใจเด่น ๆ เช่น หินหัวงู หรือ หินหัวพญานาค หรือ หินหัวนาคา ที่วันนี้พบเจอ 3 หัว กระจัดกระจายกันในพื้นที่ และมีส่วนลำตัวพญานาค ที่เกิดจากการยกตัวของแผ่นดิน (Tectonic uplift) ในภาคอีสาน รวมถึงส่วน “เกล็ดพญานาค” ที่เกิดจากปรากฏการณ์ทางธรณีวิทยา “ซันแครก” (Sun Cracks) และ “ป่าโบราณ” เป็นต้น 2. ถ้ำนาคี ตั้งอยู่ในอุทยานแห่งชาติภูลังกา ฝั่งอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม ลักษณะของถ้ำนาคีจะคล้ายกับถ้ำนาคา มีเพิงหินใหญ่และมีลวดลายของเกล็ดพญานาคบนพื้นผิวของหิน มีก้อนหินใหญ่ลักษณะเหมือนหินหัวงูอยู่ไม่ไกลกัน อีกทั้งหากเดินทางต่อไปอีกราวครึ่งกิโลเมตรก็จะมีจุดชมวิว “ผานาคี” เป็นจุดชมวิวแม่น้ำโขงที่งดงามอีกด้วย (mgronline, 2566) ถ้ำนาคีนั้นมีลักษณะเป็นเพิงหินขนาดใหญ่ มีลวดลายคล้ายเกล็ดของพญานาคขนาดใหญ่ กำลังนอนขดตัวอยู่ ปัจจุบันถ้ำนาคีกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความศรัทธาต่อองค์พญานาค เส้นทางถ้ำนาคีนี้ อยู่ตรงบริเวณภูลังกาเหนือซึ่งผ่านสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติทั้งหมด 9 จุด คือ วังนาคี ผานาคี หินสาลีคึ ลานธรรม (หัวภู) หินพญาศรีสัตตนาคราช ไข่พญานาค หินโลมา (วาฬ) เจดีย์กองข้าวศรีบุญเนาว์ และเศียรพญานาคองค์ที่ 9 (สำนักงานจังหวัดนครพนม, 2565)

ความเชื่อและความศรัทธาอย่างแรงกล้าของชาวลุ่มน้ำโขงทำให้เรื่องราวของพญานาคสะท้อนออกมาให้เห็นในเชิงประจักษ์จากจินตนาการของมนุษย์ ถ่ายทอดผ่านศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม พิธีกรรม วรรณกรรม เป็นต้น (สุดารัตน์ อาฒยะพันธุ์ และ ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ, 2562) อีกทั้งในห้วงเวลาปัจจุบันนี้เกิดกระแสพญานาคนิยม ก่อให้เกิดมุมมองที่หลากหลายขึ้นในสังคม มิใช่มองว่าเป็นเรื่องงมงายแต่มองเป็นพลวัตความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับนาค ระหว่างวิถีชีวิตมนุษย์กับการอนุรักษ์ธรรมชาติผ่านสัญลักษณ์ในมิติของความเชื่อ (สุชาติ บุษย์ชญานนท์, 2564) ทำให้แหล่งท่องเที่ยวที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับพญานาคมีผู้คนหลั่งไหลกันมาเยือนเพื่อเคารพบูชา บ้างมาขอพรให้ร่ำรวย มีโชคมีลาภ มีหน้าที่การงานที่ดี เช่น วัดโพธิ์ชัย พระธาตุบังพวน พระธาตุหล้าหนอง ในจังหวัดหนองคาย เป็นต้น (วัฒนพันธุ์ ครุฑะเสน, 2557) หากมองในมุมของการท่องเที่ยว ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ก่อให้เกิดผลดีกับเศรษฐกิจของชุมชนกระจายไปถึงเศรษฐกิจของภูมิภาคและประเทศ และยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวโดยการนำเสนอเอกลักษณ์ของประเทศไทยและของแต่ละท้องถิ่นให้เป็นที่เข้าใจในเวทีโลกผ่านสื่อสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางสื่อต่าง ๆ รวมทั้งการส่งเสริมการสื่อสารเรื่องราวอันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาคและจังหวัดต่าง ๆ ผ่านการพัฒนาตราสินค้าและการสื่อสารเรื่องราวอย่างสร้างสรรค์ผ่านช่องทางการตลาดที่เป็นที่นิยมในกลุ่มเป้าหมาย (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาประวัติศาสตร์และความเชื่อเรื่องพญานาคในชุมชนเพื่อทำความเข้าใจถึงที่มาของความเชื่อเรื่องพญานาค และบทบาทที่มีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดถึงวิเคราะห์

ผลกระทบของความเชื่อเรื่องพญานาคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อศึกษาว่าความเชื่อดังกล่าวส่งผลต่อการท่องเที่ยว การค้าขาย และกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างไร และสำรวจการใช้ความเชื่อเรื่องพญานาคเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว เพื่อหาวิธีที่ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากความเชื่อนี้ในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ประวัติความเชื่อเรื่องพญานาค

ความเชื่อเรื่องนาคในสังคมอีสานตอนบนมีที่มา 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) ความเชื่อเรื่องนาคแบบดั้งเดิม (เรื่องนาคท้องถิ่น) ทั้งความเชื่อที่ว่านาคเป็น บรรพบุรุษและเป็นผู้สร้างบ้านแปลงเมือง ความเชื่อเหล่านี้ล้วนมีที่มาจากตำนานการเกิดขึ้น และการล่มสลายของเมืองและแว่นแคว้นต่างในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ตำนานสุวรรณโคมคำ ตำนานอุรังคธาตุ ตำนานหนองหาน ตำนานสิงหนวัติ ตำนานบุญบั้งไฟ ตำนานพ่อปู่ศรีสุทโธ ตำนานการเกิดแม่น้ำโขงและแม่น้ำอื่น ๆ ที่มีการแสดงให้เห็นว่าการเกิดของแม่น้ำสายเหล่านั้นมาจากการขุดควักของพญานาค เป็นต้น 2) อิทธิพลความเชื่อเรื่องนาคจากวัฒนธรรมอินเดียและศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู เรื่องราวกำเนิดของนาคและครุฑที่ปรากฏในคัมภีร์ต่าง ๆ เช่น ในคัมภีร์มหากาพย์มหาภารตะ คัมภีร์ปุราณะ มหากาพย์รามายณะ เป็นต้น นาคาคติที่ได้รับจากเทพปกรณัมฮินดู ซึ่งถือว่านาคเป็นบัลลังก์ของพระวิษณุ และมีการนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ตั้งแต่สมัยโบราณ โดยเฉพาะอาณาจักรกัมพูชาโบราณ กรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ 3) อิทธิพลความเชื่อเรื่องนาคในพระพุทธศาสนา เป็นหนึ่งในอิทธิพลที่ได้รับจากคติของอินเดีย จากการที่นาคนั้นมีบทบาทปรากฏในพุทธประวัติหลายตอน เช่น ตำนานมุจลินทร์ พญานาคที่แผ่พังพานปกป้องพระพุทธเจ้าขณะบำเพ็ญเพียรอยู่ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ในขณะที่เกิดพายุขึ้นเป็นเวลาเจ็ดวันและเป็นที่มาของการสร้างพระพุทธรูปนาคปรก รวมถึงตำนานบวชนาคในพุทธ ประวัติ เป็นต้นสังคมอีสานตอนบนหรือสังคมชุมชนลุ่มน้ำโขงนั้นมีพัฒนาการความเชื่อเรื่องนาคมาเป็นลำดับตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จากความเชื่อดั้งเดิมที่ว่านาคเป็นผู้สร้างบ้านเมืองสร้างแม่น้ำ และเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์นำมาสู่การประกอบพิธีกรรมบูชาพญานาคเพื่อขอเกี่ยวกับเรื่องความอุดมสมบูรณ์ ทั้งการขอฝนและขอให้ปกปักรักษารวมทั้งบันดาลความโชคดีมาให้ลูกหลาน รวมถึงการมีประเพณีพิธีกรรมบูชาพญานาคเช่นเดียวกับฝั่งลาวซึ่งเคยอยู่ภายใต้อาณาจักรเดียวกันมาก่อน(พจมาน มูลทรัพย์, 2564) ความเชื่อเรื่องนาคที่มีอิทธิพลต่อชุมชนอีสานลุ่มแม่น้ำโขง นับตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 19 จนถึงปัจจุบันนั้น ได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องนาคในลักษณะ ผสมผสานระหว่างลัทธิบูชางูที่เป็นของชนพื้นเมืองเดิมกับอิทธิพลความเชื่อเรื่องนาคทางพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ เข้าสู่ดินแดนแถบนี้ตั้งแต่สมัยทวาราวดี รวมทั้งความเชื่อขอมสมัยลพบุรีที่แพร่เข้ามาจนมาถึงความเชื่อเรื่องนาคที่ได้รับมาจากล้านช้าง พัฒนาการความเชื่อเรื่องนาคของชุมชน อีสาน ลุ่มแม่น้ำโขงเห็นได้จากการพัฒนาความเชื่อให้มีความศักดิ์สิทธิ์และสำคัญต่อวิถีชีวิตของชุมชน ทางด้านการเมืองและการปกครอง โดยมีความเชื่อว่านาคมีฐานะเป็นฐานอำนาจทางการปกครองให้ สังคมเป็นปกติ นอกจากนั้นนาคยังเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจในฐานะเป็นสัญลักษณ์ของน้ำและความอุดม สมบูรณ์ รวมทั้งเป็นสัญลักษณ์สำคัญทางพุทธศาสนาและปรากฏในงานศิลปกรรมในฐานะของผู้คุ้มครองศาสนสถาน ด้วยเหตุนี้เองความเชื่อเรื่องนาคจึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชุมชนอีสานลุ่ม แม่น้ำโขง และได้มีการพัฒนาความเชื่อเรื่องนาคมาเป็นประเพณีและพิธีกรรมที่ยังคงปฏิบัติสืบต่อกัน มาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้นาคถูกใช้เป็นจุดขายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในภูมิภาค (สุพิชฌาย์ จินดาวัฒนภูมิ, 2542)

เรื่องราวของพญานาคที่ยังเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันอยู่ในสังคมถึงความมีอยู่จริง และยังมิสามารถหาบทสรุปได้อย่างชัดเจน แต่สิ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้คือความเชื่อเรื่องพญานาคอยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะชาวลุ่มน้ำโขงที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลัก และมีการนับถือพญานาคเปรียบเสมือนการนับถือศาสนาท้องถิ่น ทำให้ความเชื่อเรื่องพญานาคมีอิทธิพลต่อประเทศไทยทั้งในด้านศิลปะ ด้านประเพณีและเทศกาล และด้านวิถีชีวิต แม้ปัจจุบันจะเป็นยุคที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มนุษย์สามารถใช้วิทยาศาสตร์ในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในทางกลับกันเรื่องราวของพญานาคกลับได้รับความสนใจจนเกิดเป็นกระแสพญานาคนิยม (ณฐอร นพเคราะห์, จันทิมา เขียวแก้ว, ทิพย์พิรุณ พุมดวง 2564)

ความสำคัญของพญานาคในศาสนาและวัฒนธรรมไทย

ความเชื่อเรื่องพญานาคยังเกี่ยวโยงกับพุทธศาสนา เช่นในตำนานอุรังคธาตุ กล่าวถึงความสัมพันธ์ของพญานาคที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเมืองต่าง ๆ ได้แก่ ตำนานพระธาตุพนม รวมทั้งการเกิดรอยพระพุทธบาทที่เกี่ยวข้องกับพญานาค(กรมศิลปากร, 2483) และยังมีตำนานพญานาคในพระไตรปิฎกที่กล่าวถึงพญานาคมุจลินท์ที่ได้แผ่พังพานปกป้องคุ้มครองพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้รอดพ้นจากแดดลมและฝน เมื่อครั้งพระองค์ทรงเสวยวิมุตติสุข ตำนานความเชื่อที่กล่าวถึงการจุดบั้งไฟของพญานาคในวันออกพรรษา เพื่อจุดไฟบูชาพระพุทธเจ้าและตำนานการสร้างแม่น้ำโขงรวมทั้งแม่น้ำสายสำคัญต่าง ๆ ที่พญานาคได้ช่วยกันขุดสร้างขึ้นมาตามลำน้ำโขง (จิตรกร เอมพันธ์, 2545) เรื่องราวทั้งหลายเหล่านี้ได้สร้างการรับรู้ให้กับผู้คนริมฝั่งแม่น้ำโขงจนกลายเป็นระบบวัฒนธรรมความเชื่อที่มีการยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อมาตั้งแต่สมัยโบราณ รวมถึงการตอกย้ำด้วยการสะท้อนภาพผ่านวรรณกรรมท้องถิ่น นิทานปรัมปรายิ่งทำให้ระบบวัฒนธรรมความเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ฝังลึกแนบแน่นลงไปสู่จิตวิญญาณและโครงสร้างของสังคมจนกลายเป็นแบบแผนจารีตประเพณีและวิถีประพฤติปฏิบัติของคนในสังคม แบบแผนวิถีปฏิบัติดังกล่าวนี้ได้สะท้อนภาพผ่านประเพณีของชาวอีสานและชาวลาว และประเพณีบุญบั้งไฟของชาวไทยในภาคอีสานและชาวลาวที่มีวิถีการดำเนินชีวิตผูกพันอยู่ในภาคเกษตรกรรมที่ต้องอาศัยน้ำหล่อเลี้ยงชีวิตและความเป็นอยู่อีกทั้งเป็นเสมือนชีวิตและจิตใจของผู้คนทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำโขง จะนิยมทำรูปพญานาคประดับเพื่อแสดงให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างมนุษย์สายน้ำพญานาคสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงอาจกล่าวได้ในอีกแง่มุมหนึ่งว่า สัญลักษณ์บั้งไฟพญานาคมีส่วนช่วยให้ผู้คนในสังคมมีความผูกพันสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ทำให้มีกรอบวิถีปฏิบัติที่ดีงามมุ่งมั่นในการทำความดี การมีวัฒนธรรมความเชื่อ ความศรัทธาที่เป็นระบบเดียวกันนี้มีส่วนช่วยจรรโลงโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมไม่ให้ไหลไปตามกระแสของโลกปัจจุบันและทำให้เกิดค่านิยมที่ดีงามในสังคมรวมทั้งการยึดถือปฏิบัติตามคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยโบราณที่ได้ปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันรวมถึงการส่งต่อของระบบความเชื่อจากรุ่นสู่รุ่นจึงทำให้วัฒนธรรมความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์พญานาคและศาสนายังคงถูกยึดถือและปฏิบัติต่อกันมาจวบจนปัจจุบันและอนาคตต่อไป (เบญจภัคค์ เจริญมหาวิทย์ 2564)

ตำนานและเรื่องเล่าของพญานาคในพื้นที่ภูลังกา

จากตำนานชาวบ้านเรื่องปู่อือลือที่ข้องเกี่ยวกับภูลังกาและบึงโขงหลงนั้นเชื่อว่าเกิดจากการล่มเมืองของพญานาคซึ่งเกิดจากความรักที่ไม่สมหวังระหว่างพญานาคกับมนุษย์ทำให้เมืองที่เจริญรุ่งเรืองล่มสลายบริเวณแห่งนี้เดิมเป็นที่ตั้งเมืองชื่อรัตพานครมีพระอือลือราชาเป็นผู้ครองนครมีมเหสีชื่อนางแก้วกัลยามีพระธิดาชื่อพระนางเขียว

คำต่อมาได้อภิเษกสมรสกับพระเจ้าสามพันตามีพระโอรสชื่อเจ้าชายฟ้ารุ่งซึ่งเป็นผู้ที่มีความเฉลียวฉลาดมีความรอบรู้และมีรูปงามด้วยขณะประสูติมีท้องฟ้าสว่างไสว ต่อมาได้อภิเษกสมรสกับนาคริน ทรานีซึ่งเป็นพระธิดาของพญานาคราชแห่งเมืองบาดาลที่แปลงกายเป็นมนุษย์ทั้งสองอยู่กินกันมาเป็นเวลา 3ปีก็ไม่สามารถจะมีผู้สืบสายสกุลได้ (เพราะธาตุมนุษย์กับนาค)จึงทำให้เกิดความเศร้าโศกเสียใจกับทั้งสองต่อมาเจ้าหญิงนาคริน ทรานีล้มป่วยลงทำให้ร่างกายของนางที่เป็นมนุษย์กลายเป็นนาคตามเดิมโดยข่าวนี้ได้แพร่สะพัดออกไปทั่วกรุงรัตพานคร และถึงแม้นางจะร่ายมนตร์กลับเป็นมนุษย์ประชาชนและพระเจ้าอือลือก็ไม่พอใจจึงได้ขับไล่นางนาคริน ทรานีกลับสู่เมืองบาดาลดังเดิมโดยได้แจ้งให้พญานาคราชมารับตัวกลับก่อนกลับพญานาคราชได้ขอเครื่องกกุธภัณฑ์ของตระกูลคืนแต่พระเจ้าอือลือราชาไม่สามารถคืนให้ได้เนื่องจากนำไปแปรสภาพเป็นอย่างอื่นทำให้พญานาคราชกริ้วมากและประกาศว่าจะทำลายเมืองรัตพานครและจะเหลือเอาไว้เพียง 3วัดเท่านั้นหลังจากพญานาคกลับไปในตอนกลางคืนพญานาคราชได้ยกไพร่พลมาถล่มเมืองรัตพานครและประชาชนก็ไม่มีใครรอดพ้นจากฤทธิ์นาคได้ พอนางนาคริน ทรานีทราบข่าวก็ขึ้นมาตามหาเจ้าชายฟ้ารุ่งจนถึงแม่น้ำสงครามก็ไม่พบจึงกลับเมืองบาดาลเมืองรัตพานครได้ถล่มเป็น "บึงหลงของ" ต่อมานานเข้าคำพูดก็กลายเป็นโขงหลงและวัดที่เหลือ 3วัดก็คือวัดดอนแก้ว (วัดแก้วฟ้า) วัดดอนโพธิ์ (วัดโพธิสัตว์) และ วัดดอนสวรรค์ (วัดแดนสวรรค์) ทางที่นางนาคริน ทรานีตามหาเจ้าชายฟ้ารุ่งคือห้วยน้ำเมา (เมารัก) ส่วนพระอือลือราชาไม่ได้สิ้นพระชนม์ไปกับเหตุการณ์นี้ด้วยแต่ถูกพระยานาคราชจับตัวไว้พร้อมกับสาปให้พระอือลือราชากลายร่างเป็นนาคเฝ้าอยู่ในภูลังกาหรือบึงโขงหลงชั่วนิรันดร์จนกว่าจะมีเมืองเกิดใหม่ในดินแดนแห่งนี้จึงจะล้างคำสาปของพระยานาคราชได้ (mgronline, 2565)

ผลกระทบของความเชื่อเรื่องพญานาคต่อเศรษฐกิจชุมชน

ตำนานเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์ พญานาคเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมที่ประกอบไปด้วยวิถีชีวิต ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏให้ เห็นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความคล้ายคลึงหรืออาจแตกต่างกันไป ซึ่งเป็นกิจกรรมการเดินทางตามความเชื่อและแรงศรัทธาโดยความเชื่อเหล่านี้สะท้อนให้เห็น ว่าคนอีสานพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการทำมาหากินโดย ใช้ผีหรือความเชื่อเหนือธรรมชาติเป็นกลไกสำคัญในการจัดระเบียบและสร้างกติกา การอยู่ร่วมกันทางสังคม และการอยู่ร่วมกับธรรมชาติด้วยความถ่อมตนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Singsuwan & Puaksom, 2020)ขณะที่ความศรัทธาทางศาสนาถูกนำไปเชื่อมโยงกับ กิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสงบทางจิตใจ ควบคู่กับความเป็นสิริมงคลต่อการดำเนินชีวิตด้วยการขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สังเกตได้จากกระแส ความนิยมการเดินทางของกลุ่มศิลปินดารา และนักแสดงที่เดินทางไปตามรอยความ ศักดิ์สิทธิ์ ขององค์พญานาค ณ อุทยานแห่งชาติภูลังกา จังหวัดบึงกาฬ ที่มีหินและผนังถ้ำที่มีลักษณะคล้ายงูขนาดใหญ่ (Jansuri, 2021) พญานาคในวัฒนธรรมอีสานเป็นความเชื่อผสมระหว่างศาสนาพื้นเมือง ศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธ ถูกนำมาสร้างความหมายใหม่ เพื่อเปลี่ยนความเชื่อเป็นต้นทุนการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรม โดยใช้ความโหยหาอดีตเป็นสำนึกที่มีร่วมกันมาผลิตซ้ำ และพัฒนาสัญญะรูปพญานาคให้เป็นแบรนด์ของสินค้า เพื่อเป็นจุดขาย และ การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ ที่ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน และกระจายไปสู่พื้นที่ภายนอก(Sawangseang, 2023) สินค้าวัฒนธรรมเกี่ยวกับพญานาคเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความ เชื่อกับการผลิตเป็นสินค้า เพื่อทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ โดยใช้ความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคเป็นจุดขาย ให้เกิดการผลิต และสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ทางวัฒนธรรม เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาบริโภค และใช้บริการ ทั้งให้มีส่วนร่วมและเรียนรู้ในกิจกรรมทางวัฒนธรรม ตลอดจนซึมซับใน

บรรยากาศที่เกิดขึ้นด้วย สินค้าวัฒนธรรมเกี่ยวกับพญานาคยังสะท้อนปัจจัย และแรงงานในการ ผลิตสินค้า และการให้บริการ ในลักษณะของการกระจายออกของเครือข่ายทางเศรษฐกิจที่มีจุดเริ่มต้นจากแหล่งวัฒนธรรมพญานาคสู่ความต้องการปัจจัย และ แรงงานในการผลิตจากคนชุมชน และกระจายออกไปสู่พื้นที่ภายนอก ทำให้เกิดเป็นโครงสร้างทางเศรษฐกิจภายใต้รูปแบบพญานาคนิยม นอกจากนี้ การที่สินค้าวัฒนธรรมเกี่ยวกับพญานาคมีความหลากหลายของประเภทสินค้า และการให้บริการ ทำให้สามารถครอบคลุมความต้องการของผู้บริโภคซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่ทั้งประเภทนักท่องเที่ยวที่มีความเชื่อ และนักท่องเที่ยวธรรมดาที่ต้องการมาท่องเที่ยวชมวิถีวัฒนธรรม และความแปลกใหญ่ของสถานที่ก็สามารถเลือกซื้อสินค้า และใช้บริการได้ตามความชอบใจ ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทั้งทางด้านการสืบทอดทางความเชื่อ และการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนให้สามารถดำเนินไปในทิศทางเดียวกันได้(วุฒิชัย สว่างแสง, 2565)

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนผ่านความเชื่อเรื่องพญานาค

พญานาคตามความเชื่อของคนอีสานมีลักษณะเป็นพญางูใหญ่มีหงอน มีอิทธิฤทธิ์ สามารถจำแลงรูปเป็นมนุษย์ได้ มีฐานะกึ่งเทพกึ่งเดรัจฉาน เป็นความเชื่อ ที่ผสมผสานกันระหว่างศาสนาพื้นบ้าน ศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธ (วรเดช มีแสงรุทรกุล, 2562) ในปัจจุบัน นิยมนับถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สามารถขอพร และ ประทานโชคลาภ เช่น ความเชื่อเรื่องพญานาคในบริเวณพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์คำชะโนด ที่มีนักท่องเที่ยวนิยมไปขอพร และเสี่ยงโชคก่อให้ให้เกิดการสร้างวัตถุทางวัฒนธรรม ที่ตอบรับการเสี่ยงทายในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจของชุมชน (มัชฌิมา วีรศิลป์, 2564) นอกจากนี้ ยังมีการสร้างสัญญะรูปพญานาคขนาดใหญ่ ในบริเวณที่มีเรื่องราวหรือตำนานเกี่ยวกับพญานาค เช่น พญาศรีสัตตนาคราช จังหวัดนครพนม พญาศรีภุชงค์มุกดานาคราช และพญาศรีมุกดามหามุนีนีลปาล นาคราช จังหวัดมุกดาหาร (วุฒิชัย สว่างแสง, 2566) การมีพญานาคเป็นรูปปั้น หรือเชิงสัญลักษณ์ ได้นำไปสู่การก่อเกิดอาชีพของคนท้องถิ่น เช่น ขายเครื่องเซ่นไหว้บูชา ต่างๆ การประดิษฐ์ การปลูกดอกดาวเรื่องเพื่อสร้างรายได้ การขายอาหาร น้ำดื่ม และ สลากกินแบ่งรัฐบาล รวมทั้งการขายของที่ระลึก เป็นต้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง นโยบายระดับจังหวัดพบว่า จังหวัดมุกดาหารค่อนข้างให้ความสำคัญและสามารถใช้จุดเด่นของพญานาค 3 ภพมาเป็นการท่องเที่ยวพญานาคที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว ต่างๆ ของจังหวัด พญาศรีสัตตนาคราช ได้กลายเป็นแลนด์มาร์คแห่งใหม่ของจังหวัด นครพนม ขณะที่พญานาคถ้ำนาคียังได้รับความสนใจโดยอุทยานแห่งชาติฯ ซึ่งจะเป็น ประโยชน์ในการท่องเที่ยวพญานาคและธรรมชาติ พลวัตทางความเชื่อเรื่องพญานาคที่ นำไปสู่การกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดการกระตุ้นทางเศรษฐกิจของ ชุมชนต่าง ๆ ได้แสดงภาพลักษณ์ของความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างความเชื่อกับการ กลายเป็นทรัพยากรหลักที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ(Noppakor , Kheokao, & Poomduang, 2023)

โอกาสและความท้าทายในการใช้ความเชื่อเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

การนับถือ ศรัทธาพญานาคทั้งพญานาคประจำถิ่นและพญานาคทั่วไปดำรงอยู่ในสังคมไทยอย่างมีพลวัตหรือมี การเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่ง โดยมีปัจจัยทางสังคมเป็นตัวแปรทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงนโยบายการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการท่องเที่ยวในเขตภาคอีสานที่ในปัจจุบันได้ สนับสนุนแนวคิดในการนำคติชนเรื่องพญานาคมาใช้เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและเพิ่มมูลค่าทาง เศรษฐกิจ “พญานาค” จึงเป็นทุนวัฒนธรรมที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศโดยเฉพาะบริบท

สังคมไทยปัจจุบันซึ่งอยู่ภายใต้การแข่งขันทาง เศรษฐกิจในระบบทุนนิยม รวมถึงสภาวการณ์ความไม่มั่นคงและความไม่ปลอดภัยจากโรคระบาด การนำคติชนเรื่องพญานาคมาสร้างสรรค์ใหม่ด้วยการผลิตซ้ำ ปรับประยุกต์ และต่อยอด จนเกิดเป็น กลุ่มข้อมูลคติชนสร้างสรรค์จากความเชื่อเรื่องพญานาค ทำให้เห็นมิติของความเป็นพญานาคที่มี ความเก่าแก่ ศักดิ์สิทธิ์ แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถนำมาปรับใช้ในโลกที่มีความทันสมัยได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ปรากฏการณ์คติชนสร้างสรรค์ที่มาจากความเชื่อเรื่องพญานาคในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน ได้แสดงให้เห็นว่า การคัดเลือกทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นมานำเสนอใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของ สังคมนั้นเป็นวิธีคิดสำคัญที่ช่วยให้เห็นภูมิปัญญาของคนในชุมชนกับการจัดการวัฒนธรรมเพื่อ ตอบสนองนโยบายของรัฐ ในแง่หนึ่ง อาจเห็นได้ว่าคติชนประเพณีดั้งเดิมได้ถูกปรับเปลี่ยนเพื่อ ตอบสนองกระแสทุนนิยม แต่หากพิจารณาในอีกแง่นั้น หากไม่มีการปรับเปลี่ยน คติชนประเพณี เหล่านี้อาจเริ่มเลือนหายไป แต่เพราะการเปลี่ยนแปลงนี้เองจึงทำให้คติชนเรื่องพญานาคยังสามารถ ธำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่งของโลกปัจจุบัน (พจมาน มูลทรัพย์, 2564)

แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นภูมิปัญญาความเชื่อ เรื่องเล่าประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้มักเป็นเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่อันบ่งบอกตัวตนของพื้นที่นั้นๆและความเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากแหล่งอื่น แหล่งท่องเที่ยวจุดนี้ใช้เอกลักษณ์เฉพาะเป็นแรงจูงใจให้เดินทางไปท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้และการตัดสินใจเลือกซื้อทั้งนี้ แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้นหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึงความจำเป็นในการเตรียมความพร้อมในการพัฒนา ทักษะของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลเข้าถึงนักท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางสถานที่ท่องเที่ยว ที่พัก ความมั่นคงและปลอดภัยของนักท่องเที่ยว โดยเข้ามามีส่วนร่วมช่วยกันในการปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป ปานรดา (วรรณประภา และสุนทร วรหาร.2567)การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมนั้นจึงถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคนและสังคม ประเทศไทยนั้นมีทุนทางสังคมมากมายที่สามารถนำมาเกื้อกูลชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้ทั้งที่เป็นเอกลักษณ์ ค่านิยม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณี ประวัติศาสตร์ ฯลฯ เหล่านี้จะเป็นกลไกที่ดีงามในการพัฒนาสังคม หากมีการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมเรื่องราวความเป็นมาจากผู้ ปราชญ์ท้องถิ่น มาใช้ออกแบบการท่องเที่ยว สินค้า ผลิตภัณฑ์การแสดง ศิลปหัตถกรรม ให้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งก็จะเป็นการจัดระเบียบทุนทางสังคมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเศรษฐกิจให้ยั่งยืนอีกทางหนึ่ง ตามกลยุทธ์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13(พ.ศ. 2566-2570) กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวในกลยุทธ์ที่ 2 ว่าจะต้องสนับสนุนให้ผู้ประกอบการ และสตาร์ทอัพ ประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการพัฒนา และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม ส่งเสริมแนวคิดการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม สร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาระบบและการจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างฐานให้ชุมชนมีความรักในท้องถิ่นและรักษาวัฒนธรรมของตนเอง ตลอดจนสร้างเครือข่าย และจัดหาเงินทุน เพื่อบ่มเพาะชุมชนให้ยกระดับเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมและสตาร์ทอัพ ซึ่งจะก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ตลอดจนส่งเสริมให้เอกชนมีความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ดูแลความปลอดภัย และรักษาสภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สมบูรณ์ (National Economic and Social Development Board, 2022)

การจัดกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ

ประเพณีพิธีกรรมกรรมเกี่ยวกับนาคในท้องถิ่น พบมากในภาคอีสาน โดยเฉพาะบุญเดือนหก ที่มีการแห่บั้งไฟ และจุดบั้งไฟบูชาพญาแถนเพื่อขอฝน และประเพณีเนื่องในเทศกาลออกพรรษา เช่น การไหลเรือไฟการส่วงเฮือ (แข่งเรือ) บั้งไฟพญานาค เป็นต้น ชาวอีสานที่อาศัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำ โขงนั้นมีความเชื่อเรื่องพญานาคอย่างมาก โดยเชื่อว่าพญานาคอาศัยอยู่ใต้ลุ่มน้ำโขง และเชื่อว่าพระธาตุมีพญานาคคอยปกปักรักษา เช่น พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม พระธาตุบังพวน จังหวัดหนองคาย เป็นต้น รวมถึงการเกิดขึ้นของบั้งไฟพญานาคในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ที่เป็น ปรากฏการณ์มีลูกไฟลอยขึ้นมาจากแม่น้ำโขง ชาวบ้านในท้องถิ่นส่วนใหญ่เชื่อว่าเป็นการกระทำของพญานาคที่อยู่ใต้แม่น้ำโขง ส่งผลให้เกิดประเพณีพิธีกรรมที่มาจากความเชื่อเหล่านี้ เช่น พิธีบวงสรวงพญานาคในช่วงวันออกพรรษาที่อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย พิธีบูชาพญาศรีสัตตนาคราชที่ จังหวัดนครพนม พิธีบวงสรวงพญานาคที่อำเภอธาตุพนม เป็นต้น ประเพณีเหล่านี้ในอดีตมีหน้าที่ในการแสดงออกถึงการเคารพบูชาพญานาคแต่ปัจจุบันได้ กลายเป็นประเพณีที่แสดงอัตลักษณ์ของจังหวัดและมีการปรับเปลี่ยนลักษณะของพิธีให้มีขนาดใหญ่ และมีสีสันมากขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งมีพิธีกรรมใหม่ที่จัดขึ้นโดยองค์กรเอกชน เช่น การบวงสรวงแก้วสารพัดนึกพญานาคราช ในปี พ.ศ. 2557 ของพิพิธภัณฑ์บ้านบุญบวงสรวงที่กรุงเทพ มีการนาลูกแก้วมาปลุกเสกสร้างเป็นวัตถุมงคลให้ประชาชนบูชา โดยเชื่อว่าเป็นดวงแก้วประจากาย ของพญานาคซึ่งจะสามารถช่วยให้ได้ตามสิ่งที่ปรารถนาทุกอย่าง (พจมาน มูลทรัพย์,2563)

ตัวอย่างความสำเร็จของชุมชนที่ใช้ความเชื่อเรื่องพญานาคในการพัฒนาเศรษฐกิจ

กรณีศึกษา : การจัดงานประเพณี หรือการสร้างสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับพญานาคผู้ศึกษาได้นำงานวิจัยของ พจมาน มูลทรัพย์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “คติชนสร้างสรรค์จากความเชื่อเรื่องพญานาคในภาคอีสานตอนบนของประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ซึ่งได้ลงพื้นที่ศึกษาเทศกาลออกพรรษาบั้งไฟพญานาคโลก อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย และ งานบวงสรวงพญาศรีสัตตนาคราช จ.นครพนม

1. เทศกาลออกพรรษาบั้งไฟพญานาคโลก อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

งานเทศกาลออกพรรษาบั้งไฟพญานาคโลกถือว่าเป็นงานสำคัญของจังหวัดหนองคายที่สัมพันธ์กับประเพณีในฮีตสิบสอง คือการจัดงานบุญออกพรรษาในฮีตที่สิบเอ็ด และเป็นงานที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มี “ปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาค” ลอยขึ้นมาจาก แม่น้ำโขง โดยเชื่อว่ามักจะลอยขึ้นมาในพื้นที่หนองคายในช่วงวันออกพรรษาของทุกปี การจัดงานนี้ถือ เป็นเทศกาลใหญ่ของจังหวัดเนื่องจากจัดกิจกรรมหลายอำเภอ ทางจังหวัดหนองคายเรียกการจัดงานรวมหลายอำเภอในจังหวัดว่า เป็นการจัดงานประเพณีออกพรรษาบั้งไฟพญานาคโลก ปี พ.ศ. 2561 มีการจัดงานใน 3 อำเภอคือ อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอโพนพิสัย และอำเภอรัตนวาปี ปี พ.ศ. 2562 จัดงาน 5 อำเภอ โดยมีสองอำเภอที่เพิ่มมาคือ อำเภอศรีเชียงใหม่ และอำเภอท่าบ่อ

บริเวณลานวัฒนธรรมริมโขงหน้าวัดลำดวนและในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดหนองคาย กิจกรรมเด่นภายในงานออกพรรษา ในเขตเทศบาลเมืองหนองคายคือ คือ การบวงสรวงพญานาค การรำบูชาพญานาค การแสดง แสง สี เสียง เปิดตำนานบั้งไฟพญานาค การลอยเรือไฟกาบกล้วย มหกรรมถนนอาหาร การออกร้านขาย สินค้า การแข่งขันเรือยาวชิงถ้วยพระราชทาน และการตักบาตรเทโวโรหณะ เป็นต้น การจัดงานใน อำเภอเมืองหนองคายนั้นจะเริ่มขึ้นก่อนอำเภออื่น ๆ เป็นกิจกรรมก่อนถึงวันออกพรรษาเพื่อดึงดูด นักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวก่อนจะ

กระจายไปยังอำเภออื่น ๆ ที่จัดงาน พื้นที่อำเภอเมือง หนองคายจึงถือเป็นพื้นที่หลักในการเริ่มต้นเทศกาลบั้งไฟพญานาคโลก วัตถุประสงค์การจัดงาน เทศกาลออกพรรษาของอำเภอเมืองเพื่อเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย สนับสนุนงานประเพณีท้องถิ่นของจังหวัดหนองคาย และส่งเสริมให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวมีโอกาสได้เลือก รับประทานอาหารที่หลากหลาย สะอาด และถูกหลักอนามัยในงานมหกรรมถนนอาหาร

กิจกรรมสำคัญในตอนค่ำ คือการแสดงแสง สี เสียง เปิดตำนานบั้งไฟพญานาค “มหาพุทธบูชา นาคะประทีป นาฏนันทการ” บริเวณหน้าวัดศรีบุญเรือง โดยการแสดงครั้งนี้มีผู้ว่าราชการจังหวัดและหัวหน้าส่วนราชการเข้าร่วมรับชม รวมถึงประชาชนแล ะนักท่องเที่ยวด้วย การแสดงนี้ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมหลักของงานออกพรรษาที่อำเภอเมือง เป็นการแสดงที่จัดต่อเนื่องมา ยาวนานปีนี้เป็นปีที่ 22 การแสดงชุดนี้แบ่งออกเป็น 4 องก์ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความสำคัญของ แม่น้ำโขงที่เปรียบเสมือนสายโลหิตของชาวหนองคาย ตำนานการเกิดแม่น้ำโขง หรือตำนานนาคที่ หนองแส นิทานเรื่องพญาคันคากซึ่งเป็นที่มาการเกิดประเพณีบุญบั้งไฟ ตำนานนาคขอบวช การแสดงได้รับความสนใจจากผู้ชมเป็นอย่างมาก บรรยากาศในงานเทศกาลออกพรรษาของอำเภอเมืองในตอนกลางคืนนอกจากจะมีกิจกรรมหลักคือการแสดงแสง สี เสียงเปิดตำนานบั้งไฟพญานาคแล้ว ยังมีนิทรรศการเรือยาวโบราณ โดยจัดเป็นซุ้มนิทรรศการอยู่บริเวณลานวัฒนธรรมริมโขง โดยมีการนำเรือยาวโบราณมาจัดแสดงให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้ชม รวมทั้งการจัดแสดงประวัติของเรือแต่ละลำบนบอร์ดจัดนิทรรศการให้ความรู้การแสดงนิทรรศการ เรือยาวในงานออกพรรษานี้แสดงให้เห็นว่าชุมชนชาวจังหวัดหนองคายมีความผูกผันกับแม่น้ำโขง และ มีประเพณีการแข่งขันเรือยาวมาตั้งแต่โบราณ เรือที่จัดแสดงเป็นเรือประจำชุมชนที่ใช้ในการแข่งขันในงานประเพณีออกพรรษาและงานอื่น ๆ เช่น เรือนางพญาคำปลิว เรือเจ้าแม่ปทุมรัตน์ เรือฉัตรชัยนาวา และเรือแก้วคูณเมือง เป็นต้น

2. งานบวงสรวงพญาศรีสัตตนาคราชนครพนม

งานบวงสรวงพญาศรีสัตตนาคราชถือเป็น “ประเพณีใหม่” เนื่องจากมีการสร้าง ประติมากรรมพญาศรีสัตตนาคราชในปี พ.ศ. 2559 ทางจังหวัดจึงได้จัดพิธีบวงสรวงขึ้นเป็นประจำ ทุกปี นับเป็นการสร้างประเพณีใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนพร้อมกับประติมากรรมใหม่ที่อิงจากฐาน ความเชื่อเดิมคือ ความเชื่อเรื่องพญานาคจากตำนานอุรังคธาตุ ตำนานสุวรรณโคมคำ ตำนาน พญานาคของหลวงปู่คำพันธ์ โฆสปัญโญ และตำนานสัตตนาคาที่พระธาตุพนม เป็นต้น นำมาปรับใช้ เพื่อ“วัตถุประสงค์ใหม่” การสร้างองค์ประติมากรรมพญาศรีสัตตนาคราชเกิดขึ้นในปี 2556 จากแนวคิดของนายอนุกูล ตังคณานุกูลชัย ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมคนที่ 38 เพื่อเป็นการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณริมแม่น้ำโขง โดยร่วมกับเทศบาลเมืองนครพนมและหน่วยงานต่าง ๆ เพราะต้องการสร้างสัญลักษณ์เมืองที่เป็นพญานาคให้เป็นจุดพักสายตาและแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ของจังหวัด โดยเรียกว่า “แลนด์มาร์ค” แห่งใหม่ของจังหวัดและสร้างเสร็จในปี 2559 ในสมัยของ ผู้ว่าราชการจังหวัด สมชาย วิทย์ดำรง โดยมีพิธีสมโภชครั้งแรกอย่างยิ่งใหญ่ 9 วัน 9 คืน ในระหว่าง วันที่ 9 - 18 กันยายน 2559 และหลังจากนั้นในปี 2560 เป็นต้นมา ได้มีการกำหนดวันจัดพิธีใหม่ คือ 7 - 13 กรกฎาคม ซึ่งคือวันที่ 7 เดือน 7 จัดงาน 7 วัน 7 คืน เนื่องจากถือว่าเลข “7” เป็นเลข มหามงคล

ภายในงานแบ่งพิธีกรรมเป็นสองส่วน ส่วนแรกคือ ในช่วงเช้าทั้ง 7 วันจะมี *“พิธีไหว้พระธาตุประจาวันเกิด”* 7 วัน 8 พระธาตุ ดังที่กล่าวไปข้างต้น การจัดพิธีไหว้พระธาตุ ประจำวันเกิดจะเริ่มจากพิธีสงฆ์ ต่อด้วยพิธีบวงสรวงพระธาตุโดยมีหมอพราหมณ์หรือเฒ่าจ้ำ เป็น เจ้าพิธี เมื่อเสร็จพิธี จากนั้นเป็นพิธีห่มผ้าพระธาตุและรำบูชาพระธาตุ ก่อนที่ในช่วงเย็นจะรวมกลุ่ม ตัวแทนของอำเภอที่มีพระธาตุ (ร่วมกับอำเภอใกล้เคียงที่ไม่มีประธาตุ

ประจำวันเกิด) รำบูชาองค์พญา ศรีสัตตนาคราชและแสดงศิลปวัฒนธรรมในพิธีกรรมช่วงเย็นที่ลานพญาศรีสัตตนาคราช การจัดให้มี พระธาตุประจำวันเกิดในจังหวัดนครพนมนี้นับได้ว่า “แนวคิดใหม่บนรากฐานเดิม” ที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2545 โดยอาจารย์ คฑา ชินบัญชร นักพยากรณ์ชื่อดัง ได้นำตำนาน “สัตตนาคา” หรือพญานาคทั้ง 7 แห่งพระธาตุพนมที่ได้ฟังจากพระเทพวรมุนี เจ้าอาวาสพระธาตุพนมวรมหาวิหาร และตำนานพญานาคจากหลวงปู่คำพันธ์ โฆสปัญโญ มาผูกโยงกับพระธาตุต่าง ๆ ของจังหวัด นครพนมและในปี 2547 จึงได้ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) คิดเส้นทางท่องเที่ยว ไหว้พระธาตุประจำวันเกิดขึ้น ต่อมาทางจังหวัด นครพนมเริ่มมีการประชาสัมพันธ์พระธาตุประจำวันเกิดแต่ยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากนัก เมื่อมีงานบวงสรวงพญาศรีสัตตนาคราช จึงได้นำพิธีไหว้พระธาตุประจำวันเกิดเข้ามารวมไว้ด้วยกันและมี การประชาสัมพันธ์สู่นักท่องเที่ยวมาก

นอกจากนี้ทางจังหวัดได้สร้างร้านขายของที่ระลึกชื่อ “นาคราช” ตั้งอยู่บริเวณใกล้ ๆ กับองค์ประติมากรรมพญาศรีสัตตนาคราช การจัดจำหน่ายสินค้าเป็นความร่วมมือกันระหว่างเทศบาลเมืองนครพนมกับหน่วยงานเอกชน และ ชุมชนท้องถิ่น ร้านนาคราชเป็นร้านค้าในโครงการประชารัฐ ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ ทางร้านจะเป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าที่ระลึกพื้นเมืองด้วยการ รับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจากอำเภอต่าง ๆ มาจัดจำหน่าย มีทั้งผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับพญานาคโดยตรงและ สินค้าที่เป็นสินค้าเด่นของแต่ละอำเภอ (สินค้า OTOP) เช่น เข็มกลัดพญาศรีสัตตนาคราช เสื้อยืด พิมพ์ลายพญาศรีสัตตนาคราช เสื้อยืดพิมพ์ลายพระธาตุพนม ผ้าไหมทอลายพญานาค ลูกแก้ว พญานาค กระเป๋าสาน และหมวก เป็นต้น (พจมาน มูลทรัพย์,2563)

แนวทางการใช้ความเชื่อเรื่องพญานาคในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้

1.แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวถ้ำนาคี อุทยานแห่งชาติภูลังกา จังหวัดนครพนม พบว่า สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวในการที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวถ้ำนาคี คือ การมีความศรัทธาต่อองค์พญานาค ตามตำนานความเชื่อที่ว่า พญานาคเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่แสดงถึงสัญลักษณ์แห่งความยิ่งใหญ่ ความอุดมสมบูรณ์ คนส่วนใหญ่มักมีความเชื่อในเรื่องของโชคลาภ เงินทอง และความสำเร็จ และถ้ำนาคียังเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพทางธรรมชาติที่สวยงาม แต่นักท่องเที่ยวยังมีความต้องการพัฒนาในด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐมีการประชาสัมพันธ์ที่ไม่มากนัก ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ทราบข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวและถ้ำนาคีไม่เป็นที่นิยมมากเมื่อเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวถ้ำนาคา จังหวัดบึงกาฬ ควรมีการจัดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวถ้ำนาคีในสื่อที่มีความหลากหลายช่องทาง และมีการปิดถ้ำนาคี เพื่อเป็นการฟื้นฟูธรรมชาติไม่ให้เสื่อมโทรม อีกทั้งช่วยดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวเพิ่มขึ้น

2. นักท่องเที่ยวมีความต้องการพัฒนาในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พักบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ในระดับมาก โดยองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 5 ด้านนั้น ควรมีการปรับปรุงเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักเที่ยวให้เพียงพอ ทั้งในส่วนของร้านอาหารท้องถิ่น การมีที่จอดรถที่เพียงพอและเหมาะสม รวมถึงร้านขายของที่ระลึกที่มีความหลากหลาย สิ่งเหล่านี้เป็นการปรับปรุงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคตที่จะเดินทางมา นอกจากนี้แล้วควรต้องมีการลงทุนด้านที่พัก ห้องพัก หรือโรงแรมให้มีความหลากหลาย มีความปลอดภัยต่อและได้มาตรฐาน เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะวันหยุดยาวที่ทาง

ราชการได้กำหนดไว้ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทำให้ห้องพักไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวถ้ำนาคี อุทยานแห่งชาติภูลังกา เพื่อเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ถ้ำนาคี อุทยานแห่งชาติภูลังกา จังหวัดนครพนม มากขึ้นอันจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนม ส่งผลทำให้รายรับทางการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาช่วยดูแลและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง (ธารารัตน์ มหาพันธ์ และ นิรมล สัมมัตตะ,2567). ต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรที่พร้อมสำหรับการบริการไม่ว่าจะเป็นด้านการให้ความรู้ การสร้างความประทับใจในการให้บริการ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ห้องน้ำ และด้านอาหารและเครื่องดื่ม (นุชนารถ กฤษณรมย์ และ ปรีดา นัคเร,2564)

องค์ความรู้ใหม่

1. ได้ทราบประวัติศาสตร์และความเชื่อเรื่องพญานาคในชุมชนลุ่มน้ำโขง
2. ได้ทราบผลกระทบของความเชื่อเรื่องพญานาคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน
3. ได้องค์ความรู้ การใช้ความเชื่อเรื่องพญานาคเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว เพื่อหาวิธีที่ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากความเชื่อนี้ในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สรุป

ความเชื่อเรื่องพญานาคของชาวชุมชนรอบพื้นที่ภูลังกามีมาตั้งแต่ปลายพุทธศรรตวรรษที่ 19 ซึ่งเกิดจากความเชื่อของท้องถิ่นที่ว่า พญานาคเป็นบรรพบุรุษ เป็นผู้ที่มีอิทธิฤทธิ์สามารถสร้างและทำลายบ้านเมืองได้ด้วยฤทธิ์ สามารถให้คุณให้โทษ ดลบันดาลความสุข ความทุกข์ ความอุดมสมบูรณ์ และความแห้งแล้ง เพื่อให้รางวัลและลงโทษผู้คนได้ ความเชื่อนี้ได้ผสานรวมกับอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดีย และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดเรื่องเล่า และตำนานความเชื่อเรื่องพญานาคของท้องถิ่นขึ้น ซึ่งจากตำนานภูลังกาเกิดจากเจ้าหญิงนาครินทรานีซึ่งเป็นพญานาคแปลงร่างเป็นมนุษย์มาอภิเษกสมรสกับเจ้าชายฟ้ารุ่งโอรสของพระเจ้าอือลือเจ้าเมืองรัตพานคร ต่อมาเจ้าหญิงนาครินทรานีได้ล้มป่วยทำให้ร่างกายคืนสภาพกลายเป็นพญานาคดังเดิม ชาวเมืองและพระเจ้าอือลือไม่พอใจจึงได้ขับไล่กลับไปเมืองบาดาล พญานาคราชรู้ข่าวกริ้วมากจึงทำลายเมืองรัตพานครจนกลายเป็น “บึงหลงของ”และเพี้ยนมาเป็น “บึงโขงหลง” และจับพระเจ้าอือลือได้จึงสาปให้เป็นพญานาคเฝ้าภูลังกาไปจนชั่วนิรันดร์ เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของภูลังกามีหินที่มีลักษณะคล้ายหัว และลำตัวที่มีเกล็ดของพญานาค หรืองูใหญ่ ทำให้ตำนานเรื่องนี้ถูกเล่าขานจากปากสู่ปากมาจนถึงปัจจุบัน

ความเชื่อเรื่องปู่อือลือซึ่งเป็นพญานาคเฝ้าภูลังกาประกอบกับลักษณะภูมิประเทศของภูลังกาที่มีถ้ำนาคา ซึ่งตั้งอยู่ฝั่งจังหวัดบึงกาฬ และถ้ำนาคีซึ่งตั้งอยู่ฝั่งจังหวัดนครพนม ทำให้เป็นจุดหมายที่นักท่องเที่ยว และผู้คนที่ศรัทธาพญานาคต้องการไปเยี่ยมชม กราบไหว้และขอพรรูปสัญญะของหินที่มีลักษณะคล้ายพญานาค นอกจากนั้นพื้นที่นี้ยังมีหน้าผา น้ำตก และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชไม้นานาพรรณ ทั้งยังเป็นแหล่งรวมสมุนไพรหายาก ทำให้นักธรรมชาตินิยมมีความชื่นชอบเป็นอย่างมาก ประกอบกับมีการนำตำนานและชื่อ “ถ้ำนาคี”ของภูลังกาไปสร้างเป็นละคร ทำให้ภูลังกาโด่งดังเป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศ ผู้คนเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทั้งยังมีแหล่ง

ท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงอย่างพระธาตุพนม จึงมีรีสอร์ท โรมแรม ร้านอาหาร และที่พักตากอากาศเกิดขึ้นในพื้นที่มากมาย สร้างอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ให้คนในชุมชนผ่านการขายสินค้าและบริการ ทำให้พื้นที่ทั้งจังหวัดบึงกาฬ และนครพนมซึ่งเป็นที่ตั้งของภูลังกามีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบการให้บริการนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติภูลังกา เพื่อรองรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ภูลังกาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงภูมิปัญญาความเชื่อ การจะใช้ความเชื่อเรื่องพญานาคในการส่งเสริมเศรษฐกิจและการเดินทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น ต้องใช้ความเชื่อเรื่องพญานาคซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะเป็นจุดขายโดยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ นำเสนอลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ประวัติความเชื่อ กิจกรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างค่านิยมและแรงจูงใจ ทั้งพัฒนาทักษะของบุคคลากรให้มีความพร้อมในการให้บริการและนำเสนอข้อมูลความรู้สร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การดูแลรักษาความสะอาด จัดระบบการเข้าชมให้มีประสิทธิภาพเพื่อรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ให้สวยงามคงเดิม พัฒนาทางเดินและสะพานให้มีความปลอกดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว ดูแลสิ่งอำนวยความสะดวก สถานพยาบาลเบื้องต้น ห้องน้ำ ที่พัก ที่จอดรถ ร้านอาหาร น้ำดื่ม และนำเสนอสินค้าของที่ระลึกให้ที่ส่งเสริมศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น สร้างสำนึกรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยวและชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2564). อุทยานแห่งชาติภูลังกา, ที่ตั้งและการเดินทาง. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2567 จาก https://en.npu.ac.th/wisdom/?p=454.

ณฐอร นพเคราะห์ และคณะ. (2564). ความเชื่อเรื่องพญานาคในบริบทสังคมไทย. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม. 7(6), 98-108.

MGR online. (2565). ทึ่ง! ถ้ำนาคากับตำนานรักอัศจรรย์ สู่แหล่งท่องเที่ยวสายมูสุดปัง. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2567 จาก https://mgronline.com/travel/detail/965000001439.

MGR online. (2566). *เที่ยวถ้ำนาคา-นาคีโฉมใหม่กับถนนเขาช่องกรีนโรดแห่ง อช.ภูลังกา*. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2567 จาก https://mgronline.com/travel/detail/9660000014943.

กรมศิลปากร. (2483). อุรังคธาตุ (ตำนานพระธาตุพนม). กรุงเทพมหานคร: ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ อ.ต. หลวงประชุมบรรณสาร (พิณ เดชะคุปต์). กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.

จิตรกร เอมพันธ์. (2545). พญานาคเจ้าแห่งแม่น้ำโขง: พิธีกรรมกับระบบความเชื่อพื้นบ้านแห่งวัฒนธรรมอีสาน. วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เบญจภัคค์ เจริญมหาวิทย์. (2564). “บั้งไฟพญานาค” การสื่อความหมายในสังคมไทย. วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 4)1, 16-26.

พจมาน มูลทรัพย์. (2564). คติชนสร้างสรรค์จากความเชื่อเรื่องพญานาคในภาคอีสานตอนบนของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต. คณะอักษรศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นุชนารถ กฤษณรมย์ และปรีดา นัคเร. (2564). การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สอดคล้องกับพฤติกรรม และความต้องการของนักท่องเที่ยวกรณี อำเภอนบพิตำ จังหวัด นครศรีธรรมราช. วารสารนาคพุทธปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. 13(1), 128-140.

นิตยา งามยิ่งยง และละเอียด ศิลาน้อย. 2560. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบริเวณริมฝั่งคลอง ดำเนินสะดวกในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดราชบุรี. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี. 11(1), 149-166.

ธารารัตน์ มหาพันธ์ และ นิรมล สัมมัตตะ. (2567). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวถ้ำนาคี อุทยานแห่งชาติภูลังกา จังหวัดนครพนม*. รายงานการวิจัย. คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม: มหาวิทยาลัยนครพนม.

วัฒนพันธุ์ ครุฑะเสน. (2557). ปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาค :การสร้างนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดหนองคาย นครหลวงเวียงจันทน์และแขวงบอลิคำไซ. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 7(2), 1611-1626.

วุฒิชัย สว่างแสง. (2565) พญานาค: ความเชื่อสู่การกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมอีสาน. วารสารปรัชญาและศาสนา. 7(2), 82.

วรรณประภา และสุนทร วรหาร. (2567). ความเชื่อ เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว *ในจังหวัดอุบลราชธานี:การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยว. รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

วรเดช มีแสงรุทรกุล. (2562). นาคและบาดาลโลก: พัฒนาการทางความเชื่อในโลกทัศน์ของชาวพุทธ. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์. 4(2). 104-114.

มัชฌิมา วีรศิลป์. 2564. ความเชื่อพญานาคกับการเสี่ยงทายในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ คำชะโนด. วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ. 6(1). 165-180.

สุพิชฌาย์ จินดาวัฒนภูมิ. (2542). ความเชื่อเรื่องนาคของชุมชนอีสานลุ่มแม่น้ำโขง (ปลายพุทธศตวรรษที่ 19 จนถึงปัจจุบัน). วิทยานิพนธ์บริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ไทย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒ.

สุชาติ บุษย์ชญานนท์. (2564). พลวัตกระแสพญานาคนิยมในยุคโลกาภิวัฒน์. วารสารวนัมฎองแหรกพุทธศาสตรปริทรรศน์. 4(2), 43-61.

สุดารัตน์ อาฒยะพันธุ์ และ ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ. (2562). การประดิษฐ์สร้างนาฏยประดิษฐ์จากคติความเชื่อเรื่องนาค ศรัทธานาคะ. วารสารช่อพะยอม. 30(2), 185-194.

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. เรียกใช้เมื่อ 23 กันยายน 2567 จาก https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php.

สำนักงานจังหวัดนครพนม. (2565). ถ้ำนาคี อุทยานแห่งชาติภูลังกาบ้านแพง. เรียกใช้เมื่อ 23 กันยายน 2567 จาก http://www2.nakhonphanom.go.th/charm/detail/78.

Sawangseang, V. (2023). Naga: Belief towards become as a cultural product of Isan. Journal of Philosophy and Religion, Khon Kaen University. 7(2), 80-98.

Singsuwan, A., & Puaksom, D. (2020). From jao poo to phaya sri suddho bodhisattva: a modification of naga cosmology belief of kham chanot people. Humanities and Social Sciences Journal Ubon Ratchathani University. 11(1), 146-175.

Jansuri, A. (2021). Mutelu: Beliefs and tourism. Journal of Arts & Cultural Perception. 20(1), 220-240.

Noppakor, N., et al. (2023). The belief of Naga in Thai society. Journal of Social Science and Cultural. 7(6), 98-108.

National Economic and Social Development Board. (2022). The 13th National Economic and Social Development Plan Years 2023-2027. Bangkok: Office of the Economic Development and Economic Development Board, National Society Office of the Prime Minister.

กลไกการพัฒนาจริยธรรมและการส่งเสริมเชาวน์ปัญญา เพื่อการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์

Ethical Development and Intelligence Promotion Mechanisms for Social Media Literacy

พระณัฐวุฒิ พันทะลี
PhraNatthawut Phanthali
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Mahamakut Buddhist University Isan campus
วิญญู เถาถาวงษ์
Winyoo Thaothawong
นักวิจัยและนักวิชาการอิสระ
Independent researchers and academics
พระครูประยุตสารธรรม
Phrakhruprayutsarntham
พระครูวินัยธรวุฒิไกร มาลัยขวัญ
PraKruwinaidhornwuttikrai Malaikhwan
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Mahamakut Buddhist University Isan campus
พระมหาสากล สุภรเมธี/เดินชาบัน
phramaha Sakol Subharamedhi/Doenchaban
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi et campus
Email: pantalee200134go@gmail.com

Received: 9 March 2025; Revised: 28 March 2025; Accepted: 28 March 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลไกการพัฒนาจริยธรรมและการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาเพื่อการรู้เท่าทัน สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อนำมาเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาจากสื่อสังคมออนไลน์หรือที่เรียกว่า ภัยออนไลน์ นั้น ควรได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และควรมีงบประมานสนับสนุนอย่างเหมาะสม ควรมีโครงการในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีวิทยากรที่สามารถปูพื้นฐานทางจริยธรรม ก่อนเข้าสู้บทเรียนในการอบรม นำประเด็นสำคัญในการนำเสนอภัยจากสังคมออนไลน์ ถอดบทเรียนของกิจกรรมและปัญหา แนะแนวทางการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม สามารถทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความเข้าใจ และรู้วิธีแก้ปัญหาเกี่ยวกับภัยออนไลน์ เช่น เข้าใจเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย/อันตราย ถูกกลั่นแกล้ง และถูกติดตามคุกคามทางออนไลน์ ติดเกม และถูกล่อลวงทางเพศ เป็นต้น ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงานของโครงการ คือ ขั้นที่ 1 Man = การบริหารบุคลากร ขั้นที่ 2 Materials = การบริหารทรัพยากร หรือวัสดุ ขั้นที่ 3 Money

= การจัดสรรงบประมาณ ขั้นที่ 4 Management = การบริหารจัดการโครงการ เพื่อให้เกิดความสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน รู้จักให้อภัย ไม่พูดให้ร้ายกัน ให้เกียรติกัน แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง จึงทำให้สังคมที่แตกต่างกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

คำสำคัญ: กลไก, จริยธรรม, เชาวน์ปัญญา, สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

This article aims to study the mechanism of ethics development and promotion of intelligence for literacy in social media in order to use it as a guideline for solving problems from social media or so-called online threats. It should receive cooperation from parents, educational institutions, relevant agencies, and should have appropriate budget support. There should be a project for organizing continuous activities with lecturers who can lay the foundation of ethics before entering the training lessons, present important points in presenting online threats, extract lessons from activities and problems, and provide appropriate problem-solving guidelines. This can enable project participants to understand and know how to solve problems related to online threats, such as understanding illegal/dangerous content, being bullied and stalked online, being addicted to games, and being sexually enticed, etc. The project implementation steps are as follows: Step 1: Man = personnel management, Step 2 : Materials = resource or material management, Step 3 : Money = budget allocation, Step 4: Management = project management to create unity in living together, knowing how to forgive, not speaking ill of each other, respecting each other, seeking common ground, and reserving differences, so that different societies can coexist peacefully.

Keywords: Mechanism, Ethics, Intelligence, Social Media

บทนำ

โลกได้พัฒนาอย่างก้าวกระโดด ทั้งด้านวิทยาการ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้แต่ละประเทศเกิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการสร้างความร่วมมือในการดำเนินงานต่าง ๆ และแก้ปัญหาร่วมกันมากขึ้น ในขณะเดียวกันโลกในยุคยุคดิจิทัลเต็มไปด้วยข้อมูล ข่าวสารทำให้คนต้องคิดวิเคราะห์ และมีการตัดสินใจที่รวดเร็วเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น สิ่งเหล่านี้นำไปสู่สภาวการณ์ของการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้หลายประเทศต้องปฏิรูปการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2554 : 15) ในปัจจุบันประเทศไทยต้องพบกับการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคโนโลยีทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศรวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างมาก สิ่งที่สำคัญคือ มนุษย์ทุกคนควรได้รับการพัฒนาตั้งแต่สถาบันครอบครัว ซึ่งทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดตั้ง

จุดมุ่งหมายและแนวปฏิบัติในการพัฒนาประเทศ มุ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ปัญหาของสังคมเกี่ยวกับจริยธรรมของเยาวชน เป็นปัญหาเกี่ยวกับเยาวชนขาดจริยธรรม เนื่องด้วยสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา ซึ่งทำหน้าที่หล่อหลอมทางสังคมให้กับเด็กและเยาวชนนั้นขาดประสิทธิภาพในการดำเนินการและขาดการบูรณาการร่วมกัน พ่อแม่ผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบปล่อยปละละเลย เพราะด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจบีบบังคับทำให้ต้องแก่งแย่งแข่งขันกันทำมาหากินเพื่อความอยู่รอดจนมองข้ามความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับบุตรหลานของตน ในส่วนสถาบันการศึกษาพบว่าหลักสูตรการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานทุกระดับชั้นยังขาดการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมจริยธรรม จิตสำนึกสาธารณะ และคุณลักษณะของพลเมืองที่ดีให้กับนักเรียนนักศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นแบบแผน ในการเรียนการสอนวิชาจริยธรรมมุ่งศึกษาเพียงภาคทฤษฎีแต่มิได้มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง ขาดกระบวนการในการประเมินและฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของผู้สอนส่งผลให้บุคลากรบางส่วนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น ลงโทษนักเรียนรุนแรงเกินกว่าเหตุ กระทำอนาจารลูกศิษย์ กลายเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีให้กับเด็กและเยาวชน บรรทัดฐานของสังคม เน้นให้คุณค่าทางวัตถุมากกว่าจิตใจ ให้คุณค่ากับคนเก่งมากกว่าคนดี จึงทำให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากมองข้ามความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมประจำใจ ละเลยคำสอนทางศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของประเทศชาติ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. 2552)

การส่งเสริมเชาวน์ปัญญาของผู้เรียน ควรเริ่มจากระดับปฐมวัย กิจกรรมฝึกเชาวน์ปัญญาของเด็กมีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นเกมนับจำนวน เล่นเกมจับคู่ ต่อโดมิโน เกมเรียงลำดับ ผู้ปกครองสามารถคัดเลือกกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจและความถนัดของเด็ก โดยผู้ปกครองทดลองเล่นกับเด็ก หากเด็กชื่นชอบและสามารถทำได้ ให้ผู้ปกครองเพิ่มระดับความยากมากขึ้นไปอีก เพื่อท้าทายความสามารถของเด็ก แต่หากเด็กทำไม่ได้หรือรู้สึกเครียด ผู้ปกครองสามารถสลับสับเปลี่ยนบรรยากาศให้เด็กไม่เบื่อ โดยหาเกมอื่นที่ผ่อนคลายสมองและไม่ยากจนเกินไป แต่ถ้าเป็นแบบออนไลน์ผู้ปกครองไม่ควรปล่อยให้เด็ก ๆ เลือกเล่นเกมตามลำพัง เนื่องจากเกมบางประเภทนั้นอาจสอดแทรกเนื้อหา และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เด็กอาจจดจำและทำเลียนแบบ นอกจากต้องอยู่ใกล้ชิดแล้วผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมกับเด็กคอยให้คำแนะนำกับเด็กในการเล่นเกมบนสื่อออนไลน์ และควรกำหนดเวลาให้กับเด็ก ๆ ในการเล่นแต่ละครั้งด้วย เพื่อเด็กจะได้ไม่จดจ่ออยู่กับหน้าจอมากเกินไปเพราะอาจทำให้เสียสายตา และยังจะช่วยฝึกให้เด็กได้รู้จักควบคุมตนเองได้อีกด้วย (ขนิษฐา บุนนาค. 2562) และกลไกการพัฒนาเชาวน์ปัญญาตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นการพัฒนาให้ระบบมีการขับเคลื่อนหรือดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน ขององค์กรที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เกี่ยวกับการพัฒนาโดยการจัดโครงการ หรือการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง มีการติดตามผลการพัฒนาเป็นระยะ เพื่อให้มีความสามารถของบุคคลในการเรียนรู้ การคิดอย่างมีเหตุผลในการแก้ปัญหาของตนเอง และสังคม และมีคุณค่าทางสังคมอย่างมีคุณภาพ (วิญญู เถาถาวงษ์ และคณะ. 2568)

ด้วยเหตุนี้ผู้เรียบเรียงจึงสนใจที่จะศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ “กลไกการพัฒนาจริยธรรม และการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาเพื่อการรู้ เท่าทัน สื่อสังคมออนไลน์” เพื่อนำมาเป็นบทสรุป และองค์ความรู้ที่ได้รับ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาจริยธรรม และการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาเพื่อการรู้ เท่าทัน สื่อสังคมออนไลน์ ให้ครูอาจารย์ที่มีโอกาสได้อ่าน ได้ศึกษา นำไปถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อการแก้ปัญหาสังคม เกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งอาจเป็นการดำเนินการในรูปแบบของกิจกรรม ของกระบวนการ และขั้นตอนที่สำคัญ ที่สร้างแรงจูงใจในคุณธรรม ที่สามารถส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการแก้ปัญหาสื่อสังคมออนไลน์ นำไปสู่การ

แก้ปัญหาสังคม นำไปสู่การมีความจงรักภักดีต่อสถานบันหลักของชาติ ส่งผลกับการผลเยาวชนที่มีคุณภาพและการพัฒนาสังคม และประเทศชาติที่ยั่งยืนต่อไป

ความหมายของกลไก การพัฒนา จริยธรรม เชาวน์ปัญญา

เพ็ญพร ประมวลสุข (2551 อ้างใน ขวัญใจ แก้วแสง และคณะ, 2567) ได้กล่าวว่า กลไก (Mechanism) หมายถึง สิ่งที่ทำให้ระบบมีการขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้ โดยมีการจัดสรรทรัพยากร มีการจัดองค์กร หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลให้เป็นผู้ดำเนินงาน เช่น การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบมาดำเนินการ ควบคุมกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนงาน โดยมีรายงานการประชุมคณะทำงาน รายงานผลการดำเนินการ การประเมินระบบ และสรุปผลการดำเนินงานตามระบบที่กำหนดไว้

วิญญู เถาถาวงษ์ (2568) ได้สรุปแนวคิดจากนักวิชาการหลายท่าน มีใจความว่าการพัฒนาในทางพุทธศาสนาการพัฒนา มาจากคำภาษาบาลีว่าวัฒนะแปลว่าเจริญ แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือการพัฒนาคน เรียกว่าภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุสิ่งแวดล้อมต่างๆ เรียกว่า พัฒนาหรือวัฒนา เช่น การสร้างถนน การสร้างบ้าน เป็นต้น ซึ่งการพัฒนา เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของบุคคลภายในสังคมให้ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้แล้ว การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามวัตถุประสงค์หรือตามความต้องการของบุคล สังคม เป็นการทำให้มีความเจริญงอกงาม ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ ในแง่ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือผลประโยชน์ส่วนตน ส่วนรวม การพัฒนาประเทศ การพัฒนาก็มุ่งที่การพัฒนาด้านการศึกษา และด้านอื่นๆ และดียิ่งขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2552) ได้กล่าวถึงจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาว่า คือ ผู้ดำเนินชีวิตตามมรรค หรือปฏิบัติตามมัชฌิมาปฏิปทา ยึดหลักความประพฤติหลักการดำเนินชีวิต หรือหลักการครองชีวิตที่ถูกต้องสมบูรณ์ของมนุษย์ ที่จะนำไปสู่จุดหมายคือความดับทุกข์ หรือความสิ้นสุดปัญหาอยู่อย่างเป็นอิสระไร้ทุกข์

วรรณี ลิมอักษร (2551) ได้กล่าวว่า เชาวน์ปัญญา หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหา และความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี จากแนวคิดของนักวิชาการและนักจิตวิทยาทั้งต่างประเทศ และในประเทศเกี่ยวกับความหมายของเชาวน์ปัญญาสรุปได้ 3 กลุ่มความคิด ได้แก่ 1) เชาวน์ปัญญาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถเชิงเหตุผล และสามารถระบุวิธีแก้ปัญหาได้หลากหลายวิธี 2) เชาวน์ปัญญาเป็นความสามารถทางภาษา 3) เชาวน์ปัญญาเป็นความสามารถทางสังคมซึ่งหมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น

สรุปได้ว่า กลไกการพัฒนาจริยธรรมและการส่งเสริมเชาวน์ปัญญา หมายถึง การทำงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดสรรทรัพยากร มีการจัดองค์กร อาจเป็นหน่วยงาน มีกลุ่มบุคคลให้เป็นผู้ดำเนินงาน ได้แก่ การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบมาดำเนินการ ควบคุมกิจกรรมทั้งหมด มีการประชุมคณะทำงาน ผลการดำเนินการ การประเมินผล และสรุปผลการดำเนินงานตามระบบที่กำหนดไว้ เป็นการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ บนพื้นฐานของความดี และทีมงาน เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ความสามารถในการแก้ปัญหา อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบและกลไกการพัฒนาจริยธรรม

วิญญู เถาถาวงษ์ (2568) ได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของจริยธรรม และการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรม ซึ่งได้รวบรวมแนวคิดจากนักวิชาการหลายท่าน แล้วนำมาเป็นบทสรุป มีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบของจริยธรรม มี 3 ประการ คือ

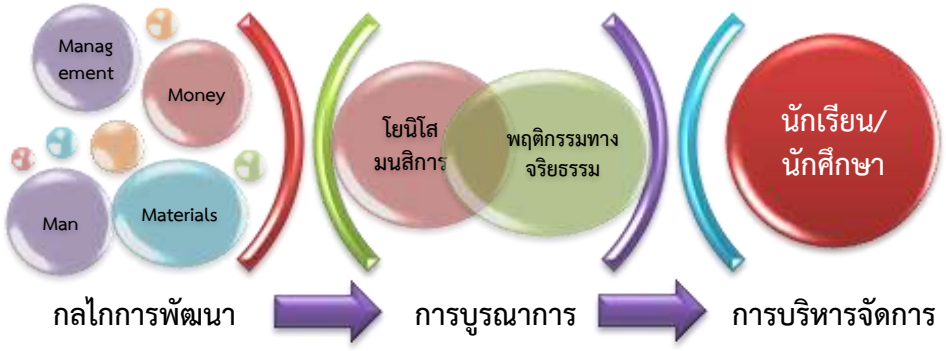
1. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) ได้แก่ การแสดงออกที่ดีจากความรู้สึกในความพึงพอใจ ความรู้สึกศรัทธา เลื่อมใส และความรู้สึกที่เกิดความนิยมยินดี

2. องค์ประกอบด้านความรู้ (Moral Reasoning) ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจอย่างมีเหตุผลของความถูกต้องดีงาม โดยกระบวนความคิดตามหลักของโยนิโสมนสิการ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Moral Conduct) คือ การแสดงออกไปในทางที่ดีต่อตนเองและสังคม เช่นการรักษาศีล 5 การสวดมนต์ ไหว้พระ การบริจาคทานแก่ผู้ยากไร้ และการทำความดีในลักษณะต่าง ๆ อย่างบริสุทธิ์ใจ

กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นการดำเนินกิจกรรมในการอบรม มีการบรรยาย อภิปราย การนำเสนอปัญหาสังคม การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบในแต่ละช่วงวัย เป็นการบริหารจิตและการเจริญปัญญา การพิจารณาเพื่อพัฒนาจิตใจให้แข็งแรง เมื่อจิตที่ได้รับการฝึกอย่างถูกต้อง เที่ยงธรรม สมาธิจะบริสุทธิ์สะอาด มีคุณธรรม มีความเข้มแข็ง มีความสงบ พร้อมแก่การพัฒนาทางด้านปัญญา ที่ผ่านเข้ามาทางอายตนะภายใน การคิดไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนจนเกิดความรู้ การบริหารจิตเจริญปัญญาในทางพระพุทธศาสนาตามหลัก “โยนิโสมนสิการ” ซึ่งกิจกรรมการอบรม มีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มละ 4-5 คน การนำเสนอปัญหา การแก้ปัญหาตามหลักโยนิโสมนสิการ และมีผู้ทรงคุณวุฒิ ได้สรุปประเด็นสำคัญในการนำเสนอ ถอดบทเรียนของกิจกรรม ถอดบทเรียนปัญหา แนะแนวทางการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาจริยธรรมดังกล่าว ทุกคนต้องเริ่มจาก เป็นคนดีมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานก่อน ใช้ความดีนำทางในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม มีความสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน รู้จักให้อภัย ไม่พูดให้ร้ายกัน ให้เกียรติกัน แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง จึงทำให้สังคมที่แตกต่างกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน และแสดงในแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ

ขั้นที่ 1 Man = การบริหารบุคลากร จัดตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการ มีทีมงานที่มีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา

ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมตามแนวคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผู้เชี่ยวชาญการจัดกิจกรรมการพัฒนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผล และการประเมินผลพฤติกรรมทางจริยธรรม

ขั้นที่ 2 Materials = การบริหารทรัพยากร หรือวัสดุ มีความพร้อมด้านสถานที่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม การเตรียมทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอก และภายใน การพิจารณา ว่าควรใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับโครงการ ที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสม

ขั้นที่ 3 Money = การจัดสรรงบประมาณ การกำหนดแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมในการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ได้แก่ ค่าที่พัก ค่าเดินทาง ค่าสถานที่จัดโครงการจัดกิจกรรม วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน เป็นต้น โดย การคิดคำนวณค่าใช้จ่าย และควรมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

ขั้นที่ 4 Management = การบริหารจัดการโครงการ มีแนวทางอย่างเป็นระบบ มีการประชุมกรรมการเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดโครงการ การมอบหมายงานในแต่ละฝ่าย การลงสำรวจพื้นที่ สำรวจความคิดเห็นของคนในพื้นที่ สำรวจกลุ่มเป้าหมาย สำรวจเลือกคุณลักษณะที่มีคุณสมบัติเข้าร่วมโครงการ โดยการสร้างเครื่องมือสำรวจความคิดเห็นในการจัดโครงการ แบบประเมินโครงการ ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม มีขั้นตอนในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการได้ทราบรายละเอียดทุกขั้นตอนของการการจัดกิจกรรมตามแผนงานของโครงการ จัดหาวิทยากรผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการอบรม การแก้ปัญหา การพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรม การประเมินผลของกิจกรรมจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม และผู้สังเกตการณ์ สำรวจข้อบกพร่องของกิจกรรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ พร้อมนำไปแก้ไขปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

การรู้เท่าทันสื่อ

ภาควิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (2565) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันต้องยอมรับว่าโซเชียลมีเดียมีบทบาทสำคัญต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์อย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการอัพเดทข่าวสาร ติดตามกระแสหรือเทรนด์ต่าง ๆ และโซเชียลมีเดียมีความสะดวกสบายในการใช้งาน เข้าถึงได้ง่าย จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้คนนิยมใช้โซเชียลมีเดียไม่ว่าจะเป็นเด็กและผู้ใหญ่ ซึ่งโซเชียลมีเดียกับเยาวชนนับว่าเป็นดาบสองคมกับเยาวชนอย่างมาก เพราะว่าเยาวชนไม่สามารถกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารได้อย่างถี่ถ้วน ซึ่งอาจทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวที่อาจลอกเลียนแบบจากในโซเชียลมีเดีย ทำให้เกิดผลเสียต่อตนเองและคนรอบตัว แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าโซเชียลมีเดียมีแต่ผลเสียกับเยาวชน บางครั้งการอ่านข่าวหรือตามกระแสต่าง ๆ อาจเป็นการช่วยเตือนภัยหรือทำให้เยาวชนระมัดระวังตัวมากขึ้น

จากที่กล่าวมาว่าเราควรตระหนักถึงการใช้โซเชียลมีเดียของเยาวชน ซึ่งจากผลการสำรวจพฤติกรรมบริโภคสื่อของวัยรุ่นของบริษัท ซินโนเวต จำกัด ซึ่งเก็บข้อมูลจากกลุ่มอายุ 15-24 ปี ในหลาย ๆ ประเทศแถบเอเชีย พบว่า วัยรุ่นไทยมีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงถึง 3.1 ชั่วโมงต่อวัน ครองแชมป์อันดับหนึ่งของเอเชีย โดยเสพติดทั้งอินเทอร์เน็ตและสังคมออนไลน์ เช่น เว็บพนันออนไลน์ เว็บลามก แสดงให้เห็นว่าเยาวชนไม่สามารถแยกแยะว่าสิ่งไหนดีหรือไม่ดีได้ อีกทั้งการใช้โซเชียลมีเดียอาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของเยาวชนอีกด้วย ซึ่งหากเป็นแบบนี้ต่อไปเรื่อย ๆ อาจเกิดพฤติกรรมที่รุนแรงขึ้น จนบางครั้งอาจนำไปสู่อาชญากรรม และเยาวชนอาจคิดว่าตนยังไม่บรรลุนิติภาวะ ไม่โดนโทษร้ายแรง

การรู้เท่าทันสื่อ คือ ความสามารถในการตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อ สามารถโต้ตอบได้อย่างมีสติและรู้ตัว สามารถตั้งคำถามว่าสื่อถูกสร้างขึ้นได้อย่างไร เช่น ใครเป็นเจ้าของสื่อ ใครผลิต

และผลิตภายใต้ข้อจำกัดใด ควรเชื่อหรือไม่ หรือมีค่านิยมความเชื่ออะไรที่แฝงมากับสื่อนั้น ผู้ผลิตสื่อหวังผลอะไรจากเรา ซึ่งการรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การเปิดรับสื่อ การรู้เท่าทันการเปิดรับสื่อของประสาทสัมผัสของเรา ซึ่งเมื่อเปิดรับแล้วสมองจะสั่งการให้คิดและปรุงแต่งให้เกิดอารมณ์ต่าง ๆ ตามมา การรู้เท่าทันสื่อในขั้นของการรับรู้อารมณ์ตนเอง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องแยกความคิดและอารมณ์ออกจากกัน และความคิดจะทำให้เรารับรู้ความจริงว่า อะไรเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เป็นต้น

2. การวิเคราะห์สื่อ การแยกแยะองค์ประกอบในการนำเสนอของสื่อว่ามีวัตถุประสงค์อะไร เป็นสื่อประเภทใด และต้องการที่จะสื่ออะไรกับผู้รับสาร

3. การเข้าใจสื่อ ตีความสื่อหลังจากเปิดรับสื่อไปแล้ว เพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่สื่อนำเสนอ ซึ่งผู้รับสารแต่ละคนก็จะมีความเข้าใจสื่อได้ไม่เหมือนกัน ตีความไปคนละแบบ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ พื้นฐานการศึกษา คุณสมบัติในการเรียนรู้ ตลอดจนการรับรู้ข้อมูลของแต่ละบุคคลที่ไม่เท่ากันมาก่อน

4. การประเมินค่า หลังการวิเคราะห์และทำความเข้าใจสื่อแล้ว เราควรประเมินค่าสิ่งที่สื่อนำเสนอว่ามีคุณภาพและคุณค่ามากน้อยเพียงใด ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหา สื่อ เป็นต้น

5. การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ นำสิ่งที่เราได้จากสื่อมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและคนรอบตัว

ดังนั้น การรู้เท่าทันสื่อ จึงเป็นสิ่งจำเป็นกับเยาวชน ทำให้เยาวชนสามารถแยกแยะและสามารถเลือกรับสื่อที่เป็นประโยชน์กับตนเองและคนรอบตัวได้ โดยไม่ส่งผลกระทบในทางที่ไม่ดีต่อตัวของเยาวชน แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับผู้ปกครองที่ต้องปลูกฝังกับเยาวนชนด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ต่อเยาวชนและผู้คนรอบตัว

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2563) ได้กล่าวถึง ดร.ศรีดา ตันทะอธิพานิช กรรมการผู้จัดการมูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย และดร.นพ.ไพโรจน์ เสาน่วม รักษาการ ผอ.สำนักสร้างเสริมระบบสื่อ และสุขภาวะทางปัญญา สสส. ได้ให้สัมภาษณ์ว่า หากจะกล่าวถึงสิ่งที่เด็กยุคสมัยนี้ให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ คงหนีไม่พ้น **“สังคมออนไลน์”** บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บ้างก็เรียกว่า **“โซเชียลมีเดีย”** อย่างไรก็ตามสื่อดังกล่าวก็เปรียบเสมือนดาบสองคมที่มีทั้งด้านบวกและด้านลบ

ภัยจากสื่อสังคมออนไลน์ กำลังเป็นภัยคุกคามเด็กและเยาวชนมากขึ้น **“ดร.ศรีดา ตันทะอธิพานิช” กรรมการผู้จัดการมูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย และอนุกรรมการส่งเสริมการป้องกันคุ้มครองเด็ก และเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์** เปิดเผยผลสำรวจเยาวชนผ่านทางออนไลน์อายุ 6-18 ปี จำนวน 15,318 คน ทั้งประเทศ ปี 2562 พบว่า เด็กเกือบทั้งหมดเห็นว่าอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ แต่ในเวลาเดียวกันก็ตระหนักเรื่องภัยอันตรายและความเสี่ยงหลากหลายรูปแบบ แต่ที่น่าเป็นห่วงคือร้อยละ 86 เชื่อว่าตนเองสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อนที่ประสบภัยออนไลน์ได้ขณะที่ร้อยละ 54 เชื่อว่าเมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับตนเองสามารถจัดการปัญหาได้ และเด็กกว่าร้อยละ 83 ใช้อินเทอร์เน็ตผ่านแท็บเล็ตหรือสมาร์ทโฟน โดยร้อยละ 38 ใช้เพื่อเล่นเกมออนไลน์มากกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งเป็นเวลามากเกินไป และจะส่งผลต่อสุขภาพจิต

ขณะเดียวกันผลสำรวจพบว่าเยาวชนจำนวน 1 ใน 4 หรือ 3,892 คน เคยนัดพบกับเพื่อนออนไลน์อย่างน้อย 1 ครั้ง และหลายคนยอมรับว่าถูกเพื่อนที่นัดพบกระทำ โดยเป็นกรณีที่ถูกพูดจาล้อเลียน ดูถูก ทำให้เสียใจกว่า 199 คน หรือร้อยละ 5.1, ถูกหลอกให้เสียเงินหรือเสียทรัพย์สินอื่น ๆ กว่า 80 คน หรือร้อยละ 2.1, ละเมิดทางเพศกว่า 73 คน หรือร้อยละ 1.9

อย่างไรก็ตามเยาวชนร้อยละ 40.4 ไม่เคยปรึกษาหรือบอกใครเรื่องโดนกลั่นแกล้งทางออนไลน์ หรือถูกคุกคามทางเพศ และพบว่าเด็กผู้หญิงมักถูกกลั่นแกล้งมากกว่าเด็กผู้ชาย

ทั้งนี้ **“ดร.ศรีดา” แนะแนวทางการเลี้ยงลูกยุคดิจิทัลไว้ว่า** พ่อแม่ควรให้ความรักและเวลาคุณภาพ รับฟังมากกว่าสั่งสอน ช่วยลูกสร้างทักษะชีวิต ฝึกระเบียบวินัยในการควบคุมตนเองและความรับผิดชอบตั้งแต่

ลูกยังเล็ก ลดโอกาสในการเข้าถึงโทรศัพท์มือถืออินเทอร์เน็ตและเกม สอนให้มีทักษะรู้เท่าทันสื่อและความฉลาดทางดิจิทัล และมีทางออกเชิงสร้างสรรค์อื่น ๆ เช่น เพิ่มกิจกรรมดนตรี กีฬา และศิลปะ

ด้าน “ดร.นพ.ไพโรจน์ เสาน่วม” รักษาการ ผอ.สำนักสร้างเสริมระบบสื่อ และสุขภาวะทางปัญญา (สำนัก 11) สสส. กล่าวเสริมว่า พ่อแม่ผู้ปกครองสามารถสอนให้ลูกหลาน รู้เท่าทันภัยจากการใช้สื่อออนไลน์ได้ ดังนี้

1. สอนให้เด็กจัดการตัวตนและชื่อเสียงออนไลน์ รับผิดชอบต่อการกระทำบนโลกออนไลน์
2. สอนให้ใช้เวลาออนไลน์อย่างพอเหมาะพอดี ไม่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ การงาน และชีวิตด้านอื่น
3. สอนให้ยืดหยุ่น เข้มแข็ง รับมือกับการกลั่นแกล้งได้ดี
4. สอนให้รักษาความปลอดภัย ตั้งรหัสผ่าน ป้องกันไวรัสคอมพิวเตอร์ และการโจมตีระบบ
5. สอนให้รักษาความเป็นส่วนตัว ปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์
6. สอนให้คิดวิเคราะห์ สืบค้น แยกแยะ ไม่เชื่อทุกอย่างที่เห็นหรือรับมา
7. สอนให้ตระหนักการกระทำบนโลกออนไลน์ ย่อมมีร่องรอยให้ตามสืบตามตัวได้เสมอ
8. สอนให้เข้าใจให้อภัย เห็นอกเห็นใจคนอื่น บริหารจัดการอารมณ์ตนเองบนโลกออนไลน์

เด็กเยาวชนอาจเป็นได้ทั้งเหยื่อและเป็นผู้กลั่นแกล้งเสียเอง สิ่งสำคัญที่จะช่วยป้องกันได้ คือ การไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวเพราะยิ่งเปิดเผยมากยิ่งเป็นความเสี่ยง ซึ่งภัยออนไลน์ต่อเด็กและเยาวชนที่พบได้บ่อย มีดังนี้

1. ถูกกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ การที่เด็กถูกล้อเลียน กลั่นแกล้ง แฉ ประจาน ทำให้อับอาย เสียใจ กีดกันออกจากกลุ่มเพื่อน

2. ถูกติดตามคุกคามออนไลน์ การที่เด็กถูกติดตามความเคลื่อนไหวบนสื่อโซเชียล เช่น เฟสบุ๊คหรืออินสตาแกรม ถูกติดต่อสื่อสารที่ทำให้รู้สึกหวาดกลัว ถูกคุกคาม ไม่ปลอดภัย หรือไม่สบายใจ

3. ถูกล่อลวงให้พูดคุยเรื่องเพศที่ไม่เหมาะสม การที่เด็กได้รับการติดต่อพูดคุย รับส่งเนื้อหาเรื่องเพศที่ไม่เหมาะสมโดยที่เด็กอาจไม่มีความสนใจหรือไม่ได้ร้องขอ ไม่ต้องการ

4. ถูกแบล็กเมลทางเพศ การที่เด็กถูกข่มขู่เรียกเงินหรือแสวงหาประโยชน์อย่างอื่น โดยผู้กระทำใช้ภาพหรือวิดีโอทางเพศของเด็ก

5. ถูกล่อลวงทางเพศ การที่เด็กถูกผู้ใหญ่ติดต่อพูดคุยสร้างสัมพันธ์ ให้เกิดความไว้วางใจเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเพศ

6. เนื้อหาที่ผิดกฎหมาย / อันตราย เด็กอาจเข้าถึงสื่อลามกอนาจาร การพนัน สารเสพติด อาวุธ ความรุนแรง ลิทธิความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เด็กอาจเลียนแบบ ครอบครองหรือเผยแพร่เนื้อหาที่ผิดกฎหมาย

7. เล่นพนันออนไลน์ การพนันออนไลน์มาในรูปแบบที่เด็กและเยาวชนเข้าถึงง่าย เช่น พนันบอล พนันในเกม สมัครเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสุ่มรับของรางวัล ทำให้เด็กคุ้นชินกับการพนันและการเสี่ยงโชค

8. เสพติดเกมและอินเทอร์เน็ต การที่เด็กหมกมุ่นเล่นวิดีโอเกมมากเกินไปโดยปราศจากการกำกับดูแลของผู้ปกครอง ก่อปัญหาสุขภาพจิต สูญเสียค่าใช้จ่าย หันเหจากเป้าหมายด้านการเรียน และอาจนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ การใช้เวลาออนไลน์มากเกินไปจนกระทบกับหน้าที่การงาน สุขภาพ การเข้าสังคม หงุดหงิดเมื่อไม่ได้ใช้ ล้มเหลวในการลดเวลาออนไลน์ คือเสพติดอินเทอร์เน็ต

9. ใช้สื่อโดยอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ การที่พ่อแม่ให้เด็กใช้สื่อออนไลน์เร็วเกินไป ขาดการดูแลชี้แนะ อาจทำให้เกิดผลเสีย เช่น เด็กต่ำกว่า 2 ขวบ ซน สมาธิสั้น ก้าวร้าว นอนไม่หลับ พัฒนาการล่าช้า เด็กอายุยังไม่ถึง

13 ขวบ ยังขาดวิจารณญาณในการแยกแยะข่าวสารข้อมูล การเลือกคบเพื่อนออนไลน์ อาจเชื่อข่าวปลอม ข้อมูลเท็จ ถูกล่อลวง นัดพบแล้วเกิดอันตราย

10. เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวมากเกินไป การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว อาจทำให้เด็กตกอยู่ในอันตราย เช่น ถูกวิพากษ์วิจารณ์ ถูกนำรูปภาพไปตัดต่อให้เสียหาย ถูกนำข้อมูลไปแอบอ้างหรือใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม ถูกติดต่อหรือรบกวนจากคนแปลกหน้า เด็กเล็กอาจถูกลักพาตัวหรือถูกนำภาพไปใช้เพื่อการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ

สื่อโซเชียลมีเดีย เป็นสิ่งที่เด็กรุ่นใหม่ให้ความสำคัญ ไม่ว่าจะใช้ไปเพื่อความบันเทิง การค้นคว้าหาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ จากทั่วโลก เด็กรุ่นใหม่บางคนสามารถต่อยอดทำเป็นธุรกิจสร้างรายได้ อย่างไรก็ตามมีเด็กจำนวนไม่น้อยที่ได้รับผลกระทบจากสื่อออนไลน์ ทั้งความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือถูกรังแกจากผู้ไม่หวังดี ซึ่งพ่อแม่ผู้ปกครองคงไม่สามารถปกป้องคุ้มครองได้ตลอดเวลา

แผนภาพที่ 2 ภัยออนไลน์ต่อเด็กและเยาวชน
แหล่งที่มา : https://www.thaihealth.or.th

ดังนั้น การอบรมสั่งสอนให้เด็กเยาวชนมีความรู้เท่าทัน เลือกใช้สื่อออนไลน์อย่างเข้าใจ ย่อมดีกว่าปิดกั้น ก็จะเป็นการสร้างเกราะป้องกัน ให้พ้นจากภัยโลกออนไลน์ทุกรูปแบบ

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการแก้ไขปัญหาจากสื่อสังคมออนไลน์หรือที่เรียกว่า ภัยออนไลน์ นั้น ควรได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และงบประมานสนับสนุน เพื่อแก้ไขปัญหาจากสื่อสังคมออนไลน์หรือที่เรียกว่า ภัยออนไลน์ ในรูปแบบของการจัดโครงการ ที่มีขั้นตอน คือ ได้แก่ **ขั้นที่ 1 Man = การบริหารบุคลากร** จัดตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการ มีทีมงานที่มีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ **ขั้นที่ 2 Materials = การบริหารทรัพยากร หรือวัสดุ** มีความพร้อมด้านสถานที่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม การเตรียมทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน **ขั้นที่ 3 Money = การจัดสรรงบประมาณ** การกำหนดแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมในการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม และ**ขั้นที่ 4 Management = การบริหารจัดการโครงการ** มีแนวทางอย่างเป็นระบบ มีการประชุมกรรมการ

เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดโครงการ การมอบหมายงานในแต่ละฝ่าย การลงสำรวจพื้นที่ สำรวจความคิดเห็นของคนในพื้นที่ โดยการสร้างเครื่องมือสำรวจความคิดเห็นในการจัดโครงการ มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการ และการจัดกิจกรรมตามแผนงานของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ดังแสดงในแผนภาพที่ 3 มีดังนี้

แผนภาพที่ 3 กลไกการพัฒนาจริยธรรม และการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาเพื่อการรู้ เท่าทัน สื่อสังคมออนไลน์

สรุป

แนวทางการแก้ไขปัญหาจากสื่อสังคมออนไลน์หรือที่เรียกว่า ภัยออนไลน์ นั้น ควรได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และงบประมานสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ควรมีโครงการที่สำคัญในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีวิทยากรที่สามารถปูพื้นฐานทางจริยธรรม ก่อนเข้าสู่บทเรียน ประเด็นสำคัญในการนำเสนอ ถอดบทเรียนของกิจกรรม ถอดบทเรียนปัญหา แนะแนวทางการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำให้เข้าใจเกี่ยวกับภัยออนไลน์ เช่น เข้าใจเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย/อันตราย ถูกกลั่นแกล้ง และถูกติดตามคุกคามทางออนไลน์ ติดเกม และถูกล่อลวงทางเพศ เป็นต้น ซึ่งกระบวนการในการดำเนินงานเกี่ยวกับ “กลไกการพัฒนาจริยธรรม และการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาเพื่อการรู้เท่าทัน สื่อสังคมออนไลน์”

กลไกการพัฒนา

ขั้นที่ 1 Man = การบริหารบุคลากร จัดตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญการจัดกิจกรรมการพัฒนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผล และการประเมินผลพฤติกรรมทางจริยธรรม

ขั้นที่ 2 Materials = การบริหารทรัพยากร หรือวัสดุ มีความพร้อมด้านสถานที่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม การเตรียมทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอก และภายใน การพิจารณา ว่าควรใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับโครงการ ที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสม

ขั้นที่ 3 Money = การจัดสรรงบประมาณ การกำหนดแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมในการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ได้แก่ ค่าที่พัก ค่าเดินทาง ค่าสถานที่จัดโครงการจัดกิจกรรม วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน เป็นต้น โดย การคิดคำนวณค่าใช้จ่าย และควรมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

ขั้นที่ 4 Management = การบริหารจัดการโครงการ มีแนวทางอย่างเป็นระบบ มีการประชุมกรรมการเพื่อเตรียมความพร้อม การมอบหมายงานในแต่ละฝ่าย การลงสำรวจพื้นที่ สำรวจความคิดเห็นของคนในพื้นที่ โดยการสร้างเครื่องมือสำรวจความคิดเห็น มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการได้ทราบรายละเอียดทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรม มีวิทยากรผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ในการอบรม แนะแนวการแก้ปัญหา การพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรม การประเมินผลของกิจกรรมจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม และผู้สังเกตการณ์ สำรวจข้อบกพร่องของกิจกรรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ พร้อมนำไปแก้ไขปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

การบูรณาการ

การดำเนินกิจกรรมในการจัดโครงการ มีการอบรม มีการบรรยาย อภิปราย การนำเสนอปัญหาสังคม การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบในแต่ละช่วงวัย ซึ่งกิจกรรมการอบรม มีผู้ทรงคุณวุฒิ นำประเด็นสำคัญของปัญหา ถอดบทเรียนของกิจกรรม ถอดบทเรียนปัญหา แนะแนวทางการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนให้เข้าใจในเรื่องต่างๆ ดังนี้ **1. ถูกกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ 2. ถูกติดตามคุกคามออนไลน์ 3. ถูกล่อลวงให้พูดคุยเรื่องเพศที่ไม่เหมาะสม 4. ถูกแบล็กเมลทางเพศ** เด็กอาจถูกข่มขู่เรียกเงินหรือแสวงหาประโยชน์อย่างอื่น โดยผู้กระทำใช้ภาพหรือวิดีโอทางเพศของเด็ก **5. ถูกล่อลวงทางเพศ** เด็กอาจถูกผู้ใหญ่ติดต่อพูดคุยสร้างสัมพันธ์ให้เกิดความไว้วางใจเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเพศ **6. เนื้อหาที่ผิดกฎหมาย/อันตราย** เด็กอาจเข้าถึงสื่อลามกอนาจาร การพนัน สิ่งเสพติด อาวุธความรุนแรง ความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เด็กอาจเลียนแบบเผยแพร่เนื้อหาที่ผิดกฎหมาย**7. เล่นพนันออนไลน์** การพนันออนไลน์มาในรูปแบบที่เด็กและเยาวชนเข้าถึงง่าย เช่น พนันบอล พนันในเกม สมัครเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสุ่มรับของรางวัล ทำให้เด็กคุ้นชินกับการพนันและการเสี่ยงโชค **8. เสพติดเกมและอินเทอร์เน็ต** การที่เด็กหมกมุ่นเล่นวิดีโอเกมมากเกินไป ก่อปัญหาสุขภาพจิต สูญเสียค่าใช้จ่าย หันเหจากเป้าหมายด้านการเรียน และอาจนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ **9. ใช้สื่อโดยอายุยังไม่ถึงเกณฑ์** การที่พ่อแม่ให้เด็กใช้สื่อออนไลน์เร็วเกินไป ขาดการดูแลชี้แนะ อาจทำให้เกิดผลเสีย เช่น เด็กต่ำกว่า 2 ขวบ ซน สมาธิสั้น ก้าวร้าว นอนไม่หลับ พัฒนาการล่าช้า เด็กอายุยังไม่ถึง 13 ขวบ ยังขาดวิจารณญาณในการแยกแยะข่าวสารข้อมูล การเลือกคบเพื่อนออนไลน์ อาจเชื่อข่าวปลอมข้อมูลเท็จ ถูกล่อลวง นัดพบแล้วเกิดอันตราย และ**10. เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวมากเกินไป** การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว อาจทำให้เด็กตกอยู่ในอันตราย เช่น ถูกวิพากษ์วิจารณ์ ถูกนำรูปภาพไปตัดต่อให้เสียหาย ถูกนำข้อมูลไปแอบอ้างหรือใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม ถูกติดต่อหรือรบกวนจากคนแปลกหน้า เด็กเล็กอาจถูกลักพาตัวหรือถูกนำภาพไปใช้เพื่อการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ

การบริหารจัดการ

ควรมีแนวทางที่ทำให้เด็กและเยาวชนเข้าใจแนวทางต่างๆ ที่สำคัญต่อการแก้ไขปัญหา ดังนี้

การรู้เท่าทันสื่อ คือสอนให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีความสามารถในการตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อ สามารถโต้ตอบได้อย่างมีสติและรู้ตัว สามารถตั้งคำถามว่าสื่อถูกสร้างขึ้นได้อย่างไร เช่น ใครเป็นเจ้าของสื่อ ใครผลิต และผลิตภายใต้ข้อจำกัดใด ควรเชื่อหรือไม่ หรือมีค่านิยมความเชื่ออะไรที่แฝงมากับสื่อนั้น ผู้ผลิตสื่อหวังผลอะไรจากเรา ซึ่งการรู้เท่าทันสื่อ ควรมีลักษณะดังนี้

1. การวิเคราะห์สื่อ การแยกแยะองค์ประกอบในการนำเสนอของสื่อว่ามีวัตถุประสงค์อะไร เป็นสื่อประเภทใด และต้องการที่จะสื่ออะไรกับผู้รับสาร

2. การเข้าใจสื่อ ตีความสื่อหลังจากเปิดรับสื่อไปแล้ว เพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่สื่อนำเสนอ

3. การประเมินค่า หลังการวิเคราะห์และทำความเข้าใจสื่อแล้ว เราควรประเมินค่าสิ่งที่สื่อนำเสนอว่ามีคุณภาพและคุณค่ามากน้อยเพียงใด ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหา สื่อ เป็นต้น

4. การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ นำสิ่งที่เราได้จากสื่อมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและคนรอบตัว

ในการพัฒนา “กลไกการพัฒนาจริยธรรม และการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาเพื่อการรู้ เท่าทัน สื่อสังคมออนไลน์” การนำเสนอปัญหา การแก้ปัญหาทางสังคมออนไลน์ ทุกคนต้องเริ่มจาก เป็นคนดีมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานก่อน ใช้ความดีนำทางในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม มีความสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน รู้จักให้อภัย ไม่พูดให้ร้ายกัน ให้เกียรติกัน แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง จึงทำให้สังคมที่แตกต่างกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.

ขนิษฐา บุนนาค. (2562). 6 วิธีพัฒนาเชาวน์ปัญญา และส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาในเด็กปฐมวัย. ออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 3 มีนาคม 2568 จาก https://www.youngciety: com/article/learning/intelligence-kids.html.

ขวัญใจ แก้วแสง, พระครูธรรมาภิสมัย, วาริณี โสภาจร และอรวรรณ แก้วมาตย์. (2567). กลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์. รายงานการวิจัย. กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) และ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2552). ธรรมนูญชีวิต : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ภาควิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. (2565). รู้เท่าทันสื่อ. เรียกใช้เมื่อ 3 มีนาคม 2568 จาก https://huso.buu.ac.th/comt/.

วรรณี ลิมอักษร. (2551). จิตวิทยาการศึกษา. สงขลา: นำศิลป์โฆษณา จำกัด.

วิญญู เถาถาวงษ์ และคณะ. (2568). กลไกการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมเชาวน์ปัญญาของผู้เรียนและการพัฒนาจริยธรรม โดยการบูรณาการตามหลักโยนิโสมนสิการ. บทความวิชาการ. วารสารเมธีวิจัย Savant Journal of Social Sciences. 2(1), 102-113.

วิญญู เถาถาวงษ์. (2568). จิตวิทยาสำหรับครู (Psychology for Teachers). ขอนแก่น: หจก.ขอนแก่นการพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. *(2554).* ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ ในช่วงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579). เรียกใช้เมื่อ 3 มีนาคม 2568 จาก www.nesdb.go.th/ download/document/SAC/NS_Draftplan-Aug2017.pdf.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2563). “เด็กไทย” รู้เท่าทัน ป้องกันภัยจากสื่อออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 3 มีนาคม 2568 จาก https://www.thaihealth.or.th.

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

The Administrative Skills of Educational Institution Administrators Based on according to the Dutiyapāpanika Sutta

ธนกร ดรกมลกานต์
Tanakorn Donkamonkan
ปัญจะศิลป์ ดาวะดึง
punjasin dawadueng
พระมหาคุณากร ระดาไสย
PhamahaKunakorn Radasai
อัญญรัตน์ โนนแก้ว
Anyarat Nonkaew
สมาน แก้วคำไสย์
Saman Kaewkhamsai
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Roi Et Buddhist College
E-mail: donkamonkant101@gmail.com

Received: 30 March 2025**; Revised: 25 August** 2025**; Accepted: 26 August** 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีรากฐานจากพระพุทธศาสนา และสามารถนำมาใช้ในการบริหารองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาในครั้งนี้เน้นการวิเคราะห์ทักษะที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีในการบริหารงาน โดยนำหลักทุติยปาปณิกสูตรมาเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการบริหารในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การคิดเชิงกลยุทธ์ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การตัดสินใจที่มีสติ การพัฒนาบุคลากร และการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะในการมองภาพรวมขององค์กร พิจารณาผลกระทบจากการตัดสินใจที่เกิดขึ้น และสร้างความร่วมมือที่ดีระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา การพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถพัฒนาองค์กรให้เติบโตและยั่งยืนได้ในระยะยาว บทความนี้จึงได้เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาผ่านหลักทุติยปาปณิกสูตรเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารงานให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ทักษะการบริหาร, ผู้บริหารสถานศึกษา, ทุติยปาปณิกสูตร

Abstract

This article aims to the administrative skills of educational institution administrators according to the Dutiyapāpanika Sutta, a concept rooted in Buddhist teachings, which can be effectively applied to organizational management. which is a concept rooted in Buddhist teachings, and can be effectively applied to organizational management The study focuses on analyzing the skills that school administrators should possess in managing they're This study focuses on analyzing the skills that educational institution administrators should possess in managing their institutions, by leading the Dutiyapāpanika Sutta as a guideline to develop administrative skills in various aspects, including strategic thinking, building interpersonal relationships, decision-making with mindfulness, personnel development, and adaptability to changing circumstances. The study found the study results found. need to educational institution administrators' ability to view the organization as a whole, consider the impacts of their decisions, and foster cooperation among personnel members within the institution. Developing these skills will enable administrators to make decisions and solve problems efficiently, as well as help the organization grow and sustain long-term success. Therefore, this article suggests approaches to developing school management skills through the Tuttiyapapannik Sutra to the administrative skills of educational institution administrators according to the Dutiyapāpanika Sutta.

Keywords: the administrative skills, educational institution administrators, the Dutiyapāpanika Sutta

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็นการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข รวมถึงเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ ในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 บทบาทของการศึกษาไม่ได้จำกัดแค่การถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้สามารถยืนหยัดในเวทีโลกได้ แม้ในสภาวะของเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งทำให้หลายประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อยกระดับศักยภาพของประชากรในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับ ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และระดับโลก ขณะเดียวกันยังคำนึงถึงการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ สำหรับประเทศไทย การจัดการศึกษาได้รับการเน้นย้ำเพื่อพัฒนาศักยภาพของประชากรให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาของประเทศ ทั้งนี้ภายใต้แรงกดดันจากกระแสโลกาภิวัตน์และปัญหาภายในที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา โดยมุ่งหวังที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สร้างสังคมที่มีคุณธรรมและจริยธรรม และขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งจะสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทที่สำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นกลไกหลักที่ช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนา ผู้บริหารมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ รวมถึงการตัดสินใจในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา แม้จะต้องเผชิญกับข้อจำกัดในด้านทรัพยากร ทั้งในส่วนของบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะการบริหารที่เหมาะสม ซึ่งในปัจจุบันพบว่าปัญหาหลายๆ ด้านในสังคมเกิดจากการที่ผู้บริหารขาดจริยธรรมในการดำเนินการ ซึ่งส่งผลต่อการบริหารจัดการที่ควรยึดมั่นในหลักศีลธรรม การขาดจริยธรรมทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมถอยในด้านคุณธรรม ส่งผลให้คนในสังคมไม่สามารถแยกแยะสิ่งที่ถูกต้องได้ และหันไปเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างไร้ความสงบสุข โดยหนึ่งในต้นเหตุของปัญหานี้คือกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ไม่แข็งแรงโดยเฉพาะในสถาบันครอบครัว ซึ่งไม่ได้ส่งเสริมคุณค่าทางศีลธรรมเพียงพอ ส่งผลให้เกิดการขาดความรักและการเคารพในหลักคุณธรรม ในขณะเดียวกัน การขาดทักษะในการแยกแยะระหว่างความดีและความชั่วทำให้คนในสังคมถูกครอบงำด้วยกระแสบริโภคนิยมและค่านิยมทางวัตถุ ซึ่งมักถูกตอบสนองด้วยเงิน สถานการณ์นี้เป็นความท้าทายที่ต้องได้รับการจัดการและแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะจะส่งผลโดยตรงต่อทิศทางอนาคตของประเทศ (พระครูพิศาลจริยากร เลขธมฺโม, 2562)

ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร การบริหารงานให้ประสบความสำเร็จต้องมีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ได้แก่ 1) จักขุมา (วิสัยทัศน์) คือ การมีปัญญาและมุมมองกว้างไกล สามารถคาดการณ์อนาคตและวางแผนได้อย่างรอบคอบ 2) วิธูโร (ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน) คือ ความสามารถในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและความชำนาญในเรื่องที่รับผิดชอบ 3) นิสสยสัมปันโน (มนุษยสัมพันธ์) คือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับความไว้วางใจจากเพื่อนร่วมงาน คุณลักษณะทั้งสามนี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารงาน ซึ่งมีความสำคัญแตกต่างกันไปตามระดับของการบริหาร โดยเฉพาะในระดับสูงที่ต้องมีการวางแผนและบริหารบุคลากรจำนวนมาก การใช้บุคลากรให้เหมาะสมกับงานจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และเสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2565)

จากข้อมูลที่กล่าวมา การนำหลักทุติยปาปณิกสูตรมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงาน และช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุผลสำเร็จ ผู้เขียนจึงให้ความสนใจในการศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) จักขุมา (วิสัยทัศน์) – การมีมุมมองที่กว้างไกลและสามารถวางแผนล่วงหน้าได้ 2) วิธูโร (ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน) – การมีความสามารถในการบริหารจัดการงานให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี และ 3) นิสสยสัมปันโน (มนุษยสัมพันธ์) – การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการทำงานร่วมกับบุคลากรในองค์กรอย่างราบรื่น หวังว่า ความรู้จากบทความนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายของการศึกษายุคปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

การบริหารโรงเรียนหมายถึง การดำเนินกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดยใช้กระบวนการที่เป็นระบบ พร้อมทั้งบริหารทรัพยากรและใช้เทคนิคที่เหมาะสม ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาททั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ซึ่งครอบคลุมภารกิจหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดโอกาสทางการศึกษา หรือการพัฒนาการเรียนการสอน รวมถึงการบริหารงานด้านวิชาการ 2) การบริหารงานบุคลากร เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของครูและเจ้าหน้าที่ 3) การบริหารความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความร่วมมือและสนับสนุนจากภายนอก 4) การบริหารทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น อาคารสถานที่ การเงิน และการบริหารงานธุรการ 5) การบริหารกิจการนักเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านวิชาการและคุณลักษณะอื่น ๆ (นพพงษ์ บุญจิตรดุลย์, 2540) การบริหารโรงเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในการจัดการศึกษา เพื่อให้บริการด้านการเรียนรู้แก่สมาชิกในสังคม (นิพนธ์ กินาวงศ์, 2543) การบริหารการศึกษาคือ กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำเพื่อระดมทรัพยากรและเทคนิคต่าง ๆ ในการบริหารสถานศึกษา โดยนำศาสตร์และศิลป์ทางการบริหารมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาองค์กรทางการศึกษาและสังคม โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา พร้อมทั้งเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2554) มองว่าการบริหารโรงเรียนเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ เนื่องจากโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่ใช้ทรัพยากรจำนวนมาก ทั้งบุคลากร งบประมาณ และอุปกรณ์ หากการบริหารไม่มีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ที่ได้คือ นักเรียนที่จบการศึกษาออกไปอาจขาดคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศล่าช้า (สมคิด บางโม, 2544)

จากแนวคิดของนักวิชาการเหล่านี้ สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา เป็นกระบวนการบริหารจัดการกิจกรรมทางการศึกษาภายในโรงเรียน โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างบุคคลภายในและภายนอกองค์กร ใช้ศาสตร์และศิลป์ทางการบริหารเพื่อให้เกิดกระบวนการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ทักษะการบริหารสถานศึกษา

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายและมุมมองเกี่ยวกับทักษะการบริหารสถานศึกษาดังนี้

พะยอม วงศ์สารศรี (2547) กล่าวถึงทักษะการจัดการ 3 ประการ ได้แก่ 1) ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) ความสามารถของผู้บริหารในการให้คำแนะนำและคำปรึกษา รวมถึงการปฏิบัติงานในด้านเฉพาะอย่างมีความเชี่ยวชาญ 2) ทักษะด้านมนุษย์ (Human Skills) ความสามารถในการบริหารจัดการบุคคล โดยสามารถจูงใจและปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร 3) ทักษะด้านความคิด (Conceptual Skills) ความสามารถในการมองเห็นภาพรวมขององค์กรและพิจารณาปัจจัยภายนอกและภายใน เช่น เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อใช้ในการตัดสินใจ

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2544) กล่าวว่าผู้นำที่ดีต้องมีทักษะ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะทางวิชาการ (Technical Skills) ความรู้และความเข้าใจในงานที่ทำในองค์กร 2) ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยให้ความสำคัญกับความรู้สึก เจตคติ และความเชื่อของบุคคลในองค์กร 3) ทักษะทางความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) ความสามารถในการมองภาพรวมขององค์กร และทำการตัดสินใจอย่างรอบคอบ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548) ได้เสนอว่า ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพต้องมีทักษะ 3 ด้านที่สามารถปรับใช้ตามสถานการณ์ ได้แก่ 1) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ การสร้างความร่วมมือและการจูงใจทีมงาน รวมถึงการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง 2) ทักษะทางเทคนิค ความรู้และความสามารถในการบริหารงานในด้านต่างๆ เช่น วิชาการ การบริหารบุคคล และการเงิน 3) ทักษะด้านการจัดการ: ความสามารถในการบริหารจัดการ วางแผน และตัดสินใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

โรจน์ สารรัตนะ (2547) กล่าวถึงทักษะที่สำคัญในการบริหาร 3 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะเชิงเทคนิค (Technical Skills) ความสามารถในการใช้เครื่องมือและวิธีการเฉพาะในการทำงาน 2) ทักษะเชิงมนุษย์ (Human Skills) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ทักษะเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Skills) ความเข้าใจโครงสร้างขององค์กรและความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอก

แคทซ์ (Katz, R. L., 2005) ได้พัฒนาแนวคิดทฤษฎีสามทักษะ (Three Skill Method) ซึ่งกล่าวถึงทักษะ 3 ประการ ได้แก่ 1) ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skill) ความสามารถในการใช้ความรู้และเทคนิคที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน เช่น การวางแผน กระบวนการกลุ่ม และการจัดการองค์กร 2) ทักษะด้านมนุษย์ (Human Skill) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยการเข้าใจการสร้างแรงจูงใจและฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้นำที่ดี 3) ทักษะด้านมโนภาพ (Conceptual Skill) ความสามารถในการมองเห็นภาพรวมและความสัมพันธ์ในองค์กร รวมถึงการเชื่อมโยงกับภายนอก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

สรุปได้ว่า ทักษะการบริหารสถานศึกษาเป็นความสามารถที่ผู้บริหารต้องมีในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ โดยต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินงาน เนื่องจากการบริหารงานไม่สามารถทำได้เพียงลำพัง แต่ต้องทำงานร่วมกับบุคลากรที่มีความแตกต่างกันทั้งในด้านสติปัญญาและความสามารถ ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องมีทักษะในการจัดการบุคคลและทรัพยากรให้เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

หลักทุติยปาปณิกสูตร

จากการศึกษาหลักทุติยปาปณิกสูตรที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา มีการกล่าวถึงหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่น่าสนใจ หลักธรรมดังกล่าวได้รับการนำมาใช้โดยนักวิชาการทั้งด้านพุทธศาสตร์และด้านการบริหารจัดการทั่วไปในการประยุกต์ใช้ในการบริหาร หลักการบริหารนี้ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาตร ปฐมปัณณาสก์ ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสว่าผู้ที่จะเป็นนักบริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ การบริหารจัดการที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

จากเนื้อหาที่พบในพระไตรปิฎก ทำให้เราเข้าใจถึงแนวคิดในทุติยปาปณิกสูตรได้บ้าง แต่เพื่อความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายถึงทุติยปาปณิกสูตร หรือ ปาปณิกธรรม 3 ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรมว่า (ปาปณิกังคะ หลักพ่อค้า) ประกอบด้วย 1) จักขุมา ตาดี (รู้จักสินค้า ดูของเป็น สามารถคำนวณราคา และคาดการณ์กำไรได้แม่นยำ) 2) วิธูโร จัดเจนธุรกิจ (รู้แหล่งซื้อแหล่งขาย รู้ความเคลื่อนไหวของตลาด และมีความสามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่าย) 3) นิสสยสัมปันโน (มีความสามารถในการพึ่งพาแหล่งทุน และสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองจากแหล่งทุน) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554)

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) ได้กล่าวถึงคำตรัสของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณลักษณะ 3 ประการของนักบริหารที่สำคัญ ได้แก่ 1) จักขุมา หมายถึง การมีวิสัยทัศน์ มอง

การณ์ไกล โดยเฉพาะในธุรกิจต้องสามารถคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้แม่นยำ ซึ่งตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill หรือ ทักษะด้านความคิด 2) วิธูโร หมายถึง การจัดการธุรกิจได้อย่างเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งตรงกับ Technical Skill หรือ ทักษะด้านการปฏิบัติงาน 3) นิสสยสัมปันโน หมายถึง ความสามารถในการพึ่งพาผู้อื่นและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี โดยการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งตรงกับคำว่า Human Relation Skill หรือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงหลักนิสสยสัมปันโนว่าเป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของนักบริหาร เนื่องจากมนุษยสัมพันธ์ที่ดีทำให้ผู้คนอยากร่วมงานและพร้อมที่จะทำงานให้ หากขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การบริหารคนก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548) จากการศึกษาหลักทุติยปาปณิกสูตรที่มีทั้งการมีวิสัยทัศน์ (จักขุมา), ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (วิธูโร), และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสยสัมปันโน) จึงเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับนักบริหารในการประสบความสำเร็จในองค์กร การหลอมรวมทั้งสามคุณลักษณะจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งในการบริหารจัดการและการจัดการธุรกิจให้สามารถเผชิญวิกฤติต่าง ๆ ได้ (ผู้จัดการ, 2564)

สรุปได้ว่า จากการศึกษาหลักทุติยปาปณิกสูตร สามารถทำความเข้าใจได้ว่า พระพุทธองค์ทรงวางหลักธรรมสำหรับผู้ที่จะประกอบกิจการค้าหรือการบริหารจัดการธุรกิจ ซึ่งต่อมาได้รับการอธิบายโดยนักวิชาการพุทธศาสตร์และด้านการจัดการว่าเป็น ปาปณิกธรรม ๓ ได้แก่ จักขุมา วิธูโร และนิสสยสัมปันโน หลักธรรมทั้งสามนี้เมื่อพิจารณาในเชิงการบริหารจัดการแล้วสามารถเชื่อมโยงกับทักษะของนักบริหารสมัยใหม่ได้อย่างลงตัว หลักทุติยปาปณิกสูตรได้วางรากฐานแนวคิดการบริหารที่ทันสมัยและใช้ได้จริงในทุกยุคสมัย ความสำเร็จของการบริหารขึ้นอยู่กับการบูรณาการทั้งสามด้านเข้าด้วยกัน คือ การมีวิสัยทัศน์ การมีความเชี่ยวชาญในงาน และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งไม่เพียงแต่จะทำให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังช่วยเสริมสร้างพลังร่วมในการเผชิญวิกฤตและพัฒนาองค์กรไปสู่ความยั่งยืน

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สามารถทำได้โดยการเชื่อมโยงคำสอนของหลักธรรมที่กล่าวถึงการพัฒนาตนเองและการจัดการกับผู้อื่นไปสู่การบริหารที่มีประสิทธิภาพในบริบทของการศึกษาที่มีความหลากหลายและมีความซับซ้อน ดังนี้

1. การบริหารด้วยสติปัญญา (การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์)

ทุติยปาปณิกสูตรเน้นถึงการพิจารณาตนเองและการพัฒนาความคิดในการดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับ ทักษะด้านความคิด (Conceptual Skills) ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องใช้วิจารณญาณในการพิจารณาและวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ โดยมีการเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสถานศึกษา การใช้สติปัญญาและวิสัยทัศน์ในการวางแผนและตัดสินใจจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างการประยุกต์ใช้เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ในเรื่องของการพัฒนาหลักสูตร การใช้เทคโนโลยีในการสอน และการปรับตัวให้ทันสมัยตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจ โดยการคำนึงถึงปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น การเลือกใช้นวัตกรรมการสอนที่เหมาะสม หรือการพัฒนาระบบการประเมินที่สะท้อนคุณภาพการศึกษาอย่างครบถ้วน (อัจฉราพรรณ ป้องทองคำ, 2560)

2. การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (การจัดการความหลากหลาย)

หลักคำสอนในทุติยปาปณิกสูตรกล่าวถึงการเข้าใจถึงความแตกต่างของบุคคลและการบริหารความสัมพันธ์ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับ ทักษะด้านมนุษย์ (Human Skills) ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีในการจัดการกับบุคคลที่มีความหลากหลายทั้งด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างทีมงานที่มีความแตกต่างทางทักษะและมุมมองต่าง ๆ ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ เช่น ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างให้กับการสื่อสารและการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้บุคลากรทุกคนรู้สึกมีคุณค่าและสามารถร่วมมือกันในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครู นักเรียน และผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และการเติบโตทางวิชาการของนักเรียน (อัจฉราภรณ์ ปานสัสดี, 2567)

3. การจัดการและการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (การมองภาพรวม)

ทุติยปาปณิกสูตรสอนให้เรามีการพิจารณาผลกระทบจากการกระทำและการมีสติในการดำเนินการ การบริหารที่ดีจึงต้องใช้ ทักษะด้านการวางแผนและการตัดสินใจ (Planning and Decision-Making Skills) เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานในสถานศึกษาสอดคล้องกับทิศทางที่ตั้งไว้ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยพิจารณาทั้งปัจจัยภายในและภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ความต้องการของสังคม และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ เช่น ผู้บริหารสามารถวางแผนการพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ตามสถานการณ์ เช่น การใช้สื่อดิจิทัลในการสอน หรือการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเรียนออนไลน์ในช่วงวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยการคิดเชิงกลยุทธ์และการจัดการที่มีการมองภาพรวมของสถานศึกษา (จิตรกร จันทร์สุข, 2564)

4. การพัฒนาและการประเมินผลการทำงาน (การปรับตัวตามผลลัพธ์)

ทุติยปาปณิกสูตรยังสอนให้เราเข้าใจถึงการพัฒนาตนเองและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ ทักษะการประเมินผลและการพัฒนา (Evaluation and Development Skills) ที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีเพื่อพัฒนาคุณภาพของการศึกษาอย่างยั่งยืน ผู้บริหารต้องสามารถประเมินผลการทำงานของตนเองและทีมงานได้อย่างตรงไปตรงมาและมีความรอบคอบ รวมถึงการพัฒนากระบวนการและการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การบริหารงานเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ เช่น การใช้การประเมินผลจากการสอบหรือการสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองและนักเรียนเพื่อปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น หรือการใช้ผลการประเมินจากการทำงานในปีการศึกษาที่ผ่านมาในการวางแผนพัฒนาในปีถัดไป (ณัฐพร ใจสามารถ, 2566)

5. การแก้ปัญหาภายใต้ความกดดัน (การทำงานในสถานการณ์ที่ท้าทาย)

การบริหารสถานศึกษามักต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนและท้าทาย เช่น ปัญหาการจัดสรรทรัพยากร การจัดการความขัดแย้งภายในองค์กร หรือการรับมือกับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ในกรณีนี้ทักษะด้านการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skills) จึงเป็นทักษะที่สำคัญ ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ความกดดันและสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ทันที ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ เช่น เมื่อสถานศึกษาเผชิญกับการขาดแคลนงบประมาณ ผู้บริหารจะต้องสามารถหาวิธีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกหรือการปรับปรุงการใช้จ่ายในบางด้านเพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษายังคงดำเนินไปได้ตามปกติ (กุลจิรา รักษนคร, 2563)

สรุป

การบริหารสถานศึกษานั้นไม่ใช่เพียงแค่การจัดการเรื่องการเรียนการสอนเพียงเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงการพัฒนาองค์กร การทำงานร่วมกับบุคลากร และการตัดสินใจในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยหลักทุติยปาปณิกสูตรจากพระพุทธศาสนา ซึ่งสอนให้เข้าใจถึงการทำงานด้วยสติและปัญญา สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจะต้องสามารถตัดสินใจในเชิงกลยุทธ์และวางแผนการดำเนินงานในระยะยาว โดยคำนึงถึงผลกระทบทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่อาจมีผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะในการสร้างความร่วมมือ ความเข้าใจในความแตกต่างของบุคคล และการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงานร่วมกัน หรือการพัฒนาโรงเรียนให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม สร้างความเชื่อมั่นและการพัฒนาโอกาสในการเติบโตให้กับครูและบุคลากรจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการบริหารสถานศึกษาจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิเคราะห์ทักษะการบริหารสถานศึกษาตามหลักทุติยปาปณิกสูตรได้แก่ การพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การคิดเชิงกลยุทธ์ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การตัดสินใจอย่างมีสติ การพัฒนาบุคลากร และการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและการศึกษาในอนาคตได้อย่างเหมาะสม สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

กุลจิรา รักษนคร. (2563). การศึกษากรอบแนวคิดในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารพัฒนการเรียนรู้สมัยใหม่. 5(2), 374-383.

จิตรกร จันทร์สุข. (2564). การตัดสินใจสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. 10(2), 223-237.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2548). ศิลปะการเป็นผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.

นพพงษ์ บุญจิตรดุลย์. (2540). ก้าวเข้าสู่ผู้บริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.

นิพนธ์ กินาวงศ์. (2543). หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. พิษณุโลก: ตระกูลไทย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2548). การนิเทศการสอน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). พุทธวิธีการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และเสฐียรพงษ์ วรรณปก. (ม.ป.ป.). มณีแห่งปัญญา:หนังสือคู่มือสำหรับนักบริหาร. เรียกใช้เมื่อ 13 กรกฎาคม 2565 จาก https://www.tungsong.com/Read/principle/p_ khunnatam_3.htm.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.

พระครูพิศาลจริยากร เลขธมฺโม (สังข์ขาว). สุชน ประวัติดี. (2562). จริยธรรม: ปัญหาพฤติกรรมและการจัดการในปัจจุบันของสังคมไทย. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. 5(2), 131-145.

พะยอม วงศ์สารศรี. (2547). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา.

ผู้จัดการ. (ม.ป.ป.). เปิดไตรสูตรสร้างนักบริหารใช้หลักธรรมสู่ความสำเร็จธุรกิจ. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2564 จาก http://info.gotomanager.com/news/printnews.aspx?id=70732.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539).พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2547). การบริหาร:หลักทฤษฎีประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์องค์กรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อักษราพิพัฒน์.

สมคิด บางโม. (2560). การบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏพระนคร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

อัจฉราพรรณ ปองทองคำ. (2560). ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

อัจฉราภรณ์ ปานสัสดี. (2566). แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 10(4), 325-338.

Katz. R. L. (2005). Skills of an effective administrators. Harvard Business Review. 30, 45-61.

การนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

The utilization of External Quality Assurance results in basic education school under Chiang Rai primary educational service area office 4

มณีรัตน์ ทะการ
Maneerat Thakan
วัชระ จตุพร
Watchara Jatuporn
มหาวิทยาลัยพะเยา
University of Phayao
E-mail: Maneeratthakan@gmail.com

Received: 27 February 2025; Revised: 11 March 2025; Accepted: 12 March 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 และเพื่อเปรียบเทียบการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ตามความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาจำแนกตามสถานภาพและประสบการณ์ในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 จำนวน 302 คน โดยได้จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า 5 ระดับ ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.978 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test แบบ Independent และค่า F-test โดยทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า

1. การนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผลลัพธ์ของการเรียนรู้

2. การเปรียบเทียบการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานภาพ และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า บุคลากรในสถานศึกษาที่มีสถานภาพและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพภายนอก, การนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้, บุคลากรในสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research article was to study the utilization of External Quality Assurance results in basic education school under Chiang Rai primary educational service area office 4 and to compare the utilization of External Quality Assurance results in basic education school under Chiang Rai primary educational service area office 4 on the opinions of school personnel by using status and work experience. The sampling group this study consisted of 302 people, including school administrators and teachers, under the Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 4. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's formula and a multi-stage sampling method. The research tool were 5 scale questionnaires. The item questions had an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.978. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, Independent t-test, and One Way ANOVA. The results of the study were as follow:

1. The result of studying the utilization of External Quality Assurance results in basic education school found that in over all were at high level. When considering aspect, it was found that the aspect with the highest average value was the aspect of development of educational institution management quality and the aspect of development of learning management quality, while the aspect with the lowest average value was the aspect of learning outcomes.

2. The result of comparing the utilization of External Quality Assurance results in basic education school categorized by status and work experience found that personnel in educational institutions with different statuses and work experiences had no different opinions on the use of external quality assurance results in basic education institutions at the .05 level of significance.

Keywords: External Quality Assurance, Utilization of External Quality Assurance Results, school personnel

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 กล่าวในมาตรา 9(3) กำหนดการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยมีการกำหนดบทบัญญัติไว้ในหมวด 6 ว่าด้วย มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ในมาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอกระบบ หลักเกณฑ์

และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ในมาตรา 48 ระบุว่าให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด ในมาตรา 49 ระบุถึงการประเมินคุณภาพภายนอกไว้ว่าให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนมีหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และประเมินผลการจัดการศึกษา โดยประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และมาตรา 51 ระบุในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ดังนั้นการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนากลไกในการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาทั้งด้านกระบวนการบริหารและจัดการด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและด้านคุณภาพผู้เรียน โดยบุคคลภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) แต่ยังเกิดปัญหาของการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษา พบว่า มีสถานศึกษาที่ไม่เข้าใจหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษารวมถึงแนวทางการดำเนินงาน และเครื่องมือที่นำมาใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอก อีกทั้งต้องการคำแนะนำในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ ความไม่พร้อมและข้อจำกัดของสถานศึกษาด้านทรัพยากรและบุคลากร (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา,2557) ซึ่งสอดคล้องกับดร.นันทา หงวนตัด (2566) ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้กล่าวถึงปัญหาการนำผลการประเมินไปปรับใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาโดยสถานศึกษาบางส่วนไม่มีแรงจูงใจในการนำผลการประเมินไปใช้ รวมถึงการนำผลการประเมินไปปรับใช้ยังไม่เป็นรูปธรรม ดำเนินการประกันคุณภาพภายในที่ไม่ต่อเนื่อง แต่ดำเนินการเป็นครั้งคราวเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เท่านั้น เมื่อสถานศึกษาได้รับข้อเสนอแนะกลับไม่ได้นำไปกำหนดไว้ในแผนของสถานศึกษาเพื่อเป็นเป้าหมายการดำเนินงาน ซึ่งจากผลการวิจัยของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า สถานศึกษามากกว่าร้อยละ 50 มีการนำผลการประเมินของ สมศ. ไปใช้วางแผนหรือปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน แต่มีสถานศึกษาเพียงร้อยละ 20 ที่นำผลการประเมินไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายในแผนพัฒนา (ไทยโพสต์, 2566) จะเห็นได้ว่าปัญหาการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษามีหลายประการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ โดยสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 มีข้อจำกัดและขาดความพร้อมในหลายด้าน ซึ่งนำไปสู่การประกันภายนอกที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด สถานศึกษามีการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบการประกันคุณภาพบ่อยครั้ง อีกทั้งดำเนินการระบบการประกันคุณภาพไม่ต่อเนื่อง (ไพรฑูลย์ สายโท, 21 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ทั้งนี้ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพของการประกันคุณภาพของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดใช้ผลการวิจัยกำหนดแนวทางการนำผลการประกันคุณภาพ

ภายนอกไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

2) เพื่อเปรียบเทียบการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ตามความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาจำแนกตามสถานภาพและประสบการณ์ในการทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1) ประชากร ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,388 คน

1.2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 302 คน โดยได้จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (1970) และสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามทั่วไปของบุคลากรในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ ที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อคำถามได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67-1.00 และได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.978

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล**

3.1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 4 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม

3.2) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ซึ่งส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ ผ่านระบบ Smart Office ของสถานศึกษา โดยแนบด้วยลิงค์ และ QR code เพื่อสแกนแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google form จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามภายในระยะเวลา 1 เดือนและกำหนดวันปิดระบบในการทำแบบสอบถาม

3.3) นำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบความเรียบร้อยและความสมบูรณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนต่อไป โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 302 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยนี้ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางการวิจัยสังคมศาสตร์มาประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) มีลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยการหาค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) และนำผลการวิเคราะห์เสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยายใต้ตาราง

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์การนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งรายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ 5 ระดับ และ แปลความหมาย

ขั้นตอนที่ 3 ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 จากข้อมูลทั่วไปของบุคลากรในสถานศึกษา โดยสถานภาพใช้การทดสอบค่า t-test แบบ Independent และประสบการณ์ในการทำงานใช้การทดสอบค่า F-test โดยทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว(One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์การนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงภาพรวมการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้	(n = 302)		ระดับความคิดเห็น
	$\overline{X}$	S.D.	
1. ด้านผลลัพธ์ของการเรียนรู้	4.44	0.51	มาก
2. ด้านการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา	4.49	0.52	มาก
3. ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้	4.49	0.53	มาก
รวม	**4.47**	**0.48**	**มาก**

จากผลการวิเคราะห์ในตาราง 1 พบว่า การนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา และด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ มีระดับการนำผลการ

ประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านผลลัพธ์ของการเรียนรู้ มีระดับการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานภาพและประสบการณ์ในการทำงาน

ตาราง 2 แสดงผลการเปรียบเทียบการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	n	$\overline{X}$	S.D.	F	Sig.	t	df	P-value
ผู้บริหารสถานศึกษา	27	4.45	0.46	0.047	0.829	-0.266	300	0.79
ครู	275	4.47	0.48					

* P-value < 0.05

จากผลการวิเคราะห์ในตาราง 2 พบว่า การเปรียบเทียบการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานภาพ โดยบุคลากรในสถานศึกษาที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 3 แสดงผลการเปรียบเทียบการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ในการทำงาน	N	$\overline{X}$	S.D.	F	P-value
1-5 ปี	137	4.40	0.55	2.563	0.729
6-10 ปี	77	4.54	0.36		
11 ปีขึ้นไป	88	4.51	0.43		
รวม	**302**	**4.47**	**0.48**		

* P-value < 0.05

จากผลการวิเคราะห์ในตาราง 3 พบว่า การเปรียบเทียบการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยบุคลากรในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. การนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 มีประเด็นน่าสนใจที่จะนำมาอภิปรายผลดังนี้

1.1) ผลการวิจัยพบว่า การนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) โดยวิธีการประเมินแบบ Onsite Visit หรือตรวจเยี่ยม ทำให้สถานศึกษาเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา อีกทั้งมีการรายงานผลการประกันคุณภาพภายนอกจากคณะผู้ประเมินภายนอกที่เป็นรูปธรรม สามารถนำผลการดำเนินการและข้อเสนอแนะไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา รวมถึงได้รับการกำกับติดตามการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้จากหน่วยงานต้นสังกัด ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนในการสนับสนุนและผลักดันให้บุคลากรในสถานศึกษานำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของทัศน์ศิรินทร์ สว่างบุญ และคณะ (2559) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า สภาพในการนำผลประเมินภายนอกไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.2) ผลการวิจัยพบว่า การนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาและด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะด้านการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาและด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานโดยตรงของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ทำให้บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกมาใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของตนเอง รวมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารจัดการและดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยประยงค์ มณีรัตน์ (2551) ได้ศึกษาการนำผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาไปใช้ในปรับปรุงการบริหารงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอำเภอบัวเชด จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐาน มาตรฐานที่มีการนำผลไปใช้ในการปรับปรุงงานในระดับสูงสุด ได้แก่ มาตรฐานด้านผู้บริหาร(เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษา) รองลงมาคือมาตรฐานด้านครู(เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้)

1.3) ผลการวิจัยพบว่า การนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นฐานด้านค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านผลลัพธ์ของการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาผู้เรียนให้มีผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นไปตามที่สถานศึกษากำหนด อาจต้องใช้เวลา รวมถึงสถานศึกษาอาจมีรูปแบบการพัฒนาผู้เรียนที่ยังไม่หลากหลาย ส่งผลให้ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีระดับความถนัดและความเข้าใจที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยประยงค์ มณีรัตน์ (2551) ได้ศึกษาการนำผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาไปใช้ในปรับปรุงการบริหารงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอำเภอบัวเชด จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐานพบว่า มาตรฐานที่ได้นำมาใช้ในการปรับปรุงงานเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ มาตรฐานด้านผลลัพธ์ผู้เรียน

2. การเปรียบเทียบการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามสถานภาพและประสบการณ์ในการทำงาน

2.1) ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพหรือการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของสถานศึกษา โดยมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอก รวมถึงการปรับเปลี่ยนกรอบแนวทางการประกันคุณภาพภายนอก พ.ศ.2567-2570 ทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนในการเตรียมความพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภรัตน์ บรรดาศักดิ์ (2555) ได้ศึกษาเจตคติต่อการประเมินคุณภาพภายนอกของผู้บริหารและครูผู้สอน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ที่มีตำแหน่งต่างกันมีเจตคติต่อการประเมินคุณภาพภายนอกโดยรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของทัศน์ศิรินทร์ สว่างบุญ, สรัญญา จันทร์ชูสกุล และ พินดา วราสุนันท์ (2559) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการนำผลประเมินไปใช้ประโยชน์ของผู้บริหารและครูมีการรับรู้ต่อสภาพการนำผลประเมินไปใช้ประโยชน์ในภาพรวม และรายด้านทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรในสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษา มีเป้าหมายเดียวกันคือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และมีมาตรฐานการศึกษาเดียวกัน ทำให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติตามมาตรฐานและข้อกำหนดของการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งครอบคลุมทุกระดับของบุคลากร จึงส่งผลให้แนวโน้มการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยจุฬาลักษณ์ อักษร และคณะ (2567) ได้ศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมีความคิดเห็นต่อระดับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

การนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ซึ่งการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ต้องดำเนินการภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ครู รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

สรุป

ระดับการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาและด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านผลลัพธ์ของการเรียนรู้ ผลการเปรียบเทียบการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานภาพและประสบการณ์ในการทำงาน โดยบุคลากรในสถานศึกษา ที่มีสถานภาพต่างกัน มีการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ไม่แตกต่างกัน และบุคลากรในสถานศึกษา มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีการนำผลการประกันคุณภาพภายนอกไปใช้ ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าวมีข้อเสนอแนะ 2 ประการ คือ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านผลลัพธ์ของการเรียนรู้ ดังนั้นผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง รวมถึงสามารถปรับตัวและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

1.2 ผลการวิจัยพบว่า การสร้างระบบและกระบวนการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน เป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในด้านการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาควรส่งเสริมการสร้างระบบและกระบวนการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพและสนับสนุนการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ

1.3 ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นสถานศึกษาควรส่งเสริมการออกแบบหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำผลการประกันคุณภาพไปใช้ในสถานศึกษา เพื่อนำผลที่ได้มาใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษา เรื่อง สภาพและปัญหาของการนำผลการประกันคุณภาพไปใช้ในสถานศึกษา เพื่อนำผลที่ได้มาแนวทางสำหรับการวางแผนและปรับปรุงเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

2.3 ควรศึกษา เรื่อง การนำผลการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดอื่น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

จุฬาลักษณ์ และคณะ. (2567). การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 3 กรกฎาคม 2567 จาก https://ojs.lib.buu.ac.th /index. php/ejes/article/view/9664.

ทัศน์ศิรินทร์ สว่างบุญ และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

ประยงค์ มณีรัตน์. (2551). การนำผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาไปใช้ในปรับปรุงการบริหารงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอำเภอบัวเชด จังหวัดสุรินทร์. เรียกใช้เมื่อ 5 กรกฎาคม 2567 จาก https://ir.stou.ac.th/bitstream/123456789/7047/1/fulltext_113506.pdf.

ไทยโพสต์. (2566, พฤษภาคม 31). สมศ.เผยกรณีสถานศึกษาไม่นำผลประเมินปีก่อนไปปรับปรุงพัฒนาจะกลายเป็นส่วนหนึ่งการพิจารณาประเมินปี 67. เรียกใช้เมื่อ 5 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.thaipost.net/news-update/388431.

ปรีชา รอดมณี. (2550). การนำผลการประเมินภายนอกไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนของเครือข่ายโรงเรียนที่ 40 สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศุภรัตน์ บรรดาศักดิ์. (2555). เจตคติต่อการประเมินคุณภาพภายนอกของผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2567 จาก http://dspace.nstru.ac.th:8080/dspace/bitstream /123456789/2080/12/ Fulltext.pdf.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2563). การพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2567). คู่มือกรอบแนวทางการประกันคุณภาพภายนอก พ.ศ. 2567-2571 ฉบับสถานศึกษาและผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2567 จาก https://www.onesqa.or.th/th/content-view/1168/3560/.

ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning : PBL) ร่วมกับ Game Online เรื่องระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์และระบบต่อมไร้ท่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์

The Effects of Problem-Based Learning (PBL) Combined with Online Games on the Learning Outcomes in nervous system, Reproductive Systems, and Endocrine Systems of Grade 12 Students at Hantao Rangsi prachasan School

นันทน์ธร บรรจงปรุ
Nanthon Bunjongparu
ชลิตา แซ่เซี้ยว
Chalita Seasiaw
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย
Ramkhamhaeng University, Thailand
E-mail: chalita.occ@gmail.com

Received: 6 March 2025; Revised: 217 August 2025; Accepted: 17 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning : PBL) ร่วมกับ Game Online เรื่องระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์และระบบต่อมไร้ท่อ 2)เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์และระบบต่อมไร้ท่อ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning : PBL) ร่วมกับ Game Online กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ซึ่งกำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยกลุ่มทดลองประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 30 คน ซึ่งถูกคัดเลือกโดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning : PBL) ร่วมกับ Game Online 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง ระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์และระบบต่อมไร้ท่อสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าสถิติ t-test for Dependent ภาพและความเหมาะสมเท่ากับ 4.82 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .27 โดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง .67 – 1.00

ผลการวิจัยพบว่า : 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนโรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online พบว่านักเรียนโรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 23.265, df = 39, p-value = <.001)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ใช้ปัญหาเป็นฐาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

This research article aims 1) to study the learning management by using Problem Based Learning (PBL) together with Game Online on the nervous system, reproductive system and endocrine system. 2) to compare the academic achievement before and after learning on the nervous system, reproductive system and endocrine system by using Problem Based Learning (PBL) together with Game Online. The sample group used in this study was Mathayom 6 students from Han Thao Rangsi Prachasan School, Pak Phayun District, Phatthalung Province, who are studying in the first semester of the academic year 2024. The experimental group consisted of 30 Mathayom 6/1 students who were selected by purposive sampling. The tools used to collect data were 1) Problem Based Learning (PBL) plans combined with Game Online, 2) pre- and post-tests to measure academic achievement on the nervous system, reproductive system and endocrine system. The statistics used for data analysis were mean, percentage, standard deviation, and t-test for Dependent and appropriateness, which was 4.82 and had a standard deviation of .27. The academic achievement test had content validity (IOC) between .67 and 1.00.

The research results found that: 1) Students who received problem-based learning combined with Game Online had higher academic achievement after learning than before learning with statistical significance at the .05 level. 2) The results of comparing the academic achievement before and after learning of students at Harn Thao Rangsi Prachasan School who received problem-based learning combined with Game Online found that students at Harn Thao Rangsi Prachasan School who received problem-based learning combined with Game Online had higher academic achievement after learning than before learning with statistical significance at the .05 level (t = 23.265, df = 39, p-value = <.001).

Keywords: Learning, Problem-Based, Learning Achievement

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาของไทย โดยเฉพาะในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน ซึ่งล้วนเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตในยุคที่สังคมและเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายดังกล่าว นโยบายการศึกษาของไทยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสุขภาพ รวมถึงการส่งเสริมรูปแบบการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเอง หนึ่งในแนวทางที่มีประสิทธิภาพคือการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ควบคู่กับการใช้เกมออนไลน์ ซึ่งช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเผชิญสถานการณ์ที่ท้าทาย ฝึกฝนการค้นหาคำตอบด้วยตนเอง และประยุกต์ใช้ความรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่สนุกและน่าสนใจ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ในรายวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์ และระบบต่อมไร้ท่อ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในสังคมยุคใหม่ เนื่องจากเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพกายและใจของนักเรียน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดูแลตนเอง พัฒนาตนเองและการใช้ชีวิตในประจำวัน การสอนสุขศึกษาในปัจจุบันจึงมีความสำคัญมากขึ้น เพราะสื่อและข้อมูลที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ทำให้นักเรียนอาจรับข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมออนไลน์จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องเหล่านี้อย่างลึกซึ้ง เข้าใจความสำคัญของการดูแลตนเองในเรื่องของระบบต่าง ๆ ในร่างกายและสามารถป้องกันและดูแลตนเองความเสี่ยงจากโรคภัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความเข้าใจในด้านพัฒนาการที่ถูกต้อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning : PBL) ร่วมกับ Game Online ในวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทำให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น รวมถึงช่วยให้ผู้สอนมีแนวทางในการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและความต้องการของนักเรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและสร้างสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning : PBL) ร่วมกับ Game Online เรื่องระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์และระบบต่อมไร้ท่อ

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning : PBL) ร่วมกับ Game Online เรื่องระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์และระบบต่อมไร้ท่อ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ศึกษาในโรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ทั้งหมด 5 ห้องเรียนจำนวน 173 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ได้มาจากกระบวนการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online เรื่องระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์และระบบต่อมไร้ท่อจำนวน 5 แผนและพัฒนาเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ 1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยมีการให้คะแนนแบบ 0, 1 และคะแนนรวม

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเชิงปริมาณที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 5 แผน ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณาและประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 50 ข้อ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ และผู้วิจัยได้นำเอาข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาใช้ปรับปรุงข้อคำถามในแบบทดสอบ และนำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/2 จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเข้าใจเกี่ยวกับข้อคำถามและตัวเลือก และนำมาวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือวิจัย พบว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าความยาก-ง่าย (p) อยู่ระหว่าง .54 – .75 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .21 – .57 ซึ่งมีข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 45 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้สูตรของ Kuder-Richardson (KR-20) เท่ากับ .88 ถือว่าผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้เนื่องจากมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง การนี้ผู้วิจัยจัดทำเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการให้นักเรียนจัดเตรียมอุปกรณ์คอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน และทำข้อตกลงในการเรียนร่วมกันในชั้นเรียน พร้อมทั้งชี้แจงรูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในกลุ่มทดลองทราบ และวัดผลก่อนเรียนกับนักเรียนในกลุ่มทดลอง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และดำเนินการทดลองตามแผนการทดลองที่กำหนดไว้ หลังจากเรียนครบจำนวน 5 สัปดาห์แล้วผู้วิจัยดำเนินการวัดผลหลังเรียนกับนักเรียนในกลุ่มทดลอง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และหลังจากนั้น ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลอีกครั้งก่อนนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ (SPSS)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย 1) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ เพศ และอายุ ด้วยการใช้ค่าการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) วิเคราะห์เพื่อตรวจสอบสมมติฐานของการวิจัยในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (t-test) ของกลุ่มตัวอย่างที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent)

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีผลการวิจัย ดังนี้

1) ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online เรื่องระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์และระบบต่อมไร้ท่อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องระบบประสาท ระบบ สืบพันธุ์และระบบต่อมไร้ท่อ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning : PBL) ร่วมกับ Game Online มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	SD	t	*df*	p-value
ก่อนเรียน	40	27.38	1.970	23.265*	39	.000
หลังเรียน	40	34.63	2.328			

*p-value ≤ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนโรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online พบว่านักเรียนโรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 23.265, df = 39, p-value = <.001) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยในข้อที่ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 27.38 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.970 และมีค่าค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 34.63 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.328

อภิปรายผล

1. ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online เรื่องระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์และระบบต่อมไร้ท่อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ ณัฏฐา ผิวมา (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ด้วยบูรณาการเทคโนโลยีเกมคอมพิวเตอร์ มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เกมเป็นฐานด้วยบูรณาการเทคโนโลยีเกมคอมพิวเตอร์ พบว่า การใช้เกมมาเป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้นั้นสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเกมเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สามารถสร้างความสนุกสนานและดึงดูดความสนใจให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ ทั้งยังทำให้ผู้สอนสามารถสอดแทรกเนื้อหาให้ผู้เรียนผ่านการเล่นเกมได้ ซึ่งจะเป็นการช่วยพัฒนาผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพงศ์ มีใจธรรม และทำรงลักษณ์ เอื้อนครินทร์ (2564) ได้ทำการศึกษา เรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนโดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน อยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{x}$ = 3.65, SD = 0.24)

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนโรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online พบว่านักเรียนโรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 23.265, df = 39, p-value = <.001) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยในข้อที่ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 27.38 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.970 และมีค่าค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 34.63 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.328 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนลิน คำแน่น และประกอบ กรณีกิจ (2563) ศึกษาเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนกลับด้านร่วมกับการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและเกมมิฟิเคชัน จากการศึกษาพบว่านักเรียนที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนกลับด้านร่วมกับการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและเกมมิฟิเคชัน มีคะแนนเฉลี่ยด้านการคิดเชิงคำนวณหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรางคณา แสงธิป (2564) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันร่วมกับวิธีการสอนแบบเน้นภาระงาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากการศึกษาพบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันร่วมกับวิธีการสอนแบบเน้นภาระงานสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป

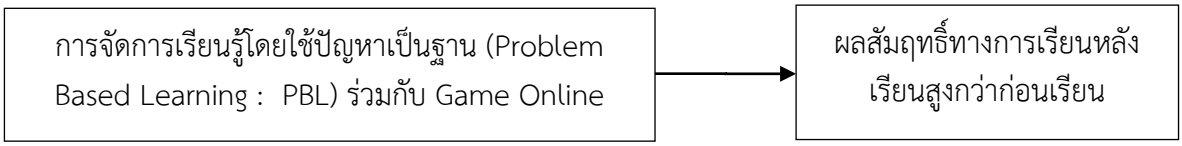
การศึกษาวิจัยครั้งนี้สรุปผลได้ ดังนี้

1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนโรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online พบว่านักเรียนโรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 23.265$, $df = 39$, p-value = <.001)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning : PBL) ร่วมกับ Game Online โดย Game Online ที่เลือกใช้ ได้แก่ Factile ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาม มีความสนใจในการเรียนรู้ มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในผลงานตนเอง ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา “ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning : PBL) ร่วมกับ Game Online เรื่องระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์และระบบต่อมไร้ท่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.1 การวางแผนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online นั้นอาจต้องอาศัยการเตรียมการวางแผนในส่วนของการประยุกต์ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์และผู้เรียน โดยควรมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในบางประเด็น เพื่อให้สามารถเติมเต็มและเสริมความรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อที่จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online นั้น ผู้สอนควรมีปัญหาหรือสถานการณ์ที่มีความร่วมสมัย หรือใกล้กับการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ ทำให้เข้าใจในเนื้อหาและเข้าใจบริบทของผู้เรียน

1.3 ครูผู้สอนต้องจัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online ออกเป็น 2 ฉบับที่มีลักษณะคู่ขนาน (Parallel Form) ทั้งนี้หากใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันอาจทำให้ผู้เรียนเกิดการจำแบบทดสอบได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

หากมีวิจัยครั้งต่อไปเกี่ยวกับ “ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning : PBL) ร่วมกับ Game Online เรื่องระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์และระบบต่อมไร้ท่อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์” ในครั้งต่อไปผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

2.1 การทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการส่งเสริมหรือพัฒนาตัวแปรตามในส่วนของด้านทักษะ ด้านจิตพิสัยหรือคุณลักษณะของผู้เรียนเพิ่มเติมขึ้น และใช้เครื่องมือวัดผลในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีความหลากหลายร่วมกับเครื่องมือที่ผู้วิจัยเป็นผู้พัฒนาขึ้น หรือควรเป็นการใช้วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการสังเกต การสัมภาษณ์ การทำแบบบันทึก แบบตรวจสอบรายการ หรือการใช้แบบวัดในลักษณะของแบบสอบถามชนิดปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และมีความสมบูรณ์ครบถ้วน

2.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ Game Online สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์และระบบต่อมไร้ท่อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้สูงขึ้นได้ ทั้งยังเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นควรนำไปใช้ในระดับอื่นๆ ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. เรียกใช้เมื่อ 28 มกราคม 2568 จาก http://www.edu.ru.ac.th/images/edu_files/curriculum51.pdf.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). การเสวนาการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 28 มกราคม 2568 จาก http://www.thaigov.go.th/th/news-ministry.

ณัฏฐา ผิวมา. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานด้วยบูรณาการเทคโนโลยีเกมคอมพิวเตอร์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. 15(ฉบับพิเศษ), 1-15.

ณัฐพงศ์ มีใจธรรม และทำรงลักษณ์ เอื้อนครินทร์. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชั่น (Gamification) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. 32(2), 76-90.

นลิน คำแน่น และประกอบ กรณีกิจ. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนกลับด้านร่วมกับการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและเกมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 24(4), 156-164.

วรางคณา แสงธิป. (2564). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันร่วมกับวิธีการสอนแบบเน้นภาระงาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและแรงจูงใจในการเรียนของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กร ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

The School Management Strategies in the 21st Century of Administrators Affecting Organizational Commitment of Teachers under Songkhla Primary Educational Service Area Office 2

ณชญาดา สุวรรณชาตรี
Nachayada Suwanchatree
จรัส อติวิทยาภรณ์
Jarus Atiwitthayaporn
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
Hatyai University
Email: Nachayada.suw051@hu.ac.th

Received: 28 February 2025; Revised: 21 April 2025; Accepted: 18 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 2) ศึกษาระดับความผูกพันในองค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 และ 3) ศึกษากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้จำนวน 298 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ .991 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2) ความผูกพันในองค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 3) กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารด้านงานวิชาการ (X_2) ด้านการจัดการเทคโนโลยี (X_3) และด้านการเงินและงบประมาณ (X_5) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ 0.134 0.219 และ 0.294 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้ง 3 สามารถร่วมกันพยากรณ์อิทธิพลต่อความผูกพันในองค์กรของครู ได้ร้อยละ 37.3 ซึ่งสามารถเขียนสมการถดถอยได้ดังนี้

สามารถเขียนสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 2.669 + 0.294X_5 + 0.219X_3 + 0.134X_2$$

สามารถเขียนสมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$\widehat{Zy} = 0.458ZX_5 + 0.305ZX_3 + 0.223ZX_2$$

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหาร, ศตวรรษที่ 21, ความผูกพันในองค์กร

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the school management strategies in the 21st century of administrators under Songkhla Primary Educational Service Area Office 2; 2) to study the level of organizational commitment of teachers under Songkhla Primary Educational Service Area Office 2; and 3) to examine how the school management strategies in the 21st century of administrators affect teachers' organizational commitment under Songkhla Primary Educational Service Area Office 2. The sample group consisted of 298 persons determined using the Krejcie and Morgan table and selected through simple random sampling. The research instrument was a questionnaire with a reliability value of .991. Statistics used for general data analysis included percentage, frequency, mean, standard deviation, and multiple regression.

The research findings were as follows: 1) The overall level of the school management strategies in the 21st century of administrators under Songkhla Primary Educational Service Area Office 2 was high. Personnel development had the highest mean, 2) The overall level of organizational commitment of teachers under Songkhla Primary Educational Service Area Office 2 was very high, 3) the school management strategies in the 21st century of administrators significantly affected teachers' organizational commitment at the .01 level. Multiple regression analysis showed that the administrators' 21st century school management strategies in academic affairs (X_2), technology management (X_3), and finance and budget (X_5) had regression coefficients in raw scores of 0.134, 0.219, and 0.294, respectively. These three variables together predicted 37.3% of the influence on teachers' organizational commitment.

The multiple regression equation in raw scores was:

$$\hat{Y} = 2.669 + 0.294X_5 + 0.219X_3 + 0.134X_2$$

The standardized regression equation was:

$$\widehat{Zy} = 0.458ZX_5 + 0.305ZX_3 + 0.223ZX_2$$

Keywords: School administration strategies, The 21st century, the organizational commitment

of teachers

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่มีค่ายิ่งของสังคมและประเทศชาติ ประเทศใดที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงและสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์แล้ว ประเทศนั้นจะเจริญก้าวหน้ามีความมั่งคั่งและมั่นคงทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองและทางสังคม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีใหม่ในอนาคต ดังนั้น การพัฒนาบุคคลให้มีทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 จะช่วยพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าได้ดียิ่งขึ้น สำหรับสถานศึกษาซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งในการสร้างสรรทรัพยากรมนุษย์จึงจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้ความสามารถในการเข้าใจบริบทที่เปลี่ยนแปลงนี้อย่างลึกซึ้ง ให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาเห็นความสำคัญ ยอมรับและนำไปบูรณาการกับความรู้ในศาสตร์การสอน ความรู้ในเนื้อหาวิชาเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของครู ให้มีความเป็นครูมืออาชีพและกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรไปในที่สุด (จิณณวัตร ปะโคทัง, 2561)

ภายใต้การนำของผู้บริหารในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมาย ครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นบุคคลที่สำคัญที่นอกจากจะพัฒนานักเรียน จะเป็นผู้ที่ช่วยขับเคลื่อนการทำงานของผู้บริหารในโรงเรียน การบริหารจัดการที่ดีจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้ผู้ทำงานเกิดความตระหนักและมีแรงจูงใจในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผลสำเร็จของงานและการได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถตลอดจนความก้าวหน้าตำแหน่งหน้าที่การงาน (ณิชานันท์ ศิริกุลสถิตย์, 2562) ซึ่งการบริหารที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้เกิดผลดีต่องาน การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคี และเมื่อเกิดความรักความภักดีต่อองค์กร จะขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จได้ โดยริชาร์ด เอ็ม สเตียร์ ได้กล่าวว่าความผูกพันต่อองค์กรเป็นเรื่องสำคัญในการบริหารงาน เพราะสามารถใช้ทำนายอัตราการเข้าและออกจากงานของสมาชิกในองค์กรได้ดีกว่าการศึกษา (ณัฏฐนันท์ เศวตพงศ์, 2566) และยังสอดคล้องกับ อนุรักษ์ วัฒนะถาวรวงศ์ ที่ได้กล่าวไว้ว่าบุคลากรที่มีความผูกพันองค์กร จะมีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กร ความเต็มใจ ความทุ่มเท ความพยายาม ความภักดี เป็นความปรารถนาที่จะดำรงความเป็นสมาชิกในองค์กร (อนุรักษ์ วัฒนะถาวรวงศ์, 2561) ซึ่งความผูกพันในองค์กรนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างได้ผ่านการมีกลยุทธ์ในการบริหารงานของหน่วยงานที่ดี สอดคล้องกับ ปารณีย์ เปี้ยทา (2563) กล่าวว่า กลยุทธ์การเสริมสร้างความผูกพันในองค์กรของบุคลากร ตามหลักสังคหธรรม เป็นกระบวนการสร้างความผูกพันในองค์กร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ขององค์กร และ เพื่อการวางแผนงานขององค์กร ก่อนที่จะนำแผนงานนั้นไปสู่การปฏิบัติ โดยบุคลากรมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อองค์กร มีความรู้สึกภาคภูมิใจ มีความเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร เกิดความจงรักภักดีต่อองค์กร มีความ พยายามอย่างเต็มที่เพื่อผลสำเร็จขององค์กร ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงจะต้องมีกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาที่มุ่งสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยไม่ทิ้งความเหลื่อมล้ำไว้ด้านหลัง โดยจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำแนวคิดทางการบริหารในศตวรรษที่ 21 มาประยุกต์ทำให้การบริหารคนและบริหารงานดำเนินควบคู่กันไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สร้างสถานศึกษาให้เป็นองค์กรนวัตกรรมยุคใหม่ (วชิรวิทย์ สุราสา และเอกราช โฆษิตพิมานเวช, 2565)

กลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ในการสร้างความผูกพันให้เกิดในองค์กร พร้อมกับการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ เพราะกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กรหรือหน่วยงาน เพราะผู้บริหารสามารถช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนิน

กิจกรรมของสถานศึกษาให้เป็นไปในทิศทางเป้าหมายที่สอดคล้องตามนโยบายการศึกษาละยุทธศาสตร์ชาติ สามารถบริหารทรัพยากรได้อย่างมีระบบมีประสิทธิภาพ สามารถวางแผนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (เจริญ ภูวิจิตต์, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ได้มีกลยุทธ์ที่พัฒนาบุคลากรทางการศึกษา คือกลยุทธ์ที่ 3 ด้านการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ซึ่งจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2567 จุดอ่อน (Weakness) ในด้านบุคคล พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนมีหนี้สิน.บุคลากรบางส่วนไม่ปรับเปลี่ยนเจตคติ และบทบาทในการทำงานทำให้การทำงานเกิดความล่าช้า ไม่มีจิตอาสาบริการ ขาดมนุษย์สัมพันธ์ในการติดต่อประสานงาน ครูและบุคลากรขาดความรู้ ทักษะประสบการณ์ การใช้เทคโนโลยี บุคลากรบางส่วนที่สอนไม่ตรงตามวิชาเอก โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาครูไม่ครบชั้น ครูมีภาระงานนอกเหนือจากการสอนจำนวนมาก 6.มีอัตรากำลังครูต่ำกว่าเกณฑ์ และจุดอ่อนด้านโครงสร้างและนโยบาย ที่พบว่า มีนโยบายการบริหารจัดการด้านทรัพยากรบุคคลที่ไม่ชัดเจน นอกจากนี้พบว่าจากการรายงานข้อมูลอัตราครูผู้สอน ขาด/เกิน ตามเกณฑ์ก.ค.ศ. กำหนด พบว่าในภาพรวมโรงเรียนในสังกัดมีอัตราขาดจำนวน 171 อัตรา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2, 2566)

จากเหตุผลที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กร ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต2 ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการบริหารและการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนศึกษากลยุทธ์การสร้างความผูกพันในองค์กร และบุคลากรทางการศึกษาซึ่งจะก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีมในการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต2
2. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันในองค์กร ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2
3. เพื่อศึกษากลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กร ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

ประชากร คือ ครูในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำนวน 125 โรงเรียน จำนวน 1,321 คน ปีการศึกษา 2566

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำนวน 125 โรงเรียน ปีการศึกษา 2566 จำนวน 298 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จากนั้นนำมาเทียบสัดส่วน และใช้การสุ่มแบบอย่างง่าย โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือคือ แบบสอบถามกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กร ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ .991

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กร ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ดำเนินการดังนี้

1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 เพื่อขออนุญาต และขอความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูล

2) ส่งหนังสือราชการของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ พร้อมส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ Google Form และประสานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 เพื่อส่งแบบสอบถามทางระบบ My office และขอความอนุเคราะห์ให้ตอบกลับภายในระยะเวลา 1 สัปดาห์ และในการวิจัยครั้งนี้ได้ผลตอบกลับมาทั้งหมด 298 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100

3) ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาทั้งหมดอย่างละเอียด ก่อนจะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามโดยการหาค่า IOC (Index of Consistency) และะการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' Alpha-Coefficient)

2) ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์แบบการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

ตาราง 1 กลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวม

ด้าน	กลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา	ผลการวิเคราะห์		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.35	0.71	มาก
2	ด้านงานวิชาการ	4.29	0.80	มาก
3	ด้านการจัดการเทคโนโลยี	4.32	0.72	มาก

4	ด้านการบริหารทั่วไป	4.25	0.80	มาก
5	ด้านการเงินและงบประมาณ	4.26	0.81	มาก
	รวม	4.29	0.77	มาก

จากตารางที่ 1 กลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวม พบว่า กลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.29, SD = 0.77) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากรมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.35, SD = 0.71) รองลงมาคือ ด้านการจัดการเทคโนโลยี ($\bar{x}$ = 4.32, SD = 0.72) และน้อยที่สุดคือ ด้านการบริหารทั่วไป ($\bar{x}$ = 4.25, SD = 0.80) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความผูกพันในองค์กร ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

ตาราง 2 ความผูกพันในองค์กร ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวม

ด้าน	กลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา	ผลการวิเคราะห์		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านความต้องการเป็นสมาชิกขององค์กร	4.58	0.68	มากที่สุด
2	ด้านการใช้ความสามารถเพื่อองค์กร	4.56	0.59	มากที่สุด
3	ด้านการยอมรับองค์กร	4.62	0.63	มากที่สุด
	รวม	4.59	0.63	มากที่สุด

จากตาราง 2 ความผูกพันในองค์กร ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.59, SD = 0.63) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการยอมรับองค์กร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.62, SD = 0.63) รองลงมาคือ ด้านความต้องการเป็นสมาชิกขององค์กร ($\bar{x}$ = 4.58, SD = 0.68) และด้านด้านการใช้ความสามารถเพื่อองค์กร ($\bar{x}$ = 4.56, SD = 0.59) ตามลำดับ

3. ผลการถดถอยพหุคูณของกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวม

ตาราง 3 ผลการถดถอยพหุคูณของกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร	Unstandardlized Coefficients		Standardlized Coefficients	t	p-value
	B	Std. Erro	Beta		
ค่าคงคงที่	**2.699**	.067		16.198	.000
1. ด้านการพัฒนาบุคลากร(X_1)	**-.031**	.063	-.040	-.502	.616
2. ด้านงานวิชาการ(X_2)	**.134**	.048	.223	2.773**	.006
3. ด้านการจัดการเทคโนโลยี(X_3)	**.219**	.067	.305	3.261***	.001
4. ด้านการบริหารทั่วไป(X_4)	**.094**	.056	.142	1.690	.092
5. ด้านการเงินและงบประมาณ(X_5)	**.294**	.047	.458	6.197***	.000
R = 0.620, R^2 = .384, Adjusted R Square = 0.373 F = 36.401 Sig. of F = 0.000					

**มีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .01, ***มีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .001

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.620 มีค่า F เท่ากับ 36.401 ชี้ว่ามีสัดส่วนที่อธิบายการเปลี่ยนแปลงได้ถึง 36.401 เท่า มีค่า Sig.of F เท่ากับ 0.000 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านงานวิชาการ(X_2) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเทคโนโลยี (X_3) และด้านการเงินและงบประมาณ (X_5) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.458 0.305 และ 0.223 ตามลำดับ ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 ด้านนี้ สามารถร่วมกันพยากรณ์กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ได้ร้อยละ 38.40 (R^2=0.384)

สามารถเขียนสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 2.669 + 0.294X_5 + 0.219X_3 + 0.134X_2$$

และสามารถเขียนสมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$\widehat{Zy} = 0.458ZX_5 + 0.305ZX_3 + 0.223ZX_2$$

อภิปรายผล

กลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กร ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในเชิงคุณภาพและการปรับตัวของระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะของการเรียนรู้ที่เปิดกว้างมากขึ้น รวมถึงเทคโนโลยีที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการพัฒนาองค์ความรู้ให้กับนักเรียนโดยกลยุทธ์ที่ถูกนำมาใช้ในปัจจุบันไม่เพียงแต่เป็นการบริหารจัดการภายในโรงเรียน แต่ยังรวมถึงการมีวิสัยทัศน์ที่มองไปข้างหน้าในการเตรียมพร้อมให้สถานศึกษามีความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง

ทางสังคมและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน การส่งเสริมทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในอนาคต โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับญาณีภรณ์ ศรีชมภู (2566) ที่ได้ศึกษา ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารกับการบริหารวิชาการ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 และพบว่า ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ภาพรวมและ รายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมากจากเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาไทย คือ การพัฒนาระบบการเรียนการสอนเพื่อเติมเต็มศักยภาพให้นักเรียนในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นการบริหารการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้ประสบความสำเร็จ ต้องกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารการจัดการเรียนรู้ โดยร่วมกันสร้างรูปแบบและแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นที่องค์ความรู้ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน โดยผสมผสานหลักสูตรและการเรียนการสอน ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ จากทั้งครูและผู้บริหาร (สฤษดิ์ วิวาสุขุ และคณะ , 2565)

2. ความผูกพันในองค์กร ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 มีความรู้สึกในเชิงบวกในการปฏิบัติหน้าที่ และมีความผูกพันต่อโรงเรียนที่ทำงานอยู่ทั้งการ ความต้องการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร การใช้ความสามารถของตนเองเพื่อจัดการเรียนรู้และพัฒนาองค์กร รวมถึงการยอมรับองค์กร และการที่ผู้บริหารสามารถทำให้ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 มีความผูกพันในองค์กร ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานและการพัฒนาองค์กรในระยะยาว การสร้างความผูกพันของครูกับองค์กรมีหลายผลดีที่สามารถเกิดขึ้น ผู้บริหารที่สามารถสร้างความผูกพันนี้ได้ จะสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ส่งผลให้ครูมีความสุขในการทำงานและองค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายด้านการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะครูทุกคนนับว่าเป็นกำลังสำคัญขององค์กรมีหน้าที่และภารกิจร่วมกันในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายตามที่กำหนดไว้และเมื่อครูมีความผูกพันที่ดีต่อโรงเรียนแล้วย่อมทำให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับ ภาวิณี มณีศรี และคณะ (2565) ที่ได้ศึกษา การศึกษาความผูกพันของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 และสรุปว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับจะต้องเร่งสร้างความผูกพันให้เกิดกับครูทุกคนในโรงเรียนเพราะหากองค์กรใดสามารถทำให้บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรได้มากก็จะทำให้บุคลากรปรารถนาที่จะเป็นสมาชิกขององค์กรต่อไปโดยจะทุ่มเทความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถและทำให้เกิดผลงานเป็นที่น่าพึงพอใจต่อองค์กร

3. กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร ในด้านการเงินและงบประมาณ ด้านการจัดการเทคโนโลยี และด้านงานวิชาการ ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.458 0.305 และ 0.223 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติงานและการวางกลยุทธ์ของผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 สูง ก็ทำให้ความผูกพันในองค์กรของครูสูงตามไปด้วย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ได้มีการบริหารจัดการการเงินและงบประมาณอย่างเป็นระบบ เมื่อโรงเรียนมีการบริหารจัดการงบประมาณที่ชัดเจนและโปร่งใส ครูสามารถเห็นภาพรวมของการใช้จ่ายงบประมาณที่ถูกต้องและเป็นธรรม ซึ่งทำให้ครูรู้สึกเชื่อมั่นในระบบการบริหารงาน และสร้างความเชื่อมโยงที่ดีระหว่างผู้บริหารกับครู และการที่ครูได้เห็นผลลัพธ์จากการบริหารจัดการงบประมาณที่ดี จะทำให้พวกเขารู้สึกผูกพันและมุ่งมั่นในการทำงานมากขึ้น นอกจากนั้นการที่ผู้บริหาร

สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างรอบด้าน โดยให้ความสำคัญกับการจัดการเทคโนโลยี การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปรับตัวและพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ซึ่งการจัดการเทคโนโลยีในสถานศึกษาสามารถส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครูได้อย่างมีนัยสำคัญ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการเรียนรู้หรือเครื่องมือดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของครู ทำให้ครูสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็ว รวมถึงการพัฒนาเครื่องมือและทรัพยากรต่าง ๆ ที่รองรับการสอนแบบทันสมัย รวมถึงกลยุทธ์ของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความผูกพันในองค์กรของครู การให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรที่ทันสมัย การส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถทำให้ครูมีความรู้สึกถึงความท้าทายและพัฒนาในการสอนอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนให้ครูมีโอกาสเข้าร่วมอบรมหรือพัฒนาทักษะด้านวิชาการใหม่ ๆ ช่วยให้ครูสามารถนำความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ ไปใช้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สอดคล้องกับรณชัย ทองงามขำ (2566) ที่ศึกษา พฤติกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 และสรุปผลการวิจัยว่า พฤติกรรมของผู้บริหาร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของครูโดยร่วมกันทำนายได้ ร้อยละ 73.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า นโยบายขององค์การเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารต้องบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดให้ครูเกิดความรู้สึกมั่นคงในการทำงานความยั่งยืนขององอาชีพหรือความมั่นคงขององค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิระวัฒน์ ตันสกุล (2558) เรื่อง การพัฒนาโมเดลการวัดและโมเดลสมการเชิงโครงสร้างพหุระดับความผูกพันของครู พบว่า พฤติกรรมและกระบวนการของผู้นำในการใช้อิทธิพลหรืออำนาจที่มีอยู่อย่างถูกต้องในการจูงใจ กระตุ้น ชี้แนะ ผลักดัน อำนวยการให้บุคคลอื่นเต็มใจ และกระตือรือร้นในการปฏิบัติตามที่ต้องการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Koontz and Weihrich (1988) กล่าวว่า ภาวะผู้นำการบริหารของผู้บริหารมีความสำคัญในการใช้อิทธิพลหรือกระบวนการใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น เพื่อให้เขามีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของกลุ่มอีกด้วย

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า กลยุทธ์การบริหารที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะด้านการเงินและงบประมาณ เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดเดิมที่อาจเน้นเพียงความสัมพันธ์ทางอารมณ์หรือแรงจูงใจส่วนบุคคลของครูเท่านั้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้บริหารสามารถวางแผนและบริหารงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ จะส่งผลให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในระบบการบริหาร รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย และมีแรงจูงใจในการทำงานร่วมกับองค์กรในระยะยาว นอกจากนี้ การจัดการด้าน เทคโนโลยี ก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความผูกพันของครู โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่การเรียนการสอนต้องอาศัยแพลตฟอร์มออนไลน์และเครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ การที่ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารและจัดการเรียนรู้ ทำให้ครูรู้สึกว่าองค์กรมีการพัฒนาและพร้อมปรับตัวอยู่เสมอ ในส่วนของด้านงานวิชาการ ก็มีบทบาทในการสร้างความผูกพันเช่นกัน โดยการส่งเสริมให้ครูมีโอกาสพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ สนับสนุนการอบรม และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะทำให้ครูรู้สึกถึงคุณค่าในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และเกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพ

สรุป

ผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ดังนี้ 1) กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2) ความผูกพันในองค์กรของครู ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 3) กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู ในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารด้านงานวิชาการ (X_2) ด้านการจัดการเทคโนโลยี (X_3) และด้านการเงินและงบประมาณ (X_5) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ 0.134 0.219 และ 0.294 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้ง 3 สามารถร่วมกันพยากรณ์อิทธิพลต่อความผูกพันในองค์กรของครู ได้ร้อยละ 37.3

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษากลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 พบว่า กลยุทธ์ด้านการบริหารทั่วไป มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญและตั้งกลยุทธ์ในการบริหารงานทั่วไป โดยผ่านการสนับสนุนอำนวยความสะดวกในการบริหารด้านการศึกษาแด่ครูและบุคลากร เพื่อให้ดำเนินการงานจนบรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.2 จากการความผูกพันในองค์กร ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 พบว่า ความผูกพันในองค์กรด้านการใช้ความสามารถเพื่อองค์กร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสนับสนุนครูให้ได้ใช้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อทำให้สถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ร่วมกันได้

1.3 จากการศึกษาและวิเคราะห์กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กร ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 พบว่า กลยุทธ์ด้านวิชาการส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ซึ่งค่าน้ำหนักน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรกำหนดกลยุทธ์ด้านงานวิชาการเหมาะสมและเอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ของครูให้ได้มากที่สุด และจะสามารถสร้างความผูกพันในองค์กรของครูได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพถึงปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู เนื่องจากข้อมูลเชิงคุณภาพจะเป็นข้อมูลปฐมภูมิในการออกแบบรูปแบบ แนวทาง หรือวิธีการส่งเสริมความผูกพันในองค์กรของครูได้

2.2 ควรวิเคราะห์ปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู และนำมาต่อยอดเป็นแนวทางในการบริหารบุคลากรของโรงเรียนในสังกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการในกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาปรับปรุง แนวทางการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

จิณณวัตร ปะโคทัง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

จิระวัฒน์ ตันสกุล. (2558). การพัฒนาโมเดลการวัดและโมเดลสมการเชิงโครงสร้างพหุระดับ ความผูกพันของครู. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เจริญ ภูวิจิตร. (2560). การพัฒนาครูเพื่อผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา.

ญาณีภรณ์ ศรีชมภู. (2566). ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารกับการบริหารวิชาการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. วารสารธรรมเพื่อชีวิต. 30(1), 439-459.

ณัฏฐนันท์ เศวตพงศ์. (2566). ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. 3(1), 140-149.

ณิชานันท์ ศิริกุลสถิตย์. (2562). ความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปารณีย์ เปี้ยทา. (2561). พุทธบูรณาการการบริหารสถานศึกษาสู่ องค์กรสมรรถนะสูง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 6(2), 669-682.

ภาวิณี มณีศรี และคณะ. (2565). การศึกษาความผูกพันของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. 7(3), 841-854.

รณชัย ทองงามขำ. (2566). พฤติกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. วารสารสิรินธรปริทรรศน์. 24(2), 156-168.

วชิรวิทย์ สุราสา, และเอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2565). ผู้บริหารที่นำสถานศึกษาสู่ความสำเร็จบนวิถีแห่งความเปลี่ยนแปลง. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี. 5(2), 186-201.

สฤษดิ์ วิวาสุขุ. (2565). กลยุทธ์การบริหารการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. 7(8), 165-181.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2. (2566). แผนการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล. สงขลา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2.

อนุรักษ์ วัฒนะถาวรวงศ์. (2560). ค่านิยมเกี่ยวกับงานและความพึงพอใจในงานมีผลต่อความผูกพันองค์การของบุคลากรทางการแพทย์ในแต่ละชนรุ่น. วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและเอกชน. 5(1), 83-102.

Koontz, H., & Weihrich, H. (1988). Management (9th ed). New York: McGraw-Hill.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3), 607–610.

โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่อผลการดำเนินงานของโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพในประเทศไทย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

Causal Model of Factors Affecting the Performance of Wellness Hotels and Resorts in Thailand to Support Elderly Tourists

บุษบา อู่อรุณ
Busaba Auaroon
ปรีชา คำมาดี
Preecha Khammadee
ภัทรพล ชุ่มมี
Phatthaphon Chummee
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage Pathum Thani Province
E-mail: busaba.au@vru.ac.th
E-mail: preecha.kham@vru.ac.th
E-mail: pattharapon@vru.ac.th

Received: 7 March 2025; Revised: 1 April 2025; Accepted: 1 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอิทธิพลปัจจัย ได้แก่ การตลาดดิจิทัล ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ความสามารถทางนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานขององค์การ 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของการตลาดดิจิทัล ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ความสามารถทางนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานขององค์การของโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพในประเทศไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างคือโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพระดับ 3 -5 ดาวในประเทศไทย จำนวน 500 แห่ง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์และอธิบายผลด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า 1) อิทธิพลปัจจัยด้านการตลาดดิจิทัล ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานขององค์การ จากข้อค้นพบนี้องค์การควรให้ความสำคัญกับการตลาดดิจิทัล ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และความสามารถทางนวัตกรรม เพื่อสร้างผลการดำเนินงานขององค์การให้เพิ่มมากขึ้น 2) โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (χ^2/df = 4.24 , P-value = 0.05108 , RMSEA = 0.043 , GFI = 0.94 AGFI = 0.91)

คำสำคัญ: ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่, ความสามารถในการจัดการลูกค้า, สัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์, ความสามารถทางนวัตกรรม, ผลการดำเนินงานขององค์การ

Abstract

This research aims 1) to study the influence of factors such as digital marketing, big data analysis capability, electronic customer relationship management capability, and innovation capability on organizational performance 2) To examine the consistency of digital marketing, big data analysis capabilities, and electronic customer relationship management capabilities Innovation capability affecting the performance of Wellness resort and hotel organizations in Thailand to accommodate elderly tourists. The sample consisted of 500 3–5-star hotels and Wellness resorts in Thailand. Data were collected using questionnaires. Results were analyzed and explained using frequency, percentage, mean, standard deviation, and structural equation modeling analysis.

The research results found that 1) the influence of digital marketing factors, big data analysis capability, electronic customer relationship management capability, and innovation capability have a direct influence on the organization's performance. Based on these findings, organizations should prioritize digital marketing, big data analytics capabilities, electronic customer relationship management capability, and innovation capabilities to increase organizational performance 2) The developed model has a good fit with the empirical data (χ^2/df = 4.24, P-value = 0.05108, RMSEA = 0.043, GFI = 0.94 AGFI = 0.91).

Keywords: Big data analysis capability, electronic customer relationship, management capability, Innovation capability, Organizational performance

บทนำ

จากข้อมูลขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (World Tourisms Organization: WTO) พบว่าในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวได้มากที่สุด มูลค่าถึง 1.65 ล้านล้านบาท โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2559 ถึงร้อยละ 16.9 ซึ่งถือว่ามากที่สุดเป็นอันดับ 3 ของโลก รองจากประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสเปน (ผู้จัดการออนไลน์, 2564) และยังพบว่าอุตสาหกรรมด้านสุขภาพระดับโลกมีการขยายตัวมาตั้งแต่ปี 2558 ถึง 12.8% จาก3.7 ล้านล้านดอลล่าห์ สู่ 4.2 ล้านล้านดอลล่าห์ โดยเฉลี่ยต่อปีมีการขยายตัวถึง 6.4 % ซึ่งเร็วกว่าการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกเกือบสองเท่า (3.6%) รวมถึงกระแสการดูแลสุขภาพและใส่ใจสุขภาพของประชากรทั่วโลกโดยเฉพาะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรโลก ธุรกิจสุขภาพและเวลเนส (Health & Wellness) เป็นธุรกิจที่มีตลาดขนาดใหญ่และกำลังเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับโลกและในไทย โดยสถาบันโกลบอลเวลเนส (Global Wellness Institute; GWI) ประเมินว่าธุรกิจเวลเนสโลกมีมูลค่าถึงราว 5.61 ล้านล้านดอลลาร์ ในปี 2022 มีแนวโน้มที่จะเติบโตไปจนถึง 7 ล้านล้านดอลลาร์ในปี 2025 อีกทั้ง มีแนวโน้มเติบโต 9% จนถึงปี 2027 ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Medical Hub) (พ.ศ. 2560 - 2569) มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับประเทศสู่การ

เป็น World Class Medical and Wellness Destination อันเป็นผลจากแนวโน้มที่เกิดขึ้นทั่วโลก กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้กำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศเป็นศูนย์กลางด้านสุขภาพ ออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) การเป็นศูนย์กลางบริการเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Hub) อย่างครบวงจร (2) การเป็นศูนย์กลางบริการสุขภาพ (Medical Service Hub) ที่ต่อยอดกับระบบสปาระบบการทำงานเพื่อสร้างสุขภาพ รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ถือเป็นจุดแข็งของประเทศไทยและเป็นจุดหนึ่งที่หลายประเทศเข้ามาใช้บริการ (3) การเป็นศูนย์กลางการศึกษา วิชาการและงานวิจัย (Academic Hub) ที่เกี่ยวกับสุขภาพ และ (4) ศูนย์กลางยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพ (Product Hub) (กระทรวงสาธารณสุข, 2559) (Team, 2022) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นแนวใหม่ของเศรษฐกิจประเทศไทย จากรายงานของหน่วยงาน GWI (Global Wellness Institute) (GWI, 2022) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทยอยู่อันดับที่ 15 ของโลก และอยู่อันดับที่ 9 ในทวีปเอเชีย สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ 4.7 ล้านล้านดอลลาร์ นอกจากนี้ยังมีการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 13 ต่อปี (สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) สำหรับธุรกิจ Wellness Resort ในประเทศไทย (มานิศา ผิวจันทร์, 2561) พบว่าประเทศไทยมีรายงานว่า ปี 2550 มีรายงานโรงแรม 524 แห่ง มีบริการเชิงสุขภาพแก่ลูกค้าของโรงแรม โดยเน้นบริการด้านความงาม นวดไทย สปา และจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 1,000 กว่า แห่งในปี 2560 (Han et al., 2017)

ทั้งนี้ ข้อมูลจากสถาบันโกลบอล เวลเนส ระบุว่า มูลค่าของตลาดโลกด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีการขยายตัวเติบโตสูงขึ้นจาก 563 พันล้านดอลาร์สหรัฐฯ ในปี 2558 มาเป็น 639 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2560 หรือเฉลี่ยแล้วโตขึ้นปีละ 6.5% และจากสถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19 ทั่วโลก คาดว่าความต้องการด้านการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมจะยิ่งเพิ่มสูงขึ้น ส่วนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ตั้งเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็น ‘Medical and Wellness Resort of the World’ ภายในปี 2567 อีกด้วย สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ การท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายส่งเสริมสุขภาพที่ดีอย่างมีคุณภาพ ผ่านกิจกรรมหรือบริการที่สอดคล้องกับสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ ภายใต้พื้นฐานของความยั่งยืนไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การศึกษาจากหลายหน่วยงานวิเคราะห์ว่ามูลค่าการใช้จ่ายของกลุ่มผู้สูงวัยและคนที่ใส่ใจสุขภาพสูงกว่าค่าเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวทั่วไปนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยินดีที่จะจับจ่ายเพื่อเพิ่มประสบการณ์ด้านสุขภาพที่ล้ำค่า ซึ่งแนวโน้มการเติบโตด้านมูลค่าตลาดของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ณ ปัจจุบันนี้เพิ่มมากขึ้น จาก 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 กระตุ้นให้คนตระหนักเรื่องชีวิตและสุขภาพ โรคภัยไข้เจ็บไม่ได้เป็นสิ่งไกลตัว 2) แนวโน้มของการเสียชีวิตที่เพิ่มมากขึ้นจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases, NCDs) เช่น ความดันโลหิต เบาหวาน โรคหัวใจ รวมถึงความเครียดจากการทำงาน 3) ช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมสูงอายุของสังคมโลก ค่าเฉลี่ยของคนที่อายุเกิน 60 ปีทั่วโลก และในอีก 10 ปีข้างหน้า หรือในปี 2575 ประเทศไทยจะมีผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 28 และนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีเงินมีเวลาและสนใจการพักผ่อนที่จะทำให้ไม่เจ็บป่วย ถือเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกำลังจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาในบริบทอุตสาหกรรมโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพระดับ 3- 5 ดาวในประเทศไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยใช้สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) มาเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมุ่งหวังว่าผลจากการศึกษาที่ได้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทยเพื่อเตรียมความพร้อมในการยกระดับสู่การเป็นจุดหมายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับโลก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลปัจจัยซึ่งได้แก่ การตลาดดิจิทัล ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ความสามารถทางนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานขององค์การ

2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของการตลาดดิจิทัล ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ความสามารถทางนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานขององค์การของโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพในประเทศไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

สมมติฐานของการวิจัย

H1 การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางนวัตกรรม

H2 การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่

H3 การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

H4 ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

H5 ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่อิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อ ความสามารถทางนวัตกรรม

H6 ความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางนวัตกรรม

H7 ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์การ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารระดับสูงของโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพระดับ 3-5 ดาวในประเทศไทย ซึ่งหน่วยในการวิเคราะห์ คือ ระดับองค์การ โดยแยกประเด็นดังนี้

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารระดับสูงของโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพระดับ 3 – 5 ดาวในประเทศไทยที่ได้รับการรับรองมาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวจากกรมการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (Thailand Standard Hotels Directory, 2018) จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามเกณฑ์ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำในการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Kline, 2025) โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 500 แห่ง ตามแนวทางของ Hair et al. (2020) ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) เป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่กระจัดกระจายโดยมีลักษณะในภาพรวมของแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างหรือความหลากหลายอย่างครบถ้วน เพื่อให้ความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ของประชากรลดลง โดยทำการศึกษาลักษณะเบื้องต้นของประชากรแล้วจำแนกประชากรเป็นกลุ่มย่อยโดยเน้นที่ความแตกต่างภายในกลุ่ม โดยขั้นแรกทำการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มอย่างที่ครอบคลุมประชากรทั้งหมดได้มาด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอนขั้นตอนแรกเป็นการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มโดยแบ่งตามระดับดาวของโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพในประเทศไทย ได้แก่ โรงแรมและรีสอร์ท

เชิงสุขภาพในประเทศไทยระดับ 3 ดาว โรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพในประเทศไทยระดับ 4 ดาว และโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพในประเทศไทยระดับ 5 ดาว และแบ่งออกเป็น 5 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ในการทดสอบความสอดคล้องปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพในประเทศไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามจากการประมวลแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นชนิดแบบตรวจสอบรายการ (Check list) 5 ข้อคำถาม โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะเลือกคำตอบที่มีคุณสมบัติตรงกับตัวผู้ตอบแบบสอบถามเพียง 1 คำตอบจาก 1 ข้อคำถาม คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และประสบการณ์ทำงานในธุรกิจโรงแรม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับโรงแรม เป็นชนิดแบบตรวจสอบรายการ 4 ข้อคำถาม โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะเลือกคำตอบที่มีคุณสมบัติตรงกับตัวผู้ตอบแบบสอบถามเพียง 1 คำตอบจาก 1 ข้อคำถาม คือ ระดับชั้นของโรงแรม จำนวนห้องพัก ทุนจดทะเบียน ระยะเวลาที่เปิดดำเนินงาน

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิพลและปัจจัย ได้แก่ การตลาดดิจิทัล ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานขององค์การ ลักษณะแบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) สร้างตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale)

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 1.00 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี นอกจากนี้ได้ทำการทดสอบความเชื่อมั่นโดยใช้ Cronbach's Alpha ซึ่งมีค่าสูงกว่า 0.70 ทุกตัวแปร

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการใช้ความถี่ ร้อยละ 2) การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 3) การวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2562)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารระดับสูงของโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพระดับ 3 – 5 ดาวในประเทศไทย จำนวน 500 แห่ง ผู้ตอบแบบสอบถามการวิจัยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 50.4 อายุ ส่วนใหญ่ มีช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 33.2 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ ระดับปริญญาโทจำนวน 294 คน คิดเป็นร้อยละ 58.8 ตำแหน่งงานเป็นผู้จัดการฝ่ายการตลาดจำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 42.2 ประสบการณ์การทำงานในธุรกิจโรงแรม จำนวน 5-10 ปี จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 34.8 และผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านโรงแรมในการเป็นผู้บริหารด้านการตลาดดิจิทัลของโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพในประเทศไทย ระดับชั้นของโรงแรมเป็นระดับ 4 ดาว จำนวน 196 โรงแรม

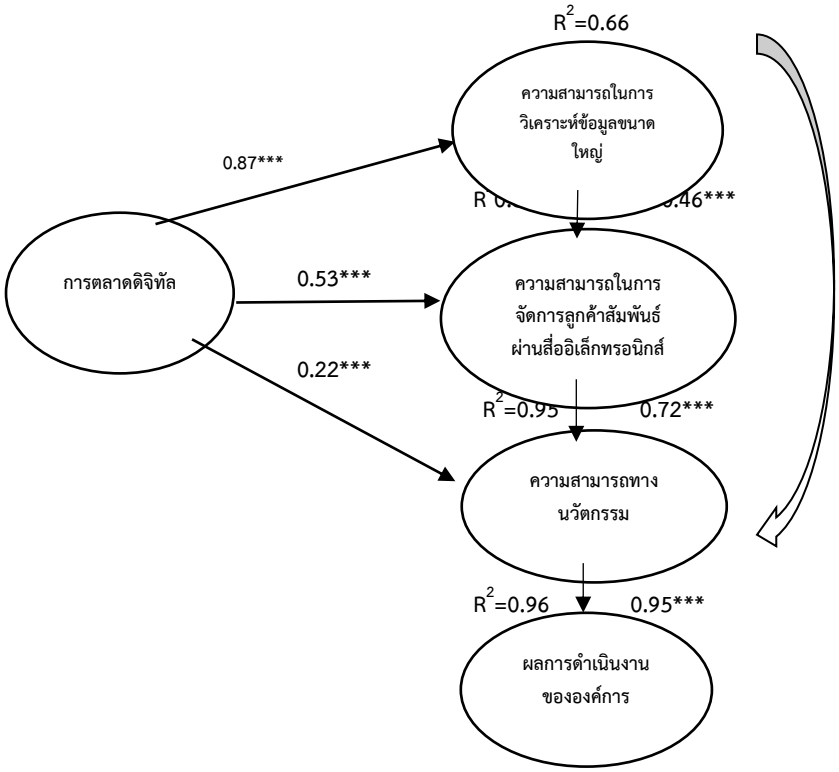
คิดเป็นร้อยละ 39.2 จำนวนห้องพักมี 61- 120 ห้อง จำนวน 180 โรงแรม คิดเป็นร้อยละ 36.0 ทุนจดทะเบียนอยู่ที่ 5,000,001- 10,000,000 บาท จำนวน 185 คิดเป็นร้อยละ 37.0 ระยะเวลาที่เปิดดำเนินงาน 6-10 ปี จำนวน 189 โรงแรม คิดเป็นร้อยละ 37.8

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นอิทธิพลและปัจจัย ได้แก่ การตลาดดิจิทัล ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานขององค์การ

ผลการวิจัย พบว่าด้านการตลาดดิจิทัลของโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพระดับ 3 – 5 ดาวในประเทศไทย มุ่งเน้นให้เว็บไซต์มีความน่าเชื่อถือ และมีระบบรักษาความปลอดภัยด้านข้อมูลของผู้ใช้งานเป็นอย่างดี อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.99 ด้านความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ พบว่า โรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพนำการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลมากกว่าสัญชาตญาณ อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.52 ด้านความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพมีการจัดเตรียมช่องทางเพื่อให้มีการสื่อสารสองทางอย่างต่อเนื่องกับลูกค้ารายสำคัญ อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.57 ด้านความสามารถทางนวัตกรรม พบว่า ในด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ โรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพระดับ 3-5 ดาวในประเทศไทย มีการแนะนำผลิตภัณฑ์และการบริการใหม่ ๆ รวมทั้งนวัตกรรมใหม่เพื่อแจ้งให้ลูกค้ารายสำคัญทราบอยู่เสมอ อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.69 และด้านผลการดำเนินงานขององค์การ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพมีการพัฒนาด้านคุณภาพการบริการได้ดีกว่าแต่ก่อนมาก อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.20

การวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง

จากการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้างโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพในประเทศไทย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ แสดงดังภาพที่ 2 พบว่า ภายหลังการปรับโมเดล โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า χ^2 = 618.88, df = 146, p-value = 0.05108, χ^2/df = 4.24, CFI = 0.94, GFI =0.94, RMSEA = 0.043

ภาพที่ 2 โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่อผลการดำเนินงานของโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพในประเทศไทย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์เส้นทาง	β	*t*-value	ผลการวิเคราะห์
H1 การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางนวัตกรรม	0.22	2.89**	สนับสนุน
H2 การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่	0.87	13.93***	สนับสนุน
H3 การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์	0.53	5.10***	สนับสนุน
H4 ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์	0.46	4.53***	สนับสนุน
H5 ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางนวัตกรรม	0.04	0.34*	สนับสนุน
H6 ความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางนวัตกรรม	0.72	3.99***	สนับสนุน
H7 ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์การ	0.96	13.18***	สนับสนุน

ผลการวิจัยจากตารางที่ 1 พบว่า มีการยอมรับสมมติฐานรวมทั้งหมด 7 ข้อ ได้แก่ การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางนวัตกรรม การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางนวัตกรรม ความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางนวัตกรรม ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์การ

อภิปรายผล

1. ปัจจัยด้านการตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อปัจจัยความสามารถทางนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ(Jalal et al. (2021) พบว่า นวัตกรรมผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมการบริการมีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความยั่งยืนของธุรกิจ ผลการวิจัยยังเพิ่มเติมข้อมูลอีกว่าความสำคัญของความสามารถด้านนวัตกรรมเป็นการช่วยเหลือผู้ประกอบการใน SMEs ให้สามารถรักษาธุรกิจได้และพัฒนาให้เป็นจุดแข็งในการแข่งขันทางธุรกิจได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Talke (2007) ที่พบว่า การที่องค์การมีความเป็นเลิศด้านนวัตกรรมด้านต่าง ๆ ก็เป็นเหมือนเครื่องมือที่ช่วยให้องค์การได้เปรียบในการแข่งขันตลอดจนเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ขององค์การที่เหนือกว่าคู่แข่งขัน ทำให้องค์การสามารถเปิดตัวผลิตภัณฑ์สู่ตลาดได้เร็วขึ้น และทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายในด้านการสร้างความแตกต่างและนำมาซึ่งผลการดำเนินงานขององค์การที่เพิ่มขึ้นด้วย

2. ปัจจัยด้านการตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fatima (2020) ที่ศึกษาวิจัยความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลในบริษัทระหว่างประเทศ: มุมมองเชิงสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่าการตลาดดิจิทัลมีส่วนสนับสนุนเชิงบวกต่อการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพการทำงาน บริษัทที่มีการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการมากขึ้นจะใช้ประโยชน์จากการตลาดดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพมากขึ้น บริษัทขนาดเล็กที่มีความสามารถด้านดิจิทัลที่แข็งแกร่งต่างก็ดำเนินการเช่นเดียวกับบริษัทขนาดกลาง บริษัทขนาดใหญ่มีผลงานดีกว่าบริษัทขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Abdel (2020) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการตลาดดิจิทัล ต่อประสิทธิภาพของ SMEs: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ในแง่ของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลสมัยใหม่ ผลการวิจัย พบว่าการตลาดดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประสิทธิผลของ SME ในฐานะตัวขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล โดยนำการวิเคราะห์ข้อมูลของลูกค้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์จะนำไปสู่ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งขึ้นและการปรากฏตัวของตลาดที่ขยายใหญ่ขึ้น การมีส่วนร่วมกับลูกค้าบนช่องทางดิจิทัลเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมและความชอบของพวกเขาช่วยให้องค์กรสร้างประสบการณ์และผลิตภัณฑ์ที่ดีขึ้น และขายอย่างชาญฉลาดมากขึ้นเช่นกัน สิ่งนี้นำเสนอข้อมูลเชิงลึกของแอปพลิเคชันแก่ผู้ปฏิบัติงาน และพิสูจน์ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่บอก SMEs ถึงวิธีวางแผนการนำการตลาดดิจิทัลไปใช้ นอกจากนี้ยังเสนอคำแนะนำเชิงนโยบายแก่หน่วยงานเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมนวัตกรรมดิจิทัล

3. ปัจจัยด้านการตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในปัจจัยด้านการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tundung et al. (2021) พบว่า การนำเทคโนโลยีอินเตอร์เน็ตและพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้สามารถอธิบายได้ด้วยการรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานและต้นทุนจะส่งผลให้ธุรกิจมีความยั่งยืนและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Amine Belhadi et al. (2023) ที่ศึกษาการจัดการเชิงกลยุทธ์ของเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการบอกต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-WOM) และความภักดีของลูกค้าหรือไม่ ข้อมูลเชิงลึกเชิงประจักษ์จากเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม B2B ผลการวิเคราะห์พบว่าการจัดการเชิงกลยุทธ์ของการนำระบบดิจิทัลมาใช้ส่งผลกระทบต่อ E - WOM และความภักดีของลูกค้าผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างการจัดการเชิงกลยุทธ์ของการนำระบบดิจิทัลมาใช้และความภักดีของลูกค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับการรับรู้และเชิงสร้างสรรค์

4. ปัจจัยด้านความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อปัจจัยด้านความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nitin (2023) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเพิ่มความภักดีของลูกค้าผ่านปัญญาประดิษฐ์ (AI) อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) และเทคโนโลยีของข้อมูลขนาดใหญ่: การปรับปรุงความพึงพอใจของลูกค้า การมีส่วนร่วม ความสัมพันธ์และประสบการณ์

5. ปัจจัยด้านความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับปัจจัยด้านความสามารถทางนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Saida (2022) ที่พบว่าความสามารถด้านนวัตกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลขนาดใหญ่ (DDIC) ช่วยรักษาความสามารถในการแข่งขันในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในหลาย ๆ ด้านสอดคล้องกับงานวิจัยของ Patrick (2020) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันระหว่างการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่และปัจจัยเชิงบริบทในการผลักดันความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมกระบวนการ พบว่า ความสามารถการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ขององค์กรสามารถส่งผลกระทบต่อความสามารถด้านนวัตกรรมกระบวนการที่เพิ่มขึ้นและรุนแรงของบริษัท

6. ปัจจัยด้านความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับปัจจัยด้านความสามารถทางนวัตกรรม พบว่า ความสามารถในการปฏิบัติงานของ E-CRM มีอิทธิพลกับ

ความสามารถทางนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Christopher and Ballantyne (2002) นอกจากนี้ยังกล่าวว่า ตัวแปรของ CRM ได้แก่ การรองรับความต้องการของลูกค้าระบบรองรับการปฏิบัติงานของพนักงานการติดตามข้อบกพร่องการจัดการความรู้กระบวนการสั่งสินค้ากระบวนการขายด้วยระบบอัตโนมัติและการบริการผ่านระบบออนไลน์แล้ว จะช่วยให้ SMEs สามารถเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และยังสอดคล้องกับ Wasun and Kritiya (2015) ที่ได้ยืนยันอิทธิพลเชิงบวกของการรับรู้คุณลักษณะที่เข้ากันได้และคุณลักษณะสามารถสังเกตได้ต่อทัศนคติต่อการยอมรับนวัตกรรมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งสะท้อนการยอมรับนวัตกรรมในระดับกลุ่มคน ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน

7. ปัจจัยด้านความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลปัจจัยด้านการดำเนินงานขององค์การนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ Diana (2023) พบว่าความสามารถด้านนวัตกรรม (นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมที่ให้บริการ นวัตกรรมกระบวนการ และนวัตกรรมรูปแบบธุรกิจ) มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญกับ ประสิทธิภาพของ MSMEs (ความสามารถในการทำกำไร ผลผลิต ส่วนแบ่งการตลาดในประเทศ อัตรากำไร ความสามารถในการแข่งขันของ MSMEs ความสามารถในการรักษาอัตรากำไร และอัตราความพึงพอใจของเจ้าของต่อระดับนวัตกรรม) ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ David (2016) ศึกษาวิจัยด้านประสิทธิผลนวัตกรรม และการปฏิบัติงานใน SMEs: การศึกษาเชิงประจักษ์พบว่า นวัตกรรมผลิตภัณฑ์/บริการจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพของบริษัท

สรุป

ผู้วิจัยสรุปประเด็นการวิจัยได้ ดังนี้

1. ด้านการตลาดดิจิทัลโดยองค์การต่าง ๆ สามารถจัดทำเป็นกลยุทธ์ขององค์การดำเนินการแผนการตลาดที่เหมาะสมและสอดคล้องกับองค์การในประเด็นของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail marketing) การตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) การเพิ่มประสิทธิภาพเครื่องมือค้นหา (Search engine optimization) เว็บไซต์ (Website) จากการศึกษาวิจัยพบว่า การสร้างสรรค์เนื้อหาที่ดีในการทำการตลาดจะทำให้เกิดกลุ่มลูกค้าใหม่มาสู่ธุรกิจ เนื่องจากการใช้การสื่อสารการตลาดบนอินเทอร์เน็ตให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องให้ความสำคัญกับการตลาดเชิงเนื้อหาซึ่งเป็นการทำการตลาดในรูปแบบที่นำเสนอเนื้อหาได้ตรงจุด สร้างความโดดเด่นแตกต่าง เพิ่มคุณค่า และความน่าสนใจสามารถทำให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจเนื้อหา ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อสินค้า และแรงจูงใจในการตัดสินใจ

2. ด้านความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ เพราะในปัจจุบันข้อมูลของลูกค้าคือทรัพย์สินที่มีค่ามหาศาลสำหรับองค์การที่จะนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ในด้านต่าง ๆ ได้มากมาย เช่น กลยุทธ์สำหรับองค์การ แผนการตลาด การสื่อสารการตลาด การวิเคราะห์ลูกค้ารวมถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของลูกค้า สำหรับความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่มีหลายประเด็น คือ ทรัพยากรที่จับต้องได้ (Tangible Resources) ความเชี่ยวชาญของพนักงาน (Human Skill) ทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Resources ความสำคัญของทรัพยากรการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่จะแตกต่างกันไป โดยมีการกำหนดค่าเฉพาะที่นำไปสู่ความสามารถด้านนวัตกรรมกระบวนการที่เพิ่มขึ้นในระดับสูง ดังนั้นโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพควรมีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ โดยการให้ความสำคัญกับข้อมูลของลูกค้า ทำการจัดเก็บให้เป็นหมวดหมู่ เป็นปัจจุบันและพร้อมใช้งาน นำมาวิเคราะห์ ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการที่หลากหลายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

3. ด้านความสามารถในการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบว่าเป็นช่องทางในการติดต่อกับกลุ่มเป้าหมายโดยตรงอย่างรวดเร็ว สามารถตอบโต้กันสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเป็นการกระตุ้นยอดขายขององค์การได้เป็นอย่างดี การจัดการลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ใช้จำนวนมาก ผู้บริโภคในปัจจุบันยังคงเลือกรับข้อมูลสินค้าและบริการผ่านทางออนไลน์ ดังนั้นการสื่อสารกับลูกค้าทางสื่อออนไลน์ จึงกลายเป็นสิ่งสำคัญมากขึ้นเพื่อการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ

4. ด้านความสามารถทางนวัตกรรม พบว่าเป็นการเพิ่มขีดความสามารถด้านใดด้านหนึ่งให้องค์การอย่างโดดเด่น และเพื่อสามารถบริการลูกค้ากลุ่มผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมในการสร้างสรรค์นวัตกรรม สามารถนำผลนวัตกรรมการบริการและการปฏิบัติด้วยการนำต้นแบบที่มีอยู่มารวมกัน และเสนอมุมมองเชิงบูรณาการว่าการสร้างคุณค่าร่วมกันสามารถปรับปรุงในนวัตกรรมบริการได้ในยุคของดิจิทัล และ Internet of Thing ที่ผู้บริโภคมีพฤติกรรมผู้บริโภค การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เนื่องจากเทคโนโลยีและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่พัฒนาไปอย่างก้าวกระโดด ไม่ว่าจะเป็นการซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน การใช้ระบบชำระเงินออนไลน์ที่รวดเร็ว ส่งผลให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูลและสินค้าจากทั่วโลกได้อย่างง่ายดาย ปัจจุบันก่อนผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อสินค้า ผู้บริโภคยุคดิจิทัลมักหาข้อมูลจากการรีวิวและพิจารณาจากความคิดเห็นของผู้ใช้จริง การที่องค์การจะสามารถสร้างความไว้วางใจด้วยการตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อข้อเสนอแนะหรือปัญหาของลูกค้า

5. ด้านผลการดำเนินงานขององค์การที่มุ่งเน้นธุรกิจโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพให้มีแนวคิดพื้นฐานจากความต้องการที่จะประกอบธุรกิจให้ประสบความสำเร็จในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแข่งขันที่สูงมาก ธุรกิจควรมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อความต้องการและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปเป็นผู้บริโภคในยุคดิจิทัล และทฤษฎีผลการดำเนินงานขององค์การ (Organizational Performance) ที่มุ่งเน้นธุรกิจโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพในประเทศไทยปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการองค์การเป็นรูปแบบใหม่ให้สอดคล้องตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1.1 จากการวิจัยพบว่าโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพระดับ 3 ดาว ควรเพิ่มกิจกรรมเพื่อสุขภาพให้มากขึ้นเพียงพอที่จะรองรับกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นควรเพิ่มกิจกรรมภายในโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น เพิ่มพื้นที่สปา นวดผ่อนคลายหรือนวดแผนโบราณ เพิ่มคอร์สสอนโยคะ ในส่วนโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพระดับ 4 ดาวและระดับ 5 ดาว พบว่ากลุ่มเป้าหมายต้องการให้เสริมการบริการทางการแพทย์โดยมีการร่วมมือจากโรงพยาบาล และพนักงานบริการด้านสุขภาพต้องมีความเชี่ยวชาญ มีทักษะในการทำงานรวมทั้งต้องมีใบรับรองอนุญาตที่น่าเชื่อถือด้วย

1.2 ด้านการตลาดดิจิทัลโดยองค์การต่าง ๆ สามารถจัดทำเป็นกลยุทธ์ขององค์การดำเนินการแผนการตลาดที่เหมาะสมและสอดคล้องกับองค์การ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งถัดไป

2.1 ผู้วิจัยควรทำการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทราบรายละเอียดของการดำเนินงานของโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพในประเทศไทย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ และเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

2.1 ผู้วิจัยควรทำการศึกษาวิจัยในผลการดำเนินงานของโรงแรมและรีสอร์ทเชิงสุขภาพในต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางและกรณีศึกษารวมถึงเอาบริบทมาปรับใช้ในประเทศไทย

2.3 งานวิจัยนี้ยังไม่ได้มีการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุ งานวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาด้านพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มเติม เพื่อพัฒนารายละเอียดให้ตอบโจทย์ผู้ใช้งานได้มากขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2559). แผนยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2560 – 2564. นนทบุรี: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.

MGR ONLINE ผู้จัดการออนไลน์. (2564). ชอปปิงออนไลน์ โตแรง “ไลฟ์สดขายของ” ดันยอดสุดปัง เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2565 จาก https://mgronline.com.

สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). โครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศระหว่างปี 2559-2563. เรียกใช้เมื่อ 30 พฤศจิกายน 2565 จาก https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=qgdp_page.

ปิยะวัน เพชรหมี สุจินดา เจียมศรีพงษ์ และศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์. (2562). ปัจจัยความสำเร็จของธุรกิจผ้าทอพื้นเมืองของธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง ในภาคเหนือของประเทศไทย. Journal of Business, Innovation and Sustainability. วารสารบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตรและการสื่อสาร. 14(3), 146-164.

ปิยมาภรณ์ เทียมจิตร และฉัตรชัย อินทสังข์. (2564). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีต่อการรับรู้และการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นวาย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 42(2), 22-35.

Christopher, M., et al. (2013). Relationship marketing. Routledge.

Dai, G. M., et al. (2009). Wavefront propagation from one plane to another with the use of Zernike polynomials and Taylor monomials. Applied optics, 48(3), 477-488.

Han, S., et al. (2017). A deep learning framework for supporting the classification of breast lesions in ultrasound images. Physics in Medicine & Biology, 62(19), 7714.

Jalal, R. N. U. D., et al. (2021). A bibliometric review of cryptocurrencies as a financial asset. Technology Analysis & Strategic Management, 1-16.

Jalal, F. E., et al. (2021). Predictive modeling of swell-strength of expansive soils using artificial intelligence approaches: ANN, ANFIS and GEP. Journal of Environmental Management, 289C(2).

Kline, D. M., et al. (2025). respond to “Motivating better methods—and better data collection—for measuring the prevalence of drug misuse”. American Journal of Epidemiology, 194(1), 17-18.

Mukhlis, H., et al. (2022). Religious capital and job engagement among Malaysian Muslim nurses during the COVID-19 pandemic. HTS Teologiese Studies/Theological Studies, 78(1).

Patrick, S. W., et al. (2020). Well-being of parents and children during the COVID-19

pandemic: a national survey. Pediatrics, 146(4).

Satya, I. A., et al. (2024). Cultivation of Spirulina Platensis for carbon dioxide bio sequestration in hybrid photobioreactor with real-time monitoring system. Journal of Environmental Chemical Engineering, 12(3), 112396.

Saida, Y., & Hasbaoui, A. (2024). Structural analysis of corporate social responsibility reporting: The case of Moroccan firms. International Journal of Management Studies, 31(2), 533-564.

Sayangbatti, D. P., & Riyadi, D. (2021). Knowledge Sharing and Service Innovation as a Key Business Success of the Hospitality Industry in Indonesia. Quality-Access to Success, 22(183). 2021.

Talke, K. (2007). Corporate mindset of innovating firms: Influences on new product performance. Journal of engineering and technology management, 24(1-2), 76-91.

Thailand Standard Hotels Directory. (2018). Thailand Official Hotels Directory Issue 2018. Retrieved on November 30, 2022 from https://www.thaihotelbusiness.com/thailand-official-hotels-directory/thailand-official-hotels -directory-issue-2018/ (in Thai).

การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

The Integration of Four Paths to Accomplishment in public Participation in The Operations of Nam Sai Subdistrict Administrative Organization, Jaturaphakpiman District, Roi Et Province

ทิพวรรณ ภาวุธ
Tippawan Pawut
พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า
Pornpimol Pochailar
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus
E-mail: puk.tp2010@gmail.com

Received: 22 February 2025; Revised: 4 August 2025; Accepted: 18 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน การปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ 3) เพื่อเสนอแนะการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 354 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมการตัดสินใจหรือจัดทำประชามติเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน ประชาชนควรมีส่วนร่วมการกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องการดำเนินงานพัฒนา ด้านการร่วมปฏิบัติงาน ควรให้ประชาชนเข้าร่วมประเมินการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

คำสำคัญ: การบูรณาการ, หลักอิทธิบาท 4, การมีส่วนร่วมของประชาชน, การปฏิบัติงาน

Abstract

The purposes of this research article were: 1) To study The Integration of FOUR Paths to Accomplishment in Public Participation in the Operations of Nam Sai Subdistrict Administrative Organization. JaturaphakPhiman District Roi Et Province. 2) To compare The Integration of FOUR Paths to Accomplishment in Public Participation in the Operations of Nam Sai Subdistrict Administrative Organization, classified by gender, age, education level, and occupation. 3) To study recommendations for The Integration of FOUR Paths to Accomplishment in Public Participation in the Operations of Nam Sai Subdistrict Administrative Organization. It is a quantitative research (Descriptive Study). The population used in the research Including people aged 18 years whose names are in the civil registration. In the area of Nam Sai Subdistrict Administrative Organization Chaturaphak Phiman District Roi Et Province, population 4,032 people There will be a sample size of 354 people. The tool used to collect data is a 5-level rating scale questionnaire with content validity equal to 0.67-1.00 and reliability equal to .97.

The research results found that:

1. The Integration of four Paths to Accomplishment in Public Participation in the Operations of Nam Sai Subdistrict Administrative Organization. as a whole is at a high level. The aspect with the highest average is the aspect of participation in evaluation (wimangsa), followed by the aspect Participate in receiving benefits (Chantha) and participate in decision-making (Chitta). The aspect with the lowest average Participation in operations (viriya).

2. Results of comparing of The Integration of four Paths to Accomplishment in Public Participation in the Operations of Nam Sai Subdistrict Administrative Organization. Cclassified by gender, age, education level, and occupation, are all significantly different at the .05 level.

3. Suggestions found that people should be given an opportunity to participate in decision-making or hold a referendum to solve problems in the community. People should participate in determining guidelines to solve community problems. People should be involved in development operations. Participation in operations People should be allowed to participate in evaluating the development that has been done and to what extent it has achieved its objectives.

Keywords: Integration, Principles of influence 4, Public participation, Operation

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่นเริ่มมีการบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 และปรับปรุงต่อเนื่องในรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ จนถึง พ.ศ. 2560 ที่เน้นการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง บริหารงานบุคคลและงบประมาณของตน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ภายใต้อำนาจกำกับดูแลตามกฎหมาย ไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ขณะที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 เน้นขยายอำนาจหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างดุลยภาพระหว่างการกำกับดูแลและความเป็นอิสระ พัฒนาการบริหารงาน และเพิ่มความโปร่งใสในระดับท้องถิ่น (วุฒิสาร ตันไชย, 2559)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารและพัฒนาท้องถิ่นโดยยึดหลักการกระจายอำนาจจากรัฐบาลกลาง อปท. มีหน้าที่ให้บริการสาธารณะและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ และสวัสดิการสังคม (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นรูปแบบหนึ่งของ อปท. ซึ่งมีขนาดเล็กที่สุดแต่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด โดยเฉพาะในเขตชนบท อบต. มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562) และมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมประชาธิปไตยและการปกครองตนเอง อบต.น้ำใส อำเภอตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มีบทบาทในการก่อสร้างและซ่อมแซมถนน สนับสนุนกลุ่มอาชีพ สงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส และช่วยเหลือผู้ประสบภัย ทั้งนี้แม้จะมีกิจกรรมหลากหลาย แต่รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2566 พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำ ทั้งในด้านการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การรับประโยชน์ และการประเมินผล (องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส, 2566) การสร้างการมีส่วนร่วมจึงถือเป็นความท้าทายสำคัญของ อบต.น้ำใส ในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

การบริหารท้องถิ่นต้องอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ การปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำเป็นต้องบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 1. ฉันทะ (ความพอใจในสิ่งที่ทำ) 2. วิริยะ (ความเพียร) 3. จิตตะ (ความใส่ใจ) และ 4. วิมังสา (การพิจารณาเหตุผล) ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ทั้งในการทำงานและการดำรงชีวิตประจำวัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด อย่างไรก็ตาม รายงานผลการดำเนินงานของ อบต. น้ำใส ปี 2566 พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำ แม้มีโครงการและกิจกรรมหลายด้านที่มุ่งเน้นประโยชน์ต่อชุมชน ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการศึกษาระดับและความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วม เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้เกิดผลจริงในเชิงปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประเด็นนี้โดยมุ่งหวังให้ผลการวิจัยเป็นแนวทางพัฒนาการบริหารงานท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

2. เพื่อเปรียบเทียบการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใชในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ที่มีสิทธิ์เลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับที่ 20 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนประชากร 4,032 คน (ที่มาสำนักทะเบียนราษฎร์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด พุทธศักราช 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ที่มีสิทธิ์เลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับที่ 20 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 354 คน ที่ได้จาการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเทียบตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด. 2560)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยสวนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ แบบสอบถามมีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีบทบาทในการกำหนดแนวทาง ด้านการร่วมปฏิบัติงาน ด้านการมีบทบาทร่วมในการได้รับผลตอบแทน และด้านการมีบทบาทในการประเมินประสิทธิภาพ มีลักษณะมาตรประมาณคา (Rating Scale) ตามหลัก วิธีการของลิเคิรท (R.A. Likert) โดยการแบงระดับในการวัดออกเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับขอเสนอแนะการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended Questions)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้องมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้ 4.1 ประสานงานกับงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ดโดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมขอมูลทำการวิจัย 4.2 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมด้วยผู้ช่วยวิจัย 4.3 ทำการแจกแบบสอบถาม โดยทำการชี้แจงรายระเอียดของแบบสอบถามใหกลุ่มตัวอย่าง ฟงโดยใหเวลาในการตอบแบบสอบถาม และรอรับแบบสอบถามกลับคืนมาด้วยตัวผู้วิจัยเอง 4.4 เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแลวทั้งหมดเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตอไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา ใช้อธิบายปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติ เช่น ค่าความถี่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายตามระดับการ บูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน สถิติอนุมาน ใช้ทดสอบสมมติฐานและเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับตัวแปรสองกลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) สำหรับตัวแปรตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป หากพบความแตกต่างจะใช้วิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe) เปรียบเทียบรายคู่ การวิเคราะห์คำถามปลายเปิด ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับบริบท (Context) โดยแจกแจงความถี่ของคำตอบ เพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางและความเรียง

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการบูรณาการหลักอิทธิบาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4	ระดับการมีส่วนร่วม			
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการมีบทบาทในการกำหนดแนวทาง	4.04	0.79	มาก	3
2. ด้านการร่วมปฏิบัติงาน	4.03	0.90	มาก	4
3. ด้านการมีบทบาทร่วมในการได้รับผลตอบแทน	4.05	0.84	มาก	2
4. ด้านการมีบทบาทในการประเมินประสิทธิภาพ	4.28	0.71	มาก	1
รวมเฉลี่ย	**4.10**	**0.81**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการมีบทบาทในการประเมินประสิทธิภาพ ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.71) รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีบทบาทร่วมในการได้รับผลตอบแทน ($\overline{X}$ = 4.05, S.D. = 0.84) ด้านการ

มีบทบาทในการกำหนดแนวทาง ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.79) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการร่วมปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.03, S.D. = 0.90)

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ

การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน	เพศ				t	Sig
	หญิง		ชาย			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการมีบทบาทในการกำหนดแนวทาง	4.17	0.64	3.75	0.60	5.997	.000*
2. ด้านการร่วมปฏิบัติงาน	4.18	0.69	3.73	0.84	4.984	.000*
3. ด้านการมีบทบาทร่วมในการได้รับผลตอบแทน	4.18	0.67	3.78	0.68	5.156	.000*
4. ด้านการมีบทบาทในการประเมินประสิทธิภาพ	4.32	0.48	4.19	0.48	2.344	.020*
รวม	**4.21**	**0.59**	**3.86**	**0.60**	**5.221**	**.000***

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอายุ

การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการมีบทบาทในการกำหนดแนวทาง	ระหว่างกลุ่ม	44.119	2	22.060	71.342	.000*
	ภายในกลุ่ม	108.533	351	.309		
	รวม	**152.652**	**353**			
2. ด้านการร่วมปฏิบัติงาน	ระหว่างกลุ่ม	65.284	2	32.642	79.003	.000*
	ภายในกลุ่ม	145.024	351	.413		
	รวม	**210.308**	**353**			
3. ด้านการมีบทบาทร่วมใน	ระหว่างกลุ่ม	39.481	2	19.740	51.787	.000*

การได้รับผลตอบแทน	ภายในกลุ่ม	133.796	351	.381		
	รวม	**173.277**	**353**			
4. ด้านการมีบทบาทในการประเมินประสิทธิภาพ	ระหว่างกลุ่ม	2.871	2	1.435	6.296	.002*
	ภายในกลุ่ม	80.027	351	.228		
	รวม	**82.898**	**353**			
โดยรวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**31.974**	**2**	**15.987**	**55.920**	**.000***
	ภายในกลุ่ม	**100.348**	**351**	**.286**		
	รวม	**132.322**	**353**			

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้านแตกกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามระดับการศึกษา

การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน	**ความแปรปรวน**	**SS**	**df**	**MS**	**F**	**Sig**
1. ด้านการมีบทบาทในการกำหนดแนวทาง	ระหว่างกลุ่ม	3.647	2	1.823	4.295	.014*
	ภายในกลุ่ม	149.006	351	.425		
	รวม	**152.653**	**353**			
2. ด้านการร่วมปฏิบัติงาน	ระหว่างกลุ่ม	6.569	2	3.284	5.658	.004*
	ภายในกลุ่ม	203.739	351	.580		
	รวม	**210.308**	**353**			
3. ด้านการมีบทบาทร่วมในการได้รับผลตอบแทน	ระหว่างกลุ่ม	3.043	2	1.521	3.137	.045*
	ภายในกลุ่ม	170.234	351	.485		
	รวม	**173.277**	**353**			
4. ด้านการมีบทบาทในการประเมินประสิทธิภาพ	ระหว่างกลุ่ม	.268	2	.134	.570	.566
	ภายในกลุ่ม	82.629	351	.235		
	รวม	**82.897**	**353**			
โดยรวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**2.669**	**2**	**1.335**	**3.613**	**.028***
	ภายในกลุ่ม	**129.653**	**351**	**.369**		
	รวม	**132.322**	**353**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านการมีบทบาทในการประเมินประสิทธิภาพ ไม่แตกต่างกัน นอกนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอาชีพ

การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการมีบทบาทในการกำหนดแนวทาง	ระหว่างกลุ่ม	21.629	2	10.814	28.971	.000*
	ภายในกลุ่ม	131.024	351	.373		
	รวม	**152.653**	**353**			
2. ด้านการร่วมปฏิบัติงาน	ระหว่างกลุ่ม	28.341	2	14.170	27.334	.000*
	ภายในกลุ่ม	181.968	351	.518		
	รวม	**210.309**	**353**			
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน	ระหว่างกลุ่ม	19.988	2	9.994	22.884	.000*
	ภายในกลุ่ม	153.289	351	.437		
	รวม	**173.277**	**353**			
4. ด้านการมีบทบาทในการประเมินประสิทธิภาพ	ระหว่างกลุ่ม	3.234	2	1.617	7.124	.001*
	ภายในกลุ่ม	79.664	351	.227		
	รวม	**82.898**	**353**			
โดยรวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**16.268**	**2**	**8.134**	**24.601**	**.000***
	ภายในกลุ่ม	**116.054**	**351**	**.331**		
	รวม	**132.322**	**353**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอาชีพ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากคำถามปลายเปิดพบว่า 1) ด้านการมีบทบาทในการกำหนดแนวทาง ควรการวางแผนที่รอบคอบ มีความยืดหยุ่น และเปิดรับความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้แนวทางนั้นมีความเหมาะสมและนำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน 2) ด้านการร่วมปฏิบัติงาน ควรส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้สมาชิกในทีมได้แสดงศักยภาพของตนเอง 3) ด้านการมี

บทบาทร่วมในการได้รับผลตอบแทน ควรส่งเสริมให้มีการสื่อสารที่ชัดเจนเกี่ยวกับผลตอบแทนและเงื่อนไขต่างๆ 4) ด้านการมีบทบาทในการประเมินประสิทธิภาพ ควรนำเทคโนโลยีหรือเครื่องมือที่ทันสมัยมาช่วยในการวิเคราะห์และติดตามผลการประเมิน

อภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

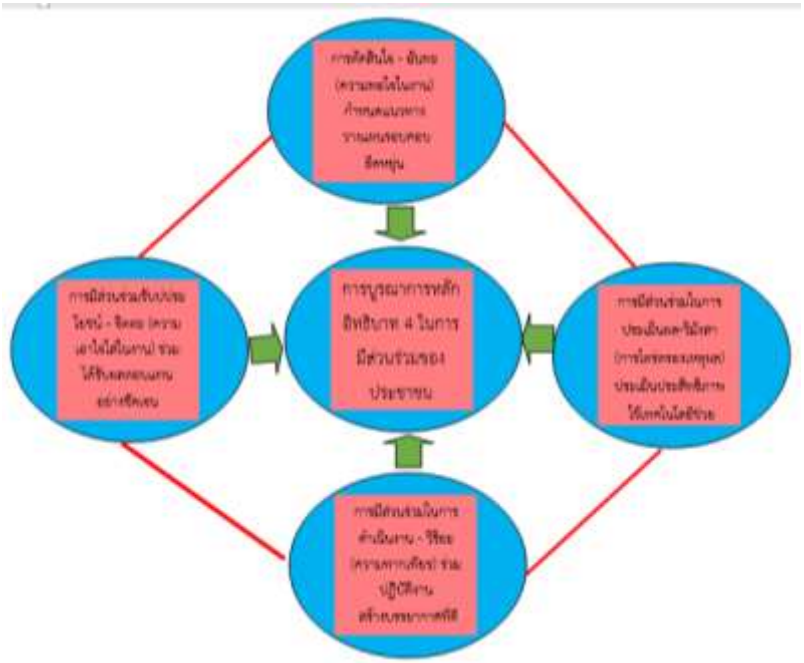
1) ระดับการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ให้เกิดความสมดุลและเป็นองค์รวม โดยเน้นความร่วมมือใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การร่วมกำหนดแนวทาง 2) การร่วมปฏิบัติ 3) การร่วมรับผลประโยชน์ และ 4) การร่วมประเมินผล โดยใช้หลักฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นแนวทางสู่ความสำเร็จ ช่วยลดความซ้ำซ้อน เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen และ Uphoff (1980) ได้เสนอกรอบแนวคิดพื้นฐานสำหรับการอธิบายและวิเคราะห์การมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ 1.การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ 2.การร่วมดำเนินการปฏิบัติการ 3.การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ และ 4.การมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดสุรวุฒิจนฺทธมฺโม และคณะ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านหัวนาหม่อ ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านหัวนาหม่อ ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2) ผลการเปรียบเทียบการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าทั้งเพศชายและเพศหญิง อายุที่ต่างกัน ระดับการศึกษาที่ไม่เท่าเทียม และอาชีพที่ทำก็ไม่เหมือนกันทำให้มีความคิดในการเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใสแตกต่างกัน เพราะต่างคนต่างคิด และมีเวลาที่ต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรเดช ธนานุตยกุล และคณะ (2567) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ผลการวิจัยระบุว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การดังกล่าวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า 1) ด้านการมีบทบาทในการกำหนดแนวทาง ควรการวางแผนที่รอบคอบ มีความยืดหยุ่น และเปิดรับความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้แนวทางนั้นมีความเหมาะสมและนำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน 2) ด้านการร่วมปฏิบัติงาน ควรส่งเสริม

บรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้สมาชิกในทีมได้แสดงศักยภาพของตนเอง 3) ด้านการมีบทบาทร่วมในการได้รับผลตอบแทน ควรส่งเสริมให้มีการสื่อสารที่ชัดเจนเกี่ยวกับผลตอบแทนและเงื่อนไขต่างๆ 4) ด้านการมีบทบาทในการประเมินประสิทธิภาพ ควรนำเทคโนโลยีหรือเครื่องมือที่ทันสมัยมาช่วยในการวิเคราะห์และติดตามผลการประเมิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา (2562) ได้วิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสีออ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยผลการศึกษาเผยว่าแนวทางพัฒนาการใช้หลักอิทธิบาท 4 มีดังนี้ 1.ด้านฉันทะ (ความพอใจ) บุคลากรควรใช้ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่เพื่อพิจารณาและตัดสินใจในการบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นอย่างรอบคอบ 2.ด้านวิริยะ (ความพยายาม) บุคลากรต้องมีความจริงใจและความรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการท้องถิ่น. 3.ด้านจิตะ (ความตั้งใจ) บุคลากรควรแสดงความเสียสละและมุ่งมั่นในการทำงาน เพื่อประโยชน์ขององค์กร และพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใสได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยเป็นการประยุกต์หลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐกับประชาชน

สรุป

ผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ดังนี้ 1) การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2)ผลการเปรียบเทียบการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะพบว่า ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมการตัดสินใจหรือจัดทำประชามติเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน ประชาชนควรมีส่วนร่วมการกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องการดำเนินงานพัฒนา ด้านการร่วมปฏิบัติงาน ควรให้ประชาชนเข้าร่วมประเมินการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย พบว่า การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ดังนั้น

1) ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนา อบต. ตามวัตถุประสงค์

2) จากผลการวิจัยหน่วยงานบังคับบัญชาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ใน อบต.อย่างมีความเอาใจใส่ รับผิดชอบต่องานที่ทำเพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะนำไปใช้

1) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการมีบทบาทในการประเมินประสิทธิภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการเข้าไปสังเกตการณ์และทบทวนในการทำงานของ อบต. เพื่อเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการมีบทบาทในการกำหนดแนวทาง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น เพื่อให้นโยบายของ อบต. ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอย่างรับผิดชอบ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

2) ควรศึกษารูปแบบการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างเป็นรูปธรรม

3) ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2559). รายงานผลการศึกษาข้อสังเกต ในการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี พ.ศ. 2558. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผลิตเอกสารกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.

ธีรเดช ธนานุตยกุล, พระครูปลัดวัชรพงษ์ วชิรปญฺโญ และธิติวุฒิ หมั่นมี. (2567). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน. Journal of Education and Social Agenda. 1(3), 15–28.

พระครูปลัดสุรวุฒิจนฺทธมฺโม และคณะ. (2562). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านหัวนาหม่อ ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง. 3(2), 1-11.

พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา. (2562). การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหาร ส่วน ตำบลสีออ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 6(5), 2459-2480.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2541). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

วุฒิสาร ตันไชย. (2559). รูปแบบและประเภทการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส. (2566). รายงานผลการปฏิบัติงาน อบต. น้ำใส. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2567 จาก https://www.namsai.go.th/file3.html.

Cohen and Uphoff. (1980). Participation in Local Development of People in Municipality Laem Chabang. Sriracha District, Chonburi.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

Factors Influencing the Efficiency of Administration in Nong Sang Subdistrict Municipality, Kaeng Khro District, Chaiyaphum Province

นงลักษณ์ นามวิเศษ
Nonglak Songkhao
สมปอง สุวรรณภูมา
Sompong suwannaphuma
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย
Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand
E-mail: songkhaononglak@gmail.com

Received: 25 March 2025; Revised: 19 August 2025; Accepted: 19 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 คน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น และการพรรณนา จำแนกข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า: 1) สภาพปัญหาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ (ภาพรวม) อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบ ด้านบรรยากาศภายในองค์กรและด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ตามลำดับ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) จำเป็นต้องมีการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน ต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีความโปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ เป็นต้น

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีอิทธิพล, ประสิทธิภาพ, การบริหารงาน

Abstract

This research aimed (1) to study the administrative efficiency of Nong Sang Subdistrict Municipality, Kaeng Khro District, Chaiyaphum Province, (2) to study the factors influencing the administrative efficiency of Nong Sang Subdistrict Municipality, Kaeng Khro District, Chaiyaphum Province, and (3) to study the guidelines for developing the administrative efficiency of Nong Sang Subdistrict Municipality, Kaeng Khro District, and Chaiyaphum Province. The research was conducted using both quantitative and qualitative research. The sample consisted of 385 people. The target group consisted of 10 people. The research instruments included questionnaires and interview forms. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, multiple regression analysis using hierarchical variable selection, and description, classification, compilation and analysis of data.

The research results found that 1) the problem of administrative efficiency of Nong Sang Subdistrict Municipality, Kaeng Khro District, Chaiyaphum Province (overall) was at a moderate level. Considering each aspect, it was found that the responsibility aspect, the organizational atmosphere aspect, and the work performance aspect were, respectively 2) The factors that influenced the administrative efficiency of Nong Sang Subdistrict Municipality, Kaeng Khro District, and Chaiyaphum Province were statistically significant at the .05 level 3) It is necessary to set clear work performance goals in advance. A transparent and verifiable performance evaluation is necessary, etc.

Keywords: Factors affecting, efficiency, Administration

บทนำ

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรูปแบบการกระจายอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 78 กำหนดว่า" รัฐจะต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เองในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐาน สารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ วิธีการในการจัดทำบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การคลังและงบประมาณให้เป็นแบบแผนเดียวกัน ซึ่งเทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญมากเพราะเป็นองค์กรที่มีบทบาท อย่างยิ่งในการบำบัด ทุกข์บำรุงสุขและสร้างความเจริญต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนในเขตชุมชนเมือง ที่มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวเป็นการกระจายอำนาจ เพื่อให้เหมาะกับการปฏิบัติงานของราชการให้มีสมรรถภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้ดี (โกวิทย์ พวงงาม, 2554)

เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่งที่จัดตั้งขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติเทศบาล

พ.ศ. 2496 มีอิสระในการปกครองตนเองภายใต้ระเบียบกฎหมายเทศบาลเป็นหน่วยงานที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด มีภารกิจในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนภายใต้ การกำกับติดตามของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของเทศบาลให้มี ศักยภาพในการจัดบริการสาธารณะและการดำเนินงานตามภารกิจเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้จัดทำเครื่องมือในการประเมินประสิทธิภาพของเทศบาลขึ้นเพื่อให้ เทศบาลทราบถึงระดับคุณภาพในการดำเนินงานของตนเอง ซึ่งเทศบาลมีความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล ทำให้ต้องมีการพัฒนามากขึ้น เพื่อรองรับในภารกิจ ถ่ายโอน และสืบเนื่องจากกระบวนการพัฒนาทำให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ซับซ้อนขึ้น มีการลงทุนมากขึ้น มีปริมาณการหมุนเวียนของเงินในการจ้างงาน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563)

อย่างไรก็ตามสถาบันการศึกษาเพิ่มขึ้นและมีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาด้านการจัดให้บริการสาธารณะที่มากขึ้น โดยเกิดจากการขาดความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานเนื่องจากการปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ รวมทั้งระเบียบมีมาก ทำให้ขาดความชัดเจนในการปฏิบัติ อีกทั้งงบประมาณไม่เพียงพอในการนำมาแก้ปัญหาและภาระหน้าที่ด้านการจัดการบริการที่มากขึ้นแต่แนวโน้มการเพิ่มบุคลากรยังไม่ชัด เนื่องจากข้อจำกัดทางกฎระเบียบที่ส่วนกลางวางไว้และประชาชนผู้รับบริการบางส่วนขาดความเข้าใจในระเบียบ ขั้นตอนการปฏิบัติงานของหน่วยงานและขาดจิตสาธารณะทำให้เกิดปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการทำลายสิ่งแวดล้อมเกิดปัญหาขยะ น้ำเน่าเสีย มลพิษทางอากาศเพิ่มมากขึ้น ส่งผลทำให้เป็นการเพิ่มภาระในการดูแลแก่เทศบาล ทั้งนี้บทบาทหน้าที่ของเทศบาลค่อนข้างจะมีมากและสลับซับซ้อนตามระดับความเจริญของชมชุนในเขตเทศบาลนั้นเริ่มจากเทศบาลตำบล เทศบาลเมืองและเทศบาลนคร ซึ่งถือเป็นเทศบาลที่มีขนาดใหญ่ที่สุด และมีหน้าที่ในการให้บริการแก่ท้องถิ่นที่ซับซ้อนที่สุด โดยครอบคลุมภารกิจทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2550)

เทศบาลตำบลหนองสังข์เดิมได้ยกรฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล โดยประกาศของกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2539 สังกัดกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย จากนั้นได้มีการปฏิรูประบบราชการ เมื่อ พ.ศ. 2545 ได้มีการจัดตั้งกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยมีหน้าที่ในการกำกับดูแลและช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการสำคัญหลายแห่ง โดยมีผู้บริหารที่บริหารงานอย่างเป็นระบบและมีวิสัยทัศน์ก้าวไกล มีการพัฒนากระบวนการในการให้บริการอย่างต่อเนื่อง และมีการนำเครื่องมือระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน อีกทั้งมีการมอบอำนาจในการปฏิบัติงานให้กับฝ่ายต่าง ๆ มีการกำกับดูแลโดยหัวหน้า หน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละส่วนโดยยึดระเบียบในการปฏิบัติงาน มีการส่งเสริมเพิ่มศักยภาพให้กับพนักงานของเทศบาล โดยการอบรมและศึกษาดูงาน ตลอดจนมีแผนพัฒนาที่ชัดเจน แต่ปัจจุบันเทศบาลตำบลหนองสังข์ประสบกับปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญบางประการส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานของพนักงานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ พบว่าจุดอ่อนขององค์การ คือ พนักงานมีสมรรถนะไม่เท่าเทียม ประสิทธิภาพการทำงานที่ใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานของพนักงานยังไม่เข้มแข็ง

ดังนั้นที่เห็นจากภารกิจของเทศบาลหลาย ๆ อย่างที่มีความจำเป็นที่มีความเร่งด่วนและมีความ

เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการกระจายอำนาจการปกครอง แต่การที่จะทำให้ประชาชนได้รับการบริการที่มีความรวดเร็วนั้นจึงต้องมีการพัฒนาตัวบุคลากรให้มีประสิทธิภาพไปพร้อมกัน ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ และประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ มีปัจจัยอะไรบ้าง ตลอดถึงแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้เทศบาลเกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ตรงต่อความต้องการของประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องพร้อมทั้งยกระดับขีดความสามารถของบุคลากรในองค์กร ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในเทศบาล ผู้นำชุมชน และผู้ที่มารับบริการในเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 10,111 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรในเทศบาล ผู้นำชุมชน และผู้ที่มารับบริการในเทศบาลตำบลหนองสังข์ คำนวณหาจำนวนตัวอย่างตามสูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 คน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560)

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ บุคลากรในเทศบาล ผู้นำชุมชน และผู้ที่มารับบริการในเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ เป็นข้อมูลเกี่ยวแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัด

ชัยภูมิ เป็นคำถามประเภทสัมภาษณ์เชิงลึกในภาคสนาม

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเชิงปริมาณที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดขอบเขตของคำถาม 3) นำแบบสอบถามเสนอที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา 4) การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทำการทดสอบ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน จากนั้นนำมาทดสอบความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้วิธีของ Cronbach's Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.802 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

การสร้างเครื่องมือเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) นำข้อมูลที่ได้มากำหนดโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ให้มีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย 3) นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรของเทศบาล ผู้นำชุมชน และผู้ที่มารับบริการที่เทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ หลังจากนั้นรวบรวมแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ ทางสังคมสาสตร์

เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยโทรประสานงานขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้วเดินทางไปตามวันเวลาที่นัดหมาย ดำเนินการสัมภาษณ์และเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงทัศนะในประเด็นคำถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม จึงได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ จากนั้นนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์รหัส วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้วได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูล และนำข้อมูลไปเขียนเป็นรายงานการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) สถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 2) สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้ (Stepwise Multiple Regression Analysis) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สภาพปัญหาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 1 สภาพปัญหาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับประสิทธิภาพ
ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	2.86	0.68	ปานกลาง
ด้านบรรยากาศภายในองค์กร	2.98	0.42	ปานกลาง
ด้านความรับผิดชอบ	3.10	0.56	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	**3.04**	**0.36**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 สภาพปัญหาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ (ภาพรวม) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.04, S.D=0.36) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x}$ =3.10, S.D=0.56) ด้านบรรยากาศภายในองค์กร ($\bar{x}$ =2.98, S.D=0.42) และด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ($\bar{x}$ =2.86, S.D=0.68) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม

ลำดับตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	2.073	.376	.472	5.517	.000	.562	2.467
ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน X_1	.249	.101	.186	2.461	.214	.420	2.381
ปัจจัยด้านนโยบายและการบริหาร X_2	.322	.081	.281	3.989	.000*	.485	2.062
ปัจจัยด้านค่าตอบแทน X_3	.070	.079	.047	.889	.000*	.847	1.180
ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน X_4	.074	.042	.088	1.776	.227	.970	1.031
ปัจจัยด้านแรงจูงใจ X_5	.099	.075	.102	1.328	.003*	.405	2.467

ปัจจัยด้านวิสัยทัศน์ X_6	.342	.056	.231	1.426	.000*	.267	1.562

SE_{est} = ±.54780 R = 285; R^2=. 083 ; Adj. R^2 = .082 ; F = 14.783 ; p-value = 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยด้านวิสัยทัศน์ (X6) ปัจจัยด้านนโยบายและการบริหาร (X2) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ (X5) และปัจจัยด้านค่าตอบแทน (X3) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .342 .322 .099 และ .070 ตามลำดับ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ (โดยรวม) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน (X1) และปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (X4) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า

จำเป็นต้องมีการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน ต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีความโปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงาน มีการชี้แจงข้อมูลการประเมินให้บุคลากรได้รับทราบอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร จำเป็นจะต้องสร้างบรรยากาศทั่วไปในที่ทางาน มีความเหมาะสมและส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างสะดวก จำเป็นจะต้องสร้างบรรยากาศในองค์กรมีการจัดบริการหรือสิ่งอำนวย ความสะดวก ที่เพียงพอกบความต้องการ และควรมีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างมีความรับผิดชอบ

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ (ภาพรวม) อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบ ด้านบรรยากาศภายในองค์กรและด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษณุกรณ์ โคตรมี (2564) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลตำบล ในเขตจังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารงานพัสดุของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียง ตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ การควบคุมพัสดุ การแจกจ่าย และการจัดหาพัสดุ ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยด้านวิสัยทัศน์ (X6) ปัจจัยด้านนโยบายและการบริหาร (X2) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ (X5) และปัจจัยด้านค่าตอบแทน (X3) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .342 .322 .099 และ .070 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วธนภรณ์ พรรณราย (2565) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การ บริหารส่วนจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา อยู่ในระดับมาก โดยด้านปริมาณงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านคุณภาพของงาน และด้านเวลา

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ได้แก่ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบในการทำงาน และด้านความก้าวหน้าในอาชีพ

3. าแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานฯ พบว่า จำเป็นต้องมีการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน ต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีความโปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงาน มีการชี้แจงข้อมูลการประเมินให้บุคลากรได้รับทราบอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร จำเป็นจะต้องสร้างบรรยากาศทั่วไปในที่ทางาน มีความเหมาะสมและส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างสะดวก จำเป็นจะต้องสร้างบรรยากาศในองค์กรมีการจัดบริการหรือสิ่งอำนวย ความสะดวก ที่เพียงพอกบความต้อองการ และควรมีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างมีความรับผิดชอบ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัชวาน เส็น และคณะ (2560) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลนครยะลา จากการศึกษาพบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงาน เทศบาลนครยะลา อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน ภาวะผู้นำอยู่ในลำดับสูงสุด ด้านวัฒนธรรมองค์กรอยู่ในลำดับที่สองด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานอยู่ในลำดับที่สาม ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงานอยู่ในลำดับที่สี่ ด้านค่าตอบแทนอยู่ในลำดับที่ห้า ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานอยู่ในลำดับที่หก และด้านนโยบายและการบริหารอยู่ในลำดับสุดท้าย

สรุป

สภาพปัญหาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ (ภาพรวม) อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบ ด้านบรรยากาศภายในองค์กรและด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยด้านวิสัยทัศน์ (X6) ปัจจัยด้านนโยบายและการบริหาร (X2) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ (X5) และปัจจัยด้านค่าตอบแทน (X3) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .342 .322 .099 และ .070 ตามลำดับ

จำเป็นต้องมีการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน ต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีความโปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงาน มีการชี้แจงข้อมูลการประเมินให้บุคลากรได้รับทราบอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร จำเป็นจะต้องสร้างบรรยากาศทั่วไปในที่ทางาน มีความเหมาะสมและส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างสะดวก จำเป็นจะต้องสร้างบรรยากาศในองค์กรมีการจัดบริการหรือสิ่งอำนวย ความสะดวก ที่เพียงพอกบความต้อองการ และควรมีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างมีความรับผิดชอบ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1) ต้องมีการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน

2) ต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีความโปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้

3) มีความสำคัญกับกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

4) มีการชี้แจงข้อมูลการประเมินให้บุคลากรได้รับทราบเป็นลายลักษณ์อักษร

5) ควรมีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างมีความรับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหาร ควรมีแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบล โดยมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

1.2 หัวหน้าฝ่าย ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเพื่อประสิทธิภาพในการบริหารงานการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมในการปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการประเมินนการบริหารที่มีประสิทธิผล

1.3 ผู้มาติดต่อประสานงาน ควรมีส่วนร่วมในการแนะนำเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปปฏิบัตินอย่างมีประสิทธิผล

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรมีส่วนร่วมในนำการกำหนดนโยบายการบริหารไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพหน้าที่เป็นรูปธรรม

2.2 บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ในองค์กรมีส่วนในการปฏิบัติหน้าที่และการบิหารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักความเอาใจใส่ ติดตามในการทำงานร่วมกัน การปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ และพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพ

2.3 ควรมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มาติดต่อประสานงานในการบริหารเพื่อประสิทธิภาพ ในการบริหารงานอย่างมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

3.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิโดยเปลี่ยนขนาดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยให้กว้าง และขนาดใหญ่ขึ้น เช่นระดับทุกภาคของประเทศไทย หรือเป็นองค์กรปกครองหรือส่วนงานที่อื่น ๆ

3.2 ควรศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์หลังจากมีการนำปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิให้มีประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). ระบบข้อมูลกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 22 กรกฎาคม 2567 จาก http://infov1.dla.go.th/public/surveyInfo.do.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2550). สรุปสาระสำคัญมาตรฐานการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

โกวิทย์ พวงงาม. (2554). การปกครองท้องถิ่น: ว่าด้วยทฤษฎี แนวคิด และหลักการ. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซเปอร์เน็ท.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). การวิเคราะห์สถิติชั้นสูงด้วย SPSS for Window. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

วิษณุกรณ์ โคตรมี. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดบึงกาฬ. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 19(87), 85-93.

วธนภรณ์ พรรณราย. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อัซวาน เส็นและ, ฟิตราน การาวัล, นูรุดดีน ยามา, และอิทธิชัย สีดำ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลนครยะลา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

Yamane, Taro. (1973). Statistics an introductory analysis. New York Harper & Row.

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย

The operation of internal educational quality assurance of educational institutions under local government organizations, Chiang Rai Province

วิภารัตน์ หวลคำ
Wiparat. Hounkam
วัชระ จตุพร
Watchara Jatuporn
มหาวิทยาลัยพะเยา
University of Phayou
E-mail: 66205380@up.ac.th

Received: 1 March 2025; Revised: 12 March 2025; Accepted: 18 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา และเปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษาและข้าราชการครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย จำนวน 265 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยทุกข้อคำถามมีค่า IOC ที่ 1.00 พร้อมทั้งนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน One Way Anova และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ส่วนด้านจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สำหรับการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย ที่มีขนาดต่างกัน มีการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยสถานศึกษาขนาดเล็กดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา แตกต่างกับ สถานศึกษาขนาดใหญ่และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ นอกจากนี้สถานศึกษาขนาดกลางยังดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาแตกต่างกับ สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ

คำสำคัญ: ประกันคุณภาพ, สถานศึกษา, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research article aims to study the operation of internal quality assurance in educational institutions and compare the internal quality assurance practices of these institutions classified by the size of the institution. The sample comprised 265 individuals, including school directors and teachers from local administrative organizations in Chiang Rai Province. The research instrument used was a questionnaire that had been validated by experts to ensure the alignment of the questions with the objectives, with all questions having an IOC value of 1.00. The questionnaire was also piloted (Try Out) with a population not included in the sample, totaling 30 individuals. The researcher collected data personally and analyzed it using computer software, employing statistical methods including percentage, mean, standard deviation, One Way Anova, and pairwise comparison of means, with statistical significance set at .05. The research findings showed that the overall implementation of internal quality assurance in educational institutions under local administrative organizations in Chiang Rai Province was at a high level. When considering specific aspects, the area of self-assessment report preparation had the highest average, followed by the implementation according to the educational management development plan of the institution. The area of preparing the educational management development plan focused on quality according to educational standards had the lowest average. For hypothesis testing, it was found that educational institutions under local administrative organizations in Chiang Rai Province of different sizes had significantly different internal quality assurance operations at the .05 level. Smaller educational institutions have different internal quality assurance operations compared to larger and special-sized educational institutions. Additionally, medium-sized educational institutions have different internal quality assurance operations compared to special-sized educational institutions.

Keywords: Quality Assurance, Educational Institutions, Local Administrative Organizations

บทนำ

การศึกษา ตามที่กำหนดความหมายในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้นพบว่า เป็นขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมเกิดจากการฝึกอบรม การสืบทอดประเพณีวัฒนธรรม รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และให้ความหมายการประกันคุณภายใน ว่า เป็นการประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานภายในของสถานศึกษาจากบุคลากรของสถานศึกษา หรือจากหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา ให้กำหนดมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา สำหรับหมวด 6 จัดให้มีการดำเนินการระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในและระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก โดยสถานศึกษายึดถือว่าการประกันคุณภาพสถานศึกษาเป็นส่วนประกอบหนึ่งของการบริหารการศึกษาต้องทำเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสถานศึกษาต้องจัดทำรายงานประจำปีนำเสนอให้หน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบและต้องเปิดเผยให้สาธารณชนทราบ นอกจากนี้ยังเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการประกันคุณภาพภายนอกที่สถานศึกษาทุกแห่งต้อง

ประเมินอย่างน้อย 1 ครั้ง ทุกๆ 5 ปี นับจากมีการประเมินครั้งสุดท้ายพร้อมทั้งนำเสนอผลการประเมินให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายเปลี่ยนแปลงการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้สถานศึกษาดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา สามารถสร้างสรรค์ระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้เหมาะสมและเป็นไปได้ พร้อมทั้งเชื่อมโยงกับบริบทของสถานศึกษา การประเมินคุณภาพภายนอกนั้นจะเป็นสิ่งที่ยืนยันการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ผลที่ได้จากการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกนั้นต้องสามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้ (แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561, 2561) ทั้งนี้ การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาต้องมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด พร้อมทั้งทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองต่อหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบสถานศึกษาเป็นประจำทุกปีนั้น ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 และในวรรคหนึ่งหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ แนะนำสถานศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพซึ่งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาระบบ กลไก ติดตาม และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาทั้งด้านบริหารและจัดการ ด้านจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและด้านคุณภาพผู้เรียน โดยบุคคลภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) สอดคล้องกับประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อให้การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีเป้าหมายในการพิจารณาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาของชาติ สำหรับรองรับระบบประกันคุณภาพการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ มาตรฐานการศึกษา และตัวบ่งชี้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาในสังกัดได้จัดการศึกษาต่อไป (ประกาศกระทรวงมหาดไทย, 2557)

ถึงแม้ว่าในปัจจุบัน สถานศึกษาทุกแห่งจะดำเนินงานประกันคุณภาพของสถานศึกษาเพื่อนำมาพัฒนาการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ แต่การจัดการศึกษา ยังประสบปัญหาที่เห็นได้ชัดจากผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET ปีการศึกษา 2566 พบว่าโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย มีคะแนนเฉลี่ยในรายวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าร้อยละ 50 ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและสะท้อนถึงปัญหาการจัดการเรียนการกสอนในสถานศึกษา มีเพียงรายวิชาภาษาไทยเท่านั้นมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 50 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2567) และดร.นันทา หงวนตัด ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) (ไทยโพสต์, 2566) ได้กล่าวถึงปัญหาการนำผลการประเมินไปปรับใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสาเหตุบางส่วนเกิดจากประกันคุณภาพภายในไม่ต่อเนื่อง แต่ดำเนินการเป็นครั้งคราวเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

จาก สมศ. เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับจำรัส นองมาก (2545) ได้กล่าวว่าสภาพปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาได้ขยายวงกว้างมากขึ้น สถานศึกษาเห็นความสำคัญและพยายามผลักดันให้เกิดการปฏิบัติในเรื่องของการประกันคุณภาพกันอย่างเป็นรูปธรรมเพิ่มมากขึ้น แต่การปฏิบัติมีทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้อง แต่ผู้ปฏิบัติไม่ถูกต้องจะสร้างปัญหาต่อระบบการประกันคุณภาพเพราะทำให้คนเห็นแบบอย่างที่ผิดๆ แล้วไปทำตามแบบผิดๆ โดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือคิดว่าการประกันคุณภาพไม่มีประโยชน์จนอาจมีผลกระทบในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงาน เนื่องจากขาดความความเข้าใจ เช่น เข้าใจว่าการประกันคุณภาพเป็นการเพิ่มภาระให้กับบุคลากร ซึ่งภาระงานในความรับผิดชอบมากมายอยู่แล้ว จึงไม่สนับสนุนให้บุคลากรต้องมาทำเรื่องการประกันคุณภาพ ทั้งๆ ที่ความจริงการประกันคุณภาพในโรงเรียน คือ การประกันคุณภาพของงานที่ทำอยู่ปกติ หรือปัญหาที่เกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติ คือ สถานศึกษาดำเนินการในเรื่องนี้โดยไม่ถูกต้อง จะเห็นได้ว่าปัญหาดังกล่าวส่งผลการดำเนินงานประกันคุณภายในสถานศึกษา (โกสินทร์ เขื่อนแก้ว, 2555)

จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้น พบว่า ผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สอดคล้องกับเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา เนื่องจากการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษายังดำเนินการไม่ต่อเนื่องแต่ดำเนินการเป็นครั้งคราวเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก พร้อมทั้งผู้ปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพภายในยังขาดความรู้ ความเข้าใจในระบบประกันคุณภาพ นอกจากนี้สถานศึกษาไม่นำผลการประเมินภายนอกไปปรับใช้ในการพัฒนาระบบการประคุณภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากคุณภาพผู้เรียนที่มีผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐานแต่ละวิชาต่ำกว่าร้อยละ 50 ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และเปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ทั้งนี้ ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย

2) เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา และข้าราชการครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย จำนวน 814 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา และข้าราชการครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย จำนวน 265 คน จากตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 265 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ซึ่งทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามทั่วไปของบุคลากรในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยทุกข้อคำถามมีค่า IOC ที่ 1.00 และได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.93 พร้อมทั้งนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางการวิจัยสังคมศาสตร์ SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน

3.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปวิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) และนำผลการวิเคราะห์เสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

3.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อมูลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอในรูแบบตารางประกอบคำบรรยาย

3.3 ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย จากข้อมูลขนาดของสถานศึกษาใช้การทดสอบค่า F-test โดยทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวม เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ส่วนด้านจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงภาพรวมการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.00	0.78	มาก
2. ด้านจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐาน	3.91	0.84	ปานกลาง

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การศึกษา			
3. ด้านดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.02	0.78	มาก
4. ด้านประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา	4.01	0.73	มาก
5. ด้านติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	4.00	0.81	มาก
6. ด้านจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง	4.11	0.77	มาก
เฉลี่ยรวม	**4.01**	**0.35**	**มาก**

2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ผลการเปรียบเทียบสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย ที่มีขนาดต่างกัน มีการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางการที่ 2 แสดงผลเปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ขนาดของสถานศึกษา	N	$\bar{x}$	S.D.	F	Sig.
ขนาดเล็ก	48	3.74	.738	10.879*	.000
ขนาดกลาง	90	3.86	.931		
ขนาดใหญ่	43	4.15	.744		
ขนาดใหญ่พิเศษ	84	4.22	.656		
รวม	**265**	**4.01**	**.003**		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบรายคู่ของความแตกต่างระหว่างการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่	ขนาดใหญ่พิเศษ
ขนาดเล็ก	-	-	.41026*	.48402*
ขนาดกลาง	-	-	-	.35958*
ขนาดใหญ่	-	-	-	-
ขนาดใหญ่พิเศษ	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ความแตกต่างระหว่างการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก ดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา แตกต่างกับ สถานศึกษาขนาดใหญ่และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สถานศึกษาขนาดกลาง ดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา แตกต่างกับ สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

อภิปรายผล

1. การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาได้ดำเนินการเตรียมความพร้อม สร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรในสถานศึกษา เพื่อกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการศึกษามีการรายงานผลการดำเนินงานการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการดำเนินโครงการ/กิจกรรมทุกกิจกรรมตามที่แผนปฏิบัติการประจำปีกำหนดไว้และดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยมีผู้รับผิดชอบชัดเจนและให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ตลอดจนนำผลการตรวจสอบไปเปรียบเทียบกับเป้าหมาย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริม สนับสนุน ในการปฏิบัติ กำกับ ติดตามการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้และให้การนิเทศ มีการรายงานภาพรวมของสถานศึกษาอย่างครบถ้วนและมีการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของไชยวัฒน์ บุญอุ้ย และคณะ (2566) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย ที่มีขนาดต่างกันกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษามีการจัดทำแผนตามบริบท สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งดำเนินการจัดแผนที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้สถานศึกษาเล็กแตกต่างกับขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ ส่วนขนาดกลางแต่งต่างกับขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กมลทิพย์ ไชยวุฒิ (2561) ได้ศึกษาได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย พบว่าขนาดต่างกันมีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

องค์ความรู้ใหม่

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ การพัฒนาแผนการบริหารสถานศึกษา การควบคุมการประกันคุณภาพการศึกษาและผลลัพธ์ของการดำเนินงาน ซึ่งการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของ

สถานศึกษา ต้องดำเนินการภายใต้การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู หน่วยงานที่รับผิดชอบ/หน่วยงานต้นสังกัด รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

สรุป

ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมมีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ด้านจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง รองลงมาได้แก่ ด้านกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ส่วนด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย จำแนกตามขนาดสถานศึกษา มีการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าวมีข้อเสนอแนะ 2 ประการ คือ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ควรส่งเสริม สนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู ร่วมเป็นคณะทำงานสำหรับจัดทำรายงานอย่างเหมาะสมซึ่งเป็นไปตามผลการวิจัย

1.2 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรม เป็นประจำและต่อเนื่องเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายซึ่งเป็นไปตามผลการวิจัย

1.3 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ควรพัฒนาบุคลากร หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันวิเคราะห์บริบท สภาพแวดล้อม เพื่อกำหนดทิศทางการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่สามารถนำไปใช้ได้จริง โดยเป็นไปตามผลการวิจัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 แนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษาในสังกัดองค์ปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2 รูปแบบการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดองค์ปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา. พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรดดิ้ง.

กฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. (23 กุมภาพันธ์ 2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 11 ก หน้า 3 – 5.

กมลทิพย์ ไชยวุฒิ. (2561). การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.

โกสินทร์ เขื่อนแก้ว. (2555). สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.

ไทยโพสต์. (31 พฤษภาคม 2566). สมศ.เผยกรณีสถานศึกษาไม่นำผลประเมินปีก่อนไปปรับปรุงพัฒนาจะกลายเป็นส่วนหนึ่งการพิจารณาประเมินปี 67. เรียกใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2567 จาก www.thaipost.net/news-update/388431/.

ประกาศกระทรวงมหาดไทย. (30 มิถุนายน 2557). มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2568 จาก www.non-ed.go.th/public/letter_upload/backend/files_493_1.pdf.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (1 พฤษภาคม 2562). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49-52.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2567). ค่าสถิติผลการทดสอบ. เรียกใช้เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2567, จาก https://catalog.niets.or.th.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าประเภทเร่งด่วนทางอากาศ

Factors Affecting Customer Satisfaction in Air Express Delivery Services

ชิตพงษ์ อัยสานนท์
Chitpong Ayasanond
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Faculty of Business Administration, Bangkokthonburi University
E-mail: chitpong.aya@bkkthon.ac.th

Received: 3 May 2025; Revised: 23 July 2025; Accepted: 3 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วน 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการให้บริการกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ใช้วิธีการสำรวจเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้บริการในประเทศไทย จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจต่อการบริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วนในระดับมาก โดยด้านคุณภาพบริการพื้นฐานมีความพึงพอใจสูงสุด รองลงมาคือ ด้านบริการดิจิทัล และด้านการสื่อสาร ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า คุณภาพบริการพื้นฐาน บริการดิจิทัล และการสื่อสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัยด้านคุณภาพบริการพื้นฐานส่งผลต่อความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาคือ การสื่อสาร และบริการดิจิทัล จากผลการวิจัยนี้นำไปสู่ข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ โดยผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรวดเร็วและความถูกต้องในการจัดส่ง ปรับปรุงระบบติดตามสถานะสินค้าให้มีความเสถียรและใช้งานง่าย ตลอดจนพัฒนาการตอบสนองต่อข้อร้องเรียนให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การขนส่งทางอากาศแบบเร่งด่วน, ความพึงพอใจ, คุณภาพบริการ, บริการดิจิทัล, การสื่อสาร

Abstract

This research article aims to 1) study the satisfaction level of customers using air express delivery services, 2) analyze the relationship between service factors and customer satisfaction, and 3) propose guidelines for developing the quality of air express delivery services. This mixed-method research employed a survey method collecting quantitative data from 400 service users in Thailand using questionnaires as a research instrument and analyzing data with descriptive and inferential statistics. Qualitative data were collected through in-depth interviews with 12 key informants. The results revealed that customers had high satisfaction with air express delivery services, with the highest satisfaction in basic service quality, followed by digital services and communication, respectively. Correlation analysis found that basic service quality, digital services, and communication had a positive relationship with customer satisfaction at a statistical significance level of 0.01. Basic service quality factors had the most significant impact on satisfaction, followed by communication and digital services. These findings lead to recommendations for service quality improvement, suggesting that service providers should prioritize developing speed and accuracy in delivery, improving the stability and user-friendliness of shipment tracking systems, and enhancing response efficiency to customer complaints.

Keywords: Air Express Delivery, Customer Satisfaction, Service Quality, Digital Services, Communication

บทนำ

ธุรกิจขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วนยังคงมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะในยุคที่การค้าอิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการจัดส่งสินค้าระหว่างประเทศในระยะเวลาสั้นทำให้การขนส่งสินค้าทางอากาศเป็นทางเลือกที่จำเป็นต่อภาคธุรกิจและผู้บริโภคทั่วโลก จากรายงานของสมาคมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA) ระบุว่าในเดือนธันวาคม 2566 ความต้องการขนส่งสินค้าทางอากาศทั่วโลก (วัดจาก Cargo Tonne Kilometers หรือ CTKs) เติบโตขึ้นถึงร้อยละ 10.8 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน ซึ่งนับเป็นการเติบโตสูงที่สุดในรอบสองปี และแสดงถึงแรงส่งบวกต่อภาพรวมของอุตสาหกรรมนี้ นอกจากนี้ ความจุในการขนส่ง (Available Cargo Tonne Kilometers – ACTKs) ยังเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 11.3 ตลอดปี 2566 โดยเฉพาะจากสายการบินในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ที่มีการขยายตัวของความจุสูงถึงร้อยละ 28.5 เมื่อเทียบกับปี 2565 (International Air Transport Association, 2023)

แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการฟื้นตัวของอุตสาหกรรมขนส่งทางอากาศ โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับช่วงก่อนเกิดการระบาดของโควิด-19 ตามรายงานของ McKinsey & Company (2023) ที่ระบุว่าอุตสาหกรรมการขนส่งสินค้าทางอากาศกำลังฟื้นตัวอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะยังต่ำกว่าระดับก่อนการระบาดอยู่ประมาณร้อยละ 3-5 แต่สัญญาณการเติบโตต่อเนื่องในหลายภูมิภาค รวมถึงการเลือกใช้การขนส่งทางอากาศแทนการขนส่งทางทะเลในช่วงที่เกิดความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ ตามการศึกษาของ Notteboom, Pallis และ Rodrigue (2023) เกี่ยวกับผลกระทบของความไม่แน่นอนทางภูมิรัฐศาสตร์ต่อห่วงโซ่อุปทาน

ส่งผลให้ภาคธุรกิจให้ความสำคัญกับการลงทุนในโซลูชันการขนส่งทางอากาศมากยิ่งขึ้น

แม้ธุรกิจขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วนจะเติบโตอย่างรวดเร็วจากกระแสการค้าอิเล็กทรอนิกส์และความต้องการบริการจัดส่งที่รวดเร็ว แต่การขยายตัวดังกล่าวก็นำมาซึ่งความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยของ Charoennapharat และ Chaopaisarn (2021) ระบุว่า ผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์ในไทยกำลังเผชิญปัญหาในกระบวนการปฏิบัติงาน เช่น ความล่าช้าในการจัดส่งอันเกิดจากระบบบริหารจัดการภายในที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ และความไม่เสถียรของเทคโนโลยีในการติดตามสถานะสินค้า นอกจากนี้ ยังพบว่าระบบการตอบสนองต่อข้อร้องเรียนของลูกค้าใช้ระยะเวลานานกว่ามาตรฐาน ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการโดยรวม การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบอัตโนมัติในกระบวนการโลจิสติกส์จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อลดข้อผิดพลาดในการจัดส่งและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยในตลาดโลก

ในขณะที่การแข่งขันในตลาดทวีความรุนแรงขึ้น ผู้ให้บริการจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพบริการอย่างต่อเนื่อง Zhang et al. (2023) ชี้ให้เห็นว่าการเข้าใจความต้องการของลูกค้าอย่างลึกซึ้งเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาบริการ โดยสามารถช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานที่ไม่จำเป็น และเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร นอกจากนี้ Wu และ Dahlan (2023) ยังพบว่าการพัฒนาบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างตรงจุดจะช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะนำไปสู่การพัฒนาในหลายมิติ ทั้งการยกระดับมาตรฐานการบริการ การพัฒนานวัตกรรมใหม่ และการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรม (Ha & Lee, 2023) ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วน จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการขนส่งของประเทศไทยในปัจจุบันและอนาคต โดยผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายด้าน ประกอบด้วย 1) การกำหนดนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมของหน่วยงานภาครัฐ 2) การปรับปรุงและยกระดับคุณภาพการให้บริการของผู้ประกอบการ 3) การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณการลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ 4) การพัฒนาระบบมาตรฐานการให้บริการและตัวชี้วัดประสิทธิภาพ (KPI) สำหรับอุตสาหกรรม 5) การวางแผนการลงทุนด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า และ 6) การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและเสริมสร้างศักยภาพของประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าทางอากาศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วน
2) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการให้บริการกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ
3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 และการวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วนในประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนไม่ทราบแน่นอน ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนร้อยละ ±5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

สำหรับการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งตามภูมิภาคของประเทศไทย 6 ภูมิภาค ตามการแบ่งของ Krejcie & Morgan (1970) ที่เสนอให้มีการกระจายกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรในแต่ละพื้นที่ ดังนี้ ภาคเหนือ (จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20) ภาคกลาง (จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15) ภาคตะวันออก (จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10) ภาคตะวันตก (จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10) ภาคใต้ (จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15) กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15) จากนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นอีกครั้งตามประเภทธุรกิจของผู้ใช้บริการ และความถี่ในการใช้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ประเภทธุรกิจ และความถี่ในการใช้บริการ 2) การประเมินคุณภาพบริการพื้นฐาน ประกอบด้วย ความรวดเร็วในการจัดส่ง ความปลอดภัยของสินค้า และความถูกต้องแม่นยำ 3) การประเมินบริการดิจิทัล ประกอบด้วย ระบบการจองและชำระเงิน การติดตามสถานะสินค้า และแพลตฟอร์มออนไลน์ 4) การประเมินการสื่อสาร ประกอบด้วย ความรวดเร็วในการตอบสนอง ช่องทางการติดต่อ และคุณภาพข้อมูล โดยในส่วนที่ 2-4 ใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ คือ พึงพอใจมากที่สุด (5) พึงพอใจมาก (4) พึงพอใจปานกลาง (3) พึงพอใจน้อย (2) และพึงพอใจน้อยที่สุด (1)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดำเนินการดังนี 1) การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จึงถือว่าผ่านเกณฑ์ 2) การทดสอบความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 จึงถือว่าผ่านเกณฑ์ ตามแนวทางของ Hair et al. (2019)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูล 2 รูปแบบ คือ 1) การเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์ โดยใช้ Google Forms ร้อยละ 70 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 2) การเก็บข้อมูลภาคสนาม ณ ศูนย์กระจายสินค้า สนามบินนานาชาติ และสำนักงานผู้ให้บริการขนส่ง ร้อยละ 30 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 2 เดือน โดยมีการติดตามและตรวจสอบคุณภาพข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และทำการคัดกรองแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยพิจารณาค่าที่ขาดหาย ค่าผิดปกติ และการกระจายของข้อมูล จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่

ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและระดับความพึงพอใจ 2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม

สำหรับเกณฑ์การแปลผลระดับความพึงพอใจ ใช้เกณฑ์ของ Guilford (1956) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

สำหรับเกณฑ์การแปลผลระดับความสัมพันธ์ ใช้เกณฑ์ตามที่ Guilford (1956) เสนอไว้ ดังนี้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.81-1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.61-0.80 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.41-0.60 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.21-0.40 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.00-0.20 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

สำหรับการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วน ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 คน ตามเกณฑ์ของ Creswell & Poth (2018) ที่เสนอว่าการสัมภาษณ์เชิงลึกควรมีผู้ให้ข้อมูลประมาณ 8-12 คน ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารระดับสูงของบริษัทขนส่งสินค้าทางอากาศชั้นนำ 3 คน (เลือกแบบเจาะจงจากบริษัทที่มีส่วนแบ่งการตลาดสูงสุด 3 อันดับแรก)
2. ผู้จัดการฝ่ายปฏิบัติการของบริษัทขนส่งสินค้าทางอากาศ 3 คน (เลือกแบบเจาะจงจากผู้มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี)
3. ผู้แทนจากสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ 3 คน (เลือกแบบเจาะจงจากคณะกรรมการบริหารสมาคม)
4. ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคุณภาพการบริการ 3 คน (เลือกแบบเจาะจงจากนักวิชาการที่มีผลงานวิจัยด้านนี้ไม่น้อยกว่า 3 เรื่องในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดของ Patton (2015) ประกอบด้วยประเด็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพบริการใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพบริการพื้นฐาน ด้านบริการดิจิทัล และด้านการสื่อสาร โดยประเด็นคำถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 12 คน ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 45-60 นาทีต่อคน โดยมีการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ (ภายใต้ความยินยอมของผู้ให้สัมภาษณ์) และจดบันทึกประเด็นสำคัญระหว่างการสัมภาษณ์ ตามแนวทางของ Patton (2015)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามแนวทางของ Miles et al. (2020) โดยมีขั้นตอนดังนี้ (1) การจัดระเบียบข้อมูล โดยการถอดเทปการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ และอ่านทบทวนข้อมูล

หลายรอบเพื่อทำความเข้าใจภาพรวม (2) การลดทอนข้อมูล โดยการให้รหัสข้อมูล และจัดกลุ่มรหัส (3) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล โดยการจัดกลุ่มรหัสที่มีความสัมพันธ์กันเข้าด้วยกัน (4) การสร้างข้อสรุปชั่วคราว (5) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า ทั้งด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย และด้านทฤษฎี (6) การสร้างข้อสรุปสุดท้าย

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วน

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วน

ปัจจัยการให้บริการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความพึงพอใจ
ด้านคุณภาพบริการพื้นฐาน	4.05	0.72	มาก
1. ความปลอดภัยของสินค้า	4.18	0.64	มาก
2. ความถูกต้องแม่นยำ	4.12	0.68	มาก
3. ความรวดเร็วในการจัดส่ง	3.86	0.83	มาก
ด้านบริการดิจิทัล	3.85	0.81	มาก
1. ระบบการจองและชำระเงิน	4.01	0.75	มาก
2. แพลตฟอร์มออนไลน์	3.82	0.79	มาก
3. การติดตามสถานะสินค้า	3.72	0.90	มาก
ด้านการสื่อสาร	3.71	0.88	มาก
1. ช่องทางการติดต่อ	3.84	0.77	มาก
2. คุณภาพข้อมูล	3.75	0.82	มาก
3. ความรวดเร็วในการตอบสนอง	3.54	1.05	มาก
ภาพรวม	**3.87**	**0.68**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจต่อการบริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.87, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพบริการพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 4.05, S.D. = 0.72) รองลงมาคือ ด้านบริการดิจิทัล (ค่าเฉลี่ย = 3.85, S.D. = 0.81) และด้านการสื่อสาร (ค่าเฉลี่ย = 3.71, S.D. = 0.88) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยในแต่ละด้าน พบว่า

ด้านคุณภาพบริการพื้นฐาน ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจสูงสุดในด้านความปลอดภัยของสินค้า (ค่าเฉลี่ย = 4.18, S.D. = 0.64) รองลงมาคือ ความถูกต้องแม่นยำ (ค่าเฉลี่ย = 4.12, S.D. = 0.68) และความรวดเร็วในการจัดส่ง (ค่าเฉลี่ย = 3.86, S.D. = 0.83) ตามลำดับ

ด้านบริการดิจิทัล ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจสูงสุดในด้านระบบการจองและชำระเงิน (ค่าเฉลี่ย = 4.01, S.D. = 0.75) รองลงมาคือ แพลตฟอร์มออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย = 3.82, S.D. = 0.79) และการติดตามสถานะสินค้า (ค่าเฉลี่ย = 3.72, S.D. = 0.90) ตามลำดับ

ด้านการสื่อสาร ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจสูงสุดในด้านช่องทางการติดต่อ (ค่าเฉลี่ย = 3.84, S.D. = 0.77) รองลงมาคือ คุณภาพข้อมูล (ค่าเฉลี่ย = 3.75, S.D. = 0.82) และความรวดเร็วในการตอบสนอง (ค่าเฉลี่ย = 3.54, S.D. = 1.05) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการให้บริการกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการให้บริการกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

ปัจจัยการให้บริการ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	ระดับความสัมพันธ์
คุณภาพบริการพื้นฐาน	0.785**	สูง
บริการดิจิทัล	0.597**	ปานกลาง
การสื่อสาร	0.683**	สูง

หมายเหตุ ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยคุณภาพบริการพื้นฐานมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในระดับสูง (r = 0.785) รองลงมาคือการสื่อสาร มีความสัมพันธ์ในระดับสูง (r = 0.683) และบริการดิจิทัลมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง (r = 0.597)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.246	0.153	-	1.608	0.109
คุณภาพบริการพื้นฐาน	0.452	0.058	0.483	7.793	0.000**
บริการดิจิทัล	0.183	0.048	0.215	3.812	0.000**
การสื่อสาร	0.249	0.042	0.321	5.929	0.000**

$R = 0.851$, $R^2 = 0.724$, Adjusted $R^2 = 0.718$, $F = 145.629$, Sig. = 0.000**
หมายเหตุ ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยการให้บริการทั้ง 3 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการได้ร้อยละ 72.4 ($R^2 = 0.724$, $p < 0.01$) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจสูงสุด คือ คุณภาพบริการพื้นฐาน ($\beta = 0.483$, $p < 0.01$) รองลงมาคือ การสื่อสาร ($\beta = 0.321$, $p < 0.01$) และบริการดิจิทัล ($\beta = 0.215$, $p < 0.01$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่า t-test พบว่า ทุกตัวแปรมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ยกเว้นค่าคงที่ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.109$) แสดงให้เห็นว่าทุกปัจจัยมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญ

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 คน ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพบแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการใน 3 ด้านหลัก ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วน

ประเด็นแนวทางการพัฒนา	ความถี่	ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์
1. ด้านคุณภาพบริการพื้นฐาน		
1.1 การพัฒนาความรวดเร็วในการจัดส่ง		
- การใช้ระบบ AI วางแผนเส้นทางที่เหมาะสม	12	*"การนำ AI มาช่วยวางแผนเส้นทางจะช่วยลดเวลาขนส่งได้ถึงร้อยละ20"* (ผู้บริหาร A)
- การออกแบบกระบวนการคัดแยกสินค้าใหม่	10	
- การเพิ่มความถี่ของเที่ยวบิน	9	
1.2 การรักษาความปลอดภัยของสินค้า		
- การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะกับประเภทสินค้า	11	*"บรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบเฉพาะสำหรับแต่ละประเภทสินค้าจะช่วยลดความเสียหายได้ถึงร้อยละ 30"* (ผู้เชี่ยวชาญ B)
- การพัฒนาระบบติดตามแบบ Real-time	11	
- การปรับปรุงมาตรฐานการประกันสินค้า	8	
1.3 การพัฒนาความถูกต้องแม่นยำ		
- การนำระบบ RFID มาใช้ในการระบุตำแหน่ง	10	*"ระบบ RFID ที่เชื่อมโยงทุกจุดตรวจจะเพิ่มความแม่นยำในการติดตามสินค้าได้ถึงร้อยละ 99.8"* (ผู้จัดการ C)
- การใช้ระบบสแกนอัตโนมัติทุกจุดตรวจ	9	
- การฝึกอบรมพนักงานอย่างเข้มข้น	9	
2. ด้านบริการดิจิทัล		
2.1 การปรับปรุงระบบการจองและชำระเงิน		
- การพัฒนาแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่าย	12	*"แอปพลิเคชันที่ใช้งานง่ายและมีฟีเจอร์ครบจะเพิ่มอัตราการใช้งานออนไลน์ได้ถึงร้อยละ 45"* (ผู้แทนสมาคม D)
- การเพิ่มช่องทางการชำระเงิน	10	
- การพัฒนาระบบยืนยันอัตโนมัติ	9	
2.2 การพัฒนาระบบติดตามสถานะสินค้า		
- การพัฒนาระบบ API ที่เชื่อมต่อกับระบบลูกค้า	11	*"การอัพเดตข้อมูลทุก 15 นาทีจะสร้างความมั่นใจให้ลูกค้าเห็นได้ชัด"* (ผู้บริหาร E)
- การปรับปรุงความถี่ในการอัพเดตข้อมูล	10	
- การแสดงข้อมูลพยากรณ์เวลาจัดส่ง	8	
2.3 การพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์		
- การออกแบบ UX/UI ใหม่ให้เป็นมิตรกับผู้ใช้	9	*"การลงทุนด้าน UX/UI ที่ดีจะลดการ*

ประเด็นแนวทางการพัฒนา	ความถี่	ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์
		สอบถามผ่าน call center ได้ถึงร้อยละ 35" (ผู้เชี่ยวชาญ F)
- การรองรับการใช้งานพร้อมกันจำนวนมาก	9	
- การอัพเดตแพลตฟอร์มอย่างสม่ำเสมอ	8	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ประเด็นแนวทางการพัฒนา	ความถี่	ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์
3. ด้านการสื่อสาร		
3.1 การปรับปรุงความรวดเร็วในการตอบสนอง		
- การพัฒนาระบบ Chatbot ขั้นสูง	12	*"Chatbot ที่ใช้ AI สามารถตอบสนองได้ภายใน 10 วินาที และแก้ไขปัญหาได้ร้อยละ 75 โดยไม่ต้องผ่านพนักงาน"* (ผู้จัดการ G)
- การเพิ่มจำนวนพนักงานในช่วง Peak time	10	
- การกำหนด SLA ที่ชัดเจน	10	
3.2 การเพิ่มช่องทางการติดต่อ		
- การพัฒนาช่องทางการติดต่อแบบบูรณาการ	11	*"แพลตฟอร์มการสื่อสารที่บูรณาการทุกช่องทางจะทำให้ลูกค้าประทับใจและลดข้อร้องเรียนลงร้อยละ 40"* (ผู้แทนสมาคม H)
- การให้บริการ 24/7 ในทุกช่องทาง	9	
- การรองรับการติดต่อในหลายภาษา	8	
3.3 การพัฒนาคุณภาพข้อมูล		
- การตรวจสอบข้อมูลก่อนส่งให้ลูกค้า	10	*"ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบันเป็นหัวใจของการสร้างความเชื่อมั่น การอัพเดตข้อมูลทันทีเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงช่วยลดข้อร้องเรียนได้ถึงร้อยละ 65"* (ผู้เชี่ยวชาญ I)
- การจัดทำ FAQ ที่ครอบคลุม	9	
- การแจ้งเตือนเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสำคัญ	9	

หมายเหตุ ความถี่ หมายถึงจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เสนอแนวทางดังกล่าว (จากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 12 คน)

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ โดยประเด็นที่ได้รับการเสนอจากผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด (12 คน) ได้แก่ การใช้ระบบ AI วางแผนเส้นทาง การพัฒนาแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่าย และการพัฒนาระบบ Chatbot ขั้นสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในทุกมิติของการให้บริการ ประเด็นที่ได้รับความสนใจรองลงมา (11 คน) ได้แก่ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์เฉพาะประเภทสินค้า การพัฒนาระบบติดตามแบบ Real-time การพัฒนาระบบ API ที่เชื่อมต่อกับระบบลูกค้า และการพัฒนาช่องทางการติดต่อแบบบูรณาการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมต่อระบบเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการให้บริการ โดยภาพรวม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการผสมผสานการพัฒนาทั้งด้านเทคโนโลยี

กระบวนการทำงาน และการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความพึงพอใจสูงสุด

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วน สามารถอภิปรายผลโดยแบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจต่อการบริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านคุณภาพบริการพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญ์กณิษฐ์ กมลกิตติวงศ์ และนพปฎล สุวรรณทรัพย์ (2565) ที่พบว่าปัจจัยด้านโลจิสติกส์พื้นฐาน โดยเฉพาะความปลอดภัยและความถูกต้องแม่นยำเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่ใช้บริการขนส่งสินค้า ความปลอดภัยของสินค้าเป็นปัจจัยย่อยที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ Baxter (2023) ที่ระบุว่าความปลอดภัยเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการขนส่งสินค้าทางอากาศ เนื่องจากสินค้าที่ขนส่งมักมีมูลค่าสูงและต้องการการดูแลเป็นพิเศษ ด้านบริการดิจิทัลมีความพึงพอใจในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ Wu และ Dahlan (2023) ที่ศึกษาผลกระทบของความเชื่อมั่นในระบบดิจิทัลต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า พบว่าการพัฒนาระบบดิจิทัลที่น่าเชื่อถือจะส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนด้านการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำที่สุด โดยเฉพาะปัจจัยด้านความรวดเร็วในการตอบสนอง ซึ่งสอดคล้องกับ Sin (2022) ที่พบว่าการตอบสนองอย่างรวดเร็วเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าในบริการขนส่งด่วน แต่มักเป็นด้านที่ลูกค้ารู้สึกว่าได้รับบริการไม่เพียงพอ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการให้บริการกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ปัจจัยทั้ง 3 ด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคุณภาพบริการพื้นฐานมีความสัมพันธ์ในระดับสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ali et al. (2021) ที่พบว่าคุณภาพบริการพื้นฐานมีอิทธิพลโดยตรงต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมการบิน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยทั้ง 3 ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์ความพึงพอใจได้ร้อยละ 72.4 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจสูงสุด คือ คุณภาพบริการพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lei et al. (2022) ที่พบว่าปัจจัยด้านคุณภาพบริการพื้นฐาน โดยเฉพาะความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าในธุรกิจการขนส่งด่วน น่าสังเกตว่าการสื่อสารมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในลำดับที่สอง ทั้งที่ได้รับความพึงพอใจในระดับต่ำที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแม้ผู้ใช้บริการจะพึงพอใจในระดับที่ไม่สูงมาก แต่การสื่อสารกลับมีความสำคัญต่อความพึงพอใจโดยรวม สอดคล้องกับ Lei (2023) ที่ศึกษาความพึงพอใจของลูกค้าต่อบริการจัดส่งพัสดุระหว่างประเทศในประเทศไทย พบว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า

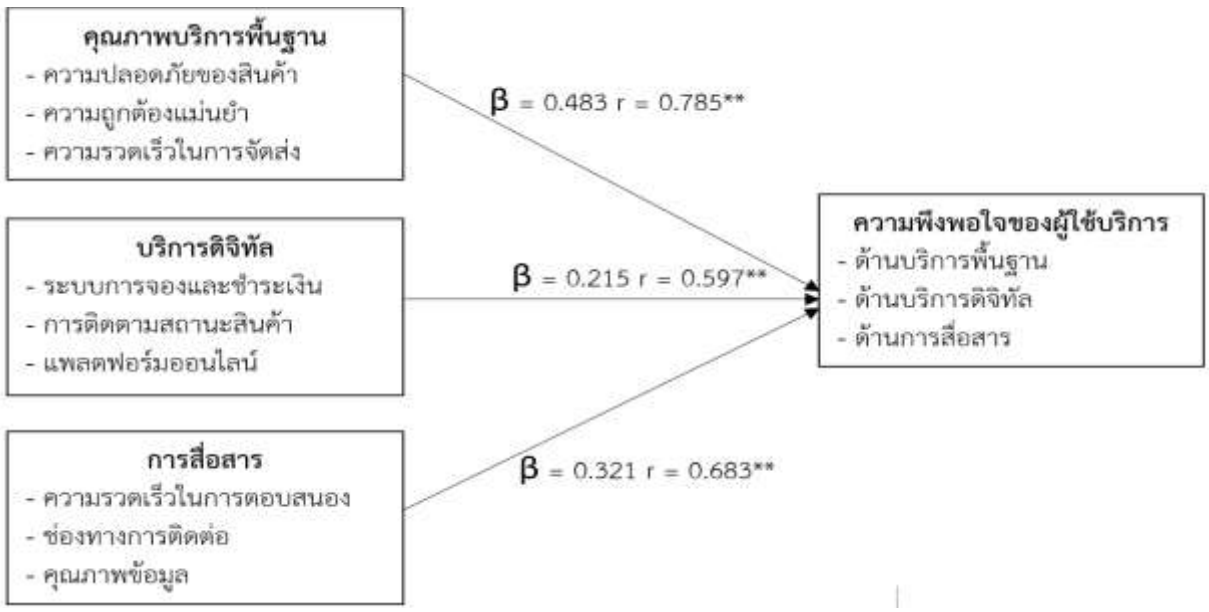
3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศแบบเร่งด่วน

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่เสนอโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในทุกมิติของการให้บริการ โดยเฉพาะการใช้ระบบ AI วางแผนเส้นทาง การพัฒนาแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่าย และการพัฒนาระบบ Chatbot ขั้นสูง ซึ่งได้รับการเสนอจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (12 คน) แนวทางการพัฒนาด้านคุณภาพบริการพื้นฐานมุ่งเน้นไปที่การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่ง โดยเฉพาะการใช้ระบบ AI วางแผนเส้นทาง สอดคล้องกับ Paethrangsi et al.

(2025) ที่พบว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการวางแผนเส้นทางขนส่งและการติดตามสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจขนส่งสินค้าทางอากาศในประเทศไทย แนวทางการพัฒนาด้านบริการดิจิทัลเน้นการพัฒนาแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่ายและการพัฒนาระบบ API ที่เชื่อมต่อกับระบบลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับธีระ กุลวรวิทย์ (2565) ที่พบว่าการพัฒนาระบบดิจิทัลที่เข้าถึงง่ายและมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้ประกอบการ แนวทางการพัฒนาด้านการสื่อสารเน้นการพัฒนาระบบ Chatbot ขั้นสูงและการพัฒนาช่องทางการติดต่อแบบบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับจิราภรณ์ ชนัญชนะ (2564) ที่พบว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าในธุรกิจขนส่งสินค้าแบบเดลิเวอรี่

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าประเภทเร่งด่วนทางอากาศในบริบทของประเทศไทย ดังแสดงในภาพที่ 2

$R^2 = 0.724$, $p < 0.01$ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าประเภทเร่งด่วนทางอากาศ

โมเดลนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้ง 3 ด้าน ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ โดยปัจจัยด้านคุณภาพบริการพื้นฐานมีอิทธิพลสูงสุด (β = 0.483) รองลงมาคือ การสื่อสาร (β = 0.321) และบริการดิจิทัล (β = 0.215) ตามลำดับ องค์ความรู้นี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ให้บริการในการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพบริการและการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม

สรุป

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านคุณภาพบริการพื้นฐาน บริการดิจิทัล และการสื่อสาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญ โดยแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการควรมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในทุกมิติของการให้บริการ โดยเฉพาะการใช้ระบบ AI วางแผนเส้นทาง การพัฒนาแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่าย และการพัฒนาระบบ Chatbot ขั้นสูง ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการให้บริการและสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปปฏิบัติ

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยด้านคุณภาพบริการพื้นฐานมีอิทธิพลสูงสุดต่อความพึงพอใจ รองลงมาคือการสื่อสาร และบริการดิจิทัล ผู้ประกอบการควรจัดลำดับการลงทุนตามความสำคัญดังนี้

ในด้านคุณภาพบริการพื้นฐาน ควรเริ่มจากการพัฒนาระบบ AI สำหรับวางแผนเส้นทาง ระบบ RFID เพื่อการติดตามที่แม่นยำ และบรรจุภัณฑ์เฉพาะทาง สำหรับด้านการสื่อสาร ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบแชทบอทขั้นสูงที่ตอบสนองภายใน 10 วินาทีและระบบบูรณาการช่องทางการติดต่อ ในขณะที่บริการดิจิทัลควรมุ่งเน้นแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่ายและการบูรณาการระบบ API

ทั้งหมดนี้ควรดำเนินการควบคู่กับการพัฒนาระบบเรียลไทม์ที่อัพเดตข้อมูลทุก 15 นาทีและประสบการณ์ลูกค้าแบบองค์รวมผ่านการให้บริการ 24/7 การรองรับหลายภาษา และการพยากรณ์เวลาจัดส่งที่แม่นยำ ซึ่งจะช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตและความลึกของการศึกษาในหลายมิติ เพื่อตอบสนองความท้าทายและโอกาสที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมการขนส่งสินค้าทางอากาศ

การขยายขอบเขตสู่ความภักดีและพฤติกรรมระยะยาว

การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความภักดีและพฤติกรรมการใช้บริการซ้ำ ซึ่งมีความสำคัญต่อความยั่งยืนทางธุรกิจมากกว่าความพึงพอใจในช่วงเวลาหนึ่ง โดยเพิ่มตัวแปรความเชื่อมั่นในแบรนด์ ภาพลักษณ์องค์กร และมูลค่าตลอดวงจีวิตของลูกค้า เพื่อพัฒนากลยุทธ์การรักษาลูกค้าที่มีประสิทธิภาพ

การขยายพื้นที่การศึกษาข้ามวัฒนธรรม

เนื่องจากธุรกิจขนส่งสินค้าทางอากาศเป็นธุรกิจข้ามชาติ การวิจัยควรขยายไปสู่การเปรียบเทียบข้ามประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมของลูกค้าตลอดจนพัฒนากลยุทธ์การบริการที่เหมาะกับบริบทท้องถิ่น

การประเมินผลกระทบและความคุ้มค่าของเทคโนโลยี

การวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนโฟกัสไปที่การประเมินประสิทธิภาพและผลตอบแทนการลงทุนของเทคโนโลยี โดยเฉพาะระบบ AI การเรียนรู้ของเครื่อง และระบบแชทบอท เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการตัดสินใจการลงทุนได้อย่างมีข้อมูลรองรับ

การศึกษาเชิงคาดการณ์สำหรับการเตรียมความพร้อมอนาคต

การวิจัยควรมุ่งเน้นการศึกษาเชิงคาดการณ์ ครอบคลุมผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กฎระเบียบระหว่างประเทศ และพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล เพื่อช่วยให้อุตสาหกรรมเตรียมพร้อมสำหรับความท้าทายในอนาคต

แนวทางการวิจัยแบบบูรณาการ

การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้แนวทางหลายมิติที่ผสมผสานการศึกษาเชิงยาว การเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม การวิเคราะห์ผลกระทบของเทคโนโลยี และการสร้างแบบจำลองเชิงคาดการณ์ การบูรณาการแนวทางเหล่านี้จะทำให้การวิจัยสามารถให้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กัญญ์กณิษฐ์ กมลกิตติวงศ์ และนพปฎล สุวรรณทรัพย์. (2565). ปัจจัยด้านโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้าเอกชนของผู้ประกอบการร้านขายเสื้อผ้าออนไลน์ในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล. วิทยาการจัดการวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์. 3(3), 53-63.

จิราภรณ์ ชนัญชนะ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าจากการใช้บริการขนส่งสินค้าในรูปแบบเดลิเวอรี่. วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน. 3(3), 158-166.

ธีระ กุลวรวิทย์. (2565). ปัจจัยด้านคุณภาพ ความคุ้มค่าของการใช้บริการ และการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้ประกอบการ Social Commerce ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Ali, J., Jusoh, A., Qasim, A., & Abro, M. A. (2021). Service quality and its impact on customer satisfaction and loyalty in airline industry: Partial least square (PLS)-structural equation modelling (SEM) approach. Journal of Contemporary Issues in Business and Government. 27(3), 2212-2224.

Baxter, G. (2023). Air Cargo Management: Air Freight and the Global Supply Chain. Journal of Multidisciplinary in Social Sciences. 19(1), 99–103.

Charoennapharat, T., & Chaopaisarn, P. (2021). The key factors to improve Thailand's logistics system during the COVID-19 period. In Proceedings of the International Conference on Industrial Engineering and Operations Management. IEOM Society International.

Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches. 4th ed.. SAGE Publications.

Guilford, J. P. (1956). Fundamental statistics in psychology and education. 3rd ed.. McGraw-Hill.

Ha, Y.-K., & Lee, C.-J. (2023). Analysis of the characteristics of the medical industry and the determinants of investment: Focusing on South Korea–U.S. FDI. International Academy of Global Business and Trade Journal. 19(2), 1-11.

Hair, J. F., et al. (2019). Multivariate data analysis. 8th ed.. Pearson.

International Air Transport Association. (2023). Air cargo market analysis – December 2023. Retrieved July 23, 2025, from https://www.iata.org/en/iata-repository/publications/economic-reports/air-cargo-market-analysis---december-2023/

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3), 607–610.

Lei, S. (2023). Study on the customer satisfaction of international parcel delivery services: A

case study of Thailand XJB Express. Independent study, Master's Degree of Business Administration. Graduate School of Business: Siam University.

Lei, Z., Duan, H., Zhang, L., & Ergu, D. (2022). The main influencing factors of customer satisfaction and loyalty in city express delivery. Frontiers in Psychology, 13, 1044032.

McKinsey & Company. (2023). Air cargo's pandemic-driven transformation: The lasting changes reshaping the industry. McKinsey Global Institute.

Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldaña, J. (2020). Qualitative data analysis: A methods sourcebook. 4th ed.. SAGE Publications.

Notteboom, T., Pallis, T., & Rodrigue, J. P. (2023). Port economics, management and policy: A comprehensive analysis. Routledge.

Paethrangsi, N., Jaktong, C., & Brahmaputra, P. (2025). Determinants Affecting Air Cargo Operational Performance in Thailand: A Strategic and Mixed-Methods Approach. Interdisciplinary Academic and Research Journal. 5(1), 1023–1042.

Patton, M. Q. (2015). Qualitative research & evaluation methods. 4th ed.. SAGE Publications.

Rust, R. T., & Oliver, R. L. (1994). Service quality: New directions in theory and practice. SAGE Publications.

Sin, L. G. (2022). Factors affecting customer satisfaction at J&T Express in Malaysia. International Journal of Tourism and Hospitality in Asia Pacific. 5(3), 38-49.

Wu, A., & Dahlan, K. (2023). The impact of digital trust on customer satisfaction and loyalty (The case of digitalization in container shipping services in Indonesia). OPSearch: American Journal of Open Research. 2(12), 816–827.

Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis (3rd ed.). Harper & Row.

Zhang, Y., Lee, S., & Gu, Y. (2023). A review of air transport service quality studies: current status and future research agenda. Journal of the Air Transport Research Society. 1(1), 9-21.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

The Relationship between Digital Leadership and Educational Quality Assurance in Schools under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2

อัฐธีรณี คงสุด
Atthathiranee Kongsut
จรัส อติวิทยาภรณ์
Jaras Atiwitayaporn
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ประเทศไทย
Hatyai University, Thailand
E-mail: atthathiranee.kon037@hu.ac.th

Received: 7 March 2025; Revised: 17 August 2025; Accepted: 19 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 2) การประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูผู้สอนในสถานศึกษาศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 274 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาครอนบาค แบบสอบถามตอนที่ 1 มีค่าความเชื่อมั่นรวมทุกด้านเท่ากับ .976 และแบบสอบถามตอนที่ 2 มีค่าความเชื่อมั่นรวมทุกด้านเท่ากับ .968 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ภาวะผู้นำดิจิทัลกับการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy} = .584**)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, การประกันคุณภาพการศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

Abstract

The objectives of this thesis article were to 1) study the levels of the Digital Leadership of the educational institution administrators under the Office of Phatthalung Primary Education Service Area 2 2) study the levels of the Educational Quality Assurance under the Office of Phatthalung Primary Education Service Area 2, and 3) study The Relationship between Digital Leadership and Educational Quality Assurance in Schools under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2. The samples were 274 teachers in the Academic Year 2024 under the Office of Phatthalung Primary Education Service Area 2. The research instrument was questionnaire, which has the confident level of Cronbach's Alpha Coefficient the first set of questionnaires had a total confidence value of .976 and the second set of questionnaires had a total confidence value of .968. The statistics used to analyze data were percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation. The research result showed that 1) the Digital Leadership under the Office of Phatthalung Primary Education Service Area 2 was at the high level as a whole aspect, 2) the Educational Quality Assurance under the Office of Phatthalung Primary Education Service Area 2 was at the high level as a whole aspect, and 3) Digital Leadership and Educational Quality Assurance under the Office of Phatthalung Primary Education Service Area 2 was significantly related at the .01 level (r_xy = .584**).

Keywords: Digital Leadership, Educational Quality Assurance, The jurisdiction of Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2

บทนำ

การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีรากฐานมาจากแนวคิดทางการบริหารที่ได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 (วิโรจน์ สารรัตนะ และคณะ, 2564) การบริหารการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง วางแผน และดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561 - 2580 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลใน 6 ด้าน โดยหนึ่งในนั้นคือการพัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนการศึกษาชาติในการพัฒนาทักษะดิจิทัล และการบูรณาการระหว่างแผนการศึกษาแห่งชาติและนโยบายการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม การเชื่อมโยงการพัฒนาการศึกษากับการพัฒนาประเทศในมิติอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ทั้งนี้การพัฒนาให้มีทักษะที่จำเป็น

ในศตวรรษที่ 21 และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วตามวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

การบริหารคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบันเผชิญกับความท้าทายอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งส่งผลกระทบต่อรูปแบบการเรียนรู้และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ดิจิทัลจึงกลายเป็นประเด็นสำคัญในการจัดการศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์และพันธกิจที่กำหนดไว้ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลสูง จะได้เปรียบในการแข่งขันนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน สามารถบริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดรับกับเป้าหมายและทิศทางการเปลี่ยนแปลง (จันทนา แสนสุข, 2559)

และองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัลที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรมี ได้แก่ 1) การรู้ดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการค้นหา การประเมิน การแบ่งปัน และการสร้างสรรค์เนื้อหา 2) วิสัยทัศน์ดิจิทัล โดยการสร้างกลยุทธ์การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน 3) การประชาสัมพันธ์โดยสนับสนุนให้บุคลากรมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลสามารถเจริญเติบโตได้ในสภาพแวดล้อมแบบดิจิทัล 4) การแสดงตนเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการสนับสนุนบุคลากรอย่างจริงจัง 5) การสื่อสารถ่ายทอดวิสัยทัศน์ดิจิทัลให้บุคลากรนำไปปฏิบัติ 6) การปรับตัว การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน 7) ความตระหนักในตนเอง สามารถคาดการณ์เหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น 8) การรับรู้ทางวัฒนธรรม การสื่อสารและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกันโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Sullivan, 2017)

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล ให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนทิศทางการศึกษา มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า สามารถคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของการศึกษาโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการตัดสินใจและสามารถวางแผนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และในขณะเดียวกัน การประกันคุณภาพการศึกษาก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญในการพัฒนาการศึกษาไทย การดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในประเทศไทยยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารจัดการข้อมูลและสารสนเทศ การติดตามและประเมินผล และการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2562) ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งองค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งรวมถึงการใช้ผลประเมินเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพ

การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ได้ดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 6 องค์ประกอบดังนี้ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพ

ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) การติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 6) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา และในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา พบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ คือการปฏิบัติงานไม่เป็นปัจจุบัน สถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดการเก็บข้อมูลของการดำเนินงานโครงการ สถานศึกษาไม่มีความเข้าใจในหลักเกณฑ์ของการประเมินและการเตรียมพร้อมรับการประกันคุณภาพภายนอก

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทและความสำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัลในการส่งเสริมและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา การศึกษาในประเด็นนี้จะช่วยให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2
2. เพื่อศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล กับการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 970 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษาพัทลุง เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 274 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา นำมาเทียบสัดส่วนใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากไม่ใส่คืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้เป็นความคิดเห็นของครูที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวภาวะผู้นำดิจิทัล และแบบสอบถามเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1. ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการสร้างแบบสอบถาม 2. กำหนดขอบเขตของคำถาม และโครงสร้างของแบบสอบถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด การวิจัย นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ 3. นำแบบสอบถามฉบับร่างที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่า IOC เข้าใกล้ 1.00 ถ้าต่ำกว่า 0.67 ควรจะปรับปรุงข้อคำถามใหม่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ได้ค่า IOC 1.00 ทุกข้อ 4. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่แก้ไข และผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วไปทำการทดสอบ (Try out) จำนวน 30 คน กับประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จากนั้นนำมาทดสอบความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้วิธีของ Cronbach's Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ .982 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดต่อไป

ในส่วนของการสร้างเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมวิเคราะห์เป็นข้อมูลคำถามเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบในเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาวางโครงสร้างแบบสอบถามโดย กำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามกรอบแนวคิดของการวิจัย และขอคำแนะนำจากที่ปรึกษา เพื่อความสมบูรณ์ในประเด็น และเนื้อหาในแบบสอบถามยิ่งขึ้น 3. ผู้วิจัยได้ร่วมการพัฒนาแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยยิ่งขึ้น และใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข้อเท็จจริง ที่จะนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในลำดับต่อไป 4.นำแบบสอบถามที่สร้างแล้วนำเสนอให้ที่ปรึกษา และนำไปปฏิบัติในภาคสนามต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 หลังจากนั้นรวบรวมแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด ตรวจสอบความถูกต้องและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้ 1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลที่เป็นตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปรได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยวิเคราะห์คำนวณหา ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2.วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลกับการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำผลที่วิเคราะห์ได้แปลความหมาย 3.วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำดิจิทัลกับการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (rxy) ของเพียร์สัน โดยใช้เกณฑ์การแปลผล โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ สถิติพื้นฐาน การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ ใช้สูตรค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน คือ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

1.1 ภาวะผู้นำดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.101, S.D. = .616, Variance = .380) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล ($\bar{x}$ = 4.163, S.D. = .641, Variance = .410) รองลงมา คือ ด้านการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ($\bar{x}$= 4.111, S.D. = .712, Variance = .506) ด้านการมีวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล ($\bar{x}$ = 4.106, S.D. = .622, Variance = .386) ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ($\bar{x}$= 4.083, S.D. = .675, Variance = .454) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านการมีทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{x}$= 4.055, S.D. = .669, Variance = .447) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ได้ดังนี้

1.1.1 ภาวะผู้นำดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 ด้านการมีวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.105, S.D. = .622, Variance = .387) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีทัศนคติที่ดี และสามารถกระตุ้นให้บุคลากรใช้นวัตกรรมดิจิทัลใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.182, S.D. = .795, Variance = .633) รองลงมาคือ ผู้บริหารสามารถนำ และสื่อสารวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีที่ชัดเจนในการบริหารสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.138, S.D. = .712, Variance = .508) ผู้บริหารสามารถสื่อสาร และสร้างแรงบันดาลใจให้ครูใช้ศักยภาพของตนในการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{x}$ = 4.058, S.D. = .738, Variance = .546) และผู้บริหาร

ตระหนักถึงผลกระทบของการใช้นวัตกรรมดิจิทัลและมีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.043, S.D. = .709, Variance = .504) ตามลำดับ

1.1.2 ภาวะผู้นำดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.162, S.D. = .641, Variance = .412) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสนับสนุนให้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมประจำวันในสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.229, S.D. = .707, Variance = .500) รองลงมา คือ ผู้บริหารส่งเสริมและพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ในสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.178, S.D. = .721, Variance = .521) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาความคิดและสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัลใหม่ๆ ($\bar{X}$ = 4.164, S.D. = .745, Variance = .555) ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวันและการทำงาน ($\bar{X}$ = 4.160, S.D. = .772, Variance =.597) และผู้บริหารมีการติดตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.080, S.D. = .761, Variance = .580)

1.1.3 ภาวะผู้นำดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 ด้านการมีทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.054, S.D. = .669, Variance = .449) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีความสามารถในการใช้และเข้าใจเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้และการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.142, S.D. = .801, Variance = .643) รองลงมาคือ ผู้บริหารมีความสามารถในการแก้ปัญหาและทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.073, S.D. = .771, Variance = .595) ผู้บริหารมีทักษะในการสืบค้น ประเมิน และวิเคราะห์สารสนเทศในรูปแบบดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.062, S.D. = .731, Variance = .535) ผู้บริหารสามารถจัดการและสร้างสรรค์สารสนเทศในรูปแบบดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.021, S.D. = .760, Variance = .578) ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารและการดำรงชีวิตในสังคมดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.018, S.D. = .781, Variance = .611) และผู้บริหารสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการบริหารและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.010, S.D. = .743, Variance = .553)

1.1.4 ภาวะผู้นำดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.082, S.D. = .675, Variance = .456) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ทีมงานใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารและประสานงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน ($\bar{X}$ = 4.219, S.D. = .762, Variance = .582) รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.113, S.D. = .759, Variance = .577) ผู้บริหารสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.083, S.D. = .818, Variance = .671) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.065, S.D. = .748, Variance = .560) ผู้บริหารสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทักษะ และประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลระหว่างบุคลากร ($\bar{X}$ = 4.062, S.D. = .760, Variance = .579) ผู้บริหารส่งเสริมความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันในทีมเพื่อบรรลุเป้าหมายด้านดิจิทัลร่วมกัน ($\bar{X}$ = 4.029, S.D. = .769,

Variance = .593) และผู้บริหารมีการแบ่งบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำงานด้านดิจิทัลอย่างชัดเจนและเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.007, S.D. = .755, Variance = .571)

1.1.5 ภาวะผู้นำดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 ด้านการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.110, S.D. = .712, Variance = .507) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีการพัฒนาตนเองด้านความรู้และทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.215, S.D. = .812, Variance = .660) รองลงมาคือ ผู้บริหารใช้ความรู้และทักษะดิจิทัลในการแก้ปัญหาและพัฒนางานในสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.131, S.D. = .841, Variance = .708) ผู้บริหารแสดงความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้พัฒนาสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.124, S.D. = .806, Variance = .651) ผู้บริหารมีการวางแผนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ($\bar{X}$ = 4.109, S.D. = .747, Variance = .559) ผู้บริหารรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.098, S.D. = .834, Variance = .697) ผู้บริหารนำนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการสร้างคุณค่าให้กับสถานศึกษาและชุมชน ($\bar{X}$ = 4.098, S.D. = .834, Variance = .697) ผู้บริหารดำเนินการตามแผนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.062, S.D. = .770, Variance = .593) และผู้บริหารมีการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ($\bar{X}$ = 4.047, S.D. = .843, Variance = .712)

2. การประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

2.1 การประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.423, S.D. = .499, Variance = .250) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.479, S.D. = .5819, Variance = .337) รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.462, S.D. = .576, Variance = .331) ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ($\bar{X}$ = 4.448, S.D. = .521, Variance = .271) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.400, S.D. = .5976, Variance = .356) และด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.377, S.D. = .566, Variance = .320) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านการติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.370, S.D. = .568, Variance = .322) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น ได้ดังนี้

2.1.1 การประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.479, S.D. = .581, Variance = .339) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ สถานศึกษามีการใช้มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดขึ้นเป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.529, S.D. = .652, Variance = .426) รองลงมาคือ สถานศึกษามีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ ($\bar{X}$ = 4.500, S.D. = .636, Variance = .405) สถานศึกษามีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาที่คำนึงถึงความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 4.445, S.D. = .633, Variance = .402) และสถานศึกษามีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.441, S.D. = .678, Variance = .460)

2.1.2 การประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.400, S.D. = .597, Variance = .357) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ สถานศึกษามีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและบริบทของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.463, S.D. = .679, Variance = .462) รองลงมาคือ สถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอย่างครอบคลุมในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.441, S.D. = .650, Variance = .423) แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีความชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ($\bar{X}$ = 4.405, S.D. = .668, Variance = .447) สถานศึกษามีการกำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 4.375, S.D. = .663, Variance = .441) สถานศึกษามีการทบทวนและปรับปรุงแผนพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ($\bar{X}$ = 4.375, S.D. = .690, Variance = .477) และสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.339, S.D. = .699, Variance = .489)

2.1.3 การประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.462, S.D. = .576, Variance = .332) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษามีการระบุโครงการ กิจกรรม งบประมาณ และผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.489, S.D. = .658, Variance = .434) รองลงมาคือ สถานศึกษามีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างเป็นรูปธรรม ($\bar{X}$ = 4.485, S.D. = .664, Variance = .441) สถานศึกษามีระบบการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.463, S.D. = .652, Variance = .425) สถานศึกษามีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.459, S.D. = .657, Variance = .432) สถานศึกษามีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ($\bar{X}$ = 4.445, S.D. = .650, Variance = .424) และสถานศึกษามีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่สอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.430, S.D. = .655, Variance = .429)

2.1.4 การประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.376, S.D. = .566, Variance = .321) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ สถานศึกษามีการรายงานผลการประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ ($\bar{X}$ = 4.419, S.D. = .636, Variance = .406) รองลงมาคือ สถานศึกษานำผลการประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ($\bar{X}$ = 4.383, S.D. = .631, Variance = .398) สถานศึกษามีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาและแผนพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ($\bar{X}$ = 4.375, S.D. = .685, Variance = .470) บุคลากรภายในสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดมีส่วนร่วมในการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.365, S.D. = .667, Variance = .445) และสถานศึกษามีการติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.339, S.D. = .644, Variance = .416)

2.1.5 การประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ด้านการติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.369, S.D. = .568, Variance = .323) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สถานศึกษามีการตรวจสอบและประเมินว่ากิจกรรมการศึกษาต่างๆ ดำเนินไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ ($\bar{X}$ = 4.383, S.D. = .659, Variance = .435) รองลงมา คือ สถานศึกษามีระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.372, S.D. = .663, Variance = .440) สถานศึกษามีการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้และสามารถปรับปรุงการจัดการศึกษาได้อย่างยั่งยืน ($\bar{X}$ = 4.365, S.D. = .627, Variance = .394) และสถานศึกษานำผลการติดตามมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.357, S.D. = .643, Variance = .414)

2.1.6 การประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.448, S.D. = .521, Variance = .272) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาของท่านนำผลจากรายงานการประเมินตนเองไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.518, S.D. = .618, Variance = .382) รองลงมาคือ สถานศึกษามีการจัดทำและเผยแพร่รายงานผลการประเมินตนเองต่อหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณะเป็นประจำทุกปี ($\bar{X}$ = 4.500, S.D. = .612, Variance = .375) สถานศึกษามีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ($\bar{X}$ = 4.430, S.D. = .608, Variance = .371) รายงานผลการประเมินตนเองประกอบด้วยข้อมูลสารสนเทศและผลการประเมินด้านคุณภาพผู้เรียนและการบริหารจัดการที่เข้าใจง่าย กระชับ และชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.408, S.D. = .641, Variance = .411) และรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาสะท้อนถึงระดับคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดได้อย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.383, S.D. = .576, Variance = .332)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง (r_{XY} = .584**)

3.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นรายด้านกับการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวม พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัลมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงสุด (r_{X2Y} = .580**) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง (r_{X5Y} = .568**) ภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม (r_{X4Y} = .531**) และภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการมีวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล (r_{X1Y} = .500**) ตามลำดับ ส่วนภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการมีทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล มีระดับความสัมพันธ์น้อยที่สุด (r_{X3Y} = .487**)

3.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงสุด (r_{XY4} = .594**) รองลงมาคือ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (r_{XY2} = .536**) ด้านการกำหนด

มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (r_{XY1} = .528**) ด้านการติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา (r_{XY5} = .496**) และด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (r_{XY3} = .484**) ตามลำดับ ส่วนด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อยสุด (r_{XY6} = .429**)

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาได้เน้นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในยุคดิจิทัล ที่มุ่งเน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีสมรรถนะด้านดิจิทัลและเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการขับเคลื่อนการศึกษายุคใหม่ ซึ่งเป็นตัวเร่งสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารต้องปรับตัวและพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำดิจิทัลอย่างเร่งด่วน สามารถปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ส่งเสริมสมรรถนะครูและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต ทั้งนี้เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้ตนเอง ฝึกฝนการพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้สู่การสร้างสรรค์ผลงาน ผลิตภัณฑ์ หรือนวัตกรรมใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชญา โกมลวานิช (2563) เรื่อง “ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23” พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐณิชา พรปทุมชัยกิจ (2564) เรื่อง “ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร” พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ กวินท์ บินสะอาด (2565) เรื่อง “ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล” พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนมีมุมมองเชิงบวกในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหาร และรับรู้ถึงความสำคัญของการดำเนินงานด้านนี้อย่างชัดเจน ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาของสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานด้านประกันคุณภาพอย่างเป็นระบบ มีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็น

ว่าครูผู้สอนมองว่าการประกันคุณภาพการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 มีประสิทธิภาพในระดับมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารจัดการที่เป็นระบบ การสนับสนุนจากผู้บริหาร การพัฒนาบุคลากร และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิรินทร คงเรืองศรี (2561) พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัควิภา ลูกเงาะ (2562) เรื่อง “สภาพและแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1” พบว่า สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เช่นกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลสามารถช่วยให้กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆ ในการเสริมสร้างระบบให้แข็งแกร่งขึ้น การพัฒนาและปรับใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมจึงเป็นกุญแจสำคัญในการเพิ่มคุณภาพของการศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมาน ประวันโต (2566) เรื่อง “ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลวิทยาลัยสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานีในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา” พบว่า ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามีความสัมพันธ์ กันเป็นบวกทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิรินาถ คงแก้ว (2566) เรื่อง “ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1” พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกันอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน

สรุป

การวิจัยครั้งนี้สรุปผลได้ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ภาวะผู้นำดิจิทัลกับการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy} = .584**)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ด้านการติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวม สาเหตุอาจเกิดจากการขาดระบบติดตามที่เป็นระบบ การขาดเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ บุคลากรขาดความเข้าใจในกระบวนการติดตาม หรือภาระงานที่มากเกินไปจนไม่สามารถดำเนินการติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงด้านการติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ควรเริ่มจากการพัฒนาระบบและกลไกการติดตามที่ชัดเจน โดยกำหนดขั้นตอน วิธีการ และระยะเวลาในการติดตามที่เหมาะสม พร้อมทั้งพัฒนาเครื่องมือการติดตามที่มีประสิทธิภาพ ง่ายต่อการใช้งาน และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ควรมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการรวบรวม วิเคราะห์ และรายงานผลการติดตาม เพื่อลดภาระงานและเพิ่มความแม่นยำของข้อมูล ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีในการติดตามผลการดำเนินงานก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทีมนิเทศติดตามที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการติดตามผลการดำเนินงาน โดยทีมนิเทศก์ควรมีการลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอและมีการติดตามผลการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ ที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการมีทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีการประกันคุณภาพการศึกษาด้านการติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.3 ควรมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

เอกสารอ้างอิง

กวินท์ บินสะอาด. (2565). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

จันทนา แสนสุข. (2559). ภาวะผู้นำ Leadership. พิมพ์ครั้งที่ 3. บริษัท ทริปเพิ้ลกรุ๊ป จำกัด.

ณัฏฐณิชา พรปทุมชัยกิจ. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ภัควิภา ลูกเงาะ. (2562). สภาพและแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างจิตนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรโรฒ.

วิโรจน์ สารรัตนะ และคณะ. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไทยในยุค New Normal. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 44(2), 1-15.

ศิรินทร ดงเรืองศรี. (2561). การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมาน ประวันโต และคณะ. (2023). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลวิทยาลัยสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานีในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์. 5(1), 145–158.

สุชญา โกมลวานิช. (2563). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สิรินาถ คงแก้ว. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิจวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

O’Sullivan, M.G. (2017) Sensory Affective (Hedonic) Testing. In: A Handbook for Sensory and Consumer Driven New Product Development: Innovative Technologies for the Food and Beverage Industry. Woodhead Publishing Ltd.

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา

The Relationship between Work Motivation of Teachers and School Effectiveness under Songkhla City Municipality

ปรียานุช เอ้งเถี้ยว
Preyanut Engtiel
มณฑา จำปาเหลือง
Monta jumpaluang
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ สังกัดเทศบาลเมืองเขารูปช้าง
Educational Officer, Khao Rup Chang Municipality
E-mail: preyanut.eng063@hu.ac.th

Received: 7 March 2025; Revised: 17 August 2025; Accepted: 19 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดเทศบาลนครสงขลา 2) ศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา ประจำปี 2567 จำนวน 370 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 191 คน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามทุกข้อ เท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เท่ากับ .893 ตอนที่ 3 เท่ากับ .916 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดเทศบาลนครสงขลา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = .24) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ตามลำดับ 2) ประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา โดยรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = .25) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ดานความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติเชิงบวก ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และด้านความสามารถในการแกปญหาในสถานศึกษา 3) ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา ในภาพรวม มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก ในระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์ เท่ากับ (rxy = .772) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์, แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน, ประสิทธิผลโรงเรียน

Abstract

The purpose of this research article were to study 1) Work Motivation of teachers under Songkhla City Municipality 2) School Effectiveness under Songkhla City Municipality 3) The relationship between Work Motivation of teachers and School Effectiveness under Songkhla City Municipality. The population was 370 persons. The sample used in study using the table of Krejcie & Morgan and use a simple random method by sampling without replacement. The research instrument used for data collection was a 5-level estimation questionnaire with index of constructus : IOC 1.00. The reliability of part 2 were .893 and part 3 were .916. The statistics used in the data analysis were to find the Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation , Pearson Product Moment Correlation Coefficient Analysis

The result of the study were as follows : 1) Work Motivation of teachers under Songkhla City Municipality. The overall and each aspect at a high level ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = .24). The sort order of the average from high to low ; Work achievement, Responsibility, Job Description , Work progress, Recognition, 2) School Effectiveness under Songkhla City Municipality. The overall and each aspect at a high level ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = .25). The sort order of the average from high to low ; the ability to develop students to have a positive attitude, the ability to produce students with high academic achievement, the ability adjust to environment and the ability to solve problems with in the school, respectively. 3) The relationship between Work Motivation of teachers and School Effectiveness under Songkhla City Municipality, overall there high positive related with a statistic significance at the level of .01 (r_{xy} = .772).

Keywords : Relationship, Work Motivation, School Effectiveness

บทนำ

การศึกษาจัดว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม การทำให้บุคคลในชาติมีคุณภาพ มีศักยภาพ เพื่อเป็นกำลังอันสำคัญในการพัฒนาประเทศนั้น ต้องอาศัยกระบวนการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาช่วยสร้างความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติ ให้คนไทยรู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอาศัยแล้วนำความรู้ ความเข้าใจมาใช้แก้ปัญหา ดังนั้น การศึกษา จึงเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ การจัดการศึกษา จึงเป็นกระบวนการที่มีองค์ประกอบหลายประการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนาในการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ ซึ่งในปัจจุบันเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว ทุกองค์กรต้องเผชิญกับสภาวการณ์เปลี่ยนแปลงของโลก ทำให้ทุกวงการทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ไม่ว่าองค์กรขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ จึงต้องเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เพื่อความ อยู่รอดและการพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไป ซึ่งการที่จะบริหารองค์กรให้ประสบความสำเร็จ ดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ องค์กรจะอยู่รอดและมีความมั่นคงเพียงใด ขึ้นอยู่กับประสิทธิผลขององค์กร ซึ่งจะเป็นตัวตัดสินใจขั้นสุดท้ายว่าการบริหารองค์กรนั้น

จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว โดยเฉพาะสถานศึกษาเป็นองค์กรทางการศึกษาที่มีความสำคัญที่สุด เนื่องจากสถานศึกษาเป็นหน่วยงานปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งกว่าทรัพยากรใด ๆ (ภารดี อนันต์นาวี, 2555)

การบริหารงานในหน่วยงานหรือองค์กร ให้ประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ ย่อมจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในการบริหารจัดการที่สำคัญ คือ 4 Ms ประกอบด้วย คน (Man) วิธีการจัดการ (Management) เงิน (Money) และวัสดุอุปกรณ์ สิ่งของ (Materials) จากทรัพยากรทั้ง 4 ประการ ถือว่า “คน” เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดและมีค่าที่สุดในการดำเนินงานขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ดังนั้น องค์กรจะต้องให้ความสำคัญในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จะต้องหากลวิธีที่จะทำให้บุคลากรทุ่มเททั้งร่างกายจิตใจเพื่อให้งานที่ตนเองปฏิบัติบรรลุวัตถุประสงค์ การที่จะทำให้บุคลากร มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานจะต้องมีสิ่งที่กระตุ้นและผลักดันให้บุคลากรปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ซึ่งมีปัจจัยหลายด้านทั้งด้านสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก และการที่จะบริหารงานขององค์กรให้อยู่รอดและมีประสิทธิภาพได้นั้น บุคลากรจะต้องมีความรู้ ความสามารถ ซึ่งในการบริหารงานภายในสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญแก่บุคลากรครู เนื่องจากครูเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษา เป็นกลไกหลักในการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา หากผู้บริหารทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ความสนใจและบริหารจัดการบุคลากรครูอย่างเหมาะสม ทำให้ครูเกิดกำลังใจ การปฏิบัติงานของครูจึงมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้โรงเรียนประสบความสำเร็จอย่างที่ตั้งไว้ (กมลวรรณ ยอดมาลี, 2558)

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เป็นตัวกำหนดทิศทางหรือแนวทางพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรให้แต่ละบุคคลแสดงออกซึ่งพฤติกรรมในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความพึงพอใจ ตั้งใจและเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกดีต่อสิ่งที่ได้รับการตอบสนองจูงใจ และทำให้บุคคลนั้นมีความต้องการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น บุคคลที่มีแรงจูงใจจะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่าบุคคลที่ไม่มีแรงจูงใจ แรงจูงใจจะมีผลอย่างมากกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและผลการดำเนินงานขององค์กร หากหน่วยงานต้องการให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน หน่วยงานต้องทำความเข้าใจถึงความต้องการของบุคลากรและสามารถหาสิ่งจูงใจตอบสนอง ขณะเดียวกันหากความต้องการของบุคลากรมีทิศทางเดียวกันกับเป้าหมายที่ต้องการ เช่นเดียวกับ หน่วยงานสถานศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียนจะสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เกิดความรู้สึกทางบวก พึงพอใจทุ่มเทกำลังใจและกำลังความคิดในการปฏิบัติงาน มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดความรักความศรัทธาในหน่วยงาน เกิดความรู้สึกเสียสละเพื่องาน หากบุคลากรในองค์กรไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานก็จะเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลการปฏิบัติงานคุณภาพงานลดลง มีการขาดงาน ลาออกจากงาน ดังนั้น แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ เพราะความรู้สึกของคนในการปฏิบัติงานส่งผลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานสถานศึกษา และวัดความสำเร็จของการปฏิบัติงานได้จากการวัดประสิทธิผลของสถานศึกษานั้น (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2552) ซึ่งการที่ผู้ปฏิบัติเกิดความพึงพอใจในการทำงานมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยแรงจูงใจที่มีอยู่ในองค์กรหรือหน่วยงานนั้น ๆ ถ้าหน่วยงานใดมีปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานมาก บุคคลในหน่วยนั้นย่อมเกิดความพึงพอใจในการทำงานมาก มีความสุข มีแรงจูงใจในการทำงาน มีความกระตือรือร้น ตั้งใจในการทำงาน รักและอยากจะทำงานนั้นให้สำเร็จด้วยดี แต่ถ้าขาดแรงจูงใจในการทำงานก็อาจเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนการทำงานในรูปแบบต่าง ๆ ได้ เช่น ไม่ตั้งใจทำงาน ทำงานผิดพลาดเสียหาย หรือขาดงาน หยุดงานบ่อย ๆ แรงจูงใจในการทำงานจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการปฏิบัติงานในองค์กร ความพึงพอใจมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานในทุกองค์กร เพราะความต้องการที่มีคุณลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้อยู่ในสังคมที่ดี เช่น ความต้องการความสำเร็จ ความก้าวหน้า การยอมรับนับถือ

การเป็นที่รู้จัก การมีฐานะมั่นคง ความต้องการมีชื่อเสียงในสังคม ความรับผิดชอบ การให้อำนาจแก่บุคลากรเพิ่มขึ้นในงานที่มอบหมายและมีการให้อิสระในงาน ทำให้บุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงานมากขึ้น (โกมล บัวพรหม, 2553)

ประสิทธิผลของโรงเรียน เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เป็นสิ่งที่ใช้ในการวัดและตัดสินใจและบ่งชี้ถึงระดับความสามารถในการบริหารจัดการงานภายในโรงเรียนทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านบริหารงานทั่วไป งานงบประมาณ และงานอาคารสถานที่ โดยเกิดจากการที่ผู้บริหารเป็นผู้ทำให้บุคลากรในโรงเรียนมีการปฏิบัติงาน โรงเรียนเป็นในในทิศทางที่ดีและเกิดความสุข เป็นที่ยอมรับในองค์กร และชุมชน และจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 4 ที่กล่าวถึง การประกันคุณภาพภายใน ซึ่งเป็นการประเมิน ติดตาม และตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากบุคคลภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งเป็นการประเมิน ติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากบุคคลภายนอก ประสิทธิผลของโรงเรียนตามความคิดของ Mott เป็นองค์ประกอบและเป้าหมายที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ การที่โรงเรียนจะมีประสิทธิผลเพียงใด พิจารณาได้จากความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม นั่นคือ โรงเรียนที่มีสภาพทางสังคม บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้อย่างเหมาะสม มีความพร้อมในด้านทรัพยากร อุปกรณ์ เอกสาร สื่อวัสดุ เทคโนโลยีที่เหมาะสม การมีคุณภาพ มีงบประมาณและทรัพยากรเพียงพอ จะทำให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในด้านต่าง ๆ พัฒนาให้ผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเห็นคุณค่าของการดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ดังนั้น ประสิทธิผลของโรงเรียนถือได้ว่า เป็นผลแห่งความสำเร็จ เป็นตัวที่ชี้วัดผลสำเร็จของการดำเนินงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ และความมีประสิทธิผลของโรงเรียนนั้น เป็นผลที่สืบเนื่องจากการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ระบบของโรงเรียนจะมั่นคงก็ต่อเมื่อสร้างผลผลิตให้เป็นที่ยอมรับสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนต่อสภาวะแวดล้อมที่มากระทบทั้งภายในและภายนอก และสามารถสร้างความพึงพอใจในการทำงานของครู การที่โรงเรียนจะพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศได้ต้องประกอบไปด้วย องค์ประกอบแห่งความสำเร็จ 3 ประการ ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และแรงจูงใจของผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่จะมีส่วนผลักดันให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้นั้น ก็คือบุคลากรในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งการเป็นสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลนั้นจะต้องก่อให้เกิดนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง นักเรียนมีเจตคติในทางบวกเกิดการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาและสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ภายในโรงเรียนได้ (เฉลิม สุขเจริญ, 2556)

จากสภาพดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา เพื่อได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและประสิทธิผลของโรงเรียน ตลอดจนนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูของผู้วิจัยให้มีความสอดคล้องกับประสิทธิผลของโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดเทศบาลนครสงขลา
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 ประชากร คือ ครูในโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา จำนวน 370 คน จาก 5 โรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2567

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 191 คน จาก 5 โรงเรียน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมวิจัย ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check-List) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ปัจจัยจูงใจหรือปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นในการทำงาน (Motivator Factors) ปัจจัยจูงใจหรือปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นในการทำงาน (Motivator Factors) มาเป็นกรอบในการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน 2) ด้านการยอมรับนับถือ 3) ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ 4) ด้านความรับผิดชอบ 5) ด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ โดยมีข้อคำถามเนื้อหาในแต่ละด้าน จำนวน 30 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ประสิทธิผลของโรงเรียน เป็นกรอบในการศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ด้านความสามารถในการพัฒนาทัศนคติเชิงบวก 3) ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาในโรงเรียน ซึ่งแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีข้อคำถามเนื้อหาในแต่ละด้าน จำนวน 24 ข้อ

และตรวจสอบแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อแก้ไขและปรับปรุงอีกครั้ง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alfa - coefficient) ของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) 0.70 ขึ้นไป ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น ซึ่งแบบสอบถามงานวิจัยครั้งนี้ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 5 ด้าน รวมทั้งหมด 36 ข้อคำถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .893 และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน รวมทั้งหมด 24 ข้อคำถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .916

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยนำหนังสือรับรองจากผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครสงขลา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวม

ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ครูโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา 2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ขอความอนุเคราะห์แจ้งเวียนขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามผ่านระบบการสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนด้วยการส่งแบบสอบถามแบบ Google form 4) เมื่อได้รับแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามเพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดเทศบาลนครสงขลา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 ประสิทธิผลของโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสงขลา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดเทศบาลนครสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดเทศบาลนครสงขลา โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดเทศบาลนครสงขลา โดยภาพรวมและรายด้าน

	แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1	ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน	4.49	.30	มาก	1
2	การยอมรับนับถือ	4.43	.34	มาก	5
3	ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	4.46	.31	มาก	3
4	ความรับผิดชอบ	4.48	.30	มาก	2
5	ความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	4.46	.34	มาก	4
	รวม	**4.46**	**.24**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 2 พบว่า ครู โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครสงขลา มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = .24) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = .30) รองลงมา ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 4.48,

S.D. = .30) ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = .31) และ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = .34) และด้านการยอมรับนับถือ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = .34) ตามลำดับ

2. ประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดเทศบาลนครสงขลา โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดเทศบาลนครสงขลา โดยภาพรวมและรายด้าน

	ประสิทธิผลของโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1	ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	4.49	.32	มาก	2
2	ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติเชิงบวก	4.50	.32	มาก	1
3	ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม	4.48	.32	มาก	3
4	ความสามารถในการแก้ปัญหาในโรงเรียน	4.47	.31	มาก	4
	รวม	**4.49**	**.25**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลครสงขลา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = .25) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติเชิงบวก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = .32) รองลงมา ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = .32) ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = .32) และด้านความสามารถในการแก้ปัญหาในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = .31) ตามลำดับ

3. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา โดยภาพรวม พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู (X) และประสิทธิผลของโรงเรียน (Y) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ (r_{XY} = .772) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (X_1) ด้านการยอมรับนับถือ (X_2) ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (X_3) ด้านความรับผิดชอบ (X_4) ความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ (X_5) และภาพรวมประสิทธิผลของโรงเรียน (Y) มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	**ประสิทธิผลของโรงเรียน (Y)**				
	ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติเชิงบวก	ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม	ความสามารถในการแก้ปัญหาในสถานศึกษา	**รวม**
	(Y_1)	(Y_2)	(Y_3)	(Y_4)	(Y)
ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (X_1)	.277**	.319**	.370**	.458**	.430**
ด้านการยอมรับนับถือ (X_2)	.499**	.423**	.547**	.520**	.602**
ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ (X_3)	.518**	.433**	.558**	.549**	.623**
ด้านความรับผิดชอบ (X_4)	.521**	.443**	.490**	.528**	.599**
ด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ (X_5)	.573**	.466**	.458**	.452**	.589**
ภาพรวม (X)	**.651****	**.566****	**.658****	**.678****	**.772****

** มีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา โดยภาพรวม พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู (X) และประสิทธิผลของโรงเรียน (Y) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ (r_{XY} = .772) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และด้านการยอมรับนับถือ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดตามลำดับ เนื่องด้วย ครูมีความมุ่งมั่นในการทำงานจนงานประสบความสำเร็จ และเมื่องานเกิดความสำเร็จก็นำมาซึ่งความภาคภูมิใจในผลงานของตน ที่ได้ใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน มีความพึงพอใจ ปลาบปลื้มใจในผลสำเร็จของงานที่ปฏิบัติ และงานนั้นเป็นประโยชน์และความสำเร็จต่อโรงเรียน เมื่อได้ปฏิบัติงาน บ่อยครั้งก็ทำเกิดความรู้ประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน จึงผลให้

แรงจูงใจด้านความสำเร็จในงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคลองกับงานวิจัยของ เฉลิม สุขเจริญ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาระดับแรงจูงในการทำงานและระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อศึกษาสหสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงาน กับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า บุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความสำเร็จในการทำงานของบุคคล อยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย ดานความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติเชิงบวก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้านความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และด้านความสามารถในการแก้ปัญหาในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ เนื่องด้วย ครูมีการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เน้นการสร้างค่านิยม และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ถูกต้องให้กับนักเรียน แสดงออกถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนานักเรียนให้มีระเบียบวินัย พัฒนาตนเองและมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา พัฒนาทักษะชีวิต จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นกลุ่มเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันและรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชันญานุช ปิ่นทองคำ (2555) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียน ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการวิเคราะห์พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ (r_{xy} = .772) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (r_{X3Y} = .623) ด้านการยอมรับนับถือ (r_{X2Y} = .602) ด้านความรับผิดชอบ (r_{X2Y} = .599) ด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ (r_{X5Y} = .589) และด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (r_{X1Y} = .430) เนื่องด้วย หากครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมาก ได้รับการส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ได้ปฏิบัติงานที่ตรงกับความถนัด ได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนในการปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศที่ดี เหมาะสม และเพื่อนร่วมงานร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จะส่งผลให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา เมื่อนักเรียนตั้งใฝ่เรียนรู้ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูจึงมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ ยอดมาลี (2558) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

สรุป

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านความรับผิดชอบ ด้านลักษณะงานที่ ปฏิบัติ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง และด้านการยอมรับนับถือ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ

2. ประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลครสงขลา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติเชิงบวก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ รองลงมา ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และด้านความสามารถในการแก้ปัญหาในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ

3. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา โดยภาพรวม พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู (X) และประสิทธิผลของโรงเรียน (Y) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ (r_{XY} = .772) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา นำไปเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาและแก้ไข เรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ด้านการยอมรับนับถือ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน ควรให้การเสริมแรงทางบวก ให้กำลังใจหรือการแสดงออกที่ทำให้เห็นถึงการยอมรับ ยอมรับในความรู้ความสามารถ ได้รับการไว้วางใจ สร้างความมั่นใจให้ครูผู้ปฏิบัติด้วยการมอบหมายให้ปฏิบัติงานที่สำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กร ทำให้ครูมีแรงบันดาลใจในการทำงาน เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ส่งผลให้ได้รับการยอมรับจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารควรจัดหาโอกาสให้มีการยกย่องรับรางวัล แก่ครูผู้ปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับ

1.2 ประสิทธิผลของโรงเรียน ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา สามารถแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึงได้ทันท่วงที และส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ และรับฟังข้อเสนอแนะร่วมกันเพื่อการแก้ไขปัญหาร่วมกันจนประสบผลสำเร็จหรือผ่านเป็นไปด้วยดี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสงขลา

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ สังกัดเทศบาลนครสงขลา

2.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสงขลา

เอกสารอ้างอิง

โกมล บัวพรหม. (2553). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

กมลวรรณ ยอดมาลี. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

เฉลิม สุขเจริญ. (2556). ศึกษาระดับแรงจูงในการทำงานและระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อศึกษาสหสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชันญานุช ปิ่นทองคา. (2555).ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2552). องค์การและการบริหารจัดการ. นนทบุรี: ธิงค์ บียอนด์ บุ๊คส์.

ภารดี อนันต์นาวี. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Development of Activities Promoting Being Professional Teachers of Education Faculty Students of Mahamakut Buddhist University

พระมหาสายัณห์ เปมสีโล (วงศ์สุรินทร์)
Phramahasayan Pemasilo (Wongsurin)
สุทธินันท์ พรหมพันธุ์ใจ
Suthinun Prompunjai
วิญญู เถาถาวงษ์
Winyoo Thaothawong
พระครูสังฆรักษ์ยศวีร์ ปมุตฺโต (เวชบุตร)
Phrakhrusangharak Pamutto (Yodsawi Wechabut)
พระสุธารักษ์ ธมฺมารกฺโข
Phrasutharak Dhammarakkho
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University, Thailand
E-mail: vic32@windowslive.com

Received: 10 March 2025; Revised: 21 March 2025; Accepted: 21 March 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) พัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3) เปรียบเทียบกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการเชิงสำรวจ และการพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 97 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .457-.840 ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .971 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่า t–test (Independent Samples) การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว และการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe’) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านภาวะผู้นำครู

2. ผลการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำแนกตามเพศ โดยภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำแนกตามชั้นปี โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: กิจกรรม, สมรรถนะ, ครูมืออาชีพ

Abstract

The objectives of this research are (1) to study the professional teacher competency of students from the Faculty of Education at Mahamakut Buddhist University, (2) to develop activities that enhance the professional teacher competency of these students, and (3) to compare the activities that promote professional teacher competency, categorized by gender, age, and year of study. This is a quantitative research using survey and developmental methods. The sample group consists of 97 students/monks. The research tool used was a 30-item questionnaire, with discrimination power (r) ranging from .457 to .840. The reliability, using Cronbach's Alpha Coefficient method, was .971 for the entire questionnaire. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, hypothesis testing using t-test (Independent Samples), one-way ANOVA (F-test), and pairwise comparisons using Scheffe's method. Additionally, descriptive analysis was applied.

The research results found that:

1. The development of activities to promote the professional teacher competency of students in the Faculty of Education is overall at a high level. In specific aspects, the highest-rated aspect is curriculum management and learning management, followed by analysis, synthesis, and research to develop learners. The aspect with the lowest rating is teacher leadership.

2. The results of promoting professional teacher competency activities among education faculty students at Mahamakut Buddhist University overall and in individual aspects are at a high level.

3. The development of activities to promote the professional teacher competency of students in the Faculty of Education at Mahamakut Buddhist University, when categorized by gender, shows statistically significant differences overall at the .01, when categorized by age, shows statistically significant differences overall at the .01, categorized by year of study, show statistically significant differences overall at the .01

Keywords: Activities, Competency, Professional Teacher

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้สามารถ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน และบุคคลที่มี ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาดังกล่าวก็คือครูนั่นเอง ไม่ว่าจะยุคสมัยไหนก็ตาม “ครู ” ยังคงเป็นบุคคลสำคัญอันดับแรกที่จะช่วยสร้างคน สร้างชาตินอกจากจะสอนหนังสือแล้ว ครูยัง ต้องเป็นพ่อแม่คนที่ 2 คอยอบรมสั่งสอนประคับประคองให้เด็กเติบโตเป็นกำลังสำคัญของประเทศ ในวันข้างหน้า เพราะครูเป็นผู้ที่มีหน้าที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้และการพัฒนาโดยรอบให้เกิด ในตัวผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเชิงวิชาการ นำไปสู่การมีสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งการดำรงตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ดังนั้นการจะพัฒนาการศึกษาให้มี คุณภาพจึงย่อมต้องพึ่งพาอาศัยครูที่มีคุณภาพ ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในชีวิตคน เพราะทุกคนต้องมี ครูแต่ทั้งนี้การเป็นครูไม่ใช่การเป็นเพียงผู้สอน หรือผู้บอกวิชาเพื่อหาเลี้ยงชีพเท่านั้น ครูที่แท้จริง ต้องทำหน้าที่ชี้ถูกผิดและอบรมสั่งสอนคุณธรรมแก่ศิษย์อันเป็นการยกระดับจิตวิญญาณของมนุษย์ ที่ให้สูงสุดกว่าสัตว์ทั้งหลาย หรือกล่าวได้ว่า ครูคือผู้กำหนดอนาคตของสังคม และในส่วนของ สังคมเองก็ได้มอบความไว้วางใจให้กับครูสูง โดยฝากฝังบุตรอันเป็นที่รักมาไว้ในอ้อมอกของครู และหวังว่าบุตรของตนจะได้รับการอบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดีมีคุณธรรมควบคุมความรู้ที่ครูจะถ่ายทอด ให้แก่บุตรของตน แต่การที่ครูจะทำหน้าที่ครูให้มีประสิทธิภาพนั้นผู้เป็นครูจะต้องฝึกฝนและพัฒนาตนให้เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมในตนเองก่อนที่จะไปปลูกฝังหรือให้การอบรม สั่งสอนผู้อื่น มิฉะนั้นจะไม่เป็นที่น่าเชื่อถือศรัทธาและไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมั่นใจ เมื่อผู้เรียนได้รับการเรียนรู้จากครูที่มีความรู้มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม มีเทคนิควิธีการ สอนที่ถูกต้องและเหมาะสมก็เป็นโชคดีของผู้เรียน หากพบกับครูที่มีคุณสมบัติต่างไปจากนี้จะสร้าง ความลำบากใจให้กับผู้เรียน มีอุปสรรคปัญหาในการรับการเรียนรู้ (พระพัฒนพล สิริสุวณฺโณ (เพ็ชรไชย) และ วิทยา ทองดี, 2566)

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้กล่าวว่า เป็นความจริงที่ว่าอาชีพครู เคยเป็นความใฝ่ฝันลำดับท้ายๆ ของเด็กรุ่นใหม่ ด้วยภาระความรับผิดชอบในหน้าที่สูง และภาพลักษณ์ของความยากลำบากของอาชีพเรือจ้าง ทั้งหมดนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลถึงภาพพจน์และความนิยมในการเข้าศึกษาในสาขาวิชาครู แต่จากข้อมูลในหลายปีหลังกลับขัดแย้งกัน เพราะพบว่า จำนวนเด็กที่เลือกเรียนครูกลับเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ แต่เมื่อพิจารณาแล้วกลับพบว่าเด็กเหล่านี้มีเพียงส่วนหนึ่งที่จบออกมาเป็นครูในระบบตามที่ร่ำเรียนมา หากบัณฑิตครูระดับหัวกะทิ กลับนิยมไปเป็นติวเตอร์ตามโรงเรียนกวดวิชาต่างๆ มากขึ้น รวมถึงครูบางส่วนยังเลือกที่จะเปิดโรงเรียนกวดวิชาควบคู่กันไป เนื่องจากสร้างรายได้ที่มากกว่า อย่างไรก็ตามจากผลการสำรวจ เรื่อง “ภาพสะท้อนครูไทยในสายตาศิษย์” ของศูนย์วิจัยกรุงเทพโพลล์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ได้ชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่ศิษย์เห็นว่าครูในปัจจุบันควรปรับปรุงแก้ไขมากที่สุดอันดับแรก คือ เรื่องเทคนิคการสอน จากผลสำรวจดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่ทำให้เด็กในปัจจุบันต้องเรียนเสริมนอกเวลากันอย่างหนักหน่วง การเรียนในระบบเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอแล้วในปัจจุบัน หรือครูผู้สอนทำหน้าที่ได้ไม่ดีพอ คำถามต่างๆ เหล่านี้ อาจทำให้ต้องมีการทบทวนในเรื่องเทคนิควิธีการสอน และการถ่ายทอดวิชาความรู้ของครู (ผู้จัดการออนไลน์, 2558) และเนื่องจากหัวหน้าโครงการวิจัยเป็นผู้บริหาร และเป็นผู้สอน ทำให้ได้ทราบว่านักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย บางกลุ่มยังขาด ความรู้ประสบการณ์ในการสอน เรื่องเทคนิคการสอน และสมรรถนะความเป็นครู จึงนำมาเป็นประเด็นในการพัฒนาส่งเสริมกิจกรรมความเป็นครูมืออาชีพ เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกฝน แนวทางของความเป็นครูอย่างเหมาะสม

จากสาระสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อให้นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการในชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน ความสามารถในการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกายและสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย การสร้างความร่วมมือที่ดีกับชุมชนเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม เป็นการประสานความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเครือข่ายกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อ สนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. เพื่อเปรียบเทียบกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการเชิงสำรวจ (Survey Method) และการพัฒนา โดยอาศัยข้อมูลที่เป็นจำนวน (ตัวเลข) สัญลักษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติเข้ามาช่วยและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 130 รูป/คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 97 รูป/คน โดยกำหนดตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) อ้างใน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการใช้ตารางเลขสุ่ม

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ชั้นปี

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent variables) ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการหลัก 6 ด้าน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ การบริหารจัดการ และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียน มีขั้นตอนกระบวนการบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล การสังเคราะห์ปัญหาของผู้เรียน และการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหา

และพัฒนาผู้เรียนให้ตรงจุด ครูควรมีภาวะผู้นำความเป็นครู มีกระบวนการสร้างความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 30 ข้อ

5. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1) การสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ของผู้เข้าร่วมการพัฒนากิจกรรมการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาตามขั้นตอน ดังนี้

1.1) ศึกษาการสร้างแบบสอบถามจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพ

1.2) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพ จำนวน 30 ข้อ ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) ได้แก่ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ประมานค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

1.3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่กำหนด นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 ท่าน ในข้อ 1.4 เพื่อให้ท่านพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้แนะนำ

1.4) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเพื่อการวิจัย และแบบประเมิน (IOC) ตามที่ได้ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้อง และความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ครอบคลุมเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ โดยหาค่า IOC (Index of congruence) มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

+1 หมายถึง เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ได้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจ เป็นข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือตัดออก

-1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ไม่ได้ ควรตัดออกหรือปรับปรุงแก้ไขใหม่หมดโดยถือเกณฑ์ประเมินในแต่ละข้อมีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

1.5) นำแบบสอบฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา เพื่อนำไปทดลองใช้ (Try-Out) จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลการทดลองมาหาคุณภาพของแบบสอบถาม

1.6) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ หาคุณภาพของแบบสอบถาม จากการทดลองไปใช้วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก Item Total Correlation ใช้เกณฑ์ที่มีค่า 0.20 ถึง 1.00 เป็นข้อที่สามารถนำไปใช้ได้ โดยแบบสอบถามที่ได้ทำการวัดทุกข้อ มีค่าอยู่ในระหว่างเกณฑ์ใช้เป็นแบบสอบถามฉบับจริง ทั้งหมดมี จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .457 ถึง .840

1.7) นำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α) (Alpha Coefficient) โดยการวิจัยในครั้งนี้ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .971

1.8) จัดทำแบบสอบถามที่ตรวจสอบคุณภาพแล้วจำนวน 30 ข้อ เป็นแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

7. **การวิเคราะห์ข้อมูล**

1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา โดยหาความถี่และค่าร้อยละ

2) วิเคราะห์การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำมาเทียบกับค่าเฉลี่ย จำนวน 5 ระดับ และแปลผลดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.51-5.00 = ระดับมากที่สุด
3.51-4.50 = ระดับมาก
2.51-3.50 = ระดับปานกลาง
1.51-2.50 = ระดับน้อย
1.00-1.50 = ระดับน้อยที่สุด

3) วิเคราะห์การเปรียบเทียบการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าที่ (t-test) จำแนกตามอายุ และชั้นปี ใช้สถิติทดสอบเอฟ F-Test (One-way ANOVA) โดยการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ แตกต่างที่ระดับ .05, .01 ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของเชฟเฟ่ (Scheffe’)

4) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยหาค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านภาวะผู้นำครู

2. ผลการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก รายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านภาวะผู้นำครู

3. ผลการเปรียบเทียบกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำแนกตามเพศ โดยรวม ได้มีความคิดเห็นแตกต่างกันที่ระดับ .01 รายด้าน ด้านการพัฒนาผู้เรียน ได้มีความคิดเห็นแตกต่างกันที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่น ๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามอายุ โดยภาพรวมได้ มีความคิดเห็นแตกต่างกันที่ระดับ .01 รายด้าน ด้านการพัฒนาผู้เรียน ได้มีความคิดเห็นแตกต่างที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่น ๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามชั้นปี ปรากฏผล ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำแนกตามชั้นปี โดยภาพรวม

ผลการเปรียบเทียบโดยรวม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p-value
การบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	3	.129	.043	.564	.640
	ภายในกลุ่ม	93	7.086	.076		
	รวม	96	7.215			
การพัฒนาผู้เรียน	ระหว่างกลุ่ม	3	1.643	.548	5.100	.003**
	ภายในกลุ่ม	93	9.983	.107		
	รวม	96	11.626			
การบริหารจัดการชั้นเรียน	ระหว่างกลุ่ม	3	1.299	.433	3.131	.029*
	ภายในกลุ่ม	93	12.859	.138		
	รวม	96	14.158			
การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน	ระหว่างกลุ่ม	3	.054	.018	.197	.898
	ภายในกลุ่ม	93	8.471	.091		
	รวม	96	80525			
ภาวะผู้นำครู	ระหว่างกลุ่ม	3	1.399	.446	1.734	.165
	ภายในกลุ่ม	93	23.944	.257		
	รวม	96	25.283			
การสร้างความสัมพันธ์ความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	3	.253	.084	.575	.633
	ภายในกลุ่ม	93	13.617	.146		
	รวม	96	13.870			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	3	.348	.116	5.154	.002**
	ภายในกลุ่ม	93	2.091	.022		
	รวม	96	2.439			

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำแนกตามชั้นปี โดยรวมได้มีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 รายด้าน ด้านการพัฒนาผู้เรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษากิจกรรมการส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านการบริหารหลักสูตร และ

การจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านภาวะผู้นำครู ทั้งนี้อันเนื่องมาจาก การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพทำให้นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา และพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกัน มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และการพัฒนาสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยี สอดคล้องกับแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2567) ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนของครูที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย ระดับชั้นของผู้เรียน และประโยชน์อย่างสูงสุด ที่ผู้เรียนควรจะได้รับอย่างเหมาะสม และควรมีการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม หรือบทบาทสำคัญในการเรียนรู้อย่างเหมาะสม อันจะนำผู้เรียนไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นระบบ ที่เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง จึงมีลักษณะที่สรุปได้ดังนี้ กิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทอย่างเต็มที่และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง กิจกรรมที่ท้าทายให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการค้นหาคำตอบ โดยครูนำเสนอปัญหาและสถานการณ์ให้คิด ครูมีบทบาทช่วยชี้ช่อง แนะแนวให้นักเรียนเห็นลู่ทางในการแก้ปัญหา กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเพื่อค้นหาคำตอบ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีการร่วมมือและการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนเพื่อปรับเติม เสริมแต่ง และต่อยอดความรู้ฯลฯ สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญ์วรา ผลเจริญ (2559) ได้ศึกษาวิจัย การศึกษาสมรรถนะหลักของครูโรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัยสังกัด สพม. เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของอริยา คูหา และหริรักษ์ แก้วกับทอง (2559) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีสมรรถนะความเป็นครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเรียงตามลำดับจากมากที่สุด คือ สมรรถนะจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู รองลงมา คือ สมรรถนะการทำงานเป็นทีม สมรรถนะการบริการที่ดี

2. ผลการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านภาวะผู้นำครู ทั้งนี้อันเนื่องมาจาก การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพทำให้นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา และพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกัน มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และการพัฒนาสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยี สอดคล้องกับแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2567) ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนของครูที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย ระดับชั้นของผู้เรียน และประโยชน์อย่างสูงสุด ที่ผู้เรียนควรจะได้รับอย่างเหมาะสม และควรมีการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม หรือบทบาทสำคัญในการเรียนรู้อย่างเหมาะสม อันจะนำผู้เรียนไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นระบบ ที่เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง จึงมีลักษณะที่สรุปได้ดังนี้ กิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทอย่างเต็มที่และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง กิจกรรมที่ท้าทายให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการค้นหาคำตอบ โดยครูนำเสนอปัญหาและสถานการณ์ให้คิด ครูมีบทบาทช่วยชี้ช่อง แนะแนวให้นักเรียนเห็นลู่ทางในการแก้ปัญหา กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเพื่อค้นหาคำตอบ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีการร่วมมือและการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนเพื่อปรับเติม เสริมแต่ง และต่อยอดความรู้ฯลฯ สอดคล้องกับงานวิจัยของ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอริยา คูหา และหริรักษ์ แก้วกับทอง (2559) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง

สมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีสมรรถนะความเป็นครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเรียงตามลำดับจากมากที่สุด คือ สมรรถนะจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู รองลงมา คือ สมรรถนะการทำงานเป็นทีม สมรรถนะการบริการที่ดี

3. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำแนกตามชั้นปี โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันที่ระดับ .01 รายด้าน ด้านการพัฒนาผู้เรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกันที่ระดับ .01 และด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อันเนื่องมาจาก นักศึกษามีพื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2567) ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนของครูที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย ระดับชั้นของผู้เรียน และประโยชน์อย่างสูงสุด ที่ผู้เรียนควรจะได้รับอย่างเหมาะสม และควรมีการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม หรือบทบาทสำคัญในการเรียนรู้อย่างเหมาะสม อันจะนำผู้เรียนไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นระบบ ที่เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง จึงมีลักษณะที่สรุปได้ดังนี้ กิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทอย่างเต็มที่และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง กิจกรรมที่ท้าทายให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการค้นหาคำตอบ โดยครูนำเสนอปัญหาและสถานการณ์ให้คิด ครูมีบทบาทช่วยชี้ช่อง แนะแนวให้นักเรียนเห็นลู่ทางในการแก้ปัญหา กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเพื่อค้นหาคำตอบ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีการร่วมมือและการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนเพื่อปรับเติม เสริมแต่ง และต่อยอดความรู้ฯลฯ สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญ์วรา ผลเจริญ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาสมรรถนะหลักของครูโรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัยสังกัด สพม. เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์การสอน พบว่า แตกต่างกันที่ระดับ .05 และจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า แตกต่างกันที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของอริยา คูหาและหริรักษ์ แก้วกับทอง (2559) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่างกันในรายการ “ติดตามผลประเมินอย่างต่อเนื่อง” แตกต่างกันที่ระดับ .05 และด้านความสามารถในการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยรวมนักศึกษาที่ศึกษาสาขาวิชาต่างกันมีความคิดเห็นต่างกันที่ระดับ .05

องค์ความรู้ที่ได้รับ

ข้อค้นพบจากการวิจัยลงพื้นที่สำรวจความคิดเห็นตามสภาพจริง ของการจัดกิจกรรมการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อพัฒนาการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก เกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพ ปรากฏผล ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

สรุป

จากการวิจัยสรุปได้ว่า 1) การศึกษาสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านภาวะผู้นำครู 2) พัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) การเปรียบเทียบกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา โดยรวมได้มีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 รายด้าน ด้านการพัฒนาผู้เรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 มหาวิทยาลัยควรนโยบายหรือแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมฝึกทักษะการสอนแบบมืออาชีพ โดยการส่งเสริมกิจกรรมวาทศิลป์ การพูดที่ใช้ในการสอน การใช้เครื่องมือครู สร้างแผนการ สอน การน าเสนอสื่อ โดยเน้นในเรื่องของการสร้างจุดเด่นอย่างน่าสนใจ เพื่อพัฒนาทักษะ ความเป็นครูมืออาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ผู้บริหาร และอาจารย์ ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาการเรียนรู้การใช้หลักสูตร สถานศึกษา การออกแบบการเรียนการสอน สำหรับครู เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษาต่อไป

1.3 ผู้บริหาร และอาจารย์ ควรกำหนดนโยบาย แนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพ ของนักศึกษา และปัญหาการใช้นวัตกรรมสื่อการสอนเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน

ของนักศึกษาเพื่อจะนำไปใช้ในความเป็นครูในอนาคต ควรดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จนเกิดสัมฤทธิ์ผลที่มีประสิทธิภาพต่อไป

1.4 ผู้บริหาร และอาจารย์ ควรกำหนดนโยบาย ส่งเสริมกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพ อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ให้มากขึ้น โดยเน้นในเรื่องของจุดเด่นทางการศึกษาอย่างน่าสนใจ

1.5 มหาวิทยาลัยควรมีแนวทางในการสร้างความ เชื่อมั่นให้กับนักศึกษา ได้แก่ ด้านมีอาจารย์ผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ ที่มีความรับผิดชอบ มี ทักษะมีความเชี่ยวชาญ ทั้งทางด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ ด้านการวิจัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพ สำหรับนักศึกษาครู ในเขตพื้นที่อื่น ๆ

2.2 ควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพ นำไปสู่การวิเคราะห์เชิงปริมาน ในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ โดยใช้การสัมภาษณ์ และนำไปสู่การสร้างรูปแบบเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาดังกล่าว

2.3 ควรจะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ ตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยการศึกษาในเขตพื้นที่อื่น และตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

กัญญ์วรา ผลเจริญ. (2559). การศึกษาสมรรถนะหลักของครูโรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ทิศนา แขมมณี. (2567). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯมหานคร สุวีริยาสาส์น.

ผู้จัดการออนไลน์. (2558). ปัญหาครูไทย. (เมื่อไหร่) ใครจะสะสาง. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2567 จาก https://mgronline.com/live/detail/9580000087601.

พระพัฒนพล สิริสุวณฺโณ (เพ็ชรไชย) และวิทยา ทองดี. (2566). การพัฒนาครูสู่ความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21. บทความวิชาการ. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. 8(1), 757-766.

อริยา คูหา และหริรักษ์ แก้วกับทอง. (2559). สมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

การพัฒนากิจกรรม และส่งเสริมบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี

The Activity Development and the Support to the Moral Teachers' Roles in Buddhist Education in Pali Section

พระมหาไพจิตร อุตฺตมธมฺโม (สาฆ้อง)
Phramah Paijit Uttamthammo (Sakhong)
วรธนัท พรมศรี
Worathanat Promsri
มนตรี รอดแก้ว
Montri Lodgaew
อาทิตย์ แสงเฉวก
Artit Saengchawek
พระครูสังฆรักษ์ยศวีร์ ปมุตฺโต (เวชบุตร)
Phrakhrusangharak Yodsawi Pamoottor (Weachabut)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University, Thailand
E-mail: sonk101@hotmail.com

Received: 10 March 2025; Revised: 21 March 2025; Accepted: 21 March 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี 3) พัฒนากิจกรรม และส่งเสริมบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Methods Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูสอนนักธรรม บาลี ครูสอนพระพุทธศาสนา ครูพระสอนศีลธรรม จำนวน 140 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ ระหว่าง .457-.833 ค่าความเชื่อมั่น ได้ใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.971 แบบประเมินความพึงพอใจ จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ ระหว่าง .609-.829 ค่าความทั้งฉบับเท่ากับ 0.960 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation (r)) การวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ Multiple Regression Analysis : MR และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัญหาที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธ ศาสนาแผนกธรรมบาลี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านการอบรมศีลธรรม รองลงมาคือด้านการสอนธรรมศึกษา ด้านด้านผู้ประสานงานโรงเรียนวิถีพุทธ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านการสอนพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธ ศาสนาแผนกธรรมบาลี พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการพัฒนากิจกรรม และส่งเสริมบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: บทบาท, ครูสอนศีลธรรม, พระพุทธศาสนา, บาลี

Abstract

This research aims to: 1) Study the problems affecting the role of moral education teachers in promoting Buddhist education in the Dhamma-Bali department; 2) Investigate factors affecting the role of moral education teachers in promoting Buddhist education in the Dhamma-Bali department; 3) Develop activities and promote the role of moral education teachers in promoting Buddhist education in the Dhamma-Bali department; The research is a mixed-methods study. The sample group in this study includes 140 teachers of Dhamma-Bali, Buddhist studies, and moral education teachers. The research tools used were interviews and a questionnaire consisting of 30 items with a discriminative power (r) ranging from .457 to .833. The reliability coefficient using the alpha coefficient was 0.971 for the entire questionnaire. The satisfaction evaluation had 20 items with a discriminative power (r) ranging from .609 to .829, with a reliability coefficient of 0.960. The statistical methods used in this research include percentage (%), mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), Pearson Product Moment Correlation (r), Multiple Regression Analysis (MR), and Descriptive Analysis.

The research findings are as follows:

1. The problems affecting the role of moral education teachers in promoting Buddhist education in the Dhamma-Bali department were overall at a high level, with the highest level of concern being in the area of moral training, followed by Dhamma studies teaching, the coordinator of Buddhist way schools, and the lowest level being in teaching Buddhist education in the Dhamma-Bali department.

2. The factors affecting the role of moral education teachers in promoting Buddhist education in the Dhamma-Bali department were positively correlated, statistically significant at the .01 level.

3. The development of activities and promotion of the role of moral education teachers in promoting Buddhist education in the Dhamma-Bali department, both overall and in specific areas, were at a high level.

Keywords: Role, Moral teachers, Buddhist, Bali

บทนำ

พระสงฆ์ไทยเกี่ยวกับบทบาทในทางพระพุทธศาสนา ในการดำเนินงานของกรมการศาสนาด้านศาสนาตามกฎกระทรวงมีอำนาจหน้าที่ทำนุบำรุง ส่งเสริม และให้ความอุปถัมภ์คุ้มครองกิจการด้านพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นๆที่ทางราชการรับรอง ส่งเสริมพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและสร้างความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งดำเนินการเพื่อให้คนไทยนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นคนดี มีคุณธรรม ตระหนักดีว่าในวิถีชีวิตของคนไทยมีความผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นปูชนียบุคคลที่มีบทบาทในการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาและเสริมสร้างคุณค่าทางจิตใจให้แก่ประชาชนสืบต่ออย่างหนาแน่นในรากฐานทางวัฒนธรรมของไทย (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2553)

งานครูเป็นวิชาชีพที่ได้การยอมรับว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูงต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการ ปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงจ้าเป็นต้องพัฒนาวิชาชีพครูให้มีมาตรฐานสูงเป็นที่ยอมรับของสังคม ขณะเดียวกันก็ต้องก้าวหน้าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการ เทคโนโลยี ค่านิยม และวัฒนธรรมทางสังคม ดังนั้นการปฏิบัติงานในชั้นเรียนของครูจึงไม่ใช่สูตรที่หยุดนิ่ง ตายตัวแต่ต้องมีการเคลื่อนไหวปรับเปลี่ยนพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้โรงเรียนและ ห้องเรียนเป็นเบ้าหลอมที่ดีที่สุดในการผลิตบุคลากรออกสู่สังคม งานครูเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสติปัญญาและความสามารถที่หากหลายของเด็กแต่ละคน ดังนั้น ครูต้องอาศัย ความรอบรู้เฉพาะด้านมีการเตรียมการและวางแผนที่ดีในการสอนและการดำเนินการ อย่างเป็นกระบวนการครบวงจรนอกจากนี้ครูยังต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและคิดค้น วิธีการสอน สื่อ ตลอดจนเครื่องมือใหม่ๆ มาช่วยในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับ การพัฒนาอย่างเต็มที่และสนองตอบต่อผู้เรียนแต่ละคน จึงจำเป็นต้องคิดค้นและพัฒนา รูปแบบวิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนทัศน์ที่เปลี่ยนไป (ประวิต เอราวรรณ์, 2550)

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้กล่าวว่า เป็นความจริงที่ว่าอาชีพครู เคยเป็นความใฝ่ฝันลำดับท้ายๆ ของเด็กรุ่นใหม่ ด้วยภาระความรับผิดชอบในหน้าที่สูง และภาพลักษณ์ของความยากลำบากของอาชีพเรือจ้าง ทั้งหมดนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลถึงภาพพจน์และความนิยมในการเข้าศึกษาในสาขาวิชาครู แต่จากข้อมูลในหลายปีหลังกลับขัดแย้งกัน เพราะพบว่า จำนวนเด็กที่เลือกเรียนครูกลับเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ แต่เมื่อพิจารณาแล้วกลับพบว่าเด็กเหล่านี้มีเพียงส่วนหนึ่งที่จบออกมาเป็นครูในระบบตามที่ร่ำเรียนมา หากบัณฑิตครูระดับหัวกะทิ กลับนิยมไปเป็นติวเตอร์ตามโรงเรียนกวดวิชาต่างๆ มากขึ้น รวมถึงครูบางส่วนยังเลือกที่จะเปิดโรงเรียนกวดวิชาควบคู่กันไป เนื่องจากสร้างรายได้ที่มากกว่า อย่างไรก็ตามจากผลการสำรวจ เรื่อง “ภาพสะท้อนครูไทยในสายตาศิษย์” ของศูนย์วิจัยกรุงเทพโพลล์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ได้ชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่ศิษย์เห็นว่าครูในปัจจุบันควรปรับปรุงแก้ไขมากที่สุดอันดับแรก คือ เรื่องเทคนิคการสอน จากผลสำรวจดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่ทำให้เด็กในปัจจุบันต้องเรียนเสริมนอกเวลากันอย่างหนักหน่วง การเรียนในระบบเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอแล้วในปัจจุบัน หรือครูผู้สอนทำหน้าที่ได้ไม่ดีพอ คำถามต่างๆ เหล่านี้ อาจทำให้ต้องมีการทบทวนในเรื่องเทคนิควิธีการสอน และการถ่ายทอดวิชาความรู้ของครู (ผู้จัดการออนไลน์, 2558)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรม และส่งเสริมบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี โดยมีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา ตั้งแต่

อดีตจนถึงปัจจุบัน คำสอนของพระพุทธเจ้า ได้รับการรักษาและสืบต่อกันมาในรูปแบบของภาษาที่คนยุคปัจจุบันเรียกว่าภาษาบาลี คำสอนของพระพุทธเจ้าในรูปแบบภาษาบาลี มีความสำคัญต่อความเป็นชาวพุทธ ในพิธีสังฆกรรมสำคัญ ๆ ทางพระพุทธศาสนา ล้วนต้องใช้ภาษาบาลี สังฆกรรมนั้น ๆ จึงจะสำเร็จได้ เช่น เวลาผู้ชายบวชเป็นพระภิกษุ พิธีในการบวชทุกขั้นตอนจะต้องใช้ภาษาบาลี ต้องทำเป็นภาษาบาลี ถ้าไม่มีภาษาบาลี การบวชของพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาก็จะไม่สมบูรณ์ แม้พิธีผูกสีมา (สร้างโบสถ์) ก็ต้องใช้ภาษาบาลี ถ้าไม่มีภาษาบาลี (หรือแม้มีภาษาบาลี แต่ใช้ผิด ๆ) ก็จะไม่สามารถเป็นโบสถ์ที่สามารถใช้ประกอบพิธีบวชพระภิกษุได้ ฯลฯ ดังพุทธวจนที่ว่า พุทฺธวจนํ เตปิฏกํ ปาเลตีติ ปาลิภาษาใด รักษาไว้ซึ่งพระดำรัสของพระพุทธเจ้าคือพระไตรปิฎก ภาษานั้น ชื่อว่า ภาษาบาลี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี

3. เพื่อพัฒนากิจกรรม และส่งเสริมบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษางานวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรม และส่งเสริมบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี” เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการเชิงสำรวจ (Survey Method) และการพัฒนา โดยอาศัยข้อมูลที่เป็นจำนวน (ตัวเลข) สัญลักษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติเข้ามาช่วยในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตในด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูสอนนักธรรม บาลี ครูสอนพระพุทธศาสนา ครูพระสอนศีลธรรม นักธรรม บาลี ที่เข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี จำนวน 220 รูป/คน โดยผู้วิจัยได้ใช้จำนวนประชากรทั้งหมดในการทดลองในครั้งนี้

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เข้าร่วมการพัฒนากิจกรรม และส่งเสริมบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี ครูสอนนักธรรม บาลี ครูสอนพระพุทธศาสนา ครูพระสอนศีลธรรม นักธรรม บาลี จำนวน 140 รูป/คน โดยกำหนดตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) อ้างใน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการใช้ตารางเลขสุ่ม

2. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ของผู้เข้าร่วมการพัฒนากิจกรรม และส่งเสริมบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ **(1.1)** ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทครู ทฤษฎี เอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษาบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี **(1.2)** นำผลการศึกษา จากข้อที่ 1.1 มาสร้างเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ที่มีเนื้อหาให้ครอบคลุมหรือสอดคล้องกับกับวัตถุประสงค์ของ

การวิจัย **(1.3)** นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่กำหนด นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 ท่าน เพื่อให้ท่านพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้แนะนำ **(1.4)** ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเพื่อการวิจัย และแบบประเมิน (IOC) ตามที่ได้ปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเพื่อประเมินความถูกต้อง และความเที่ยงตรงของเนื้อหา ตรงตามโครงสร้าง และมีความสอดคล้องของเนื้อหา เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่า IOC (Index of congruence) มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

+1	หมายถึง	เห็นด้วย	เป็นข้อที่นำไปใช้ได้
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจ	เป็นข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือตัดออก
-1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย	เป็นข้อที่นำไปใช้ไม่ได้ ควรตัดออกหรือปรับปรุงแก้ไขใหม่

หมดโดยถือเกณฑ์ประเมินในแต่ละข้อมีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

(1.5) นำแบบสอบฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการสอบถามความคิดเห็นของครู เพื่อนำไปทดลองใช้ (Try – Out) จำนวน 30 รูป ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง หลักสูตร 2 วัน แล้วนำผลการทดลองมาหาคุณภาพของแบบสอบถาม (1.6) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ หาคุณภาพของแบบสอบถาม จากการทดลองไปใช้วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก Item Total Correlation ได้ใช้เกณฑ์ที่มีค่า 0.20-1.00 เป็นข้อที่นำไปใช้ในการวิจัยได้ ซึ่งแบบสอบถาม และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจ ที่ได้นำไปทำการวัดทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ทั้งหมด แบบสอบถาม จำนวน 30 ข้อ และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจ จำนวน 20 ข้อ แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .457-.833 แบบสอบถามวัดความพึงพอใจ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .609-.829 (1.7) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาด้วยวิธีการของครอนบาค ในการวิจัยในครั้งนี้ ของแบบสอบถาม จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .971 และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจ จำนวน 20 ข้อ .960 (1.8) จัดพิมพ์แบบสอบถามที่ตรวจสอบคุณภาพแล้ว จำนวน 30 ข้อ และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจ จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบวัดฉบับจริง จำนวน 140 ฉบับ นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 140 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 % และได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง และนำแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS เป็นโปรแกรมสำเร็จรูปของคอมพิวเตอร์ มีดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธ ศาสนาแผนกธรรมบาลี มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสอนพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี 2) ด้านการอบรมศีลธรรม 3) ด้านการสอนธรรมศึกษา 4) ด้านผู้ประสานงานโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 30 ข้อ โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตารางควบคู่การบรรยายผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ด อ้างอิงจาก บุญชม ศรีสะอาด (2560)

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล และสภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี ที่มีความสัมพันธ์กันกับการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา ทั้ง 4 ด้าน โดยใช้ค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation(r)) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และการวิเคราะห์การถดถอย

ของพหุคูณ Multiple Regression Analysis : MR การใช้ค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์ได้กำหนดเกณฑ์ระดับความสัมพันธ์ไว้ดังนี้

ค่า *r* เป็น (-) หมายถึง มีความสัมพันธ์ทางลบหรือทางตรงกันข้าม
ค่า *r* เป็น (+) หมายถึง มีสัมพันธ์ทางบวกหรือทางเดียวกัน
ค่า *r* เป็น +/- 0.00 ถึง 0.31 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย
ค่า *r* เป็น +/- 0.32 ถึง 0.66 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง
ค่า *r* เป็น +/- 0.67 ถึง 1.00 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 4 วิเคราะห์การสัมภาษณ์ เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนากิจกรรม และส่งเสริมบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี ครูสอนนักธรรม บาลี ครูสอนพระพุทธศาสนา ครูพระสอนศีลธรรม นักธรรม บาลี ผู้วิจัยได้สร้าง และพัฒนาขึ้น เพื่อความเที่ยงตรงของคำสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเนื้อหา

ตอนที่ 5 วิเคราะห์ความพึงพอใจหลังการพัฒนากิจกรรม และส่งเสริมบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี จำนวน 20 ข้อ ใช้แบบประเมินวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยใช้วิธีแบบมาตรวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ “การพัฒนากิจกรรม และส่งเสริมบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัญหาที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธ ศาสนาแผนกธรรมบาลี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านการอบรมศีลธรรม รองลงมาคือด้านการสอนธรรมศึกษา ด้านด้านผู้ประสานงานโรงเรียนวิถีพุทธ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านการสอนพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี

2. ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี ที่มีความสัมพันธ์กันทั้ง 4 ด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก (r = .450,369,462,667, sig < .01) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ Multiple Regression Analysis : MR มีดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความแปรปรวน

	Unstandardized Coefficients	Standardized Coefficients	t	P-value
	B	Std. Error		
(Constant)	**.901**	**.199**	**4.521**	**.000**
1. การสอนธรรมศึกษา	.294	.030	9.836	.000
2. การสอนพระพุทธฯ	.243	.025	9.746	.000
3. การอบรมศีลธรรม	.234	.028	8.220	.000

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี พบว่า มีตัวแปรผลบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษา

พระพุทธศาสนา ทั้ง 4 ด้าน ที่ร่วมกันทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (**P-value** = .000) ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 สามารถอธิบายการผันแปรของปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี ได้ร้อยละ 58.3 (R^2 = .583) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้

$$Y = .901 + .294X_1 + .243X_2 + .234X_3$$

3. ผลการพัฒนาบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธ ศาสนาแผนกธรรมบาลี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านการอบรมศีลธรรม รองลงมาคือด้านการสอนธรรมศึกษา ด้านด้านผู้ประสานงานโรงเรียนวิถีพุทธ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านการสอนพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี

อภิปรายผล

จากการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรม และส่งเสริมบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัญหาที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธ ศาสนาแผนกธรรมบาลี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านการอบรมศีลธรรม รองลงมาคือด้านการสอนธรรมศึกษา ด้านด้านผู้ประสานงานโรงเรียนวิถีพุทธ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านการสอนพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี ทั้งนี้อันเนื่องมาจาก ครูมีวิธีการพัฒนาผู้เข้าร่วมอบรม ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย การบรรยาย ฝึกให้ผู้เข้าร่วมตั้งคำถาม การเปิดโอกาสให้ถาม และอธิบายได้อย่างชัดเจน การอบรมศีลธรรมครูสอดแทรกความรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ทำให้ผู้ที่ได้รับการอบรมเกิดความสนใจได้ สอดคล้องกับแนวคิดของภาวินี สุมลตรี (2564) ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาเยาวชน คือ 1. ควรมีการนำข้อมูลสภาพการณ์/สถานการณ์ด้านเยาวชนที่เป็นข้อมูลปัจจุบัน (ปี 2563 - 2564) มาประกอบการจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาเยาวชนเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดด้านการ พัฒนาเยาวชนที่ใช้แก้ไขหรือพัฒนาตรงจุดกับสภาพความจำเป็นหรือความต้องการยิ่งขึ้น 2. ควรมีการจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาเยาวชนเพิ่มเติม สำหรับสภาพการณ์/ สถานการณ์ที่ยังไม่มีตัวชี้วัด 3. ควรมีการจัดทำตัวชี้วัดรองรับกับข้อมูลสภาพการณ์/สถานการณ์/ความต้องการ ของเยาวชนมากกว่าการรวบรวมจากโครงการ/กิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการดำเนินงาน อยู่แล้ว 4. ควรมีการเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ จากหลากหลายภาคส่วน และเยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหรือคัดเลือกตัวชี้วัดการพัฒนาเยาวชนตลอดกระบวนการ 5. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมตัวชี้วัดการพัฒนาเยาวชนในระดับประเทศ จากประเทศ ต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญของแนวโน้มและทิศทางในการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาเยาวชนของ ประเทศไทยในอนาคต 6. ควรมีการรวบรวมข้อมูล/สถิติรายละเอียดเกี่ยวกับสถานการณ์/สภาพการณ์ เยาวชนในเชิงลึกที่สามารถใช้วิเคราะห์แนวโน้มของสภาพการณ์/สถานการณ์นั้น ๆ ได้อย่างตรงจุด จะช่วยให้การค้นหาตัวชี้วัดการพัฒนาเยาวชนได้เหมาะสมกับความต้องการการพัฒนามากยิ่งขึ้น 7. ควรมีการจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาเยาวชนประเทศไทยเพื่อการวัดและ ประเมินผลความก้าวหน้าและความสำเร็จของงานพัฒนาเยาวชนได้อย่างลุ่มลึกและมีประสิทธิภาพ เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาประจักษ์ กิตฺติเมธี (ทองดาษ) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผลการวิจัย พบว่า สภาพและปัญหาการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีระดับชั้นประโยค 1-2 ในกรุงเทพมหานคร พบสภาพและปัญหาในการพัฒนา มี 8

ด้าน คือ ด้านบุคคล ด้านอุปกรณ์ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้าน สถานการณ์ด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านองค์ความรู้และด้านหลักธรรม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี ที่มีความสัมพันธ์กันทั้ง 4 ด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก (r = .450,369,462,667, sig < .01) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อันเนื่องมาจาก ครูมีวิธีการพัฒนาผู้เข้าร่วมอบรม ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย การบรรยาย ฝึกให้ผู้เข้าร่วมตั้งคำถาม การเปิดโอกาสให้ถาม และอธิบายได้อย่างชัดเจน การอบรมศีลธรรมครูสอดแทรกความรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ทำให้ผู้ที่ได้รับการอบรมเกิดความสนใจได้ สอดคล้องกับแนวคิดของภาวินี สุมลตรี (2564) ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาเยาวชน คือ 1. ควรมีการนำข้อมูลสภาพการณ์/สถานการณ์ด้านเยาวชนที่เป็นข้อมูลปัจจุบัน (ปี 2563 - 2564) มาประกอบการจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาเยาวชนเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดด้านการ พัฒนาเยาวชนที่ใช้แก้ไขหรือพัฒนาตรงจุดกับสภาพความจำเป็นหรือความต้องการยิ่งขึ้น 2. ควรมีการจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาเยาวชนเพิ่มเติม สำหรับสภาพการณ์/ สถานการณ์ที่ยังไม่มีตัวชี้วัด 3. ควรมีการจัดทำตัวชี้วัดรองรับกับข้อมูลสภาพการณ์/สถานการณ์/ความต้องการ ของเยาวชนมากกว่าการรวบรวมจากโครงการ/กิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการดำเนินงาน อยู่แล้ว 4. ควรมีการเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ จากหลากหลายภาคส่วน และเยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหรือคัดเลือกตัวชี้วัดการพัฒนาเยาวชนตลอดกระบวนการ 5. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมตัวชี้วัดการพัฒนาเยาวชนในระดับประเทศ จากประเทศ ต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญของแนวโน้มและทิศทางในการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาเยาวชนของ ประเทศไทยในอนาคต 6. ควรมีการรวบรวมข้อมูล/สถิติรายละเอียดเกี่ยวกับสถานการณ์/สภาพการณ์ เยาวชนในเชิงลึกที่สามารถใช้วิเคราะห์แนวโน้มของสภาพการณ์/สถานการณ์นั้น ๆ ได้อย่างตรงจุด จะช่วยให้การค้นหาตัวชี้วัดการพัฒนาเยาวชนได้เหมาะสมกับความต้องการการพัฒนามากยิ่งขึ้น 7. ควรมีการจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาเยาวชนประเทศไทยเพื่อการวัดและ ประเมินผลความก้าวหน้าและความสำเร็จของงานพัฒนาเยาวชนได้อย่างลุ่มลึกและมีประสิทธิภาพ เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติกาญจน์ คงชัย และกาญจนา บุญส่ง (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา ในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยการจูงใจและปัจจัยสุขอนามัยส่งผลทางบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงานครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถนำผลการวิเคราะห์มาใช้พยากรณ์ในรูปแบบของสมการการถดถอยในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้สมการการถดถอยในรูปคะแนนดิบ $Y = C + \beta1 (X1) + \beta2 (X2)$ สมการการถดถอยใน รูปคะแนนมาตรฐาน $Z = \beta1 (X1) + \beta2 (X2)$

3. ผลการพัฒนาบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธ ศาสนาแผนกธรรมบาลี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านการอบรมศีลธรรม รองลงมาคือด้านการสอนธรรมศึกษา ด้านด้านผู้ประสานงานโรงเรียนวิถีพุทธ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านการสอนพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี และความพึงพอใจหลังการพัฒนากิจกรรม และส่งเสริมบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี โดยรวมอยู่ในระดับมากและรายด้าน ด้านที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือด้านวิทยากร รองลงมาด้านบรรลุวัตถุประสงค์ ด้านอาคารสถานที่ และด้านที่มีความพึงพอใจต่ำสุด คือด้านรูปแบบของกิจกรรม ทั้งนี้อันเนื่องมาจาก วิทยากรจัดลำดับขั้นตอนในการจัดกิจกรรม มีลำดับขั้นตอนที่ดี ใช้ระยะเวลาในการบรรยายที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม มีความรู้ความสามารถในการบริการ เช่นการตอบคำถาม ชี้แจงข้อที่สงสัย และแนะนำ และบริการ

ด้วยความเสมอภาคมีความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการศาสนา (2552) ได้กล่าวว่า การจะทำให้เด็กและเยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคตได้นั้น จำเป็นต้องปลูกฝังในเรื่องศีลธรรมตั้งแต่ยังเยาว์วัย การที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น พ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ บุคคลใกล้ชิด ที่สำคัญ หลักธรรม ที่จะใช้สอนให้กับเยาวชนนั้น จะต้องเลือกเรื่องที่เหมาะสม ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้เยาวชนนั้น มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่น และนอกจากนั้นควรจะมีการหยิบยกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นตัวอย่างระหว่างการสอน นอกจากจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับเด็กและเยาวชนแล้ว จะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางความคิด ช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถฝึกการวิเคราะห์สิ่งดี หรือไม่ดี สิ่งใดที่ควรนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต สามารถรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงที่ปัจจุบัน เติบโตเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวัฒน์ ศรีสำราญ และธีระพงศ์ บุศรากูล (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ของครูพระสอนศีลธรรม โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ของครูพระสอนศีลธรรม โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สภาพความเป็นจริงการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรม โดยภาพรวม สภาพความเป็นจริงอยู่ในระดับปานกลาง

องค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบจากการวิจัยลงพื้นที่สำรวจความคิดเห็นตามสภาพจริง จากการปฏิบัติจริงของ การพัฒนากิจกรรม และส่งเสริมบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี เพื่อส่งเสริม และพัฒนาบทบาทของครูสอนศีลธรรม ปรากฏผล ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

จากการวิจัยสรุปได้ว่า 1. สภาพปัญหาที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธ ศาสนาแผนกธรรมบาลี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านการอบรมศีลธรรม รองลงมาคือด้านการสอนธรรมศึกษา ด้านด้านผู้ประสานงานโรงเรียนวิถีพุทธ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านการสอนพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี ที่มีความสัมพันธ์กันทั้ง 4 ด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = .450,369,462,667$, $sig < .01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถนำผลการวิเคราะห์มาใช้พยากรณ์ในรูปแบบของสมการการถดถอยในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ $Y = .901 + .294X_1 + .243X_2 + .234X_3$ 3. ผลการพัฒนาบทบาทของครูสอนศีลธรรมในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธ ศาสนาแผนกธรรมบาลี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านการอบรมศีลธรรม รองลงมาคือด้านการสอนธรรมศึกษา ด้านด้านผู้ประสานงานโรงเรียนวิถีพุทธ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านการสอนพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหาร และครู ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี ควรมีการสอนธรรมศึกษา ที่เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกมีความสะดวกในการสามารถเข้ามาศึกษาได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลีต่อไป

1.2 ผู้บริหาร และครู ควรกำหนดนโยบาย แนวทางการแก้ไขปัญหาของการขาดแคลนนักเรียนแผนกธรรมบาลี และปัญหานวัตกรรมสื่อการสอนเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนแผนกธรรมบาลี ควรดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จนเกิดสัมฤทธิ์ผลที่มีประสิทธิภาพต่อไป

1.3 ผู้บริหาร และครู ควรกำหนดนโยบาย ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี อย่างเป็นระบบ ให้มากขึ้น โดยเน้นในเรื่องของจุดเด่นทางการศึกษาที่น่าสนใจ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี ในเขตพื้นที่อื่น ๆ

2.2 ควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.3 ควรจะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเรียนของการศึกษาพระพุทธศาสนาแผนกธรรมบาลี ตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยการศึกษาในเขตพื้นที่อื่น และตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2553). แนวทางการดำเนินงานหน่วยเผยแพร่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ฐิติกาญจน์ คงชัย และกาญจนา บุญส่ง. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา ในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University. 10(2), 351-364.

ธนวัฒน์ ศรีสำราญ. (2565). การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ของครูพระสอนศีลธรรม โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น. 8(6), 279-290.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ประวิต เอราวรรณ์. (2550). การวิจัยในชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า.

ผู้จัดการออนไลน์. (2558). ปัญหาครูไทย. (เมื่อไหร่) ใครจะสะสาง. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2567 จาก https://mgronline.com/live/detail/9580000087601.

พระมหาประจักษ์ กิตฺติเมธี (ทองดาษ). (2560). การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. 8(2), 101-112.

ภาวินี สุมลตรี. (2564). การศึกษาเปรียบเทียบตัวชี้วัดการพัฒนาเยาวชน กรณีศึกษา : ตัวชี้วัดการพัฒนาเยาวชนในแผนพัฒนาเด็ก และเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564 กับตัวชี้วัดแผนพัฒนาเยาวชนจากระดับอาเซียนและระดับโลก. รายงานการวิจัย. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

รูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

The Model of Development Leadership according to Buddhist of School Principles Affects the Quality of Education Management of the Office of Roi Et Primary Education Service Area 1

คมกฤช พวงศรีเคน
Khomkrit Poungsriken
อเนก ศิลปะนิลมาลย์
Anek Silpanilmalaya
พระเมธีวัชราภรณ์
Phra mathi watcharaphon
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus
E-mail: khmkvch019@gmail.com

Received: 10 February 2025; Revised: 5 August 2025; Accepted: 20 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 (2) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ (3) เพื่อประเมินรูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 420 คน เครื่องมือที่ใช้มี 2 ชนิด ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบประเมินรูปแบบ สำหรับแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงของเนื้อหา ระหว่าง 0.80-1.00 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 ส่วนแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และวิเคราะห์องค์ประกอบ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ มี 4 ด้านหลัก 15 ด้านย่อย และ 82 ตัวบ่งชี้ ส่วนประสิทธิผลการจัดการศึกษา มี 4 ด้าน 23 ตัวบ่งชี้ 2) การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้สถิติ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) และค่า Bartlett's Test of Sphericity ทุกด้านและตัวบ่งชี้ มีความสัมพันธ์กันเหมาะสมในระดับดี สามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันได้ 3) การประเมินรูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัด

การศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ทุกองค์ประกอบและทุกตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้

คำสำคัญ: รูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์, ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

Abstract

The objectives of this dissertation were: (1) To study the elements and indicators of Leadership According to Buddhist of School Principles Affects the Quality of Education Management of the Office of Roi Et Primary Education Service Area 1 (2) To examine the consistency of Leadership According to Buddhist of School Principles Affects the Quality of Education Management of the Office of Roi Et Primary Education Service Area 1 (3) to evaluate the leadership style according to Buddhism of educational institution administrators that affects educational management. Roi Et Primary Educational Service Area Office 1. The sample group used in the research included of 420 school administrators and teachers. The 2 types of instruments used in this research were questionnaires and strategy assessments. The questionnaire had a 5 level rating scale with content validity between 0.80 – 1.00. The confidence value was .96, .87. The statistic used in data analysis included of frequency, percentage, mean, standard deviation, and exploratory factor analysis and confirmatory component analysis.

The results show that: 1) Leadership according to Buddhist principles has 4 main areas, 15 sub-areas, and 82 indicators. Educational management effectiveness has 4 areas, 23 indicators. 2) Exploratory Factor Analysis (EFA) by examining the relationship between variables using Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) statistics and Bartlett's Test of Sphericity. Results of the analysis found that every component and indicator There is an appropriate relationship at a good level. Can be used for confirmatory component analysis. 3) Evaluation of leadership styles according to Buddhist principles of educational institution administrators that affect educational management of Roi Et Primary Educational Service Area Office, Area 1, every component and every indicator is appropriate and feasible.

Keywords: The Model of Development Leadership according to Buddhist, School Principles Affects the Quality of Education Management, The Office of Roi Et Primary Education Service Area 1

บทนำ

ท่ามกลางสภาวะการแข่งขัน และการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันที่นับวันจะทวีความรุนแรงและรวดเร็วขึ้น องค์การส่วนใหญ่ต่างก็มองหาผู้บริหารที่มีความรอบรู้ในเชิงวิชาการ และเชิงบริหาร ผู้บริหารที่มีความมั่นใจในตนเอง และผู้บริหารที่มีความสามารถในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ โดยมักจะละเลยเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญมากที่ผู้บริหารทุกคนควรจะต้องมี ยกตัวอย่างเช่น

การบริหารจัดการองค์การโดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ส่วนตัวกับทีมงาน โดยการไม่เห็นแก่ความสุข และประโยชน์ที่ควรเอื้อให้กับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน หรือการดาเนินงานโดยคำนึงถึงเพียงแต่ประโยชน์ส่วนตนหรือองค์การเพียงด้านวัตถุเพียงด้านเดียว ผลดีที่ได้รับมักจะเกิดขึ้นในระยะสั้น แต่จะไม่เกิดผลดีต่อตนเอง ต่อองค์การ และประเทศชาติในระยะยาวสังคมไทยในปัจจุบันจึงหันมามุ่งเน้นถึงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ดังเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

หากองค์การหรือสังคมนั้นมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูง มีศักยภาพและความสามารถสูง แม้ว่าผู้ตามดูเหมือนว่าภายนอก จะด้อยศักยภาพหรือความสามารถ ผู้นำก็จะสามารถพัฒนาหรือดึงศักยภาพและความสามารถของผู้ตามออกมาได้ ทำให้องค์การหรือสังคมนี้มีประสิทธิผลมากกว่ากลุ่มที่ผู้นำมีภาวะความเป็นผู้นำต่ำ ผู้นำ (Leader) เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จขององค์การ เพราะผู้นำมีภาวะหน้าที่และความรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้บริหารที่จะต้องดำเนินการวางแผน การจัดการ การสั่งการ และการควบคุมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาขององค์การในการปฏิบัติงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นปัญหาที่น่าสนใจของนักวิชาการ และบุคคลทั่วไปอยู่ตรงที่ว่าผู้นำมีลักษณะภาวะผู้นำ หรือความสามารถในการนำอย่างไรจึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตามทุ่มเทความรู้ความสามารถ และพยายามที่จะทำให้งานสำเร็จจนเกิดประสิทธิผล (เสาวนิต เสาณานนท์, 2542) นอกจากนี้ผู้นำองค์การยังเป็นบุคคลสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงภายในองค์การรวมทั้งเป็นผู้เสนอวิสัยทัศน์ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้กับองค์การ ผู้นำจะเสนอวิสัยทัศน์ และผลักดันนโยบายขององค์การไปสู่ผู้ใต้บังคับบัญชาในระดับต่าง ๆ ให้ดำเนินการตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์การ

หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องมีผู้นำที่กำหนดทิศทางสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลว ผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถ และทักษะที่เหมาะสม จะสามารถบริหารองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทฤษฎีภาวะผู้นำของตะวันตกแม้จะมีพื้นฐานวิทยาศาสตร์ที่แข็งแกร่ง แต่ยังไม่สมบูรณ์และไม่ครอบคลุมบริบทของสังคมตะวันออกซึ่งให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำในเชิงพุทธ โดยเฉพาะหลักไตรสิกขา ทศพิธราชธรรม และพระสูตรในพระไตรปิฎก เช่น อัคคัญสูตร ลักขณะสูตร และสัปปุริสสูตร การวิจัยนี้มุ่งศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาผู้นำสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาได้อย่างยั่งยืนตามแนวทางพระพุทธศาสนา ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาพื้นที่ดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. เพื่อประเมินรูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) โดยแบ่งระยะการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา 2) สนทนากลุ่มเพื่อยกร่างรูปแบบภาวะตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา 3) เครื่องมือที่ใช้เป็นเอกสารปประกอบการสนทนากลุ่ม 4) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ระยะที่ 2 ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ใช้รูปแบบวิธีการ วิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 1,658 คน 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ใช้สถิติวิเคราะห์เชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) คอมเลย์และเอ ลี (Comrey and A, 1992) และทาเบนิคและฟิเดล (Tabachnick, B,G, & Fidell, L, S. 2007) ได้เสนอแนะขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมในการนำไปใช้วิเคราะห์องค์ประกอบ คือ จำนวน 420 คน ถือว่า ดีมาก (As Excellent) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบประมาณค่า 5 ระดับ 4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการทดสอบสหสัมพันธ์แบบลำดับที่สำหรับความสอดคล้องกันในการตัดสินใจพหุคูณ

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) กลุ่มผู้ประเมิน กลุ่มผู้ประเมินเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านคุณธรรมจริยธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมและภาวะผู้นำ จำนวน 7 คน ได้แก่ 1) เป็นนักวิชาการหรืออาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีผลงานเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารและการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ จำนวน 2 คน 2) เป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำกับดูแลนโยบายการศึกษาและมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ จำนวน 1 คน 3) เป็นผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่กำกับดูแลและมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนด้านคุณธรรมจริยธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 คน 4) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาที่เคยได้รับรางวัลดีเด่นด้านคุณธรรม ไม่น้อยกว่า 5 ปี มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีภาวะผู้นำ ทฤษฎีด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการบริหารสถานศึกษาและการวิจัย จำนวน 2 คน 2) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยประเมินจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน และทดสอบสหสัมพันธ์ตามลำดับที่เพื่อหาความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ดังนี้ (1) หาค่าความเหมาะสม โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) จากการตัดสินใจพหุคูณของผู้เชี่ยวชาญ (2) หาค่าความเป็นไปได้ โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) จากการตัดสินใจพหุคูณของผู้เชี่ยวชาญ (3) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ (4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ มี 4 ด้านหลัก 15 ด้านย่อย และ 82 ตัวบ่งชี้ ส่วนประสิทธิผลการจัดการศึกษา มี 4 ด้าน 23 ตัวบ่งชี้ ทุกตัวมีค่าเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ คือค่าเฉลี่ยเท่ากับหรือมากกว่า 4.00 องค์ประกอบด้านหลักพรหมวิหารธรรม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย คือ (1.1) เมตตาธรรม (1.2) ธรรมกรุณา (1.3) มุทิตาธรรม และ(1.4) ธรรมอุเบกขา องค์ประกอบด้านสังคหวัตถุธรรม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย คือ (2.1) ธรรมทาน (2.2) ธรรมปิยวาจา (2.3) ธรรมอัตถจริยา และ(2.4) ธรรมสมานัตตตา องค์ประกอบด้านอิทธิบาทธรรม ประกอบด้วย 4 องค์ระกอบย่อย คือ (3.1) ธรรมฉันทะ (3.2) ธรรมวิริยะ (3.3) ธรรมจิตตะและ(3.4) ธรรมวิมังสา องค์ประกอบด้านคุณธรรมประกอบด้วย 3 องค์ปประกอบย่อย คือ (4.1) การครองตน (4.2) การครองคน (4.3) การครองงาน และองค์ประกอบด้านประสิทธิผลการจัดการศึกษาประกอบด้วยขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ (1) การบริหารงานวิชาการ (2) การบริหารงบประมาณ (3) การบริหารงานบุคคล (4) การบริหารทั่วไป เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์

2. การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผลการวิเคราะห์ดังนี้ 1) ค่าไค-สแควร์หารด้วยองศาอิสระ (df) เท่ากับ 1.631 ซึ่งได้ค่าไค-สแควร์ 280.532 ที่องศาอิสระ 172 2) ค่า GFI และ AGFI เท่ากับ .947 และ .916 ตามลำดับ 3) ค่า NFI และ CFI เท่ากับ .951 และ .980 ตามลำดับ 4) ค่า RMSEA เท่ากับ 0.038 ซึ่งทุกค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้ทุกองค์ประกอบและตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมในระดับดีและสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันได้

3. ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา ทุกองค์ประกอบและทุกตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยมีค่ามัธยฐาน (Mdn) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) ไม่เกิน 1.50

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ มี 4 ด้านหลัก 15 ด้านย่อย และ 82 ตัวบ่งชี้ ส่วนประสิทธิผลการจัดการศึกษา มี 4 ด้าน 23 ตัวบ่งชี้ ทั้งนี้อาจเพราะว่า หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับภาวะผู้นำมีความทันสมัยและสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตและการทำงานได้ โดยเฉพาะการสื่อสารที่สำคัญในสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้นำต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งสามารถใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ โดยเฉพาะ "วัตตา" หรือการพูดอย่างมีคุณภาพ ได้แก่ พูดแจ่มแจ้ง: อธิบายให้เข้าใจได้ชัดเจน พูดจูงใจ: พูดให้ผู้อื่นยอมรับและกระตือรือร้น พูดเร้าใจ: กระตุ้นความคึกคักและกระตือรือร้น พูดให้ร่าเริง: สร้างความหวังและกำลังใจให้ผู้อื่น นอกจากการพูดแล้ว ผู้นำต้องรู้จักการฟังด้วย (วจนักขโม) โดยเปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น ไม่เพียงแต่การพูดอย่างเดียว ซึ่งการฟังที่ดีถือเป็นความท้าทายสำหรับผู้นำหลายคน นอกจากนี้ยังต้องสามารถแถลงเรื่องราวสำคัญให้เข้าใจได้ดี เพื่อให้การทำงานร่วมกันมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2546) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำไว้ในหนังสือเรื่อง ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศสรุปว่า ภาวะผู้นำ ก็คือ คุณสมบัติ เช่น สติปัญญาความดีงาม ความรู้ ความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงามและกล่าวถึงลักษณะผู้นำไว้ 3 ข้อ คือ มองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประกริต รัชวัตร์ (2536) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาพยาบาล ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาพยาบาล ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 9 องค์ประกอบย่อย องค์ประกอบหลักที่ 1 การครองตน ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักไตรสิกขา หลักพรหมวิหารธรรม หลักสัปปุริสธรรม องค์ประกอบหลักที่ 2 การครองคน ประกอบด้วย

องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักกัลยาณมิตรธรรม หลักสังคหวัตถุ 4 หลักสาราณียธรรม องค์ประกอบหลัก ที่ 3 การครองงาน ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 หลักทศพิธราชธรรม หลักอิทธิบาท 4

2. การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผลการวิเคราะห์ดังนี้ 1) ค่าไค-สแควร์หารด้วยองศาอิสระ (df) เท่ากับ 1.631 ซึ่งได้ค่าไค-สแควร์ 280.532 ที่องศาอิสระ 172 2) ค่า GFI และ AGFI เท่ากับ .947 และ .916 ตามลำดับ 3) ค่า NFI และ CFI เท่ากับ .951 และ .980 ตามลำดับ 4) ค่า RMSEA เท่ากับ 0.038 ซึ่งทุกค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้ทุกองค์ประกอบและตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมในระดับดีและสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันได้ ทั้งนี้อาจเพราะว่า องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจาก 1) ค่าไค – สแควร์ หารด้วยองศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 1.631 ในที่นี้ค่าไค – สแควร์ เท่ากับ 280.532 ที่องศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 172 2) ค่าดัชนีระดับความกลมกลืน (GFI ; Goodness of Fit Index) และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI ; Adjust Goodness of Fit Index) มีค่าเท่ากับ .947 และ .916 ตามลำดับ 3) ค่าดัชนีวัดเปอร์เซ็นต์ความกลมกลืน (NFI) และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) ค่าเท่ากับ .951 และ .980 ตามลำดับ และ 4) ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.038 ซึ่งค่าดัชนีทุกค่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในสภาพการณ์ที่ผ่านมาและในปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่สอดคล้องกับทฤษฎีหรือผลงานวิจัยตามที่กำหนดเป็นองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการวิจัยทำให้มีพฤติกรรมการแสดงออกที่สอดคล้องกับทฤษฎีหรือผลงานวิจัยนั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือองค์ประกอบหลักองค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้ในรูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีปรากฏอยู่ในแนวนโยบายหรือแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น ในนโยบายคณะรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติกำหนดไว้ ในยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2556-2560) ในการส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการป้องกันปราบปรามทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐใช้มาตรการทางกฎหมาย การส่งเสริมและสนับสนุนภาคีองค์กรภาคเอกชนและเครือข่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทุจริตและประพฤติชอบสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิพงษ์ ทะกอง (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย คือ (1) ตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมได้รับการคัดสรรไว้ในโมเดลทุกตัว โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับหรือสูงกว่า 3.00 และมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายเท่ากับหรือต่ำกว่า 20% (2) โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก พิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 13.07 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 12 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p-value) เท่ากับ 0.36417 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 1.00 และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.970 และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.012 และ (3) องค์ประกอบหลักทุกตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงกว่าเกณฑ์ 0.70 องค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้ทุกตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงกว่าเกณฑ์ 0.30

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพสูง การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาบุคลากรได้อย่างยั่งยืน

องค์ประกอบของภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์

1. อิทธิบาท 4: หลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ: ความพอใจและรักในสิ่งที่ ทำ วิริยะ: ความพากเพียรและตั้งใจในการปฏิบัติงาน จิตตะ: การเอาใจใส่และมุ่งมั่นในงาน วิมังสา: การพิจารณาและตรวจสอบเพื่อปรับปรุงงานให้ดีขึ้น การนำอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ช่วยให้ผู้บริหารสามารถสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เป็นแบบอย่างที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ ทำงานเป็นทีม และเพิ่มพลังอำนาจให้กับบุคลากร

2. สังคหวัตถุ 4: หลักธรรมที่ช่วยในการครองใจคน ประกอบด้วย ทาน: การให้และแบ่งปัน ปิยวาจา: การพูดจาไพเราะ อัตถจริยา: การประพฤติที่เป็นประโยชน์ สมานัตตตา: การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ 4 ช่วยให้ผู้บริหารสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากร ส่งเสริมความร่วมมือ และสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี

3. คุณธรรมและจริยธรรม: การมีความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ผู้บริหารได้รับความเชื่อถือและนับถือจากบุคลากร

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา

สรุป

1. ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ มี 4 ด้านหลัก 15 ด้านย่อย และ 82 ตัวบ่งชี้ ส่วนประสิทธิผลการจัดการศึกษา มี 4 ด้าน 23 ตัวบ่งชี้ 2. การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผลการวิเคราะห์ดังนี้ 1) ค่าไค-สแควร์หารด้วยองศาอิสระ (df) เท่ากับ 1.631 ซึ่งได้ค่าไค-สแควร์ 280.532 ที่องศาอิสระ 172 2) ค่า GFI และ AGFI เท่ากับ .947 และ .916 ตามลำดับ 3) ค่า NFI และ CFI เท่ากับ .951 และ .980 ตามลำดับ 4) ค่า RMSEA เท่ากับ 0.038 ซึ่งทุกค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้ทุกองค์ประกอบและตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมในระดับดีและสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันได้ 3. การประเมินรูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ ทุกด้านและทุกตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาประเด็นรูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำรูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยการนำองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน 15 ด้านย่อย และ 82 ตัวบ่งชี้ไปใช้ในการจัดทำหลักสูตรอบรมหรือพัฒนาเชิงคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงพุทธให้กับผู้บริหารสถานศึกษาในเชิงรูปธรรม

2) สถานศึกษาหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำตัวบ่งชี้จากงานวิจัยไปใช้ในการประเมินตนเอง (Self-assessment) หรือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหาร เพื่อพัฒนาจุดแข็ง และปรับปรุงจุดอ่อนของการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง

3 สถานศึกษานำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา โดยเน้นการบริหารที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของไตรสิกขา ทศพิธราชธรรม และหลักธรรมจากพระไตรปิฎก เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรดำเนินการวิจัยในรูปแบบกรณีศึกษา (Case Studies) โดยเลือกสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสังเคราะห์และใช้เป็นแนวทางในการผลิตผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ

2) ควรศึกษาตัวแปรภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำเชิงวิชาการ เป็นต้น ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษา

3) ควรศึกษาวิจัยการสร้างโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) ของตัวแปรเชิงสาเหตุเพื่ออธิบายการบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ประกริต รัชวัตร์. (2536). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกของมารดาที่มีบุตรป่วยและ ไม่เคยป่วยด้วยโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบหายใจ. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). สู่การศึกษาแนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

เศาวนิต เศาณานนท์. (2542). ภาวะผู้นำ. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

สุทธิพงษ์ ทะกอง. (2560). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริการการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สำนักงานสภาพัฒนาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

Factors affecting the study of personnel development plans in the 21st Century of Chaiyaphum Provincial Administrative Organization

นาฏอนงค์ ดวงโกสุม
Natanong Duangkosum
สมปอง สุวรรณภูมา
Sompong suwannaphuma
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย
Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand
E-mail: tikky.ra@gmail.com

Received: 14 March 2025; Revised: 19 August 2025; Accepted: 20 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร บุคลากร ผู้มาติดต่อบริการ 197 คน จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น และการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า : 1) สภาพของการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัย (ภาพรวม) อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาองค์การ ด้านความผูกพันต่อองค์การและด้านความพึงพอใจในงาน ตามลำดับ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (โดยรวม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านการพัฒนาตนเอง (X1) ปัจจัยด้านการวางแผน (X2) และปัจจัยด้านนวัตกรรม (X4) ตามลำดับ และ 3) จำเป็นจะต้องพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความรู้ความสามารถ มีการศึกษาแผนเพื่อนำมาพัฒนาบุคลากรอย่างรอบด้าน ผู้บริหารมีการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานอย่างมีประสิทธิผล เป็นต้น

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษา, แผนพัฒนาบุคลากร, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This research article aims (1) to study the 21st century personnel development plan of Chaiyaphum Provincial Administrative Organization, (2) to study the factors affecting the 21st century personnel development plan of Chaiyaphum Provincial Administrative Organization, and (3) to study the guidelines for studying the 21st century personnel development plan of Chaiyaphum Provincial Administrative Organization. It is a quantitative and qualitative research. The sample group is executives, personnel, and service visitors 197 person from a sample group of 400 people. The target group used in the research is 10 people. The research tools are questionnaires and interview forms. Statistics used for data analysis are frequency, percentage, multiple regression analysis using hierarchical variable selection method and description.

The research results found that: 1) the condition of the study of the 21st century personnel development plan of Chaiyaphum Provincial Administrative Organization (overall) was at a moderate level. Considering each aspect, it was found that in terms of organizational development Organizational commitment and job satisfaction, respectively. 2) Factors that significantly influenced the study of personnel development plans in the 21st century of Chaiyaphum Provincial Administrative Organization (overall) were self-development factors (X1), planning factors (X2), and innovation factors (X4), respectively and 3) It is necessary to develop personnel in the unit to perform assigned tasks to their full potential, There is a study of the plan to develop personnel in all aspects, Executives effectively study the personnel development plan in the unit, etc.

Keywords: Factors affecting education, Human resource development plan, 21st century

บทนำ

องค์กรมีการพัฒนาสู่ยุคโลกาภิวัตน์หรือโลกไร้พรมแดน มีการเชื่อมโยง ติดต่อประสานงานเป็นเครือข่าย ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการศึกษารวมไปถึงสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีการสื่อสาร ซึ่งประเทศเป็นส่วนหนึ่งของโลกที่จำเป็นต้องพัฒนาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาประเทศคือการพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐเพื่อที่หน่วยงานจะได้ดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร สิ่งหนึ่งที่องค์กรควรพัฒนา คือ บุคลากรเพราะถ้าบุคลากรมีความรู้ความสามารถ เหมาะสมกับหน้าที่ก็จะส่งผลที่ดีต่อองค์การและตัวบุคลากรเอง ทำให้ในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ต้องกำหนดแผนการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานของตน เพื่อเป็นแนวทางในการที่จะพัฒนาบุคลากรของตนไปในทิศทางต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเป้าหมายของหน่วยงาน และเพื่อให้มีการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (พิชิต เทพวรรณ์, 2554)

แผนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ถือว่าเป็นความท้าทายเนื่องจากการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ มีความทันสมัยรวดเร็วเป็นอย่างมาก ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุดขององค์กรและเป็น ปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ขององค์กรให้ประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและประชาชนผู้รับบริการ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญต่อองค์กร เพื่อที่จะให้องค์กรเตรียมความพร้อมก้าว ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต จึงทำให้ทุกองค์กรมีการวาง แผนการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยต้องคาดการณ์ล่วงหน้าว่าอะไรจะเกิดขึ้นบ้าง เพื่อให้สอดรับกับยุทธศาสตร์ที่หน่วยงานหรือองค์กรกำหนด (ปิยวรรณ ปินตาโมงค์, 2560)

ยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2560 - 2569 ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่ 5 การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับภารกิจและทิศทางการพัฒนาประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปฏิรูปและพัฒนาบุคลากรเพื่อให้ได้มาซึ่งกำลังคนที่มีคุณภาพและปริมาณที่จำเป็นในการพัฒนาพร้อมทั้งการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความสุขในการปฏิบัติงาน พัฒนาสมรรถนะ สากลแก่บุคลากรกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเติบโตของท้องถิ่นและการแข่งขันของประเทศ พร้อมนี้สำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น ได้มีประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น เรื่องยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2561 – 2565 เพื่อให้คณะกรรมการข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นนำไปพัฒนาการบริหารทรัพยากรบุคคลตามอำนาจหน้าที่เพื่อเป็นกรอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารทรัพยากรบุคคลให้เป็นไปตามนโยบายภาครัฐ บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างครอบคลุม มีความทันสมัย โปร่งใส เป็นธรรม และเป็นมืออาชีพ สามารถเป็นที่พึ่งสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนในท้องถิ่น พัฒนาท้องถิ่นแล ประเทศชาติก้าวหน้าอย่างมีคุณภาพ อันจะเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมและพัฒนาที่เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งในการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน พร้อมกับมีมาตรฐานและแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคลสอดคล้องกับแผนพัฒนาข้าราชการส่วนท้องถิ่นหรือปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2560)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างมากเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ โดยมีการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดชัยภูมิ มีหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดทบทวนหรือเปลี่ยนแปลง ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดให้เป็นปัจจุบัน และเพื่อใช้เป็นกรอบในการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตจังหวัด จึงดำเนินการจัดทำโครงการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น และการจัดประชุมประชาคมระดับจังหวัด เพื่อทบทวน/เปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 เกิดประสิทธิภาพ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2560)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เป็นองค์กรที่ที่ทำงานร่วมกับประชาชน รับทราบปัญหา และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ การพัฒนาบุคลากรในสังกัดเป็นปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อน การดำเนินงานของ

องค์กรให้สามารถบริหารจัดการโดยเฉพาะด้านบริการประชาชนได้รวดเร็ว ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิผล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยมีข้อปัญหาหลักที่จะศึกษา ได้แก่ การศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ อยู่ระดับใด ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีปัจจัยอะไรบ้าง และแนวทางการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากร จำนวน 400 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร บุลากร จำนวน 197 คน เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratum) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วน คำนวณหาจำนวนตัวอย่างตามสูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 197 คน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560) ส่วนกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแนวทางการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 คน ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นโดยการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ ส่วนเครื่องมือในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ ที่สร้างขึ้นโดยการศึกษาเอกสารทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดของตัวแปรตาม โดยแบ่งออกเป็น 1 ตอน

ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เป็นคำถามประเภทสัมภาษณ์เชิงลึกในภาคสนาม

3. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดขอบเขตของคำถาม และโครงสร้างของแบบสอบถาม 3) นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา 4) แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 5) นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทำการทดสอบ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 40 คน จากนั้นนำมาทดสอบความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.842

การสร้างเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) นำข้อมูลที่ได้กำหนดเป็นโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3) จัดทำแบบสัมภาษณ์ 4) นำแบบสัมภาษณ์เสนอที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบคุณภาพ และนำไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

4. **การเก็บรวบรวมข้อมูล**

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยตามขั้นตอนดังนี้ 1) ขอหนังสืออนุญาตการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจากบัณฑิตวิทยาลัย 2) ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ 3) รวบรวมแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน 4) นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ตามขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยประสานงาน เพื่อขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์ แล้วเดินทางไปตามวันเวลาที่นัดหมาย ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแนะนำตนเอง สร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกสัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์การของการสัมภาษณ์ 2) ดำเนินการสัมภาษณ์พูดคุยอย่างเป็นกันเองตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่วางไว้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงทัศนะของตนเองอย่างเต็มที่ โดยแยกเป็น 1 กลุ่ม จำนวน 10 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข้อเท็จจริง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามแล้ว ได้ดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัสเพื่อวิเคราะห์ ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสัมภาษณ์แล้ว จึงวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยคัดเลือก จำแนก จัดระเบียบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลไปเขียนรายงานการวิจัย

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์ดังนี้ 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา 2) วิเคราะห์ เอกสาร หนังสือ ตำรา โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นกรอบแนวคิด วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้การสรุปความ การตีความ และนำเสนอ ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ การศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่และร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้ (Multiple Regression Stepwise Analysis) 3) การวิเคราะห์ข้อมูลวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือแนวทางการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ สามารถสรุปได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพของการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 1 สภาพของการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวม

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการศึกษาแผนพัฒนา
ด้านความพึงพอใจในงาน	2.80	0.66	ปานกลาง
ด้านความผูกพันต่อองค์การ	2.94	.43	ปานกลาง
ด้านการพัฒนาองค์การ	3.13	0.46	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	**2.90**	**0.36**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพของการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (ภาพรวม) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =2.90, S.D=0.36) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาองค์การ ($\bar{x}$ =3.13, S.D=0.46) ด้านความผูกพันต่อองค์การ ($\bar{x}$ =2.94, S.D=0.43) และด้านความพึงพอใจในงาน ($\bar{x}$ =2.80, S.D=0.66) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวม

ลำดับตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF

ค่าคงที่	.633	.098		6.475	.000	.441	.826
ปัจจัยด้านการพัฒนาตนเอง (X_1)	.381	.013	.493	19.230	.000*	.229	.281
ปัจจัยด้านการวางแผน (X_2)	.299	.032	.438	10.968	.000*	.289	.415
ปัจจัยด้านกลยุทธ์ (X_3)	.067	.024	.178	2.790	.066	.020	.114
ปัจจัยด้านนวัตกรรม (X_4)	.117	.017	.505	7.081	.000*	.085	.150
ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลง (X_5)	.156	.023	.026	2.370	.088	.098	-.009

SE_{est} = ±.07726 R = .795; R^2=. 701 ; Adj. R^2 =.798; F = 395.688; p-value =0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (โดยรวม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านการพัฒนาตนเอง (X1) ปัจจัยด้านการวางแผน (X2) และปัจจัยด้านนวัตกรรม (X4) ตัวแปรทั้ง 3 ตัว มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .381 .299 และ .117 ตามลำดับ และปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (โดยรวม) อย่างไม่มีค่าสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านกลยุทธ์ (X3) และปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลง (X5) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

แนวทางการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 พบว่า 1) จำเป็นจะต้องพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความรู้ความสามารถ 2) มีการศึกษาแผนเพื่อนำมาพัฒนาบุคลากรอย่างรอบด้าน 3) ผู้บริหารมีการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานอย่างมีประสิทธิผล 4) หน่วยงานมีการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรเพื่อต่อยอดศักยภาพบุคลากรในศตวรรษที่ 21 5) จำเป็นต้องศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานมีรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรเพื่อสร้างความผูกพันในองค์กร 6) ควรปรับกลยุทธ์ในการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานไม่คิดจะไปปฏิบัติงานที่องค์กรอื่น 7) จำเป็นจะต้องศึกษาแผนพัฒนาบุลากรเพื่อมีการแลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนาทักษะความสามารถของบุคลากรอยู่ตลอด 8) ควรมีการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้มีสวัสดิการและการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ยุติธรรม 9) ควรมีการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในองค์การมีการวางแผนกลยุทธ์และยุทธศาสตร์เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและภารกิจขององค์การ 10) ควรมีการนำแผนที่ศึกษามาปรับใช้ในการพัฒนาองค์การอย่างมีประสิทธิผล

อภิปรายผล

สภาพของการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (ภาพรวม) อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาองค์การ ด้านความผูกพันต่อองค์การและด้านความพึงพอใจในงาน ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์สุดา แก้วบุญธรรม, ศิรภัสสรศ์ วงศ์ทองดี (2562) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการการฝึกอบรมตามสมรรถนะหลักของบุคลากรกรมเสมียนตรา สำนักปลัดกระทรวงกลาโหม ผลการวิจัยพบว่า 1) บุคลากรกรม]เสมียนตรา สำนัก

ปลัดกระทรวงกลาโหม มีระดับความต้องการการฝึกอบรมตามสมรรถนะหลัก โดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 เมื่อ พิจารณาเป็น รายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจริยธรรม รองลงมาคือ ด้านการบริการที่ดีด้านความร่วม แรงร่วมใจ ด้านการสั่งสมความชำนาญในอาชีพและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) บุคลากรกรมเสมียนตรา สำนักปลัดกระทรวงกลาโหมที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับชั้น ยศ รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์ทำงานมีความต้องการการฝึกอบรมตาม สมรรถนะหลักไม่แตกต่างกัน 3) ปัจจัยจูงใจด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านลักษณะงาน ส่งผลต่อความต้องการการฝึกอบรมตามสมรรถนะหลัก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (โดยรวม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านการพัฒนาตนเอง (X1) ปัจจัยด้านการวางแผน (X2) และปัจจัยด้านนวัตกรรม (X4) ตัวแปรทั้ง 3 ตัว มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .381 .299 และ .117 ตามลำดับ และปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (โดยรวม) อย่างไม่มีค่าสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านกลยุทธ์ (X3) และปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลง (X5) ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Sypaphay Xaisongkham (2567) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลากรของ สำนักงานปลัดกระทรวงกสิกรรม และป่าไม้สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการศึกษาพบว่า พื้นฐานของการพัฒนาบุคลากรในสำนักงานปลัดกระทรวงอยู่ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 3.97) ประกอบด้วย พื้นฐานการทำงานของพนักงาน (ค่าเฉลี่ย 4.05) พื้นฐานการทำงานของผู้บริหาร (ค่าเฉลี่ย 3.94) และพื้นฐานการบริหารงานขององค์กร (ค่าเฉลี่ย 3.94) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานปลัดกระทรวง โดยรวมอยู่ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 3.94) พบว่า ปัจจัยการจูงใจได้ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 4.07) ประกอบด้วย ความสำเร็จในการทำงานของบุคลากร (ค่าเฉลี่ย 4.13) การได้รับการยอมรับ (ค่าเฉลี่ย 4.06) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.11) ความรับผิดชอบต่องานที่ปฏิบัติของบุคลากร มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.22) และความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน (ค่าเฉลี่ย 3.78) ส่วนปัจจัยการค้ำจุนได้ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับที่มาก (ค่าเฉลี่ย 3.79) ประกอบด้วย ค่าตอบแทนและ ผลประโยชน์(ค่าเฉลี่ย 3.43) โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต (ค่าเฉลี่ย 3.96) ความสัมพันธ์ของผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน (ค่าเฉลี่ย 3.96) สถานะอาชีพของบุคลากร (ค่าเฉลี่ย 3.91) นโยบายและการบริหารงาน (ค่าเฉลี่ย 3.82) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.85) ความ เป็นอยู่ส่วนตัวของบุคลากร (ค่าเฉลี่ย 3.41) ความมั่นคงในอาชีพของบุคลากร (ค่าเฉลี่ย 3.81) และวิธีการปกครองของผู้บังคับบัญชา (ค่าเฉลี่ย 3.97) ส่วนความคาดหวังต่อการท างานของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพในสำนักงานปลัดกระทรวง โดยรวมอยู่ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.22) พบว่า ความคาดหวังในปัจจัยการจูงใจต่อการทำงานของบุคลากร อยู่ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.22) ประกอบด้วย ความคาดหวังต่อความสำเร็จในการทำงาน (ค่าเฉลี่ย 4.19) ความคาดหวังต่อการได้รับการยอมรับ (ค่าเฉลี่ย 4.24) ความคาดหวังต่อลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.17) ความคาดหวัง ต่อความรับผิดชอบต่องานที่ปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.23) และคาดหวังต่อความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน (ค่าเฉลี่ย 4.27) ส่วนความคาดหวังในปัจจัยการค้ำจุนต่อการทำงานของบุคลากร อยู่ในระดับที่มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.24) ประกอบด้วย ความคาดหวังต่อค่าตอบแทนและผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.44) ความคาดหวังต่อโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต (ค่าเฉลี่ย 4.21) ความคาดหวังต่อความสัมพันธ์ของผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน (ค่าเฉลี่ย 4.22) ความคาดหวังต่อสถานะอาชีพของบุคลากร

(ค่าเฉลี่ย 4.16) ความคาดหวังต่อนโยบายและการบริหารงาน (ค่าเฉลี่ย 4.24) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (ค่าเฉลี่ย 4.22) ความคาดหวังต่อความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคลากร (ค่าเฉลี่ย 3.99) ความคาดหวังต่อความมั่นคงในอาชีพของบุคลากร (ค่าเฉลี่ย 4.17) และความคาดหวังต่อวิธีการปกครอง (ค่าเฉลี่ย 4.28)

แนวทางการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 พบว่า 1) จำเป็นจะต้องพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความรู้ความสามารถ 2) มีการศึกษาแผนเพื่อนำมาพัฒนาบุคลากรอย่างรอบด้าน 3) ผู้บริหารมีการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานอย่างมีประสิทธิผล 4) หน่วยงานมีการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรเพื่อต่อยอดศักยภาพบุคลากรในศตวรรษที่ 21 5) จำเป็นต้องศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานมีรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรเพื่อสร้างความผูกพันในองค์กร 6) ควรปรับกลยุทธ์ในการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานไม่คิดจะไปปฏิบัติงานที่องค์กรอื่น 7) จำเป็นจะต้องศึกษาแผนพัฒนาบุลากรเพื่อมีการแลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนาทักษะความสามารถของบุคลากรอยู่ตลอด 8) ควรมีการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้มีสวัสดิการและการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ยุติธรรม 9) ควรมีการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในองค์การมีการวางแผนกลยุทธ์และยุทธศาสตร์เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและภารกิจขององค์การ 10) ควรมีการนำแผนที่ศึกษามาปรับใช้ในการพัฒนาองค์การอย่างมีประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มานะชัย เทพสุรินทร์ และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรสังกัดเทศบาลในเขตอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรสังกัดเทศบาลในเขตอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ การพัฒนาตนเอง การปฐมนิเทศ การได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น การสอนงานและให้คำปรึกษา การฝึกอบรมสัมมนาตรงตามตำแหน่งและสายงานและการศึกษาดูงาน กำหนดกลยุทธ์ ทบทวนและปรับปรุงโครงสร้างองค์กร การวางแผนตัดสินใจเพื่อพัฒนาในการปฏิบัติงานของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

สภาพของการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัย (ภาพรวม) อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาองค์การ ด้านความผูกพันต่อองค์การและด้านความพึงพอใจในงาน ตามลำดับ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (โดยรวม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านการพัฒนาตนเอง (X1) ปัจจัยด้านการวางแผน (X2) และปัจจัยด้านนวัตกรรม (X4) ตัวแปรทั้ง 3 ตัว มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .381 .299 และ .117 ตามลำดับ และปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (โดยรวม) อย่างไม่มีค่าสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านกลยุทธ์ (X3) และปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลง (X5) ตามลำดับ

แนวทางการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 พบว่า 1) จำเป็นจะต้องพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความรู้ความสามารถ 2) มีการศึกษาแผนเพื่อนำมาพัฒนาบุคลากรอย่างรอบด้าน 3) ผู้บริหารมีการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานอย่างมีประสิทธิผล 4) หน่วยงานมีการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรเพื่อต่อยอดศักยภาพบุคลากรในศตวรรษที่ 21 5) จำเป็นต้องศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานมีรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรเพื่อสร้างความผูกพันในองค์กร 6) ควรปรับกล

ยุทธ์ในการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานไม่คิดจะไปปฏิบัติงานที่องค์กรอื่น 7) จำเป็นจะต้องศึกษาแผนพัฒนาบุลากรเพื่อมีการแลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนาทักษะความสามารถของบุคลากรอยู่ตลอด 8) ควรมีการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้มีสวัสดิการและการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ยุติธรรม 9) ควรมีการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในองค์การมีการวางแผนกลยุทธ์และยุทธศาสตร์เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและภารกิจขององค์การ 10) ควรมีการนำแผนที่ศึกษามาปรับใช้ในการพัฒนาองค์การอย่างมีประสิทธิผล

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การ บริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ” สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1) พัฒนาบุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความรู้ความสามารถ
2) ศึกษาแผนเพื่อนำมาพัฒนาบุคลากรอย่างรอบด้าน
3) ผู้บริหารมีการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน
4) มีการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรเพื่อต่อยอดศักยภาพบุคลากร
5) ศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานมีรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร
6) ปรับกลยุทธ์ในการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน
7) ศึกษาแผนพัฒนาบุลากรเพื่อมีการแลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนาทักษะความสามารถ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การ บริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ให้หน่วยงาน ควรที่ยึดหลักการให้ความรู้ความเข้าใจต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอย่างจริงจัง เพื่อจะได้อย่างมีประสิทธิผล

1.2 ควรสร้างความร่วมมือประสานงานกับทุก ๆ ฝ่าย โดยมีการยึดถือหลักต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิผล

1.3 หน่วยงานควรกำหนดนโยบายการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีแบบแผนอย่างชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิผล

2. ข้อเสนอสำหรับผู้ปฏิบัติ

2.1 รณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องนำการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

2.2 ผู้บริหารควรกำหนดแนวทางการต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 โดยมีแบบแผนอย่างชัดเจน และสามารถนำไปปรับใช้อย่างเป็นรูปธรรม

2.3 ควรให้บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 โดยยึดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิผล

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

หากมีวิจัยครั้งต่อไปเกี่ยวกับ “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ” ในครั้งต่อไปผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

3.1 ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกโดยการลงสัมภาษณ์ถึงกระบวนการ รูปแบบ วิธีการดำเนินการในการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน

3.2 ในส่วนของการวิจัยครั้งต่อไป หลังจากที่ได้มีการดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแผนพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรจะเพิ่มจำนวนของกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมมากขึ้น ทั้งด้านขนาดพื้นที่ทำการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ประชากรกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาวิเคราะห์หามาตรการประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิผลและครอบคลุมในการบริหารจัดการองค์กร ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). การวิเคราะห์สถิติชั้นสูงด้วย SPSS for Window. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2560). รายงานสรุปผลการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประจำปี 2560. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.

ทิพย์สุดา แก้วบุญธรรม, ศิรภัสสรศ์ วงศ์ทองดี. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการการฝึกอบรมตามสมรรถนะหลักของบุคลากรกรมเสมียนตรา สำนักปลัดกระทรวงกลาโหม. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ปิยวรรณ ปินตาโมงค์. (2560). การพัฒนาบุคลากรไทยในบริบทสถานศึกษา ศตวรรษที่ 21 โรงเรียนยุวฑูตศึกษาพัฒนา เชียงใหม่. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

พิชิต เทพวรรณ์. (2554). การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์: แนวคิดและกลยุทธ์เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

มานะชัย เทพสุรินทร์, สมปอง สุวรรณภูมา, และณัฐดนัย แก้วโพนงาม. (2565). แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรสังกัดเทศบาลในเขตอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิจัยวิชาการ. 5(5), 127-142.

Sypaphay Xaisongkham. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานปลัดกระทรวงกสิกรรมและป่าไม้สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

Yamane, Taro. (1973). Statistics an introductory analysis. New York Harper & Row.

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

Guidelines of development for Competencies of School Administrators In the digital age of Educational Institutions Located in Special Geographic Areas under the Jurisdiction of Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 2

ชนกานต์ เกตุยอย
Chanakarn Ketyoy
วัชระ จตุพร
Watchara Jatuporn
มหาวิทยลัยพะเยา
University of Phayao
E-mail: chanakarnbube.9999@gmail.com

Received: 14 March 2025; Revised: 27 March 2025; Accepted: 28 March 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 กลุ่มประชากร จำนวน 226 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตรวัด แบบประเมินค่า 5 ระดับ ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น **(PNI $_{modified}$)** ผลการวิจัย พบว่า

1) สภาพปัจจุบันของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารและจูงใจ รองลงมา คือ ด้านความริเริ่มสร้างสรรค์และ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล,ด้านการใช่สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารและจูงใจ รองลงมา คือ ด้านความริเริ่มสร้างสรรค์ และด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล

2) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า มี 5 แนวทางการพัฒนา และวิธีการดำเนินการมีทั้งหมด 38 วิธีการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล

มี 9 วิธีการดำเนินการ 2) การพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล มี 8 วิธีการดำเนินการ 3) การพัฒนาสมรรถนะด้านความริเริ่มสร้างสรรค์ มี 6 วิธีการดำเนินการ 4) การพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารและจูงใจ มี 7 วิธีการดำเนินการ และ5) การพัฒนาสมรรถนะด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 8 วิธีการดำเนินการ

คำสำคัญ: แนวทาง, การพัฒนาสมรรถนะ, สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา, ยุคดิจิทัล

Abstract

This research article aimed to: 1) examine the current and desired digital competencies of school administrators in special area schools under the Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 2, and 2) investigate development approaches for these competencies. The research involved 226 persons, with data collected through a 5-point scale questionnaire (IOC index: 0.67-1.00, reliability coefficient: 0.98). Statistical analyses included frequency, percentage, mean, standard deviation, and the modified Priority Needs Index (PNI).

1) The findings revealed that the current state of digital competencies was high overall. The highest-rated dimensions were communication and motivation, followed by creative initiative, digital vision, and digital technology usage. The lowest-rated dimension was digital innovation creation. In terms of the desired state, the overall competencies were also rated highly, with similar rankings: communication and motivation ranked the highest, followed by creative initiative and digital technology usage. Digital vision received the lowest score.

2) The research identified five development approaches with 38 methods: 1) Digital innovation creation (9 methods), 2) Digital technology usage (8 methods), 3) Creative initiative (6 methods), 4) Communication and motivation (7 methods), and 5) Digital vision (8 methods).

Keywords: Guidelines, Development for competency, Competency of School Administrator, Digital Era.

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษา การบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคลากรและการเรียนรู้ การศึกษาที่มีคุณภาพถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีสมรรถนะที่เหมาะสมกับตำแหน่งเพื่อให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ (สำนักเลขาธิการครุสภา, 2548) ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงของการบริหารงานในยุคปัจจุบันผู้บริหารต้อม

มีสมรรถนะด้านดิจิทัล มีความสามารถ มีทักษะ และคุณลักษณะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารเทคโนโลยีสารสนเทศถนำไปติดต่อสื่อสาร การสร้างการเรียนรู้และการทำงานเป็นทีมใหม่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อสามรถแก้ปัญหาและใช้งานอย่างสร้างสรรค์ ด้วยความรับผิดชอบ และมีวิจารณญาณ รวมไปถึง สร้างองค์ความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่องในอนาคต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาการศึกษาของไทย โดยเน้นให้เกิดความเสมอภาคและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) จากการศึกษาพบว่าสถานศึกษาหลายแห่ง โดยเฉพาะในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ซึ่งมีโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ 45 แห่ง ยังคงเผชิญปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี ระบบอินเทอร์เน็ต และการสนับสนุนงบประมาณที่ยังไม่ทั่วถึง จากแผนปฏิบัติการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2, 2567) พบว่ามีการมุ่งเน้นพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ แต่ยังขาดโครงการที่พัฒนาโดยเฉพาะด้านสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหาร ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาหลายคนยังมีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการสถานศึกษา

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เพื่อแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะดังกล่าว เพื่อช่วยให้ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่พิเศษ สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล และเสริมสร้างคุณภาพการบริหารการศึกษาในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย คือ การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น เพื่อหาแนวทางในการพัฒนา สามรถอธิบายได้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ บุคลากรในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 543 คน

1.2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครู ในสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำนวน 226 คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (1970)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใชในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยแบ่งออกเป็น **3** ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยศึกษาทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) ด้านความริเริ่มสร้างสรรค์ 3) ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล 4) ด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล และ 5) ด้านการสื่อสารและจูงใจ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended questions) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในแต่ละด้าน โดยมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 ท่าน ผ่านข้อคำถาม ผ่านการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (**IOC**) เท่ากับ 0.67-1.00 และได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.98

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.**1**) ขอความร่วมมือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ผ่านระบบ Smart Office ซึ่งเป็นระบบจัดการของสถานศึกษา โดยแนบด้วยลิงค์ และ QR code เพื่อสแกนแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google form จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามภายในระยะเวลา 20 วันและกำหนดวันปิดระบบในการทำ แบบสอบถาม

3.3) ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถาม ได้รับกลับคืนมา 226 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 100 และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยนี้ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางการวิจัยสังคมศาสตร์มาประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์ มีลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ บุคลากรในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยวิเคราะห์ด้วยการแจกแจง ความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) และนำผลการวิเคราะห์เสนอใน รูปตารางประกอบคำบรรยายใต้ตาราง

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โรงเรียนที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จัดลำดับความคิดเห็น โดยแยกเป็นรายข้อ รายด้าน และโดยภาพรวม นำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI $_{modified}$) เป็นวิธีการที่เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โรงเรียนที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ตาราง 1 แสดงสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยภาพรวม

ข้อ	สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1	ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล	3.78	0.65	มาก	3	4.45	0.44	มาก	5
2	ด้านความริเริ่มสร้างสรรค์	3.80	0.65	มาก	2	4.51	0.49	มากที่สุด	2
3	ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล	3.78	0.67	มาก	3	4.50	0.50	มากที่สุด	3
4	ด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล	3.75	0.68	มาก	4	4.48	0.49	มาก	4
5	ด้านการสื่อสารและจูงใจ	3.83	0.68	มาก	1	4.53	0.49	มากที่สุด	1
	รวม	**3.79**	**0.63**	**มาก**		**4.50**	**0.46**	**มากที่สุด**	

จากตาราง 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารและจูงใจ รองลงมา คือ ด้านความริเริ่มสร้างสรรค์ และ ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล, ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล

สภาพที่พึงประสงค์ของของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โรงเรียนที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารและจูงใจ รองลงมา คือ ด้านความริเริ่มสร้างสรรค์ และด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล

2) ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยหาดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI $_{modified}$)

ตารางที่ 2 แสดงดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยภาพรวม

ข้อ	สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	สภาพปัจจุบัน	สภาพที่พึงประสงค์	PNI Modified	อันดับ
		$\bar{x}$	$\bar{x}$		
1	ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล	3.78	4.45	**0.177**	**5**
2	ด้านความริเริ่มสร้างสรรค์	3.80	4.51	**0.189**	**3**
3	ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล	3.78	4.50	**0.190**	**2**
4	ด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล	3.75	4.48	**0.195**	**1**
5	ด้านการสื่อสารและจูงใจ	3.83	4.53	**0.183**	**4**
	รวม	**3.79**	**4.50**	**0.187**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การประเมินความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยภาพรวมพบว่า มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะ PNI $_{modified}$ เท่ากับ 0.187 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล (PNI $_{modified}$= 0.195) มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมา ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล (PNI $_{modified}$= 0.190) และด้านความริเริ่มสร้างสรรค์ (PNI $_{modified}$=0.189) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล (PNI $_{modified}$=0.177)

3) ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โรงเรียนที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ผู้วิจัยได้เรียงลำดับความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจากความต้องการจำเป็นมาก ไปหาความต้องการจำเป็นน้อย โดยเรียงลำดับไปทีละด้าน พบว่า มีแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ปรากฏเป็น 5 แนวทางการพัฒนา และมีวิธีดำเนินการในการพัฒนา 38 วิธีการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล มี 9 วิธีการดำเนินการ 2) การพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล มี 8 วิธีการดำเนินการ 3) การพัฒนาสมรรถนะด้านความริเริ่มสร้างสรรค์ มี 6 วิธีการดำเนินการ 4) การพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารและจูงใจ มี 7 วิธีการดำเนินการ และ5) การพัฒนาสมรรถนะด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 8 วิธีการดำเนินการ ตามลำดับ อธิบายได้ดังนี้

1) การพัฒนาสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล มีค่า PNI $_{modified}$ 0.195 ซึ่งมีผลความความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ผู้วิจัยสามารถเรียงลำดับความจำเป็นในแต่ละข้อ โดยใช้ค่า PNI $_{modified}$ เป็นเกณฑ์ จึงได้แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล มีวิธีดำเนินการในการพัฒนา 9 วิธีการ ได้แก่

1.1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความสามารถในการนำผลงานทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่สร้างขึ้นไปนำเสนอและเผยแพร่ผ่านสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย

1.2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความสามารถตัดสินใจใช้เครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสมกับงานและนวัตกรรมได้

1.3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความเป็นผู้นำและสร้างแรงบันดาลใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับบุคลากรทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี

1.4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความสามารถด้านการออกแบบ และสร้างสรรค์ผลงานทางเทคโนโลยีดิจิทัลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และแอปพิลเคชันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5) ผู้บริหารมีควรพัฒนาศักยภาพด้านความริเริ่มในการสร้างความเจริญเติบโต ให้กับองค์กรโดยใช้การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับทุกส่วนงาน

1.6) ผู้บริหารสถานศึกษาควรระบุปัญหาทางเทคนิคจากการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล และแก้ไขปัญหาเหล่านั้นเบื้องต้นได้

1.7) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความสามารถด้านปรับปรุงข้อมูล สารสนเทศและเนื้อหาดิจิทัลเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและใช้ในระบบการบริหารการศึกษา

1.8) ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำข้อมูลมาสร้างสารสนเทศด้วยวิธีการออกแบบ ปรับปรุง และประยุกต์ใช้งาน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือ สร้างผลงานใหม่

1.9) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรม

2) การพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่า PNI $_{modified}$ 0.190 ซึ่งมีผลความความต้องการจำเป็นอันดับที่ 2 ผู้วิจัยสามารถเรียงลำดับความจำเป็นในแต่ละข้อ โดยใช้ค่า PNI $_{modified}$ เป็นเกณฑ์ จึงได้แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล มีวิธีดำเนินการในการพัฒนา 8 วิธีการ ได้แก่

2.1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสร้างเครือข่ายทางโทรคมนาคมในการเสนอความคิดสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรมทางเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ อยู่เสมอ

2.2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาสามารถด้านการนำเครื่องมือและเทคโนโลยีดิจิทัลที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและการบริหารสถานศึกษาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

2.3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความสามารถใช้ ICT ในการทำวิจัยทางเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์หรือฮาร์ดแวร์ทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยสำหรับบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้พร้อมในการใช้งาน

2.6) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้ ICT ในการออกแบบการเรียนรู้ในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.7) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีระบบในการดูแลเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ

2.8) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษานำโปรแกรมทางเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. การพัฒนาสมรรถนะด้านความริเริ่มสร้างสรรค์ มีค่า PNI $_{modified}$ 0.148 ซึ่งมีผลความความต้องการจำเป็นเป็นอันดับที่ 3 ผู้วิจัยสามารถเรียงลำดับความจำเป็นในแต่ละข้อ โดยใช้ค่า PNI $_{modified}$ เป็นเกณฑ์ จึงได้แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านความริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิธีดำเนินการในการพัฒนา 6 วิธีการ ได้แก่

3.1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมทางเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ กับองค์กรภายนอก และผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดทำนวัตกรรมทางเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

3.2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถในการนำข้อมูลมาสร้างสารสนเทศทางเทคโนโลยีดิจิทัลด้วยวิธีการออกแบบ ปรับปรุง และประยุกต์ใช้งานเพื่อแก้ไขปัญหาหรือ สร้างผลงานใหม่ และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวทางการประเมินผลการใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร

3.4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือเพื่อวัดผลและประเมินผล

3.5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนร่วมกันคิดค้นนวัตกรรมทางเทคโนโลยีดิจิทัลในยุคดิจิทัล

3.6) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษาสร้างนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง

4) การพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารและจูงใจ มีค่า PNI $_{modified}$ 0.183 ซึ่งมีผลความความต้องการจำเป็นอันดับที่ 4 ผู้วิจัยสามารถเรียงลำดับความจำเป็นในแต่ละข้อ โดยใช้ค่า PNI $_{modified}$ เป็นเกณฑ์ จึงได้แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านการสื่อสารและจูงใจ มีวิธีดำเนินการในการพัฒนา 7 วิธีการ ได้แก่

4.1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ตรงประเด็นเข้าใจง่ายและสามารถถ่ายทอดความคิดได้อย่างหลากหลาย

4.2) ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาความสามารถในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารการทำงาน และแลกเปลี่ยนความรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาทักษะประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษาให้กับผู้รับบริการผ่านอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้บริหารสถานศึกษาวารพัฒนาความสามารถในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับนำเสนองานในการประชุมบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความสามารถในการสั่งงาน สั่งการภายในองค์กร ผ่านสื่อออนไลน์ กลุ่มสื่อออนไลน์ ได้อย่างหลากหลายและมีประสิทธิภาพ และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างกลยุทธการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทำงานได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

4.5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความสามารถในการสื่อสารให้บุคลากรในองค์กรสามารถปรับตัวพัฒนาตนเอง และสร้างนวัตกรรมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

4.6) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการแบ่งปันข้อมูล สารสนเทศ และเนื้อหาดิจิทัลกับผู้อื่นผ่านสื่อดิจิทัล

ที่เหมาะสม

4.7) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสร้างเครือข่ายดิจิทัล เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การพัฒนาสมรรถนะด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีค่า PNI $_{modified}$ 0.177 ซึ่งมีผลความความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ผู้วิจัยสามารถเรียงลำดับความจำเป็นในแต่ละข้อ โดยใช้ค่า PNI $_{modified}$ เป็นเกณฑ์ จึงได้แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีวิธีดำเนินการในการพัฒนา 8 วิธีการ ได้แก่

5.1) ผู้บริหารสถานศึกษามีภาพลักษณ์ที่ดี มีจุดยืน มีความชัดเจน และความเป็นเลิศทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล

5.2) ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงาน

5.3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความสามารถในการกำหนด ทิศทาง แนวหรือทางการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างชัดเจน และผู้บริหารสถานศึกษามีการคิดเชิงกลยุทธ์และการวางแผนสำหรับอนาคต สามารถวางแผนหรือคาดการณ์ความสำเร็จในอนาคตได้

5.4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถในการกำหนดนโยบาย และเป้าหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมความตระหนักและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของประเทศ

5.5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรยึดถือเป้าหมายหลักของ องค์กร โดยมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินงานให้งานมีคุณภาพและประสิทธิภาพ และผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

5.6) ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาความสามารถด้านสร้างความร่วมแรงร่วมใจและสร้างบรรยากาศที่ดีในการกระตุ้น การปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างเหมาะสม

5.7) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนแองด้านความเป็นผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัล

5.8) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถในการกำหนดทิศทาง ภารกิจ และเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ดังนี้

1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

1.1) สภาพปัจจุบันของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมากจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาและสมรรถนะในยุคดิจิทัลที่ควรมี และอาจเป็นเพราะผู้บริหารได้ผ่านการคัดเลือก การสอบคัดเลือกเพื่อเข้ารับการบรรจุแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ได้ผ่านการอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาตนเอง ดังนั้นจึงทำให้ผู้บริหาร มีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง แสดงให้เห็นว่า

ผู้บริหารมีความตระหนักในการปฏิบัติงานด้านการบริหารผู้บริหารสถานศึกษามีการแบ่งปันข้อมูล สารสนเทศและเนื้อหาดิจิทัลกับผู้อื่นผ่านสื่อดิจิทัลที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีเป้าหมายในการทำงานชัดเจน มีความรับผิดชอบในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ อดุลศักดิ์ ทองคำ (2566) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับแนวคิดของ พิชญาภรณ์ จะนันท์ (2566) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.2) สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมากจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาและสมรรถนะในยุคดิจิทัลที่ควรมี และอาจเป็นเพราะผู้บริหารได้ผ่านการคัดเลือก การสอบคัดเลือกเพื่อเข้ารับการบรรจุแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ได้ผ่านการอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาตนเอง ดังนั้นจึงทำให้ผู้บริหาร มีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความตระหนักในการปฏิบัติงานด้านการบริหารผู้บริหารสถานศึกษามีการแบ่งปันข้อมูล สารสนเทศ และเนื้อหาดิจิทัลกับผู้อื่นผ่านสื่อดิจิทัลที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีเป้าหมายในการทำงานชัดเจน มีความรับผิดชอบในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อดุลศักดิ์ ทองคำ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับแนวคิดของ พิชญาภรณ์ จะนันท์ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะ ด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

2) แนวทางในการพัฒนาของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ได้มาโดยการเก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในแต่ละด้าน เมื่อได้วิเคราะห์ข้อมูล การหาค่าความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยพิจารณาเรียงลำดับความสำคัญของ ความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยตามลำดับ มี 5 แนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย 1) การพัฒนาสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล 2) การพัฒนาสมรรถนะด้าน

การใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล 3) การพัฒนาสมรรถนะด้านความริเริ่มสร้างสรรค์ 4) การพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารและจูงใจ และ 5) การพัฒนาสมรรถนะด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดลศักดิ์ ทองคำ (2566) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร สถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร พบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนครที่ต้องพัฒนา คือ การสื่อสารและการจูงใจ โดยมีแนวทางพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ความสามารถในการพูด เขียน สื่อสาร โต้ตอบ ในโอกาสและสถานการณ์ต่าง ๆ 2) การพูดโน้มน้าวจูงใจให้ผู้อื่นเห็นด้วย ยอมรับ เพื่อเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้และให้เข้าใจตรงกัน และ 3) ทักษะการสื่อสารด้านการพูดและติดต่อสื่อสารกับองค์กรอื่น ๆ และ งานวิจัยของ สุนันทนา กุศลประเสริฐ (2565,บทคดย่อ)ได้ทำการศึกษา การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลกพบว่า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล 2) ด้านการสื่อสารและสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ 3) ด้านการรู้ดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ 4) ด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเป็นองค์กรดิจิทัล 5) ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ 6) ด้านจรรยาบรรณและความปลอดภัยในการใช้ดิจิทัล อีกทั้งยังสอดคล้อง กับงานงานวิจัยของ หาญชัย เกียรติฟูเฟื่อง (2565) ได้ศึกษาความต้องการพัฒนาคุณลักษณะในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารศึกษาในยุคดิจิทัล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมาก และด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

การนำแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ประกอบด้วย 5 แนวทางในการพัฒนา คือ 1) การพัฒนาสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล มี 9 วิธีการดำเนินการ 2) การพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล มี 8 วิธีการดำเนินการ 3) การพัฒนาสมรรถนะด้านความริเริ่มสร้างสรรค์ มี 6 วิธีการดำเนินการ 4) การพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารและจูงใจ มี 7 วิธีการดำเนินการ และ 5) การพัฒนาสมรรถนะด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 8 วิธีการดำเนินการ ซึ่งการนำแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลไปใช้ ต้องดำเนินการภายใต้ความร่วมมือของหน่วยงานต้นสังกัดที่เป็นหน่วยงานในการกำหนดกรอบแนวทางในการพัฒนา เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ส่งผลให้สถานศึกษา ครู นักเรียน รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเกิดความมั่นใจในการบริหารงานภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

แนวทางในการพัฒนาของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จากการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบัน ในภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารและจูงใจ รองลงมา คือ ด้านความริเริ่มสร้างสรรค์ และ ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล, ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล และสภาพที่พึงประสงค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายได้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารและจูงใจ รองลงมา คือ ด้านความริเริ่ม และด้านการใช้สื่อเทคโนโลยี ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล และได้แนวทางจากการวิเคราะห์ดัชนีความจำเป็น เรียงลำดับได้ดังนี้ดังนี้ 1) การพัฒนาสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล มี 9 วิธีการดำเนินการ 2) การพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล มี 8 วิธีการดำเนินการ 3) การพัฒนาสมรรถนะด้านความริเริ่มสร้างสรรค์ มี 6 วิธีการดำเนินการ 4) การพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารและจูงใจ มี 7 วิธีการดำเนินการ และ5) การพัฒนาสมรรถนะด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 8 วิธีการดำเนินการ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองด้านการสื่อสารและจูงใจ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยในลำดับสูงสุด ดังนั้นควรพัฒนาให้มีแนวทางในการส่งเสริมด้านการสื่อสารและจูง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน ข้อมูลสารสนเทศ ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม

1.2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ด้านด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันต่ำสุดท้าย ควรมีแนวทางในการพัฒนา

วางกรอบแนวทางอย่างชัดเจน เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัลที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพในการบริหารงานในอนาคต

1.3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลดิจิทัล เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาขีดความสามารถในกำหนดทิศทาง ภารกิจ และเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้มีการจัดทำการวิเคราะห์ตนเองและบริบทของสถานศึกษาในด้านการใช้ดิจิทัลในการบริหาร เพื่อนำผลการวิเคราะห์บริบไปกำหนดทิศทาง ภารกิจ และเป้าหมายการทำงานในอนาคตต่อไป

1.4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล โดยเฉพาะในเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการนำผลงานทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่สร้างขึ้นไปนำเสนอและเผยแพร่ผ่านสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย เนื่องผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสมรรถนะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล มีเป็นแนวทางที่ต้องได้รับการพัฒนาสูงสุด จึงต้องควรได้รับการพัฒนาตามแนวทางที่แนะนำ หรือศึกษาและพัฒนาแนวทางที่ตั้งไว้เพื่อให้เกิดการพัฒนาในอนาคต

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรวิจัยเกี่ยวกับ เรื่อง การพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาใน ด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล เพื่อเพื่อนำข้อมูลให้หน่วยงานที่รับผิดชอบไปพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา และนำไปพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาทั่วประเทศในรูปแบบเดียวกันหรือคล้ายกันต่อไป

2.2) ควรวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสื่อสารและแรงจูงใจ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานและเพื่อเป็นแนวทางในการสื่อสารแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือบุคคลทั่วไปที่จะมีส่วนได้เสียในการบริหารงานในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.จำกัด.

พิชญาภรณ์ จะนันท์. (2565). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3.วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 11(44), 21-31.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือเกณฑ์การคัดกรองโรงเรียนที่ตั้งในพื้นที่ลักษณะพิเศษ โรงเรียนพื้นที่ภูเขาสูงในถิ่นทุรกันดาร.

สุนันทนา กุศลประเสริฐ. (2565).การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เชียงราย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

หารชัย เกียรติฟูเฟื่อง.(2565). ความต้องการพัฒนาคุณลักษณะในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. Journal of Modern Learning

Development. 7(6), 184-193.

อดุลศักดิ์ ทองคำ. (2566). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

The relationship between creative leadership of school administrators and academic administration under the office of Krabi Primary Educational Service Area

พวงศรี เสนทอง
Phuangsri senthong
นิรันดร์ จุลทรัพย์
Niran Chullasap
คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
E-mail: phuangsri.sen057@hu.ac.th

Received: 15 March 2025; Revised: 19 August 2025; Accepted: 20 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ประชากร คือ ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2,054 คน กลุ่มตัวอย่างกำหนดจากตารางเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 322 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดของสถานศึกษา จากนั้นนำมาเทียบสัดส่วน และใช้การสุ่มแบบอย่างง่าย โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าความชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.984 ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า: 1) ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.908

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์, ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, การบริหารงานวิชาการ

Abstract

This research article aims 1) to study the level of creative leadership of school administrators, 2) to study the level of academic administration of school administrators, and 3) to study the relationship between creative leadership of administrators and academic administration under the Office of Krabi Primary Educational Service Area. The population was 2,054 teachers in grades 1-6 in schools under the Office of Krabi Primary Educational Service Area in the academic year 2023. The sample consisted of 322 people using the Krejci and Morgan table. The sample was stratified by school size and then compared the proportions. Simple random sampling was used by drawing lots without putting back. The reliability of the test was found to be 0.984. A questionnaire was used as the data collection tool. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean score, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient. The research results revealed that: 1) Educational administrators under the Krabi Primary Educational Service Area Office exhibited the highest level of creative leadership overall, 2) Educational administrators under the Krabi Primary Educational Service Area Office exhibited the highest level of academic administration overall, 3) The overall relationship between creative leadership of educational administrators and academic administration in educational institutions under the Krabi Primary Educational Service Area Office exhibited a high, positive relationship, with statistical significance at the .01 level, with a correlation coefficient (r) of 0.908.

Keywords: Relationship, Creative leadership, Academic Administration

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญ ในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งใน

ปัจจุบันและอนาคต โดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (ปิยะณัฐ หมื่นวงศ์, 2564)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ถือได้ว่าต้องมีการบริหารจัดการเป็นภารกิจหลักและหน้าที่หลักของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับ ต้องมีหน้าอำนวยการ ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน นิเทศ ควบคุม กำกับ ติดตาม แก้ไขปัญหาพัฒนา การปรับปรุงการดำเนินงาน หรือกิจกรรมต่าง ๆ ในระบบทั้งการวางแผน การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไปและงานอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับนโยบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของการบริหารสถานศึกษาและเป็นงานที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาไม่ว่าสถานศึกษาระดับใด มาตรฐาน และคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับงานหลักสูตรการจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการนำเอาหลักสูตรไปใช้เป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารที่จะต้องทำและมีความรู้เรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ถูกต้องเหมาะสมจะเป็นเครื่องช่วยให้การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ งานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญในการจัดระบบงานให้มีความรัดกุมและมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้นการบริหารงานวิชาการจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติหรือบริหารงานวิชาการ (นิยม รัชตะวัฒน์วินัย 2560)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผลการศึกษาสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง และผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษาสังกัด สพป. พัทลุง เขต 2 ของปิยะณัฐ หมื่นวงศ์ และจรัส อติวิทยาภรณ์ (2565) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาและการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ทันสมัยและเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนในยุคปัจจุบัน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เป็นหน่วยงานการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นองค์กรที่มุ่งยกระดับ คุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งมีวิสัยทัศน์ เป็นองค์กร คุณภาพที่มีความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน” และมีผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ คุณภาพของผู้เรียน คุณภาพการเข้าถึงบริการศึกษา คุณภาพการบริหารจัดการ คุณภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งการบริหารจะประสบความสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดส่วนหนึ่งที่สำคัญคือผู้นำ เพราะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบาย และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อการพัฒนาสถานศึกษาทั้งระบบและเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คำนึงถึงแนวปฏิบัติต่อ

เพื่อนร่วมงานและบุคลากรในสถานศึกษาให้เหมาะสมกับภารกิจในส่วนต่าง ๆ มีความสามารถในการเผชิญปัญหา แก้ปัญหาและมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อทันต่อโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะเชิงสร้างสรรค์นั้นสามารถนำพาองค์กรให้ประสบความสำเร็จได้ในสังคมที่ไม่หยุดนิ่ง ทั้งนี้เพราะสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีความยืดหยุ่นและมีแผนที่ลื่นไหล สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดวิธีการหรือกระบวนการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ดังนั้นผู้บริหารจึงนับได้ว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาเพราะสถานศึกษาเป็นระบบย่อยของระบบการศึกษาและระบบสังคม การจัดการศึกษาในโรงเรียนจึงต้อง สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจาก ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีผู้บริหารยังต้องเป็นผู้ชำนาญทางการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพด้วย เพราะฉะนั้นผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่มีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ อิสระทางความคิด มีความยืดหยุ่น มีกระบวนการหรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและไปในทิศทางตามเป้าหมายอย่าง ชัดเจนอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สพป. กระบี่เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่สนใจการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2,054 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีการศึกษา 2566 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 322 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างตามขั้นตอนโดยศึกษาหาความรู้พื้นฐาน กำหนดนิยามศัพท์ กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า สร้างแบบสอบถามตามมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งเนื้อหาครอบคลุมขอบข่ายความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร

สถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการ สังกัด สพป. กระบี่ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา เป็นคำถามที่มีลักษณะตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

แบบสอบถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ธ (Likert's Five Rating Scale) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของภาษาและความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) นำแบบทดสอบมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับตามวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient: α) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.984

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อออกหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ 2)ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อออกหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่าง ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ 3) ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนมา จำนวน 322 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ตรวจสอบความสมบูรณ์ขอแบบสอบถามและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล 4) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติการวิจัยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ 3) การวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การมีวิสัยทัศน์	4.56	0.44	มากที่สุด

2. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.51	0.49	มากที่สุด
3. การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	4.54	0.45	มากที่สุด
4. การมีความคิดสร้างสรรค์	4.52	0.48	มากที่สุด
5. การทำงานเป็นทีม	4.53	0.53	มากที่สุด
รวม	**4.54**	**0.45**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านการมีวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.44) รองลงมาคือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.45) ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.53) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.48) ตามลำดับ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.49) ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบ แบบสอบถามสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน

2. ผลการวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยภาพรวม

การบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา	**ความคิดเห็น**		
	$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับ**
1. การพัฒนาหลักสูตร	4.57	0.43	มากที่สุด
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.54	0.49	มากที่สุด
3. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.51	0.52	มากที่สุด
4. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้	4.53	0.51	มากที่สุด
5. การนิเทศการศึกษา	4.55	0.50	มากที่สุด
6. การแนะแนวการศึกษา	4.52	0.50	มากที่สุด
7. การวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนการศึกษา	4.56	0.48	มากที่สุด
8. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.52	0.52	มากที่สุด
รวม	**4.54**	**0.45**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สพป.กระบี่ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.43) รองลงมาคือ

ด้านการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.56, S.D. = 0.48) ด้านการนิเทศการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.50) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.54, S.D. = 0.49) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.53, S.D. = 0.51) ด้านการแนะแนวการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.50) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.52) ตามลำดับ และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.52)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน 8 ด้าน

		การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสพป.กระบี่							
		Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_8
ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในภาพรวม (X)	R	.842**	.870**	.837**	.844**	.791**	.815**	.865**	.810**
	Sig.	.000**	.000**	.000**	.000**	.000**	.000**	.000**	.000**
	ทิศทางความสัมพันธ์	ทางบวก	ทางบวก	ทางบวก	ทางบวก	ทางบวก	ทางบวก	ทางบวก	ทางบวก
	ระดับความสัมพันธ์	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน 8 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม (X) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตร (Y_1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy1} = .842) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม (X) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (Y_2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy2} = .870) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม (X) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Y_3) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy3} = .837) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม (X) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (Y_4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy4} = .844) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม (X) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา (Y_5) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy5} = .791) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม (X) มี

ความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษา (Y_6) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy6} = .815) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม (X) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนการศึกษา (Y_7) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy7} = .865) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม (X) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (Y_8) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy8} = .810)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ในภาพรวม

	การบริหารงานวิชาการโดยรวม (Y)			
	R	Sig.	ทิศทางความสัมพันธ์	ระดับความสัมพันธ์
ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม (X)	.908	.000**	ทางบวก	สูง

จากตารางที่ 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม (X) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาในภาพรวม (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy} = .908)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของผู้บริหารในการผลักดันและสนับสนุนให้เกิดการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ การบริหารในลักษณะดังกล่าวยังช่วยส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทั้งผู้บริหาร บุคลากรในสถานศึกษา และนักเรียน ทั้งนี้ การที่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับสูงมากสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการสร้างความไว้วางใจในองค์กร การสนับสนุนให้บุคลากรสามารถปรับตัวและมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสถานศึกษา รวมถึงการสร้างแรงจูงใจและบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีผลสำเร็จที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรและนโยบายทางการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของดวงแข ขำนอก (2559) กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เป็นความสามารถพิเศษของผู้นำที่แสดงออกถึงการมีความรู้ความสามารถ การแก้ปัญหาและการดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ มีการติดต่อประสานงานและพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานอย่างมีศักยภาพ กระตุ้นให้เกิดความคิด

สร้างสรรค์ มีความสามารถในการนำหรือจูงใจผู้อื่น อย่างมีวิสัยทัศน์ ทำให้เกิดการเรียนรู้ในองค์กร สมาชิกตระหนักในวิสัยทัศน์ภารกิจจนทำให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2. ระดับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

การบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงความสามารถของผู้บริหารในการบริหารจัดการด้านวิชาการในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะด้านการพัฒนาหลักสูตรซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงถึงบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน รวมถึงการจัดการให้หลักสูตรมีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน โดยผู้บริหารให้ความสำคัญกับกระบวนการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้เกิดความแม่นยำและเที่ยงตรงในระบบการวัดผล นอกจากนี้ ด้านการนิเทศการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มีความสำคัญในการสนับสนุนและยกระดับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการวิจัยเชิงวิชาการในสถานศึกษา การขาดความเข้มแข็งในมิตินี้อาจส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการเป็นการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนให้ได้ผลดี และมีคุณภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.908 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมการพัฒนางานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสร้างสรรค์แนวทางใหม่ ๆ ในการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลการศึกษา นอกจากนี้ การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ความยืดหยุ่นในการปรับตัว และการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในองค์กร นอกจากนี้ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สามารถใช้ความสามารถดังกล่าวเพื่อกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งนำไปสู่การพัฒนากระบวนการทำงานและการบริหารงานวิชาการที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในมิติต่าง ๆ เช่น การสร้างวิสัยทัศน์ การบริหารความเปลี่ยนแปลง และการจัดการนวัตกรรม จะช่วยให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนและองค์กรในภาพรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะณัฐ หมื่นวงศ์ (2564) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสพป.พัทลุง เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสพป.พัทลุง เขต 2 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุป

1. ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการแนะแนวการศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.908

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากการศึกษาพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สพป.กระบี่ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยให้การยอมรับและชื่นชมความสำเร็จหรือความพยายามที่เกิดขึ้น เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ในระดับบุคคลอย่างต่อเนื่อง

1.2 จากการศึกษาพบว่า ระดับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สพป.กระบี่ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้นผู้บริหารควรจัดอบรมหรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.3 จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัด สพป.กระบี่ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาอยู่ในระดับสูง ในทิศทางบวก ผู้ดังนั้นบริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และการบริหารงานวิชาการ สังกัด สพป.กระบี่ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความแตกต่าง หลากหลาย สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาด้านการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น ระดับการศึกษา (ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา) หรือพื้นที่ที่มีบริบททางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน เพื่อศึกษาว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการในลักษณะที่แตกต่างกันอย่างไร และสามารถนำไปปรับใช้ในบริบทที่หลากหลายได้อย่างเหมาะสม

2.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารสถานศึกษาด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านระบบประกันคุณภาพการศึกษา หรือเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาหรือสมรรถนะการปฏิบัติงานของข้าราชการครู เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา.

ดวงแข ขนอก. (2559). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนครราชสีมา.

นิยม รัชตะวัฒน์วินัย. (2560). แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปิยะณัฐ หมื่นวงศ์ (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 13, 1311-1326.

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2562). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อส่งเสริมกรุงเทพฯ.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

Relationship Between Transformational Leadership and Conflict Management in Educational InstitutionsUnder the Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1

กรกมล ช่วยเต้า
Gongamon chuaytao
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ประเทศไทย
Hatyai University, Thailand
E-mail: gongamon.comsci@gmail.com

Received: 19 March 2025; Revised: 19 August 2025; Accepted: 21 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา (2) ศึกษาระดับการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา (4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัด สพป.พัทลุง เขต 1 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 278 คน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 86 คน ระดับค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .954 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการพรรณาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สังกัด สพป.พัทลุง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ระดับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัด สพป.พัทลุง เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาสังกัด สพป.พัทลุง เขต 1 ทั้งหมด 4 ด้าน คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 4) การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัด สพป.พัทลุง เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนมีวิธีการและแนวทางที่แตกต่างกันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มีภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ มุมมองของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นแล้ว แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาขึ้นอยู่กับตัวบุคคลนั้น

สถานการณ์ ณ ขณะนั้น และความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการร่วมกันแก้ปัญหาอย่างจริงจัง จนทำให้การแก้ปัญหานั้นผ่านไปได้ด้วยดีก่อให้เกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การเปลี่ยนแปลง, การบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา

Abstract

The objective of this research article were (1) Study the level of leadership, change of school administrators. (2) Study the conflict management level of school administrators (3) Study the relationship between leadership and conflict management in schools (4) Study the development of leadership, change for conflict management in educational institutions. Under the Phatthalung Region 1 is a mix research. 276 samples, 86 target groups, the confidence level of the questionnaire is equal to .954 tools used in the research are the statistics questionnaires used in the analysis of frequency, percentage, average, and standard deviation Pearson Relationship Cooperative and analysis.

Research shows: 1) Leadership level of change Under the Phatthalung Region 1, the overall level is at a high level in all areas. 2) The level of conflict management in schools Under the Phatthalung Region 1, overall, in all levels. 3) The relationship between leadership, change and conflict management in the schools under the Phatthalung District 1, all 4 areas, namely the ideology influence. Inspiration Stimulating wisdom and taking into account individuality have a positive relationship with statistical significance and 4) Study of guidelines for the development of leadership, change for conflict management in schools Under the Phatthalung Region 1, found that each school administrators have different methods and guidelines in solving problems, with leadership, vision of each person's viewpoint. Therefore Guidelines for the development of leadership, change for conflict management in schools, depending on the individual, the situation at that time and the cooperation from all parties in jointly solved the problem seriously. Until the solution to the problem is well passed, resulting in improved leadership

Keywords: Leadership, Change, Conflict management in schools

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 "การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี และให้บุคคลดังกล่าวมี สิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก ที่กำหนดในกฎกระทรวง" และสอดคล้องกับแผนพัฒนา

คุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555 - 2559 รวมทั้งกฎหมายและปฏิญญาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการจะทำให้การศึกษาบรรลุเป้าหมายดังที่กล่าวมาจะต้อง อาศัยผู้นำที่มีการบริหารสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ทำให้บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและรูปแบบในการบริหารจัดการสถานศึกษาต้องปลี่ยนไป ผู้บริหารจึงต้องอาศัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเข้ามาบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยใช้ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการเปลี่ยนแปลงแนวความคิด กลยุทธ์ให้เป็นแผนปฏิบัติงาน และเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ รวมถึงการจัดการกับอุปสรรคที่เกิดจากการปฏิบัติงาน เช่น ปัญหาความขัดแย้งในองค์กร ซึ่งผู้บริหารจะต้องจัดการกับปัญหาความขัดแย้งให้เกิดประโยชน์กับองค์กร ผู้นำในศตวรรษที่ 21 สิ่งที่ทำท้าทายความสามารถ คือ ความสามารถนำพาองค์กรของตน ได้แก่ ด้านนโยบายการสร้างอนาคต ด้านวิธีการอย่างเป็นระบบในการมองหาและคาดการณ์ถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพราะนโยบายการสร้างสรรค์สิ่งใหม่อย่างเป็นระบบ สามารถสร้างจิตสำนึกให้องค์กรในฐานะที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังทำให้องค์กรมองเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นคือโอกาสที่เกิดขึ้นมาใหม่ภายใต้บทบาทสำคัญ (พรชัย เจดามาน, 2560)

ความสำเร็จหรือความล้มเหลว ของการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขึ้นอยู่กับ ศักยภาพ และภาวะผู้นำของผู้บริหารโดย แนวคิดทฤษฎีที่เป็นที่ยอมรับกันมาก มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน และมีความสัมพันธ์กันในหมู่มวลสมาชิก จำเป็นต้องมีการพึ่งพากัน แบ่งปันกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีน้ำใจกัน มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อสร้างความร่วมมือในการแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งประกอบไปด้วยความสัมพันธ์ที่เกิดระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคลหรือองค์กรนั้น ซึ่งประกอบกันเป็นโครงสร้างของสังคม โดยเริ่มต้นจากครอบครัวที่ถือเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดของสังคม ขยายไปสู่ความสัมพันธ์ของบุคคล ในหน่วยงานหรือองค์กรที่ใหญ่ขึ้น ยิ่งสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้นเพียงใด โอกาสที่จะเกิดความขัดแย้ง ย่อมมีเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น สาเหตุสำคัญประการหนึ่งในการบริหารสถานศึกษาไม่บรรลุเป้าหมายหรือขาดประสิทธิภาพนั้นเนื่องจากการบริหารงานบุคลากรที่เกิดปัญหาความขัดแย้งกันระหว่างผู้บังคับบัญชา ปัญหาระหว่างครูกับครู ปรากฏให้เห็นอยู่เสมอว่าครูในหน่วยงานเดียวกันทะเลาะเบาะแว้งกัน แบ่งพรรคแบ่งพวก อิจฉาริษยากลั่นแกล้งกัน ความคิดเห็นแตกต่างกัน การขาดความสามัคคีกัน การทำงานที่ไม่ประสานกัน รวมถึงความขัดแย้งอันเนื่องมาจากผลประโยชน์ขัดกัน โดยเฉพาะการพิจารณาความดีความชอบ และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นทั้งในด้านความถี่และความรุนแรง ซึ่งจะเห็นจากสถิติการรับเรื่องร้องเรียนจากครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาระหน้าที่ที่จะต้องให้ความสนใจต่อปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและเอาใจใส่ที่จะหาวิธีการจัดการความขัดแย้งอย่างจริงจัง (จิตราพัชร์ ชัยรัตนหิรัญกุล, 2556)

ความขัดแย้งมีสาเหตุมาจากปัจจัย 6 ประการ คือ 1) ความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง เป็นลักษณะความขัดแย้งที่เกิดจากการบริหารระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ 2) ความขัดแย้งที่มีวิวัฒนาการ เป็นความขัดแย้งในบรรยากาศของการทำงานร่วมกันในองค์กรที่มีการแสดงออกทางความคิดเห็นที่แตกต่างกัน จนกระทั่งก่อให้เกิดผลเสียต่อความสัมพันธ์หรือในระยะยาวหรือการใช้ความไม่ซื่อสัตย์ เอารัดเอาเปรียบ และใช้คนอื่นเป็นเครื่องมือในการสร้างผลงานของตนเอง เพื่อให้ได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้น แบบนี้จึงเรียกว่าเป็นความขัดแย้งที่จะต้องหาทางแก้ไขโดยด่วน เพราะได้เกิดจุดเปลี่ยนที่ทำให้ความขัดแย้งก่อตัวขึ้น 3) ความขัดแย้งทางตรง เป็นความขัดแย้งที่มีลักษณะเกิดขึ้นโดยตรงระหว่างทั้งสองฝ่ายและจบลงด้วยข้อสรุประหว่างสองฝ่ายเท่านั้น เช่น การมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน การแย่งชิงผลประโยชน์กัน 4) ความขัดแย้งทางอ้อม เป็นความ

ขัดแย้งที่มีลักษณะของการที่แต่ละคนมีการรับรู้ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างกันเมื่อต้องมาปฏิบัติงานร่วมกันจึงก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้น 5) มีความไม่เป็นกลางเป็นลักษณะความขัดแย้งที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลไม่ยอมรับในความคิดเห็นของอีกฝ่าย มีแนวโน้มที่จะโน้มเอียงเข้าสิ่งที่ตนคิด รู้สึก และมีความต้องการยึดถือในความคิดของตนเองเป็นใหญ่ และไม่ยอมรับฟังความคิดจากผู้อื่น และ 6) เป็นผลข้างเคียงที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างบุคคลอันไม่สามารถไปด้วยกันได้ เช่นความแตกต่างทางด้านความคิดรูปแบบการทำงาน (ฐาศุกร์ จันประเสริฐ, 2558)

วิธีการในการจัดการกับความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ถือเป็นความท้าทายศักยภาพและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการบุคลากรในสถานศึกษา การจัดการกับความขัดแย้งนั้น ไม่มีวิธีใดที่ดีที่สุดจะต้องใช้การบูรณาการหลากหลายวิธีให้เข้ากับสภาวการณ์นั้น ๆ ต้องทำความเข้าใจในธรรมชาติพื้นฐานของความขัดแย้ง กระบวนการในการวิเคราะห์ และการประเมินพฤติกรรมความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการแสวงหาเครื่องมือและเทคนิควิธีการในการจัดการกับความขัดแย้งนั้นให้เหมาะสม ทำให้ความขัดแย้งแปรเปลี่ยนไปเป็นพลังสร้างสรรค์ในการทำงานร่วมกันของคนในสถานศึกษา เกิดความพึงพอใจกับบุคลากร เสริมสร้างความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ของบุคลากรอันจะส่งผลในการทำงานของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดี มีการทำงานเป็นทีม รวมทั้งยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กรภายนอกอีกด้วย (เขมมารี รักษ์ชูชีพ, 2553) การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา โดยส่วนใหญ่แล้วพบว่ามีการบริหารความขัดแย้งอยู่ในระดับมาก (กนกภรณ์ ชื่นตา, 2556) ศึกษาการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสพป.ระยอง เขต 1 พบว่า การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสพป.ระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมองค์กรของไทยมีความเป็นประชาธิปไตยที่ทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้การปกครองและการบริหารความขัดแย้งควรเน้นด้านความร่วมมือภายในองค์กรมากกว่าด้านอื่น ๆ

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา โดยเลือกสถานศึกษาในสังกัดสพป.พัทลุง เขต 1 โดยมุ่งศึกษาปัจจัยของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาองค์กรทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นการใช้การใช้ปัญญา และด้านการคำนึงการเป็นปัจเจกบุคคล (Bass & Avolio, 1994) เพื่อที่จะได้ทราบระดับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและความสัมพันธ์กับการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การทำงานร่วมกันในองค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งมีหลายสถานศึกษาที่ยังมีปัญหาความขัดแย้งหรือความไม่เข้าใจกันในการทำงาน จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข ปรับปรุง วางแผนหรือแนวทางในการแก้ปัญหาและส่งเสริมสนับสนุนการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัด สพป.พัทลุง เขต 1 จำนวน 986 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษา จำนวน 278 คน เป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยกำหนดจากตารางของเครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie & M0rgan, 1970) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม แล้วสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับสลาก ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการครูในสถานศึกษา จำนวน 278 คน เพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของข้าราชการครูในสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมตามจำนวนของสัดส่วนประชากรในการหาสัดส่วนที่เหมาะสม

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษา จำนวน 86 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้การวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยใช้สำหรับข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัด สพป.พัทลุง เขต 1 ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 3 ตอน ดังต่อไปนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะแบบปลายเปิดและเลือกคำตอบที่เกี่ยวกบข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยด้านการมีอิทธิพลอย่างอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยเป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า ให้เลือกตอบ 5 ระดับ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) เพื่อวัดระดับการบริหารความขัดแย้งผู้บริหารสถานศึกษา โดยเป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ เป็นข้อมูลเกี่ยวแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัด สพป.พัทลุง เขต 1 เป็นคำถามประเภทสัมภาษณ์เชิงลึกในภาคสนาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1. ทำหนังสือขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล 2. ติดต่อ สพป.พัทลุง เขต 1 เพื่อส่งหนังสือของความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมแนบคิวอาร์โค้ด แบบสอบถามออนไลน์ 3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล แล้วดำเนินการวิเคราะห์ตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยโทรประสานงานขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้วเดินทางไปตามวันเวลาที่นัดหมาย ดำเนินการสัมภาษณ์และเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงทัศนะในประเด็นคำถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยดำเนินการ ดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ 2. แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแปลผลตามเกณฑ์เฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) 3. แบบสอบถามตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถาม เรื่อง การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแปลผลตามเกณฑ์เฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) 4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารความขัดแย้งของในสถานศึกษา โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ตามหลักเกณฑ์ความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ทั้งนี้หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเป็นบวก (+) แสดงว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสพป.พัทลุง เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวก หมายความว่า เมื่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเพิ่มขึ้นหรือลดลง การบริหารความขัดแย้งก็จะเพิ่มขึ้นหรือลดลงไปด้วย หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเป็นลบ (-) แสดงว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สพป.พัทลุง เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางลบ หมายความว่า เมื่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเพิ่มขึ้นหรือลดลง และการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาจะมีค่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงตรงกันข้ามเสมอ

2. ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้วได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูล และนำข้อมูลไปเขียนเป็นรายงานการวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดสถิติที่ใช้ คือ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistics Package for Social Sciences) หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน Pearson Product's Moment Correlation (r) และการพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สังกัด สพป.พัทลุง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างอุดมการณ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามลำดับ

2. ระดับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัด สพป.พัทลุง เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการร่วมมือมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการประนีประนอม ด้านการยอม ด้านการเอาชนะ และด้านการหลีกเลี่ยงตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาสังกัด สพป.พัทลุง เขต 1 ทั้งหมด 4 ด้าน คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีความสัมพันธ์กับด้านการกระตุ้นปัญญา ในระดับสูง ด้านการกระตุ้นปัญญา มีความสัมพันธ์กับด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ในระดับสูง ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีความสัมพันธ์กับด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ในระดับสูง ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีความสัมพันธ์กับด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ในระดับสูง ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีความสัมพันธ์กับด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ในระดับสูง ด้านการกระตุ้นปัญญา มีความสัมพันธ์กับด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ในระดับสูง

4. การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัด สพป.พัทลุง เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนมีวิธีการและแนวทางที่แตกต่างกันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มีภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ มุมมองของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นแล้ว แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาขึ้นอยู่กับตัวบุคคลนั้น สถานการณ์ ณ ขณะนั้น และความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการร่วมกันแก้ปัญหาอย่างจริงจัง จนทำให้การแก้ปัญหานั้นผ่านไปได้ด้วยดีก่อให้เกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

อภิปรายผล

ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สังกัด สพป.พัทลุง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างอุดมการณ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาความสามารถในการนำการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ กลยุทธ์และวัฒนธรรมขององค์การพร้อมไปกับการส่งเสริมริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างความเข้าใจและความรู้สึกร่วมของผู้ตาม โดยกระบวนการของการใช้อิทธิพลของบุคคลตามความสามารถต่อกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มโดยการกระตุ้น ชี้นำผลักดันให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่นมีความเต็มใจ เพื่อที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มตามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตติยา บุญยิ้ม และคณะ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ ในภาพรวมทั้งหมดและปัจจัยในแต่ละด้านทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้าน การกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โสพินันท์ กะแหม (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับผลการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสพป.สุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยรวมมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากทุกด้าน

สรุป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้สรุปผลได้ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สังกัด สพป.พัทลุง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ระดับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสพป.พัทลุง เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาสังกัดสพป.พัทลุง เขต 1 ทั้งหมด 4 ด้าน คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาสังกัดสพป.พัทลุง เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนมีวิธีการและแนวทางที่แตกต่างกันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มีภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ มุมมองของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นแล้ว แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาขึ้นอยู่กับตัวบุคคลนั้น สถานการณ์ ณ ขณะนั้น และความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการร่วมกันแก้ปัญหาอย่างจริงจัง จนทำให้การแก้ปัญหานั้นผ่านไปได้ด้วยดีก่อให้เกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสพป. พัทลุง เขต 1” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สังกัดสพป.พัทลุง เขต 1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปพัฒนาต่อยอด ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ในข้อที่มุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์เป็นรายบุคคล ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรที่จะมุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์เป็นรายบุคคล พบปะพูดคุย สอบถามปัญหา ทำให้ผู้ตามได้รับบรรยากาศความเป็นกันเอง จะทำให้ผู้บริหารได้เข้าใจในปัญหา ทำให้ได้รับการยอมรับจากผู้ตามเป็นการลดช่องว่างในการบริหารงานของผู้บริหารกับผู้ตามมากขึ้น เมื่อเราได้รับการยอมรับผู้ตามแล้ว ผู้บริหารจะสามารถจูงใจให้ผู้ตามคล้อยตามไปในทางที่ผู้บริหารต้องการหรืออยากให้เป็น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ตามเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารสถานศึกษา

1.2 จากผลการวิจัยระดับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสพป.พัทลุง เขต 1 ด้านการให้ความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พยายามหาทางเลือกที่สร้างสรรค์และนำความคิดที่ดีของทุกฝ่ายเข้าด้วยกัน ผู้บริหารสามารถนำไปพัฒนาต่อยอด ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารสถานศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการหลีกเลี่ยง การไม่เผชิญหน้ากับสถานการณ์ ไม่มีส่วนร่วมในสถานการณ์ความขัดแย้งนั้น อาจส่งผลให้ปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข และสะสมกลายเป็นปัญหาที่ใหญ่ขึ้นได้ จะทำให้มีส่งผลกระทบการต่อการบริหารสถานศึกษา

1.3 จากผลการวิจัยระดับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสพป.พัทลุง เขต 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสพป.พัทลุง เขต 1 มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับสูง ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันหมด ดังนั้นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องนำมาใช้ในการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

1.4 การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสพป.พัทลุง เขต 1 ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนมีวิธีการและแนวทางที่แตกต่างกันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มีภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ มุมมองของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นแล้ว แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาขึ้นอยู่กับตัวบุคคลนั้น สถานการณ์ ณ ขณะนั้น และความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการร่วมกันแก้ปัญหาอย่างจริงจัง จนทำให้การแก้ปัญหานั้นผ่านไปได้ด้วยดีก่อให้เกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา ด้านอื่นๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากงานวิจัยในครั้งนี้

2.2 ควรศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ หรือหน่วยงานทางการศึกษา

2.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัด สพป.พัทลุง เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กนกภรณ์ ชื่นตา. (2556). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ขมมารี รักษ์ชูชีพ. (2553). ทฤษฎีองค์การ. กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิลกรุ๊ป.

จิตราพัชร์ ชัยรัตนหิรัญกุล และ ธานี เกสทอง. (2556). การศึกษาการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ. 3(5), 137-152.

ฐาศุกร์ จันประเสริฐ. (2558). การศึกษาสมรรถนะที่ต้องการจำเป็นด้านการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารในองค์กรภาครัฐ. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 21(1). 1-22.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น . กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พรชัย เจดามาน. (2560). การจัดการทรัพยากรมนุษย์โดยใช้หัวใจและมันสมอง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สูตรไพศาลบิวเดอร์.

รัตติยา บุญยิ้ม และคณะ. (2562). การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

โสพินันท์ กะแหม. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับผลการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสพป.สุราษฎร์ธานี เขต 2. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. 12(3), 44-52.

Krejcie and Morgan. (1970). A formative study on the budget process at the Urban University of Madicine and Science (California). Dissertation Abstract International, 607- 610.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

Factors Affecting the work Motivation of Personnel Under Local Government Organizations, Kaset Somboon District Chaiyaphum Province

พรนภา จันทร์ศรี
Pornnapa Chansri
สมปอง สุวรรณภูมา
Sompong suwannaphuma
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย
Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand
Email chansri.nong@gmail.com

Received: 25 April 2025; Revised: 19 August 2025; Accepted: 22 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 286 คน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น และการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า: 1) สภาพแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ (ภาพรวม) อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผลประโยชน์ ด้านความเป็นธรรมและด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน ตามลำดับ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ (โดยรวม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ได้แก่ ปัจจัยด้านค่าตอบแทน (X1) ปัจจัยด้านความสามารถ (X3) และปัจจัยด้านการได้รับการยกย่อง (X5) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 2.128 .326 และ .534 ตามลำดับ และ 3) บุคลากรควรได้รับโอกาสในการใช้ทักษะอย่างเต็มที่ พร้อมการสนับสนุนด้านการพัฒนาความรู้และการเรียนรู้รูปแบบการทำงานที่หลากหลายจากองค์กร” เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น เพื่อสร้างโอกาสได้เรียนรู้วิธีการทำงานในรูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากงานที่ทำอยู่ เป็นต้น

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ, การปฏิบัติงาน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research aims (1) to study the level of work motivation of personnel under the local administrative organization, Kaset Sombun District, (2) to study the factors affecting the work motivation of personnel under the local administrative organization, Kaset Sombun District, and (3) to study the guidelines for developing work motivation of personnel under the local administrative organization, Kaset Sombun District, Chaiyaphum Province. The research was conducted using quantitative and qualitative research. The sample consisted of 286 people and the target group consisted of 10 people. The research instruments were questionnaires and interview forms. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, multiple regression analysis, using hierarchical variable selection and descriptive analysis.

The research results found that 1) the overall motivation of personnel under the local administrative organization, Kaset Sombun District, Chaiyaphum Province, was at a moderate level. Considering each aspect, it was found that the aspects of benefits, fairness, and quality of work life were the most significant, respectively. 2) Factors that significantly influenced the motivation of personnel under the local administrative organization, Kaset Sombun District, Chaiyaphum Province, at the .05 level were compensation factor (X1), ability factor (X3), and recognition factor (X5). The three independent variables had predictive coefficients in the raw scores (b) of 2.128, .326, and -.534, respectively. 3) Personnel should be given the opportunity to fully utilize their skills with support for knowledge development and learning various work styles from the organization." To make it easier to understand, this is to create opportunities to learn working methods other than the current work, etc.

Keywords: Factors affecting motivation, Performance, Local Administrative Organization

บทนำ

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการต่อการปกครองประเทศเนื่องจากประเทศไทยมีพื้นที่กว้างขวางจึงเป็นเรื่องที่รัฐบาลจะดูแลประชาชนได้อย่างทั่วถึงนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการกระจายอำนาจในการบริหารและเพื่อให้รบริหารราชการครอบคลุมไปได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และทำให้ประชาชนได้รับการดูแลเรื่องเรื่องสวสดิการต่าง ๆ อย่างถ้วนหน้าที่จะต้องมีการแบ่งเบาซึ่งภาระจาการบริหารส่วนกลาง (วุฒิสาร ตันไชย, 2557) เพราะผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นย่อมมีความคุ้นเคยสนิทสนมและรับรู้ถึงบริบทต่าง ๆ ของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นการแบ่งเบาภาระของ

รัฐบาลกลาง เพราะผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นย่อมรับรู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดีกว่า ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาตรงจุดมากยิ่งขึ้น การบริหารราชการส่วนทอ้งถิ่นจึงช่วยให้คนในท้องถิ่นได้รับรู้ถึงสภาพปัญหาได้ด้วยตนเอง และได้รับรู้วิธีการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง รู้แนวทางการพัฒนาและการประยุกต์ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาปรับไช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นของตนเองและผู้ที่สัญจรไปมามากที่สุด นอกจากนั้นยังเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีสิทธิ มีเสียง และความเป็นน้ำหนึ่งเดียวกันอันจะส่งผลให้เกิดความต้องการในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น (โกวิทย์ พวงงาม, 2550)

การปฏิบัติงานของพนักงานจะเป็นงานที่ปฏิบัติตามนโยบายของผู้บริหาร คือ เป็นการแปลงนโยบายมาสู่การปฏิบัติซึ่ง ผู้บริหารมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และผู้บริหารที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในแต่ละสมัยมีแนวนโยบายที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้น บุคลากรจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและในบางครั้งนโยบายของผู้บริหารบางนโยบายมีความเสี่ยงต่อการกระทำที่ผิดกฎหมายและผิดระเบียบที่เกี่ยวข้อง และบางครั้งนำไปปฏิบัติไม่ตรงจุดกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการตรวจสอบจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ และคงยังมีปัญหาหลาย ๆ อย่างถาถมเข้ามาแล้วเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิผลเท่าที่จะเป็นในแต่ละโครงการที่ทำไว้ม่ประสบความสำเร็จ (สุเทพ เชาวลิต, 2555)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ มีบุคลากรที่มีความแตกต่างกันหลายด้าน เช่น ด้านการศึกษา ด้านรายได้ ด้านระดับตำแหน่ง ด้านประสบการณ์ทำงาน การปฏิบัติงานที่ขยันขันแข็ง ผลการปฏิบัติงานก็จะออกมาดีการทำงานที่เฉื่อยชาไม่มีความขยัน ผลงานจึงออกมาไม่ดี ดังนั้น ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนและเอาใจใส่ในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับบุคลากร เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อให้องค์กรเกิดประสิทธิภาพในการบริกชหารจัดการที่ดี ตรงต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ และเกิดการแก้ไขปัญหาตรงจุด รับรู้ความต้องการของประชาชนเป็นอย่างดี และการนำปัจจัยหลายด้านเข้ามาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้นรวมทั้ง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ อยู่ระดับใด และแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิควรเป็อย่างไร ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งประกอบด้วยพนักงานเทศบาล พนักงานส่วนตำบล พนักงานครูเทศบาล พนักงานครูส่วนตำบล ลูกจ้างประจำ พนักงาน จ้างตามภารกิจ และพนักงานจ้างทั่วไป รวมทั้งสิ้น 966 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากการคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมไว้ที่ 286 คน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560)

กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกบุคลากรจำนวน 10 คน เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ทั้ง 2 ตอนมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating) ส่วนเครื่องมือในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ คือแบบสัมภาษณ์ เป็นข้อมูลเกี่ยวแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

3. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเชิงปริมาณที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดขอบเขตของคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย 3) นำแบบสอบถามเสนอที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา 4) ทำการทดสอบ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน จากนั้นนำมาทดสอบความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีของ Cronbach’s Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.824

การสร้างเครื่องมือเชิงคุณภาพที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) นำข้อมูลที่ได้มากำหนดโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ 3) นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นรวบรวมแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยประสานงานขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์ แล้วเดินทางไปตามวันเวลาที่นัดหมาย ดำเนินการสัมภาษณ์พูดคุยตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่วางไว้เป็นรายบุคคล จำนวน 10 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามแล้ว ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่มาลงรหัส วิเคราะห์ข้อมูลด้วย

คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2) วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สภาพแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 1 สภาพแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม

ตัวแปร	$\overline{X}$	S.D.	ระดับสภาพปัญหา
ด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน	2.87	0.68	ปานกลาง
ด้านความเป็นธรรม	2.94	0.46	ปานกลาง
ด้านผลประโยชน์	3.16	0.46	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	**2.90**	**0.36**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ (ภาพรวม) อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{x}$ =2.90, S.D=0.36) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผลประโยชน์น ($\overline{x}$ =3.16, S.D=0.46) ด้านความเป็นธรรม ($\overline{x}$ =2.94, S.D=0.46) และด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน ($\overline{x}$ =2.87, S.D=.068) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม

ลำดับตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	-.763	.674	-	-1.132	.258	-.115	-.135
ปัจจัยด้านค่าตอบแทน (X_1)	2.128	.056	.732	39.412	.000*	2.107	2.328
ปัจจัยด้านความปลอดภัย	.283	.017	-.420	16.613	.267	.317	.250

(X_2)							
ปัจจัยด้านความสามารถ (X_3)	.326	.089	.270	7.011	.000*	.450	.801
ปัจจัยด้านโอกาสก้าวหน้าหรือความมั่นคง (X_4)	1.605	.075	.878	21.524	.579	1.458	1.752
ปัจจัยด้านการได้รับการยกย่อง (X_5)	.534	.051	-.514	12.324	.000*	.735	.533

SE_{est} = ±.22517 R = .960; R^2=.962 ; Adj. R^2 =.962; F = 101.641; p-value =0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ (โดยรวม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านค่าตอบแทน (X1) ปัจจัยด้านความสามารถ (X3) และปัจจัยด้านการได้รับการยกย่อง (X5) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 2.128 .326 และ .534 ตามลำดับ และปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ปัจจัยด้านความปลอดภัย (X2) และปัจจัยด้านโอกาสก้าวหน้าหรือความมั่นคง (X4) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า

จำเป็นจะต้องได้ใช้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ โดยการสนับสนุนจากองค์กรในการพัฒนาความรู้ความสามารถ มีการสร้างโอกาสได้เรียนรู้วิธีการทำงานในรูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากงานที่ทำอยู่ ควรสร้างระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานให้กับบุคลากร ควรพัฒนารูปแบบคุณภาพชีวิตการทำงานให้กับบุคลากร จำเป็นจะต้องมีแนวทางในการได้รับสิทธิและผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับอย่างยุติธรรม เปิดโอกาสและสร้างความร่วมมือและความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานเมื่อต้องการอย่างเป็นธรรมในหลาย ๆ เรื่อง ควรมีแนวทางการพัฒนาในการพิจารณาความดีความชอบหรือการปฏิบัติงานอื่น ๆ อย่างเสมอภาคและยุติธรรมและผู้บริหารควรตัดสินใจในการกระทำความผิดของบุคลากรด้วยกฎ ระเบียบ วินัย โดยไม่ยึดหลักอคติส่วนตัว ที่กำหนดไว้ในระเบียบอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

1. สภาพแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ (ภาพรวม) อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผลประโยชน์น ด้านความเป็นธรรมและด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ ปานประดิษฐ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจต่อการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาพบว่า ระดับแรงจูงใจต่อการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอป่าโมกจังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ (โดยรวม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านค่าตอบแทน (X1) ปัจจัยด้านความสามารถ (X3) และปัจจัยด้านการได้รับการยกย่อง (X5) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 2.128 .326 และ .534 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎา ภาดี และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ มีตัวแปรต้น 9 ตัว ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านความก้าวหน้า ด้านความรับผิดชอบ ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านค่าจ้าง และผลตอบแทน ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านความมั่นคงในงาน ด้านสถานะทางอาชีพ และด้านวิธีการปกครองบังคับบัญชา แสดงว่าตัวแปรอิสระทุกตัวสามารถพยากรณ์ตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 83

3. แนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร จำเป็นจะต้องได้ใช้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ โดยการสนับสนุนจากองค์กรในการพัฒนาความรู้ความสามารถ มีการสร้างโอกาสได้เรียนรู้วิธีการทำงานในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากงานที่ทำอยู่ ควรสร้างระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานให้กับบุคลากร ควรพัฒนารูปแบบคุณภาพชีวิตการทำงานให้กับบุคลากร จำเป็นจะต้องมีแนวทางในการได้รับสิทธิและผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับอย่างยุติธรรม เปิดโอกาสและสร้างความร่วมมือและความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานเมื่อต้องการอย่างเป็นธรรมในหลาย ๆ เรื่อง ควรมีแนวทางการพัฒนาในการพิจารณาความดีความชอบหรือการปฏิบัติงานอื่น ๆ อย่างเสมอภาคและยุติธรรมและผู้บริหารควรตัดสินใจในการกระทำความผิดของบุคลากรด้วยกฎ ระเบียบ วินัย โดยไม่ยึดหลักอคติส่วนตัว ที่กำหนดไว้ในระเบียบอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุเมฆ สมาหิโต และ รัตติยา เหนืออำนาจ (2563) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาแรงจูงใจมีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตรผู้บริหารควรนำหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา คือ 1) หลักพรหมวิหารธรรม เพื่อเสริมแรงจูงใจให้มีผลต่อพฤติกรรมด้านวินัยในการทำงาน 2) หลักมงคลชีวิตเพื่อเสริมแรงจูงใจให้มีผลต่อพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ 3) หลักสังคหวัตถุเพื่อเสริมแรงจูงใจให้มีผลต่อพฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ 4) หลักอิทธิบาทเพื่อเสริมแรงจูงใจให้มีผลต่อพฤติกรรมด้านความคิดสร้างสรรค์

สรุป

สภาพแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ (ภาพรวม) อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผลประโยชน์น ด้านความเป็นธรรมและด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน ตามลำดับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ (โดยรวม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านค่าตอบแทน (X1) ปัจจัยด้านความสามารถ (X3) และปัจจัยด้านการได้รับการยกย่อง (X5) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 2.128 .326 และ .534 ตามลำดับส่วน

แนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร จำเป็นจะต้องได้ใช้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ โดยการสนับสนุนจากองค์กรในการพัฒนาความรู้ความสามารถ มีการสร้างโอกาสได้เรียนรู้วิธีการทำงานในรูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากงานที่ทำอยู่ ควรสร้างระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานให้กับบุคลากร ควรพัฒนารูปแบบคุณภาพชีวิตการทำงานให้กับบุคลากร จำเป็นจะต้องมีแนวทางในการได้รับสิทธิและผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับอย่างยุติธรรม เปิดโอกาสและสร้างความร่วมมือและความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานเมื่อต้องการอย่างเป็นธรรมในหลาย ๆ เรื่อง ควรมีแนวทางการพัฒนาในการพิจารณาความดีความชอบหรือการปฏิบัติงานอื่น ๆ อย่างเสมอภาคและยุติธรรมและผู้บริหารควรตัดสินใจในการกระทำความผิดของบุคลากรด้วยกฎ ระเบียบ วินัย โดยไม่ยึดหลักอคติส่วนตัว ที่กำหนดไว้ในระเบียบอย่างชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ” สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1) จำเป็นจะต้องได้ใช้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่
2) สนับสนุนจากองค์กรในการพัฒนาความรู้ความสามารถ
3) การสร้างโอกาสได้เรียนรู้วิธีการทำงานในรูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากงานที่ทำอยู่
4) สร้างระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานให้กับบุคลากร
5) พัฒนารูปแบบคุณภาพชีวิตการทำงานให้กับบุคลากร
6) มีแนวทางในการได้รับสิทธิและผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับอย่างยุติธรรม
7) เปิดโอกาสและสร้างความร่วมมือและความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงาน
8) มีแนวทางการพัฒนาในการพิจารณาความดีความชอบ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหาร ควรมีนโยบาย แบบแผนในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 บุคลากร ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แบบแผนในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชัดเจนและมีประสิทธิผล ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรมีการนำนโยบาย แบบแผนในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน โดยนำไปใช้และสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติต่อหน้าที่เป็นรูปธรรม

2.2 ควรให้บุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ในองค์กรนำนโยบาย แบบแผนในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไปปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักความเอาใจใส่ ติดตาม ในการปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพ

2.3 ควรมีการรับฟังความคิดเห็นการนำนโยบาย แบบแผนในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดการแก้ไขที่ถูกจุดและเป็นรูปธรรม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

3.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ โดยเปลี่ยนขนาดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยให้กว้างและขนาดใหญ่ขึ้น เช่น ระดับทุกภาคของประเทศไทย หรือเป็นองค์กรปกครองหรือศูนย์งานอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3.2 ควรศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์หลังจากมีการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้มีประสิทธิผลและสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิผลต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา.(2560). การวิเคราะห์สถิติชั้นสูงด้วย SPSS for Window. พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

โกวิทย์ พวงงาม. (2550). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน. จำกัด.

กมลวรรณ ปานประดิษฐ์. (2560). แรงจูงใจต่อการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

เจษฎา ภาดี, อนันต์ สุนทราเมทากุล, กิตติมา จึงสุวดี. (2566). ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 10(2), 135 – 151.

พระมหาสุเมฆ สมาหิโต และรัตติยา เหนืออำนาจ. (2563). แรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร. วารสารอาชญากรรมและความปลอดภัย. 2(1), 33 – 42.

วุฒิสาร ตันไชย. (2557). องค์กรปกครองส่วนท้องถิน “รับ” และ “รุก” อย่างไรกับประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

สุเทพ เชาวลิต. (2555). การบริบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.

Yamane, Taro. (1973). Statistics an introductory analysis. New York Harper & Row.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

Factors Influencing the Quality of Life of the Elderly in the Administrative Organization area Ban Mai Samakkhi Subdistrict Chai Badan District Lopburi Province

อัจฉริยา ใฝ่ใจดี
Achariya Faijaidee
สมปอง สุวรรณภูมา
Sompong suwannaphuma
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย
Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand
Email: achariya.faijaidee@gmail.com

Received: 25 March 2025; Revised: 19 August 2025; Accepted: 23 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 222 คน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น และการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า : 1) สภาพคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี (ภาพรวม) อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านจิตและด้านร่างกาย ตามลำดับ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี (โดยรวม) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ของครอบครัว (X4) ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจ (X3) และปัจจัยด้านสุขภาพทางกาย (X2) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .730 .348 และ .236 ตามลำดับ และ 3) จำเป็นที่จะต้องส่งเสริมสภาพร่างกายที่ดี จะต้องส่งเสริมสภาพร่างกายแข็งแรงที่พร้อมต่อกระบวนการการวางแผนเรื่องมีสภาพร่างกายที่มีบุคลิกภาพที่ดีสภาพร่างกายที่ดี เป็นที่ปรึกษาขอคำแนะนำ

และมีการประเมินผลร่างกายและงานเป็นสิ่งที่สำคัญจำเป็นจะต้องมีสุขภาพจิตในการดำเนินชีวิต มีทัศนคติเชิงบวกกับเรื่องต่าง ๆ หรือปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นต้น

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีอิทธิพล, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This research article aims (1) to study the quality of life of the elderly in the area of Ban Mai Samakkhi Subdistrict Administrative Organization, (2) to study the factors influencing the quality of life of the elderly in the area of Ban Mai Samakkhi Subdistrict Administrative Organization, and (3) to study the guidelines for developing the quality of life of the elderly in the area of Ban Mai Samakkhi Subdistrict Administrative Organization, Chai Badan District, Lopburi Province. The research was conducted in both quantitative and qualitative ways. The sample size was 222 people and the target group for qualitative research was 10 people. The research instruments were questionnaires and interview forms. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, multiple regression analysis, using hierarchical variable selection and descriptive analysis.

The research results found that: 1) the quality of life of the elderly in the area of Ban Mai Samakkhi Subdistrict Administrative Organization, Chai Badan District, Lop Buri Province (overall) was at a moderate level. Considering each aspect, it was found that the environment, mentality and physical aspects were the most important, respectively. 2) Factors influencing the quality of life of the elderly in the area of Ban Mai Samakkhi Subdistrict Administrative Organization, Chai Badan District, Lop Buri Province (overall) with statistical significance at the .05 level were family relationship factors (X4), economic status factors (X3) and physical health factors (X2). The coefficients of the predictors in the raw scores (b) were .730, .348 and .236, respectively. 3) It is necessary to promote good physical condition. It is necessary to promote a strong physical condition that is ready for the planning process. Having a good personality, good physical condition, being a consultant, asking for advice and evaluating the body and work are important. It is necessary to have mental health in life. Have a positive attitude towards various matters or problems that arise, etc.

Keywords: Factors influencing, quality of life, Elderly, Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

การกำหนดทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เพื่อเป็นแนวทางในการคาดการจำนวนของประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2560 - 2567 กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลางและวัยปลายมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นสะท้อนถึงภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่เพิ่มมากขึ้นขณะที่ผู้สูงอายุจำนวนมากยังมีรายได้ไม่เพียงพอ ในการยังชีพผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 12.3 ล้านคน (ร้อยละ 18.2) ในปี 2566 เป็น 22.2 ล้านคน (ร้อยละ 33.1) ในปีพ.ศ. 2583 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2562) การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุวัยกลางและวัยปลายจะส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลที่เพิ่มสูงขึ้น แม้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานเพิ่มขึ้นแต่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย เนื่องจากมีการออมน้อยและแหล่งรายได้หลักร้อยละ 78.5 ของรายได้ทั้งหมดมาจากการเกื้อหนุนของบุตรทั้งนี้จึงบ่งบอกถึงสภาพอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุอย่างมากและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และเป็นสิ่งที่จะต้องมีการแก้ไขปัญหาที่สะสมมาอย่างต่อเนื่อง (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2553)

ปัจจุบันสังคมไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ มีการเข้ามาพัฒนาคุณภาพชีวิตของผุ้สูงอายุจากองค์กรต่าง ๆ และยังได้สนับสนุนกิจกรรมผู้สูงอายุไทย โดยให้ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตและให้ความรัก ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว สังคมชุมชน รวมทั้งให้โอกาสเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง หากมองย้อนถึงอดีตจะเห็นว่าได้มีการนโยบายด้านผู้สูงอายุมาไว้รวมกับนโยบายการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) โดยได้มีการนำการบริการทั้งด้านสวัสดิการและการบริการสุขภาพ เพื่อความอยู่ดีมีสุขลงสู่ผู้สูงอายุมากขึ้นโดยสามารถมองเห็นเป็นรูปธรรมแต่ เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลง การให้บริการไม่ทั่วถึง หน่วยงานได้บริการซ้ำซ้อนล่าช้าและที่สำคัญไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยแท้จริงจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนสู่ความผาสุกของชีวิตได้โดยมีองค์กร/หน่วยงานต่าง ๆ เป็นปัจจัยสนับสนุน หรืออาจกล่าวได้ว่าภาครัฐได้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557)

อย่างไรก็ตามการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจำเป็นต้องขับเคลื่อน ด้วยเรื่องหลัก ๆ 4 เรื่อง คือ ระบบบริการสุขภาพ หลักประกันเศรษฐกิจ การเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุและการพัฒนาสังคมสิ่งแวดล้อม การเคหะแห่งชาติจึงมีโครงการที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ความจำเป็นดังกล่าวย่อมเป็นปัจจัยสนับสนุนคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างดีและนโยบายสาธารณะเป็นเสมือนกลไกหลักสำคัญในการดำเนินของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐทุกแห่ง ด้วยเหตุที่นโยบายเป็นกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเจตนาในการแก้ปัญหานโยบายสาธารณะสุขเป็นนโยบายหนึ่งแห่งรัฐ ซึ่งช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีมาตรฐานได้รับการตอบสนองปัจจัยสี่เป็นการกระจายรายได้เป็นการปลุกจิตสำนึกไม่ให้ทอดทิ้งผู้สูงอายุในชุมชนและทำให้ผู้สูงอายุเกิดความมั่นคงทางจิตใจ (วรเดช จันทรศร, 2551)

ภายใต้วิถีชีวิตของผู้สูงอายุแม้ว่าจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่มีความผันผวนของสังคมสิ่งแวดล้อม แม้กระทั่งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแต่ยังคงแสดงออก ทางด้านภาษา ความเป็นอยู่ อาหารการกิน การประกอบอาชีพเกษตรกรรมความเชื่อ ค่านิยมประเพณีดั้งเดิม ปัจจัยดังกล่าวนับว่ายังมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของผู้สงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความผาสุก โดยพึงพอใจต่อความเป็นอยู่การ

ดำเนินชีวิตจึงอยู่ได้นานคืออายุยืนยาว สำหรับแนวโน้มประชากรสูงอายุในประเทศไทย จะอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลหรือเขตเมืองเพิ่มขึ้นโดยในปี2566 มีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็น ทั้งนี้เนื่องมาจากแนวโน้มการเติบโตของประชากรไทยมีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น (สำนักคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2557)

ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีอัตราการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ของทุกปี และมีแนวโน้มที่สูงขึ้นจึงเป็นปัญหาหลักที่จะต้องหาทางแก้ไขปัญหาในส่วนนี้อย่างเร่งด่วน โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรต่าง ๆ เพื่อช่วยกันผลักดันให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อคำถาม ได้แก่ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี อยู่ระดับใด ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วยปัจจัยอะไรบ้าง และแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรเป็นอย่างไร ทั้งนีเพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอนาคต ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี จำนวน 595 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี คำนวณหาจำนวนตัวอย่างตามสูตรทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 222 คน

กลุ่มเป้าหมาย ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม มาตรวัด 5 ระดับ 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์สัมภาษณ์

3. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดขอบเขตคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3) เสนอแบบสอบถามฉบับร่างแก่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา 4) ทดสอบ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีของ (Cronbach 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.806 ส่วนการสร้างเครื่องมือเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ออกแบบและสร้างแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ต่อจากนั้นรวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยโทรติดต่อประสานงานขออนุญาตกลุ่มเป้าหมาย แล้วเดินทางไปสัมภาษณ์ เครื่องมือในการเก็บรวมรวมข้อมูล ได้แก่ กล้องถ่ายรูป สมุดจดบันทึก และเครื่องบันทึกเสียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม นำแบบสอบถามมาลงรหัส วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ SPSS ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ จำแนกข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และนำข้อมูลไปเขียนรายงานการวิจัย

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1. การแจกแจงความถี่ 2. ค่าร้อยละ 3. ค่าเฉลี่ย (Mean) 4. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 5. ค่าถดถอยพหุคูณ โดยใช้ (Multiple Regression Stepwise Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สภาพคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

ตารางที่ 1 สภาพคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี (ภาพรวม)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับสภาพคุณภาพชีวิต
ด้านร่างกาย	2.80	0.64	ปานกลาง
ด้านจิตใจ	2.90	0.46	ปานกลาง
ด้านสิ่งแวดล้อม	3.10	0.48	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	**2.94**	**0.38**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี (ภาพรวม) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =2.94, S.D=0.38) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{x}$ =3.10, S.D=0.48) ด้านจิต ($\bar{x}$ =2.90, S.D=0.46) และด้านร่างกาย ($\bar{x}$ =2.80, S.D=0.64) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี (ภาพรวม)

ลำดับตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.820	.135		6.088	.000	1.085	.555
ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (X_1)	.047	.032	.041	1.445	.149	.017	.110
ปัจจัยด้านสุขภาพทางกาย (X_2)	.236	.068	.359	3.462	.001*	.370	.102
ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจ (X_3)	.348	.077	.330	4.517	.000*	.196	.499
ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ของครอบครัว (X_4)	.730	.117	.449	6.229	.000*	.500	.961
ปัจจัยด้านศักยภาพของผู้ดูแล (X_5)	.374	.071	1.240	5.252	.402	.234	.514

SE_{est} = ±.03587 R = .997; R^2=.994 ; Adj. R^2 =.994; F = 13181.844.; p-value =0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี (โดยรวม) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ของครอบครัว (X4) ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจ (X3) และปัจจัยด้านสุขภาพทางกาย (X2) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .730 .348 และ .236 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี พบว่า

ในส่วนนี้จำเป็นที่จะต้องส่งเสริมสภาพร่างกายให้แข็งแรง พร้อมต่อกระบวนการการวางแผนเรื่องการมีสภาพร่างกายที่มีบุคลิกภาพที่ดี สุขภาพดี เป็นที่ปรึกษาขอคำแนะนำและมีการประเมินผลร่างกายและงานเป็นสิ่งที่สำคัญจำเป็นจะต้องมีสุขภาพจิตในการดำเนินชีวิต มีทัศนคติเชิงบวกกับเรื่องต่าง ๆ หรือปัญหาที่เกิดขึ้น มี

Mindset ที่ดีต่อทุกเรื่อง มีพรหมวิหาร 4 มีน้ำใจ เอื้ออาทร คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม ฝึกสติ ยอมรับความจริงที่รอบรู้องค์ความรู้ดีแนะนำสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อสุขภาพจิตและเพื่อนร่วมงานในชุมชน และจำเป็นจะต้องมีความสัมพันธ์ทางสังคม มีครอบครัวที่อบอุ่นนำหลักธรรมะจากหลักศาสนาที่ตนเองนับถือเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ อบรมสั่งสอนบุตรหลานให้อยู่ในหลักศีลธรรมอันดีงาม มีความสมดุลระหว่างชีวิตครอบครัวและชีวิต โดยมีความซื่อสัตย์สุจริตและสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี ไม่ควรเอาเปรียบซึ่งกันและกัน มีความขยันอดทน และสามารถแก้ปัญหาเกิดขึ้นได้อย่างดี

อภิปรายผล

1. สภาพคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี (ภาพรวม) อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านจิตและด้านร่างกาย ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของนัสมล บุตรวิเศษ, และอุปริฏฐา อินทรสาด (2564) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับสูง (Mean=4.03, S.D.=0.86) ระดับคุณภาพชีวิตรายด้าน อยู่ในระดับสูงทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ก้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี (โดยรวม) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ของครอบครัว (X4) ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจ (X3) และปัจจัยด้านสุขภาพทางกาย (X2) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .730 .348 และ .236 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิสาชล ธันยาวราธร และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตอนต้น กรณีศึกษาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอาจสามารถจังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุส่งผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตอนต้นสูง ที่สุดได้ทำนายคุณภาพชีวิตได้ได้ร้อยละ 45.2

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ต้องส่งเสริมสภาพร่างกายให้แข็งแรง พร้อมต่อกระบวนการการวางแผนเรื่องการมีสภาพร่างกายที่มีบุคลิกภาพดีและสุขภาพดี เป็นที่ปรึกษาขอคำแนะนำและมีการประเมินผลร่างกายและงานเป็นสิ่งที่สำคัญจำเป็นจะต้องมีสุขภาพจิตในการดำเนินชีวิต มีทัศนคติเชิงบวกกับเรื่องต่าง ๆ หรือปัญหาที่เกิดขึ้น มี Mindset ที่ดีต่อทุกเรื่อง มีพรหมวิหาร 4 มีน้ำใจ เอื้ออาทร คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม ฝึกสติ ยอมรับความจริงที่รอบรู้องค์ความรู้ดีแนะนำสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อสุขภาพจิตและเพื่อนร่วมงานในชุมชน และจำเป็นจะต้องมีความสัมพันธ์ทางสังคม มีครอบครัวที่อบอุ่นนำหลักธรรมะจากหลักศาสนาที่ตนเองนับถือเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ อบรมสั่งสอนบุตรหลานให้อยู่ในหลักศีลธรรมอันดีงาม มีความสมดุลระหว่างชีวิตครอบครัวและชีวิต โดยมีความซื่อสัตย์สุจริตและสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี ไม่ควรเอาเปรียบซึ่งกันและกัน มีความขยันอดทน และสามารถแก้ปัญหาเกิดขึ้นได้อย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรนันท์ อุ่นอ่อน (2564) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของผู้สูงอายุในจังหวัดนครปฐม โดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก

แนวทางในการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 1) ผู้สูงอายุควรหมั่นดูแลสุขภาพกายของตนเอง 2) ผู้สูงอายุควรวางแผนทางการเงินตั้งแต่วัยทำงานและออมเงินไว้ใช้ในยามแก่ชรา 3) ครอบครัวและชุมชนควรให้ความเข้าอกเข้าใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือเกื้อกูลผู้สูงอายุ 4) การมีระบบบริการสาธารณะที่เอื้อต่อผู้สูงอายุข้อเสนอแนะจากการวิจัยมีดังนี้ควรมีนโยบายส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ สนับสนุนให้มีการจ้างแรงงานผู้สูงอายุการสนับสนุนการจัดทำโครงการหรือจัดกิจกรรมที่ผู้สูงอายุได้ทำประโยชน์ เพื่อชุมชนและสังคม การกำหนดมาตรฐานทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ

สรุป

สภาพคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี (ภาพรวม) อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านจิต และด้านร่างกาย ตามลำดับ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี (โดยรวม) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ของครอบครัว (X4) ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจ (X3) และปัจจัยด้านสุขภาพทางกาย (X2) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .730 .348 และ .236 ตามลำดับ ต้องส่งเสริมสภาพร่างกายให้แข็งแรง พร้อมต่อกระบวนการการวางแผนเรื่องการมีสภาพร่างกายที่มีบุคลิกภาพดีและสุขภาพดี เป็นที่ปรึกษาขอคำแนะนำและมีการประเมินผลร่างกายและงานเป็นสิ่งที่สำคัญจำเป็นจะต้องมีสุขภาพจิตในการดำเนินชีวิต มีทัศนคติเชิงบวกกับเรื่องต่าง ๆ หรือปัญหาที่เกิดขึ้น มี Mindset ที่ดีต่อทุกเรื่อง มีพรหมวิหาร 4 มีน้ำใจ เอื้ออาทร คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม ฝึกสติ ยอมรับความจริงที่รอบรู้องค์ความรู้ดี แนะนำสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อสุขภาพจิตและเพื่อนร่วมงานในชุมชน และจำเป็นจะต้องมีความสัมพันธ์ทางสังคม มีครอบครัวที่อบอุ่นนำหลักธรรมะจากหลักศาสนาที่ตนเองนับถือเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ อบรมสั่งสอนบุตรหลานให้อยู่ในหลักศีลธรรมอันดีงาม มีความสมดุลระหว่างชีวิตครอบครัวและชีวิต โดยมีความซื่อสัตย์สุจริตและสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี ไม่ควรเอาเปรียบซึ่งกันและกัน มีความขยันอดทน และสามารถแก้ปัญหาเกิดขึ้นได้อย่างดี

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1) จะต้องส่งเสริมสภาพร่างกายที่ดี
2) ส่งเสริมสภาพร่างกายแข็งแรงที่พร้อมต่อกระบวนการการวางแผน
3) เป็นที่ปรึกษาขอคำแนะนำและมีการประเมินผลร่างกายและงานเป็นสิ่งที่สำคัญ
4) มีสุขภาพจิตในการดำเนินชีวิต มีทัศนคติเชิงบวกกับเรื่องต่าง ๆ หรือปัญหาที่เกิดขึ้น
5) มี Mindset ที่ดีต่อทุกเรื่อง มีพรหมวิหาร 4 มีน้ำใจ เอื้ออาทร
6) คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม ฝึกสติ ยอมรับความจริงที่รอบรู้องค์ความรู้
7) แนะนำสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อสุขภาพจิตและเพื่อนร่วมงานในชุมชน

8) จะต้องมีความสัมพันธ์ทางสังคม มีครอบครัวที่อบอุ่นนำหลักธรรมะ

9) มีความขยันอดทน และสามารถแก้ปัญหาเกิดขึ้นได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหาร ควรมีการกำหนดนโยบาย แผน โครงการคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ร่วมกับภาคีเครือข่ายหรือหน่วยงานของรัฐที่ใกล้ชิดประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ผู้นำชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และให้ความร่วมมือประสานงานแก่ทุกฝ่าย ให้ความสำคัญในนโยบาย โครงการ แผน ทุก ๆ ด้านจริงจัง

1.3 หัวหน้าฝ่าย ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีการนำแผนโครงการสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้ตามความเหมาะสมอย่างมีประสิทธิผล

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรมีการนำนโยบาย แผน โครงการคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ร่วมกับภาคีเครือข่ายหรือหน่วยงานของรัฐไปปฏิบัติต่อหน้าที่เป็นรูปธรรม

2.2 ควรให้บุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ในองค์กรได้มีส่วนในการนำนโยบาย แผน โครงการคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยยึดหลักความเอาใจใส่ ติดตาม ในการปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพ

2.3 ควรมีการรับฟังความคิดเห็นของชุมชน ผู้สูงอายุ โดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการนำนโยบาย แผน โครงการคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เพื่อได้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงในการร่วมกันแก้ไขปัญหา

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

3.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยเปลี่ยนขนาดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยให้กว้างและขนาดใหญ่ขึ้น เช่นระดับทุกภาคของประเทศไทย หรือเป็นองค์กรปกครองหรือศูนย์งานอื่นๆ

3.2 ควรศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์หลังจากมีการนำปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สามัคคี อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ เครือข่ายภาคี องค์กรที่รับผิดชอบหลัก ให้มีประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2557). ประชากรสูงอายุไทย: ปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). การวิเคราะห์สถิติชั้นสูงด้วย SPSS for Window. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

ธิสาชล ธันยาวราธร และคณะ. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตอนต้น กรณีศึกษาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอาจสามารถ จังหวัดนครพนม. วารสารสุขภาพและสิ่งแวดล้อมศึกษา. 8(2), 110-118.

นัสมล บุตรวิเศษ, อุปริฏฐา อินทรสาด. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.: รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา.

ภัทรนันท์ อุ่นอ่อน. (2564). แนวทางการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุในจังหวัดนครปฐม. วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย. 14(2), 24-46.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนา ผู้สูงอายุไทย. (2562). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ปี 2562 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.

วรเดช จันทรศร. (2551). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2557). การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2553). คู่มือการปฏิบัติงานของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2567 จาก https://www.dop.go.th/th/know/5/page=1.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. 5th ed. New York: Harper Collins Publishers.

Yamane, Taro. (1973). Statistics an introductory analysis. New York Harper & Row.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

Creative Leadership of Educational Institution Administrators Affecting the Educational Institution's Learning Organization under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1

ชนม์นิภา ศรีทองมา
Chonnipa Sritongma
วัน เดชพิชัย
Wan Dechpichai
นวรัตน์ ไวชมภู
Navarat Waichomphu
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ประเทศไทย
Hatyai University, Thailand
E-mail: schonnipha082@gmail.com

Received: 26 March 2025; Revised: 18 August 2025; Accepted: 23 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 2) ศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัด ส.พ.ป.พัทลุง เขต 1 3) สร้างสมการพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 146 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้โปรแกรม G*Power Analysis เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ .974 และแบบสอบถามการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา เท่ากับ .983 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยการนำเข้าตัวแปรทั้งหมด

ผลการวิจัยพบว่า: 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดส.พ.ป.พัทลุง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดส.พ.ป.พัทลุง เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีดังนี้

$\hat{Y}$=1.217+0. 217*** (X_2)+0.213*** (X_4)+ 0.196*** (X_3) + 0.191*** (X_5)-0.124*** (X_1) + 0.044(X_6)

$\hat{Z}$ = 0.260*** (X_2) +0.238*** (X_4) + 0.236*** (X_3) +0.241*** (X_5) -.148** (X_1) +.062(X_6)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ผู้บริหารสถานศึกษา, การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ , สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

Abstract

The purposes of this research article were to: 1) study the level of creative leadership of school administrators under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1; 2) study the level of learning organization of schools under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1; and 3) create a predictive equation for learning organization of schools under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of 146 school administrators, determined using G*Power Analysis. Data collection instruments included 5-level rating scale questionnaires with reliability coefficients of .974 for creative leadership of school administrators and .983 for learning organization of schools. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis with all variables entered.

The research findings revealed that: 1) The overall level of creative leadership of school administrators under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1 was at the highest level; 2) The overall level of learning organization of schools under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1 was at the highest level; 3) predictive equation for learning organization of schools under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1 were at the follows:

$\hat{Y}$=1.217+0. 217*** (X_2)+0.213*** (X_4)+ 0.196***(X_3)+0.191*** (X_5)-0.124*** (X_1) + 0.044*** (X_6) $\hat{Z}$ = 0.260*** (X_2) +0.238*** (X_4) + 0.236*** (X_3) +0.241*** (X_5) -.148*** (X_1) +.062*** (X_6)

Keywords: Creative Leadership, School Administrators, Learning Organization, Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่จำเป็นต่อการบริหารงานของผู้นำหรือผู้บริหารองค์กรหนึ่ง ๆ จะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ และมีประสิทธิภาพอย่างไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการแสดงศักยภาพและทักษะการบริหารงานของผู้นำหรือผู้บริหารว่ามีภาวะผู้นำมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้ คำพร กองเตย (2560) ได้ให้ความหมายของคำว่าภาวะผู้นำว่าเป็นความสามารถและพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นผู้นำที่ได้ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการโน้มน้าวใจให้บุคคลอื่นเกิดความเชื่อมั่นและสนับสนุนในสิ่งที่ตนปรารถนา โดยบุคคลที่มีความปรารถนาเหล่านั้นจะแสดงออกมาทางพฤติกรรม สามารถทางานจนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่หน่วยงานร่วมกันกำหนดไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของหงษา วงค์จำปา (2560) ที่ได้นิยามถึงภาวะผู้นำ ว่าเป็นการใช้อิทธิพลหรืออานาจหน้าที่ของผู้นำ เพื่อชักจูง โน้มน้าว จูงใจ ดลใจ บันดาลใจและกระตุ้นให้บุคคลหรือกลุ่มคนเกิดการคล้อยตามสิ่งที่ผู้นาต้องการด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ เช่นเดียวกับขนิษฐ์ณิชา ทองสุข (2560) ที่ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่าเป็นการใช้อิทธิพล อำนาจหรือตำแหน่งของผู้นำ โดยการจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติตามความคิดเห็นหรือความต้องการของตนด้วยความเต็มใจ ยินดีที่จะให้ความร่วมมือเพื่อนาพาองค์กรไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มตามที่ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังได้กล่าวอีกว่าภาวะผู้นำเป็นความสามารถในการชักจูงผู้อื่นให้ค้นหาหนทางที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด และเป็นการผูกมัดหรือการหลอมรวมกลุ่มเข้าเป็นอันเดียวกันแล้วกระตุ้นให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ร่วมกันหรืออาจสรุปได้ว่าภาวะผู้นำคือ เป็นความสามารถในการนำของผู้นาหรือกลุ่มในอันที่จะก่อให้เกิดการกระทำกิจกรรมหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) มีนักวิชาการให้ความหมาย เกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยมีแง่มุมที่แตกต่างกันไปดังนี้ Senge (2000) ให้ความหมายขององค์กรแห่งการเรียนรู้ว่าเป็นองค์กรที่บุคลากรพัฒนาความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างผลงานตามที่ปรารถนา โดยมีการพัฒนาแนวความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ และมีการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร สอดคล้อง Hoy and Miskel (2001) ที่กล่าวไว้ว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ คือ องค์กรที่สมาชิกได้พัฒนาขยายขีดความสามารถของตนเพื่อการสร้างสรรค์งานและ การบรรลุเป้าหมายของงาน ซึ่งแนวคิดแปลกใหม่ได้รับการกระตุ้นให้มีการแสดงออกแรงบันดาลใจของสมาชิกได้รับการสนับสนุนและส่งเสริม สมาชิกในองค์กรได้เรียนรู้ถึงวิธีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งองค์กรได้มีการขยายศักยภาพเพื่อแก้ปัญหาและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งศิริลักษณ์ มีจันทร์โท (2560) ได้กล่าวว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ หมายถึง การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กรให้ผู้บริหารและสมาชิกในองค์กรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกระดับบุคลากรในองค์กร มีการเรียนรู้และสร้างความรู้เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะอย่างต่อเนื่องและขยายขอบเขตความสามารถของตน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะมีบทบาทสำคัญในด้านความคิดเชิงวิเคราะห์ มีวิสัยทัศน์และเป้าหมายในอนาคตที่ชัดเจน มีการสร้างพันธกิจเพื่อให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ปลูกฝังวัฒนธรรมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน กระตุ้นและส่งเสริมการใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์และการใช้นวัตกรรมและ

เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในระดับบุคคล ระดับทีม และระดับองค์กร ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรสามารถปรับตัว พัฒนาขีดความสามารถภายใต้สิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีการแข่งขันที่สูงขึ้นได้อย่างต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืน นฤมล จิตรเอื้อ (2560) ผู้บริหารถือเป็นบุคคลสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา สำหรับผู้นำยุคใหม่จึงต้องมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงความเป็นผู้นำที่มีอยู่ให้ทันกับเหตุการณ์ปัจจุบันตลอดเวลา โดยต้องมีลักษณะพื้นฐานของการเป็นผู้นำประกอบไปด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เป็นการมองภาพในอนาคตขององค์กรที่จะมุ่งสู่ความเป็นเลิศให้เกิดขึ้น กับองค์กรด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งนี้อาศัยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง มีแนวคิดที่ กว้างไกลและมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน เพื่อให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ คุณาวุฒิ สิงห์ทอง (2561) ความสามารถในการยืดหยุ่นตามสถานการณ์ เป็นความเข้าใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และพร้อมที่จะยอมรับในการเปลี่ยนแปลง และสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้มีการจูงใจผู้ร่วมงานให้เห็นคุณค่าในการทำงานของตนเองและมองเห็นความจำเป็นที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งองค์ประกอบ ของภาวะผู้นำที่มีความยืดหยุ่นประกอบด้วย การปรับตัว ความฉลาดทางอารมณ์ การเปิดกว้างรับสิ่งใหม่ๆ และมีคุณสมบัติของการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ชนภรณ์ อือตระกูล (2560) 3) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เป็นพฤติกรรมของผบู้ริหาร ที่แสดงออกถึง การดูแลเอาใจใส่ ในเรื่องของความต้องการของแต่ละบุคคลโดยการให้ความเสมอภาค รับฟังความคิดเห็น มอบหมายงานที่เหมาะสมกับความสามารถของบุคคล พัฒนาศักยภาพ ให้สูงขึ้นช่วยเหลือสนับสนุนให้โอกาสเรียนรู้เทคโนโลยีพัฒนาความสามารถจนรู้สึกเห็น คุณค่าของตนเอง และส่งเสริมการแสดงออก เกศณี กฐินเทศ (2562) 4) การมีความคิดสร้างสรรค์ พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึง ความสามารถในการคิดหลายทิศทางที่นำไปสู่กระบวนการคิดในสิ่งที่แปลกใหม่อัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม องค์กรหรือ สังคมเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการบูรณาการเชื่อมโยงจากความ รู้และประสบการณ์เดิม ศิริวรรณ์ คำภูเงิน (2561) 5) การทำงานเป็นทีม เป็นพฤติกรรม การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความสามารถในการนำบุคคลเข้ามา ปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน มีเป้าหมายร่วมกัน มีการกำหนดบทบาทของสมาชิก การมอบหมายงาน การวางแผนร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารประสานงานกัน มีการตัดสินใจร่วมกันเพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมาย และมีลักษณะการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยตัวบ่งชี้ของการทำงานเป็นทีม อัยรีน สมาแอ (2562) และ 6) การมีจินตนาการ เป็นความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ซึ่งจะช่วยให้เกิดการคาดคะเนและการวางแผนที่ดีอันจะนำไปสู่ความเป็นจริงและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมถึงการเป็นผู้ซึ่งแสดงออกถึงการเป็นคนมีความสุข มีสุขภาพจิตที่ดี มีอิสระ สามารถให้ คำปรึกษาแก่คนรอบข้างได้

สำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 บริหารจัดการโรงเรียนครอบคลุม 5 อำเภอทางตอนเหนือของจังหวัด ได้แก่ อำเภอเมืองพัทลุง อำเภอควนขนุน อำเภอศรีนครินทร์ อำเภอป่าพะยอม และอำเภอศรีบรรพต บริหารจัดการองค์กรโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีความมุ่งมั่นในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กรสู่ความเป็นเลิศ ดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดพัทลุง และบริบทของ สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 มีการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมเน้นการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการแจ้ง

ข้อราชการแนวทางการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งรับทราบปัญหาสนอแนะในการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล สู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาทั้งระบบ

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารเพื่อพัฒนาให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และการนำองค์กรแห่งการเรียนรู้สามารถพัฒนาผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 146 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 146 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้โปรแกรม G*Power Analysis โดย Test Family เลือก F-test,Statistical Test เลือก Linear Multple Regression : Fix Model, R2 Deviation from Zero กำหนดค่าอิทธิพลขนาดกลาง (Effect size) = 0.15 ค่าตวามคลาดเคลื่อน (Alpha) = .05 และค่า Power = .95 ตัวแปรอิสระ (Number of Predictors) 6 ตัวแปร ได้กลุ่มตัวอย่าง 146 คน จากนั้นทำการสุ่มแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียน แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ขนาดของโรงเรียน และวุฒิการศึกษา ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ตอน 1 และ 2 มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดขอบเขตของคำถาม และโครงสร้างของแบบสอบถาม 2) นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป 3) นำแบบสอบถามที่แก้ไข และผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วไปทำการทดสอบ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) คัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.25 ขึ้นไป ค่าอำนาจจำแนกด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4. **การเก็บรวบรวมข้อมูล**

1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยติดต่อประสานเพื่อขอเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย

3) ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามผ่านการใช้ Google Form ไปยังสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 กำหนดส่งคืนภายใน 30 วัน

4) ได้รับแบบสอบถามคืนมา 146 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามมาลงรหัส วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประกอบการอภิปรายผล 2) การวิเคราะห์ข้อมูลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และร้อยละ นำเสนอเป็นตารางใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3) การวิเคราะห์ข้อมูลวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้ (Multiple Regression Stepwise Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

ตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยรวม

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	4.53	.39	มากที่สุด
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.44	.42	มากที่สุด
ด้านการทำงานเป็นทีม	4.59	.44	มากที่สุด
ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.53	.42	มากที่สุด
ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	4.44	.42	มากที่สุด
ด้านการมีจินตนาการ	4.52	.49	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	**4.52**	**.33**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, SD =.33) เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$ =4.59 , SD =.44) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X}$ =4.55 , SD =.42) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ =4.53 , SD =.39) ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 4.53, SD =.42) ด้านการมีจินตนาการ ($\bar{X}$ = 4.52, SD =.49) และด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ($\bar{X}$ =4.44, SD =.42) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

ตารางที่ 2 ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยรวม

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการมีรูปแบบความคิด	4.60	.36	มากที่สุด
ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้	4.54	.39	มากที่สุด
ด้านการมีรูปแบบความคิด	4.72	.44	มากที่สุด
ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน	4.46	.36	มากที่สุด
ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	4.47	.38	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	**4.56**	**.35**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.56,

SD =.35) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ($\overline{X}$ = 4.72, SD =.44) ด้านการมีรูปแบบความคิด ($\overline{X}$ = 4.60, SD =.36) ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ ($\overline{X}$ =4.54 , SD =.39) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ($\overline{X}$ =4.47 , SD =.38) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\overline{X}$ =4.46 , SD =.36) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 สร้างสมการพยาการณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า

ผลการสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีดังนี้

$\hat{Y}$=1.217+0. 217^{***} (X_2) +0.213^{***} (X_4) + 0.196^{***} (X_3) + 0.191^{***} (X_5)-$0.124^{***}$$(X_1)$+$0.044^{***}$ (X_6)

$\hat{Z}$ = 0.260^{***} (X_2) +0.238^{***} (X_4) + 0.236^{***} (X_3) +0.241^{***} (X_5) -$.148^{***}$ (X_1) +$.062^{***}$ (X_6)

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีจินตนาการ และด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาอาจให้ความสำคัญกับการสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง การส่งเสริมความร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาอาจให้ความสำคัญกับการดูแลและพัฒนาบุคลากรแต่ละคนอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความแตกต่างของความสามารถและความต้องการของแต่ละบุคคล ระบบการศึกษาในปัจจุบันอาจเน้นการปฏิบัติตามกฎระเบียบและมาตรฐานที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาอาจมีข้อจำกัดในการแสดงความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ผู้บริหารสถานศึกษาบางรายอาจมีความคุ้นเคยกับรูปแบบการบริหารแบบเดิม ๆ และไม่กล้าที่จะเปลี่ยนแปลงหรือปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นพพร โอภาชาติ (2562) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด ส.พ.ม. เขต 18 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดส.พ.ม. เขต 18 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับแนวคิดของ จินตนา ดีดวงพันธ์ (2565) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัด ส.พ.ม.มุกดาหาร พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว การมีความคิดสร้างสรรค์ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การทำงานเป็นทีม และการมีจินตนาการ

2. ผลจากการศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ด้านการมีรูปแบบ ด้านการเป็นบุคคลที่

รอบรู้ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การคิดอย่างเป็นระบบเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้าใจถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานและการเรียนรู้ หากสถานศึกษามีแบบแผนการทำงานที่ชัดเจน มีมาตรฐาน และมีการปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างเป็นระเบียบ พร้อมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ จะส่งผลให้สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ ยิ่งไปกว่านั้น การส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างเครือข่ายความรู้ระหว่างบุคลากร การสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา การสื่อสารวิสัยทัศน์และเป้าหมายให้บุคลากรทุกคนเข้าใจและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และการสร้างแรงจูงใจและแรงบันดาลใจให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการบรรลุวิสัยทัศน์ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จินตนา สิงห์เสนา (2560) ศึกษาวิจัยเรื่องความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัด ส.พ.ป. ขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ทั้ง 6 ด้าน โดยมีข้อสังเกตว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือได้แก่ ด้านการทางานร่วมกันเป็นทีม รองลงมาได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับแนวคิดของ ฐิติ เรืองฤทธิ์ (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี สังกัด ส.พ.ม. เขต 17 พบว่า ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสานักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด จากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมด้านการมีแบบแผนความคิด และด้านการรอบรู้แห่งตนตามลาดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม

3. ผลการสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ฯ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีม ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัด ส.พ.ป.พัทลุง เขต 1 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารที่เปี่ยมด้วยวิสัยทัศน์อันชัดเจน จะสามารถกำหนดทิศทางและเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิผล วิสัยทัศน์ที่แจ่มชัดนี้ จะเป็นแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษามุ่งมั่นพัฒนาตนเองและองค์กรให้ก้าวหน้า ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความสามารถในการปรับตัวและรับมือกับทุกสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการนี้ จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง ผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างและความหลากหลายของบุคลากร จะสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ การสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่จะเป็นรากฐานสำคัญของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน หากผู้บริหารมีความคิดสร้างสรรค์จะ

นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมและวิธีการทำงานใหม่ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การส่งเสริมให้บุคลากรกล้าคิด กล้าสร้างสรรค์ และกล้าทดลองสิ่งใหม่ๆ จะเป็นพลังขับเคลื่อนให้สถานศึกษามีความก้าวหน้าและทันสมัยอยู่เสมอ และการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้บุคลากรสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น การสร้างความร่วมมือและความสามัคคีในองค์กร จะส่งผลให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งและสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา ดีดวงพันธ์ (2565) เรื่อง ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่กาศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต **1** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีจินตนาการ และด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ตามลำดับ

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีม

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษา “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1” สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ว่า

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีม ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัด ส.พ.ป. พัทลุง เขต 1 ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1” มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.1 จากการสร้างสมการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ซึ่งพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการมีวิสัยทัศน์ ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัด ส.พ.ป. พัทลุง เขต 1 นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์นั้นให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้าใจและเห็นพ้องต้องกัน ผู้บริหารควรเปิดรับการเปลี่ยนแปลงและพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับความแตกต่างและความหลากหลายของบุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์และกล้าที่จะนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ และส่งเสริมให้บุคลากรทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น

1.2 จากผลการวิจัยระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัด ส.พ.ป. พัทลุง เขต 1 นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับการรักษาและส่งเสริมจุดแข็ง พัฒนาด้านที่ยังมีศักยภาพ สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน และติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง

1.3 จากผลการวิจัยระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด ส.พ.ป. พัทลุง เขต 1 นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษา โดยการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และการประสานงาน ส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรและให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น จัดกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร ให้รางวัลและยกย่องบุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การพัฒนา และความสำเร็จของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

หากมีวิจัยครั้งต่อไปเกี่ยวกับ “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด ส.พ.ป. พัทลุง เขต 1” ในครั้งต่อไปผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สังกัด ส.พ.ป.พัทลุง เขต 1

2.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านจินตนาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด ส.พ.ป. พัทลุง เขต 1

2.3 ควรมีการศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัด ส.พ.ป. พัทลุง เขต 1

เอกสารอ้างอิง

เกศณี กฐินเทศ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด ส.พ.ป.สุรินทร์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ขนิษฐ์ณิชา ทองสุข. (2560). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นาเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จินตนา ดีดวงพันธ์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จินตนา สิงห์เสนา .(2560). ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ชนภรณ์ อือตระกูล. (2560). องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสารการเรียนรู้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ฐิติ เรืองฤทธิ์. (2560).ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

นพพร โอภาชาติ .(2562) .ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิยาลัยบูรพา.

นฤมล จิตรเอื้อ. (2560). บทบาทภาวะผู้นำในการพัฒนาองค์การสู่องค์การแห่งการเรียนรู้. วารสารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ. 10(2), 1738-1754.

ศิริลักษณ์ มีจันโท. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหาร สถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัย ราชภัพระนครศรีอยุธยา.

ศิริวรรณ์ คำภูเงิน. (2561). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษตำบลเวียง สันทรายงาม อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1. (2566) แผนปฏิบัติการประจำปีพุทธศักราช สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1. พัทลุง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1.

หงษา วงค์จำปา. (2560). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นาเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ .วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

อัยรีน สมาแอ. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, สงขลา.

Hoy,W.K and Miskel, C.G. (2001). Educational Administration : Theory, Research and Priactice. 6th ed. Boston: Mc Graw-Hill.

Senge, P. M. (2000). The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization. New York: Currency Doubleday.

การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

temples according to building standards of local government organizations. Of the Sangha of Kaeng Khro District Chaiyaphum province.

พระมหาอัครวัฒน์ กิตฺติญาโณ (เหมือนพันธ์)
Phramaha Akkharawut Kittiyano (Mueanphan)
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Chaiyaphum Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail: article26122567@gmail.com

Received: 7 May 2025; Revised: 23 August 2025; Accepted: 27 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัดให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการก่อสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกลุ่มพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการก่อสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกลุ่มพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการก่อสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับพระสังฆาธิการในพื้นที่อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ (Mixed Methods Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่พระสังฆาธิการในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 130 รูป

ผลการวิจัยพบว่า

การศึกษาการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า โดยภาพรวมปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.89, S.D. = 0.15) ส่วนปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ การยกเว้นขออนุญาตการดัดแปลง เคลื่อนย้าย หรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง ล้วนสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านความรู้และกระบวนการตามเกณฑ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเสนอในรูปแบบหลัก ESPC ได้แก่ 1) การส่งเสริม (Encourage) 2) การสนับสนุน (Support) 3) การให้บริการ (Provide Service) และ 4) การสร้างเครือข่าย (Create a Network) โดยเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย การเข้าถึงบริการ และการ

แลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี นอกจากนี้ ยังได้พัฒนารูปแบบการดำเนินงานตามหลัก PCOD คือ 1) การวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม (Problem Analysis) 2) การจัดทำคู่มือคุณภาพ (Create a Quality Manual) 3) การจัดโครงการอบรม (Organize a Project) และ 4) การกำกับติดตามและช่วยเหลือ (Direct and Follow) เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอย่างเป็นระบบ ลดความคลาดเคลื่อน และยกระดับมาตรฐานการบริหารจัดการการก่อสร้างในวัดอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การเสริมสร้าง, รูปแบบการจัดการ, สิ่งปลูกสร้างตามเกณฑ์มาตรฐาน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research article aimed to 1) examine the problems related to the construction of religious buildings within temples according to the construction standards of local administrative organizations among ecclesiastical administrators in Kaeng Khro District, Chaiyaphum Province; 2) explore approaches to enhancing understanding of construction standards among ecclesiastical administrators; and 3) develop an appropriate management model for religious building construction that aligns with local administrative standards in the area. The study employed a Mixed Methods Research design. The research population consisted of 130 ecclesiastical officials in Kaeng Khro District, Chaiyaphum Province.

The findings revealed that, overall, the problems were at a moderate level ($\bar{X}$ = 2.89, S.D. = 0.15). Other issues included exemption from permit requirements, modification, relocation, and demolition of buildings, reflecting limitations in legal knowledge and procedural clarity within local administrative frameworks. The proposed approach to enhance understanding follows the ESPC model: 1) Encourage—promoting accurate knowledge and attitudes, 2) Support—providing resources and procedural aid, 3) Provide Service—offering accessible and practical services to temples, and 4) Create a Network—building collaborative networks to share best practices. Furthermore, the PCOD management model was developed: 1) Problem Analysis—participatory problem assessment, 2) Create a Quality Manual—developing accurate legal and technical guidelines, 3) Organize a Project—implementing training and outreach programs, and 4) Direct and Follow—supervising, monitoring, and supporting implementation, to foster systematic understanding and elevate construction management standards within temples sustainably.

Keywords: Enhancement, Management Model, Standardized Constructions, Local Administrative Organization (LAO)

บทนำ

ประเทศไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ทำให้วัดมิใช่เพียงสถานที่ทางศาสนาเท่านั้น หากยังเป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านวัฒนธรรม การศึกษา และกิจกรรมสาธารณะ พื้นที่วัดถูกใช้ประโยชน์หลากหลาย ทั้งเป็นที่พำนักของพระภิกษุและสามเณร เป็นสถานที่จัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ตลอดจนเป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรมและกิจกรรมสำคัญในวันพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ วัดจึงมีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาความเชื่อ ค่านิยม และศิลปวัฒนธรรมไทยมาอย่างยาวนาน การก่อสร้างเสนาสนะภายในวัดถือเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องคือ การก่อสร้างจำนวนมากดำเนินการโดยปราศจากการกำกับดูแลทางวิชาชีพ ไม่มีการตรวจสอบแบบแปลนหรือการให้คำปรึกษาจากหน่วยงานท้องถิ่น ส่งผลให้สิ่งปลูกสร้างบางแห่งขาดความมั่นคงแข็งแรง ไม่ถูกสุขลักษณะ ขาดการถ่ายเทอากาศและแสงสว่าง หรือมีขนาดไม่เหมาะสม (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ, 2565) การก่อสร้างในอดีตมักเกิดจากการริเริ่มของเจ้าอาวาสหรือคณะกรรมการวัด โดยไม่มีความรู้ด้านวิศวกรรมหรือสุขาภิบาล ทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์และสามเณรผู้พำนักในวัด

ในด้านกฎหมาย แม้อาคารศาสนาบางประเภทได้รับการยกเว้นจากข้อกำหนดบางประการ เช่น ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 9 ออกตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ที่ไม่บังคับให้ต้องขออนุญาตอย่างเคร่งครัด แต่อย่างไรก็ตาม การก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัดยังคงเกี่ยวพันกับกฎหมายการใช้ประโยชน์ในที่ดินและพื้นที่สาธารณะ หากขาดความเข้าใจอาจนำไปสู่การก่อสร้างที่ผิดแบบแผน ละเมิดพื้นที่สาธารณประโยชน์ หรือขัดต่อข้อกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อรุณ สิริจานุสรณ์, 2555) โดย อปท. มีหน้าที่โดยตรงในการกำกับดูแลด้านการควบคุมอาคาร สุขาภิบาล และการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่พระสงฆ์จำเป็นต้องเข้าใจเพื่อไม่ให้เกิดการกระทำผิดกฎหมายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการก่อสร้างในวัดส่วนใหญ่มุ่งเน้นด้านสถาปัตยกรรมและประเพณี (สุทธิพงศ์ เสถียรไชย, 2560) หรือการบริหารจัดการทั่วไปของวัด (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) แต่ยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่บูรณาการ กฎหมายท้องถิ่นด้านการก่อสร้าง เข้ากับ บทบาทของพระสังฆาธิการ ในฐานะผู้บริหารจัดการวัดโดยตรง ช่องว่างการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นความจำเป็นในการวิจัยที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันปัญหาทั้งด้านวิศวกรรม สาธารณสุข และกฎหมาย

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายที่จะพัฒนาแนวทางหรือรูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจสำหรับพระสังฆาธิการในพื้นที่อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยเชื่อมโยงข้อกำหนดทางกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ากับแนวคิดด้านการบริหารจัดการและการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อให้พระสงฆ์มีแนวทางที่ถูกต้องในการดำเนินการก่อสร้างภายในวัด ผลการวิจัยคาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อพระสังฆาธิการในฐานะผู้บริหารจัดการวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานกำกับดูแล ตลอดจนชุมชนในฐานะผู้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่วัด โดยองค์ความรู้ใหม่นี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติ เพื่อสร้างมาตรฐานการก่อสร้างวัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย ปลอดภัย และคงคุณค่าทางวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัดให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการก่อสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกลุ่มพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

2. เพื่อศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการก่อสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกลุ่มพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

3. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการก่อสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับพระสังฆาธิการในพื้นที่อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยพิจารณาจากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัด และมาตรฐานการก่อสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและการบริหารการจัดการวัด เพื่อให้ได้แนวทางการวิจัยที่ครอบคลุมทั้งมิติคุณภาพและปริมาณ อันเหมาะสมต่อการศึกษาปัญหาและการพัฒนารูปแบบที่ใช้จริงได้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับพระสังฆาธิการและผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อค้นหาสภาพปัญหาและแนวทางปฏิบัติจริง โดยข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบแบบสอบถามเชิงปริมาณ

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการสำรวจ (Survey Research) โดยสร้างแบบสอบถามขึ้นจากผลการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตรวจสอบสภาพปัญหา แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจ และการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม ข้อมูลที่ได้ถูกนำไปวิเคราะห์ด้วยสถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson’s product-moment correlation)

3. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 130 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ, 2561) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 99 รูป กำหนดหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane (Taro Yamane, 1973) และสุ่มแบบแบ่งชั้นตามจำนวนประชากรของแต่ละตำบล

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลและเก็บแบบสอบถามกลับคืนได้จำนวน 99 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100.00 และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้การแจกแจงความถี่ค่า

ร้อยละค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าสหพันธ์เพียร์สัน(Pearson's productmoment correlatio)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ" สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยรวมและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงระดับปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวม

ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านวิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านวิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง	3.47	1.17	ปานกลาง
ด้านการพิจารณาอนุญาตก่อสร้าง	3.11	0.91	ปานกลาง
การพิจารณาอนุญาตดัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร	2.51	0.72	ปานกลาง
การพิจารณาอนุญาตรื้อถอน	2.42	0.73	น้อย
การพิจารณาอนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร	2.63	0.92	ปานกลาง
การพิจารณาอนุญาตดัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กลับรถ และทางเข้า-ออกของรถเพื่อการอื่น	2.87	0.83	ปานกลาง
การออกใบแทนใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง	3.20	0.92	ปานกลาง
สิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต	2.89	0.87	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	**2.89**	**0.15**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า พระสังฆาธิการในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ประสบปัญหาเกี่ยวกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.89, S.D. = 0.15) เมื่อนำมาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ วิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง ($\bar{X}$ = 3.47, S.D. = 1.17) รองลงมาคือ การออกใบแทนใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง ($\bar{X}$ = 3.20, S.D. = 0.92) และการพิจารณาอนุญาตก่อสร้าง ($\bar{X}$ = 3.11, S.D. = 0.91) ในขณะที่ประเด็นอื่น ๆ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ได้แก่ สิ่งปลูกสร้างหรืออาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต ($\bar{X}$ = 2.89, S.D. = 0.92) การพิจารณาอนุญาตดัดแปลง หรือการใช้พื้นที่สำหรับที่จอดรถ การกลับรถ และทางเข้า-ออกของรถเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ($\bar{X}$ = 2.87, S.D. = 0.83) การพิจารณาอนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้างหรืออาคาร ($\bar{X}$ = 2.63, S.D. = 0.92) และการพิจารณาอนุญาตดัดแปลงสิ่งปลูกสร้างหรืออาคาร ($\bar{X}$ = 2.51, S.D. = 0.72) สำหรับด้านที่มีระดับปัญหาต่ำที่สุด คือ การพิจารณาอนุญาตรื้อถอน ($\bar{X}$ = 2.42, S.D. = 0.73)

2. ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อในจังหวัดชัยภูมิ

2.1 ความเข้าใจของพระสังฆาธิการเกี่ยวกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากผลการศึกษา พบว่า พระสังฆาธิการส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการยื่นขออนุญาตก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยทั่วไป การดำเนินการด้านการก่อสร้างมักขึ้นอยู่กับการปรึกษาหารือกันระหว่างเจ้าอาวาส กรรมการวัด และไวยาวัจกร โดยอาศัยหลัก “สัปปายะ 4” เป็นแนวทางหลักในการจัดสร้างที่อยู่อาศัยและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ภายในวัด ข้อมูลที่ได้สะท้อนให้เห็นว่าวัดจำนวนมากยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของอาคารที่ต้องขออนุญาต และยังไม่ได้รับความรู้ที่เป็นระบบเกี่ยวกับขั้นตอนหรือระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการออกใบอนุญาต นอกจากนี้ การดำเนินการขออนุญาตมักเกิดจากการขอคำแนะนำเฉพาะหน้า โดยเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นไม่ได้มีบทบาทในการเข้าไปให้ความรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง การจัดการด้านสิ่งปลูกสร้างภายในวัดส่วนใหญ่ยังเป็นการดำเนินงานตามความเข้าใจของคณะสงฆ์ในวัด โดยปราศจากแบบแปลนหรือคำปรึกษาจากหน่วยงานรัฐอย่างเป็นทางการ จึงมีข้อเสนอว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดกิจกรรมให้ความรู้ หรือจัดทำคู่มือที่ชัดเจน เพื่อสนับสนุนให้พระสังฆาธิการมีความเข้าใจที่ถูกต้อง และสามารถดำเนินการก่อสร้างได้อย่างเป็นระบบและได้มาตรฐาน

2.2 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัด

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับการก่อสร้างในวัดยังมีลักษณะจำกัด โดยมักจะเข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะในกรณีที่วัดร้องขอเท่านั้น เช่น การตรวจสอบแบบแปลน หรือการให้คำปรึกษาด้านเอกสารการยื่นขออนุญาต อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีระบบการให้ความรู้หรือกำกับดูแลเชิงรุกเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานการก่อสร้างสำหรับวัด ส่งผลให้วัดจำนวนมากยังคงปฏิบัติตามแนวทางของตนเอง โดยใช้ความเข้าใจเดิม ๆ หรือคำแนะนำจากผู้รับเหมาในพื้นที่เป็นหลัก ในบางกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทเพียงในลักษณะของการเข้าร่วมในกิจกรรมประเพณีของวัดมากกว่าการเป็นที่ปรึกษาด้านเทคนิคหรือกฎหมาย นอกจากนี้ ข้อมูลยังสะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องไม่เคยจัดส่งเอกสารคู่มือ หรือดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลด้านมาตรฐานการก่อสร้างให้วัดรับทราบอย่างเป็นทางการ แม้พระพุทธศาสนาจะมีบทบาทเป็นศูนย์รวมของชุมชน แต่ในเชิงโครงสร้างกลับไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอจากภาครัฐในเรื่องนี้

2.3 แนวทางการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวทางที่สำคัญในการส่งเสริมความเข้าใจควรมุ่งเน้นให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอน กระบวนการ และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขออนุญาตก่อสร้าง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทในการจัดทำคู่มืออบรม สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และส่งเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เฉพาะด้านเข้าไปเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง

พระสังฆาธิการในอำเภอแก้งคร้อยังขาดความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้เนื่องจากที่ผ่านมา วัดส่วนใหญ่เข้าใจว่าการก่อสร้างสามารถดำเนินการตามหลักสัปปายะ 4 ได้โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงมาตรฐานของท้องถิ่น แนวคิดเช่นนี้ทำให้วัดหลายแห่งดำเนินการก่อสร้างโดยไม่มีความมั่นคงแข็งแรง ขาดความปลอดภัย และไม่ผ่านเกณฑ์สุขาภิบาลที่กำหนดไว้ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรริเริ่มโครงการให้ความรู้ทั้งในระดับเอกสาร คู่มือการปฏิบัติ และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และทักษะของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการเสนาสนะ ให้มีมาตรฐานที่ถูกต้อง ปลอดภัย และเหมาะสมกับบริบทของวัดและชุมชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

3. รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการ เจ้าคณะระดับต่าง ๆ เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการด้านการจัดการเชิงพุทธ รวมจำนวน 10 รูปหรือคน พบว่า การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัดตามเกณฑ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีประเด็นสำคัญที่สามารถสรุปและวิเคราะห์ได้ ดังนี้

3.1 ความแตกต่างด้านแนวคิดและหลักเกณฑ์ของวัดกับท้องถิ่น วัดโดยทั่วไปดำเนินการก่อสร้างตามหลัก "สัปปายะ 4" ซึ่งเน้นความเหมาะสมด้านกายภาพ จิตใจ และสุขลักษณะสำหรับพระภิกษุสามเณร ขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวทางตามหลักเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างที่อิงกฎหมายและข้อบังคับ การไม่เข้าใจซึ่งกันและกันในแนวทางทั้งสองฝ่ายจึงเป็นจุดเริ่มต้นของความคลาดเคลื่อน และเป็นเหตุให้วัดส่วนใหญ่ขาดความรู้ลึกซึ้งเกี่ยวกับการขออนุญาตก่อสร้างตามขั้นตอนของท้องถิ่น

3.2 ความจำเป็นในการจัดทำคู่มือและแนวปฏิบัติที่บูรณาการ ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่า ท้องถิ่นควรจัดทำคู่มือเฉพาะที่ผสานเกณฑ์มาตรฐานของท้องถิ่นกับหลักสัปปายะของวัด เพื่อให้วัดสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างสอดคล้องกับบริบททางพระพุทธศาสนา คู่มือนี้ควรชัดเจน เข้าใจง่าย และถูกเผยแพร่ในรูปแบบที่เข้าถึงได้ เช่น จัดอบรม ประชุมชี้แจง หรือการเผยแพร่ผ่านเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน

3.3 การสร้างกระบวนการสื่อสารและกลไกการติดตามที่เป็นระบบ ท้องถิ่นควรมีเจ้าหน้าที่ประสานงานที่มีทักษะในการสื่อสารกับวัดและมีความเข้าใจในข้อจำกัดของวัด รวมถึงควรจัดเวทีหารือแบบมีส่วนร่วมเพื่อรับฟังปัญหาและวางแผนการสนับสนุนอย่างรอบด้าน ที่สำคัญ ควรมีระบบติดตามและประเมินผลความพึงพอใจของวัดต่อการบริการของท้องถิ่น พร้อมทั้งมีช่องทางรับข้อเสนอแนะกลับมาเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.4 ความจำเป็นในการเข้าถึงวัดก่อนเริ่มก่อสร้าง เนื่องจากการก่อสร้างภายในวัดมักเกิดจากแรงศรัทธาของประชาชนที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานทางกฎหมาย ท้องถิ่นจึงควรเข้าไปเป็นที่ปรึกษาตั้งแต่ระยะเริ่มต้น โดยให้ข้อมูลที่ถูกต้อง สื่อสารอย่างต่อเนื่อง และหากพบการก่อสร้างที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ควรช่วยหาแนวทางปรับแก้เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการรื้อถอนที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ศาสนสถาน

3.5 การขาดความรู้ด้านกฎหมายของผู้บริหารวัด วัดส่วนใหญ่มุ่งเน้นการก่อสร้างตามหลักธรรมวินัย และไม่มีความรู้ด้านข้อกฎหมายหรือเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้มีการก่อสร้างโดยไม่ได้ขออนุญาต หรือไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่ควรจะเป็น ซึ่งอาจส่งผลต่อความปลอดภัยหรือการ

ตรวจสอบภายหลัง ท้องถิ่นจึงควรจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการและจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข้อกฎหมายที่จำเป็น

3.6 การสร้างเครือข่ายและต้นแบบวัดมาตรฐาน หนึ่งในข้อเสนอที่ได้รับการเน้นย้ำคือ การสร้างต้นแบบวัดที่ดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานของท้องถิ่นอย่างครบถ้วน เพื่อเป็นตัวอย่างให้วัดอื่นนำไปประยุกต์ใช้ ตลอดจนส่งเสริมการสร้างเครือข่ายวัด-ท้องถิ่นในระดับพื้นที่ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาร่วมกัน

3.7 การผลักดันให้การเสริมสร้างความเข้าใจเป็นนโยบายระดับพื้นที่ ข้อเสนอสุดท้ายที่สำคัญ คือ ควรผลักดันให้แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเรื่องสิ่งปลูกสร้างภายในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานกลายเป็นนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม มีการวางแผนรายปี และมอบหมายเจ้าหน้าที่โดยตรงให้ดูแลเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างภายในวัด ตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานเป็นกระบวนการ 4 ขั้นตอนที่เชื่อมโยงกัน ภายใต้หลัก PCOD ได้แก่

1. P: Problem Analysis (การวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม) เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการ โดยเน้นการเปิดพื้นที่ให้วัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง อาทิ ความรู้ความเข้าใจที่จำกัดของเจ้าอาวาส กรรมการวัด และผู้นำชุมชนเกี่ยวกับเกณฑ์การปลูกสร้าง รวมถึงการขาดแนวทางที่เป็นรูปธรรม ส่งผลต่อการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน

2. C: Create a Quality Manual (การสร้างคู่มือที่มีคุณภาพ) จากการวิเคราะห์ปัญหา จึงจำเป็นต้องจัดทำ “คู่มือที่มีคุณภาพ” ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างภายในวัด รวมถึงเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้วัดสามารถเข้าใจหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง และใช้เป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นระบบ

3. O: Organize a Project (จัดแผนการโครงการอบรม) เมื่อมีเครื่องมือในการดำเนินงานแล้ว ต้องจัดทำแผนการอบรมหรือโครงการที่เป็นรูปธรรม เช่น การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หรือการจัดกิจกรรมร่วมกันกับวัด เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง

4. D: Direct and Follow (กำกับและติดตาม)

ขั้นสุดท้ายคือการติดตามและประเมินผล โดยท้องถิ่นต้องกำหนดผู้รับผิดชอบเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาให้กับวัดในการดำเนินการจริง หากเกิดปัญหาหรือต้องการความช่วยเหลือสามารถให้คำแนะนำอย่างตรงจุด

สรุปได้ว่า โมเดล PCOD เป็นแนวทางการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่เน้น “การมีส่วนร่วม” และ “การสนับสนุนอย่างเป็นระบบ” จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อยกระดับความเข้าใจและการปฏิบัติของวัดให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างถูกต้องและยั่งยืน โดยการวิเคราะห์ปัญหา การสร้างเครื่องมือที่เหมาะสม การดำเนินโครงการที่เป็นรูปธรรม และการกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด ล้วนเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนให้วัดมีการบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักธรรมและหลักกฎหมายในเวลาเดียวกัน

ภาพที่ 1 รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างภายในวัด

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” สามารถสรุปผลการศึกษาอย่างเป็นระบบได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาในการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 2.89, S.D. = 0.15) โดยประเด็นที่มีปัญหาสูงที่สุด ได้แก่ ขั้นตอนการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง (ค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.47, S.D. = 1.17) รองลงมาคือ การออกใบแทนใบอนุญาต (ค่าเฉลี่ย = 3.20) และการพิจารณาอนุญาตก่อสร้าง (ค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.11) ส่วนปัญหาอื่น เช่น การอนุญาตดัดแปลง เคลื่อนย้าย หรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง พบว่ามีระดับปัญหาน้อยถึงปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านความรู้ความเข้าใจของพระสังฆาธิการเกี่ยวกับข้อกฎหมายและขั้นตอนการดำเนินการตามเกณฑ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ สอดคล้องบางส่วนกับงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์กฤษฎิ์ตภณ สุเมโธ แต่ไม่สอดคล้องกับงานของพระมหาสมชาย สนฺติกโร (พระมหาสมชาย สนฺติกโร (ชุ่มจิต), 2556) และพระหัสนัย ปริปุณฺโณ (พระหัสนัย ปริปุณฺโณ (สุวรรณจินดา), 2558) ที่พบว่าการบริหารด้านสาธารณูปการของคณะสงฆ์ในพื้นที่อื่นมีความเข้มแข็งมากกว่าหรือมีบทบาทที่แตกต่างกัน

2. แนวทางในการเสริมสร้างความเข้าใจ

แนวทางที่เหมาะสมในการเสริมสร้างความเข้าใจใช้หลัก ESPC ได้แก่

- E (Encourage) การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ
- S (Support) การสนับสนุนด้านกระบวนการและทรัพยากร

- P (Provide Service) การให้บริการเชิงรุก
- C (Create a Network) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

แนวทางดังกล่าวมุ่งให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างวัด โดยเฉพาะการจัดทำคู่มือ การเข้าถึงข้อมูล และการส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัดกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้สอดคล้องกับผลงานของพระครูสิริบรมธาตุพิทักษ์ (พระครูสิริบรมธาตุพิทักษ์, 2564) ที่เน้นการจัดระบบเครือข่ายและกระบวนการเสริมสร้างความเข้าใจในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ

3. รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจ

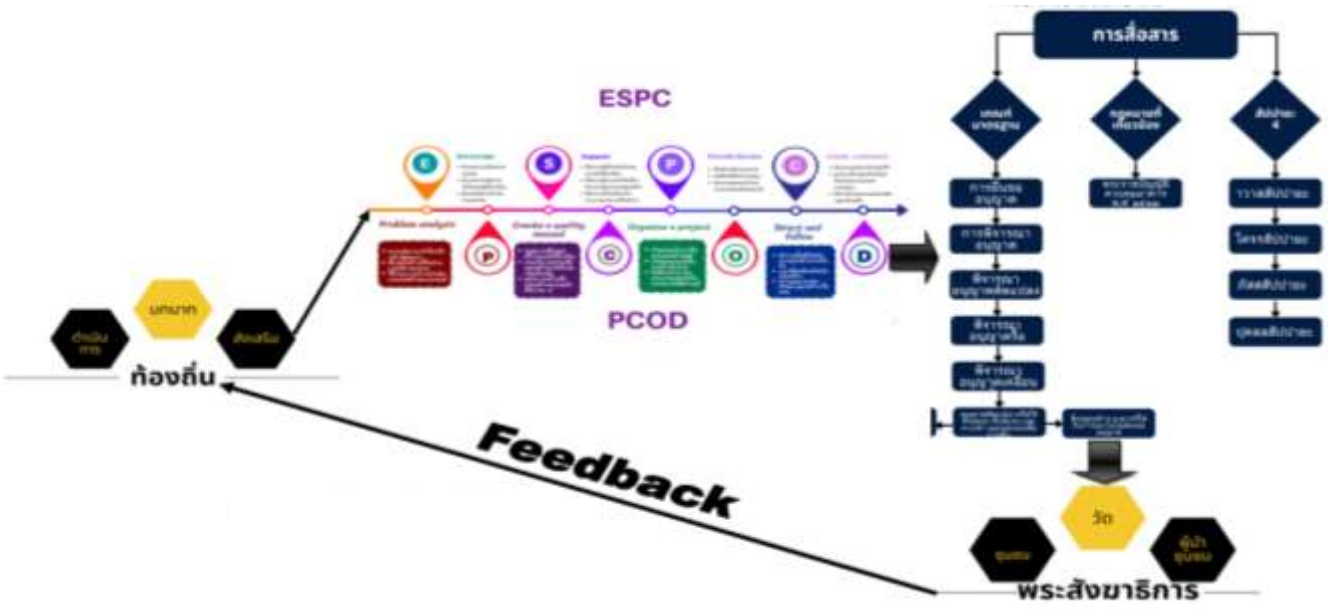
จากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ พบว่ารูปแบบที่เหมาะสมในการดำเนินการควรยึดหลัก PCOD ได้แก่

- P (Problem Analysis) การวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม
- C (Create a Quality Manual) การจัดทำคู่มือที่มีคุณภาพ
- O (Organize a Project) การดำเนินโครงการเสริมสร้างความเข้าใจ
- D (Direct and Follow) การกำกับและติดตามผล

การนำหลัก PCOD มาปรับใช้ช่วยให้การพัฒนาการบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในวัดมีความเป็นระบบ สามารถระบุปัญหาได้ตรงจุด ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และผลักดันให้เกิดมาตรฐานเดียวกันทั้งในระดับพื้นที่และองค์กรท้องถิ่น

องค์ความรู้ที่ได้รับ

“การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัย สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาพระสังฆาธิการ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางและรูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจจากการทบทวนทฤษฎีและสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจ: หลัก ESPC

แนวทางการส่งเสริมความเข้าใจในประเด็นสิ่งปลูกสร้างภายในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้หลักการ ESPC ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่:

E (Encourage) การส่งเสริม: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเริ่มจากการสำรวจความรู้ความเข้าใจของเจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด ไวยาวัจกร และผู้นำชุมชน รวมถึงศึกษาวิธีปฏิบัติของวัดในการก่อสร้าง เพื่อประเมินระดับความเข้าใจในข้อกฎหมายและขั้นตอนการดำเนินการ

S (Support) การสนับสนุน: ควรให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการก่อสร้าง มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนกระบวนการบริการ เพื่อช่วยให้วัดสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้อง ลดความเสี่ยงต่อการถูกรื้อถอน

P (Provide Service) การให้บริการ: หน่วยงานท้องถิ่นต้องมีระบบอำนวยความสะดวก เช่น บริการให้คำปรึกษา ตรวจสอบแบบแปลน และติดตามการดำเนินงานของวัด เพื่อให้กระบวนการก่อสร้างเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

C (Create a Network) การสร้างเครือข่าย: ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวัดกับวัด และระหว่างวัดกับหน่วยงานภายนอก เพื่อเป็นเครือข่ายพี่เลี้ยงในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสร้างต้นแบบวัดที่ปฏิบัติตามมาตรฐานได้อย่างถูกต้อง

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจ: หลัก PCOD

เพื่อนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยเสนอรูปแบบการดำเนินงานตามหลัก PCOD ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่:

P (Problem Analysis) การวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม: วิเคราะห์สภาพปัญหาร่วมกับพระสงฆ์ คณะกรรมการวัด ผู้นำชุมชน และประชาชน เพื่อค้นหาจุดอ่อนด้านความรู้และการปฏิบัติในการก่อสร้าง รวมถึงการสำรวจสิ่งปลูกสร้างที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน

C (Create a Quality Manual) การจัดทำคู่มือคุณภาพ: จัดทำเอกสารแนวทางที่ครอบคลุมหลักเกณฑ์ของท้องถิ่น หลักสัปปายะ และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติร่วมกันของวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

O (Organize a Project) การจัดโครงการส่งเสริมความเข้าใจ: บรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์ท้องถิ่น กำหนดงบประมาณและจัดกิจกรรมอบรม หรือโครงการเผยแพร่ความรู้ให้แก่พระสงฆ์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งปลูกสร้างภายในวัด

D (Direct and Follow) การกำกับและติดตาม: ลงพื้นที่ให้คำแนะนำ ตรวจสอบความเหมาะสมของพื้นที่ก่อสร้าง รูปแบบอาคาร และการดำเนินงาน พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือในกรณีที่สิ่งปลูกสร้างไม่เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดกับวัด

สรุปได้ว่าการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการก่อสร้างในวัดตามเกณฑ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างวัดและหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นระบบ ใช้ทั้งการส่งเสริม สนับสนุน บริการ และสร้างเครือข่ายในระยะยาว พร้อมมีคู่มือและรูปแบบการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และสามารถยกระดับมาตรฐานการบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างภายในวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุป

การศึกษาการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า โดยภาพรวมปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.89, S.D. = 0.15) แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเสนอในรูปแบบหลัก ESPC ได้แก่ 1) การส่งเสริม (Encourage) 2) การสนับสนุน (Support) 3) การให้บริการ (Provide Service) และ 4) การสร้างเครือข่าย (Create a Network) นอกจากนี้ยังได้พัฒนารูปแบบการดำเนินงานตามหลัก PCOD คือ 1) การวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม (Problem Analysis) 2) การจัดทำคู่มือคุณภาพ (Create a Quality Manual) 3) การจัดโครงการอบรม (Organize a Project) และ 4) การกำกับติดตามและช่วยเหลือ (Direct and Follow)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ สามารถนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังต่อไปนี้

1. **ข้อเสนอเชิงนโยบาย**

1) คณะสงฆ์จังหวัดควรส่งเสริมให้วัดยึดตามมาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อลดปัญหาเกี่ยวกับข้อกฎหมายและการรื้อถอน

2) เสนอให้ตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแลการพัฒนาเสนาสนะให้เป็นไปตามหลักสุขาภิบาล และจัดตั้งเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษา

3) ส่งเสริมการประสานความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับหน่วยงานท้องถิ่นในการกำหนดแนวทางการก่อสร้าง

2. ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ

1) พัฒนาความรู้ของเจ้าอาวาสและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจหลักเกณฑ์การปลูกสร้าง

2) ส่งเสริมการวางแผนผังวัด และตรวจสอบแบบโดยเจ้าหน้าที่

3) จัดทำรูปแบบการปลูกสร้างที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล

3. ข้อเสนอเพื่อการวิจัยต่อไป

1) ขยายผลการวิจัยไปยังจังหวัดใกล้เคียงเพื่อเปรียบเทียบและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ

2) นำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในงานบริหารจัดการด้านสาธารณูปการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ. (2565). บัญชีรายชื่อเจ้าอาวาสในอำเภอแก้งคร้อ. ชัยภูมิ: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ.

_____. เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ (ครั้งที่ 1, 4 สิงหาคม 2561). ชัยภูมิ: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ.

อรุณ สิริจานุสรณ์, (2555). การบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). พุทธธรรมกับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสิริบรมธาตุพิทักษ์. (2564). การเสริมสร้างแนวปฏิบัติในการสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์กฤษฎิ์ตภณ สุเมโธ. (2560). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารกิจการคณะสงฆ์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระหัสนัย ปริปุณฺโณ (สุวรรณจินดา). (2558). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสงขลา (การจัดการเชิงพุทธ). วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสมชาย สนฺติกโร (ชุ่มจิต). (2556). บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการของวัดในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารกิจการคณะสงฆ์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Taro Yamane. (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: Harper & Row.

แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

Guidelines for The Development of Secondary Education – Student Support System in Small School Under The Office of Nan Educational Service Area

พิชญ์ภูมิ ใจสุขสันต์
Pitcharpoom Jaisuksan
อาภาพรรณ ประทุมไทย
Arpapun Pratoomthai
มหาวิทยาลัยพะเยา
University of Phayao
E-mail: 66204749@up.ac.th

Received: 15 March 2025; Revised: 29 April 2025; Accepted: 9 May 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน 2) แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบเชิงผสมผสาน เชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ข้าราชการครูของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 166 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เชิงคุณภาพได้แก่ ผู้บริหารของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ที่มีผลงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดีเด่น ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.67 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่น 0.83 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีช่วยในการบันทึกข้อมูลจากการเยี่ยมบ้านอย่างเป็นระบบ การคัดกรองนักเรียน สถานศึกษามีการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการจัดกลุ่มนักเรียนออกเป็น กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา การส่งเสริมและพัฒนา สถานศึกษามีการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในด้านวิชาการและกิจกรรมที่หลากหลายตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา สถานศึกษามีนโยบาย แบบแผน กฎ และข้อปฏิบัติที่ยืดหยุ่นโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน การส่งต่อนักเรียน สถานศึกษาส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของนักเรียนมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, สถานศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

This research aims to 1) Study the operational conditions of the student care and support system in small-sized schools under the Nan Secondary Educational Service Area Office. 2) Explore guidelines for implementing the student care and support system in small-sized schools under the Nan Secondary Educational Service Area Office.This study employed a mixed-methods approach. For the quantitative aspect, the sample consisted of 166 government teachers from small-sized schools under the Nan Secondary Educational Service Area Office in the academic year 2024, selected through simple random sampling. For the qualitative aspect, the participants included 5 school administrators from small-sized schools under the same office who had received recognition for outstanding student care and support systems in the academic year 2024. These were selected using purposive sampling. The instruments used for data collection included questionnaires and interview forms, with a content validity range of 0.67 – 1.00 and a reliability coefficient of 0.83. Data were collected by the researcher. The statistical methods used for data analysis included mean, standard deviation, and content analysis.

The findings showed that

1) The overall operation of the student support system in small schools under the Nan Secondary Education Service Area Office was rated as high.

2) Guidelines for Developing a Student Support System in Small Schools under the Nan Secondary Educational Service Area Office Knowing Students Individually: The school uses technology to systematically record information from home visits. Student Screening: The school uses an online platform to categorize students into three groups: regular, at-risk, and problematic students. Promotion and Development: The school promotes and develops students academically and through a variety of activities to meet their individual needs. Problem Prevention and Resolution: The school has policies, guidelines, rules, and flexible practices that consider individual differences when implementing student problem prevention and resolution measures. Student Referral: The school refers students both internally and externally, always prioritizing the best interests of the students.

Keywords: Development strategies, student support system, small schools

บทนำ

สภาพสังคมในยุคปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมต่างประเทศ ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยโดยตรง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนไทยที่ได้รับแนวคิดและกระแสนิยมจากต่างชาติเข้ามาใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งบางอย่างเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มสุรา การใช้ยาเสพติด ติดเกมส์เล่นการพนัน มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร อารมณ์ก้าวร้าว และการทะเลาะวิวาท เป็นต้น ในการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนที่ขาดการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครองและในปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่เป็นกระแสนิยมจากต่างชาติ สื่อที่ล่อแหลมและการพบปะผู้คนที่หลากหลายในโลกออนไลน์ จะส่งผลกระทบต่อตัวของเด็กและเยาวชน ครอบครัว สังคมและประเทศชาติในอนาคตได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกลไกที่จัดเตรียมไว้เพื่อให้นักเรียนได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือต่าง ๆ ในการเรียนรู้ของนักเรียนและมนุษยสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีในระหว่างการศึกษา เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นขั้นตอนที่ครูเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวผู้เรียนแต่ละคนเนื่องด้วยสภาพการดำเนินชีวิตในแต่ละครอบครัว การปลูกฝัง อบรม สั่งสอน ที่ได้รับมาจากครอบครัวมีความแตกต่างกัน ครูที่ปรึกษาจึงต้องทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษาเข้าใจนักเรียนได้ดีขึ้น 2) การคัดกรองนักเรียน เป็นขั้นตอนพิจารณาข้อมูลส่วนตัวนักเรียนจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อการแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ได้รับพิจารณาข้อมูลสอดคล้องกับเกณฑ์ของสถานศึกษาโดยอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติกลุ่มที่ 2 กลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น พฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ผลการเรียนมีการตกต่ำ กลุ่มที่ 3 กลุ่มมีปัญหา หมายถึง นักเรียนกลุ่มที่มีความประพฤติมีปัญหาชัดเจน ก่อให้เกิดผลเสียต่อดำเนินชีวิตของตนเองหรือต่อผู้อื่น 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นขั้นตอนการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนทุกคนของครูที่ปรึกษาจากการแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา โดยต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนรู้จักตนเอง ค้นพบความถนัดและสิ่งที่นักเรียนชอบ เพื่อส่งเสริมในการปรับปรุงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงพฤติกรรมสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาต้องโดยต้องรีบดำเนินงานการป้องกันและการแก้ไขปัญหา จะทำให้นักเรียนเป็นคนที่มีศักยภาพตรงตามเกณฑ์ของสถานศึกษาต่อไป 5) การส่งต่อนักเรียน เป็นขั้นตอนส่งต่อนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานเฉพาะด้านเพื่อดูแลแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องจากในบางกรณีที่ปัญหามีความซับซ้อนในการช่วยเหลือหรือดำเนินการช่วยเหลือแล้วนักเรียนไม่มีพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น จึงต้องส่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นักเรียนจึงจะได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกวิธีและครอบคลุมถึงปัญหา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

ระบบดูแลช่วยเหลือของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาห่างไกลความเจริญ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์และชนบท ทำให้การทำงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นเกิดปัญหาโดยเฉพาะการเยี่ยมบ้านซึ่งมีพื้นที่ห่างไกลจากสถานศึกษาเข้าถึงได้ยาก การใช้เทคโนโลยีในการติดตามผู้เรียนไม่สามารถใช้งานได้อย่างครอบคลุม การพักอาศัยของนักเรียนซึ่งอยู่กับผู้ปกครองซึ่งมิใช่บิดาหรือมารดา ปัญหาสุขภาพจิต ทำให้เกิดปัญหาที่ยากต่อการควบคุมได้ซึ่งส่งผลให้การเรียนประสบปัญหาและส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในอนาคตได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน, 2567)

จากปัญหาดังกล่าวในช่วงวัยรุ่นของนักเรียนและการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็กที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาทางด้านพฤติกรรมของนักเรียนได้ในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน เนื่องด้วยสถานศึกษาขนาดเล็กมีข้อจำกัดในด้านการเข้าถึงนักเรียนจากการเยี่ยมบ้านที่ห่างไกลจากสถานศึกษา การเก็บข้อมูลเชิงลึกข้องนักเรียนที่ไม่ครอบคลุมทำให้ไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงของนักเรียน ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องมีการประชุมวางแผนในการกำหนดนโยบาย ขอบเขตงาน ขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูของสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 21 แห่ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 291 คน (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน , 2566) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม คือ ข้าราชการครูของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ใช้เกณฑ์กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 166 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน มีด้วยกัน 5 ด้าน คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อนักเรียน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ธ (Likert's Five Rating Scales)

1) ศึกษาวัตถุประสงค์งานวิจัยและศึกษาเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาน่าน นำมาปรับปรุงและสร้างแบบสอบถามขึ้นใหม่ภายใต้ข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพื่อตรวจพิจารณาและขอข้อเสนอแนะ

2) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เพื่อหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาการใช้ถ้อยคำ โดยคณะผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

3) นำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) จากนั้นคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 – 1.00 และแก้ไขปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและ นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นการศึกษามัธยมศึกษาน่าน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ค่าเท่ากับ 0.83

5) จัดทำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้กระบวนการ ดังนี้

3.1) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยการศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงข้าราชการครูของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม โดยให้ตอบแบบสอบถามตอบแบบสอบถามผ่าน Google form

3.2) นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความเรียบร้อย และความสมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนำแบบสอบถามได้จากกลุ่มตัวอย่างมาจัดทำข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับที่ได้รับคืนมา นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ตามเกณฑ์ที่กำหนดและนำข้อมูลเข้าโปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เป็นรายด้านและรายข้อ แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเปรียบเทียบตามเกณฑ์ที่กำหนด

ตอนที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ ผู้บริหารของสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 21 แห่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน รวมทั้งสิ้นจำนวน 41 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 5 คน โดยการคัดเลือกจากโรงเรียนที่มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดีเด่น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ รูปแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างด้วยกัน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อนักเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้กระบวนการ ดังนี้

นำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยการศึกษา สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ประสานงานกับสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ลงพื้นที่สัมภาษณ์ไปยังผู้บริหารที่เป็นผู้ให้ข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในระยะเวลาที่เหมาะสม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบตามที่กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน เมื่อได้ไปสัมภาษณ์แล้ว จึงถอดบทการสัมภาษณ์โดยการถอดการบันทึกเสียงแบบคำต่อคำ จัดกลุ่มข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้

1) หลังการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจดบันทึกข้อมูลไว้เป็นหมวดหมู่ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงนำมาถอดเทปแบบคำต่อคำ ผู้วิจัยได้อ่านบทสัมภาษณ์หลาย ๆ ครั้ง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน หลังจากอ่านบทสัมภาษณ์แล้ว นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่โดยนำข้อมูลที่มีความหมายเหมือนกันมาไว้กลุ่มเดียวกัน ผู้วิจัยจัดประเด็นย่อยมารวบรวมเป็นกลุ่มเรื่องเดียวกัน เพื่อสรุปประเด็นหลัก (Theme)

2) นำข้อมูลแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ที่ได้จากการศึกษามาสังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย จำแนกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน	ข้าราชการครู n = 166		ระดับสภาพการดำเนินงาน	ลำดับ
	$\overline{X}$	S.D.		
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.51	0.60	มากที่สุด	2
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.39	0.65	มาก	4
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนา	4.39	0.61	มาก	4
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.52	0.52	มากที่สุด	1
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.40	0.64	มาก	3
รวม	**4.46**	**0.56**	**มาก**	

จากตาราง 1 พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ทั้ง 5 ด้าน ในภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\overline{X}$ = 4.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ($\overline{X}$ = 4.52) รองลงมา คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\overline{X}$ = 4.51) รองลงมาคือ ด้านการส่งต่อนักเรียน ($\overline{X}$ = 4.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการคัดกรองนักเรียนและด้านการส่งเสริมและพัฒนา ($\overline{X}$ = 4.39) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน จำนวน 5 ด้าน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน ที่มีผลงานระบบช่วยเหลือนักเรียนดีเด่น ประจำปีการศึกษา 2567 ด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลสถานศึกษามีการสร้างแพลตฟอร์มแบบประเมิน มีแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนด้วยแพลตฟอร์มจาก Obec care และ School health hero ซึ่งเป็นการให้นักเรียนบันทึกข้อมูลตัวนักเรียนเอง ครูบันทึกข้อมูลนักเรียน และผู้ปกครองบันทึกข้อมูลนักเรียน ซึ่งจะสามารถทำให้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลได้ดีขึ้น 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน สถานศึกษาดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จาก แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนด้วยแพลตฟอร์มจาก Obec care และ School health hero มาจำแนกนักเรียนออกเป็นกลุ่มได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา สถานศึกษามีการดูแลจัดการนักเรียนด้วยกิจกรรม Self introduction learning เป็นการให้นักเรียนรู้จักตนเองเข้าใจตนเองผ่านศิลปะ ร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกโดยให้นักเรียนลงมือทำแปลงสวนเกษตร เช่น กิจกรรมเลี้ยงไก่ เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการแข่งขันทักษะทางวิชาการ ทักษะทาง

กีฬาเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะ ต่อยอดการเรียนรู้ที่หลากหลาย กิจกรรมเสริมสร้างทักษะอาชีพ กิจกรรมอักษรล้านนาไทย กิจกรรมทำตุงผ้า จัดกิจกรรมซ่อมเสริมความรู้ให้กับนักเรียน กิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจ 4) ด้านป้องกันและแก้ไขปัญหา สถานศึกษามีการจัดทำแพลตฟอร์มกล่องข้อความออนไลน์ โดยให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาเลือกที่จะพบปะพูดคุยกับครูที่ต้องการพบเป็นการส่วนตัวในห้องสภานักเรียนของสถานศึกษาซึ่งเป็นกลยุทธที่ดีที่สุดเพื่อให้พื้นที่นักเรียนได้ระบายกับครูที่นักเรียนไว้ใจ ซึ่งครูสามารถสอบถามสิ่งที่นักเรียนต้องการได้จึงจะดำเนินการทำในสิ่งที่นักเรียนต้องการและไม่เกินขอบเขตของความเป็นครู สถานศึกษามีการเชิญวิทยากรภายนอกเช่นตำรวจ ทหาร พระและหน่วยงานภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อมาให้ความรู้กับนักเรียนในด้าน พิษภัยยาเสพติด ระเบียบวินัย คุณธรรมจริยธรรมและแนวทางในการดำเนินชีวิต 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน สถานศึกษามีการส่งต่อนักเรียนทั้ง 2 รูปแบบคือ 1. ส่งต่อภายในโดยส่งให้กับครูฝ่ายแนะแนว กิจการนักเรียน หรือครูฝ่ายปกครอง 2. การส่งต่อภายนอกโดยส่งต่อให้กับหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา และมีการติดตามผลบ่อยครั้ง โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของนักเรียนมากที่สุดทั้งทางด้านการเรียนและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ผู้วิจัยได้แบ่งการอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

1.1 สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน มีการกำหนดนโยบายแบบแผน ขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนครอบคลุมต่อการดำเนินงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและด้านป้องกันและแก้ไขปัญหามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีการนำแพลตฟอร์มออนไลน์มาช่วยในการดำเนินงานรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สามารถรวบรวมข้อมูลนักเรียนไปวิเคราะห์สภาพปัญหาได้ 3 รูปแบบ คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา โดยกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาจะต้องได้รับการช่วยในด้านป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วนโดยการจัดกิจกรรมซ่อมเสริมทักษะและกิจกรรมปรับปรุงพฤติกรรมนักเรียนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอเพื่อปรับปรุงพฤติกรรมให้นักเรียนกลับเข้าสู่กลุ่มปกติและสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมิตร เหพูลอย (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี พบว่า ภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีการสร้างแพลตฟอร์มแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก(SDQ) แพลตฟอร์มแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) พร้อมทั้งติดตามพฤติกรรมนักเรียนจาก Application Line โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นผู้ติดตามอย่างใกล้ชิด มีแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนด้วยแพลตฟอร์มจาก Obec care และ School health hero ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ โคตรพิมพ์ (2564) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต

27 พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากแพลตฟอร์มแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก(SDQ) แพลตฟอร์มแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนด้วยแพลตฟอร์มจาก Obec care และ School health hero มาจำแนกนักเรียนออกเป็นกลุ่มได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นูรมาน พิทักษ์สุขสันต์ (2564) ได้ศึกษา การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสายบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน อยู่ในระดับ มาก

1.4 ด้านการส่งเสริมและพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีการดูแลจัดการนักเรียนด้วยกิจกรรม Self introduction learning เป็นการให้นักเรียนรู้จักตนเองเข้าใจตนเองผ่านศิลปะ ร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกโดยให้นักเรียนลงมือทำแปลงสวนเกษตร เช่น กิจกรรมเลี้ยงไก่เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการแข่งขันทักษะทางวิชาการ ทักษะทางกีฬาเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะ ต่อยอดการเรียนรู้ที่หลากหลาย กิจกรรมเสริมสร้างทักษะอาชีพ กิจกรรมอักษรล้านนาไทย กิจกรรมทำตุงผ้า จัดกิจกรรมซ่อมเสริมความรู้ให้กับนักเรียน กิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระพล ไชยคำมี (2567) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอนุกูลนารี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ พบวาสภาพการดำเนินงานงานระบบดูแลชวยเหลือนักเรียน ดานการส่งเสริมและพัฒนา อยูในระดับมาก

1.5 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีการจัดทำแพลตฟอร์มกล่องข้อความออนไลน์ โดยให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาเลือกที่จะพบปะพูดคุยกับครูที่ต้องการพบเป็นการส่วนตัวในห้องสภานักเรียนของสถานศึกษาซึ่งเป็นกลยุทธที่ดีที่สุดเพื่อให้พื้นที่นักเรียนได้ระบายกับครูที่นักเรียนไว้ใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษฎ์ณิชา พุทจิระ (2564) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดจันทารามโดยเน้นสมรรถนะประจำสายงานของครูประจำชั้น พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมากที่สุด

1.6 ด้านการส่งต่อนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่ปรึกษาสามารถส่งต่อนักเรียนได้ 2 รูปแบบคือส่งต่อภายนอกและส่งต่อภายใน ในกรณีส่งต่อภายในคือ นักเรียนมีปัญหาในกรณีที่ยังสามารถช่วยเหลือได้จึงต้องทำการส่งต่อภายในไปยังครูแนะแนวเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจตามหลักจิตวิทยาหรือครูฝ่ายปกครองซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับของนักเรียนในสถานศึกษาเพื่อให้นักเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ในกรณีส่งต่อภายนอก คือกรณีที่ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว และครูฝ่ายปกครองประเมินว่านักเรียนไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ของสถานศึกษาได้ จะทำการส่งตัวนักเรียนไปยังภาคีเครือข่ายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ โคตรพิมพ์ (2564) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียน อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

2.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สถานศึกษามีการสร้างแพลตฟอร์ม มีแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนด้วยแพลตฟอร์มจาก Obec care และ School health hero ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการ

ทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วศิน ศรีบรรจง (2564) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอ่างทอง ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาควรมีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เก็บข้อมูลหรือติดตามพฤติกรรมนักเรียนที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก

2.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน สถานศึกษาดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จาก แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนด้วยแพลตฟอร์มจาก Obec care และ School health hero มาจำแนกนักเรียนออกเป็นกลุ่มได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนะเศรษฐ์ เกษกุ (2567) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตพระพุทธบาทบัวบก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาควรนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการคัดกรองมีระบบคัดกรองที่รวดเร็วทั้งในระบบออนไลน์และออฟไลน์ สามารถประมวลผลได้ทันที มีระบบจัดเก็บข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน

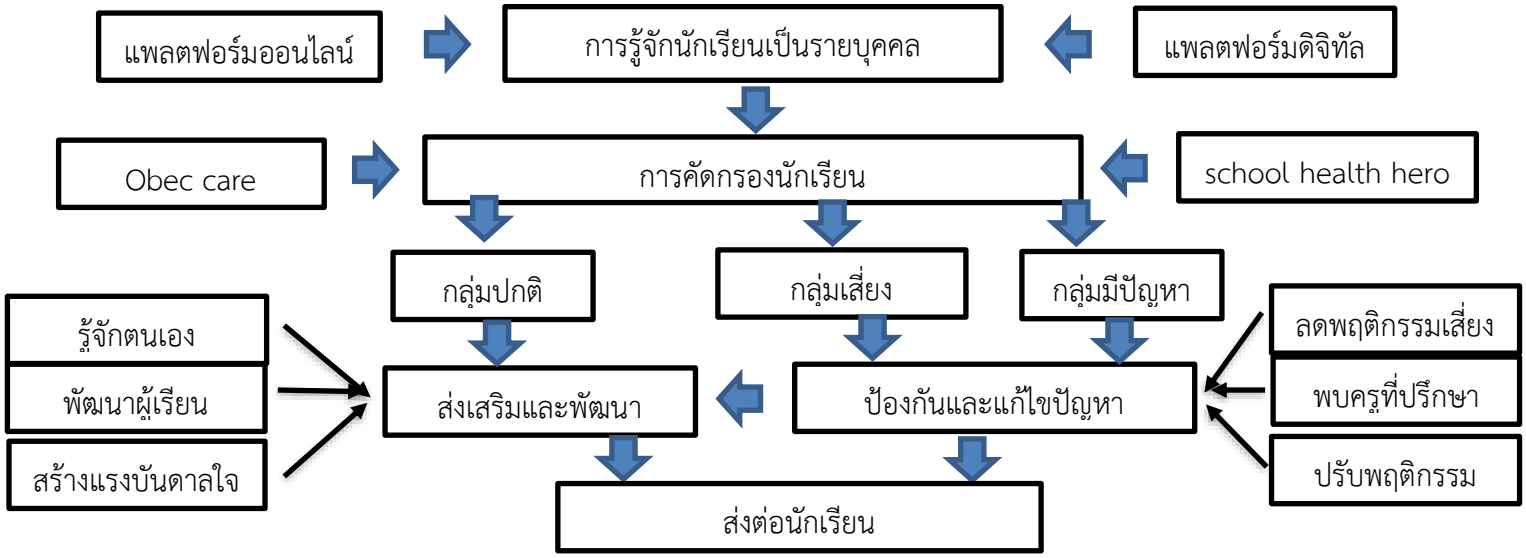
2.3 ด้านการส่งเสริมและพัฒนา สถานศึกษามีการดูแลจัดการนักเรียนด้วยกิจกรรม Self introduction learning เป็นการให้นักเรียนรู้จักตนเองเข้าใจตนเองผ่านศิลปะ ร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกโดยให้นักเรียนลงมือทำแปลงสวนเกษตร เช่น กิจกรรมเลี้ยงไก่เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการแข่งขันทักษะทางวิชาการ ทักษะทางกีฬาเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะ ต่อยอดการเรียนรู้ที่หลากหลาย กิจกรรมเสริมสร้างทักษะอาชีพ กิจกรรมอักษรล้านนาไทย กิจกรรมทำตุงผ้า จัดกิจกรรมซ่อมเสริมความรู้ให้กับนักเรียน กิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนะเศรษฐ์ เกษกุ (2567) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตพระพุทธบาทบัวบก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ครูควรค้นหาศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียนบนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคลสนับสนุนส่งเสริมในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามความถนัดของแต่ละบุคคล

2.4 ด้านป้องกันและแก้ไขปัญหา สถานศึกษามีการจัดทำแพลตฟอร์มกล่องข้อความออนไลน์ โดยให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาเลือกที่จะพบปะพูดคุยกับครูที่ต้องการพบเป็นการส่วนตัวในห้องสภานักเรียนของสถานศึกษาซึ่งเป็นกลยุทธที่ดีที่สุดเพื่อให้พื้นที่นักเรียนได้ระบายกับครูที่นักเรียนไว้ใจซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ของอริศรา ชูช่วย (2565) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหานั้นจำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจน กลายเป็นปัญหาของสังคม

2.5 ด้านการส่งต่อนักเรียน ครูที่ปรึกษาสามารถส่งต่อนักเรียนได้ 2 รูปแบบคือส่งต่อภายนอกและส่งต่อภายใน ในกรณีส่งต่อภายในคือ นักเรียนมีปัญหาในกรณีที่ยังสามารถช่วยเหลือได้จึงต้องทำการส่งต่อภายในไปยังครูแนะแนวเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจตามหลักจิตวิทยาหรือครูฝ่ายปกครองซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับของนักเรียนในสถานศึกษาเพื่อให้นักเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ในกรณีส่งต่อภายนอก คือกรณีที่ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว และครูฝ่ายปกครองประเมินว่านักเรียนไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ของสถานศึกษาได้ จะทำการส่งตัวนักเรียนไปยังภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อริศรา ชูช่วย (2565) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า กรณีที่บางปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ดังภาพ 2

ภาพ 1 แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีในด้านความรู้ด้านกิจกรรม ด้านทักษะการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งแก้ปัญหาผู้เรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ง่ายการดำเนินงาน และมีข้อบกพร่องน้อย มาช่วยในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนา ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อ เพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สรุป

แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้าน ในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยสถานศึกษามีการสร้างแพลตฟอร์มแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก(SDQ) แพลตฟอร์มแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) พร้อมทั้งติดตามพฤติกรรมนักเรียน จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการของด้านการคัดกรองนักเรียนซึ่งจากการศึกษาข้อมูลของครูจึงจำแนกนักเรียนออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา จึงเข้าสู่กระบวนการขั้นตอนต่อไปคือในด้านของการส่งเสริมและพัฒนา หากใช้กับกลุ่มปกติจะเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้ค้นพบสิ่งที่ชอบ สิ่งที่ถนัดในการต่อยอดอาชีพในอนาคต ส่วนในด้านของกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาจะถูกส่งไปในส่วนที่ต้องจัดกิจกรรม ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ เพื่อทำให้พฤติกรรมของนักเรียนเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการขั้นสุดท้ายคือด้านการส่งต่อนักเรียนเป็นด้านที่ส่งต่อนักเรียนแบ่งออกเป็น 2 ด้านโดยการส่งต่อภายในเป็นการประเมินว่านักเรียนยังคงสามารถกลับเข้าสู่กลุ่ม ปกติได้ จะส่งต่อไปยัง ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง และครูกิจการนักเรียน ส่วนการที่ครูประเมินแล้วไม่สามารถ

กลับมาสู่กลุ่มปกติได้จะดำเนินการส่งต่อภายในโดยส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบาย แบบแผน และปฏิทินการดำเนินงานที่ครอบคลุมต่อการดำเนินงานด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นเหมือนเข็มทิศในการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา

2) ด้านการคัดกรองนักเรียน สถานศึกษาควรมีการใช้แอปพลิเคชันในการจำแนกกลุ่มนักเรียน เพื่อความหลากหลายในการประเมิน ไม่ให้คาดเคลื่อนจากสภาพความเป็นจริง

3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา สถานศึกษาควรมีการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนานักเรียนด้วยกิจกรรมที่หลากหลายครอบคลุม ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน

4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา สถานศึกษาควรมีคณะกรรมการเฉพาะด้านในการกำกับดูแลและแก้ไขปัญหา มีแนวทางชัดเจนในการฟื้นฟูนักเรียน มีรูปแบบในการดำเนินงานที่เหมาะสมสอดคล้องต่อความต้องการของนักเรียน

5) ด้านการส่งต่อนักเรียน สถานศึกษาควรมีแนวทางในการส่งต่อนักเรียนอย่างชัดเจนทั้งในด้านการส่งต่อภายในและการส่งต่อภายนอกเพื่อให้นักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและตรงกับปัญหา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาระบบติดตามผลที่ทันสมัย ฝึกทักษะการจัดการอารมณ์ให้กับนักเรียนและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครองและนักเรียน เพื่อยกระดับคุณภาพการดูแลนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2) ควรมีการศึกษาข้อดีและข้อจำกัดในการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้สามารถพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปี. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2568 จาก https://sites.google.com/spmnan.go.th/plan-spmnan.

กฤษฎิ์ณิชา พุทจิระ. (2564). การพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดจันทรารม (ตั้งตรงจิตร5) เน้นสมรรถนะประจำสายงานของครูประจำชั้น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

ธนะเศรษฐ์ เกษกุ. (2567). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตพระพุทธบาทบัวบก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. การค้นคว้าอิสระศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชธานี.

นูรมาน พิทักษ์สุขสันต์. (2564). การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสายบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3. การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ปรเมษฐ์ ศิริเวช. (2561). การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี.

ลัดดาวัลย์ โคตรพิมพ์. (2564). แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วศิน ศรีบรรจง. (2567). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดอ่างทอง. การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วีระพล ไชยคำมี. (2567). การพัฒนากระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอนุกูลนารี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน. (2567). คู่มือการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน. น่าน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). แนวการจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม. กรุงเทพมหานคร: ชวนทิพย์.

สุมิตร เหพูลอย. (2566). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง. การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อริศรา ชูช่วย และสุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

Cronbach, L. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper.

Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Likert, R. (1967). The method of constructing an attitude scale. In Attitude theory and measurement (pp. 90–95). New York: Wiley & Son.

การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

Management of Safety in School of The Mae Salong Nai Educational Development Network, Mae Fah Luang District, under The Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3

พิเชษฐ์ แสนสุข
Phichet Saensuk
สุนทร คล้ายอ่ำ
Sunthon Khlaium
มหาวิทยาลัยพะเยา
University of Phayao
E-mail: 66205267@up.ac.th

Received: 19 March 2025; Revised: 7 April 2025; Accepted: 9 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ1) ศึกษาการบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต3 2) เปรียบเทียบการบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และ ขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 123 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ พบว่า มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 1.00 และ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.85 เมื่อประเมินด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test independent) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านการรักษาสุขภาพอนามัยของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัย ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ ด้านการควบคุมความปลอดภัยในการใช้งานอาคารสถานที่ และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของสถานศึกษา พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ความปลอดภัยในโรงเรียน, เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

Abstract

The purposes of this research article were: 1) to study the safety management of educational institutions in Mae Salong Nai Educational Development Network, Mae Fah Luang District under Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3, and 2) to compare the safety management of educational institutions in Mae Salong Nai Educational Development Network, Mae Fah Luang District under Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3 classified by educational background, work experience, and school size. The sample group consisted of 123 participants. The research instrument was a questionnaire about safety management in educational institutions covering 5 main areas: 1) accident prevention and resolution, 2) social problem prevention and resolution, 3) disaster prevention and management, 4) student health maintenance, and 5) building safety control. The instrument quality assessment showed a content validity (IOC) of 1.00 and a reliability coefficient of 0.85 using Cronbach's alpha method. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test (independent), and One-Way Analysis of Variance (ANOVA).

The results of this study were as follows:

1. The safety management in educational institutions of Mae Salong Nai Educational Development Network, Mae Fah Luang District under Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3 was found to be at a high level in all 5 aspects. When considering each aspect separately, student health maintenance received the highest mean score, followed by disaster prevention and management, accident prevention and resolution, building safety control, and social problem prevention and resolution, respectively.

2. The comparison of safety management in educational institutions of Mae Salong Nai Educational Development Network, Mae Fah Luang District under Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3, classified by educational background, work experience, and school size, showed no statistically significant differences at the .05 level when analyzed overall and in individual aspects, which did not support the initial hypothesis.

Keywords: Management, School Safety, Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3

บทนำ

ในปัจจุบันนี้ ความไม่ปลอดภัยในสถานศึกษามีปรากฏในสถานการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ ส่งผลกระทบต่อชีวิตสวัสดิภาพทั้งร่างกาย และจิตใจของนักเรียน นำมาซึ่งความสูญเสีย ถึงจะมีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ออกมาป้องกันแต่ก็ยังพบเหตุการณ์เกิดขึ้น จำเป็นต้องหามาตรการ ปรับปรุงกลไกที่มีอยู่ให้ชัดเจนขึ้น ขณะที่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดไว้ชัดเจนเรื่อง คุณธรรม จริยธรรม ศ.นพ.จรัส สุวรรณเวลา ได้กล่าวว่า การสร้างอุปนิสัยที่ถูกต้องเพื่อให้เกิดสังคมที่ดี สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ต้องอาศัยการสร้างที่เกิดจากโรงเรียน การปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกเริ่มต้นได้ที่ “โรงเรียน” โดยการสร้างความปลอดภัยในเด็กถือเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายในสังคมที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นสถาบันหรือหน่วยทางสังคมที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด โดยควรเริ่มจากเล็กไปใหญ่จากครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน และสังคมรอบตัว (เกศกาญจน์ บุญเพ็ญ, 2561)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์หลัก ที่สอดคล้องกบยุทธศาสตร์ชาติ20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) เพื่อให้แผนการศึกษาแห่งชาบรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมาย วิสัยทัศน์ และแนวคิดการจัดการการศึกษาโดยได้กำหนดในยุทธศาสตร์ชาตุ ดานที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงขอังสังคมและประเทศชาติ มีวัตถุประสงค์หลักในการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตของคนทุกช่วงวัย จากภัยคุกคามในรูปแบบใหม่อาทิ อาชญากรรมและความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ยาเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติ ภัยจากโรคอุบัติใหม่ และภัยจากไซเบอร์ เป็นต้น แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 -2579) จึงได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีของโลกยุคศตวรรษที่ 21 เป็นพลวัตที่ก่อให้เกิดความท้าทายในด้านการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางทัศนคติความเชื่อค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นผลให้เกิดการเร่งแก้ไขปัญหา ทั้งยังเกิดภัยคุกคามต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและประเทศชาติ มีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น ซึ่งภัยในแต่ละด้านล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศกอปรกับนนโยบาย Quick Win 7 วาระเร่งด่วน ข้อที่ 1 ความปลอดภัยของผู้เรียนกระทรวงศึกษาธิการมองเห็นภัยที่เกิดแก่นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่เกิดขึ้นซ้ำและส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกายและจิตใจในหลายปีที่ผ่านมา เช่น ภัยจากการคุกคามทางเพศ ภัยจากการกลั่นแกล้งรังแก่ (Bully) รวมถึงภัยที่เกิดจากโรคอุบัติใหม่ ได้แก่ การแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) เป็นผลให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และสวัสดีภาพชีวิตของนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จึงได้จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566–2570) โดยเน้นกลยุทธ์ด้านความปลอดภัยจากภัยทุกรูปแบบ มีเป้าหมายหลักคือการสร้างสถานศึกษาคุณภาพสูงที่สะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น น่าอยู่ และมีอัตลักษณ์ชัดเจน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3, 2565, น.18–19) กรณีศึกษาของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนในพื้นที่สูงและห่างไกล 10 แห่ง พบว่ามีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ มลพิษ โรคติดต่อ รวมถึงภัยจากสื่อออนไลน์ โดยปัจจัยเสี่ยงหลักแบ่งได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความปลอดภัยของอาคาร สภาพแวดล้อม อุปกรณ์การเรียน การเดินทาง และ การศึกษานอกสถานที่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3, 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้านความปลอดภัยที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และสามารถประยุกต์ใช้กับบริบทของสถานศึกษาห่างไกลได้อย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มั่นคง ปลอดภัย และยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษา การบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

2) เพื่อเปรียบเทียบ การบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และ ขนาดของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

1.1 ประชาการได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 10โรงเรียน โดย บุคลากรทางการศึกษา ทั้งสิ้น 173 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 123 คน โดยใช้สูตรตารางคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน (Bartlett et al. , 2001) ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่ายโดยการจับสลาก ตามสัดส่วนของ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม สร้างขึ้นจากการศึกษา หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา เพื่อกำหนดขอบเขตและกรอบแนวคิด แนวทางในการสร้างแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ การบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert Scales) มีจำนวน 42 ข้อ จำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา จำนวน 7 ข้อ 2. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัยในสถานศึกษา จำนวน 6 ข้อ 3. ด้านการควบคุมความปลอดภัยในการใช้งานอาคารสถานที่ในสถานศึกษา จำนวน 5 ข้อ 4. ด้านการป้องกันภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ในสถานศึกษา จำนวน 8 ข้อ 5. ด้านการรักษาสุขภาพอนามัยของนักเรียนในสถานศึกษา จำนวน 6 ข้อ

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

3.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) นำผลการตรวจสอบ ของผู้เชี่ยวชาญ แต่ละท่านมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยกำหนดค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และค่า IOC ที่คำนวณได้ 1.00 ทุกข้อ จากนั้นผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ได้จากการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อดำเนินหาความเชื่อมั่นต่อไป

3.2 การวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถาม ไปหาความเชื่อมั่น โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.85

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและวิธีวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามนำไปแจกแจงความถี่ และร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ระดับการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา หาค่าเฉลี่ย($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา จำแนกตาม ระดับการศึกษา สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (Independent sample t-test) ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวน ทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ตาราง 1 แสดงการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ในภาพรวม

การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา	(n= 123)		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา	4.25	0.38	มาก
2. ด้านการป้องกันและแก้ไขทางสังคมในสถานศึกษา	4.15	0.42	มาก
3. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัยในสถานศึกษา	4.35	0.33	มาก
4. ด้านการรักษาสุขภาพอนามัยของนักเรียนในสถานศึกษา	4.45	0.28	มาก
5. ด้านความปลอดภัยในการใช้งานอาคารสถานที่ในสถานศึกษา	4.20	0.40	มาก
รวมเฉลี่ย	4.28	0.36	**มาก**

จากตาราง 1 พบว่า การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยรวมเฉลี่ย คือ $\bar{X}$ = 4.28 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการรักษาสุขภาพอนามัยของนักเรียนในสถานศึกษา ($\bar{X}$ =

4.45) รองลงมา ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัยในสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.35) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.25) ด้านการควบคุมความปลอดภัยในการใช้งานอาคารสถานที่ในสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.20) และน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขทางสังคมในสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.15) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังนักสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และ ขนาดสถานศึกษา

ตาราง 2 แสดงผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตาม ระดับการศึกษา

การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา	**ปริญญาตรี** n = 109		**ปริญญาโท** n = 14		t	Sig. (2-tailed)
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา	4.25	0.38	4.35	0.35	1.02	0.31
2. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมในสถานศึกษา	4.15	0.42	4.25	0.40	0.95	0.34
3. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัยในสถานศึกษา	4.35	0.33	4.45	0.30	1.10	0.27
4. ด้านการรักษาสุขภาพอนามัยของนักเรียน ในสถานศึกษา	4.45	0.28	4.55	0.25	1.25	0.21
5. ด้านความปลอดภัยในการใช้งานอาคารสถานที่	4.20	0.40	4.30	0.38	0.98	0.33
เฉลี่ยรวม	4.28	0.36	4.38	0.34	1.06	0.29

หมายเหตุ: * มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 แสดงผลการเปรียบเทียบ การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตาม ระดับการศึกษา พบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการบริหารจัดการความปลอดภัยในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังนักสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา	**น้อยกว่า 5 ปี** n = 37		**5-10 ปี** n = 75		**มากกว่า 10 ปี** n = 11		F	Sig.
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา	4.20	0.40	4.30	0.35	4.40	0.30	**1.23**	**0.30**
2. ด้านการป้องกันและแก้ไข	4.10	0.45	4.20	0.40	4.30	0.35	**1.15**	**0.32**

	ปัญหาทางสังคมในสถานศึกษา							
3.	ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัยในสถานศึกษา	4.30	0.35	4.40	0.30	4.50	0.25	**1.45**	**0.24**
4.	ด้านการรักษาสุขภาพอนามัยของนักเรียน ในสถานศึกษา	4.40	0.30	4.50	0.25	4.60	0.20	**1.60**	**0.21**
5.	ด้านความปลอดภัยในการใช้งานอาคารสถานที่	4.15	0.42	4.25	0.38	4.35	0.33	**1.10**	**0.34**
	เฉลี่ยรวม	**4.23**	**0.38**	**4.33**	**0.34**	**4.43**	**0.29**	1.31	0.27

จากตาราง 3 แสดงผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีการบริหารจัดการความปลอดภัยในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 4 แสดงผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกขนาดสถานศึกษา

การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา	**ขนาดเล็ก** n = 10		**ขนาดกลาง** n = 79		**ขนาดใหญ่** n = 34		F	**Sig.**
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา	4.15	0.42	4.25	0.38	4.35	0.33	**1.20**	**0.31**
2. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมในสถานศึกษา	4.05	0.45	4.15	0.42	4.25	0.38	**1.10**	**0.34**
3. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัยในสถานศึกษา	4.25	0.38	4.35	0.33	4.45	0.30	**1.35**	**0.26**
4. ด้านการรักษาสุขภาพอนามัยของนักเรียน ในสถานศึกษา	4.35	0.33	4.45	0.28	4.55	0.25	**1.50**	**0.23**
5. ด้านความปลอดภัยในการใช้งานอาคารสถานที่	4.10	0.40	4.20	0.38	4.30	0.35	**1.05**	**0.35**
เฉลี่ยรวม	**4.18**	**0.40**	**4.28**	**0.36**	**4.38**	**0.32**	1.24	0.29

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า เมื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

เชียงราย เขต 3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า บุคลากรที่มีขนาดสถานศึกษา แตกต่างกัน มีการบริหารจัดการความปลอดภัยในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจควรแก่การนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ในภาพรวม การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศาศวัต ธนุนาจารย์ (2566) ที่ศึกษาการบริหารความปลอดภัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารความปลอดภัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน 5 ด้าน เมื่อพิจารณาการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรักษาสุขภาพอนามัยของนักเรียนในสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัยในสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการควบคุมความปลอดภัยในการใช้งานอาคารสถานที่ในสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขทางสังคมในสถานศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุโดยใช้หลักการบริหารจัดการความปลอดภัย (Safety Management) ซึ่งครอบคลุมกระบวนการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) การวางแผนและมาตรการป้องกัน (Preventive Measures) การจัดอบรมความปลอดภัยให้แก่ครู บุคลากร และนักเรียน ตลอดจนการจัดทำแผนเผชิญเหตุและการซ้อมอพยพอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับหลักการของ ระบบการบริหารจัดการความปลอดภัย (Safety Management System: SMS) ซึ่งเน้นการจัดการความเสี่ยงโดยใช้ข้อมูลจากการประเมิน วิเคราะห์ และกำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไขอย่างเป็นระบบ รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษดา ไพรลักษณ์ และธีระภัทร ประสมสุข (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานความปลอดภัยนักเรียนของโรงเรียนในพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 6 พบว่า การบริหารงานความปลอดภัยนักเรียนในด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ อยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยทางสังคม โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การกลั่นแกล้ง การใช้สารเสพติด ความรุนแรง และพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาวะของนักเรียนและบรรยากาศการเรียนรู้ สอดคล้องแนวคิดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (Student Support System) ซึ่งเน้นการมีระบบการเฝ้าระวัง คัดกรอง ดูแล ช่วยเหลือ และส่งต่ออย่างเป็นระบบ รวมถึงการส่งเสริมกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความตระหนักรู้ในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการป้องกันปัญหาทางสังคมในระยะยาว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพรรณ เกตุแก้ว และ ปองสิน วิเศษศิริ (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินการรักษาความปลอดภัยตามมาตรการป้องกัน และแก้ไขปัญหาทางสังคมของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า การดำเนินการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัยในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับ การเตรียมความพร้อมและรับมือภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินต่าง ๆ อย่างรอบด้าน เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม แผ่นดินไหว หรือโรคระบาด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพของนักเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียน สอดคล้องกับแนวนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ ที่สนับสนุนให้สถานศึกษาดำเนินการตาม มาตรการโรงเรียนปลอดภัย (School Safety) ซึ่งครอบคลุมถึงการวางแผนรับมือภัยพิบัติ การอบรมบุคลากร การฝึกซ้อมอพยพ และการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น โรงพยาบาลในพื้นที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษดา ไพรลักษณ์ และ ธีระภัทร ประสมสุข (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานความปลอดภัยนักเรียนของโรงเรียนในพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 6 พบว่าด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัยในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการรักษาสุขภาพอนามัยของนักเรียนในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เป็นเพราะว่าว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับสุขภาวะของนักเรียน ทั้งในเชิงกายภาพ จิตใจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีการตรวจสุขภาพประจำปี การจัดอาหารกลางวันที่มีคุณภาพ การส่งเสริมสุขนิสัย เช่น การล้างมืออย่างถูกวิธี การทำความสะอาดห้องเรียน ห้องน้ำ และบริเวณโดยรอบ ตลอดจนการประสานงานกับหน่วยบริการสาธารณสุขในชุมชน สอดคล้องกับ แนวคิดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (Student Support System) และ หลักการส่งเสริมสุขภาพตามแนว Health Promoting School ซึ่งเน้นการสร้างเสริมสุขภาพที่ยั่งยืนแก่เด็กและเยาวชนผ่านการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และพฤติกรรม เป็นไปตามแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และ กระทรวงสาธารณสุข ที่ร่วมกันขับเคลื่อนโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพทั่วประเทศ ซึ่งระบุให้โรงเรียนต้องดำเนินการตามเกณฑ์ด้านสุขภาพและอนามัยอย่างเคร่งครัด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษดา ไพรลักษณ์ และธีระภัทร ประสมสุข (2567) ที่ได้ศึกษาการบริหารงานความปลอดภัยนักเรียนของโรงเรียนในพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่าด้านปัญหาสุขภาพและอนามัยของนักเรียนอยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านความปลอดภัยในการใช้อาคารสถานที่ในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการรักษาความปลอดภัยในการใช้อาคารสถานที่ โดยมีการดำเนินการตรวจสอบความมั่นคงของอาคารและการบำรุงรักษาโครงสร้างอาคารต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการจัดระบบการป้องกันภัยที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการใช้งานอาคารสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยเน้นการจัดการด้านการตรวจสอบและบำรุงรักษาอาคารให้มีความปลอดภัย รวมถึงการจัดการกับอุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้ปลอดภัยจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้งาน ซึ่งเป็นการดำเนินการที่สามารถลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564). สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกอร อุ่นสถานนท์ (2563) ที่ได้ศึกษาการบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านอาคารสถานที่ อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และ ขนาดของสถานศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน เป็นเพราะว่า ทุกสถานศึกษาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ซึ่งดำเนินการตามนโยบายและแนวทางที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งสร้าง

มาตรฐานการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยให้เป็นแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ส่งผลให้บุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ แม้จะมีความแตกต่างด้าน ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และ ขนาดของสถานศึกษา แต่มีแนวทางปฏิบัติด้านความปลอดภัยที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผกากรอง ด้วงสุข และ จรัส อติวิทยาภรณ (2568) ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 พบว่า การจำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน และ จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชีรา ใจหวัง (2561) ศึกษาการศึกษาการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ไม่มีความแตกต่างกัน และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศตวรรษ ถวิลคำ (2566) ศึกษาการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายที่ 42- 43 สำนักงานเขตหนองจอก สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การเปรียบเทียบการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนจำแนกตามขนาดสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ในภาพรวม การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน เป็นเพราะว่า ได้ดำเนินการตามนโยบายมาตรฐานเดียวกันจากหน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ที่กำหนดโดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังภาพ 2

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

1. การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา แม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ในภาพรวม พบว่า ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรักษาสุขภาพอนามัยของนักเรียนในสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัยในสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านความปลอดภัยในการใช้งานอาคารสถานที่ในสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขทางสังคมในสถานศึกษา

2. การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า เมื่อจำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัย ด้านการรักษาสุขภาพอนามัยของนักเรียน และด้านความปลอดภัยในการใช้งานอาคารสถานที่ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ควรมีการตรวจสอบจุดเสี่ยงในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอและปรับปรุงแก้ไขอย่างเร่งด่วน

1.2. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัยในสถานศึกษา ควรเปิดเผยข้อมูลการประเมินความเสี่ยงและแผนรับมืออุบัติภัยให้ผู้ปกครองและชุมชนได้รับทราบ

1.3. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมในสถานศึกษา ควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตและภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่นักเรียนอย่างต่อเนื่อง

1.4. ด้านการรักษาสุขภาพอนามัยของนักเรียนในสถานศึกษา ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคอย่างสม่ำเสมอโดยบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน

1.5. ด้านการควบคุมความปลอดภัยในการใช้งานอาคารสถานที่ในสถานศึกษา ควรจัดระบบการตรวจสอบอาคารสถานที่ตามมาตรฐานความปลอดภัยอย่างเป็นระบบและมีการบันทึกผลอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองในอำเภอแม่ฟ้าหลวงสังนักสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

2.2 ควรศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง สังนักสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา.กรุงเทพฯ:กระทรวงศึกษาธิการ.

เกศกาญจน์ บุญเพ็ญ. (2561). 5 มิติความปลอดภัยของเด็ก เริ่มสร้างได้ “โรงเรียน”. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2561 จาก http://mgronline.com/qol/detail/9610000120198.

กนกอร อุ่นสถานนท์. (2563). การบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). 10(2), 1-14.

กฤษดา ไพรลักษณ์ และ ธีระภัทร ประสมสุข. (2567). การบริหารงานความปลอดภัยนักเรียนของโรงเรียนในพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย. 6(6), 1427-1438.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพ: สุวีริยาสาส์น.

ผกากรอง ด้วงสุข และ จรัส อติวิทยาภรณ. (2568). การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 8(2), 29-42.

ศิริพรรณ เกตุแก้ว และ ปองสิน วิเศษศิริ. (2557). การดำเนินการรักษาความปลอดภัยตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมของโรงเรียนประถมศึกษา. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา. 9(3), 170-180.

สุชีรา ใจหวัง. (2561). การศึกษาการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. วารสารบริหารการศึกษา มศว. 15(28): 50-61.

ศตวรรษ ถวิลคำ. (2566). การศึกษาการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายที่ 42-43 สำนักงานเขตหนองจอก สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน. 5(2), 209-222.

ศาศวัต ธนุนาจารย์ (2566).การบริหารความปลอดภัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. 9(3), 292-310

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. (2565). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570). เชียงราย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

Bartlett, J. E., Kotrlik, J. W., & Higgins, C. C. (2001). Organizational research: Determining appropriate sample size in survey research. Information Technology, Learning, and Performance Journal. *19*(1), 43-50.

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

Technological Leadership of School Administrators affecting Effectiveness of School Administration under Chiang Mai Primary Educational Service Area

อนุวัฒน์ อินต๊ะ
Anuwat Inta
นริศรา เสือคล้าย
Narissara Suaklay
มหาวิทยาลัยพะเยา
University of Phayao
E-mail: Anuwat6211Inta@gmail.com

Received: 20 March 2025; Revised: 25 April 2025; Accepted: 25 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 2) ศึกษาประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 และ 3) สร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 335 คน โดยได้จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ตามตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่ปัจจุบันในสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวม เท่ากับ 0.896 ลักษณะเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน

2. ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณภาพผู้เรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. สร้างเป็นสมการพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา

สมการทำนายในรูปแบบของคะแนนดิบ

$Y = 0.222 + 0.418 + 0.215 + 0.179 + 0.096 + 0.050$

สมการทำนายในรูปของคะแนนมาตรฐาน

Z = 0.479 + 0.214 + 0.200 + 0.102 + 0.054

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี, ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objective of this research were 1) study the technological leadership of school administrators Under the jurisdiction of the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office, Area 3, 2) study the effectiveness of educational institution management Under the jurisdiction of the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office, Area 3, and 3) to create an equation for predicting the effectiveness of school administration. This research is a quantitative research. The sample group consisted of 335 person. The sample group was determined from the ready-made table of Krejcie & Morgan, and stratified random sampling was used according to the current position in the school. The data collection tool was a questionnaire with an index of consistency (IOC) of 0.67-1.00 and an overall reliability of 0.896. It is a 5-level assessment scale. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression. The results of the research found that:

1. The results of the study on the technological leadership of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area 3, Chiang Mai, found that overall, it was at a high level. The aspect with the highest mean was measurement and evaluation, and the aspect with the lowest mean was teaching and learning management.

2. The results of the analysis of the effectiveness of school administration under the Office of the Primary Educational Service Area 3, Chiang Mai, found that overall, it was at a high level. The aspect with the highest average value was the aspect of student quality, and the aspect with the lowest average value was the aspect of student-centered teaching and learning management process.

3. Equation for predicting the effectiveness of school administration

Prediction equations in the form of raw scores

Y = 0.222 + 0.418 + 0.215 + 0.179 + 0.096 + 0.050

Prediction equations in the form of standard scores

Z = 0.479 + 0.214 + 0.200 + 0.102 + 0.054

Keywords: Technological leadership, School administration effectiveness, School administrators

บทนำ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการจัดการศึกษามีความซับซ้อนเนื่องจากมีพื้นที่รับผิดชอบมากถึง 4,893 ตารางกิโลเมตร อีกทั้งลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา และเป็นเขตชายแดนซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา การคมนาคมและการติดต่อระหว่างสถานศึกษาเป็นไปด้วยความยากลำบาก ผู้รับบริการประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมชนบธรรมเนียม ประเพณี สังคม และภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ซึ่งจากรายงานการสังเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) และการวิเคราะห์ประสิทธิภาพและโอกาสของสถานศึกษาระดับปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัด ประจำปีการศึกษา 2566 พบว่า ได้กำหนดเป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จตามประเด็นกลยุทธ์ โดยผลการดำเนินงานพบว่ามีผลความสำเร็จร้อยละ 96.04 ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาในสังกัดยังไม่ประสบความสำเร็จ ถึงแม้จะมีการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3, 2566) การที่ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษายังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่สถานศึกษา อาจมีสาเหตุจากการบริหารสถานศึกษายังไม่มีประสิทธิผลมากพอที่จะทำให้สถานศึกษามีมาตรฐานการศึกษาตามที่กำหนด ดังนั้นประสิทธิผลของสถานศึกษาจึงมีความสำคัญในการช่วยตรวจสอบวัตถุประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาว่าบรรลุผลหรือไม่ ถ้าสถานศึกษาสามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ก็จะได้รับความเชื่อมั่นจากทุกฝ่าย (จุรีรัตน์ ม่วงนา, 2563)

จากประเด็นกลยุทธ์ของรายงานการสังเคราะห์รายงานผลของสถานศึกษา จะเห็นได้ว่าเป็นการประเมินที่เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีผลกระทบต่อมนุษย์ ซึ่งจะสามารถเห็นได้จากด้านต่างๆ เช่น ด้านการสื่อสารและข้อมูลเทคโนโลยีการสื่อสารได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว ด้านการแพทย์และสุขภาพ ด้านธุรกิจและการทำงาน การทำงานจากระยะไกล (remote work) เป็นต้น ซึ่งการใช้ซอฟต์แวร์และแพลตฟอร์มการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่ต้องเดินทางไปยังสถานที่นั้น ๆ มีการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียน รวมถึงนักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น มีการใช้งานสื่อดิจิทัลช่วยเพิ่มความเข้าใจและความน่าสนใจในการเรียนการสอน ทำให้การศึกษาเข้าถึงได้ง่ายและหลากหลายขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังต้องมีการปรับตัวและการฝึกอบรมสำหรับครูและนักเรียน เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ (นิตยา วงศ์ใหญ่, 2560) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเผชิญความท้าทายหลายประการในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษา ทั้งความแตกต่างในการเข้าถึงเทคโนโลยี โดยสถานศึกษาในพื้นที่ห่างไกลอาจมีทรัพยากรหรือมีงบประมาณจำกัด รวมถึงความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลของนักเรียน การเข้าถึงเทคโนโลยี อุปกรณ์อินเทอร์เน็ต และทักษะดิจิทัลที่จำเป็น สิ่งนี้อาจนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ผู้บริหารต้องหาวิธีลดช่องว่างทางดิจิทัล จึงต้องมีนโยบายด้านเทคโนโลยีที่ชัดเจนที่จะพัฒนาระเบียบและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี ซึ่งการนำเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษาอาจต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ครู นักเรียน และผู้ปกครอง อาจต้องปรับตัวให้เข้ากับวิธีการเรียนรู้และการสื่อสารแบบใหม่ ทั้งนี้ เป็นความท้าทายที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเผชิญในการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา มีความหลากหลายและซับซ้อน แต่หากมีการวางแผนที่ดี และมีการสนับสนุนที่เพียงพอ จะช่วยให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วรัฏฐา จงปัตนา, 2562) ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้นำเชิงเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการสามารถเพิ่มประสิทธิผลการ

บริหารสถานศึกษาได้ โดยผู้บริหารที่เห็นความสำคัญของเทคโนโลยีในการพัฒนาองค์กรจะสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเปิดรับนวัตกรรมใหม่และการบริหารที่ยืดหยุ่นจะช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ ได้ ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีจึงมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้นำสามารถใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพ การปรับตัว และการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรได้อย่างเหมาะสม (กะรัต ทองใสพร, 2566)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 อย่างไร เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นสารสนเทศสำหรับการกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้บริหาร และสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

3) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้วิจัยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2567 จำนวน 153 แห่ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,600 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3, ข้อมูล ณ วันที่ 24 พฤศจิกายน 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2567 จำนวน 335 คน โดยได้จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูล

ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่ปัจจุบันในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ของสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการบริหารงาน ด้านจริยธรรม และด้านวิสัยทัศน์ จำนวน 25 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมานค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert) ซึ่งมีการกำหนดให้ค่าน้ำหนักคะแนนของข้อคำถามอยู่ในระดับ (5) มากที่สุด (4) มาก (3) ปานกลาง (2) น้อย (1) น้อยที่สุด ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำนวน 31 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมานค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert) ซึ่งมีการกำหนดให้ค่าน้ำหนักคะแนนของข้อคำถาม คือ ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับ (5) มากที่สุด (4) มาก (3) ปานกลาง (2) น้อย (1) น้อยที่สุด ทั้งนี้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอเพื่อการทดสอบเครื่องมือศึกษาวิจัย ด้วยการเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยข้อคำถามได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวม เท่ากับ 0.896 ซึ่งแสดงว่ามีค่าความเชื่อมั่นที่อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จึงนำไปใช้เก็บกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามออนไลน์ผ่านช่องทางอีเมลของแต่ละสถานศึกษา เพื่อให้ธุรการสถานศึกษาขอความร่วมมือจากครูในการตอบแบบสอบถาม

3.3 ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถาม เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์

3.4 ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว โดยมีการตอบกลับมาจำนวนทั้งสิ้น 335 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นทำการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลในแบบสอบถาม และนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูล เป็นสถิติพื้นฐานสำหรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อวิเคราะห์ค่ากลางของข้อมูล และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์การกระจายของข้อมูล

.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.09	0.50	มาก
2.	ด้านการวัดผลและประเมินผล	4.14	0.53	มาก
3.	ด้านการบริหารงาน	4.13	0.68	มาก
4.	ด้านจริยธรรม	4.07	0.57	มาก
5.	ด้านวิสัยทัศน์	4.12	0.60	มาก
ภาพรวม		**4.11**	**0.58**	**มาก**

จากผลการวิเคราะห์ตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล รองลงมา คือ ด้านการบริหารงาน ด้านวิสัยทัศน์ และ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านจริยธรรม ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านคุณภาพผู้เรียน	4.16	0.47	มาก
2.	ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ	4.15	0.31	มาก
3.	ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.10	0.45	มาก
ภาพรวม		**4.14**	**0.41**	**มาก**

จากผลการวิเคราะห์ตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณภาพผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์สร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

เมื่อทำการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Stepwise สามารถแสดงผลการทดสอบสมมติฐานได้ดังตารางที่ 3

ตาราง 3 การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ตัวแปรพยากรณ์	B	SE (B)	Beta	t	sig
ค่าคงที่	0.222	0.068		3.255	0.001**
ด้านการวัดผลและประเมินผล	0.418	0.030	0.479	13.925	0.000**
ด้านการบริหารงาน	0.215	0.032	0.214	6.633	0.000**
ด้านวิสัยทัศน์	0.179	0.030	0.200	5.972	0.000**
ด้านการเรียนการสอน	0.096	0.023	0.102	4.129	0.000**
ด้านจริยธรรม	0.050	0.020	0.054	2.481	0.014*

หมายเหตุ: **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 เมื่อวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ ด้วยวิธี Stepwise พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการบริหารงาน ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการเรียนการสอน และด้านจริยธรรม ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยที่ด้านการวัดผลและประเมินผล ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษามากที่สุด รองลงมาคือด้านการบริหารงาน ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการเรียนการสอน และด้านจริยธรรม ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

เมื่อพิจารณาค่า adjust R^2 = 0.919 แสดงว่าด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการบริหารงาน ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการเรียนการสอน และด้านจริยธรรม สามารถอธิบายความผันแปรของประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา ได้ร้อยละ 91.9 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ที่เหลืออีกร้อยละ 8.1 มีอิทธิพลซึ่งมาจากปัจจัยอื่น ๆ ที่ไม่ได้ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ และจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ สามารถเขียนสมการทำนายประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา ได้ดังนี้

สมการทำนายในรูปแบบของคะแนนดิบ

$$Y = 0.222 + 0.418 + 0.215 + 0.179 + 0.096 + 0.050$$

สมการทำนายในรูปของคะแนนมาตรฐาน

$$Z = 0.479 + 0.214 + 0.200 + 0.102 + 0.054$$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 สามารถนำประเด็นสำคัญที่ได้จากการศึกษามาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการวัดผลและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนส่งเสริมให้ครู และบุคลากรในสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย รวมทั้งมีการใช้เทคโนโลยีเป็นส่วน

หนึ่งในการประเมินผลระบบเพื่อประเมินระบบการบริหารจัดการสถานศึกษา และการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการ สุกัญญา แช่มช้อย (2558) ที่กล่าวไว้ว่า ความสามารถของผู้บริหารในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลข้อมูลในการวัดผลและการประเมินผล สอดคล้องกับการศึกษาของ จันทิมา ชิ้นปิ่นเกลียว (2567) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านคุณภาพผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องของแผนพัฒนาหลักสูตรกับมาตรฐานการศึกษาและความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งสถานศึกษามีระบบประกันคุณภาพภายในที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สร้างการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการ อาภรณ์ อ่อนคง (2556) ที่กล่าวไว้ว่า ประสิทธิผลมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารงานภายในองค์กร สอดคล้องกับการศึกษาของ ขวัญเพชร พลวงค์ (2564) ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่าประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ ในระดับมาก

3. ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยที่ด้านการวัดผลและประเมินผล ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษามากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและประเมินผลช่วยให้ผู้บริหารสามารถประเมินผลการทำงานของครูและบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวได้ว่าด้านการวัดผลและประเมินผลที่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารงานสถานศึกษา การใช้เทคโนโลยีในการประเมินผลช่วยให้กระบวนการบริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Kozloski (2006) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีด้านการวัดและการปะเมินผลนั้น ผู้นำต้องสามารถใช้เทคโนโลยีในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงการแปลการวิเคราะห์การใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ใช้เทคโนโลยีสำหรับการประเมินระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา รวมไปถึงการประเมินคุณภาพของเทคโนโลยีที่ใช้ในสถานศึกษา และสอดคล้องกับการศึกษาของ พิมพิลา อำนาจ (2566) ได้ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพยากรณ์ประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาประกอบด้วยทั้ง 5 ด้าน โดยในด้านการวัดผลและประเมินผลมีอิทธิพลสูงสุดต่อประสิทธิผลการบริหาร ขณะที่การจัดการเรียนการสอนเป็นปัจจัยที่ต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการบริหารงานและการจัดการเรียนการสอนสามารถส่งเสริมประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น แนวทางการพัฒนาผู้นำทางการศึกษาควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมี

ประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา

สรุป

ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณภาพผู้เรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปัจจัยภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการบริหารงาน ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการเรียนการสอน และด้านจริยธรรม ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1) ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยด้านการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอสำหรับครูและบุคลากรเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการสอน นอกจากนี้ ควรกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานในการพัฒนาทักษะการสอนของครูที่ชัดเจน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและปรับปรุงทักษะการใช้งานเทคโนโลยีในการสอนเพื่อช่วยยกระดับการ

เรียนการสอนในโรงเรียน

1.2) ผลการศึกษาประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ฉะนั้น ผู้บริหารควรจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทุกกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียนและครู โดยให้โอกาสนักเรียนได้เรียนรู้จากกันและกันผ่านการทำงานกลุ่ม การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการฝึกฝนทักษะการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรพัฒนาครูในด้านการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะทักษะการสังเกตและประเมินความต้องการของนักเรียนในแต่ละคนและการปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความหลากหลายของผู้เรียน

1.3) ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ได้ ฉะนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่ช่วยในการวัดและประเมินผล เพื่อให้ครูและบุคลากรสามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ได้อย่างหลากหลาย และพัฒนาความสามารถในการวัดผลและประเมินผลที่มีคุณภาพ

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) การศึกษาครั้งนี้จำกัดอยู่เพียงแค่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 การวิจัยครั้งต่อไปสามารถขยายขอบเขตการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

2.2) ควรศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและความท้าทายที่ผู้บริหารและครูเผชิญในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารและการสอน เช่น ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยีที่ไม่ทันสมัย หรือขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้เห็นภาพรวมของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษา และหาแนวทางในการปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหา

เอกสารอ้างอิง

กะรัต ทองใสพร. (2566). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร. 6(2), 261-270.

ขวัญเพชร พลวงค์. (2564). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จันทิมา ชิ้นปิ่นเกลียว. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์. 8(2), 131-145.

จุรีรัตน์ ม่วงนา. (2563). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทอฝัน กรอบทอง. (2560). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสุทธิปริทัศน์. 31(99), 147–159.

นิตยา วงศ์ใหญ่. (2560). แนวทางการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลของดิจิทัลเนทีฟ. Veridian E-Journal Silpakorn University (ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ). 10(2), 1630-1642.

พิมพิลา อำนาจ. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วรัฏฐา จงปัตนา. (2562). การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาครูโรงเรียนอนุบาลทรัพย์ปัญญาตามแนวคิดภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา. 14(2), 1-12.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. (2566). ข้อมูลผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ปีการศึกษา 2567.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2558). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี: การนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียนและโรงเรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร. 16(4), 216-224.

อาภรณ์ อ่อนคง. (2556). ความหมายประสิทธิผล. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2568 จาก http://aporn123.blogspot.com/2013/06/blog-post_28.html.

Kozloski, K. C. (2006). Principal leadership for technology integration: A study of principal technology leadership. Doctoral dissertation, Drexel University.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3), 607-610.

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน สำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

The enhancing competency program learning management of flipped classroom for teacher under the Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2

สุพิชชา มาตเลิง
Supitcha Matlerng
ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ
Pairoj Klinkulab
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
Sripatum University Khonkaen Campus
E-mail: Supitchamatlerng@gmail.com

Received: 21 March 2025; Revised: 10 April 2025; Accepted: 23 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 2) สร้าง และตรวจสอบยืนยันความเหมาะสม ประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 จำนวน 302 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ จำนวน 6 คน ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบยืนยันโปรแกรมโดยวิธีการสนทนากลุ่ม จำนวน 5 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ความเป็นประโยชน์ จำนวน 15 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม สถิติที ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครู โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครู เรียงลำดับความสำคัญ ของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านสื่อ และเทคโนโลยี ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียน และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ 2) โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครู ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4). วิธีการพัฒนา และ 5) การประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไป

ได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครู โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, สมรรถนะครู, การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

Abstract

This research article aims to: 1) Study the current conditions, desired conditions, essential needs, and instructional management approaches of the flipped classroom model in schools under Mahasarakham primary educational service area office 2 2) Develop and validate the appropriateness, feasibility, and benefits of a competency enhancement program for teachers in implementing the flipped classroom model in schools under Mahasarakham primary educational service area office 2. The sample group consisted of 302 teachers from schools under the jurisdiction of the Mahasarakham primary educational service area office 2. Additionally, six key informants were interviewed, five experts participated in a focus group discussion for program validation, and 15 stakeholders evaluated the appropriateness, feasibility, and benefits of the program through a purposive sampling method.The research instruments included questionnaires, semi-structured interviews, focus group discussion records, and evaluation forms assessing the appropriateness, feasibility, and benefits of the program. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation.

The research findings revealed that: 1) The current level of competency enhancement in implementing the flipped classroom model for teachers was moderate overall, while the desired level was high. The most essential needs for competency enhancement, ranked in order of priority, were: media and technology, instructional design, learning objectives, and assessment and evaluation, 2) The competency enhancement program for implementing the flipped classroom model in schools comprised the following components: 1) Principles 2) Objectives 3) Content, which included three learning units: (1) setting learning objectives and instructional design, (2) media and technology, and (3) assessment and evaluation (4) Development methods, consisting of self-directed learning, experiential learning, and training with seminars (5) Evaluation assessment of the program's appropriateness, feasibility, and benefits indicated that the overall appropriateness was at the highest level, feasibility was at the highest level.

Keywords: Competency enhancement program, Teacher development, Flipped classroom,

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู โดยมุ่งเน้นให้ครูเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับการศึกษาในยุคปัจจุบันและอนาคต ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2533 มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ "การศึกษา"หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและ สังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรมการสืบสานทางวัฒนธรรมการสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้า ทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้ บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยหมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข นอกจากนี้ ยังสอดกล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและของคุรุสภาที่เน้นการอบรมสมรรถนะด้านทักษะและความรู้ของครูอย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืนในวิชาชีพ ซึ่งเป็นสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ทำให้มีความตื่นตัวทันต่อเหตุการณ์ และสามารถปรับปรุงพัฒนาตนเองและองค์กร ได้ในอนาคตยุคใหม่แห่งศตวรรษที่ 21 (คุรุสภา, 2563)

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ทั้งในด้านอุตสาหกรรม เศรษฐกิจ สังคมและด้านการศึกษา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 นี้ ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ทำให้การเรียนรู้ในศตวรรษนี้เปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวนักเรียนแห่งยุคที่มาพร้อมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ, 2553) จึงจำเป็นต้องปลูกฝังการคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียน ด้วยการคิดวิเคราะห์เป็นการคิดระดับสูงของมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อมวลมนุษย์โลก การคิดวิเคราะห์ทำให้มนุษย์เกิดการไตร่ตรอง มีความรอบคอบ และมีเหตุมีผลต่อการตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ (ชบาพร พิมวัน, 2563) กระบวนการคิดวิเคราะห์เป็นทักษะพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดด้านอื่น ๆ ที่สูงขึ้น การคิดวิเคราะห์จะช่วยให้รู้ข้อเท็จจริง รู้เหตุผลเบื้องต้นของสิ่งที่เกิดขึ้น เข้าใจความเป็นมาเป็นไปของเหตุการณ์รู้ว่าเรื่องนั้นมีองค์ประกอบอะไรบ้าง รู้รายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่เป็นพื้นฐานความรู้ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง (มนตรี วงษ์สะพาน, 2556)

การเตรียมนักเรียนให้พร้อมกับชีวิตในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นเรื่องสำคัญที่ครูต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทักษะที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 นี้ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็นสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษ ที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (Content) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์ โดยครูช่วยแนะนำ ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้พัฒนาศักยภาพทางความคิด การตัดสินใจ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม (วิจารณ์ พานิช, 2556)

แนวคิดที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบทบาทที่ครูควรจะเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่กล่าวมาข้างต้นก็คือ แนวคิด "ห้องเรียนกลับด้าน" (Flipped Classroom)เป็นอีกหนึ่งแนวทางของการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ แนวคิดหลักของ "ห้องเรียนกลับด้าน" คือ "เรียนที่บ้าน ทำการบ้านที่โรงเรียน" เป็นการนำสิ่งเดิมที่เคยทำในชั้นเรียนไปทำที่บ้าน และนำสิ่งที่เคยถูกมอบหมายให้ทำที่บ้านมาทำในชั้นเรียนแทน โดยยึดหลักที่ว่าเวลาที่นักเรียนต้องการพบครูจริง ๆ คือ เวลาที่เขาต้องการความช่วยเหลือ เขาไม่ได้ต้องการให้ครูอยู่ในชั้นเรียนเพื่อสอนเนื้อหาต่าง ๆ เพราะเขาสามารถศึกษาเนื้อหานั้น ๆ ด้วยตนเองถ้าครูบันทึกวีดิโอการสอนให้เด็กไปดูเป็นการบ้าน แล้วครูใช้ชั้นเรียนสำหรับชี้แนะนักเรียนให้เข้าใจแก่นความรู้จะดีกว่า (เชิญตะวัน สุวรรณพานิช, 2556)

ครูผู้สอน ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ ครูจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความสามารถ ทักษะ ฯลฯ เหล่านี้เพื่อให้เป็นครูมืออาชีพ ประกอบด้วย 1. ด้านหลักสูตร(Curriculum) 2. ด้านการจัดการเรียนรู้ (Instruction) หมายถึง การเลือกวิธีสอนและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้ 3. ด้านการวัดผล (Measuring) หมายถึง การเลือกวิธีการวัดผลที่เหมาะสมและสามารถวิเคราะห์ผลได้ 4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (Evaluating) หมายถึงความสามารถในการประเมินผลของการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดได้ (Hough and Duncan 1970) จะเห็นได้ว่าครูเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการจัดการศึกษา คุณภาพของครูจึงมีความสำคัญ เพราะครูที่มีคุณภาพจะส่งผลต่อผู้เรียนให้มีคุณภาพ ครูจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข คุณภาพของครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556)

ในปัจจุบันครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ยังยึดการสอนแบบดั้งเดิมยึดติดรูปแบบการสอนที่เน้นสอนนักเรียนพร้อมกันทั้งห้องเรียนด้วยวิธีการเดียวกัน ไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน ส่งผลให้การประเมินด้านผู้เรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ในการส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา โดยพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ มีสมรรถนะด้านวิชาการ ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่ผู้เรียนทุกที่ทุกเวลา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2567)

จากความเป็นมาและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีบทบาทและภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ จึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพด้านการจัดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

2) เพื่อสร้าง และตรวจสอบยืนยันความเหมาะสม ประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นและแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ขั้นตอนที่ 1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นและแนวทางการเสริมสร้างสมรรถการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครู

1.1.1 แหล่งข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2567 โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจำนวนประชากรกับตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ได้จำนวน 302 คน

1.1.2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครู มีค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเพื่อประเมินสภาพปัจจุบัน ตั้งแต่ 0.273 - 0.744 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.899 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเพื่อประเมินสภาพที่พึงประสงค์ ตั้งแต่ 0.348 - 0.946 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.976

1.1.3. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ 2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.)

ขั้นตอนที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับครูโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครูหัวหน้าวิชาการของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

ระยะที่ 2 การสร้าง ตรวจสอบยืนยัน และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ขั้นตอนที่ 2.1 การยกร่างโปรแกรม ผู้วิจัยนำผลการศึกษาจากระยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลยกร่างโปรแกรมใน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 เนื้อหา ได้แก่1) การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ 2) การออกแบบการเรียนรู้ 3) สื่อ และเทคโนโลยี 4) การวัดประเมินผล องค์ประกอบที่ 4 วิธีการพัฒนา และองค์ประกอบที่ 5 การประเมินผล

ขั้นตอนที่ 2.2 การตรวจสอบยืนยันโปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบยืนยันโปรแกรม ใช้เทคนิคสนทนากลุ่ม จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

ขั้นตอนที่ 2.3 การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ครูผู้สอน ปีการศึกษา 2567 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 15 คน

ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น และแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และจัดลำดับความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	PNI	ลำดับ
ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้	3.38	0.96	ปานกลาง	3.93	1.07	มาก	0.140	3
ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้	3.42	0.99	ปานกลาง	4.08	0.88	มาก	0.162	2
ด้านสื่อ และเทคโนโลยี	3.48	0.85	ปานกลาง	4.22	0.78	มาก	0.175	1
ด้านการวัดและประเมินผล	3.59	0.89	มาก	4.16	0.76	มาก	0.137	4
โดยรวม	**3.46**	**0.93**	**ปานกลาง**	**4.10**	**0.87**	**มาก**	0.153	

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพปัจจุบันของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.38) ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.42) ด้านสื่อ และเทคโนโลยีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.48) และ ด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.59)

สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.93) ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 4.08) ด้านสื่อ และเทคโนโลยีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 4.22) และ ด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 4.16)

ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านสื่อ และเทคโนโลยี ($PNI_{modified}$ = 0.175ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.162) ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.140) และ ด้านการวัดและประเมินผล ($PNI_{modified}$ = 0.137)

2) ผลการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา ประกอบไปด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ด้านการกำหนดจุดประสงค์และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ด้านสื่อ และ

เทคโนโลยี และ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ด้านการวัดประเมินผล 4) วิธีการพัฒนา ประกอบไปด้วย หลักการพัฒนา 70:20:10 ประกอบด้วย ร้อยละ 70 การเรียนรู้ด้วยตนเอง ร้อยละ 20 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ร้อยละ 10 การฝึกอบรมและร่วมสัมมนา และ 5) การประเมินผล ประกอบด้วย วิธีการประเมินผล 1)สังเกตการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริงเพื่อประเมินความสามารถในการจัดการเรียนการสอน 2)ประเมินระหว่างสอน ผ่านการสังเกตและอภิปราย 3)สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้โดยการอภิปรายกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อน และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล มีดังนี้ 1) แบบนิเทศ ติดตามการนำไปใช้ 2) แบบประเมินตนเอง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงมาตรฐานเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ
องค์ประกอบที่ 1 หลักการ									
1.1 ความชัดเจนของหลักการ	4.4	0.50	มากที่สุด	4.73	0.45	มากที่สุด	4.86	0.35	มากที่สุด
1.2 ความสำคัญของหลักการ	4.5	0.50	มากที่สุด	4.86	0.35	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด
1.3 การนำไปใช้	4.66	0.48	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์									
2.1 เพื่อพัฒนาความรู้ และทักษะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครู	4.67	0.49	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด
2.2 เพื่อส่งเสริมการสร้างและใช้สื่อ เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้	4.86	0.35	มากที่สุด	4.48	0.41	มากที่สุด	4.86	0.35	มากที่สุด
2.3 เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้ครูในการจัดการเรียนรู้	4.66	0.48	มากที่สุด	4.86	0.35	มากที่สุด	4.80	0.41	มากที่สุด
2.4 ความครอบคลุมองค์ประกอบ	4.73	0.46	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด	4.80	0.41	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 3 เนื้อหา (90 ชั่วโมง)									
3.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์ของรูปแบบ	4.73	0.46	มากที่สุด	4.66	0.48	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด
3.2 การจัดเรียงเนื้อหาสอดคล้องกับองค์ประกอบของโปรแกรม	4.8	0.44	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด	4.80	0.41	มากที่สุด
3.3 เนื้อหากับระยะเวลา	4.60	0.50	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด	4.87	0.35	มากที่สุด

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ
3.4 หน่วยการเรียนรู้ 1 ด้านการกำหนดจุดประสงค์และการออกแบบการจัดการเรียนรู้	4.80	0.41	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด	4.87	0.35	มากที่สุด
3.5 หน่วยการเรียนรู้ 2 ด้านสื่อและเทคโนโลยี	4.73	0.46	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด	4.80	0.41	มากที่สุด
3.6 หน่วยการเรียนรู้ 3 ด้านการวัดประเมินผล	4.67	0.49	มากที่สุด	4.60	0.51	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 4 วิธีการพัฒนา									
4.1 หลักการพัฒนาแบบ 70: 20: 10	4.80	0.41	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด	4.80	0.41	มากที่สุด
ประกอบด้วย ร้อยละ 20 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	4.67	0.49	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด	4.86	0.35	มากที่สุด
ร้อยละ 10 การฝึกอบรมและร่วมสัมมนา	4.60	0.51	มากที่สุด	4.60	0.51	มากที่สุด	4.86	0.35	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 5 การประเมินผล									
5.1 วิธีการประเมินผล									
5.1.1 การสังเกตการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริงเพื่อประเมินความสามารถในการจัดการเรียนการสอน	4.80	0.41	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด	4.80	0.41	มากที่สุด
5.1.2 การประเมินระหว่างสอนผ่านการสังเกตและอภิปราย	4.87	0.35	มากที่สุด	4.80	0.41	มากที่สุด	4.80	0.41	มากที่สุด
5.1.3 การสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้โดยการอภิปรายกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนร่วมงาน	4.73	0.46	มากที่สุด	4.80	0.41	มากที่สุด	4.87	0.35	มากที่สุด
5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล									
5.2.1. แบบนิเทศ ติดตามการนำไปใช้	4.87	0.35	มากที่สุด	4.80	0.35	มากที่สุด	4.87	0.35	มากที่สุด
5.2.2 แบบประเมินตนเอง	4.86	0.35	มากที่สุด	4.80	0.41	มากที่สุด	4.80	0.41	มากที่สุด
รวม	**4.77**	**0.43**	**มากที่สุด**	**4.72**	**0.45**	**มากที่สุด**	**4.81**	**0.40**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่

ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.77, S.D.= 0.43) ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.72, S.D.= 0.45) และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.81, S.D.= 0.40)

อภิปรายผล

1) จากผลการวิจัยสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และด้านสื่อ และเทคโนโลยี อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการวัด และประเมินผลอยู่ในระดับมาก ดังที่ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2561) ได้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครูยังคงใช้การสอนแบบบรรยายโดยไม่ได้บูรณาการเทคโนโลยี ได้แก่ ความเคยชินกับรูปแบบการสอนแบบดั้งเดิม ขาดความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยี และ ข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร ส่งผลให้การสอนยังคงเน้นการถ่ายทอดเนื้อหามากกว่าการพัฒนาทักษะของผู้เรียนแม้ว่าการสอนแบบบรรยายจะมีข้อดีในการถ่ายทอดข้อมูลเชิงลึก แต่ในศตวรรษที่ 21 ครูควรปรับเปลี่ยนแนวทางสู่การเรียนโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอน

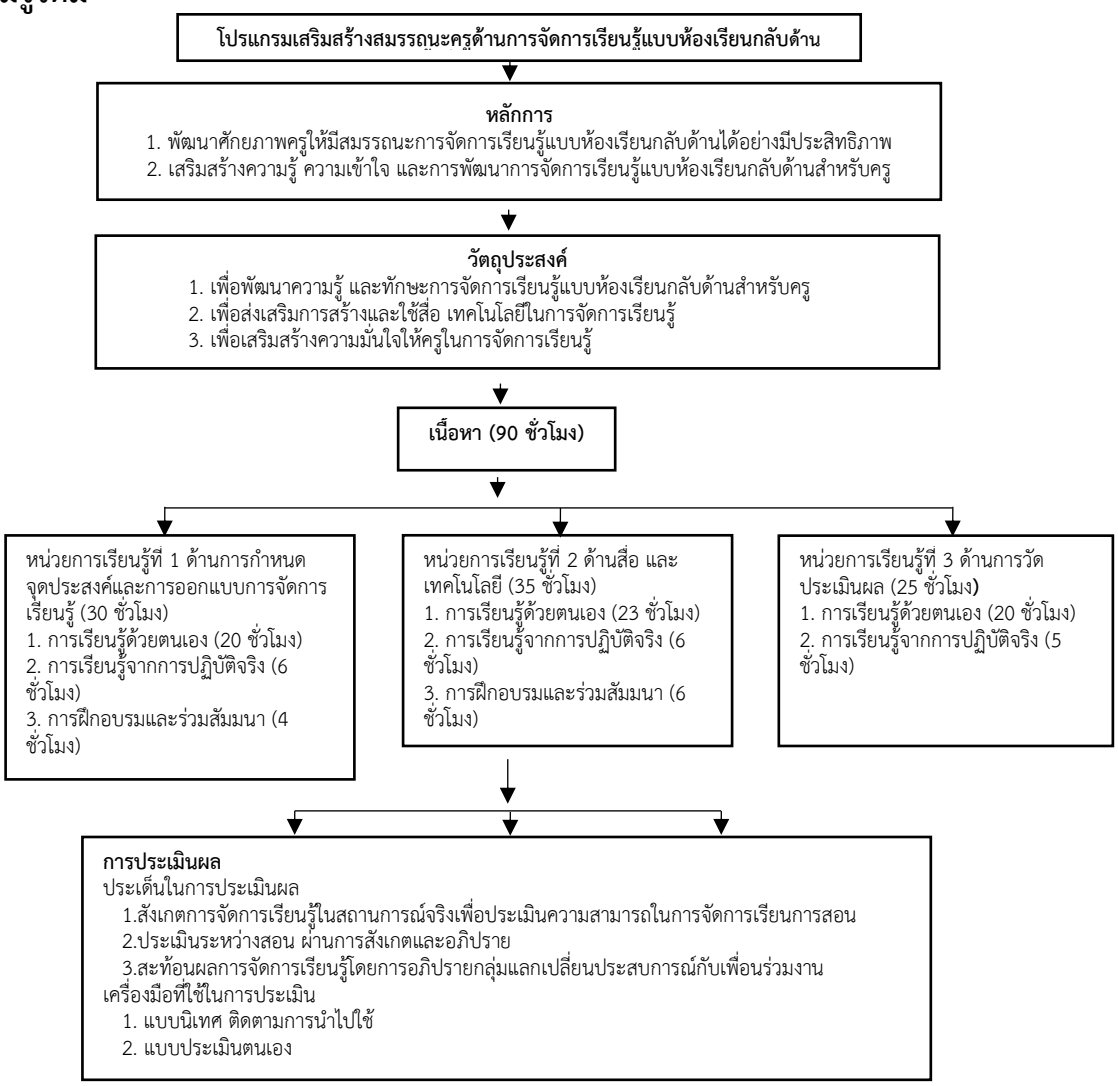
จากผลการวิจัยสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และครูมีความต้องการที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคนิค และกลยุทธ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและเนื้อหาการเรียนการสอน ที่ช่วยในการเรียนจัดการรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนและกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยตัวเองที่บ้านและในห้องเรียนได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้สภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านอยู่ในระดับมาก ดังที่ วิจารณ์ พานิช (2556) ในห้องเรียนกลับด้าน ครูจะไม่เป็นผู้ที่ยืนบรรยายเนื้อหาในห้องเรียนเหมือนเดิม แต่จะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยหรือโค้ชในการแนะนำกระบวนการเรียนรู้ นักเรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาที่บ้านผ่านสื่อที่ครูเตรียมไว้

ลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสื่อและเทคโนโลยี มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และ ด้านการวัดและประเมินผล ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน การใช้สื่อและเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ครูสามารถออกแบบและนำเสนอเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่สำคัญไม่แพ้กัน เพราะการออกแบบกิจกรรมที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและสร้างองค์ความรู้จากการเรียนที่บ้านมาประยุกต์ใช้ในการเรียนในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยาภรณ์ ตู้คำมูล (2563) เรื่องที่ศึกษา การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ความต้องการจำเป็นของสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อการเรียนรู้ และด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2) โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา ซึ่งประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ คือ หน่วยการเรียนรู้ 1 ด้านการกำหนดจุดประสงค์และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ 2 ด้านสื่อ และเทคโนโลยี หน่วยการเรียนรู้ 3 ด้านการวัดประเมินผล 4) วิธีการพัฒนาครู หลักการพัฒนา 70:20:10 ประกอบด้วย ร้อยละ 70 การเรียนรู้ด้วยตนเอง ร้อยละ 20 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ร้อยละ 10 การฝึกอบรมและร่วมสัมมนา และ 5) การประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน สอดคล้องกับ งานวิจัยของสุทธิณี สุขคร (2564) เรื่องที่ศึกษาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามวัฏจักร 4 MAT สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์3) เนื้อหาและกิจกรรม แบ่งออกเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ 4) วิธีพัฒนา ประกอบด้วย การเรียนรู้ด้วยตนเองการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการฝึกอบรมและร่วมสัมมนา และ 5) การประเมินผลโปรแกรม

3) ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา 5) การประเมินผล ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจาก โปรแกรมมีหลักการที่ชัดเจน วัตถุประสงค์ตรงกับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครู เนื้อหาและวิธีการพัฒนาของโปรแกรมถูกออกแบบมาให้ครอบคลุมและเหมาะสมกับสถานการณ์การเรียนการสอนในปัจจุบัน ซึ่งช่วยให้ครูสามารถปรับตัวและพัฒนาสมรรถนะได้อย่างต่อเนื่อง การประเมินผลของโปรแกรมสามารถติดตามผลการเรียนรู้และการพัฒนาครูได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปฐมาภรณ์ ปะการะโพธิ์ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา มี 5 Module ประกอบด้วย Module 1 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์และการปฏิบัติจริง Module 2 การใช้และพัฒนาสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ Module 3 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง Module 4 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ Module 5 การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) วิธีการพัฒนา ประกอบด้วย การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการประชุมเชิงปฏิบัติการ 5) การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินความรู้ความเข้าใจ ก่อน-หลัง การพัฒนาการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมพัฒนาและการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ผลการประเมินโปรแกรม โดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

สรุป

1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 (1) ผลศึกษาสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านสื่อ และเทคโนโลยีอยู่ในระดับปานกลาง และ ด้านการวัด และประเมินผลอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการวัด และประเมินผล ลำดับที่ 2 ด้านสื่อ และเทคโนโลยี ลำดับที่ 3 ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และลำดับที่ 4 ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ (2) ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ด้านการ

ออกแบบการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ด้านสื่อ และเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก และ ด้านการวัด และประเมินผลอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านสื่อ และเทคโนโลยี ลำดับที่ 2 ด้านการวัด และประเมินผล ลำดับที่ 3 ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และลำดับที่ 4 ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ (3) ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูพบว่า เรียงลำดับความสำคัญ ของความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านสื่อ และเทคโนโลยี ลำดับที่ 2 ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ลำดับที่3 ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และลำดับที่ 4 ด้านการวัดและประเมินผล (4) ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ของโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) พบว่าสรุปได้ 5 องค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการ องค์ประกอบที่ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ5) การประเมินผล

2) ผลการสร้าง ตรวจสอบยืนยัน และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 (1) ผลการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา ประกอบไปด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ด้านการกำหนดจุดประสงค์และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ด้านสื่อ และเทคโนโลยี และ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ด้านการวัดประเมินผล 4) วิธีการพัฒนา ประกอบไปด้วย หลักการพัฒนา 70:20:10 ประกอบด้วย ร้อยละ 70 การเรียนรู้ด้วยตนเอง ร้อยละ 20 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ร้อยละ 10 การฝึกอบรมและร่วมสัมมนา และ 5) การประเมินผล ประกอบด้วยวิธีการประเมินผล 1)สังเกตการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริงเพื่อประเมินความสามารถในการจัดการเรียนการสอน 2) ประเมินระหว่างสอน ผ่านการสังเกตและอภิปราย 3) สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้โดยการอภิปรายกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อน และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล มีดังนี้ 1) แบบนิเทศติดตามการนำไปใช้ 2) แบบประเมินตนเอง (2) ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 15 คน พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีนโยบายให้ครูเข้ารับการพัฒนาตามการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครู และควรจัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลการพัฒนา เป็นระยะและต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นให้ครูและบุคลากรมีความความตระหนักและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

(2) สถานศึกษา ควรจัดให้มีระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนาเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครู เป็นระยะและต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนได้เกิดความตระหนักในด้านมาตรฐานวิชาชีพและพร้อมพัฒนาตนเอง

(3) ผู้บริหารสถานศึกษา สร้างความตระหนักและจัดโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครู เป็นหลักสูตรเพื่อเสริมทักษะให้กับครูอย่างจริงจัง และต่อเนื่องในฐานะผู้นำทางวิชาการ

(4) ครูผู้สอน ควรได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน โดยการสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญ และความจำเป็นต้องร่วมมือกันในการจัดการเรียนรู้

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรมีการศึกษาควรศึกษาโปรแกรมหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่เป็นลักษณะของการส่งผลทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้สถานศึกษาได้มีโปรแกรมและเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

(2) ควรมีการวิจัยติดตามการนำโปรแกรมไปใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

คุรุสภา. (2563). การพัฒนาการศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คุรุสภา.

จริยาภรณ์ ตู้คำมูล. (2563). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชบาพร พิมวัน. (2563). นวัตกรรมการสอนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ครูไทย.

เชิญตะวัน สุวรรณพานิช. (2556). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. สำนักพิมพ์การศึกษาไทย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปฐมาภรณ์ ปะการะโพธิ. (2564). การพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

มนตรี วงษ์สะพาน. (2556). ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศึกษาไทย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2567. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สภาการศึกษา.

สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ. (2553). แนวทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ครุศาสตร์.

สุทธิณี สุขคร. (2564). โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามวัฏจักร 4 MAT สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิจารณ์ พานิช. (2556). การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในศตวรรษที่ 21. สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2561). การศึกษาเชิงรุก: ทิศทางใหม่ของการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Hough, J. B., & Duncan, J. K. (1970). Teaching: Description and analysis. Addison-Wesley Publishing Company.

Brame, C. J. (2013). Flipping the classroom. Vanderbilt University Center for Teaching. Retrieved March 16, 2025 from https://cft.vanderbilt.edu/guides-sub-pages/flipping-the-classroom.

การบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา

Conflict Management in School under the Secondary Educational Service Area Office Phayao

อรภิญญา อริยธเนศ
Onpinya Ariyatanet
วัชระ จตุพร
Watchara Jatuporn
วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
School of Education University of Phayao
E-mail: inspiration.6903@gmail.com

Received: 21 March 2025; Revised: 17 April 2025; Accepted: 22 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา 2) เปรียบเทียบการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยาตามความคิดเห็นของบุคลากร จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 261 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ด้านเนื้อหา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test และ f-test กรณีพบความแตกต่างโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ได้ทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ่

ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประนีประนอม รองลงมา คือด้านการยอมให้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการหลีกเลี่ยง ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำแนกตามเพศ โดยรวม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีเพศต่างกัน มีการบริหารจัดการความขัดแย้งไม่แตกต่างกัน 3) ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำแนกตามอายุ โดยรวม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีอายุต่างกัน มีการบริหารจัดการความขัดแย้งด้านการประนีประนอม ด้านการยอมให้ ด้านความร่วมมือ ด้านการเอาชนะ และด้านการหลีกเลี่ยงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยรวม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีการบริหารจัดการความขัดแย้งไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, ความขัดแย้ง, สถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research article were 1) to study conflict management in School Under the Secondary Educational Service Area Office Phayao, 2) to compare conflict management in School Under the Secondary Educational Service Area Office Phayao based on the opinions of personnel in educational institutions classified by gender, age, and work experience. The current study is Quantitative research and the sample consisted of 261 administrators and teachers who work under the Secondary Educational Service Area Office Phayao in 2024. The sample were selected by using stratified sampling. The research instrument was a questionnaire. The data were analyzed by using mean, standard deviation, percentage, t – test, and F – test with pairwise comparisons conducted using Scheffe's method when differences were found to be statistically significant at the .05 level

The findings revealed that: 1) overall, conflict management in schools under the Secondary Educational Service Area Office Phayao was at a high level. When considering each aspect, the highest mean was for compromise, followed by concession, while the lowest mean was for avoidance. 2) The comparison of conflict management in school under the Secondary Educational Service Area Office Phayao based on gender showed no significant differences in conflict management between male and female administrators and teachers. 3) The comparison based on age indicated significant differences in conflict management concerning compromise, concession, cooperation, competition, and avoidance among administrators and teachers of different ages at the .05 significance level. 4) The comparison based on work experience showed no significant differences in conflict management between administrators and teachers with varying levels of work experience.

Keywords : Management, Conflict, School

บทนำ

สังคมไทยในยุคปัจจุบันเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงหลายด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ การศึกษา และสังคม ซึ่งการอยู่ร่วมกันของบุคคลที่มีพื้นฐานทางความคิด ประสบการณ์ วัยวุฒิ คุณวุฒิ และค่านิยมที่แตกต่างกัน ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะก่อให้เกิด "ความขัดแย้ง" โดยเฉพาะในสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ประกอบด้วยบุคลากรหลากหลายรุ่น หลายบทบาท และมีจุดมุ่งหมายในการทำงานที่แตกต่างกัน ความขัดแย้งในสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นระหว่างบุคลากรกับบุคลากร หรือระหว่างบุคลากรกับผู้บริหาร ซึ่งส่งผลต่อบรรยากาศในการทำงาน ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา และคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาความขัดแย้งในสถานศึกษาไม่ควรถูกมองเป็นเพียงอุปสรรคหรือสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยงเท่านั้น แต่ควรได้รับการ "บริหารจัดการอย่างเหมาะสม" เพื่อเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสในการพัฒนาองค์กรและเสริมสร้างความร่วมมือภายในโรงเรียน การบริหารจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้าง

ความเข้าใจระหว่างบุคลากร และช่วยสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาการศึกษา งานวิจัยของ อรุณรัตน์ แดงกระจ่าง (2560) ชี้ว่า ความขัดแย้งในองค์กรเกิดจากความแตกต่างทั้งทางด้านเพศ อายุ ประสบการณ์ และทัศนคติ ซึ่งหากไม่ได้รับการจัดการที่ดี จะส่งผลให้เกิดความคับข้องใจและบั่นทอนความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในองค์กรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ภายใต้ระบบบริหารแบบกระจายอำนาจ ซึ่งให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนนโยบายจากส่วนกลางสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่เป็นหน่วยปฏิบัติการหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ คือ ผู้บริหารและครู อย่างไรก็ตาม การทำงานร่วมกันในองค์กรที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีความหลากหลายทั้งในด้านเพศ อายุ ประสบการณ์ ค่านิยม และทัศนคติ ย่อมก่อให้เกิด ความขัดแย้ง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงาน และคุณภาพการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่า ความขัดแย้งในสถานศึกษาไม่ได้เป็นเพียงสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่เป็นปรากฏการณ์ที่ต้องการการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา มีเอกลักษณ์เฉพาะบริบททางสังคมวัฒนธรรม และภูมิศาสตร์ การศึกษาถึงแนวทางการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาในพื้นที่ดังกล่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง สถานศึกษาเป็นองค์กรที่รวบรวมบุคลากรผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาองค์กร แต่ในขณะเดียวกัน ก็เป็นแหล่งรวมของความแตกต่างที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้ง หากไม่ได้รับการบริหารจัดการอย่างถูกต้อง ความขัดแย้งจะส่งผลให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้ครูขาดแรงจูงใจและไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (มงคล มากจีน และนิคม นาคอ้าย, 2567) นอกจากนี้ การบริหารความขัดแย้งยังถือเป็นภารกิจที่ท้าทายของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องมีทักษะในการเจรจา การไกล่เกลี่ย และการตัดสินใจที่เป็นธรรม เพื่อสร้างความพึงพอใจและยุติธรรมให้เกิดกับทั้งสองฝ่ายที่มีความขัดแย้ง โดยไม่เลือกข้างหรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง เพราะหากปล่อยปละละเลยอาจทำให้ความขัดแย้งบานปลายและกระทบต่อภาพรวมขององค์กรในระยะยาว

ความขัดแย้งในองค์กร โดยเฉพาะในสถานศึกษา เป็นปัญหาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและประสิทธิภาพขององค์กร ซึ่งหากไม่มีการบริหารจัดการที่เหมาะสม อาจนำไปสู่ผลกระทบเชิงลบทั้งต่อบุคลากรและการดำเนินงานโดยรวม ทางผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาความขัดแย้งในสถานศึกษาเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการจัดการอย่างเป็นระบบ เนื่องจากสถานศึกษาเป็นองค์กรที่ประกอบด้วยบุคคลหลากหลายทั้งในด้านวัยวุฒิ ทัศนคติ ค่านิยม และพื้นฐานการทำงาน ความแตกต่างเหล่านี้เป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งหากขาดทักษะการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ อาจส่งผลเสียต่อความสัมพันธ์ในที่ทำงาน บั่นทอนขวัญกำลังใจ และลดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครู รวมถึงกระทบต่อภาพลักษณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของสถานศึกษาในระยะยาว ทั้งนี้สาเหตุของความขัดแย้งภายในองค์กรเกิดได้จากหลายด้าน เช่น ความคิดเห็นหรือทัศนคติที่ไม่สอดคล้องกัน การสื่อสารที่ขาดประสิทธิภาพ การถูกบั่นทอนศรัทธาและความเชื่อมั่น พฤติกรรมและอุปนิสัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่หลากหลายและการแข่งขันที่เร่งเร้าในสังคม อันส่งผลให้เกิดภาวะความเครียดในที่ทำงาน (สมบัติ นพรัก, 2563) ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจถึงต้นตอของปัญหา และใช้แนวทางการบริหารจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสม และสามารถเปลี่ยนความขัดแย้งให้กลายเป็นโอกาสในการพัฒนาและยกระดับศักยภาพขององค์กรโดยรวม

ปัญหาความขัดแย้งภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา เกิดขึ้นจากหลายปัจจัยสำคัญ โดยเฉพาะจากการให้ผลตอบแทนแก่ข้าราชการครูที่ไม่เป็นธรรมและขาดความยุติธรรม

ในการพิจารณา ซึ่งทำให้เกิดความไม่พึงพอใจระหว่างบุคคลภายในองค์กร รวมถึงการเลือกบุคคลในการได้รับรางวัลหรือผลตอบแทนตามความพึงพอใจส่วนบุคคลของผู้บริหารมากกว่าการพิจารณาจากคุณสมบัติที่เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ การบริหารจัดการในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในองค์กร แต่ยังส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันระหว่างข้าราชการครูและผู้บริหารอีกด้วย ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการความขัดแย้งในองค์กรจำเป็นต้องใช้กระบวนการที่มีความโปร่งใสและยุติธรรม โดยเฉพาะในการให้ผลตอบแทนและการประเมินผลการทำงานของข้าราชการครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรคำนึงถึงความเหมาะสมและความสามารถในการทำงานร่วมกับบุคคลต่าง ๆ ในการตัดสินใจทั้งในเรื่องของการให้รางวัลและการพัฒนาองค์กร การสร้างช่องทางการสื่อสารที่เปิดกว้างระหว่างบุคลากรและผู้บริหารจะช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มความพึงพอใจในงานของบุคลากร การปรับปรุงการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่สามารถมองข้ามได้ เพื่อให้สถานศึกษามีการทำงานที่มีประสิทธิภาพและสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาได้อย่างยั่งยืน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กรจึงไม่เพียงแต่ต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาในระยะสั้นเท่านั้น แต่ยังต้องพิจารณาถึงการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งการบริหารความขัดแย้งที่ดีจะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างองค์กรที่มีความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ

จากความสำคัญและปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา เพื่อให้เข้าใจถึงการบริหารจัดการความขัดแย้งที่ผู้บริหารส่วนใหญ่เลือกใช้และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาและหน่วยงานของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถพัฒนาศักยภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา

2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยาตามความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษา จำแนกตาม เพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจและเปรียบเทียบ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาตามคุณลักษณะ เพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรในสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำนวน 811 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรในสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามหลักการแนวคิดของ Abdul Ghaffar (2019) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 265 คน โดยใช้วิธีการ

สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยได้กลุ่มตัวอย่างจากการเทียบสัดส่วนของผู้บริหารและครูตามขนาดของโรงเรียน แยกเป็น ผู้บริหาร 18 คน และครูผู้สอน 247 คน

3. เครื่องมือที่ใช้และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ **(Check list)** 2) แบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา เป็นแบบสอบถามที่จำแนกออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านความร่วมมือ **(Collaboration)** ด้านการหลีกเลี่ยง **(Avoiding)** ด้านการยอมให้ **(Accommodation)** ด้านการประนีประนอม **(Compromising)** ด้านการเอาชนะ **(Competition)** เป็นมาตราวัดประเมินค่า **(Rating Scale)** แบบ 5 ระดับ3) แบบสอบถามปลายเปิด **(Open Ended Question)** ผ่านตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน นำผลการพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา **(Content Validity)** ของผู้เชี่ยงชาญเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ **(Item-Objective Congruency: IOC)** ซึ่งการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป โดยค่าที่คำนวณได้เท่ากับ 1.00 และนำแบบสอบถามทดลองใช้กับผู้บริหารและครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.92

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยดำเนินการยื่นเอกสารขอหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อผู้บริหารสถานศึกษารองผู้อำนวยการสถานศึกษา ข้าราชการครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำนวน 18 โรงเรียน

2) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เข้าเก็บข้อมูลในการวิจัยโดยนำส่งแบบสอบถามในรูปแบบ Google form ให้กับกลุ่มตัวอย่างผ่านทาง My Office เพื่อเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้ง 18 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยาพร้อมกับแบบสอบถามข้อมูลการวิจัยซึ่งแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 265 ชุด

3) ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามหลังจากส่งแบบสอบถามให้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยาจำนวน 18 โรงเรียนซึ่งได้แบบสอบถามกลับคืนมาจำนวนทั้งสิ้น 261 คิดเป็นร้อยละ 98.49

5. **การวิเคราะห์ข้อมูล**

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อนำไปวิเคราะห์กับแบบสอบถามเกี่ยวกับ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตามเพศ อายุ และประสบการณ์ทำงาน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา ของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อและภาพรวมทั้ง 5 ด้าน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 103) โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ ดังนี้

4.50-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด 3.50-4.49 หมายถึง ระดับมาก 2.50-3.49 หมายถึง ระดับปานกลาง 1.50-2.49 หมายถึง ระดับน้อย และ1.00-1.49 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด ตามลำดับ 3) ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ด้านเนื้อหา (Content Analysis) และค่าร้อยละ (Percentage)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

2) สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$), ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่า (t-test) การทดสอบค่า (F-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) กรณีพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผู้วิจัยจะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา ในภาพรวมจำแนกตามตารางได้ดังนี้

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา โดยภาพรวม

ข้อ	การบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา	(n = 261)		ระดับการบริหารจัดการความขัดแย้ง	ลำดับที่
		$\overline{X}$	S.D.		
1	ด้านความร่วมมือ	4.44	0.68	มาก	3
2	ด้านการหลีกเลี่ยง	3.03	0.79	ปานกลาง	5
3	ด้านการประนีประนอม	4.56	0.51	มากที่สุด	1
4	ด้านการยอมให้	4.48	0.70	มาก	2
5	ด้านการเอาชนะ	3.76	0.75	มาก	4
	รวมเฉลี่ย	4.05	0.69	**มาก**	

จากตาราง 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.05, S.D. =0.69) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประนีประนอม ($\overline{X}$ = 4.56, S.D. = 0.51) รองลงมา คือด้านการยอมให้ ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.70) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการหลีกเลี่ยง ($\overline{X}$ = 3.03, S.D. = 0.79) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำแนกเพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน ได้ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำแนกตามเพศ

ตาราง 2 แสดงผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำแนกตามเพศ โดยใช้วิธีทดสอบค่า (t-test)

ข้อ	การบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา	เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
1.	ด้านความร่วมมือ	ชาย	76	4.47	0.69	0.49	0.24
		หญิง	185	4.43	0.68		
2.	ด้านการหลีกเลี่ยง	ชาย	76	2.82	0.86	-2.74*	0.03
		หญิง	185	3.11	0.75		
3.	ด้านการประนีประนอม	ชาย	76	4.60	0.52	0.80	0.20
		หญิง	185	4.55	0.51		
4.	ด้านการยอมให้	ชาย	76	4.46	0.60	-0.28*	0.12
		หญิง	185	4.49	0.73		
5.	ด้านการเอาชนะ	ชาย	76	3.71	0.69	-0.69	0.29
		หญิง	185	3.78	0.78		
	รวม	**ชาย**	76	4.01	053	-0.75	0.93
		หญิง	185	4.07	0.58		

หมายเหตุ: *นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 การบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำแนกตามเพศ ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการหลีกเลี่ยง มีความแตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำแนกตามอายุ

ตาราง 3 แสดงผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำแนกตามอายุ โดยใช้วิธีทดสอบค่า (F-test)

ข้อ	การบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา	อายุ								F-test	Sig.
		ต่ำกว่า25ปี (n1=32)		25–34 ปี (n2=45)		35-44 ปี (n3=125)		45ปีขึ้นไป (n4=59)			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านความร่วมมือ	4.21	0.69	4.83	0.37	4.29	0.61	4.85	0.84	10.014*	0.000
2	ด้านการหลีกเลี่ยง	3.91	0.53	3.00	0.58	3.08	0.73	2.46	0.69	32.251*	0.000
3	ด้านการประนีประนอม	4.41	0.48	4.76	0.24	4.45	0.49	4.74	0.62	8.198*	0.000
4	ด้านการยอมให้	4.40	0.65	4.43	0.65	4.43	0.65	4.41	0.97	3.188*	0.024
5	ด้านการเอาชนะ	4.13	0.53	3.86	0.46	3.72	0.81	3.55	0.83	4.569*	0.004
	รวม	**4.21**	**0.43**	**4.24**	**0.24**	**3.99**	**0.58**	**3.95**	**0.72**	**3.749***	**0.012**

หมายเหตุ: *นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 การบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำแนกตามอายุ ในภาพรวม แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

ตาราง 4 แสดงผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยใช้วิธีทดสอบค่า (F-test)

ข้อ	การบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา	ประสบการณ์การทำงาน								F-test	Sig.
		น้อยกว่า1ปี (n1=37)		1 - 5 ปี (n2=64)		6 - 10 ปี (n3=106)		11ปีขึ้นไป (n4=54)			
		$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
1	ด้านความร่วมมือ	4.25	0.71	4.27	0.77	4.44	0.62	4.78	0.51	7.405*	0.000
2	ด้านการหลีกเลี่ยง	3.83	0.53	2.97	0.89	3.03	0.67	2.56	0.59	24.433*	0.000
3	ด้านการประนีประนอม	4.42	0.47	4.38	0.59	4.56	0.44	4.88	0.40	11.805*	0.000
4	ด้านการยอมให้	4.40	0.69	4.26	0.73	4.55	0.71	4.65	0.53	3.944*	0.009
5	ด้านการเอาชนะ	3.99	0.70	3.70	0.94	3.70	0.75	3.75	0.46	1.520*	0.210
	รวม	**4.18**	**0.47**	**3.91**	**0.69**	**4.06**	**0.57**	**4.12**	**0.42**	**2.160**	**0.093**

หมายเหตุ: *นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 การบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ ด้านความร่วมมือ ด้านการหลีกเลี่ยง ด้านการประนีประนอม และด้านการยอมให้

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา พบว่า การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความสามารถในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม การจัดการความขัดแย้งในลักษณะนี้มุ่งเน้นให้เกิดผลลัพธ์แบบ “ชนะทั้งสองฝ่าย” (Win-Win) โดยให้แต่ละฝ่ายยอมลดข้อเรียกร้องบางประการลงเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ขึ้นอยู่กับบริบทเฉพาะ เช่น ความแตกต่างด้านเพศ อายุ หรือประสบการณ์การทำงาน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Abdul Ghaffar (2019) ที่ระบุว่าการจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสม เช่น การร่วมมือ (collaboration) หรือการประนีประนอม (compromise) เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ในองค์กร ทั้งนี้การบริหารความขัดแย้ง โดยใช้ทักษะการสื่อสาร การสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจภายในองค์กร รวมถึงการส่งเสริมวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพรหมพิริยะ พนาสนธิ์ และกรปภา เจริญชันษา (2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูผู้สอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา มีความเหมาะสมและครอบคลุมหลายด้าน

1.1 ส่วนผลการศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประนีประนอม ซึ่งสะท้อนถึงผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนให้ความสำคัญกับการรักษาความสัมพันธ์และความสามัคคีภายในองค์กร มากกว่าการยึดถือผลประโยชน์ส่วนตน การประนีประนอมจึงกลายเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับในวงกว้าง เนื่องจากสามารถลดความขัดแย้งได้โดยไม่ทำลายความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรภายในองค์กร เหตุผลหนึ่งที่สนับสนุนการเลือกใช้วิธีการนี้ คือ บรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่ดีในสถานศึกษา ความสัมพันธ์เชิงบวกและการทำงานเป็นทีม ทำให้การประนีประนอมเป็นทางเลือกที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Scott Atran (2019) ที่เสนอว่า “การประนีประนอม” (Compromise) เป็นหนึ่งในวิธีการสำคัญของการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งเน้นการหาทางออกที่เป็นกลางเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกัน และลดความตึงเครียดในสถานการณ์ความขัดแย้ง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของมงคล มากจีน และนิคม นาคอ้าย (2567) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 และงานวิจัยของจิรกานต์ วงศ์ลังกา (2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งภายในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ลำปาง ลำพูน พบว่า ผู้บริหารนิยมใช้วิธีการประนีประนอมในการจัดการความขัดแย้งมากกว่าวิธีอื่น

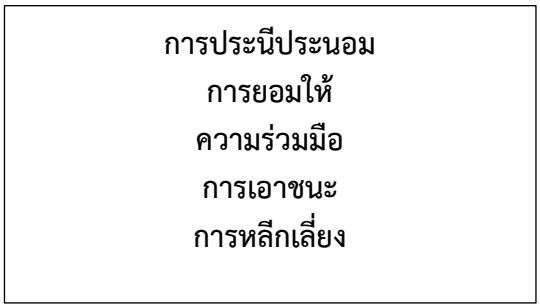
1.2 และผลการศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการหลีกเลี่ยง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนไม่นิยมใช้วิธีนี้ในการบริหารจัดการความขัดแย้ง การหลีกเลี่ยงอาจส่งผลให้ปัญหาคงค้าง และกระทบต่อความสัมพันธ์และบรรยากาศในการทำงานภายในโรงเรียน โดยขึ้นอยู่กับดุลยพินิจและวิจารณญาณของผู้บริหารในการประเมินสถานการณ์อย่างรอบคอบ แม้ว่าวิธีการหลีกเลี่ยง (Avoidance) ตามแนวคิดของ Abdul Ghaffar (2019) จะมีประโยชน์ในบางกรณี เช่น การลดการเผชิญหน้าชั่วคราวหรือเลื่อนการตัดสินใจในสถานการณ์ที่ยังไม่พร้อม แต่ก็ไม่ใช่แนวทางที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของเศรษฐพล บัวงาม (2563) ซึ่งพบว่า ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาไม่นิยมใช้การหลีกเลี่ยง แต่เลือกใช้วิธีการที่ส่งเสริมการเผชิญหน้าเชิงสร้างสรรค์ เช่น การเจรจาหรือการประนีประนอม เนื่องจากสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมและรักษาความสัมพันธ์ภายในองค์กรได้ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา ครึ่งมี (2561) ที่ศึกษาการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้วเขต 1 พบว่า การหลีกเลี่ยง อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

2. จากผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำแนกตาม เพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน อภิปรายผลได้ดังนี้ ด้านการให้ความร่วมมือ พบว่า ผู้บริหารและครูมีแนวโน้มใช้วิธีการสร้างความร่วมมือในระดับมาก โดยเน้นการหาทางออกร่วมกันที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย ส่งผลให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงานและลดความตึงเครียด ด้านการหลีกเลี่ยงพบว่า การบริหารจัดการความขัดแย้งอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้บริหารและครูมีแนวโน้มใช้วิธีรอให้สถานการณ์คลี่คลายก่อนและใช้เวลาเพื่อช่วยให้สถานการณ์ความขัดแย้งเบาบางลง ด้านการประนีประนอมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนถึงความสามารถของผู้บริหารและครูในการหาข้อยุติที่เป็นกลางโดยคำนึงถึงความยุติธรรมและความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร ด้านการยอมให้อยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงแนวโน้มของผู้บริหารและครูในการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมและความต้องการของผู้อื่นเป็นสำคัญ และ

ด้านการเอาชนะอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงแนวโน้มของผู้บริหารและครูในการใช้บทบาทหน้าที่ อำนาจ และการโน้มน้าวด้วยเหตุผลเพื่อจัดการความขัดแย้งในเชิงรุก

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ แสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2 การบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา

สรุป

จากการศึกษาวิจัยการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการประนีประนอม รองลงมา ได้แก่ ด้านการยอมให้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการหลีกเลี่ยง สำหรับผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา ที่จำแนกตาม เพศ พบว่าในภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยด้านอายุในภาพรวมจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในด้านความร่วมมือ ด้านการหลีกเลี่ยง ด้านการประนีประนอม และด้านเอาชนะ และการเปรียบเทียบการบริหารจัดการความขัดแย้งที่จำแนกตามประสบการณ์การทำงานผลการวิจัยในภาพรวมไม่แตกต่างกันแต่จะแตกต่างกันในความคิดเห็นรายด้านที่เกี่ยวกับด้านความร่วมมือ ด้านการหลีกเลี่ยง ด้านการประนีประนอม และด้านการยอมให้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง “การบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา” ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจและนำมาเป็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา ควรมีแนวทางในการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาอย่างชัดเจน

2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยาควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการอบรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีในการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประประสิทธิผลต่อองค์กร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา

2) ควรมีการศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา เพื่อให้โรงเรียนมีการดำเนินงานการบริหารงานบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมและพัฒนาการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพตามแนวคิดและทฤษฎีของ Thomas Kilmann

เอกสารอ้างอิง

จิรกานต์ วงศ์ลังกา (2565). การบริหารความขัดแย้งภายในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.

ต่อศักดิ์ ศรีแก้วแฝก และคณะ (2565). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 16(2), 11-20.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

มงคล มากจีน, และนิคม นาคอ้าย. (2567). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 11(3), 33–34.

พรหมพิริยะ พนาสนธิ์, และกรปภา เจริญชันษา. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแรงจูงใจของครูในการปฏิบัติงานและปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนกับบทบาทหน้าที่ของครูในการทำงานของครูในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. วารสารสังคมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. 9(2), 60–69.

เศรษฐพล บัวงาม. (2563). การบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัญบุรี.

สมบัติ นพรัก. (2563) การบริหารความขัดแย้งในองค์กร แนวคิดและเทคนิคการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.

สุพัตรา ครึ่งมี. (2561). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

อรุณรัตน์ แดงกระจ่าง. (2560). การบริหารความขัดแย้งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานตามพันธกิจในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

Ghaffar, A. (2019). Conflict in schools: Its causes & management strategies. ResearchGate. Journal of Managerial Sciences. 3(2), 212-227.

Atran, S. (2019). The role of compromise in political and social conflicts. Conflict Management and Peace Science. 36(2), 45-62.

แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

guidelines for enhancing teacher morale and motivation in schools under the kamphaeng phet secondary educational service area office

ชิษณุชา ไชยวรรณ์
Chitsanucha Chaiwan
บุญล้อม ด้วงวิเศษ
Boonlom Duangwiset
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
Kamphaeng Phet Rajabhat University
E-mail: chitsanucha098125@gmail.com

Received: 30 March 2025; Revised: 3 April 2025; Accepted: 4 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร 2) เปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของสถานศึกษา และ 3) หาแนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 1,390 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 302 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกนและใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 และ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.963 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าร้อยละ การทดสอบที (t-test) การทดสอบสมมุติฐานด้วยสถิติทดสอบ (F-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร พบว่า รวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ด้านที่ 3 สวัสดิการ และด้านที่ 5 นโยบายและการบริหาร พบว่า แตกต่างกัน ส่วนด้านที่ 1 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านที่ 2 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และด้านที่ 4 สภาพการปฏิบัติงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีทั้งหมด 5 แนวทาง เช่น ผู้บริหารควรบริหารระบบ Family มุ่งเน้นไปให้บุคลากรรักและสามัคคีกัน จัดกิจกรรมนอกเหนือเวลาปฏิบัติงาน เช่น เล่นกีฬาหลังเลิกงาน รับประทานอาหาร

ร่วมกัน เป็นต้น

คำสำคัญ: การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ, การปฏิบัติงานของครู, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

Abstract

The objectives of this research article were: (1) examine the morale and motivation of teachers in schools under the jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office, Kamphaeng Phet; (2) compare the morale and motivation of teachers based on their work experience and the size of the school; and (3) propose strategies to enhance the morale and motivation of teachers in these schools. The study population consisted of 1,390 teachers from schools under the Secondary Educational Service Area Office, with a sample size of 302 teachers determined using Krejcie and Morgan's table. A multistage sampling method was employed. The research instruments included questionnaires Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.60 to 1.00, ensuring reliability with an overall coefficient of 0.963 and interviews. Data analysis was conducted using mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), percentage, t-test, F-test (ANOVA), and content analysis.

The research findings indicated that: (1) The overall morale and motivation of teachers in schools under the jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office, Kamphaeng Phet, were at a high level. The highest-rated factor was relationships with colleagues, while the lowest-rated factor was welfare and benefits. (2) When comparing teacher morale and motivation based on work experience, significant differences were found in the aspects of welfare and benefits, as well as policies and administration. However, no significant differences were observed in relationships with supervisors, relationships with colleagues, and working conditions. When categorized by school size, significant differences were found at the 0.05 statistical level 3) Five approaches were identified to enhance teachers' morale and motivation are Administrators should implement etc., 3.2) Organizing extracurricular activities such as sports after work, shared meals, etc.

Keywords: Teacher Morale and Motivation Enhancement, Teacher Performance, Secondary Educational Service Area Office, Kamphaeng Phet

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน และการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต้องอาศัยการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้การศึกษาของชาติมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพคือ ครู พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของครูว่า “ครู” หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, พ.ศ. 2547) จากข้อความ พระราชบัญญัติฉบับนี้จะเห็นว่า ครูมีบทบาทหน้าที่หลัก คือ อบรม สั่งสอน ถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ต่างๆ ที่เป็นองค์ความรู้ไปสู่เยาวชน ดังนั้นครูจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการสร้างและพัฒนาเยาวชน เพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนด

ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะบุคคลากรครูนั้นมีบทบาทหลักที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาของประเทศให้ก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศ ถ้าหากบุคลากรทางการศึกษาไม่มีขวัญและกำลังใจแล้วก็ยากที่จะหวังให้เด็กๆ ของชาติ มีการศึกษาที่ดีด้วย ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เป็นสภาพจิตใจที่นำมาสู่การทำงานอย่างมีระเบียบวินัย มีความเชื่อมั่นและความตั้งใจที่จะทำงานให้เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจได้ แสดงออกให้เห็นได้ในรูปแบบของพฤติกรรม เช่น ความกระตือรือร้น ความมุ่งหวัง ความมั่นใจ ความกล้าหาญ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็นลักษณะของบุคคลผู้มีขวัญและกำลังใจดีหรือมีขวัญและกำลังใจมากหรือมีขวัญและกำลังใจสูง (ชัยรัตน์ ชาญวิรัตน์, 2556)

ปัญหาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาในสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่ การบรรจุข้าราชการครูไม่เพียงพอกับความต้องการ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่นในภาคธุรกิจเอกชนแล้ว เงินเดือนเริ่มต้นของข้าราชการครูบรรจุใหม่ การให้ค่าตอบแทน ความท้าทาย และความก้าวหน้าในอาชีพถือว่าอยู่ในเกณฑ์ระดับต่ำ เนื่องจากครูเป็นอาชีพที่เงินเดือนน้อยจึงไม่จูงใจให้คนเก่งๆ เลือกเข้ามาเรียนและมาทำงานเป็นครูมากนัก รวมทั้งระบบการทำงานที่ข้าราชการครูต้องอยู่ภายใต้ระบบการบริหารแบบราชการแบบรวมศูนย์ ที่เน้นเรื่องการทำตามระเบียบกฎเกณฑ์มากกว่าเน้นประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ขาดอิสระในการพัฒนาการทำงานด้วยตนเองเท่าที่ควร และครูแต่ละคนไม่ได้รับการปรับขึ้นเงินเดือนตามผลการทำงานอย่างเป็นธรรม ทำให้ครูขาดแรงจูงใจในอาชีพครูที่จะอุทิศตนและพัฒนาตัวเองให้ทำงานดีขึ้น (สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา, 2563) นอกจากปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ปัญหาใหญ่อีกปัญหาหนึ่งคือปัญหาหนี้สิน ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากลัทธินิยมการบริโภคสูงกว่าระดับรายได้ รวมทั้งภาระงานอื่นๆ ที่ครูต้องทำนอกเหนือจากงานสอนหนังสือ

คือ งานที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย เป็นงานที่ไม่มีเวลา ไม่มีขอบเขตที่ชัดเจนและปฏิเสธไม่ได้ล้วนเป็นปัญหาบั่นทอนขวัญและกำลังใจในการทำงานของอาชีพครู

สอดคล้องกับรายงานของกลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ประจำปี 2565 ปรากฏว่าปัญหาในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษามีหลายสาเหตุ เช่น ค่าตอบแทนในการทำงาน สภาพการทำงาน ความพึงพอใจในการทำงาน ความก้าวหน้าในอาชีพ บทบาทของผู้บริหาร ทั้งปัญหาจำนวนครูในสถานศึกษามีปริมาณที่แตกต่างกันมากระหว่างสถานสถานศึกษาขนาดใหญ่กับสถานศึกษาขนาดเล็ก ในบางโรงเรียนมีจำนวนครูต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้ครูหนึ่งคนต้องสอนมากกว่าหนึ่งชั้นเรียน เนื่องจากจำนวนครูไม่เพียงพอต่อชั้นเรียน รวมทั้งปัญหาเมื่อครูสอนในรายวิชาที่ไม่ตรงกับวุฒิการศึกษาหรือความรู้ความสามารถ ตลอดจนการที่ครูมีเวลาสำหรับเตรียมการสอนและอยู่ในชั้นเรียนน้อยลดลง เพราะต้องทำงานด้านธุรการ งานเอกสาร งานประกวด และงานประเมินโครงการต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูนั้น ส่วนมากมุ่งดูที่ผลการปฏิบัติงานตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายเป็นหลักจนละเลยการพิจารณาที่คุณภาพของตัวนักเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร, 2565)

จะเห็นได้ว่าปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด เป็นปัจจัยที่ฉุดรั้งขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ซึ่งมีทั้งปัจจัยที่เป็นอุปสรรคจากการบริหารและปัจจัยที่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบ ดังนั้นการที่จะทำให้ครูในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานตามบทบาท หน้าที่ และภารกิจให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้นั้น จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน เนื่องจากภารกิจของบุคลากรในสถานศึกษาแตกต่างจากภารกิจของบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กรอื่น การที่สถานศึกษามีทรัพยากร มีบุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูง รวมทั้งมีอุปกรณ์เครื่องใช้อย่างดีและเพียงพอ ก็ยังไม่เป็นหลักประกันได้ว่าผลการปฏิบัติงานที่ได้รับจะมีคุณภาพและปริมาณสูงสุดดังที่คาดหวังไว้ แต่ขึ้นอยู่กับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานว่าบุคคลากรในสถานศึกษาเหล่านั้น มีความกระตือรือร้น มีความพึงพอใจในงานที่ทำ และมีความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับหมู่คณะได้มากน้อยเพียงใด (ศรีวรรณ ศรีสวัสดิ์, 2559) ซึ่งขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเป็นองค์ประกอบสำคัญ อันสะท้อนถึงการแสดงออกทางภาวะจิตใจ ความรู้สึก หรือเจตคติของบุคลากรในหน่วยงาน ที่มีต่อบุคคลหรือเพื่อนร่วมงาน ต่อองค์กรที่ตนปฏิบัติงานอยู่ ต่อวัตถุประสงค์และความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายขององค์กร และส่งผลต่อการจูงใจสมาชิกของหน่วยงานให้สามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จ (อุบลรัตน์ ชุณหพันธ์, 2558)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องแนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชรศึกษา ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางในการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ เพื่อการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การทำงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

2) เพื่อเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของสถานศึกษา

3) เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยมีขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาขวัญและกำลังใจ และเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชรจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของสถานศึกษา

ผู้วิจัยขอนำเสนอขั้นตอนการดำเนินการศึกษาขวัญและกำลังใจ และเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชรจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของสถานศึกษา ตามประเด็นดังนี้

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา รวมทั้งสิ้น 1,390 คน ปีการศึกษา 2565

2) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวนครู 302 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejci & Morgan, 1970; อ้างถึงใน ยุภาดี ปณะราช, 2564,) จากนั้นทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

ที่	ขนาดของสถานศึกษา	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	สถานศึกษาขนาดเล็ก	437	95
2	สถานศึกษาขนาดกลาง	524	114
3	สถานศึกษาขนาดใหญ่	429	93
	รวมทั้งสิ้น	1,390	302

แหล่งข้อมูล : รายงานอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด สพม.กำแพงเพชร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Multiple choice) ประกอบด้วย ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จำนวน 5 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้การกำหนดค่าน้ำหนักตามวิธีของลิเคร์ท (Likert, 1961)

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือในการศึกษา โดยการดำเนินการดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

2) สร้างแบบสอบถามให้ตามกรอบเกี่ยวกับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

4) ตรวจสอบความถูกต้องโดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้การตรวจสอบความตรง เชิงเนื้อหา (Content Validity) และอื่นๆ เช่น ความสมบูรณ์ความเหมาะสมของแบบสอบถาม

5) นำเสนอแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยเลือกข้อที่มีค่าเฉลี่ย IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

6) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เข้าเกณฑ์ ไปทดลองใช้กับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงรายและสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำพูน ลำปาง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coeffient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.963

7. นำแบบสอบถามที่ได้ทำการแก้ไขปรับปรุงแล้ว จึงนำแบบสอบถามไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่ง

8. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรถึงผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมสึกษากำแพงเพชรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งในรูปแบบออนไลน์ และด้วยตนเอง

3) ได้แบบสอบถามกลับคืนมาจากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 302 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4) นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) แบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

2) แบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้ว เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชรจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

และขนาดของสถานศึกษา โดยใช้ t-test Independent และ F-test (One-Way ANOVA)

ขั้นตอนที่ 2 หาแนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

ผู้วิจัยขอนำเสนอขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในหาแนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชรตามประเด็นดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จำนวน 17 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยนำผล ระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชรจากขั้นตอนที่ 1 มาเป็นแนวทางในการสร้างคำถามมีกรอบในการสัมภาษณ์

3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

2) นำผลจากการศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จากขั้นตอนที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3 ลำดับสุดท้ายในแต่ละด้านนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์ หาแนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

4. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 17 คน ทั้งในรูปแบบออนไลน์และด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถึงผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 17 คน เพื่อพิจารณาอนุญาตให้สัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญตามแบบสัมภาษณ์ ทั้งในรูปแบบออนไลน์และด้วยตนเอง

3) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อนำไปเขียนรายงานต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 คน เกี่ยวกับ แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Contents Analysis) ที่มีประเด็นคล้ายคลึงกันอยู่ในกลุ่มเดียวกันเพื่อหาข้อสรุปในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยเป็นประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ ผลการศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร มีรายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยรวม

(n = 302)

ข้อที่	รายการ	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	3.89	0.47	มาก
2.	ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	4.24	0.52	มาก
3.	สวัสดิการ	3.70	0.64	มาก
4.	สภาพการปฏิบัติงาน	4.00	0.44	มาก
5.	นโยบายและการบริหาร	4.00	0.44	มาก
	รวมเฉลี่ย	3.97	0.50	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.97 , S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงที่สุด คือ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($\overline{X}$ = 4.24 , S.D. = 0.52) รองลงมา คือ สภาพการปฏิบัติงานและนโยบายและการบริหาร ($\overline{X}$ = 4.00 , S.D. = 0.44) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด คือ สวัสดิการ ($\overline{X}$ = 3.70 , S.D. = 0.64) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ดังตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ข้อที่	ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา	1-10 ปี (n = 174)		มากกว่า 10 ปี (n = 128)		t-test	Sig
		$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
1.	ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	3.83	0.39	3.94	0.56	-1.904	0.058
2.	ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	4.19	0.52	4.30	0.52	-1.839	0.067
3.	สวัสดิการ	3.54	0.54	3.93	0.71	-5.216	0.000*
4.	สภาพการปฏิบัติงาน	3.99	0.47	4.02	0.39	-.609	0.543
5.	นโยบายและการบริหาร	3.92	0.50	4.12	0.31	-4.176	0.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานพบว่า ด้านที่ 1 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านที่ 2 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และด้านที่ 4 สภาพการปฏิบัติงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ส่วน ด้านที่ 3 สวัสดิการ และด้านที่ 5 นโยบายและการบริหาร มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 แสดงผลการผลการเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ข้อที่	ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา		SS	df	MS	F	Sig
1.	ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	ระหว่างกลุ่ม	11.176	2	5.588	29.642	0.000*
		ภายในกลุ่ม	56.367	299	0.189		
		รวม	67.543	301			
2.	ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	ระหว่างกลุ่ม	5.728	2	2.864	11.206	0.000*
		ภายในกลุ่ม	76.414	299	0.256		
		รวม	82.142	301			
3.	สวัสดิการ	ระหว่างกลุ่ม	18.100	2	9.050	25.125	0.000*
		ภายในกลุ่ม	107.701	299	0.360		
		รวม	125.801	301			
4.	สภาพการปฏิบัติงาน	ระหว่างกลุ่ม	13.315	2	6.658	44.355	0.000*
		ภายในกลุ่ม	44.880	299	0.150		
		รวม	58.195	301			
5.	นโยบายและการบริหาร	ระหว่างกลุ่ม	7.424	2	3.712	21.971	0.000*
		ภายในกลุ่ม	50.513	299	0.169		
		รวม	57.937	301			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการหาแนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ผู้วิจัยได้ดำเนินการหาแนวทางการเสริมสร้าง โดยการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน พบว่า 1) ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารควรบริหารระบบครอบครัว (family) มอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ให้โอกาสบุคลากรได้ทำงานที่ท้าทายขึ้น ใช้การเสริมแรงเชิงบวกในสถานศึกษา สามารถให้คำปรึกษาแนะนำบุคลากรที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ใช้ ผู้บริหารควรกำหนดขอบเขตหน้าที่ เป้าหมาย และความคาดหวังที่ชัดเจน 2) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารควรบริหารระบบครอบครัว จัดกิจกรรมนอกเหนือเวลาปฏิบัติงาน สร้างบรรยากาศและความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม (Team Work) 3) ด้านสวัสดิการ ผู้บริหารควรสร้างองค์ความรู้ด้านการเงินให้กับบุคลากร เปิดกองทุนในสถานศึกษา การให้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ย 0% ผู้บริหารควรให้ค่าตอบแทนการทำงานของบุคลากร 4) ด้านสภาพการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรกระจายอำนาจหน้าที่ตามโครงสร้างขององค์กร มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ผู้บริหารควรให้ทุกๆ ฝ่ายมีส่วนร่วมในอำนาจตัดสินใจ ผู้บริหารควรสร้างห้องปฏิบัติการที่สามารถปิดเสียงรบกวนจากภายนอก 5)

ด้านนโยบายและการบริหาร ผู้บริหารควรวิเคราะห์งาน กระบวนการพิจารณา จำแนก แยกแยะ ประเมินผลและจัดข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับงานอย่างเป็นระบบงาน มอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล มีการประเมินผลงานของครูอย่างเป็นธรรม

อภิปรายผล

จากผลการหาแนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร 1.1 ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร มีการให้รับความช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุน ความเอาใจใส่ ความไว้วางใจ ความเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนการได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรม ดังแนวคิดของภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล (2564) กล่าวว่า การสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่าง ผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งต่อการทำงาน หน่วยงานหรือองค์กรใดที่ทุกฝ่ายมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จะเป็นการช่วยให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงาน และยังเป็นหนทางก่อให้เกิดความสมัครสมานในหน่วยงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดลนภา ดีบุปผา (2555) ทำวิจัยเรื่อง ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมในองค์กร ความสัมพันธ์ กับเพื่อนร่วมงานกับความผูกพันในองค์กร ของพนักงานบริษัทเอบี ฟู้ด จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า พนักงานระดับปฏิบัติการในบริษัท เอบีฟู้ด ภาพรวมมีระดับความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ข้อ และระดับมาก 7 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ 1) ท่านชอบทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานในแผนก 2) ท่านให้กำลังใจและให้คำปรึกษาเมื่อเพื่อนร่วมงานเกิดปัญหาและ 3) ท่านยินดีรับฟังความคิดเห็น เมื่อเพื่อนร่วมงานแสดงความคิดเห็นที่ต่างจากท่านตามลำดับ สอดคล้องกับแนวคิดของ บาร์นาร์ด (Barnard, 1946) ได้กล่าวว่าการสร้างความประทับใจกับบุคคลอื่นโดยการให้เกียรติยกย่องและให้ความสำคัญไม่ว่าเป็นบุคคลใด หากผู้บังคับบัญชาปฏิบัติได้เช่นนี้ ผู้ใต้บังคับบัญชาจะเกิดความรู้สึกอบอุ่นด้านจิตใจและเกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

2. ผลการเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร 2.1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ด้านที่ 3 สวัสดิการและด้านที่ 5 นโยบายและการบริหาร พบว่า แตกต่างกัน ส่วนด้านที่ 1 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านที่ 2 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และด้านที่ 4 สภาพการปฏิบัติงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูทุกคนล้วนมีหน้าที่การจัดการเรียนการสอนเป็นหลักในการปฏิบัติงาน ดังนั้นไม่ว่าจะมีประสบการณ์ในการทำงานมากหรือน้อย ต่างก็มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน เอาใจใส่ต่องานที่ได้รับมอบหมาย โดยใช้ความรู้ความสามารถของตนที่มีในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ อันจะส่งผลต่อความก้าวหน้าในวิชาชีพครู สามารถเลื่อนวิทยฐานะให้สูงขึ้น จึงทุ่มเทในการทำงานให้ประสบความสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ดังแนวคิดของ แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1971) ได้กล่าวว่า ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) หรือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) คือ ความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ก่อให้เกิดเป็นแรงกระตุ้นให้ทำงาน โดยพยายามแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเลิศ ต้องการมีความสามารถปฏิบัติงานดำเนินกิจกรรมจนบรรลุผลเป้าหมายได้สำเร็จตามความปรารถนา เพื่อความความรู้สึกพึงพอใจ สบายใจ ความภาคภูมิใจเมื่อประสบความสำเร็จนั้นอันเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานและตนเอง 2.2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูในสังกัด

สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่กว่า จะมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าครูในสังกัดสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาขนาดใหญ่และกลาง มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ มากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก เช่น จำนวนบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น ส่งผลให้การปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาแต่ละขนาดมีความแตกต่างกัน ซึ่งครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา ที่มีความพร้อมมากกว่าจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากกว่า ดังแนวคิดของ Moos (1986) ที่กล่าวถึงสภาวะสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ กล่าวคือ หากมนุษย์ปฏิบัติงานในสถานที่ ที่มีสิ่งแวดล้อม เครื่องมือ อุปกรณ์ที่สะดวก และเพียงพอแก่การปฏิบัติงาน ย่อมส่งผลการคงอยู่ในวิชาชีพของตนเอง ซึ่งหากมนุษย์ปฏิบัติงานในสถานที่ ที่ไม่มีความพร้อม จะส่งผลให้เกิดความเครียดในงานสูง เนื่องจากความเหน็ดเหนื่อย ความยุ่งยากในการปฏิบัติงาน จนเกิดความรู้สึกไม่คุ้มค่าในงานที่ทำ ซึ่งส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และอาจถึงขั้นส่งผลให้ลาออกจากงานที่ปฏิบัติ

3. แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ไว้ดังนี้ ผู้บริหารควรบริหารระบบครอบครัว (family) แต่มีมาตรฐานในระบบคุณภาพการทำงาน มอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล มีความเชื่อใจบุคลากรในสถานศึกษาและมองเห็นศักยภาพของบุคลากร ให้โอกาสบุคลากรได้ทำงานที่ท้าทายขึ้น ใช้การเสริมแรงเชิงบวกในสถานศึกษา สามารถให้คำปรึกษาแนะนำบุคลากรที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ใช้ทฤษฎีความไว้ใจหรือระบบครอบครัว ในการมอบหมายงานและติดตามความก้าวหน้า ผู้บริหารควรกำหนดขอบเขตหน้าที่เป้าหมาย และความคาดหวังที่ชัดเจน ให้การสนับสนุน คำชี้แนะ และ feedback อย่างสร้างสรรค์ ดังแนวคิดของ ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล (2564) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารหน่วยงานควรเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม ร่วมกันคิด ร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลได้ผลเสียในการกระทำร่วมกัน เมื่อทุกคนมีส่วนร่วมจะทำให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการทำงาน การทำงานเป็นทีม จึงเป็นการดึงเอาศักยภาพหรือความเก่งของแต่ละบุคคลในกลุ่มมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และบุคคลในกลุ่มได้เรียนรู้การทำงานที่ดีจากเพื่อนร่วมงาน จะช่วยสร้างภาพงานหรือหนทางที่หลากหลายในการไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

1. ผลการศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูงที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน รองลงมา สภาพการปฏิบัติงานและนโยบายและการบริหาร ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยในระดับต่ำที่สุด คือ ด้านสวัสดิการ

2. ผลการเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านที่ 1 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านที่ 2 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และด้านที่ 4 สภาพการปฏิบัติงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ส่วน ด้านที่ 3 สวัสดิการ และด้านที่ 5 นโยบายและการบริหาร มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร พบว่า 1) ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารควรบริหารระบบครอบครัว (family) มอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ให้โอกาสบุคลากรได้ทำงานที่ท้าทายขึ้น ใช้การเสริมแรงเชิงบวกในสถานศึกษา สามารถให้คำปรึกษาแนะนำบุคลากรที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ใช้ ผู้บริหารควรกำหนดขอบเขตหน้าที่ เป้าหมาย และความคาดหวังที่ชัดเจน 2) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารควรบริหารระบบครอบครัว จัดกิจกรรมนอกเหนือเวลาปฏิบัติงาน สร้างบรรยากาศและความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม (Team Work) 3) ด้านสวัสดิการ ผู้บริหารควรสร้างองค์ความรู้ด้านการเงินให้กับบุคลากร เปิดกองทุนในสถานศึกษา การให้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ย 0% ผู้บริหารควรให้ค่าตอบแทนการทำงานของบุคลากร 4) ด้านสภาพการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรกระจายอำนาจ หน้าที่ตามโครงสร้างขององค์กร มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ผู้บริหารควรให้ทุกๆฝ่ายมีส่วนร่วมในอำนาจตัดสินใจ ผู้บริหารควรสร้างห้องปฏิบัติการที่สามารถปิดเสียงรบกวนจากภายนอก 5) ด้านนโยบายและการบริหาร ผู้บริหารควรวิเคราะห์งาน กระบวนการพิจารณาจำแนก แยกแยะ ประเมินผล และจัดข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับงานอย่างเป็นระบบงาน มอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล มีการประเมินผลงานของครูอย่างเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนด นโยบายสนับสนุนสวัสดิการและเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู เช่น ปรับปรุงโครงสร้างเงินเดือน เพิ่มโบนัสประจำปี หรือให้รางวัลสำหรับครูที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น

2) สถานศึกษาควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ดี สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู ผู้บริหาร และบุคลากรในโรงเรียน จัดกิจกรรมพัฒนาทีม (Team Building) เป็นระยะ พัฒนาระบบการสื่อสารภายในองค์กร เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีช่องทางรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากครู ลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน จัดให้มีบุคลากรช่วยเหลืองานเอกสารและงานธุรการ ปรับปรุงระบบการมอบหมายงานให้เกิดความสมดุล

3) ผู้บริหารควรสร้างระบบ ประเมินผลที่เป็นธรรมและโปร่งใส โดยให้ครูมีส่วนร่วม ลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน เช่น งานเอกสาร เสริมสร้างการทำงานเป็นทีมและความสัมพันธ์ในองค์กร จัดกิจกรรมสร้างความสามัคคีในองค์กร เช่น Team Building ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ให้ความสำคัญกับบุคลากร

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2) ควรศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4) ควรศึกษาการเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

5. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานและคุณภาพการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ชัยรัตน์ ชาญวิรัตน์. (2556). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ดลนภา ดีบุปผา. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมในองค์กร ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานกับความผูกพันในองค์กรของพนักงานบริษัทเอบี ฟู้ด จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล. (2564). หลักการทฤษฎีและปฏิบัติทางการบริหารการศึกษา. กำแพงเพชร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ยุภาดี ปณะราช. (2564). สถิติเพื่อการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรีวรรณ ศรีสวัสดิ์. (2559). แนวทางการส่งเสริมขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. (2565). รายงานผลการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ประจำปีการศึกษา 2565. เรียกใช้เมื่อมิถุนายน 21, 2565 จาก https://drive.google.com/file/d/1- SV6oBmdltx6zDNscgHMfhincm7g4tb/view.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2547). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา. (2563). สภาวะการศึกษาไทย 2561-2562 การปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

อุบลรัตน์ ชุณหพันธ์. (2558). การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

Barnard, Chester I. (1946). The Functions of the Excutives. Boston: Harvard University.

Krejcie, R.V. & Mogan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), pp. 607-610.

McClelland, David C. (1971). The Achieving Society. Princeton, New York: IR Vington Publishers.

Moos, R.H. (1986). Work environment scale manual (2 nd ed.). Palo Alto, CA: Consulting Psychologist.

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

The program of strengthen competency learning management through game based learning for teacher in school of Khonkaen Primary Educational Service Area Office 5

มุจรินทร์ เพิดภูเขียว
Mutcharin Phoedphukhiao
ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ
Pairoj Klinkulab
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
Sripatum University Khonkaen Campus
E-mail: mmutcharin@gmail.com

Received: 23 March 2025; Revised: 24 April 2025; Accepted: 24 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นและแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครูในโรงเรียน และ 2) สร้างและตรวจสอบยืนยัน ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 322 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น และผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านเลือกเกม ด้านระหว่างใช้เกม ด้านหลังใช้เกม และด้านก่อนใช้เกม ตามลำดับ 2) โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีพัฒนา และ 5) การประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้าง

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครูในโรงเรียนโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะ, การจัดการเรียนรู้, เกมเป็นฐาน

Abstract

This research aims to: 1) Study the current conditions, desired conditions, needs, and guidelines for strengthen competency learning management through game based learning for teacher in school of Khonkaen primary educational service area office 5, and 2) Develop and validate the appropriateness, feasibility, and benefits of strengthen competency learning management through game based learning for teacher in school of Khonkaen primary educational service area office 5. It is a mixed-methods research design. The sample group consists of 322 teachers under the jurisdiction of Khonkaen Primary Educational Service Area Office 5 in the academic year 2024, selected through stratified random sampling. In addition, five experts were interviewed. The research instruments included a questionnaire, a semi-structured interview form, a focus group discussion record form, and an evaluation form for assessing the appropriateness, feasibility, and benefits of the program. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Priority Needs Index (PNI). Qualitative data were analyzed using content analysis.

The research findings revealed that: 1) The current condition of strengthen competency learning management through game based learning for teacher was found to be at a high level overall. The desired condition was also at a high level. The needs for strengthen competency learning management through game based learning for teacher in school of Khonkaen primary educational service area office 5, ranked in order of priority from highest to lowest, are as follows: game selection phase, during-game phase, post-game phase, and pre-game phase, respectively. 2) The competency enhancement program for game based learning management for teachers consists of: (1) principles, (2) objectives, (3) content, (4) development methods, and (5) evaluation. The results of the evaluation on the appropriateness, feasibility, and usefulness of the strengthen competency learning management through game based learning for teacher in school indicated that,

overall, the program was rated at the highest level in terms of appropriateness, feasibility, and usefulness.

Keywords: Competency Enhancement Program, Learning Management, Game-based Learning

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ที่มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนหรือเรียกว่าสังคมแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนะ จากกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิม ไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ที่ให้โลกของนักเรียนและโลกความเป็นจริงเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ การเน้นพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์การ ทัศนคติเชิงบวก ทักษะที่สำคัญจำเป็นสำหรับการเป็นนักเรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งที่ท้าทายในการที่จะพัฒนาการเรียนเพื่ออนาคตให้นักเรียนมีทักษะทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพส่วนบุคคลเพื่อเผชิญกับอนาคต ซึ่งการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เป็นรูปแบบการศึกษาที่เน้นรูปแบบที่ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานน่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น ลดความเบื่อหน่ายและความเครียดจากการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ทั้งนี้ผู้สอนก็มีบทบาทสำคัญในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและท้าทายผู้เรียนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้จากประสบการณ์ตรง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Games-Based Learning : GBL) เป็นหนึ่งในกลยุทธ์การเรียนการสอนที่ได้รับความนิยม เนื่องจากเกมไม่เพียงแค่เป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความสนุกสนานในการเรียนรู้แต่ยังมีความสำคัญในแง่ของการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และทักษะทางดิจิทัล ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการเผชิญกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในสังคมยุคดิจิทัล (Gee, 2003)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำกับดูแลโรงเรียนในสังกัด จำนวน 253 โรงเรียน ได้มีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายแตกต่างกันออกไปตามความถนัดและสนใจของครูผู้สอน จากการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 5 พบว่าในการจัดการเรียนการสอนครูยังขาดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 ยังใช้การสอนแบบดั้งเดิม เช่น หากกระบวนการเรียนรู้ยังคงมุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาและการท่องจำ อาจทำให้ผู้เรียนมีโอกาสน้อยในการพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ การลงมือปฏิบัติ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ จึงจำเป็นจะต้องพัฒนาทักษะการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5, 2567)

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครูใน

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ครูมีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

2. เพื่อสร้างและตรวจสอบยืนยัน ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครู จาก 253 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2,014 คน (แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ปีการศึกษา 2567 จาก 253 โรงเรียน จำนวน 322 คน โดยเปรียบเทียบประชากรกับตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเพื่อประเมินสภาพปัจจุบัน ตั้งแต่ 0.594 - 0.852 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.939 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเพื่อประเมินสภาพที่พึงประสงค์ ตั้งแต่ 0.363 - 0.930 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.939

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถาม ไปยังโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผ่านช่องทางออนไลน์ ระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสำนักงาน Smart Area AMSS^{++} และให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามในรูปแบบของกูเกิลฟอร์ม (Google form) ผ่านลิงก์และคิวอาร์โค้ด (QR Code)

ระยะที่ 2 การสร้าง ตรวจสอบยืนยัน และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู

ขั้นตอนที่ 2.1 การยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน สำหรับครู

ผู้วิจัยนำผลการศึกษาจากระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู มาเป็นข้อมูลในการยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู ตามองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีพัฒนา และ 5) การประเมินผล นำโปรแกรมที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอของอาจารย์ที่ปรึกษา และเสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบยืนยันของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครูต่อไป

ขั้นตอนที่ 2.2 การตรวจสอบยืนยันโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบยืนยันโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู โดยใช้เทคนิคสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานจัดสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 2.3 การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) จำนวน 15 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน และครู จำนวน 10 คน ปีการศึกษา 2567

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู

องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	D	I	PNI	ลำดับ
ด้านเลือกเกม	3.29	0.78	ปานกลาง	4.11	0.79	มาก	3.29	4.11	0.251	1
ด้านก่อนใช้เกม	3.85	0.64	มาก	4.38	0.63	มาก	3.85	4.38	0.138	4
ด้านระหว่างใช้เกม	3.49	0.77	ปานกลาง	4.36	0.54	มาก	3.49	4.36	0.249	2

องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	D	I	PNI	ลำดับ
ด้านหลังใช้เกม	3.51	0.73	มาก	4.00	0.95	มาก	3.51	4.00	0.140	3
โดยรวม	**3.54**	**0.73**	**มาก**	**4.21**	**0.73**	**มาก**				

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.54, S.D.=0.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านก่อนใช้เกม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.85, S.D.=0.64) ด้านหลังใช้เกม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.51, S.D.=0.73) ด้านเลือกเกม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.29, S.D.=0.78) และด้านระหว่างใช้เกม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.49, S.D.=0.77)

สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.21, S.D.=0.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านเลือกเกม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.11, S.D.=0.79) ด้านก่อนใช้เกม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.38, S.D.=0.63) ด้านระหว่างใช้เกม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.36, S.D.=0.73) และด้านหลังใช้เกม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.00, S.D.=0.95)

ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านเลือกเกม ($PNI_{modified}$ = 0.251) ด้านระหว่างใช้เกม ($PNI_{modified}$ = 0.249) และด้านหลังใช้เกม ($PNI_{modified}$ = 0.140) และด้านก่อนใช้เกม ($PNI_{modified}$ = 0.138) ตามลำดับ

2. ผลการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเลือกเกม ด้านก่อนใช้เกม ด้านระหว่างใช้เกม และด้านหลังใช้เกม 4) วิธีพัฒนา ประกอบด้วย วิธีพัฒนา 70:20:10 เนื้อหาประกอบด้วยร้อยละ 70 จากการปฏิบัติจริง ร้อยละ 20 จากการฝึกอบรม และร้อยละ 10 จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง 5) การประเมินผล ประกอบด้วย ประเด็นการประเมิน 1) การประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ก่อน-หลัง การใช้โปรแกรม 2) การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนาโปรแกรม 3) การสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ 1) แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ก่อน-หลังการใช้โปรแกรม 2) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนาโปรแกรม 3) แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงมาตรฐานเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
องค์ประกอบที่ 1 หลักการ									
1.1 ความชัดเจนของหลักการ	4.53	0.64	มากที่สุด	4.73	0.63	มากที่สุด	4.60	0.63	มากที่สุด
1.2 ความสำคัญของหลักการ	4.80	0.41	มากที่สุด	4.60	0.56	มากที่สุด	4.73	0.59	มากที่สุด

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
1.3 การนำไปใช้	4.67	0.62	มากที่สุด	4.67	0.35	มากที่สุด	4.87	0.35	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์									
2.1 เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน	4.80	0.41	มากที่สุด	4.67	0.62	มากที่สุด	4.80	0.41	มากที่สุด
2.2 เพื่อพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน	4.93	0.26	มากที่สุด	4.93	0.26	มากที่สุด	4.93	0.26	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 3 เนื้อหา									
3.1 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม	4.73	0.46	มากที่สุด	4.53	0.74	มากที่สุด	4.87	0.35	มากที่สุด
3.2 การจัดเรียงเนื้อหาสอดคล้องกับองค์ประกอบของโปรแกรม	4.87	0.35	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด	4.80	0.41	มากที่สุด
3.3 เนื้อหากับระยะเวลา	4.80	0.41	มากที่สุด	4.87	0.35	มากที่สุด	4.87	0.35	มากที่สุด
3.4 หน่วยที่ 1 ด้านเลือกเกม	4.60	0.51	มากที่สุด	4.60	0.51	มากที่สุด	4.60	0.51	มากที่สุด
3.5 หน่วยที่ 2 ด้านก่อนใช้เกม	4.73	0.46	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด
3.6 หน่วยที่ 3 ด้านระหว่างใช้เกม	4.60	0.51	มากที่สุด	4.60	0.63	มากที่สุด	4.80	0.41	มากที่สุด
3.7 หน่วยที่ 4 ด้านหลังใช้เกม	4.73	0.46	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 4 วิธีพัฒนา									
4.1 หลักการพัฒนา 70:20:10 ประกอบด้วย -ร้อยละ 70 การปฏิบัติจริง -ร้อยละ 20 การฝึกอบรม -ร้อยละ 10 การเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.80	0.41	มากที่สุด	4.87	0.35	มากที่สุด	4.87	0.35	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 5 การประเมินผล									
5.1 การประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ก่อน-หลังการใช้โปรแกรม	4.67	0.62	มากที่สุด	4.67	0.62	มากที่สุด	4.67	0.62	มากที่สุด
5.2 การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนาโปรแกรม	4.93	0.26	มากที่สุด	4.93	0.26	มากที่สุด	4.93	0.26	มากที่สุด
5.3 การสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน	4.93	0.26	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด	4.73	0.46	มากที่สุด
รวม	4.76	0.44	มากที่สุด	4.72	0.49	มากที่สุด	4.79	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.76, S.D.= 0.44) มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.72, S.D.= 0.49) และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.79, S.D.= 0.43)

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และระดับปานกลาง 2 ด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูได้ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้จากการท่องจำ เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำหรือการได้ปฏิบัติ เกิดประสบการณ์ตรง โดยนำเกมมาช่วยในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานโดยสอดแทรกเนื้อหาความรู้ในเกมนั้นด้วย ดังที่ ธนัญภัสร์ ศรีเนธิยวศิน (2564) กล่าวไว้ว่า ครูผู้สอนต้องหาวิธีหรือเทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีความต้องการที่จะเรียนรู้ รู้สึกสนุกสนาน ไม่เคร่งเครียดจนเกิดไปและที่สำคัญคือต้องสามารถทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนดีขึ้นด้วยการสอนโดยการใช้เกมเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนาน และท้าทายความสามารถโดยผู้เรียนเป็นผู้เล่นเอง ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ส่งผลให้สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของนภัสนันท์ กะการดี (2566) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากอันเนื่องมาจากครูได้ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 มอบหมายงานให้ผู้เรียนปฏิบัติร่วมกันได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นบรรยากาศที่ดีในการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่นและเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข

ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูมีความต้องการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เพื่อให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น ดังที่ วรรณศิริ พัวศิริ (2564) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานไว้ว่า เป็นวิธีสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และทักษะการสื่อสาร จะช่วยสร้างประสบการณ์ที่ดีและสนุกสนานร่วมกันระหว่างผู้เล่น สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและคงทน และนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู ส่งผลให้สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครูอยู่ในระดับมาก เป็นตัวที่สื่อให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรมโดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพชรจันทร์ ภูทะวัง (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก สามารถพัฒนาผู้ร่วมวิจัยที่มีความรู้ความเข้าใจและความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานได้บรรลุเป้าหมาย

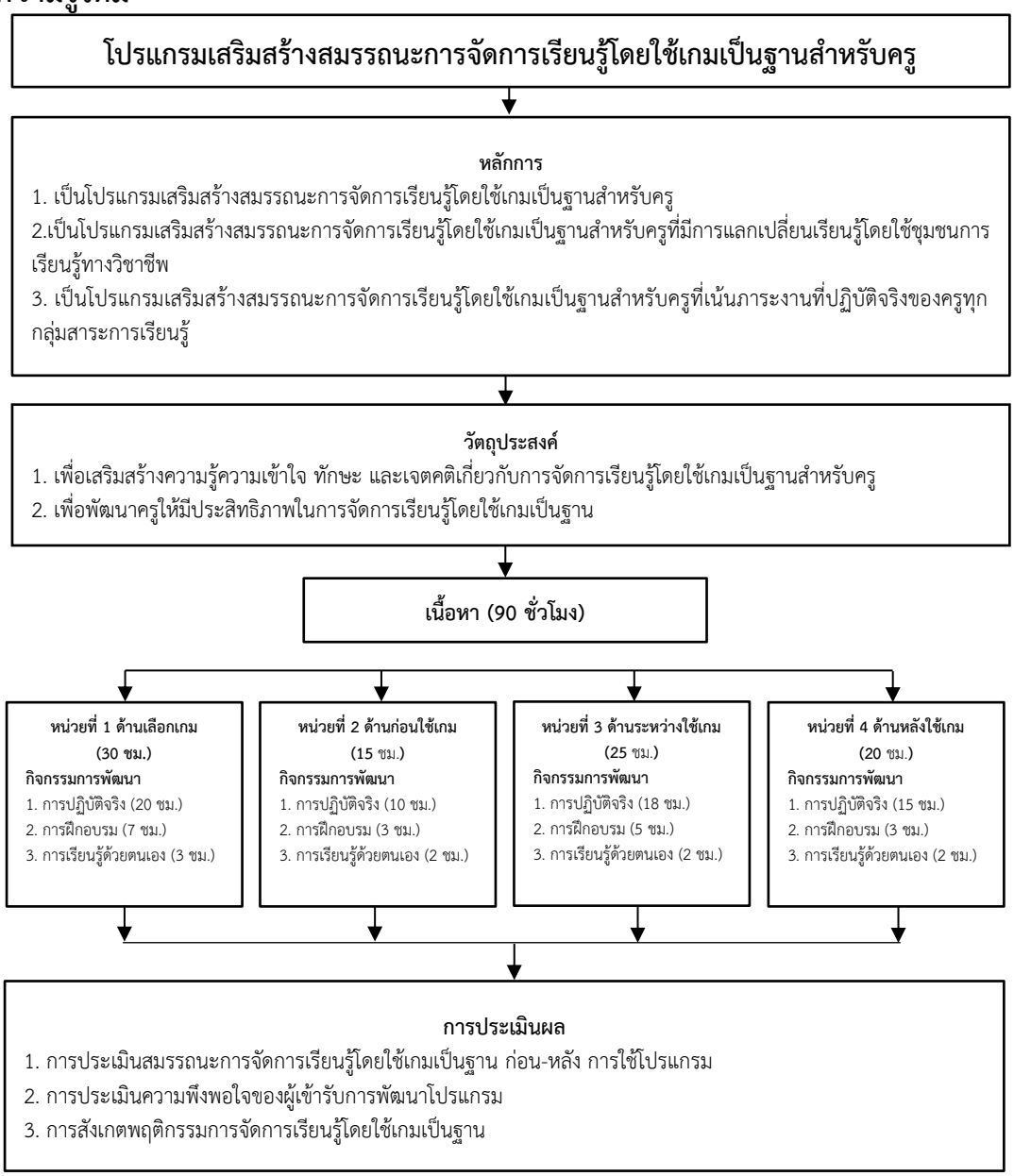
ลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู พบว่า ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านเลือกเกม ด้านระหว่างใช้เกม ด้านหลังใช้เกม และด้านก่อนใช้เกม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านเลือกเกม มีการเลือกเกมที่เหมาะสมกับผู้เล่น ดังที่ วรรณศิริ พัวศิริ (2564) ได้ให้ความสำคัญของด้านเลือกเกมไว้ว่า การเลือกเกมที่เหมาะสมสามารถช่วยพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และทักษะการสื่อสาร บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ จอมแปง (2565) ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานที่มีต่อทักษะการคิดเชิงคำนวณและแรงจูงใจในการเรียนวิชาวิทยาการคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า 1) ทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีร้อยละพัฒนาการเท่ากับ 67.80 จัดว่ามีพัฒนาการในระดับสูง 2) แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนหลังจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมเท่ากับ 4.63 อยู่ในระดับมากที่สุด

2. โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา ประกอบไปด้วย 4 หน่วย ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 ด้านเลือกเกม หน่วยที่ 2 ด้านก่อนใช้เกม หน่วยที่ 3 ด้านระหว่างใช้เกม หน่วยที่ 4 ด้านหลังใช้เกม 4) วิธีพัฒนา ประกอบไปด้วยวิธีพัฒนา 70:20:10 เช่น 1) ร้อยละ 70 การปฏิบัติจริง 2) ร้อยละ 20 การฝึกอบรม และ 3) ร้อยละ 10 การเรียนรู้ด้วยตนเอง 5) การประเมินผล ประกอบด้วย 1) การประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ก่อน-หลัง การใช้โปรแกรม 2) การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนาโปรแกรม 3) การสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ 1) แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ก่อน-หลังการใช้โปรแกรม 2) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนาโปรแกรม 3) แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาองค์ประกอบของโปรแกรมและขอบข่ายเนื้อหาของโปรแกรมตามเอกสารที่เกี่ยวข้องจนสามารถสรุปองค์ประกอบของโปรแกรมได้ 5 ส่วน จึงได้ดำเนินการสร้างโปรแกรมที่ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีพัฒนา และ 5) การประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพชรจันทร์ ภูทะวัง (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การประเมินผลการพัฒนา ผลการประเมินโปรแกรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีพัฒนา และ 5) การประเมินผล ผลการประเมินพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยได้ศึกษาการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู ทั้งจากเอกสาร ตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและ

ต่างประเทศ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู ได้ข้อมูลมายกร่างโปรแกรม นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิโดยการจัดสนทนากลุ่ม รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาโปรแกรมฉบับสมบูรณ์เพิ่มรายละเอียดตามองค์ประกอบของโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นแสดงเนื้อหาขั้นตอนตามวิธีการพัฒนา เป็นแผนภาพให้เข้าใจอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดเป็นโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศุภากร รัตนบุดตา (2566) ได้ทำการวิจัย เรื่อง โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 ผลการประเมินของโปรแกรมมีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้และความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

สรุป

1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู ดังนี้ (1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านเลือกเกม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านก่อนใช้เกม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านระหว่างใช้เกม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านหลังใช้เกม โดยรวมอยู่ในระดับมาก (2) ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครูโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านเลือกเกม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านก่อนใช้เกม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านระหว่างใช้เกม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านหลังใช้เกม โดยรวมอยู่ในระดับมาก (3) ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านเลือกเกม ลำดับที่ 2 ด้านระหว่างใช้เกม ลำดับที่ 3 ด้านหลังใช้เกม และลำดับที่ 4 ด้านก่อนใช้เกม (4) ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครูจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าวิชาการของโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) พบว่าสรุปได้ 5 องค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีพัฒนา และ 5) การประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีนโยบายให้ครูเข้ารับการพัฒนาตามโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู กำหนดเกณฑ์การผ่านการพัฒนารวมถึงการกำหนดเป็นนโยบายให้โปรแกรมนี้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงาน และควรจัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลการพัฒนา เป็นระยะและต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้ครูและบุคลากรมีความความตระหนักและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.2) สถานศึกษาควรจัดให้มีระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนาเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู เป็นระยะและต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนได้เกิดความตระหนักในด้านมาตรฐานวิชาชีพและพร้อมพัฒนาตนเอง ส่งเสริมให้ครูเกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้ครูสามารถเลือกโปรแกรมหรือหลักสูตรการอบรมพัฒนาตามความสนใจและความถนัด

1.3) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมด้านการบริหารวิชาการและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยสร้างความตระหนักและจัดโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู เป็นหลักสูตรเพื่อเสริมทักษะให้กับครูอย่างจริงจัง และต่อเนื่องในฐานะผู้นำทางวิชาการ

1.4) ครูผู้สอน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้และเสริมสร้างความสำเร็จให้กับนักเรียน ควรได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับครู โดยการสร้างความตระหนักแก่ครู ให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน โดยพิจารณาจากลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (ค่า PNI) ที่มีความต้องการสูง

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรมีการศึกษาโปรแกรมหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ที่เป็นลักษณะของการส่งผลทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้สถานศึกษาได้มีโปรแกรมและเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

2.2) ควรมีการวิจัยติดตามการนำโปรแกรมไปใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ

2.3) ควรมีการศึกษาวิจัยและการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ในลักษณะอื่น ๆ โดยมีวิธีการพัฒนาหรือกิจกรรมเสริมสร้างที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ จอมแปง. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานที่มีต่อทักษะการคิดเชิงคำนวณ และแรงจูงใจในการเรียนวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธนัญภัสร์ ศรีเนธิยวศิน. (2564). การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา. วารสาร มจร บาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์. 7(3), 40-55.

นภัสนันท์ กะการดี. (2566). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่10. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

เพชรจันทร์ ภูทะวัง. (2565). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์:มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วรรณศิริ พัวศิริ. (2564). แนวโน้มการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานในการสอนวิทยาศาสตร์. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. 2(2), 35-49.

ศุภากร รัตนบุดตา. (2566). โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2567 จาก http://web.kkn5.go.th.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้. กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อติกานต์ โชติสวัสดิ์. (2560). โปรแกรมการจัดการความรู้ของครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24. วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Gee, J. P. (2003). *What Video Games Have to Teach Us About Learning and Literacy*. Computers in Schools.

การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

Evaluation of the OBEC Moral School Project of educational institutions under Chiang Rai primary educational service area office 2

ณภัทร นวลจีน
Napat Nuancheen
วัชระ จตุพร
Watchara Jatuporn
มหาวิทยาลัยพะเยา
E-mail: napat.chandra@gmail.com

Received: 23 March 2025; Revised: 8 April 2025; Accepted: 8 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินบริบท 2) ประเมินปัจจัยนำเข้า 3) ประเมินกระบวนการ และ 4) ประเมินผลผลิตของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำนวน 306 คน โดยได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า 5 ระดับ ข้อคำถามมีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประเมินบริบท ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประเมินปัจจัยนำเข้า ดังนี้ 1) การประเมินบริบท โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 3) การประเมินกระบวนการ โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 4) การประเมินผลผลิต โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: คุณธรรม, การประเมินโครงการ, โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

Abstract

This research article aimed to evaluate the context, to evaluate the input factors, to evaluate the process, and to evaluate the output of the OBEC Moral School Project of educational institutions under Chiang Rai Primary Educational Service Area office 2. The sample group used in this research consisted of 306 educational personnel, including administrators and teachers under Chiang Rai Primary Educational Service Area office 2. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan's formula and a multi-stage sampling method. The instrument used for data collection was a questionnaire in the form of a 5-level rating scale. The questions had an index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.89. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results of the research found that:

The research results found that the overall evaluation of the OBEC Moral School Project of educational institutions under Chiang Rai Primary Educational Service Area office 2 was at a high level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value was the evaluation of the context, while the aspect with the lowest average value was the evaluation of the input factors, as follows: 1) Evaluation of the context of the OBEC Moral School Project of educational institutions under Chiang Rai Primary Educational Service Area office 2 in overall was at a high level. 2) Evaluation of the input factors of the OBEC Moral School Project of educational institutions under Chiang Rai Primary Educational Service Area office 2 in overall was at a high level. 3) Evaluation of the process of the OBEC Moral School Project of educational institutions under Chiang Rai Primary Educational Service Area office 2 in overall was at a high level. 4) Evaluation of the outputs of the OBEC Moral School Project of educational institutions under Chiang Rai Primary Educational Service Area office 2 in overall was at a high level.

Keywords: Moral, The Project Evaluation, The OBEC Moral School Project

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 กล่าวในมาตรา 6 “การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา” โดยกำหนดให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณค่า เป็นคนดีในสังคม และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนลง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีโครงการที่กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาดำเนินการตามนโยบายและจุดเน้นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม หลายโครงการด้วยกัน เช่น โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โครงการโรงเรียนสุจริต และโครงการเยาวชนไทยทำดีถวายในหลวง ซึ่งครูจำนวนหนึ่งยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่สถานศึกษาดำเนินการไม่มีการประเมินโครงการ ทำให้ไม่สามารถระบุได้ว่า เป็นโครงการที่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้จริง มีความเหมาะสมสอดคล้อง เพื่อที่จะปรับปรุงพัฒนาและประกอบการตัดสินใจว่าจะดำเนินการต่อหรือไม่ อย่างไร ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่เราต้องมีการประเมินโครงการ โดยเฉพาะโครงการที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนด้านคุณลักษณะและคุณธรรมจริยธรรม คือ โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นโครงการที่ริเริ่มโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีเป้าหมายในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา โดยเน้นให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียนร่วมกันสร้างบรรยากาศที่ดีและมีคุณธรรมในโรงเรียน โดยโครงการนี้มีแนวคิดสำคัญมาจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ที่เน้นการสร้างพลเมืองดี มีคุณธรรม และมีทัศนคติที่ดีต่อสังคม โครงการนี้ขับเคลื่อนผ่านหลักการ 4+6 โมเดล เพื่อพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม รวมทั้งผู้ปกครองและชุมชน และทำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมีความยั่งยืนและเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ความสำคัญของโครงการอยู่ที่การพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งแง่การเรียนรู้ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสร้างสรรค์และมีคุณค่า (มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2559)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มีโรงเรียนในเขตพื้นที่บริการครอบคลุม 5 อำเภอ มีโรงเรียนที่อยู่บนพื้นที่สูงและทุรกันดารมากกว่าร้อยละ 60 และเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวนถึง 69 โรงเรียน จากทั้งหมด 140 โรงเรียน (กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, 2566) และประสบปัญหาในการปฏิบัติงาน เนื่องจากมีจำนวนครูไม่เพียงพอ อีกทั้งผู้บริหาร และครูมีการโยกย้ายบ่อย ทำให้การดำเนินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียนขาดความต่อเนื่อง ดังนั้นการบูรณาการงานด้านคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียนโดยให้ทุกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โดยเน้นการจัดการเรียนรู้โครงงานคุณธรรม จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถจะพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิดเอง วางแผน ออกแบบและแก้ปัญหา โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา อำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การส่งเสริมกระบวนการคิด ด้วยเทคนิคการโค้ชคุณธรรม แต่ในการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.ที่ผ่านมา เมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว ยังไม่มีการประเมินผลโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ที่ถูกต้องตามหลักการประเมิน เห็นได้จากรายงานผลการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ซึ่งการประเมินโครงการมีความสำคัญและจำเป็นในการตรวจสอบและปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความโปร่งใสในองค์กร นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างความรู้และทักษะให้กับทีมงานและสนับสนุนการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบหลักโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. จึงสนใจ ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการซิปโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, D.L., &Zhang, G 2017) ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่มีการประเมินผลตามหลักการ ทฤษฎีเป็นที่นิยม และรู้จักกันอย่างแพร่หลาย และเน้นการประเมินที่เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องทั้งระบบ ประกอบด้วยการประเมิน 4 ด้าน ตั้งแต่การประเมินด้านบริบท ประเมินด้านปัจจัยนำเข้า ประเมินด้านกระบวนการ และประเมินด้านผลผลิตของโครงการ มีจุดเน้นสำคัญในการหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจบริหารโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อทราบผลของการดำเนินโครงการที่ผ่านมา ผลลัพธ์ที่จะให้เกิดขึ้นตามโครงการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด และเป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการดำเนินการในโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และพัฒนาการดำเนินโครงการให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้น ซึ่งจะเกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับบริการหรือองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินบริบทของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2
2. เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2
3. เพื่อประเมินกระบวนการของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2
4. เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาการประเมินโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยมีวิธีการดาเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำนวน 140 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 122 คน ครู จำนวน 1,349 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 1,421 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำนวน 306 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (1970) และใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

1.3 เนื้อหาในการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ครั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาใช้รูปแบบการประเมินซิปป์ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ใน 4 ด้าน โดยประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ในปีการศึกษา 2567 มีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 การประเมินบริบท (C: Context Evaluation) ได้แก่ การประเมินสภาพทั่วไปของโครงการ ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการกับนโยบายทางการศึกษาในระดับต่าง ๆ และ ความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของนักเรียนและครู

1.3.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (I: Input Evaluation) ได้แก่ การประเมินปัจจัยในการดำเนินงานตามโครงการ ความพร้อมของปัจจัยในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านความพร้อมของอาคารสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการ บุคลากรในการดำเนินโครงการมีความเพียงพอและความเหมาะสม บุคลากรที่เข้าร่วมโครงการ ระบบ/กลไก ในการบริหารจัดการโครงการ ความพร้อมและความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้และเทคโนโลยี งบประมาณ และความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1.3.3 การประเมินกระบวนการ (P: Process Evaluation) ได้แก่ กระบวนการดำเนินการตามโครงการกับความร่วมมือของคณะทำงานและผู้เกี่ยวข้อง การวางแผน การดำเนินงาน การนิเทศติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล การนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนา

1.3.4 การประเมินผลผลิต (P: Product Evaluation) ได้แก่ ผลที่เกิดกับผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนาจากการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. คือ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 5 ประการของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ได้แก่ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของบุคลากรในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มีลักษณะเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า 5 ระดับ ข้อคำถามมีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.89 ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนนี้

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยพะเยา วิทยาเขตเชียงราย ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ซึ่งส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ผ่านระบบ Smart Office ของสถานศึกษาโดยแนบลิงก์ และ QR Code เพื่อสแกนตอบแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามภายในระยะเวลา 2 สัปดาห์ และกำหนดวันปิดระบบในการตอบแบบสอบถาม

3.3 นำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความเรียบร้อยและความสมบูรณ์แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยได้รับการตอบกลับ จำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยนี้ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางการวิจัยสังคมศาสตร์มาประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา(Descriptive Statistics) มีลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยการหาค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) และนำผลการวิเคราะห์เสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยายใต้ตาราง

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์การการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ทั้งรายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ 5 ระดับ และ แปลความหมาย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่มีต่อโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 สรุปผลได้ดังนี้

ตาราง 1 แสดงผลค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากการประเมินโครงการโรงเรียน คุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยภาพรวม

ด้านที่	การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.	(n = 306)		แปลผล	ลำดับที่
		$\overline{X}$	S.D.		
1	ด้านบริบท (Context Evaluation)	4.42	0.68	มาก	1
2	ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	4.08	0.78	มาก	4
3	ด้านกระบวนการ (Process Evaluation)	4.19	0.70	มาก	3
4	ด้านผลผลิต (Product Evaluation)	4.39	0.69	มาก	2
รวมเฉลี่ย		**4.27**	**0.71**	**มาก**	

จากตาราง 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.27 S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ 4 การประเมินบริบท (Context Evaluation) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ ด้านที่ 4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.39, S.D. = 0.69) และ ด้านที่ 3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.19, S.D. = 0.70) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านที่ 2 การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.08, S.D. =0.78)

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านบริบท

ข้อ	ด้านบริบท	(n = 306)		แปลผล	ลำดับที่
		$\overline{X}$	S.D.		
1	โครงการมีความสอดคล้องกับความต้องการของครูและนักเรียน	4.41	0.69	มาก	5
2	โครงการมีความเหมาะสมและจำเป็นในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน	4.30	0.72	มาก	7
3	หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทและสภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน	4.28	0.75	มาก	8
4	หลักการและเหตุผลของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ และ สพฐ.	4.55	0.62	มากที่สุด	1
5	หลักการและเหตุผลของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2	4.51	0.67	มากที่สุด	2
6	เป้าหมายของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน สามารถแก้ปัญหา พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้	4.45	0.68	มาก	4
7	โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สามารถพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพของโรงเรียนได้	4.48	0.65	มาก	3
8	โครงการเปิดโอกาสให้ครู บุคลากรทางการศึกษาผู้นำชุมชนและผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา	4.41	0.70	มาก	6
	รวมเฉลี่ย	**4.42**	**0.68**	**มาก**	

จากตาราง 2 พบว่า การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านบริบท พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. =

0.68) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ 4 หลักการและเหตุผลของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ และ สพฐ. อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.62) รองลงมาคือ ข้อที่ 5 หลักการและเหตุผลของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.67) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือข้อ 4 หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทและสภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.28, S.D. = 0.75)

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านปัจจัยนำเข้า

ข้อ	ด้านปัจจัยนำเข้า	(n = 306)		แปลผล	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ผู้รับผิดชอบโครงการมีความรู้ ความเข้าใจและความพร้อมในการดำเนินโครงการ	4.08	0.71	มาก	6
2	มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการอย่างชัดเจน เพียงพอ และเหมาะสม	4.21	0.76	มาก	5
3	สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน	4.33	0.78	มาก	1
4	วิทยากรที่ให้ความรู้ในการดำเนินงาน มีความรู้ ความสามารถเหมาะสม	4.26	0.75	มาก	4
5	มีงบประมาณในการดำเนินโครงการอย่างเพียงพอ	3.67	0.91	มาก	9
6	ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ	3.67	0.93	มาก	10
7	มีอาคารสถานที่ และบรรยากาศในสถานศึกษาเอื้อต่อการดำเนินโครงการ	4.07	0.81	มาก	7
8	มีความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และเทคโนโลยีในการดำเนินโครงการ	3.91	0.75	มาก	8
9	โครงการมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ปรัชญา พันธกิจ และแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน	4.31	0.71	มาก	2
10	ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	4.30	0.70	มาก	3
	รวมเฉลี่ย	**4.08**	**0.78**	**มาก**	

จากตาราง 3 การประเมินโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 3 โรงเรียนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.78) รองลงมาคือ ข้อ 9 โครงการมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ปรัชญา พันธกิจ และแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = 0.71) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือข้อ ข้อ 6 ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.67, S.D. = 0.93)

ตาราง 4 แสดงผลค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านกระบวนการ

ข้อ	ด้านกระบวนการ	(n = 306)		แปลผล	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	มีการศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน เพื่อนำมาวางแผนการดำเนินโครงการ	4.26	0.67	มาก	2
2	มีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม อย่างถูกต้องเป็นปัจจุบัน สะดวกต่อการนำไปใช้วางแผน	4.15	0.67	มาก	13
3	มีการจัดทำแผนและกำหนดกิจกรรมในโครงการ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	4.22	0.69	มาก	4
4	มีการวางแผนการดำเนินงานและกำหนดปฏิทิน การดำเนินงานอย่างชัดเจน	4.22	0.74	มาก	5
5	มีการดำเนินแต่ละกิจกรรมในโครงการตามขั้นตอนที่กำหนด	4.19	0.70	มาก	7
6	การดำเนินกิจกรรมหลักในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของโครงการเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง	4.28	0.68	มาก	1
7	มีการประสานงานความร่วมมือของบุคลากรในการดำเนินโครงการ	4.24	0.77	มาก	3
8	มีการตรวจสอบการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานระหว่างการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ	4.16	0.69	มาก	9
9	มีการบันทึกผลการดำเนินแต่ละกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน	4.16	0.71	มาก	11
11	มีการสรุปผลการประเมินอย่างเป็นระบบ	4.15	0.70	มาก	12
12	มีการรายงานผลการประเมินโครงการให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ	4.16	0.70	มาก	10
13	นำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง	4.19	0.71	มาก	8
	รวมเฉลี่ย	**4.19**	**0.70**	**มาก**	

จากตาราง 4 การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านกระบวนการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ 2 การดำเนินกิจกรรมหลักในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของโครงการเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.68) รองลงมาคือข้อที่ 1 มีการศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน เพื่อนำมาวางแผนการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.67) ส่วนข้อที่ 2 มีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม อย่างถูกต้องเป็นปัจจุบัน สะดวกต่อการนำไปใช้วางแผน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 0.67)

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านผลผลิต

ข้อ	ด้านผลผลิต	(n = 306)		แปลผล	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ผู้เรียนมีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	4.53	0.67	มากที่สุด	1
2	ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน	4.42	0.66	มาก	4
3	ผู้เรียนมีระเบียบวินัย เคารพกฎกติกาของโรงเรียน รู้จักการเคารพผู้ใหญ่	4.33	0.71	มาก	10
4	ผู้เรียนมีจิตอาสา มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม	4.39	0.68	มาก	6
5	ผู้เรียนรู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น	4.38	0.69	มาก	7
6	ผู้เรียนมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณ	4.49	0.69	มาก	3
7	ผู้เรียนคิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเอง ได้จากการทำโครงงานคุณธรรม	4.42	0.71	มาก	5
8	พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น	4.35	0.70	มาก	9
9	โรงเรียนมีการยกระดับการพัฒนาคุณธรรมในระดับที่สูงขึ้น	4.53	0.68	มากที่สุด	2
10	บุคลากรของสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีและมีอุดมการณ์คุณธรรม	4.36	0.70	มาก	8
	รวมเฉลี่ย	**4.42**	**0.69**	**มาก**	

จากตาราง 5 การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ด้านผลผลิต พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายด้านและรายข้อ พบว่าข้อที่ 1 ผู้เรียนมีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อยู่ในระดับ

มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.67) รองลงมาคือข้อที่ โรงเรียนมีการยกระดับการพัฒนาคุณธรรมในระดับที่สูงขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.68) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ 3 ผู้เรียนมีระเบียบวินัย เคารพกฎกติกาของโรงเรียน รู้จักการเคารพผู้ใหญ่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.71)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ผู้วิจัยอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญของการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการวิจัยประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่าด้านบริบท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ ที่ปรากฏผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 มีการวิเคราะห์นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ สพฐ. และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 (วีระศักดิ์ คำศรี, 2561) และชี้แจงและทำความเข้าใจกับสถานศึกษา สถานศึกษามีการเก็บรวบรวมข้อมูล สำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครอง ประชุมหารือร่วมกันระหว่างครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (สำนักวิจัยการศึกษา, 2563) เพื่อให้สอดคล้องกับกับนโยบายการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 สภาพบริบทและความพร้อมของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิระพงษ์ สุริยา (2563) ที่ได้ศึกษาการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสรรพวิทยาคม ปีการศึกษา 2560 ด้านบริบท มีผลการประเมินในด้านความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบาย ความเหมาะสมของโครงการและความเป็นไปได้ของโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิจัยการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. พบว่าด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ที่ปรากฏผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน (บูรณา ธีระชัย, 2562) โดยการอบรมพัฒนาจากวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสม และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในรูปแบบคณะกรรมการดำเนินโครงการอย่างชัดเจน เพียงพอและเหมาะสม (กานต์ ฉัตรชัย, 2561) ตัวโครงการมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ปรัชญา พันธกิจ และแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน อีกทั้งผู้บริหาร สถานศึกษามีการบริหารจัดการโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีงบประมาณในการดำเนินการอย่างเพียงพอ แต่ยังต้องการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด ชุมชน และหน่วยงานอื่น (เกรียงศักดิ์ ศรีพัฒนา, 2563) มีอาคารสถานที่ และบรรยากาศในสถานศึกษาเอื้อต่อการดำเนินโครงการ. บรรยากาศการเรียนรู้และการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (สุชาติ มหาชาติ, 2560) มีความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้และเทคโนโลยีในการดำเนินโครงการ (มานะ สมคิด, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัชยา ประจำ (2561) การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลห้วยทับทันโดยใช้ CIPP Model ผลการวิจัย พบว่า ด้านบุคลากรและด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากและด้านอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้ ด้านสื่อและอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

3. จากผลการวิจัยการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. พบว่า การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นลำดับที่สาม ที่ปรากฏผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษามีการศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน เพื่อนำมาวางแผนการดำเนินโครงการวางแผนโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. (สมพร พงษ์ภูมิ, 2561) การดำเนินกิจกรรมหลักในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของโครงการเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง บุคลากรมีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตาม มีการสรุปรายงานผลการประเมิน และนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง (จารุวรรณ อินทพาน, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของการประเมินโครงการของนฤมล วิทยาวุฒิรัตน์ (2563) ได้วิจัยเรื่องการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม ผลการวิจัยพบว่าการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา เกี่ยวกับความร่วมมือของคณะทำงานและผู้เกี่ยวข้องปฏิทินการปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ ขั้นตอน จุดเด่น จุดด้อย การนิเทศติดตามผลและสิ่งที่ต้องแก้ไขในการดำเนินงาน ของโครงการในแต่ละโครงการย่อย พบว่า อยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม และผ่านเกณฑ์การประเมิน และยังสอดคล้องกับผลการประเมินโครงการของ พิยะภา ใจซื่อสมบูรณ์ (2563) ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ (บ้านบ่อราษฎรบำรุง)” ผลการประเมินโครงการ พบว่า การประเมินด้านกระบวนการอยู่ในระดับมาก

4. จากผลการวิจัยการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. พบว่าด้านผลผลิต (Product Evaluation) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นลำดับที่สอง ที่ปรากฏผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมในโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มีหลากหลาย และสามารถปลูกฝังและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณ (สุชาตา บุญชู, 2560) สอดคล้องกับผลการประเมินโครงการของ พิยะภา ใจซื่อสมบูรณ์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ (บ้านบ่อราษฎรบำรุง) ผลการประเมินโครงการ พบว่า ด้านผลผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการประเมินของชูชาติ แปลงล้วน (2564) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ผลการประเมินโครงการพบว่า ด้านผลผลิตในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้เรียนมีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของอรวรรณ เป็ดทอง และประกอบ ใจมั่น (2565) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านผลผลิต ตามความคิดเห็นในภาพรวมของครูผู้สอนและความคิดเห็นในภาพรวมของนักเรียนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียนมีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

องค์ความรู้ใหม่

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มีสภาพทั่วไปของโครงการที่มีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ หลักการ เหตุผล และเป้าหมายของโครงการกับนโยบายทางการศึกษาระดับต่าง ๆ สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการของครูและนักเรียน เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ผู้เรียน มีความพร้อมของปัจจัยนำเข้าในการดำเนินโครงการทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการ

บริหารจัดการ มีการดำเนินกิจกรรมในโครงการตามที่ได้วางแผนไว้ เน้นการปฏิบัติจริงของผู้เรียน ทำให้มีผลผลิตของการดำเนินการคือ ทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มสูงขึ้น พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง จึงมีความเหมาะสมที่จะมีการดำเนินการต่อไป

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

สรุป

ผลการประเมินบริบทของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่ 1 การประเมินบริบท (Context Evaluation) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านที่ 4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) และ ด้านที่ 3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านที่ 2 การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า 1) การประเมินบริบท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) การประเมินกระบวนการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4) การประเมินผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าวมีข้อเสนอแนะ 2 ประการ คือ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องเหมาะสมกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ และ สพฐ.ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมครูและบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ให้สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการและ สพฐ. เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนมากที่สุด

1.2 ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การได้รับงบประมาณหน่วยงานต้นสังกัด ชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด ชุมชนและหน่วยงานอื่น เพื่อให้มีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินงาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพและแนวทางการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

2.2 ควรศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

2.3 ควรศึกษาแนวทางดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 โดยใช้ทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา. (2566). รายงานผลการนิเทศประจำปีการศึกษา 2566. เชียงราย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2.

เกรียงศักดิ์ ศรีพัฒนา. (2563). การจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาการศึกษา: แนวทางการสนับสนุนโครงการโรงเรียนคุณธรรม. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จารุวรรณ อินทพาน. (2562). การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรม: แนวทางการติดตามและนิเทศ. สถาบันการศึกษาและวิจัย.

จิระพงษ์ สุริยา. (2563). การประเมินโครงการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนสรรพวิทยาคม. วารสารคุรุสภาวิทยาจารย์. 1(3), 68-78.

ชูชาติ แปลงล้วน. (2563). การประเมินโครงการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. 5(7), 381-382.

บูรณา ธีระชัย. (2562). การพัฒนาครูในด้านคุณธรรมและจริยธรรม: แนวทางการพัฒนาในโรงเรียนคุณธรรม. สถาบันวิจัยการศึกษาแห่งประเทศไทย.

พิยะภา ใจซื่อสมบูรณ์. (2566). การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ (บ้านบ่อราษฎรบำรุง). การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการบริหารกาศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.

นฤมล วิทยาวุฒิรัตน์. (2561) การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม, วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสารคาม. 2(4), 104-106.

มานะ สมคิด. (2564). การใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม: ความสำคัญของเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเรียนการสอน. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2559). คู่มือการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิยุวสถิรคุณ.

วรัชยา ประจำ(2561). การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนเทศบาลส่องนางใย เทศบาลมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วีระศักดิ์ คำศรี. (2561). การวิเคราะห์นโยบายการศึกษาและผลกระทบต่อการพัฒนาโรงเรียน. สำนักพิมพ์ราชมงคล.

สมพร พงษ์ภูมิ. (2561). การศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในนักเรียน: การนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาโครงการ. สำนักพิมพ์ราชภัฏเชียงใหม่.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560-2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักวิจัยการศึกษา. (2563). การสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุชาตา บุญชู. (2560). การประเมินผลลัพธ์จากกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมในสถานศึกษา: แนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชาติ มหาชาติ. (2560). บรรยากาศการเรียนรู้และการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม: ความสำคัญของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อรวรรณ เป็ดทอง และ ประกอบใจมั่น (2565). การประเมินโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 20(89), 70-77.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W.. (1970). Education and Psychological Measurement. New York: Minisota University

Stufflebeam, D. L., & Zhang, G. (2017). The CIPP Evaluation Model: How to Evaluate for Improvement and Accountability. Guilford Publications.

ผลกระทบของการจัดการสิ่งแวดล้อมและข้อจำกัดทางการเงินต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในสาธารณรัฐประชาชนจีน

The effect of environmental management and financial constraints on performance of the listed companies in China

หลิว ยี่หง
Liu Yihong
อัญชลี ชัยศรี
Anchalee Chaisri
สำเริง ไกยวงค์
Samroeng Kaiyawong
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Chaiyaphum Rajabhat University
E-mail: Wearetheworldsong@gmail.com

Received: 24 March 2025; Revised: 17 June 2025; Accepted: 24 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์สาธารณรัฐประชาชนจีน และ (2) ศึกษาบทบาทของข้อจำกัดทางการเงินในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและผลการดำเนินงานด้านการเงิน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์สาธารณรัฐประชาชนจีนจำนวน 17,884 บริษัท ซึ่งเป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะ เก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบบันทึกข้อมูลที่จำแนกออกเป็นข้อมูลทั่วไปของบริษัท การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และผลการดำเนินงานด้านการเงิน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสมการถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรตามลำดับขั้น

ผลการวิจัยพบว่าการจัดการสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อจำกัดทางการเงินส่งผลกระทบเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ก็ส่งผลกระทบเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าข้อจำกัดทางการเงินเป็นตัวแปรที่ทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมไม่สามารถส่งผลกระทบเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินได้อย่างเต็มที่

คำสำคัญ: การจัดการสิ่งแวดล้อม, ผลการดำเนินงานด้านการเงิน, ข้อจำกัดทางการเงิน

Abstract

This research article aimed to (1) examine the impact of environmental management on the financial performance of publicly listed companies in the People's Republic of China, and (2) investigate the role of financial constraints in moderating the relationship between environmental management and financial performance. The population included 17,884 publicly listed companies in China. Data collection employed a data recording form that categorized information into general company data, environmental management, and financial performance. Descriptive statistics, including means, percentages, and standard deviations, were employed for data analysis, alongside hypothesis testing using Stepwise Multiple Regression.

The results show that environmental management (Environment Performance) had a positive effect on the rate of return on assets with statistical significance at the .05 level. Financial constraints had a negative effect on the return on assets with statistical significance at the .05 level. In addition, the interaction between financial constraints and environmental management It had a negative effect on the rate of return on assets with statistical significance at the .05 level. The results of this research suggest that financial constraints hinder the ability of environmental management to fully improve financial performance.

Keywords: Environmental management, Financial performance, Financial constraints

บทนำ

การจัดการสิ่งแวดล้อมหมายถึงกระบวนการและกิจกรรมต่างๆ ที่มุ่งเน้นในการรักษาและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อลดผลกระทบเชิงลบจากการพัฒนาของมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและการป้องกันการเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ (Kumar & Shekhar, 2021) ปัญหาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศจีนมีหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากแรงกดดันในเรื่องความโปร่งใสด้านสิ่งแวดล้อมและความคาดหวังที่เพิ่มขึ้นจากภาครัฐและนักลงทุนเพื่อให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแล (Environment-Social-Governance หรือ ESG) ทำให้บริษัทต้องลงทุนทรัพยากรในระบบการจัดการข้อมูลที่ซับซ้อนขึ้นเพื่อรักษามาตรฐานในการรายงาน (Clyde & Co, 2024) ความกังวลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจากสื่อและนักวิเคราะห์สร้างแรงกดดันอย่างมากให้บริษัทต่างๆ พัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบทางลบ (Liu et al., 2022) หน่วยงานกำกับดูแลในจีน เช่น China Securities Regulatory Commission (CSRC) ได้กำหนดให้บริษัทต้องรายงานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแล โดยบังคับให้บริษัทเปิดเผยข้อมูลทางสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานและการลงทุน (Clyde & Co,

2024; MSA Advisory, 2023) นักลงทุนในจีนและต่างประเทศเรียกร้องข้อมูล ESG ที่ละเอียดและเชื่อถือได้เพื่อใช้ในการตัดสินใจลงทุน อย่างไรก็ตาม บางบริษัทในจีนยังคงเผชิญกับปัญหาการจัดการข้อมูลที่ไม่เป็นมาตรฐานและการขาดความโปร่งใส ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่แน่นอนในด้านการวัดผลและการประเมินความเสี่ยงของบริษัท (UNPRI, 2020) นอกจากนี้ บริษัทในอุตสาหกรรมที่มีการปล่อยมลพิษสูง เช่น อุตสาหกรรมเหล็กและพลังงาน มักถูกกำหนดให้ลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มงวดโดยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสีเขียว (Xu et al., 2024; Dong et al., 2023) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในประเทศจีน โดยเฉพาะในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

การศึกษาผลกระทบของการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน เช่น อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) ได้รับความสนใจจากนักวิจัยทั่วโลก เนื่องจากการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการเงินขององค์กรได้อย่างชัดเจน งานวิจัยของ Sassen, Hinze, & Hardeck (2016) พบว่าการดำเนินงานที่ดีในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) สามารถลดความเสี่ยงและส่งผลกระทบเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท การลงทุนในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพทำให้บริษัทสามารถปรับตัวและเติบโตได้ดีกว่าในระยะยาว งานวิจัยของ Anklesaria-Dalal & Thaker (2019) ได้ศึกษาผลกระทบของปัจจัยด้าน ESG ต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหุ้นสาธารณรัฐอินเดีย พบว่าการดำเนินงานที่ดีในด้าน ESG มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ROA และ Tobin’s Q ซึ่งบ่งชี้ว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพสามารถส่งผลดีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท งานวิจัยเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการเงินและลดความเสี่ยงขององค์กรในระยะยาว ดังนั้น การศึกษาผลกระทบของการจัดการสิ่งแวดล้อมต่อผลการดำเนินงานทางการเงินจึงเป็นเรื่องที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม ข้อจำกัดทางการเงิน (Financial constraint) สามารถเป็นตัวแปรกำกับ (Moderator) ที่มีบทบาทสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทได้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านการเงินส่งผลโดยตรงต่อความสามารถของบริษัทในการลงทุนในโครงการสิ่งแวดล้อมหรือเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะบริษัทขนาดเล็กหรือบริษัทที่มีสภาพคล่องต่ำ ซึ่งอาจไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายสูงจากการลงทุนในโครงการดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ (Wang et al., 2022; Luo et al., 2021) ข้อจำกัดด้านการเงิน ซึ่งทำให้บริษัทที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมเข้มงวดมากขึ้น และต้องเผชิญแรงกดดันที่สูงกว่าในการปรับปรุงกระบวนการผลิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจส่งผลให้การจัดการสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบเชิงลบต่อผลการดำเนินงานทางการเงินในระยะสั้นสำหรับบริษัทเหล่านี้ (Montabon et al., 2016; Kim & Li, 2021)

แม้ว่าความแข็งแกร่งของสิ่งแวดล้อมโดยรวมมักจะส่งผลดีต่ออันดับเครดิตและผลประกอบการของบริษัท แต่ในบางกรณีคะแนนด้านสิ่งแวดล้อมที่สูงกลับส่งผลเชิงลบต่อต้นทุนทางการเงิน โดยเฉพาะกับบริษัทที่ต้องการเพิ่มการลงทุนหรือขยายธุรกิจในภาคที่มีความเสี่ยงสูงด้านสิ่งแวดล้อม (Kim & Li, 2021) หลักฐานเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อม แม้ว่าจะมีเป้าหมายเพื่อสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม แต่อาจส่งผลกระทบทางลบต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน จากการสังเคราะห์งานวิจัยหลายชิ้นที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการสิ่งแวดล้อมกับผลการดำเนินงานทางการเงิน พบว่ามีการศึกษากว้างขวางและมักพบความสัมพันธ์เชิงบวก แต่ยังคงมีช่องว่างการวิจัยที่สำคัญ ดังนี้ ประการแรกคือ งานวิจัยจำนวนมากยังคงใช้คะแนนผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมแบบองค์รวมในการวิเคราะห์ เช่นงานวิจัยของ

Suttipun et al., (2023) และ Xu & Zhu, (2024) ซึ่งบดบังผลกระทบที่แท้จริงของการจัดการสิ่งแวดล้อมแต่ละมิติ ทำให้ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อมแต่ละมิติส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินอย่างไรโดยเฉพาะเมื่อเทียบผลกระทบของแต่ละมิติ ยิ่งไปกว่านั้น ช่องว่างที่สำคัญที่สุดที่ปรากฏในงานวิจัยจำนวนมากคือ การละเลยบทบาทของข้อจำกัดทางการเงิน (Financial Constraints) ซึ่งบทบาทของข้อจำกัดทางการเงินนี้สามารถพิจารณาได้สองมิติที่ยังไม่ถูกสำรวจอย่างสมบูรณ์ มิติแรกคือบทบาทในฐานะตัวแปรกำกับ (Moderator) กล่าวคือ ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีจะยังคงส่งผลบวกต่อผลการดำเนินงานทางการเงินได้หรือไม่ หากบริษัทเผชิญกับข้อจำกัดทางการเงินที่สูง ซึ่งเป็นคำถามที่ยังไม่มีคำตอบในหลายบริบท มิติที่สองคือบทบาทในฐานะตัวแปรคั่นกลาง (Mediator) ซึ่งเป็นเส้นทางการวิจัยที่ซับซ้อนและยังขาดการศึกษา งานวิจัยบางชิ้นเริ่มสำรวจกลไกเหล่านี้แต่ยังไม่ครบถ้วน เช่น การศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมช่วยลดความเสี่ยงของบริษัท (Sassen et al., 2016) หรือกระตุ้นนวัตกรรม (Tang, 2022) แต่ยังไม่ได้เชื่อมโยงผลลัพธ์เหล่านี้เข้ากับข้อจำกัดทางการเงิน และที่สำคัญที่สุดคือยังไม่ได้ทดสอบผลกระทบของข้อจำกัดทางการเงินที่มีต่อผลกำไรของบริษัทอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น ทิศทางของงานวิจัยนี้จึงเพิ่มเติมจากการศึกษาเพื่อยืนยันความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างการจัดการสิ่งแวดล้อมกับผลการดำเนินงานทางการเงิน ไปสู่การอธิบายกลไกที่ซับซ้อนมากขึ้นโดยมุ่งเน้นการแยกวิเคราะห์แต่ละมิติของการจัดการสิ่งแวดล้อม และตรวจสอบบทบาทของข้อจำกัดทางการเงิน ทั้งในฐานะตัวแปรที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลการดำเนินงานทางการเงินและในฐานะตัวแปรกำกับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการสิ่งแวดล้อมกับผลการดำเนินงานทางการเงิน ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนว่าบริษัทสามารถแปลงการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อมให้กลายเป็นความสำเร็จทางการเงินได้อย่างไรและภายใต้เงื่อนไขใด งานวิจัยนี้มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจบทบาทของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและข้อจำกัดทางการเงินที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะในสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งยังขาดงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่ผสานทั้งสองปัจจัยเข้าด้วยกัน การศึกษานี้คาดว่าจะช่วยเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ด้านความยั่งยืนในระดับองค์กร และให้ข้อมูลเชิงนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมภายใต้เงื่อนไขทางการเงินที่จำกัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน

2) เพื่อศึกษาบทบาทของข้อจำกัดทางการเงินในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและผลการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตัวเลขเพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและผลการ

ดำเนินงานด้านการเงินโดยมีตัวแปรข้อจำกัดทางการเงินเป็นตัวแปรกำกับ ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลที่สามารถวัดและคำนวณได้ ซึ่งสามารถใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลซึ่งช่วยให้ได้ผลการวิจัยมีความเป็นระบบและแม่นยำ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้คือบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน จำนวน 17,884 บริษัท (China Stock Market & Accounting Research, 2024) เนื่องจากเป็นการวิจัยโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการเปิดเผยต่อสาธารณะ ดังนั้น จึงสามารถศึกษาประชากรทั้งหมดโดยไม่ต้องสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลทุติยภูมิ ดังนั้น เครื่องมือวิจัยคือ แบบบันทึกข้อมูล (Data Recording Form) โครงสร้างของแบบบันทึกข้อมูลจึงจำแนกออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 7 ตัวแปร ประกอบด้วย อายุบริษัท ระดับการกระจุกตัวของตลาดที่บริษัทเข้าแข่งขัน สินทรัพย์รวม กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน อัตราส่วนกระแสเงินสดต่อหนี้สินหมุนเวียน อัตราส่วนสินทรัพย์ต่อหนี้สินและข้อจำกัดทางการเงิน

ตอนที่ 2 การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม มี 9 ตัวแปร แต่ละตัวแปรเป็นข้อมูลเชิงกลุ่ม โดยกำหนดรหัสดังนี้ 1 หมายถึง ได้ปฏิบัติ และ 0 หมายถึง ไม่ได้ปฏิบัติ คะแนนเต็มของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเท่ากับ 9 ตัวแปรการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมทั้ง 9 ด้านประกอบด้วย แนวคิดการปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environment protection concept) เป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (Environment goal) ระบบการจัดการเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environment protection management system) การศึกษาและการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม (Environment education and training) การดำเนินการพิเศษเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม (Special action on environmental protection) กลไกการจัดการสิ่งแวดล้อมในกรณีฉุกเฉิน (Emergency Mechanism for Environmental Events: EME) รางวัลหรือเกียรติยศด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental honors or awards) ระบบไตรภาคีร่วมสมัย (Tricontemporaneous system) และการได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 14001 (ISO14001 certification)

ตอนที่ 3 ผลการดำเนินงานด้านการเงิน จำนวน 1 ตัวแปร ประกอบด้วย อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (Return on Assets : ROA)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ซึ่งเป็นข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชาชนจีน ได้จากฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์เซี่ยงไฮ้ (Shanghai Stock Exchange) ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่สาธารณชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่มีข้อจำกัด ข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ถูกบันทึกไว้ในรูปของไฟล์ Excel เมื่อดาวน์โหลดข้อมูลมาแล้ว ผู้วิจัยได้คัดเลือกไว้เฉพาะตัวแปรที่จะใช้ในการวิจัยตามที่ระบุไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัยและแบบบันทึกข้อมูล

5) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ จำนวน 7 ตัวแปร ตัวแปรอิสระ จำนวน 9 ตัวแปร และตัวแปรตาม จำนวน 1 ตัวแปร

ส่วนสถิติอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยการนำตัวแปรอิสระเข้าสมการครั้งละ 1 ตัวแปร (Stepwise Multiple Regression) ใช้ในการวิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน โดยมีตัวแปรข้อจำกัดทางการเงินเป็นตัวแปรกำกับ การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติดังกล่าวนี้มีข้อดีที่สำคัญ 2 ประการ ดังนี้ (1) การช่วยคัดเลือกตัวแปรอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยเกณฑ์ทางสถิติ ได้แก่ ค่า t และ p-value ซึ่งจะทำให้สามารถเลือกเฉพาะตัวแปรอิสระที่มีผลกระทบต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้โมเดลมีความกระชับและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น (Field, 2013) และ (2) ช่วยลดความเสี่ยงของปัญหา Multicollinearity เนื่องจากการเลือกเฉพาะตัวแปรที่จำเป็นและมีความ สัมพันธ์เหมาะสมกับตัวแปรตามจะช่วยลดจำนวนตัวแปรที่ไม่จำเป็นและซ้ำซ้อน ทำให้โมเดลที่สร้างขึ้นมีความแม่นยำมากขึ้นและสามารถนำไปใช้งานจริงได้ดีกว่า (Kutner, Nachtsheim, Neter, & Li, 2005)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์สาธารณรัฐประชาชนจีน

บริษัทที่มีอายุระหว่าง 12-22 ปีมีจำนวน 11,619 บริษัท หรือ 65% ของทั้งหมด ส่วนบริษัทที่มีอายุ 1-11 ปีมี 1,687 บริษัท หรือ 9.40% ในขณะที่บริษัทที่มีอายุเกิน 44 ปีมีเพียง 3 บริษัท (0.00%) การกระจายตัวของบริษัทในตลาดที่มีการกระจุกตัวต่ำที่สุดอยู่ที่ 55.20% (9,880 บริษัท) ขณะที่ 24.20% อยู่ในตลาดที่มีการกระจุกตัวระดับปานกลางและ 20.60% อยู่ในตลาดที่มีการกระจุกตัวสูง ผลการวิเคราะห์สินทรัพย์รวมพบว่ามีค่าต่ำสุดเท่ากับ 36 ล้านหยวน และมีค่าสูงสุดเท่ากับ 2,733,190 ล้านหยวน โดยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 20,070 ล้านหยวน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงถึง 102,825 ล้านหยวน แสดงถึงความแตกต่างในขนาดธุรกิจ ในด้านกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงานมีค่าต่ำสุดเท่ากับ-43,456 ล้านหยวน และค่าสูงสุดเท่ากับ 366,655 ล้านหยวน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1,240 ล้านหยวน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10,166 ล้านหยวน บ่งชี้ถึงความแตกต่างในประสิทธิภาพการดำเนินงาน อัตราส่วนกระแสเงินสดต่อหนี้สินหมุนเวียนเฉลี่ยอยู่ที่ 0.0496 ซึ่งต่ำมาก ในขณะที่อัตราส่วนสินทรัพย์ต่อหนี้สินมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.3998 บ่งชี้ถึงความมั่นคงระดับ ปานกลาง ข้อจำกัดทางการเงิน (KZ) มีค่าเฉลี่ยที่ 0.8064 และมีความแปรปรวนสูง (SD = 2.5477) ซึ่งแสดงถึงความแตกต่างในข้อจำกัดทางการเงินของบริษัท

2. ผลการวิเคราะห์การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และผลการดำเนินงานด้านการเงินโดยใช้สถิติพรรณนา

ผลการวิเคราะห์สถานะการปฏิบัติด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จีนพบว่า บริษัทส่วนใหญ่ยังขาดการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างครอบคลุม โดยในด้านแนวคิดการปกป้องสิ่งแวดล้อมมีเพียง 34.50% ของบริษัทที่นำไปปฏิบัติ และมีบริษัทเพียง 13.10% ที่ตั้งเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้ยากต่อการวัดผลสำเร็จ ในด้านระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมพบว่า 30.20% ของบริษัทมีระบบที่ชัดเจน แสดงถึงการขาดมาตรฐานในการจัดการทรัพยากร ด้านการศึกษาและการฝึกอบรมมีเพียง

9.00% ที่ดำเนินการ ส่งผลให้พนักงานขาดทักษะในการปกป้องสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมพิเศษ เช่น การปลูกป่า มีเพียง 14.40% และกลไกการจัดการกรณีฉุกเฉินมีเพียง 20.40% แสดงถึงความเสี่ยงในการรับมือกับเหตุการณ์ไม่คาดคิด บริษัทที่ได้รับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อมมีเพียง 12.60% ด้านการรับรองมาตรฐาน ISO 14001 มีเพียง 22.00% ที่ได้รับการรับรอง สำหรับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.060 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.052 ค่าต่ำสุดของ ROA อยู่ที่ -0.627 ขณะที่ค่าสูงสุดอยู่ที่ 0.968 ซึ่งแสดงถึงความแตกต่างในประสิทธิภาพการใช้สินทรัพย์

3. ผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และข้อจำกัดทางการเงิน ต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน

การวัดผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่อผลการดำเนินงานทางการเงินขององค์กรจำเป็นต้องพิจารณาทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่อาจมีอิทธิพลร่วมกัน ข้อจำกัดทางการเงินซึ่งปัจจัยภายนอกที่องค์กรไม่สามารถควบคุมได้โดยตรงอาจเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ขัดขวางประสิทธิผลของการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงมุ่งศึกษาผลกระทบของการจัดการสิ่งแวดล้อม และผลกระทบของข้อจำกัดทางการเงินที่อาจเป็นตัวแปรกำกับ (Moderator) ความสัมพันธ์ดังกล่าว ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรตามลำดับขั้น (Stepwise Multiple Regression) เพื่อวัดอิทธิพลของแต่ละตัวแปรอิสระและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นระบบ โดยมีอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (ROA) เป็นตัวแปรตาม

ตารางที่ 1 ผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.060	.000		126.624	.000
KZ*EPRO	-.008	.000	-.208	-22.315	.000
KZ*EPMS	-.005	.000	-.133	-14.061	.000
KZ*ISO	-.005	.000	-.109	-13.891	.000
EPMS	.006	.001	.056	6.614	.000
KZ*EME	-.005	.000	-.103	-11.775	.000
EME	.008	.001	.058	7.425	.000
EPRO	.006	.001	.053	6.451	.000
KZ*SAEP	-.002	.000	-.033	-4.227	.000
ISO40001	.003	.001	.026	3.595	.000
KZ*TRI	-.002	.001	-.022	-2.919	.004
KZ*EH	-.001	.000	-.020	-2.612	.009

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value
	B	Std. Error	Beta		
EGOAL	.002	.001	.015	1.983	.047
R = .584 R^2 = .341 Adjusted R^2 = .341 F = 925.984 p-value = .000					

จากตารางที่ 1 โดยการพิจารณาผลการวิจัยในภาพรวมพบว่าค่า R-Square หรือค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (Coefficient determination) ของสมการถดถอยมีค่าเท่ากับ 0.341 หมายความว่าตัวแปรอิสระที่ใช้ในสมการสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ 34.1% ส่วนที่เหลือ อีก 65.9% ได้รับผลกระทบจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้รวมอยู่ในสมการถดถอย ความสามารถในการอธิบายของตัวแปรอิสระถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้ ค่า R-squared ที่ต่ำกว่า 0.30 หมายความว่าอธิบายได้ในระดับน้อย ระหว่าง 0.30–0.50 หมายความว่า อธิบายได้ในระดับปานกลาง, และมากกว่า 0.50 หมายความว่า อธิบายได้ในระดับมาก (Hunsley & Meyer, 2003)

ตัวแปรการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์มีทั้งหมดจำนวน 5 ตัวแปร ตัวแปรที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์สูงที่สุดคือ กลไกการจัดการสิ่งแวดล้อมในกรณีฉุกเฉิน (Emergency Mechanism for Environmental Events: EME) ตัวแปรอิสระที่เหลืออีก 3 ตัวแปรที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ในระดับรองลงมาประกอบด้วย ระบบการจัดการเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environment protection management system: EMPS) แนวคิดการปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environment protection concept: EPRO) การได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 14001 (ISO14001 Certification) และเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (Environment goal: EGOAL)

เพื่อเปรียบเทียบขนาดผลกระทบของตัวแปรการจัดการสิ่งแวดล้อมแต่ละตัวที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) สามารถพิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (Standardized Coefficients หรือ Beta) ซึ่งเป็นหน่วยมาตรฐานที่สามารถเปรียบเทียบอิทธิพลของแต่ละตัวแปรได้โดยตรง ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า กลไกการจัดการสิ่งแวดล้อมในกรณีฉุกเฉิน (EME) เป็นตัวแปรที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อผลตอบแทนจากสินทรัพย์มากที่สุด โดยมีค่า Beta สูงที่สุดที่ .058 รองลงมาคือ ระบบการจัดการเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม (EPMS) แนวคิดการปกป้องสิ่งแวดล้อม (EPRO) และ การได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 14001 (ISO14001) ซึ่งมีค่า Beta เท่ากับ .056., 053 และ.026ตามลำดับ ตัวแปรที่ส่งผลกระทบในโมเดลนี้คือ เป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (EGOAL) ซึ่งมีค่า Beta เท่ากับ .015

ตัวแปรที่มีผลกระทบเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวมซึ่งได้รับอิทธิพลจากข้อจำกัดทางการเงิน มีจำนวน 7 ตัวแปร ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินและแนวคิดการปกป้องสิ่งแวดล้อม (KZ*EPRO) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินและระบบการจัดการเพื่อปกป้อง

สิ่งแวดล้อม (KZ*EPMS) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินและการได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 14001 (KZ*ISO) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินกับกลไกการจัดการกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินด้านสิ่งแวดล้อม (KZ*EME) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินกับการดำเนินการพิเศษเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม (KZ*SAEP) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินกับระบบไตรภาคีร่วมสมัย (KZ*TRI) และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินกับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อม (KZ*EH) ตัวแปรทั้งหมดนี้ส่งผลเชิงลบในระดับที่ลดหลั่นกันลงมาตามลำดับ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าข้อจำกัดด้านการเงินมีบทบาทสำคัญในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์

ตารางที่ 2 ผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวมต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.068	.000	-	156.722	.000
KZ	-.010	.000	-.497	-65.064	.000
KZ*EP	-.001	.000	-.135	-16.488	.000
EP	.002	.000	.063	9.503	.000
R = .581 R^2 = .338 Adjusted R^2 = .338 F = 3,044.317 P = .000					

จากตารางที่ 2 โดยการพิจารณาผลการวิจัยในภาพรวมพบว่าค่า R-Square หรือค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (Coefficient determination) ของสมการถดถอยมีค่าเท่ากับ 0.338 ซึ่งอธิบายให้ทราบว่าตัวแปรอิสระที่มีอยู่ในสมการถดถอยทั้ง 3 ตัวแปร สามารถอธิบายความแปรปรวนของอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ได้ 33.8% ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ Hunsley & Meyer (2003) ได้กำหนดไว้ ตัวแปรที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ได้แก่ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Performance: EP) ซึ่งตัวแปรนี้เกิดจากการรวมกันของตัวแปรการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม 9 ตัวแปร โดยมีค่าสถิติดังนี้ B = 0.002, Beta = 0.063, t = 9.503, *P* = 0.000 ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ แม้ว่าขนาดของผลกระทบจะไม่มาก แต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมจึงสามารถช่วยเพิ่มอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ได้ ตัวแปรที่ส่งผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ ข้อจำกัดทางการเงิน (Kaplan-Zingales Index: KZ) โดยมีค่าสถิติดังนี้ B = -0.010, Beta = -0.497, t = -65.064, *P* = 0.000 ตัวแปรนี้มีผลกระทบเชิงลบที่รุนแรงที่สุดต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ อีกตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลกระทบเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (KZ*EP) โดยมีค่าสถิติดังนี้ B = -0.001, Beta = -0.135, t = -16.488, *P* = 0.000 จะเห็นได้ว่าการปฏิสัมพันธ์

ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ในระดับรองจากตัวแปรข้อจำกัดทางการเงิน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อจำกัดทางการเงินเป็นตัวแปรที่ทำให้การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมไม่สามารถส่งผลเชิงบวกได้อย่างเต็มที่

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

โดยการพิจารณาในภาพรวม พบว่า การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Performance: EP) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ โดยสะท้อนให้ว่าการลงทุนในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมช่วยเสริมสร้างความสามารถทางการเงินขององค์กร ผลการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนโดยงานวิจัยของ Tang et al. (2022) ซึ่งพบว่าบริษัทที่ลงทุนในมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมมักได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้นผ่านการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและการลดต้นทุนด้านพลังงาน งานวิจัยของ Xie et al. (2021) พบว่าการลงทุนในระบบบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมช่วยลดความเสี่ยงด้านกฎระเบียบและปรับปรุงภาพลักษณ์องค์กร ส่งผลให้เกิดความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน นอกจากนี้ Hahn et al. (2023) ยืนยันว่าบริษัทที่มีการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรและลดความเสี่ยงด้านความไม่แน่นอนในตลาด

เมื่อพิจารณาผลกระทบของการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นรายด้าน พบว่าจัดการจัดการสิ่งแวดล้อม 5 ด้าน ส่งผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ตัวแปรแรกคือ กลไกการจัดการสิ่งแวดล้อมในกรณีฉุกเฉิน (Emergency Mechanism for Environmental Events: EMEE) ซึ่งส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์มากที่สุด การมีระบบจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉินด้านสิ่งแวดล้อมช่วยลดผลกระทบจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดและสร้างความมั่นคงทางการเงิน ผลการวิจัยนี้มีหลักฐานสนับสนุนและสอดคล้องกันดังนี้ งานวิจัยของ Xu et al. (2021) ระบุว่าบริษัทที่มีระบบจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉินสามารถลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูความเสียหายและเพิ่มความเชื่อมั่นของนักลงทุน งานวิจัยของ Liu et al. (2022) พบว่าการเตรียมพร้อมในการจัดการกรณีฉุกเฉินช่วยป้องกันการสูญเสียผลผลิตและลดความเสี่ยงต่อชื่อเสียงองค์กร นอกจากนี้ งานวิจัยของ Chen et al. (2023) ยังยืนยันว่าบริษัทที่มีแผนจัดการเหตุฉุกเฉินสามารถเพิ่มผลตอบแทนจากสินทรัพย์ผ่านการป้องกันความสูญเสียและการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ตัวแปรที่ 2 คือ ระบบการจัดการเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environment Protection Management System) เนื่องจากการมีระบบจัดการที่ชัดเจนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนในการดำเนินงาน ผลการวิจัยนี้มีหลักฐานสนับสนุนและสอดคล้องกันดังนี้ งานวิจัยของ Zhang et al. (2022) ชี้ว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมช่วยลดความสูญเสียที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อมและเพิ่มความน่าเชื่อถือขององค์กรในสายตาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการวิจัยของ Tang et al. (2021) ระบุว่าการใช้ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการช่วยเพิ่มผลิตภาพขององค์กรผ่านการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และงานวิจัยของ Huang et al. (2023) พบว่าการดำเนินการตามระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม

ช่วยลดความเสี่ยงทางกฎหมายและเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงาน ตัวแปรที่ 3 คือแนวคิดการปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environmental Protection Concept) เนื่องจากการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในองค์กรช่วยสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนความยั่งยืน ผลการวิจัยนี้มีหลักฐานสนับสนุนและสอดคล้องกันดังนี้ งานวิจัยของ Wu et al. (2022) พบว่าบริษัทที่มีวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนสิ่งแวดล้อมสามารถสร้างความผูกพันในพนักงานและลดต้นทุนในการดำเนินงาน งานวิจัยของ Chen & Zhang (2022) ยืนยันว่าการสร้างแนวคิดสิ่งแวดล้อมในองค์กรช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว นอกจากนี้ Liu et al. (2023) ยังระบุว่าความมุ่งมั่นในแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมช่วยดึงดูดการลงทุนจากนักลงทุนที่มุ่งเน้นความยั่งยืน ตัวแปรที่ 4 คือการได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 14001 (ISO14001 Certification) โดยมีหลักฐานที่สนับสนุนและสอดคล้องกัน ดังนี้ งานวิจัยของ Heras-Saizarbitoria et al. (2020) ระบุว่าบริษัทที่ได้รับการรับรอง ISO 14001 สามารถลดค่าใช้จ่ายด้านสิ่งแวดล้อมและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน งานวิจัยของ Zeng et al. (2021) พบว่ามาตรฐาน ISO 14001 ช่วยเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการดำเนินงาน ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และงานวิจัยของ Hahn et al. (2023) ยังยืนยันว่าการรับรองมาตรฐานช่วยสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจผ่านการลดความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและปรับปรุงภาพลักษณ์องค์กร ตัวแปรที่ 5 คือเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Goals: EGOAL) เนื่องจากการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนช่วยเสริมสร้างความมุ่งมั่นขององค์กรในความยั่งยืน ผลการวิจัยนี้มีหลักฐานสนับสนุนและสอดคล้องกันดังนี้ งานวิจัยของ Xie et al. (2021) พบว่าบริษัทที่ตั้งเป้าหมายสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจนสามารถดึงดูดการลงทุนจากผู้สนับสนุนที่เน้นความยั่งยืน Tang et al. (2022) ชี้ว่าการกำหนดเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมช่วยเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันผ่านการสร้างความไว้วางใจในหมู่ผู้บริโภค นอกจากนี้ งานวิจัยของ Huang et al. (2023) ระบุว่าบริษัทที่มีเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมชัดเจนสามารถลดความเสี่ยงจากการละเมิดข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อม

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาบทบาทของข้อจำกัดทางการเงินในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและผลการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ข้อจำกัดทางการเงิน (Kaplan-Zingales Index: KZ) มีผลกระทบเชิงลบอย่างรุนแรงต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ แสดงให้เห็นว่าข้อจำกัดด้านเงินทุนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยนี้มีหลักฐานสนับสนุนและสอดคล้องกันดังนี้ งานวิจัยของ Zhou et al. (2023) พบว่าข้อจำกัดทางการเงินทำให้บริษัทจำเป็นต้องเลือกลงทุนในโครงการที่มีผลตอบแทนระยะสั้นมากกว่าการลงทุนในโครงการด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลตอบแทนระยะยาว Chen et al. (2022) ชี้ว่าบริษัทที่มีปัญหาข้อจำกัดด้านเงินทุนมักลดการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการพัฒนาความยั่งยืน ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนในระยะยาว นอกจากนี้ Wu et al. (2023) ระบุว่าบริษัทที่เผชิญข้อจำกัดทางการเงินมักเผชิญความล่าช้าในการดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้สูญเสียโอกาสในการสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจ

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (KZ*EP) ส่งผลกระทบเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าข้อจำกัดทางการเงินลดประสิทธิภาพของการจัดการด้าน

สิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยนี้มีหลักฐานสนับสนุนและสอดคล้องกันดังนี้ งานวิจัยของ Huang et al. (2023) ระบุว่าข้อจำกัดทางการเงินทำให้บริษัทต้องลดความสำคัญของโครงการสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ผลตอบแทนเชิงบวกที่คาดหวังจากโครงการเหล่านี้ลดลง งานวิจัยของ Chen & Zhang (2022) พบว่าข้อจำกัดทางการเงินส่งผลให้การลงทุนในโครงการสิ่งแวดล้อมขาดประสิทธิภาพ และบริษัทอาจประสบปัญหาในการปฏิบัติตามมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ งานวิจัยของ Liu et al. (2021) ยังชี้ให้เห็นว่าปัญหาด้านการเงินส่งผลให้บริษัทลดความสำคัญของโครงการด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในกรณีที่การลงทุนในโครงการเหล่านี้ต้องการทรัพยากรที่สูง

สรุป

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ได้แก่ กลไกการจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉิน (EME) ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (EPMS) แนวคิดการปกป้องสิ่งแวดล้อม (EPRO) การรับรองมาตรฐาน ISO 14001 และเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (EGOAL) โดย EME มีอิทธิพลสูงสุด นอกจากนี้ พบว่าข้อจำกัดทางการเงินมีบทบาทในการลดทอนผลเชิงบวกของการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยมีปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทั้ง 7 ตัวอย่างมีนัยสำคัญ ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าการบริหารสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพสามารถยกระดับผลตอบแทนทางการเงินได้ แต่ต้องอาศัยการสนับสนุนด้านการเงินควบคู่กัน

1) เพื่อศึกษาผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน

2) เพื่อศึกษาบทบาทของข้อจำกัดทางการเงินในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและผลการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานกำกับดูแลควรสร้างแรงจูงใจให้บริษัทลงทุนในโครงการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีหรือเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำสำหรับโครงการที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน

2) หน่วยงานกำกับดูแลควรปรับปรุงมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ISO 14001 ให้เหมาะสมกับขนาดและอุตสาหกรรมของแต่ละองค์กร เพื่อให้บริษัทขนาดเล็กและขนาดกลางสามารถดำเนินการตามมาตรฐานได้ง่ายขึ้น

3) รัฐบาลควรจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนองค์กรที่มีข้อจำกัดทางการเงินในการดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อม โดยเน้นให้ความช่วยเหลือแก่องค์กรที่มีศักยภาพในการพัฒนา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) เนื่องจากกลไกการจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉินด้านสิ่งแวดล้อม (Emergency Mechanism for Environmental Events) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์สาธารณรัฐประชาชนจีนควรจัดทำแผนรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉินด้านสิ่งแวดล้อม

อย่างเป็นระบบ เช่น การเตรียมทีมเฉพาะกิจและการฝึกอบรมพนักงาน เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ไม่คาดคิด ซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูและเสริมสร้างความเชื่อมั่นของนักลงทุน

2) ระบบการจัดการเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environmental Protection Management System) และการได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 14001 ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น บริษัทจดทะเบียนฯ ควรลงทุนในระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การปรับปรุงเทคโนโลยีและกระบวนการผลิตที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพทางการเงินในระยะยาว

3) แนวคิดการปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environmental Protection Concept) มีผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางการเงินขององค์กร และสามารถสนับสนุนการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ดังนั้น บริษัทจดทะเบียนฯ ควรปลูกฝังแนวคิดด้านความยั่งยืนผ่านการสื่อสารและสร้างแรงจูงใจให้พนักงานมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการลดการใช้พลังงานหรือรีไซเคิลภายในองค์กร เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพทางการเงิน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่อผลประกอบการในระยะยาว เช่น การเพิ่มความภักดีของลูกค้าและความสามารถในการแข่งขันขององค์กร

2) ควรศึกษาปัจจัยอื่น เช่น บทบาทของนวัตกรรมเทคโนโลยีหรือความสามารถในการปรับตัวขององค์กร ในการสนับสนุนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

3) ควรทำการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของข้อจำกัดทางการเงินในบริบทของอุตสาหกรรมหรือภูมิภาคที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในวงกว้าง

4) ควรมีการศึกษาเฉพาะเกี่ยวกับการนำมาตรฐานสิ่งแวดล้อมไปปรับใช้ในองค์กรขนาดเล็กและกลางที่อาจมีทรัพยากรจำกัด เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

Anklesaria-Dalal, K., & Thaker, N. (2019). ESG and corporate financial performance: A panel study of Indian companies. The IUP Journal of Corporate Governance. *18*(1), 44–59.

Chen, F., & Zhang, H. (2022). Financial constraints and corporate environmental responsibility: Evidence from emerging markets. Journal of Business Ethics. 179(3), 455-470.

Chen, Y., et al. (2023). Emergency response mechanisms and corporate performance: A sustainability perspective. Sustainability. 15(1), 12-29.

China Stock Market & Accounting Research (2024). China Stock Market & Accounting Research. China Economic and Financial Database. Retrieved March 18, 2025 from https://data.csmar.com.

Clyde & Co. (2024). ESG disclosure requirements in China: Impact on listed companies. Clyde & Co LLP.

Dong, J., et al. (2023). Corporate environmental responsibility and financial performance: Evidence from China's heavy industry sector. Journal of Business Ethics. *180*, 275-298.

Field, A. (2013). Discovering statistics using IBM SPSS statistics (4th ed.). London: SAGE Publications.

Hahn, R., et al. (2023). Environmental performance and firm value: The role of regulatory pressure. Business Strategy and the Environment, 32(4), 1235-1250.

Heras-Saizarbitoria, I., et al. (2020). ISO 14001 certification and financial performance: A meta-analysis. Environmental Science and Policy. 109, 94-104.

Huang, S., et al. (2023). Green investment under financial constraints: Challenges and opportunities. Sustainability. 15(2), 718-732.

Hunsley, J., et al. (2003). The incremental validity of psychological testing and assessment: Conceptual, methodological, and statistical issues. Psychological Assessment. 15(4), 446–455.

Kim, D., & Li, O. (2021). The role of corporate social responsibility in firm performance: Evidence from the airline industry. Journal of Air Transport Management. 91, 102000.

Kumar, S., & Shekhar, R. (2021). Environmental management and sustainable development: Strategies and practices. Springer.

Kutner, M. H., et al. (2005). *Applied Linear Statistical Models*. 5th ed. MA: McGraw-Hill Irwin.

Liu, J., et al. (2023). Environmental values and firm performance: An empirical analysis. Journal of Environmental Management. 325, 116876.

Liu, L., et al. (2021). The role of financial flexibility in environmental investment: A study of Chinese listed firms. Environmental Science and Pollution Research. 28(33), 45879-45892.

Liu, Y., et al. (2022). The impact of environmental regulations on corporate sustainability: Evidence from China. Journal of Environmental Management. *315*, 115-132.

Luo, L., et al. (2021). Corporate environmental responsibility and firm performance: The moderating role of institutional investors. Business Strategy and the Environment. 30(1), 268-281.

Montabon, F., et al. (2016). Making sustainability sustainable. Journal of Supply Chain Management. 52(2), 11-27.

MSA Advisory. (2023). *Ch*ina's evolving ESG regulations: Implications for corporate governance and investors. MSA Advisory Reports.

Sassen, R., et al. (2016). Impact of ESG factors on firm risk in Europe. Journal of Business Economics. *86*(8), 867-904.

Suttipun, M., et al. (2023). The impact of environmental, social and governance (ESG) reporting and female board members on financial performance: Evidence from Thailand. Journal of Accountancy Profession. 19(61), 98–111.

Tang, H. (2022). The effect of ESG performance on corporate innovation in China: The mediating role of financial constraints and agency cost. Sustainability. 14(7), 3769.

Tang, Y., et al. (2022). Environmental management practices and firm profitability: Evidence from China. Resources, Conservation, and Recycling. 181, 106249.

United Nations Principles for Responsible Investment (UNPRI). (2020). ESG integration in China: Challenges and opportunities for responsible investors. UNPRI.

Wang, X., et al. (2022). Financial constraints and corporate environmental responsibility: Evidence from China. Journal of Cleaner Production. 331, 129999.

Wu, Y., et al. (2022). Cultural values and green management practices: Evidence from global firms. Journal of Business Research. 145, 12-26.

Wu, Y., et al. (2023). Financial constraints and green innovation: Insights from emerging markets. Technological Forecasting and Social Change. 189, 122301.

Xie, X., et al. (2021). Green supply chain management and financial performance: The mediating role of environmental performance. Sustainability. 13(4), 2262.

Xu, L., et al. (2021). Corporate environmental management and risk reduction: A meta-analytic review. Environmental Research. 198, 111223.

Xu, Y., et al. (2024). Green technology adoption and corporate performance in high-emission industries: The role of M&A strategies. Sustainable Development Review. 42(1), 88-105.

Xu, Y., & Zhu, N. (2024). The effect of environmental, social, and governance (ESG) performance on corporate financial performance in China: Based on the perspective of innovation and financial constraints. Sustainability. 16(8), 3329.

Zeng, S., et al. (2021). The role of ISO 14001 in corporate sustainability: An empirical investigation. Journal of Cleaner Production. 294, 126333.

Zhang, X., et al. (2022). Environmental protection management systems and their impact on corporate performance: Evidence from Asia. Asian Business & Management. 21(2), 257-272.

Zhou, J., et al. (2023). Environmental sustainability under financial constraints: A global perspective. Environmental Science and Policy. 147, 36-48.

ผลกระทบของการจัดการสิ่งแวดล้อมและข้อจำกัดทางการเงินต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในสาธารณรัฐประชาชนจีน

The effect of environmental management and financial constraints on performance of the listed companies in China

หลิว ยี่หง
Liu Yihong
อัญชลี ชัยศรี
Anchalee Chaisri
สำเริง ไกยวงค์
Samroeng Kaiyawong
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Chaiyaphum Rajabhat University
E-mail: Wearetheworldsong@gmail.com
E-mail: chitsanucha098125@gmail.com

Received: 24 March 2025; Revised: 19 June 2025; Accepted: 24 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์สาธารณรัฐประชาชนจีน และ (2) ศึกษาบทบาทของข้อจำกัดทางการเงินในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและผลการดำเนินงานด้านการเงิน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์สาธารณรัฐประชาชนจีนจำนวน 17,884 บริษัท ซึ่งเป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะ เก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบบันทึกข้อมูลที่จำแนกออกเป็นข้อมูลทั่วไปของบริษัท การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และผลการดำเนินงานด้านการเงิน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสมการถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรตามลำดับขั้น

ผลการวิจัยพบว่าการจัดการสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อจำกัดทางการเงินส่งผลกระทบเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ก็ส่งผลกระทบเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าข้อจำกัดทางการเงินเป็นตัวแปรที่ทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมไม่สามารถส่งผลกระทบเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินได้อย่างเต็มที่

คำสำคัญ: การจัดการสิ่งแวดล้อม, ผลการดำเนินงานด้านการเงิน, ข้อจำกัดทางการเงิน

Abstract

This study aimed to (1) examine the impact of environmental management on the financial performance of publicly listed companies in the People's Republic of China, and (2) investigate the role of financial constraints in moderating the relationship between environmental management and financial performance. The population included 17,884 publicly listed companies in China. Data collection employed a data recording form that categorized information into general company data, environmental management, and financial performance. Descriptive statistics, including means, percentages, and standard deviations, were employed for data analysis, alongside hypothesis testing using Stepwise Multiple Regression.

The results show that environmental management (Environment Performance) had a positive effect on the rate of return on assets with statistical significance at the .05 level. Financial constraints had a negative effect on the return on assets with statistical significance at the .05 level. In addition, the interaction between financial constraints and environmental management It had a negative effect on the rate of return on assets with statistical significance at the .05 level. The results of this research suggest that financial constraints hinder the ability of environmental management to fully improve financial performance.

Keywords: Environmental management, Financial performance, Financial constraints

บทนำ

การจัดการสิ่งแวดล้อมหมายถึงกระบวนการและกิจกรรมต่างๆ ที่มุ่งเน้นในการรักษาและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อลดผลกระทบเชิงลบจากการพัฒนาของมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและการป้องกันการเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ (Kumar & Shekhar, 2021) ปัญหาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศจีนมีหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากแรงกดดันในเรื่องความโปร่งใสด้านสิ่งแวดล้อมและความคาดหวังที่เพิ่มขึ้นจากภาครัฐและนักลงทุนเพื่อให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแล (Environment-Social-Governance หรือ ESG) ทำให้บริษัทต้องลงทุนทรัพยากรในระบบการจัดการข้อมูลที่ซับซ้อนขึ้นเพื่อรักษามาตรฐานในการรายงาน (Clyde & Co, 2024) ความกังวลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจากสื่อและนักวิเคราะห์สร้างแรงกดดันอย่างมากให้บริษัทต่างๆ พัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบทางลบ (Liu et al., 2022) หน่วยงานกำกับดูแลในจีน เช่น China Securities Regulatory Commission (CSRC) ได้กำหนดให้บริษัทต้องรายงานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแล โดยบังคับให้บริษัทเปิดเผยข้อมูลทางสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานและการลงทุน (Clyde & Co,

2024; MSA Advisory, 2023) นักลงทุนในจีนและต่างประเทศเรียกร้องข้อมูล ESG ที่ละเอียดและเชื่อถือได้เพื่อใช้ในการตัดสินใจลงทุน อย่างไรก็ตาม บางบริษัทในจีนยังคงเผชิญกับปัญหาการจัดการข้อมูลที่ไม่เป็นมาตรฐานและการขาดความโปร่งใส ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่แน่นอนในด้านการวัดผลและการประเมินความเสี่ยงของบริษัท (UNPRI, 2020) นอกจากนี้ บริษัทในอุตสาหกรรมที่มีการปล่อยมลพิษสูง เช่น อุตสาหกรรมเหล็กและพลังงาน มักถูกกำหนดให้ลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มงวดโดยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสีเขียว (Xu et al., 2024; Dong et al., 2023) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในประเทศจีน โดยเฉพาะในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

การศึกษาผลกระทบของการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน เช่น อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) ได้รับความสนใจจากนักวิจัยทั่วโลก เนื่องจากการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการเงินขององค์กรได้อย่างชัดเจน งานวิจัยของ Sassen, Hinze, & Hardeck (2016) พบว่าการดำเนินงานที่ดีในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) สามารถลดความเสี่ยงและส่งผลกระทบเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท การลงทุนในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพทำให้บริษัทสามารถปรับตัวและเติบโตได้ดีกว่าในระยะยาว งานวิจัยของ Anklesaria-Dalal & Thaker (2019) ได้ศึกษาผลกระทบของปัจจัยด้าน ESG ต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหุ้นสาธารณรัฐอินเดีย พบว่าการดำเนินงานที่ดีในด้าน ESG มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ROA และ Tobin’s Q ซึ่งบ่งชี้ว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพสามารถส่งผลดีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท งานวิจัยเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการเงินและลดความเสี่ยงขององค์กรในระยะยาว ดังนั้น การศึกษาผลกระทบของการจัดการสิ่งแวดล้อมต่อผลการดำเนินงานทางการเงินจึงเป็นเรื่องที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม ข้อจำกัดทางการเงิน (Financial constraint) สามารถเป็นตัวแปรกำกับ (Moderator) ที่มีบทบาทสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทได้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านการเงินส่งผลโดยตรงต่อความสามารถของบริษัทในการลงทุนในโครงการสิ่งแวดล้อมหรือเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะบริษัทขนาดเล็กหรือบริษัทที่มีสภาพคล่องต่ำ ซึ่งอาจไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายสูงจากการลงทุนในโครงการดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ (Wang et al., 2022; Luo et al., 2021) ข้อจำกัดด้านการเงิน ซึ่งทำให้บริษัทที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมเข้มงวดมากขึ้น และต้องเผชิญแรงกดดันที่สูงกว่าในการปรับปรุงกระบวนการผลิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจส่งผลให้การจัดการสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบเชิงลบต่อผลการดำเนินงานทางการเงินในระยะสั้นสำหรับบริษัทเหล่านี้ (Montabon et al., 2016; Kim & Li, 2021)

แม้ว่าความแข็งแกร่งของสิ่งแวดล้อมโดยรวมมักจะส่งผลดีต่ออันดับเครดิตและผลประกอบการของบริษัท แต่ในบางกรณีคะแนนด้านสิ่งแวดล้อมที่สูงกลับส่งผลเชิงลบต่อต้นทุนทางการเงิน โดยเฉพาะกับบริษัทที่ต้องการเพิ่มการลงทุนหรือขยายธุรกิจในภาคที่มีความเสี่ยงสูงด้านสิ่งแวดล้อม (Kim & Li, 2021) หลักฐานเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อม แม้ว่าจะมีเป้าหมายเพื่อสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม แต่อาจส่งผลกระทบทางลบต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน จากการสังเคราะห์งานวิจัยหลายชิ้นที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการสิ่งแวดล้อมกับผลการดำเนินงานทางการเงิน พบว่ามีการศึกษากว้างขวางและมักพบความสัมพันธ์เชิงบวก แต่ยังคงมีช่องว่างการวิจัยที่สำคัญ ดังนี้ ประการแรกคือ งานวิจัยจำนวนมากยังคงใช้คะแนนผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมแบบองค์รวมในการวิเคราะห์ เช่นงานวิจัยของ

Suttipun et al., (2023) และ Xu & Zhu, (2024) ซึ่งบดบังผลกระทบที่แท้จริงของการจัดการสิ่งแวดล้อมแต่ละมิติ ทำให้ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อมแต่ละมิติส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินอย่างไรโดยเฉพาะเมื่อเทียบผลกระทบของแต่ละมิติ ยิ่งไปกว่านั้น ช่องว่างที่สำคัญที่สุดที่ปรากฏในงานวิจัยจำนวนมากคือ การละเลยบทบาทของข้อจำกัดทางการเงิน (Financial Constraints) ซึ่งบทบาทของข้อจำกัดทางการเงินนี้สามารถพิจารณาได้สองมิติที่ยังไม่ถูกสำรวจอย่างสมบูรณ์ มิติแรกคือบทบาทในฐานะตัวแปรกำกับ (Moderator) กล่าวคือ ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีจะยังคงส่งผลบวกต่อผลการดำเนินงานทางการเงินได้หรือไม่ หากบริษัทเผชิญกับข้อจำกัดทางการเงินที่สูง ซึ่งเป็นคำถามที่ยังไม่มีคำตอบในหลายบริบท มิติที่สองคือบทบาทในฐานะตัวแปรคั่นกลาง (Mediator) ซึ่งเป็นเส้นทางการวิจัยที่ซับซ้อนและยังขาดการศึกษา งานวิจัยบางชิ้นเริ่มสำรวจกลไกเหล่านี้แต่ยังไม่ครบถ้วน เช่น การศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมช่วยลดความเสี่ยงของบริษัท (Sassen et al., 2016) หรือกระตุ้นนวัตกรรม (Tang, 2022) แต่ยังไม่ได้เชื่อมโยงผลลัพธ์เหล่านี้เข้ากับข้อจำกัดทางการเงิน และที่สำคัญที่สุดคือยังไม่ได้ทดสอบผลกระทบของข้อจำกัดทางการเงินที่มีต่อผลกำไรของบริษัทอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น ทิศทางของงานวิจัยนี้จึงเพิ่มเติมจากการศึกษาเพื่อยืนยันความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างการจัดการสิ่งแวดล้อมกับผลการดำเนินงานทางการเงิน ไปสู่การอธิบายกลไกที่ซับซ้อนมากขึ้นโดยมุ่งเน้นการแยกวิเคราะห์แต่ละมิติของการจัดการสิ่งแวดล้อม และตรวจสอบบทบาทของข้อจำกัดทางการเงิน ทั้งในฐานะตัวแปรที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลการดำเนินงานทางการเงินและในฐานะตัวแปรกำกับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการสิ่งแวดล้อมกับผลการดำเนินงานทางการเงิน ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนว่าบริษัทสามารถแปลงการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อมให้กลายเป็นความสำเร็จทางการเงินได้อย่างไรและภายใต้เงื่อนไขใด งานวิจัยนี้มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจบทบาทของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและข้อจำกัดทางการเงินที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะในสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งยังขาดงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่ผสานทั้งสองปัจจัยเข้าด้วยกัน การศึกษานี้คาดว่าจะช่วยเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ด้านความยั่งยืนในระดับองค์กร และให้ข้อมูลเชิงนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมภายใต้เงื่อนไขทางการเงินที่จำกัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน

2) เพื่อศึกษาบทบาทของข้อจำกัดทางการเงินในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและผลการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตัวเลขเพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและผลการ

ดำเนินงานด้านการเงินโดยมีตัวแปรข้อจำกัดทางการเงินเป็นตัวแปรกำกับ ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลที่สามารถวัดและคำนวณได้ ซึ่งสามารถใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลซึ่งช่วยให้ได้ผลการวิจัยมีความเป็นระบบและแม่นยำ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้คือบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน จำนวน 17,884 บริษัท (China Stock Market & Accounting Research, 2024) เนื่องจากเป็นการวิจัยโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการเปิดเผยต่อสาธารณะ ดังนั้น จึงสามารถศึกษาประชากรทั้งหมดโดยไม่ต้องสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลทุติยภูมิ ดังนั้น เครื่องมือวิจัยคือ แบบบันทึกข้อมูล (Data Recording Form) โครงสร้างของแบบบันทึกข้อมูลจึงจำแนกออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 7 ตัวแปร ประกอบด้วย อายุบริษัท ระดับการกระจุกตัวของตลาดที่บริษัทเข้าแข่งขัน สินทรัพย์รวม กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน อัตราส่วนกระแสเงินสดต่อหนี้สินหมุนเวียน อัตราส่วนสินทรัพย์ต่อหนี้สินและข้อจำกัดทางการเงิน

ตอนที่ 2 การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม มี 9 ตัวแปร แต่ละตัวแปรเป็นข้อมูลเชิงกลุ่ม โดยกำหนดรหัสดังนี้ 1 หมายถึง ได้ปฏิบัติ และ 0 หมายถึง ไม่ได้ปฏิบัติ คะแนนเต็มของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเท่ากับ 9 ตัวแปรการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมทั้ง 9 ด้านประกอบด้วย แนวคิดการปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environment protection concept) เป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (Environment goal) ระบบการจัดการเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environment protection management system) การศึกษาและการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม (Environment education and training) การดำเนินการพิเศษเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม (Special action on environmental protection) กลไกการจัดการสิ่งแวดล้อมในกรณีฉุกเฉิน (Emergency Mechanism for Environmental Events: EME) รางวัลหรือเกียรติยศด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental honors or awards) ระบบไตรภาคีร่วมสมัย (Tricontemporaneous system) และการได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 14001 (ISO14001 certification)

ตอนที่ 3 ผลการดำเนินงานด้านการเงิน จำนวน 1 ตัวแปร ประกอบด้วย อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (Return on Assets : ROA)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ซึ่งเป็นข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชาชนจีน ได้จากฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์เซี่ยงไฮ้ (Shanghai Stock Exchange) ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่สาธารณชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่มีข้อจำกัด ข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ถูกบันทึกไว้ในรูปของไฟล์ Excel เมื่อดาวน์โหลดข้อมูลมาแล้ว ผู้วิจัยได้คัดเลือกไว้เฉพาะตัวแปรที่จะใช้ในการวิจัยตามที่ระบุไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัยและแบบบันทึกข้อมูล

5) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ จำนวน 7 ตัวแปร ตัวแปรอิสระ จำนวน 9 ตัวแปร และตัวแปรตาม จำนวน 1 ตัวแปร

ส่วนสถิติอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยการนำตัวแปรอิสระเข้าสมการครั้งละ 1 ตัวแปร (Stepwise Multiple Regression) ใช้ในการวิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน โดยมีตัวแปรข้อจำกัดทางการเงินเป็นตัวแปรกำกับ การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติดังกล่าวนี้มีข้อดีที่สำคัญ 2 ประการ ดังนี้ (1) การช่วยคัดเลือกตัวแปรอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยเกณฑ์ทางสถิติ ได้แก่ ค่า t และ p-value ซึ่งจะทำให้สามารถเลือกเฉพาะตัวแปรอิสระที่มีผลกระทบต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้โมเดลมีความกระชับและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น (Field, 2013) และ (2) ช่วยลดความเสี่ยงของปัญหา Multicollinearity เนื่องจากการเลือกเฉพาะตัวแปรที่จำเป็นและมีความ สัมพันธ์เหมาะสมกับตัวแปรตามจะช่วยลดจำนวนตัวแปรที่ไม่จำเป็นและซ้ำซ้อน ทำให้โมเดลที่สร้างขึ้นมีความแม่นยำมากขึ้นและสามารถนำไปใช้งานจริงได้ดีกว่า (Kutner, Nachtsheim, Neter, & Li, 2005)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์สาธารณรัฐประชาชนจีน

บริษัทที่มีอายุระหว่าง 12-22 ปีมีจำนวน 11,619 บริษัท หรือ 65% ของทั้งหมด ส่วนบริษัทที่มีอายุ 1-11 ปีมี 1,687 บริษัท หรือ 9.40% ในขณะที่บริษัทที่มีอายุเกิน 44 ปีมีเพียง 3 บริษัท (0.00%) การกระจายตัวของบริษัทในตลาดที่มีการกระจุกตัวต่ำที่สุดอยู่ที่ 55.20% (9,880 บริษัท) ขณะที่ 24.20% อยู่ในตลาดที่มีการกระจุกตัวระดับปานกลางและ 20.60% อยู่ในตลาดที่มีการกระจุกตัวสูง ผลการวิเคราะห์สินทรัพย์รวมพบว่ามีค่าต่ำสุดเท่ากับ 36 ล้านหยวน และมีค่าสูงสุดเท่ากับ 2,733,190 ล้านหยวน โดยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 20,070 ล้านหยวน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงถึง 102,825 ล้านหยวน แสดงถึงความแตกต่างในขนาดธุรกิจ ในด้านกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงานมีค่าต่ำสุดเท่ากับ-43,456 ล้านหยวน และค่าสูงสุดเท่ากับ 366,655 ล้านหยวน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1,240 ล้านหยวน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10,166 ล้านหยวน บ่งชี้ถึงความแตกต่างในประสิทธิภาพการดำเนินงาน อัตราส่วนกระแสเงินสดต่อหนี้สินหมุนเวียนเฉลี่ยอยู่ที่ 0.0496 ซึ่งต่ำมาก ในขณะที่อัตราส่วนสินทรัพย์ต่อหนี้สินมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.3998 บ่งชี้ถึงความมั่นคงระดับ ปานกลาง ข้อจำกัดทางการเงิน (KZ) มีค่าเฉลี่ยที่ 0.8064 และมีความแปรปรวนสูง (SD = 2.5477) ซึ่งแสดงถึงความแตกต่างในข้อจำกัดทางการเงินของบริษัท

2. ผลการวิเคราะห์การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และผลการดำเนินงานด้านการเงินโดยใช้สถิติพรรณนา

ผลการวิเคราะห์สถานะการปฏิบัติด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จีนพบว่า บริษัทส่วนใหญ่ยังขาดการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างครอบคลุม โดยในด้านแนวคิดการปกป้องสิ่งแวดล้อมมีเพียง 34.50% ของบริษัทที่นำไปปฏิบัติ และมีบริษัทเพียง 13.10% ที่ตั้งเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้ยากต่อการวัดผลสำเร็จ ในด้านระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมพบว่า 30.20% ของบริษัทมีระบบที่ชัดเจน แสดงถึงการขาดมาตรฐานในการจัดการทรัพยากร ด้านการศึกษาและการฝึกอบรมมีเพียง

9.00% ที่ดำเนินการ ส่งผลให้พนักงานขาดทักษะในการปกป้องสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมพิเศษ เช่น การปลูกป่า มีเพียง 14.40% และกลไกการจัดการกรณีฉุกเฉินมีเพียง 20.40% แสดงถึงความเสี่ยงในการรับมือกับเหตุการณ์ไม่คาดคิด บริษัทที่ได้รับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อมมีเพียง 12.60% ด้านการรับรองมาตรฐาน ISO 14001 มีเพียง 22.00% ที่ได้รับการรับรอง สำหรับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.060 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.052 ค่าต่ำสุดของ ROA อยู่ที่ -0.627 ขณะที่ค่าสูงสุดอยู่ที่ 0.968 ซึ่งแสดงถึงความแตกต่างในประสิทธิภาพการใช้สินทรัพย์

3. ผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และข้อจำกัดทางการเงิน ต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน

การวัดผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่อผลการดำเนินงานทางการเงินขององค์กรจำเป็นต้องพิจารณาทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่อาจมีอิทธิพลร่วมกัน ข้อจำกัดทางการเงินซึ่งปัจจัยภายนอกที่องค์กรไม่สามารถควบคุมได้โดยตรงอาจเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ขัดขวางประสิทธิผลของการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงมุ่งศึกษาผลกระทบของการจัดการสิ่งแวดล้อม และผลกระทบของข้อจำกัดทางการเงินที่อาจเป็นตัวแปรกำกับ (Moderator) ความสัมพันธ์ดังกล่าว ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรตามลำดับขั้น (Stepwise Multiple Regression) เพื่อวัดอิทธิพลของแต่ละตัวแปรอิสระและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นระบบ โดยมีอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (ROA) เป็นตัวแปรตาม

ตารางที่ 1 ผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.060	.000		126.624	.000
KZ*EPRO	-.008	.000	-.208	-22.315	.000
KZ*EPMS	-.005	.000	-.133	-14.061	.000
KZ*ISO	-.005	.000	-.109	-13.891	.000
EPMS	.006	.001	.056	6.614	.000
KZ*EME	-.005	.000	-.103	-11.775	.000
EME	.008	.001	.058	7.425	.000
EPRO	.006	.001	.053	6.451	.000
KZ*SAEP	-.002	.000	-.033	-4.227	.000
ISO40001	.003	.001	.026	3.595	.000
KZ*TRI	-.002	.001	-.022	-2.919	.004
KZ*EH	-.001	.000	-.020	-2.612	.009

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value
	B	Std. Error	Beta		
EGOAL	.002	.001	.015	1.983	.047
R = .584 R^2 = .341 Adjusted R^2 = .341 F = 925.984 p-value = .000					

จากตารางที่ 1 โดยการพิจารณาผลการวิจัยในภาพรวมพบว่าค่า R-Square หรือค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (Coefficient determination) ของสมการถดถอยมีค่าเท่ากับ 0.341 หมายความว่าตัวแปรอิสระที่ใช้ในสมการสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ 34.1% ส่วนที่เหลือ อีก 65.9% ได้รับผลกระทบจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้รวมอยู่ในสมการถดถอย ความสามารถในการอธิบายของตัวแปรอิสระถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้ ค่า R-squared ที่ต่ำกว่า 0.30 หมายความว่าอธิบายได้ในระดับน้อย ระหว่าง 0.30–0.50 หมายความว่า อธิบายได้ในระดับปานกลาง, และมากกว่า 0.50 หมายความว่า อธิบายได้ในระดับมาก (Hunsley & Meyer, 2003)

ตัวแปรการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์มีทั้งหมดจำนวน 5 ตัวแปร ตัวแปรที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์สูงที่สุดคือ กลไกการจัดการสิ่งแวดล้อมในกรณีฉุกเฉิน (Emergency Mechanism for Environmental Events: EME) ตัวแปรอิสระที่เหลืออีก 3 ตัวแปรที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ในระดับรองลงมาประกอบด้วย ระบบการจัดการเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environment protection management system: EMPS) แนวคิดการปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environment protection concept: EPRO) การได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 14001 (ISO14001 Certification) และเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (Environment goal: EGOAL)

เพื่อเปรียบเทียบขนาดผลกระทบของตัวแปรการจัดการสิ่งแวดล้อมแต่ละตัวที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) สามารถพิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (Standardized Coefficients หรือ Beta) ซึ่งเป็นหน่วยมาตรฐานที่สามารถเปรียบเทียบอิทธิพลของแต่ละตัวแปรได้โดยตรง ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า กลไกการจัดการสิ่งแวดล้อมในกรณีฉุกเฉิน (EME) เป็นตัวแปรที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อผลตอบแทนจากสินทรัพย์มากที่สุด โดยมีค่า Beta สูงที่สุดที่ .058 รองลงมาคือ ระบบการจัดการเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม (EPMS) แนวคิดการปกป้องสิ่งแวดล้อม (EPRO) และ การได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 14001 (ISO14001) ซึ่งมีค่า Beta เท่ากับ .056., 053 และ.026ตามลำดับ ตัวแปรที่ส่งผลกระทบในโมเดลนี้คือ เป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (EGOAL) ซึ่งมีค่า Beta เท่ากับ .015

ตัวแปรที่มีผลกระทบเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวมซึ่งได้รับอิทธิพลจากข้อจำกัดทางการเงิน มีจำนวน 7 ตัวแปร ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินและแนวคิดการปกป้องสิ่งแวดล้อม (KZ*EPRO) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินและระบบการจัดการเพื่อปกป้อง

สิ่งแวดล้อม (KZ*EPMS) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินและการได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 14001 (KZ*ISO) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินกับกลไกการจัดการกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินด้านสิ่งแวดล้อม (KZ*EME) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินกับการดำเนินการพิเศษเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม (KZ*SAEP) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินกับระบบไตรภาคีร่วมสมัย (KZ*TRI) และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินกับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อม (KZ*EH) ตัวแปรทั้งหมดนี้ส่งผลเชิงลบในระดับที่ลดหลั่นกันลงมาตามลำดับ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าข้อจำกัดด้านการเงินมีบทบาทสำคัญในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์

ตารางที่ 2 ผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวมต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.068	.000	-	156.722	.000
KZ	-.010	.000	-.497	-65.064	.000
KZ*EP	-.001	.000	-.135	-16.488	.000
EP	.002	.000	.063	9.503	.000
R = .581 R^2 = .338 Adjusted R^2 = .338 F = 3,044.317 P = .000					

จากตารางที่ 2 โดยการพิจารณาผลการวิจัยในภาพรวมพบว่าค่า R-Square หรือค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (Coefficient determination) ของสมการถดถอยมีค่าเท่ากับ 0.338 ซึ่งอธิบายให้ทราบว่าตัวแปรอิสระที่มีอยู่ในสมการถดถอยทั้ง 3 ตัวแปร สามารถอธิบายความแปรปรวนของอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ได้ 33.8% ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ Hunsley & Meyer (2003) ได้กำหนดไว้ ตัวแปรที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ได้แก่ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Performance: EP) ซึ่งตัวแปรนี้เกิดจากการรวมกันของตัวแปรการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม 9 ตัวแปร โดยมีค่าสถิติดังนี้ B = 0.002, Beta = 0.063, t = 9.503, *P* = 0.000 ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ แม้ว่าขนาดของผลกระทบจะไม่มาก แต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมจึงสามารถช่วยเพิ่มอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ได้ ตัวแปรที่ส่งผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ ข้อจำกัดทางการเงิน (Kaplan-Zingales Index: KZ) โดยมีค่าสถิติดังนี้ B = -0.010, Beta = -0.497, t = -65.064, *P* = 0.000 ตัวแปรนี้มีผลกระทบเชิงลบที่รุนแรงที่สุดต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ อีกตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลกระทบเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (KZ*EP) โดยมีค่าสถิติดังนี้ B = -0.001, Beta = -0.135, t = -16.488, *P* = 0.000 จะเห็นได้ว่าการปฏิสัมพันธ์

ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ในระดับรองจากตัวแปรข้อจำกัดทางการเงิน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อจำกัดทางการเงินเป็นตัวแปรที่ทำให้การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมไม่สามารถส่งผลเชิงบวกได้อย่างเต็มที่

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

โดยการพิจารณาในภาพรวม พบว่า การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Performance: EP) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ โดยสะท้อนให้ว่าการลงทุนในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมช่วยเสริมสร้างความสามารถทางการเงินขององค์กร ผลการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนโดยงานวิจัยของ Tang et al. (2022) ซึ่งพบว่าบริษัทที่ลงทุนในมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมมักได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้นผ่านการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและการลดต้นทุนด้านพลังงาน งานวิจัยของ Xie et al. (2021) พบว่าการลงทุนในระบบบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมช่วยลดความเสี่ยงด้านกฎระเบียบและปรับปรุงภาพลักษณ์องค์กร ส่งผลให้เกิดความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน นอกจากนี้ Hahn et al. (2023) ยืนยันว่าบริษัทที่มีการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรและลดความเสี่ยงด้านความไม่แน่นอนในตลาด

เมื่อพิจารณาผลกระทบของการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นรายด้าน พบว่าจัดการจัดการสิ่งแวดล้อม 5 ด้าน ส่งผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ตัวแปรแรกคือ กลไกการจัดการสิ่งแวดล้อมในกรณีฉุกเฉิน (Emergency Mechanism for Environmental Events: EMEE) ซึ่งส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์มากที่สุด การมีระบบจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉินด้านสิ่งแวดล้อมช่วยลดผลกระทบจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดและสร้างความมั่นคงทางการเงิน ผลการวิจัยนี้มีหลักฐานสนับสนุนและสอดคล้องกันดังนี้ งานวิจัยของ Xu et al. (2021) ระบุว่าบริษัทที่มีระบบจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉินสามารถลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูความเสียหายและเพิ่มความเชื่อมั่นของนักลงทุน งานวิจัยของ Liu et al. (2022) พบว่าการเตรียมพร้อมในการจัดการกรณีฉุกเฉินช่วยป้องกันการสูญเสียผลผลิตและลดความเสี่ยงต่อชื่อเสียงองค์กร นอกจากนี้ งานวิจัยของ Chen et al. (2023) ยังยืนยันว่าบริษัทที่มีแผนจัดการเหตุฉุกเฉินสามารถเพิ่มผลตอบแทนจากสินทรัพย์ผ่านการป้องกันความสูญเสียและการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ตัวแปรที่ 2 คือ ระบบการจัดการเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environment Protection Management System) เนื่องจากการมีระบบจัดการที่ชัดเจนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนในการดำเนินงาน ผลการวิจัยนี้มีหลักฐานสนับสนุนและสอดคล้องกันดังนี้ งานวิจัยของ Zhang et al. (2022) ชี้ว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมช่วยลดความสูญเสียที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อมและเพิ่มความน่าเชื่อถือขององค์กรในสายตาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการวิจัยของ Tang et al. (2021) ระบุว่าการใช้ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการช่วยเพิ่มผลิตภาพขององค์กรผ่านการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และงานวิจัยของ Huang et al. (2023) พบว่าการดำเนินการตามระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม

ช่วยลดความเสี่ยงทางกฎหมายและเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงาน ตัวแปรที่ 3 คือแนวคิดการปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environmental Protection Concept) เนื่องจากการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในองค์กรช่วยสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนความยั่งยืน ผลการวิจัยนี้มีหลักฐานสนับสนุนและสอดคล้องกันดังนี้ งานวิจัยของ Wu et al. (2022) พบว่าบริษัทที่มีวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนสิ่งแวดล้อมสามารถสร้างความผูกพันในพนักงานและลดต้นทุนในการดำเนินงาน งานวิจัยของ Chen & Zhang (2022) ยืนยันว่าการสร้างแนวคิดสิ่งแวดล้อมในองค์กรช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว นอกจากนี้ Liu et al. (2023) ยังระบุว่าความมุ่งมั่นในแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมช่วยดึงดูดการลงทุนจากนักลงทุนที่มุ่งเน้นความยั่งยืน ตัวแปรที่ 4 คือการได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 14001 (ISO14001 Certification) โดยมีหลักฐานที่สนับสนุนและสอดคล้องกัน ดังนี้ งานวิจัยของ Heras-Saizarbitoria et al. (2020) ระบุว่าบริษัทที่ได้รับการรับรอง ISO 14001 สามารถลดค่าใช้จ่ายด้านสิ่งแวดล้อมและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน งานวิจัยของ Zeng et al. (2021) พบว่ามาตรฐาน ISO 14001 ช่วยเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการดำเนินงาน ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และงานวิจัยของ Hahn et al. (2023) ยังยืนยันว่าการรับรองมาตรฐานช่วยสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจผ่านการลดความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและปรับปรุงภาพลักษณ์องค์กร ตัวแปรที่ 5 คือเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Goals: EGOAL) เนื่องจากการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนช่วยเสริมสร้างความมุ่งมั่นขององค์กรในความยั่งยืน ผลการวิจัยนี้มีหลักฐานสนับสนุนและสอดคล้องกันดังนี้ งานวิจัยของ Xie et al. (2021) พบว่าบริษัทที่ตั้งเป้าหมายสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจนสามารถดึงดูดการลงทุนจากผู้สนับสนุนที่เน้นความยั่งยืน Tang et al. (2022) ชี้ว่าการกำหนดเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมช่วยเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันผ่านการสร้างความไว้วางใจในหมู่ผู้บริโภค นอกจากนี้ งานวิจัยของ Huang et al. (2023) ระบุว่าบริษัทที่มีเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมชัดเจนสามารถลดความเสี่ยงจากการละเมิดข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อม

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาบทบาทของข้อจำกัดทางการเงินในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและผลการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ข้อจำกัดทางการเงิน (Kaplan-Zingales Index: KZ) มีผลกระทบเชิงลบอย่างรุนแรงต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ แสดงให้เห็นว่าข้อจำกัดด้านเงินทุนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยนี้มีหลักฐานสนับสนุนและสอดคล้องกันดังนี้ งานวิจัยของ Zhou et al. (2023) พบว่าข้อจำกัดทางการเงินทำให้บริษัทจำเป็นต้องเลือกลงทุนในโครงการที่มีผลตอบแทนระยะสั้นมากกว่าการลงทุนในโครงการด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลตอบแทนระยะยาว Chen et al. (2022) ชี้ว่าบริษัทที่มีปัญหาข้อจำกัดด้านเงินทุนมักลดการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการพัฒนาความยั่งยืน ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนในระยะยาว นอกจากนี้ Wu et al. (2023) ระบุว่าบริษัทที่เผชิญข้อจำกัดทางการเงินมักเผชิญความล่าช้าในการดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้สูญเสียโอกาสในการสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจ

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดทางการเงินและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (KZ*EP) ส่งผลกระทบเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าข้อจำกัดทางการเงินลดประสิทธิภาพของการจัดการด้าน

สิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยนี้มีหลักฐานสนับสนุนและสอดคล้องกันดังนี้ งานวิจัยของ Huang et al. (2023) ระบุว่าข้อจำกัดทางการเงินทำให้บริษัทต้องลดความสำคัญของโครงการสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ผลตอบแทนเชิงบวกที่คาดหวังจากโครงการเหล่านี้ลดลง งานวิจัยของ Chen & Zhang (2022) พบว่าข้อจำกัดทางการเงินส่งผลให้การลงทุนในโครงการสิ่งแวดล้อมขาดประสิทธิภาพ และบริษัทอาจประสบปัญหาในการปฏิบัติตามมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ งานวิจัยของ Liu et al. (2021) ยังชี้ให้เห็นว่าปัญหาด้านการเงินส่งผลให้บริษัทลดความสำคัญของโครงการด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในกรณีที่การลงทุนในโครงการเหล่านี้ต้องการทรัพยากรที่สูง

สรุป

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ได้แก่ กลไกการจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉิน (EME) ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (EPMS) แนวคิดการปกป้องสิ่งแวดล้อม (EPRO) การรับรองมาตรฐาน ISO 14001 และเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (EGOAL) โดย EME มีอิทธิพลสูงสุด นอกจากนี้ พบว่าข้อจำกัดทางการเงินมีบทบาทในการลดทอนผลเชิงบวกของการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยมีปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทั้ง 7 ตัวอย่างมีนัยสำคัญ ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าการบริหารสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพสามารถยกระดับผลตอบแทนทางการเงินได้ แต่ต้องอาศัยการสนับสนุนด้านการเงินควบคู่กัน

1) เพื่อศึกษาผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน

2) เพื่อศึกษาบทบาทของข้อจำกัดทางการเงินในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและผลการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานกำกับดูแลควรสร้างแรงจูงใจให้บริษัทลงทุนในโครงการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีหรือเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำสำหรับโครงการที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน

2) หน่วยงานกำกับดูแลควรปรับปรุงมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ISO 14001 ให้เหมาะสมกับขนาดและอุตสาหกรรมของแต่ละองค์กร เพื่อให้บริษัทขนาดเล็กและขนาดกลางสามารถดำเนินการตามมาตรฐานได้ง่ายขึ้น

3) รัฐบาลควรจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนองค์กรที่มีข้อจำกัดทางการเงินในการดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อม โดยเน้นให้ความช่วยเหลือแก่องค์กรที่มีศักยภาพในการพัฒนา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) เนื่องจากกลไกการจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉินด้านสิ่งแวดล้อม (Emergency Mechanism for Environmental Events) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์สาธารณรัฐประชาชนจีนควรจัดทำแผนรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉินด้านสิ่งแวดล้อม

อย่างเป็นระบบ เช่น การเตรียมทีมเฉพาะกิจและการฝึกอบรมพนักงาน เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ไม่คาดคิด ซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูและเสริมสร้างความเชื่อมั่นของนักลงทุน

2) ระบบการจัดการเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environmental Protection Management System) และการได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 14001 ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น บริษัทจดทะเบียนฯ ควรลงทุนในระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การปรับปรุงเทคโนโลยีและกระบวนการผลิตที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพทางการเงินในระยะยาว

3) แนวคิดการปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environmental Protection Concept) มีผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางการเงินขององค์กร และสามารถสนับสนุนการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ดังนั้น บริษัทจดทะเบียนฯ ควรปลูกฝังแนวคิดด้านความยั่งยืนผ่านการสื่อสารและสร้างแรงจูงใจให้พนักงานมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการลดการใช้พลังงานหรือรีไซเคิลภายในองค์กร เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพทางการเงิน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่อผลประกอบการในระยะยาว เช่น การเพิ่มความภักดีของลูกค้าและความสามารถในการแข่งขันขององค์กร

2) ควรศึกษาปัจจัยอื่น เช่น บทบาทของนวัตกรรมเทคโนโลยีหรือความสามารถในการปรับตัวขององค์กร ในการสนับสนุนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

3) ควรทำการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของข้อจำกัดทางการเงินในบริบทของอุตสาหกรรมหรือภูมิภาคที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในวงกว้าง

4) ควรมีการศึกษาเฉพาะเกี่ยวกับการนำมาตรฐานสิ่งแวดล้อมไปปรับใช้ในองค์กรขนาดเล็กและกลางที่อาจมีทรัพยากรจำกัด เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

Anklesaria-Dalal, K., & Thaker, N. (2019). ESG and corporate financial performance: A panel study of Indian companies. The IUP Journal of Corporate Governance. *18*(1), 44–59.

Chen, F., & Zhang, H. (2022). Financial constraints and corporate environmental responsibility: Evidence from emerging markets. Journal of Business Ethics. 179(3), 455-470.

Chen, Y., Liu, Z., & Zhao, J. (2023). Emergency response mechanisms and corporate performance: A sustainability perspective. Sustainability. 15(1), 12-29.

China Stock Market & Accounting Research (2024). China Stock Market & Accounting Research. China Economic and Financial Database. Retrieved March 18, 2025 from https://data.csmar.com.

Clyde & Co. (2024). ESG disclosure requirements in China: Impact on listed companies. Clyde & Co LLP.

Dong, J., Wang, Y., Sun, Q., & Zhang, L. (2023). Corporate environmental responsibility and financial performance: Evidence from China's heavy industry sector. Journal of Business Ethics. *180*, 275-298.

Field, A. (2013). Discovering statistics using IBM SPSS statistics (4th ed.). London: SAGE Publications.

Hahn, R., Reimsbach, D., & Schiemann, F. (2023). Environmental performance and firm value: The role of regulatory pressure. Business Strategy and the Environment, 32(4), 1235-1250.

Heras-Saizarbitoria, I., Boiral, O., & Testa, F. (2020). ISO 14001 certification and financial performance: A meta-analysis. Environmental Science and Policy. 109, 94-104.

Huang, S., Zhang, Q., & Li, J. (2023). Green investment under financial constraints: Challenges and opportunities. Sustainability. 15(2), 718-732.

Hunsley, J., & Meyer, G. J. (2003). The incremental validity of psychological testing and assessment: Conceptual, methodological, and statistical issues. Psychological Assessment. 15(4), 446–455.

Kim, D., & Li, O. (2021). The role of corporate social responsibility in firm performance: Evidence from the airline industry. Journal of Air Transport Management. 91, 102000.

Kumar, S., & Shekhar, R. (2021). Environmental management and sustainable development: Strategies and practices. Springer.

Kutner, M. H., Nachtsheim, C. J., Neter, J., & Li, W. (2005). *Applied Linear Statistical Models*. 5th ed. MA: McGraw-Hill Irwin.

Liu, J., Huang, Y., & Xie, L. (2023). Environmental values and firm performance: An empirical analysis. Journal of Environmental Management. 325, 116876.

Liu, L., Wang, X., & Zhou, Y. (2021). The role of financial flexibility in environmental investment: A study of Chinese listed firms. Environmental Science and Pollution Research. 28(33), 45879-45892.

Liu, Y., Zhang, H., Wang, J., & Chen, X. (2022). The impact of environmental regulations on corporate sustainability: Evidence from China. Journal of Environmental Management. *315*, 115-132.

Luo, L., Tang, Q., & Lan, Y. (2021). Corporate environmental responsibility and firm performance: The moderating role of institutional investors. Business Strategy and the Environment. 30(1), 268-281.

Montabon, F., Pagell, M., & Wu, Z. (2016). Making sustainability sustainable. Journal of Supply Chain Management. 52(2), 11-27.

MSA Advisory. (2023). *Ch*ina's evolving ESG regulations: Implications for corporate governance and investors. MSA Advisory Reports.

Sassen, R., Hinze, A. K., & Hardeck, I. (2016). Impact of ESG factors on firm risk in Europe. Journal of Business Economics. *86*(8), 867-904.

Suttipun, M., Khunkaew, R., & Wichianrak, J. (2023). The impact of environmental, social and governance (ESG) reporting and female board members on financial performance: Evidence from Thailand. Journal of Accountancy Profession. 19(61), 98–111.

Tang, H. (2022). The effect of ESG performance on corporate innovation in China: The mediating role of financial constraints and agency cost. Sustainability. 14(7), 3769.

Tang, Y., Liu, J., & Zhao, X. (2022). Environmental management practices and firm profitability: Evidence from China. Resources, Conservation, and Recycling. 181, 106249.

United Nations Principles for Responsible Investment (UNPRI). (2020). ESG integration in China: Challenges and opportunities for responsible investors. UNPRI.

Wang, X., Chen, Y., & Li, J. (2022). Financial constraints and corporate environmental responsibility: Evidence from China. Journal of Cleaner Production. 331, 129999.

Wu, Y., Li, S., & Feng, Z. (2022). Cultural values and green management practices: Evidence from global firms. Journal of Business Research. 145, 12-26.

Wu, Y., Li, S., & Feng, Z. (2023). Financial constraints and green innovation: Insights from emerging markets. Technological Forecasting and Social Change. 189, 122301.

Xie, X., Huo, B., & Zhao, X. (2021). Green supply chain management and financial performance: The mediating role of environmental performance. Sustainability. 13(4), 2262.

Xu, L., Wang, Q., & Zhou, R. (2021). Corporate environmental management and risk reduction: A meta-analytic review. Environmental Research. 198, 111223.

Xu, Y., Dong, J., Li, X., & Chen, Z. (2024). Green technology adoption and corporate performance in high-emission industries: The role of M&A strategies. Sustainable Development Review. 42(1), 88-105.

Xu, Y., & Zhu, N. (2024). The effect of environmental, social, and governance (ESG) performance on corporate financial performance in China: Based on the perspective of innovation and financial constraints. Sustainability. 16(8), 3329.

Zeng, S., Tan, C., & Liu, X. (2021). The role of ISO 14001 in corporate sustainability: An empirical investigation. Journal of Cleaner Production. 294, 126333.

Zhang, X., Sun, Q., & Liu, Y. (2022). Environmental protection management systems and their impact on corporate performance: Evidence from Asia. Asian Business & Management. 21(2), 257-272.

Zhou, J., Zhang, X., & Li, R. (2023). Environmental sustainability under financial constraints: A global perspective. Environmental Science and Policy. 147, 36-48.

ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของผู้บริโภคในเมืองหลิวโจว มณฑลกวางซี ประเทศจีน

Factors affecting green product purchase intention among consumers in Liuzhou City, Guangxi Province, China

ฮาง ลี
Hang Li
อัญชลี ชัยศรี
Anchalee Chaisri
สำเริง ไกยวงค์
Samroeng Kaiyawong
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Chaiyaphum Rajabhat University
E-mail: Wearetheworldsong@gmail.com

Received: 24 March 2025; Revised: 19 June 2025; Accepted: 25 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว และปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของบุคลากรในสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว มณฑลกวางซี ประเทศจีน กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจวจำนวน 469 คน สุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคการเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งจำแนกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ และความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบจำลองสมการถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise เพื่อประเมินปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว ผลการศึกษาพบว่า การตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม มีผลกระทบต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวมากที่สุด (Beta = .387, $p < .05$) รองลงมาคือ ความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม (Beta = .258, $p < .05$) ความไวต่อราคา Beta = .186, $p < .05$) และอิทธิพลทางสังคม (Beta = .105, $p < .05$) ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว อาทิ การเพิ่มการตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรมเชิงการศึกษาและการประชาสัมพันธ์ รวมถึงการ กำหนดโยบายที่ส่งเสริมการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สีเขียวในราคาที่เหมาะสม

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์สีเขียว, ความตั้งใจซื้อ, สิ่งแวดล้อม

Abstract

This research article aimed to examine the level of green purchase intention and the factors influencing green purchase intention among personnel at Liuzhou Institute of Technology in Guangxi Province, China. The sample consisted of 469 personnel selected through stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire divided into three sections: general information, factors influencing purchase intention, and green purchase intention. Data were analyzed using a stepwise multiple regression model to evaluate the factors affecting green purchase intention. The data analysis results show that environmental awareness has the greatest impact on the intention to purchase green products (Beta = .387, $p < .05$), followed by environmental concern (Beta = .258, $p < .05$), price sensitivity (Beta = .186, $p < .05$), and social influence (Beta = .105, $p < .05$), respectively. These findings can be applied to develop strategies for promoting the purchase of green products, such as increasing environmental awareness through educational activities and public relations efforts, as well as implementing policies to ensure that green products are accessible at reasonable prices.

Keywords: Green product, Purchase intention, Environment

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (13th Five-Year Plan) ซึ่งได้รับการให้สัตยาบันโดยสภาประชาชนแห่งชาติของจีนในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2016 ได้แสดงถึงวิสัยทัศน์ของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ผู้นำสูงสุดของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศจีนในระยะ 5 ปี (ค.ศ. 2016–2020) แผนฯฉบับนี้สะท้อนถึงความตั้งใจของรัฐบาลจีนในการรับมือกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงและสร้างอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด การผลิตสีเขียว และบริการด้านสิ่งแวดล้อม โดยจะเห็นได้ว่าเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมมีจำนวน 10 เป้าหมายจากทั้งหมด 25 เป้าหมายสำคัญของแผน และเป็นเป้าหมายเชิงบังคับทั้งหมดโดยครอบคลุมการจำกัดการใช้พลังงาน การยกระดับคุณภาพอากาศเมือง และการลดการปนเปื้อนของดินและน้ำ (U.S.-China Economic and Security Review Commission, 2017) นอกจากนี้ ยังได้มีการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์สีเขียวที่ช่วยให้ผู้ผลิตมีแนวทางในการออกแบบและผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Ministry of Ecology and Environment of the People's Republic of China, 2019) ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 14 (ค.ศ. 2021- 2025) ได้ชี้แนวทางโดยรวมของการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ โดยครอบคลุมประเด็นต่างๆ เช่น สัดส่วนของพลังงานในภาพรวม การกระจายพลังงาน การเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร การทำให้ภาคส่วนต่างๆ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น การส่งเสริมกรอบกฎหมายและนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้มแข็ง การผลักดันเศรษฐกิจหมุนเวียน ตลอดจนการมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการร่วมมือระดับนานาชาติในประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(United Nations Development Programme, 2021) ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 14 จีนได้กำหนดภารกิจสำคัญในการเสริมสร้างหลักประกันทางกฎหมายและนโยบายเพื่อการพัฒนาสีเขียว ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ที่ประกาศไว้ในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติเมื่อปี 2021 ที่มุ่งสู่ความเป็นกลางทางคาร์บอนภายในปี 2060 (Wu, Xu, Niu, & Tao, 2022)

ประเทศจีนเป็นหนึ่งในประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในโลกและมีตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่ ด้วยเหตุนี้ จีนจึงถูกมองว่าเป็นตลาดผู้บริโภคที่ใหญ่ที่สุดในโลกที่มีความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้นได้นำมาซึ่งผลกระทบเชิงลบมากมายต่อชีวิตของผู้บริโภคชาวจีน ดังนั้น ความตั้งใจซื้อและพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของผู้บริโภคชาวจีนจึงสามารถส่งผลกระทบต่อการพัฒนาตลาดสีเขียวทั้งในและต่างประเทศ (Jiang, Li, & Wang, 2025) ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลจีนได้ออกนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมหลายชุดเพื่อส่งเสริมองค์กรซึ่งเป็นตัวแทนสถาบันหลักในการดำเนินนโยบายของชาติ และพนักงานซึ่งเป็นผู้แสดงบทบาทสำคัญในระดับจุลภาคที่มีส่วนร่วมในการก่อสร้างระบบนิเวศน์ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของพนักงาน (Zhang & Sun, 2024) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของมลพิษทางน้ำและอากาศ เป็นผลเสียจากการบริโภคเชื้อเพลิงฟอสซิลที่มากเกินไป รวมถึงการปล่อยน้ำเสียอุตสาหกรรมในรูปแบบต่างๆ พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้นได้รับการพิจารณาว่าเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ด้วยความกังวลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ผู้บริโภคจึงเริ่มแสดงทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และด้วยเหตุนี้ จึงมีแนวโน้มที่จะซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวมากขึ้น อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของผู้บริโภคแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศและวัฒนธรรม ดังนั้น การวิจัยเชิงประจักษ์จากผู้บริโภคชาวจีนโดยตรง จึงมีความจำเป็นเนื่องจากจีนเป็นตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่และเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ การทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคสีเขียวในบริบทนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง (Sheng, Xie, Gong, & Pan, 2019)

การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สีเขียวถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริโภคอย่างยั่งยืน ซึ่งหมายถึงการบริโภคที่พยายามลดผลกระทบที่ไม่ดีต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Thøgersen, 2014) การบริโภคผลิตภัณฑ์สีเขียวมีบทบาทสำคัญในการลดปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม รัฐบาลและภาคธุรกิจจึงให้ความสนับสนุนและส่งเสริมการเติบโตของการบริโภคสินค้าสีเขียวอย่างต่อเนื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ผู้บริโภคเกิดความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและการแข่งขัน ซึ่งมีผลสำคัญในการเพิ่มโอกาสในการบริโภคอาหารสีเขียว (Zheng, Zheng, Chen, & Tang, 2023) ความกังวลในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และสังคม ส่งผลให้ผู้บริโภคแสวงหาทางเลือกที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ธุรกิจจำนวนหนึ่งปรับตัวไปสู่การผลิตสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสินค้าเกษตรอินทรีย์ และผู้บริโภคจำนวนมากก็แสดงความต้องการซื้อสินค้าเหล่านี้ในระดับที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน (Lee et al., 2014) ความตั้งใจในการซื้อสินค้าสีเขียวเหล่านี้จึงได้รับความสนใจในหมู่นักวิจัยมากขึ้น (Hussain & Huang, 2022) การตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมความยั่งยืนและการมีอนาคตที่ดีต่อสุขภาพและใส่ใจสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม จากการทบทวน

งานวิจัยที่ผ่านมา พบว่ายังมีช่องว่างในองค์ความรู้ที่จำเป็นต้องสำรวจเพิ่มเติมงานวิจัยในอนาคตควรมุ่งเน้นไปที่ประเด็นใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (Patiño-Toro et al., 2024) ด้วยเหตุดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงให้ความสำคัญกับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวซึ่งทำหน้าที่เป็นจุดเชื่อมระหว่างการรับรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการศึกษาในระดับท้องถิ่น คือ เมืองหลิวโจว ที่มีลักษณะเฉพาะด้านเศรษฐกิจ สังคม และนโยบายสิ่งแวดล้อม

สถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว (Liuzhou Institute of Technology) ตั้งอยู่ในเมืองหลิวโจว เป็นสถาบันที่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2545 โดยมีชื่อว่าวิทยาลัยหลูซาน (Lushan College) ซึ่งร่วมกันจัดตั้งโดยรัฐบาลเมืองหลิวโจวและมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกว่างซี (Guangxi University of Science and Technology) ต่อมาในเดือนเมษายน พ.ศ. 2563 วิทยาลัยได้รับการอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการให้เปลี่ยนเป็นวิทยาลัยระดับปริญญาตรีเต็มเวลาทั่วไปภายใต้การกำกับดูแลของกรมการศึกษาเขตปกครองตนเองกวางซีจ้วง และเปลี่ยนชื่อเป็น "สถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว" สถาบันฯตั้งอยู่ในเมืองหลิวโจว ซึ่งเป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในกว่างซี วิทยาเขตครอบคลุมพื้นที่ 1,283.21 เอเคอร์ มีการลงทุนรวมกว่า 1.3 พันล้านหยวน และมีพื้นที่ก่อสร้างรวม 425,400 ตารางเมตร สถาบันมีทีมคณาจารย์ที่มีทั้งความสามารถและคุณธรรม คุณภาพดี และโครงสร้างที่เหมาะสม โดยมีอาจารย์ประจำ 707 คน โดยประมาณ ร้อยละ 35 ของอาจารย์ประจำมีตำแหน่งทางวิชาการระดับสูง และร้อยละ 60 มีวุฒิปริญญาโทและปริญญาเอก ปัจจุบันโดยเปิดสอน 42 สาขาวิชา และมีนักศึกษามากกว่า 12,000 คน (China Colleges and Universities List, 2025) เนื่องจาก นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของจีนถูกนำไปดำเนินการในระดับภูมิภาคหรือมณฑลเป็นหลัก แต่ละพื้นที่มีลักษณะเฉพาะและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่แตกต่างกัน ส่งผลให้รัฐบาลท้องถิ่นต่างออกมาตรการกฎระเบียบ นโยบาย และแนวทางปฏิบัติของตนเอง ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหลายหน่วยงาน ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของนโยบายในแต่ละมณฑลให้แตกต่างกันออกไป (Wu, Xu, Niu, & Tao, 2022) ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ จึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจว่า ภายใต้บริบทของการบริหารจัดการเชิงนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของมณฑลกวางซีที่มีลักษณะเฉพาะและแตกต่างจากมณฑลอื่นๆ นั้น มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์สีเขียวของกลุ่มบุคลากรในสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมได้กลายเป็นวาระแห่งชาติของประเทศจีนและได้รับความสนใจอย่างจริงจังในระดับมณฑลกวางซี และแม้ว่าที่ผ่านมาจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์สีเขียวในบริบทของสังคมจีนอยู่บ้าง แต่การศึกษาที่มุ่งเน้นบริบทเฉพาะ ดังเช่นเมืองหลิวโจว ซึ่งเป็นเมืองอุตสาหกรรมที่มีลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ยังมีจำนวนจำกัด และแม้ว่ารัฐบาลจีนได้มีนโยบายส่งเสริมทั้งการผลิตและการบริโภคผลิตภัณฑ์สีเขียวอย่างต่อเนื่อง แต่ยังขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ที่เจาะลึกกลุ่มพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนแนวคิดและพฤติกรรมสีเขียวในสังคม

ผลิตภัณฑ์สีเขียวเกิดขึ้นเพื่อรองรับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตลอดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ ทั้งในด้านวัสดุ พลังงาน ของเสีย และการย่อยสลาย การบริโภคผลิตภัณฑ์สีเขียวจึงสะท้อน

ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี หลายประเทศรวมถึงจีนได้ส่งเสริมนโยบายสีเขียวเพื่อความยั่งยืน แม้ว่าการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคทั่วไปจะมีมาก แต่การวิจัยในกลุ่มบุคลากรทางการศึกษายังมีจำกัด ทั้งที่กลุ่มนี้มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังพฤติกรรมบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การมีความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาก็เป็นสิ่งจำเป็นในการออกแบบมาตรการหรือกิจกรรมส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์สีเขียวให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ผลการวิจัยจึงมีบทบาทสำคัญในการเติมเต็มองค์ความรู้และเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทของสถาบันการศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรในสถาบันการศึกษามีพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว มณฑลกวางซี ประเทศจีน

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว มณฑลกวางซี ประเทศจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตัวเลขเพื่ออธิบายปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว มณฑลกวางซี ประเทศจีน ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลที่สามารถวัดและวิเคราะห์ได้โดยใช้สถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้คือบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจวจำนวน 811 คน จำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอาจารย์จำนวน 521 คน และกลุ่มเจ้าหน้าที่จำนวน 290 คน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากร ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1967) โดยที่ N = 811 และ ระดับความคลาดเคลื่อน (e) มีค่าเท่ากับ .03 คำนวณกลุ่มตัวอย่างได้เท่ากับ 469 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 57.82 ของประชากร และเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 469 คนตามที่ได้คำนวณไว้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอาจารย์และกลุ่มบุคลากรสายสนับสนุน ซึ่งมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนเท่ากับ 301 คน และ 168 คน ตามลำดับ หลังจากกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยใช้วิธีจับฉลากจากรายชื่อทั้งหมดในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกในแต่ละชั้นมีโอกาสถูกเลือกอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งช่วยลดอคติในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง และทำให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว มณฑลกวางซี ประเทศจีน ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดโครงสร้างของแบบสอบถามเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยเพศ อายุ และระดับการศึกษาของบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว มณฑลกวางซี ประเทศจีน

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว มณฑลกวางซี ประเทศจีน

ตอนที่ 3 ความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว มณฑลกวางซี ประเทศจีน

การสร้างข้อคำถามเพื่อวัดตัวแปรอิสระในตอนที่ 2 และตัวแปรตามในตอนที่ 3 ได้กำหนดให้เป็นคำถามปลายปิด (Closed-ended questions) ที่มีคำตอบ 5 ตัวเลือก ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง ปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยใช้ดัชนี IOC (Index of Item-Objective Congruence) โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบว่าข้อคำถามที่พัฒนาขึ้นมีความชัดเจนเหมาะสม และสามารถวัดตัวแปรที่ต้องการจะวัดหรือไม่ เกณฑ์ในการให้คะแนนมี 3 ระดับคือ -1 หมายถึง ข้อคำถามไม่ได้วัดตัวแปรที่ต้องการจะวัด 0 หมายถึง ไม่แน่ใจ +1 หมายถึง ข้อคำถามสามารถวัดตัวแปรที่ต้องการจะวัด (Lawshe, 1975) การตีความคะแนน IOC เพื่อประเมินระดับความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อ จะใช้เกณฑ์ที่ Rovinelli & Hambleton (1977) ได้กำหนดไว้ดังนี้ ค่า IOC < 0.50 หมายความว่า คำถามไม่สอดคล้องกับตัวแปรที่ต้องการจะวัดและควรตัดออก ค่า IOC = 0.50 หมายความว่า คำถามมีความสอดคล้องในระดับปานกลาง และควรปรับปรุง ค่า IOC > 0.50 หมายความว่า คำถามมีความสอดคล้องกับตัวแปรที่ต้องการจะวัดอย่างชัดเจน ผลการทดสอบพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีความเที่ยงตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.67 ถึง 1.00 ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้แบบสอบถาม (Try Out) จำนวน 30 ฉบับ และประเมินความเชื่อถือของชุดคำถามที่ใช้วัด ตัวแปรโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 1 ถ้าค่า Alpha ≥ 0.70 แสดงว่า ชุดคำถามมีความเชื่อถือในระดับที่ยอมรับได้ ถ้าค่า Alpha ≥ 0.80 แสดงว่า ชุดคำถามมีความเชื่อถือได้ในระดับดี และถ้าค่า Alpha ≥ 0.90 แสดงว่า ชุดคำถามมีความเชื่อถือได้ในระดับดีเยี่ยม (Nunnally & Bernstein, 1994) ผลการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ของตัวแปรที่ศึกษาโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาพบว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่าอยู่ในช่วง 0.884 - 0.928 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่ศึกษาทุกตัวแปรมีความเชื่อถือได้หรือมีความคงเส้นคงวาในระดับดีเยี่ยม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ขออนุญาตจากอธิการบดีสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถกรอกข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็ว ผู้วิจัยได้ทำ

หนังสือชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาและความสำคัญของข้อมูลที่ได้จากการวิจัย เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรมีความสนใจในการตอบแบบสอบถามอย่างตรงไปตรงมา จากนั้นได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจริงโดยการแจกแบบสอบถามให้กับบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ แพลตฟอร์มออนไลน์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ 问卷星 (Wenjuanxing)

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ การพรรณนาระดับความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว และการพรรณนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว ได้วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบสมมติฐานเพื่อตรวจสอบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของผู้บริโภค ได้วิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรตามลำดับขั้น (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 469 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 51) และเพศชาย (ร้อยละ 49) ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน กลุ่มอายุที่มากที่สุดคือช่วง 41–50 ปี (ร้อยละ 39) รองลงมาคือกลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี (ร้อยละ 23.9) และกลุ่มอายุ 31–40 ปี (ร้อยละ 20) ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 44.8) รองลงมาคือการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 26.9) ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในวัยกลางคน และมีการศึกษาระดับปริญญาตรี

ตารางที่ 1 ระดับความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว

ข้อคำถาม	$\overline{X}$	SD.	แปลผล
1. ฉันตั้งใจจะซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว ถ้ามีขายในร้านที่ฉันซื้อของเป็นประจำ	3.78	1.02	มาก
2. ฉันยินดีซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว แม้ว่าจะมีราคาสูงกว่าผลิตภัณฑ์ทั่วไป	3.73	0.97	มาก
3. ฉันพร้อมจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการซื้อ เพื่อสนับสนุนสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	3.75	0.87	มาก
4. ฉันจะเลือกผลิตภัณฑ์สีเขียวก่อน เมื่อมีตัวเลือกที่คล้ายกัน	3.73	0.94	มาก
5. ฉันตั้งใจจะซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว ถ้าคุณภาพของมันดีเท่าหรือดีกว่าผลิตภัณฑ์ทั่วไป	3.77	0.96	มาก
6. ฉันจะซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว ถ้าทราบว่ามันช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	3.73	0.98	มาก
7. ฉันพร้อมจะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สีเขียว ถ้ามีข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับประโยชน์ของผลิตภัณฑ์สีเขียว	3.79	1.01	มาก
เฉลี่ยรวม	**3.75**	**0.80**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าระดับความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจวอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.75 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ "ฉันพร้อมจะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สีเขียว ถ้ามีข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับประโยชน์ของผลิตภัณฑ์สีเขียวโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 ตามด้วย "ฉันตั้งใจจะซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว ถ้ามีขายในร้านที่ฉันซื้อของเป็นประจำ" โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลและความสะดวกในการเข้าถึง ผู้ตอบแบบสอบถามยังให้ความสำคัญกับคุณภาพสินค้าและความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 และ 3.75 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ราคายังคงเป็นข้อจำกัด โดยที่ข้อคำถามข้อที่ 2 คือ "ฉันยินดีซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว แม้ว่าจะมีราคาสูงกว่าผลิตภัณฑ์ทั่วไป" มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.73 แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

	$\bar{X}$	S.D.	SOINF	ENAWA	ENCON	PRISEN	AGP	LAK	GPPI
SOINF	3.56	0.72	1	0.518*	0.438*	0.496*	0.484*	0.376*	0.361*
ENAWA	3.64	0.69		1	0.439*	0.429*	0.489*	0.402*	0.387*
ENCON	3.94	0.73			1	0.387*	0.327*	0.353*	0.378*
PRISEN	3.34	0.79				1	0.366*	0.148*	0.360*
AGP	3.28	0.86					1	0.242*	0.289*
LAK	3.17	0.80						1	0.224*
GPPI	3.75	0.80							1

หมายเหตุ: สัญลักษณ์ธ * หมายถึง $p < 0.05$

ในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว (Green Product Purchase Intention: GPPI) ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 6 ตัวแปร ประกอบด้วย อิทธิพลทางสังคม (Social Influence: SOINF) การตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Awareness: ENAWA) ความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Concerns: ENCON) ความไวต่อราคา (Price Sensitivity: PRISEN) การมีผลิตภัณฑ์สีเขียวจำหน่าย (Availability of Green Products: AGP) และการขาดความตระหนักรู้หรือความรู้ (Lack of Awareness or Knowledge: LAK)

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม (ENCON) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.94, SD = 0.76) รองลงมาคือความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว (GPPI) ($\bar{X}$ = 3.75, SD = 0.80) และการตระหนักรู้ ด้านสิ่งแวดล้อม (ENAVA) ($\bar{X}$ = 3.64, SD = 0.79) ตามลำดับ โดยทุกตัวแปรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (มากกว่า 3.00) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มที่จะมีความตระหนักและความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อมในระดับที่ดี

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าตัวแปรทุกคู่มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความสัมพันธ์ที่มีค่าสูงสุดคือความสัมพันธ์ระหว่างการตระหนักรู้ด้าน สิ่งแวดล้อม (ENAVA) กับความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม (ENCON) (r = 0.547) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับ ปาน กลาง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม พบว่าการตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (ENAVA) มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว (GPPI) มากที่สุด (r = 0.388) รองลงมาคือความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม (ENCON) (r = 0.372) ความไวต่อราคา (PRIESEN) (r = 0.323) และอิทธิพลทางสังคม (SOCINF) (r = 0.284) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value	Tolerance	VIF
	B	Std. Error	Beta				
(Constant)	1.235	0.215	-	5.749	0.000*	0.653	1.531
ENAVA	0.209	0.058	0.181	3.613	0.000*	0.727	1.376
ENCON	0.210	0.052	0.192	4.039	0.000*	0.694	1.441
PRIESEN	0.156	0.049	0.156	3.195	0.001*	0.612	1.634
SOCINF	0.116	0.057	0.105	2.029	0.043*	0.653	1.531
$R = 0.487$, $R^2 = 0.237$, Adjusted $R^2 = 0.23$, $F = 35.973$, $P = 0.000$							

หมายเหตุ: สัญลักษณ์ธ * หมายถึง $p < 0.05$

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) เพื่อตรวจสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว ล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามาถจัดเรียงลำดับผลกระทบจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม ($\beta = 0.192$, $p < 0.001$) การตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ($\beta = 0.181$, $p < 0.001$) ความไวต่อราคา ($\beta = 0.156$, $p = 0.001$) และอิทธิพลทางสังคม ($\beta = 0.105$, $p = 0.043$) ตามลำดับ

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบสามารถเขียนได้ดังนี้

GPPI = 1.235 + 0.209(ENAVA) + 0.210(ENCON) + 0.156(PRIESEN) + 0.116(SOCINF)

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานสามารถเขียนได้ดังนี้

ZGPPI = 0.181(ZENAVA) + 0.192(ZENCON) + 0.156(ZPRIESEN) + 0.105(ZSOCINF)

ผลการตรวจสอบปัญหาพหุสหสัมพันธ์ (Multicollinearity) ระหว่างตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัว พบว่า ค่า Tolerance อยู่ในช่วงระหว่าง 0.612 ถึง 0.727 ซึ่งมากกว่าค่าต่ำสุดที่ยอมรับได้คือ 0.10 และ ค่า VIF (Variance Inflation Factor) อยู่ในช่วงระหว่าง 1.376 ถึง 1.634 ซึ่งต่ำกว่าค่าสูงสุดที่ยอมรับได้คือ 10 จึง

สรุปได้ว่าไม่มีปัญหาพหุสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในแบบจำลองถดถอยพหุคูณ และเป็นไปตามเกณฑ์ที่เสนอโดย Hair, Black, Babin & Anderson (2010) ซึ่งระบุว่า ค่า Tolerance ที่เหมาะสมควรมากกว่า 0.10 และค่า VIF ควรน้อยกว่า 10 เพื่อยันยันความน่าเชื่อถือของแบบจำลองถดถอยพหุคูณ

ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว สามารถอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวได้ร้อยละ 23.7 (R^2 = 0.237) และเมื่อปรับค่าด้วยจำนวนตัวแปรอิสระในแบบจำลองแล้วได้ค่าความแปรปรวนเท่ากับร้อยละ 23.1 (Adjusted R^2 = 0.231) โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (Standard Error of the Estimate) เท่ากับ 0.703 และเมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่าสมการถดถอยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F = 35.973$, $p < 0.001$)

ตารางที่ 4 ขนาดอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่ใช้ในการทำนายความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว

ตัวแปร	R	R^2	Adjusted R^2	R^2 Change	F Change	Sig. F Change
การตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	0.387	0.150	0.148	0.150	82.210	0.000
+ ความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม	0.451	0.203	0.200	0.054	31.413	0.000
+ ความไวต่อราคา	0.480	0.230	0.225	0.027	16.031	0.000
+ อิทธิพลทางสังคม	0.487	0.237	0.230	0.007	4.118	0.043

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าเมื่อนำตัวแปรอิสระเข้าสมการทีละตัว พบว่าการตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นตัวแปรแรกที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 15.0 (R^2 = 0.150) จากนั้นเมื่อนำตัวแปรความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อมเข้าสมการ พบว่าความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 5.4 (R^2 change = 0.054) เมื่อเพิ่มตัวแปรความไวต่อราคา พบว่าโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 2.7 และสุดท้ายเมื่อนำตัวแปรอิทธิพลทางสังคมเข้าสมการ พบว่าโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 0.7 รวมแล้วโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 23.7 (R^2 = 0.237) หรือร้อยละ 23.0 หลังจากปรับค่าความแปรปรวนแล้ว (Adjusted R^2 = 0.230) ทั้งนี้ การเพิ่มตัวแปรแต่ละตัวเข้าในสมการทำให้โมเดลมีอำนาจในการอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวได้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig. F Change < 0.05)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยในบริบทอื่นๆ มีดังนี้ ผลการวิจัยของ Sayed & AL-Shami (2024) พบว่าความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวในกลุ่มพนักงานของ Minia University ประเทศอียิปต์อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.613 และ 0.693 ตามลำดับ ผลการวิจัยของ Venkatesan & Anitha (2021) พบว่าความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของผู้บริโภค 180 คนในCoimbatore City มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.94 และ 0.89 ตามลำดับ ผลการวิจัยของ Sakai, Raghavan, & Raghavan (2024) พบว่าความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวในกลุ่มของ

ผู้บริโภคในเมือง Sibu รัฐ Sarawak ประเทศมาเลเซียอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.93 และ 0.895 ตามลำดับ ส่วนผลการวิจัยของ Chekima, Wafa, Igau, & Chekima (2015) พบว่าความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของผู้บริโภคในประเทศมาเลเซียอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.63 และ 0.768 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าระดับความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวมีค่าอยู่ในช่วงปานกลางถึงมากที่สุด ส่วนใหญ่จะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ความแตกต่างดังกล่าวนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ลักษณะเฉพาะของกลุ่มตัวอย่าง บริบททางสังคมและนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศหรือภูมิภาคนั้นๆ รวมถึงวิธีการเก็บข้อมูลและเครื่องมือวัด ที่ใช้ในการศึกษาที่อาจแตกต่างกันไปในแต่ละงานวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่า การตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental awareness) มีผลกระทบเชิงบวกมากที่สุดต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว ความสำคัญของการตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมาจากการที่ผู้บริโภคที่มีความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเลือกสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น นอกจากนี้ Luthra & Deshwal (2022) ได้ระบุว่าความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมในกลุ่มผู้บริโภคที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนผลิตภัณฑ์สีเขียว ผลการวิจัยของ Zameer & Yasmeen (2022) พบว่าการตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเสริมสร้างความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่าความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สีเขียว (Green product knowledge) และความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental concerns) ทำหน้าที่เป็นตัวกลางบางส่วน (partially mediate) ในความสัมพันธ์ระหว่างการตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว ผลการศึกษาของ Ansu-Mensah (2021) พบว่า การตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวอย่างมีนัยสำคัญ

ความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental concerns) มีผลกระทบเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว เนื่องจากผู้บริโภคที่มีความกังวลเกี่ยวกับมลพิษ การลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ หรือผลกระทบเชิงลบของพฤติกรรมมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม จึงมีแนวโน้มที่จะเลือกสนับสนุนผลิตภัณฑ์สีเขียวเพื่อช่วยลดผลกระทบเหล่านี้ Barbu et al. (2022) ยืนยันว่าความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกระตุ้นสำคัญที่ส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืน ขณะที่ Hlaváček et al. (2023) ชี้ให้เห็นว่าความกังวลเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาส (Concerns about climate) มีผลกระทบเชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการซื้ออาหารออร์แกนิก และการซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งแปลว่าผู้ที่มีความกังวลเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศสูง มีแนวโน้มที่จะซื้ออาหารออร์แกนิกและสินค้าเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่า นอกจากนี้ Megha (2024) ยังระบุว่าความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนในกลุ่มผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Phuong & Cam (2022) ซึ่งพบว่าผู้บริโภคในประเทศกำลังพัฒนาที่มีความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มสนับสนุนผลิตภัณฑ์สีเขียวมากขึ้น ผลการวิจัยของ Zameer & Yasmeen (2022) พบว่าความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental concerns) ส่งผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว ผลการวิจัยของ Teoh, Khor, & Wider (2022) ยังพบว่า การตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยของ Winarni (2024) พบว่าการตระหนักรู้ด้านแบรนด์สีเขียว (Green brand awareness) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ Moslehpour et al. (2023) ชี้ให้เห็นว่า ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว ผลการวิจัยยังเผยให้เห็นว่าความสนใจของผู้บริโภคเป็นตัวกลางเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ระหว่างความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม และความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว

ความไวต่อราคา (Price sensitivity) มีผลกระทบเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว เนื่องจากราคาเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจซื้อ ผู้บริโภคมักพิจารณาความคุ้มค่าของผลิตภัณฑ์สีเขียวก่อนตัดสินใจ โดยเฉพาะในกรณีที่ราคาสูงกว่าผลิตภัณฑ์ทั่วไป Hayat, Jan & Nadeem (2017) ได้กล่าวถึงความไวต่อราคาของผลิตภัณฑ์สีเขียว (Green price sensitivity) ว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของผู้บริโภค โดยเฉพาะในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา ผลการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างพบว่า ความไวต่อราคามีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเขียว เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Duong et al. (2024) ที่พบว่า ราคาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้า ผู้บริโภคยินดีจ่ายเงินมากขึ้น 5% สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืนเมื่อเทียบกับราคาปกติ อย่างไรก็ตามผู้บริโภคที่อ้างว่าห่วงใยสิ่งแวดล้อมกลับไม่ได้ซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจริง เนื่องจากราคามักจะสูงกว่าสินค้าแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ Luthra & Deshwal (2022) ยังพบว่าผู้บริโภคที่รับรู้ถึงความคุ้มค่าของผลิตภัณฑ์สีเขียวมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนผลิตภัณฑ์สีเขียวมากขึ้น นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ Teoh, Khor, & Wider (2022) ยังพบว่า การกำหนดราคาสินค้า (Product pricing) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญ

อิทธิพลทางสังคม (Social influence) มีผลกระทบเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว แม้ว่าอิทธิพลทางสังคมจะมีผลกระทบน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับตัวแปรอื่น แต่ก็แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคได้รับแรงกระตุ้นจากค่านิยมทางสังคม เช่น ความเห็นจากเพื่อน ครอบครัว หรือเครือข่ายสังคม ผลการศึกษาของ Zhang & Zhao (2018) ชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคที่ได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนและครอบครัวมักจะมีแนวโน้มเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สีเขียวมากขึ้น ผลการวิจัยของ Islam, Thomas, & Albishri (2024) พบว่า อิทธิพลทางสังคมส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ali et al., (2023) ที่พบว่าบรรทัดฐานทางสังคม (Social norms) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว นอกจากนี้ผลการศึกษาของ Chen et al. (2021) ยังพบว่าอิทธิพลทางสังคมส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวโดยมีทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์สีเขียวเป็นตัวแปรส่งผ่าน

สรุป

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความตั้งใจซื้อและปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวของบุคลากรในสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว มณฑลกวางซี ประเทศจีน จากผลการศึกษาพบว่า บุคลากรมีความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวในระดับมาก โดยเฉพาะในกรณีที่ได้รับข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับคุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ และเมื่อผลิตภัณฑ์สามารถหาซื้อได้สะดวกจากร้านค้าที่ใช้อยู่เป็นประจำ สะท้อนให้เห็นว่าข้อมูลและความสะดวกในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นพฤติกรรมการซื้อ ในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนแสดงให้เห็นว่ามีปัจจัยสำคัญ 4 ประการที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ (1) ความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม (2) การตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (3) ความไวต่อราคา และ (4) อิทธิพลทางสังคม โดยปัจจัยเหล่านี้สามารถร่วมกันอธิบายความ

แปรปรวนของความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวได้ร้อยละ 23.7 โดยที่ความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือการตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ความไวต่อราคา และอิทธิพลทางสังคมตามลำดับ

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์สีเขียวในบริบทของประเทศจีนควรมุ่งเน้นที่การสร้างความตระหนักรู้และความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม การให้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับคุณค่าของผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคาที่เหมาะสม และการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายที่เข้าถึงง่าย ทั้งนี้เพื่อเพิ่มโอกาสในการขับเคลื่อนพฤติกรรมผู้บริโภคไปสู่การบริโภคอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ

1) หน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ และองค์กรส่งเสริมตลาด ควรร่วมกันพัฒนาแคมเปญสื่อสารที่เน้นการสร้างความรู้และความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของสิ่งแวดล้อม พร้อมส่งเสริมแนวทางปฏิบัติที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภครับรู้ถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สีเขียวในชีวิตประจำวันมากขึ้น

2) องค์กรผู้ผลิตและนักการตลาดเน้นการสื่อสารถึงประโยชน์ของผลิตภัณฑ์สีเขียวที่ช่วยลดมลพิษและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การใช้ฉลากสินค้าสีเขียว (Eco-Labels) หรือการบ่งชี้ข้อมูลในบรรจุภัณฑ์เกี่ยวกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐสามารถกำหนดมาตรการสนับสนุน เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ผลิตหรือผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์สีเขียว เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในกลุ่มเป้าหมาย

3) องค์กรธุรกิจที่ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์สีเขียวควรพัฒนากลยุทธ์การกำหนดราคาที่เหมาะสม เช่น การลดต้นทุนการผลิตผ่านการนำเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้ การกำหนดราคาที่สามารถแข่งขันได้ หรือการออกโปรโมชั่น เช่น การลดราคาพิเศษในช่วงเปิดตัวผลิตภัณฑ์ เพื่อช่วยลดอุปสรรคด้านราคาและส่งเสริมการซื้อ

4) องค์กรธุรกิจควรสร้างเครือข่ายชุมชนหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ที่เน้นการสนับสนุนผลิตภัณฑ์สีเขียว เช่น การส่งเสริมกิจกรรมรีวิวผลิตภัณฑ์โดยผู้บริโภค หรือการจัดแคมเปญที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อสังคมออนไลน์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบมากที่สุดต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียว การวิจัยต่อไปอาจพิจารณาศึกษาแหล่งที่มาของความตระหนักรู้ เช่น บทบาทของการศึกษา สื่อสังคมออนไลน์ หรือกิจกรรมชุมชน รวมถึงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการเพิ่มความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลาย

2) การวิจัยในอนาคตควรศึกษาว่าราคาของผลิตภัณฑ์สีเขียวมีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มผู้บริโภคที่มีรายได้แตกต่างกัน หรือในบริบททางสังคมเศรษฐกิจที่ต่างกัน เช่น ประเทศกำลังพัฒนากับประเทศที่พัฒนาแล้ว

3) ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพของอิทธิพลทางสังคม เนื่องจากอิทธิพลทางสังคมมีผลกระทบต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวน้อยที่สุด การศึกษาครั้งต่อไปอาจสำรวจว่ากลุ่มสังคมใด เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือผู้นำชุมชน มีผลกระทบต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สีเขียวมากที่สุด รวมถึงวิธีการสร้างแรงกระตุ้นผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์หรือกิจกรรมที่มีการมีส่วนร่วมสูง

4) ควรมีการวิจัยต่อยอดโดยการสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อในกลุ่มผู้บริโภคเฉพาะ เช่น คนรุ่นใหม่ ผู้บริโภคในชนบท หรือกลุ่มเป้าหมายในอุตสาหกรรมเฉพาะ เช่น อาหาร เครื่องสำอาง หรือเครื่องใช้ไฟฟ้า

5) ควรวิจัยความเชื่อมโยงระหว่างความตั้งใจซื้อกับพฤติกรรมการซื้อจริงโดยศึกษาเพิ่มเติมถึงปัจจัยที่อาจเป็นอุปสรรคหรือเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างความตั้งใจซื้อ กับพฤติกรรมการซื้อจริง

เอกสารอ้างอิง

Ali, M., et al. (2023). Assessing the impact of green consumption behavior and green purchase intention among millennials toward sustainable environment. Environmental Science and Pollution Research. 30, 23335–23347.

Ansu-Mensah, P. (2021). Green product awareness effect on green purchase intentions of university students': an emerging market's perspective. Futur Business Journal. 7, Article 48. https://doi.org/10.1186/s43093-021-00094-5

Barbu, A., et al. (2022). Factors influencing consumer behavior toward green products: A systematic literature review. International Journal of Environmental Research and Public Health. 19(24), 16568. https://doi. org/10.3390/ijerph192416568.

Chekima, B., et al. (2015). Determinant factors of consumers' green purchase intention: The moderating role of environmental advertising. Asian Social Science. 11(10), 318–329.

Chen, Y. and Chang, C. (2012)., Enhance green purchase intentions: The roles of green perceived value, green perceived risk, and green trust. Management Decision. 50(3), 502-520.

Chen, X., et al. (2021). Predicting consumer green product purchase attitudes and behavioral intention During COVID-19 Pandemic. Frontiers in Psychology, 12, 760051. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.760051.

China Colleges and Universities List (2025). Liuzhou Institute of Technology. Retrieved January 16, 2025, from https://www.college-cn.com/Guangxi/2425/.

Duong, N. H., et al. (2024). Factors affecting sustainable fashion consumption: A systematic review and research orientations. Futurity Economics & Law. 4(1), 144–168.

Hair, J. F., et al. (2010). *Multivariate data analysis*. 7th ed. NJ: Prentice Hall.

Hayat, K., et al. (2017). An investigation into the determinants affecting green purchase intention: Insights from a developing country. Journal of Managerial Sciences. 11(3),

523–542.

Hlaváček, M., et al. (2023). Examining green purchasing. The role of environmental concerns, perceptions on climate change, preferences for EU integration, and media exposure. Frontiers in Environmental Science. 11, 1130533. doi: 10.3389/fenvs.2023.1130533.

Hussain, S., & Huang, J. (2022). The impact of cultural values on green purchase intentions through ecological awareness and perceived consumer effectiveness: An empirical investigation. Frontiers in Environmental Science. 10, 985200. https://doi.org/10.3389/fenvs.2022.985200.

Islam, J. U., et al. (2024). From status to sustainability: How social influence and sustainability consciousness drive green purchase intentions in luxury restaurants. *Acta Psychologica*, *251*, 104595. https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2024.104595.

Jiang, X., et al. (2025). Factors influencing Chinese consumers' green food purchase intention. Food Research. 9(1), 117–125.

Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. Personnel Psychology. 28(4), 563-575.

Lee, Y., et al. (2014). Antecedents and interrelationships of three types of pro-environmental behavior. J. Bus. Res. 67(10), 2097–2105.

Luthra, C., & Deshwal, P. (2022). Determinants of green purchase behavior: A literature review on specific product categories. Academy of Marketing Studies Journal. 26(1), 1-16.

Megha. (2024). Determinants of green consumption: A systematic literature review using the TCCM approach. *Frontiers in Sustainability. 5*, 1428764. https://doi.org/10.3389/frsus.2024.1428764.

Ministry of Ecology and Environment of the People's Republic of China. (2019). *Green product standards and certification*. Retrieved January 16, 2025, from from http://www.mee.gov.cn.

Moslehpour, M., et al. (2023). Predictors of green purchase intention toward eco-innovation and green products: Evidence from Taiwan. Economic Research-Ekonomska Istraživanja. 36(2), 2121934.

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). Psychometric theory. McGraw-Hill.

Patiño-Toro. Et al. (2024). Green purchase intention factors: A systematic review and research agenda. Sustainable Environment. 10(1), 2356392.

Phuong, T., et al. (2022). Green consumption behavior and norms of adults: A case from the Mekong River Delta, Vietnam. Archives of Business Research. 10(11), 209-221.

Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K. (1977) On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Tijdschrift Voor Onderwijs Research. 2, 49-60.

Sakai, F., et al. (2024). Determinants of green purchase intention toward eco-innovation and green products in Sibu, Sarawak. International Journal of Academic Research in Business & Social Sciences. *14*(8), 1458 -1483.

Sayed, A. F., & Al-Shami, A. Y. (2024). The impact of viral marketing on the green purchase intention for products of the faculty of agriculture (by the applying on Minia University employees). International Journal of Multidisciplinary Studies on Management Business, and Economy. *7*(1), 1–34.

Sheng, G., et al. (2019). The role of cultural values in green purchasing intention: Empirical evidence from Chinese consumers. International Journal of Consumer Studies. 43(2), 187-199.

Teoh, C. W., et al. (2022). Factors influencing consumers' purchase intention towards green home appliances. Frontiers in Psychology, 13, 927327. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.927327.

Thøgersen, J. (2014). Unsustainable consumption: Basic causes and implications for policy. European Psychologist, 19(2), 84-95.

United Nations Development Programme (UNDP). (2021). Issue brief: China's 14th 5-Year Plan-Spotlighting climate & environment. UNDP China. Retrieved January 12, 2025, from https://www.undp.org/china/publications/issue-brief-chinas-14th-5-year-plan-spotlighting-climate-environment?utm_source=chatgpt.com.

U.S.-China Economic and Security Review Commission. (2017, February 14). *The 13th Five-Year Plan*. Retrieved January 16, 2025, from https://www.uscc.gov/sites/default/files/Research/The%2013th%20Five-Year%20Plan_Final_2.14.17_Updated%20(002).pdf.

Venkatesan, L., & Anitha, B. M. (2021). Consumer purchase intention of green products: An empirical study. The International Journal of Analytical and Experimental Modal Analysis. *13*(8), 1170–1178.

Winarni, R. S. D. (2024). The influence of green products on green purchase intention mediated by green brand awareness. International Journal of Applied Finance and Business Studies. 12(1), 44-51.

Wu, G., et al. (2022). How does government policy iImprove gGreen technology innovation: An empirical study in China. Frontiers in Environmental Science, 9, 799794. https://doi.org/10.3389/fenvs.2021.799794.

Yamane, T. (1967). Statistics: An introductory analysis. 2nd ed. Harper and Row.

Zameer, H., & Yasmeen, H. (2022). Green innovation and environmental awareness driven green purchase intentions. Marketing Intelligence & Planning, 40(5), 624-638.

Zhang, H., & Sun, S. (2024). The (in)congruence effects of organizational green compensation and employee green conscientiousness on pro-environmental behavior: Evidence from China. BMC Psychology, *12*, 623. https://doi.org/10.1186/s40359-024-02122-9.

Zheng, M., et al. (2023). Are non-competitors greener? The effect of consumer awareness differences on green food consumption. Frontiers in Psychology, 14, 1276 261. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1276261.

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

Buddhist Integration for Promoting Political Participation of the People in the Development of Ban Ton Subdistrict Municipality, Phra Yuen District, Khon Kaen Province

ภาณุพงษ์ คำสีโห
Panupong Khamseeho
ชาญชัย ฮวดศรี
Chanchai Huadsri
สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา
Sutipong Sawatta
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus
E-mail: pkhamseeho@gmail.com

Received: 24 March 2025; Revised: 26 April 2025; Accepted: 26 April 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) นำเสนอการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบล เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 377 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น หลักอปริหานิยธรรม 7 มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3) พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น การประชุมกันเนืองนิตย์เป็นการร่วมประชุมเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของนักการเมืองท้องถิ่น การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง เคารพนับ

ถือผู้ใหญ่ เป็นการแสดงออกถึงการเคารพนับถือผู้อาวุโส เปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีบทบาทเป็นผู้นำชุมชน การบูชารักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ, การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน, การพัฒนาเทศบาลตำบล

Abstract

This article aims to (1) examine the level of political participation of the people in the development of Ban Ton Subdistrict Municipality, Phra Yuen District, Khon Kaen Province, (2) analyze the relationship between the Seven Aparihāniyadhamma (Principles of Non-Decline) and political participation of the people in the development of Ban Ton Subdistrict Municipality, and (3) propose a Buddhist integration approach to enhance political participation in local development through the application of the Seven Aparihāniyadhamma. The study employed a mixed-methods research approach, combining quantitative and qualitative research methods. The quantitative research utilized a questionnaire as the primary data collection instrument, with a sample size of 377 residents of Ban Ton Subdistrict Municipality. Statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient for hypothesis testing. The qualitative research involved in-depth interviews with 12 key informants, with the data analyzed through descriptive content analysis.

The research results were as follows:

1. The level of political participation of the people in Ban Ton Subdistrict Municipality was found to be high overall.

2. The relationship between the Seven Aparihāniyadhamma and political participation was found to be statistically significant at the 0.01 level, indicating that these Buddhist principles are positively associated with enhanced political participation in local governance and development.

3. The Buddhist integration approach for promoting political participation emphasized several key aspects: frequent meetings to foster collective decision-making and unity; coordinated attendance and adjournment of meetings to reflect responsibility among local politicians; adherence to established regulations to ensure social order and good governance; respect for elders and local leaders as a demonstration of community values and traditions; recognition and promotion of women's rights to encourage female participation in leadership roles; preservation and promotion of local cultural traditions, ensuring that politicians uphold and safeguard local heritage; encouragement of virtuous individuals to actively participate in local governance and contribute to community development.

Keywords: Integrative Buddhism, People's political participation, development of sub-district municipalities

บทนำ

การพัฒนาทางการเมือง คือการเมืองของการสร้างชาติ การเมืองของการทำให้เป็นอุตสาหกรรม การเมืองของสวัสดิการ และการเมืองของความมั่งคั่ง ทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ให้สิทธิเสรีภาพในชีวิต ทรัพย์สิน ร่างกาย และการแสดงทางการเมือง ซึ่งเป็นสิทธิโดยธรรมชาติของมนุษย์ ตามแนวคิด ของ John Locke สังคมโลกส่วนใหญ่มีเป้าหมายของการพัฒนาทางการเมือง คือ การนำพาประเทศไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุด มีสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นการชุมนุม สิทธิทรัพย์สิน แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญซึ่งการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้นต้องอาศัยเหตุปัจจัยหลายประการ ทั้งในด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง การพัฒนาระบบการศึกษา การพัฒนาระบบเศรษฐกิจ การพัฒนาระบบราชการให้มีประสิทธิภาพ และการพัฒนาสังคมลดความเหลื่อมล้ำ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557)

การเข้าใจประชาธิปไตยท้องถิ่น (Local Democracy) จำเป็นต้องตระหนักว่าถึงแม้อยู่บนหลักการของอำนาจสูงสุดอยู่ที่ประชาชนแต่ประชาธิปไตยระดับชาติ และประชาธิปไตย ระดับท้องถิ่นมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน (อเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2557) แบ่งประชาธิปไตยออกเป็น 2 ระดับ คือ ประชาธิปไตย ระดับชาติ ซึ่งที่ประชาชนใช้การเลือกตัวแทนไปใช้อำนาจปกครองแทนตนเอง (representative government) ในขณะที่ประชาธิปไตยท้องถิ่นอยู่ที่เรื่องการให้ความสำคัญกับหลักการที่ว่าด้วยการปกครองตนเอง (self - government democracy) หลักการสำคัญของประชาธิปไตยท้องถิ่นอยู่ที่เรื่องการปกครองตนเองซึ่งเป็นเรื่องของการมีสิทธิ และเสรีภาพ ในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างมากที่สุด ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายของรัฐนั้นๆได้ให้ไว้กับประชาชนในท้องถิ่น โดยมีประเด็นสำคัญ คือประชาชนมีสิทธิในการปกครองตนเองอย่างอิสระตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้นอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย การที่ประชาชนในท้องถิ่นนั้นสามารถตัดสินใจกำหนดวิถีชีวิตของตนเองได้ตามเจตนารมณ์ของประชาชน แต่สิทธิในการปกครองตนเองก็เป็นสิทธิที่อยู่ในกรอบของกฎหมายมิได้หมายความว่า เป็นการปกครองตนเองที่เป็นอิสระจากรัฐอย่างสมบูรณ์ เพราะต้องอยู่ภายใต้หลักความเป็นหนึ่งเดียวของรัฐด้วย (ปธาน สุวรรณมงคล, 2555)

เทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น พื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วยบ้านพักอาศัยอย่างหนาแน่น เป็นแหล่งอุตสาหกรรม ธุรกิจการค้า และอาคารพาณิชย์ ดังนั้นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนเพื่อระบุปัญหาความต้องการ และวิธีแก้ไขปัญหาจึงมีความสำคัญอย่างมาก ซึ่งถ้าขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้ประสิทธิภาพลดน้อยลงโดยอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ อย่างไรก็ตามผู้มีอำนาจ และหน้าที่ในการพัฒนาขาดการสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ ทำให้ประชาชนขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเข้าถึงกลไกในการแก้ไขปัญหาตามที่กฎหมายได้ระบุไว้ ทั้งนี้จึงต้องส่งเสริมให้ประชาชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมด้วยการปฏิบัติให้มากขึ้น นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมพร้อมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในพื้นที่ในการพัฒนาแก้ไขปัญหารักษาผลประโยชน์ของท้องถิ่นรวมทั้งการตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการจัดให้ประชาชนได้เรียนรู้การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการดำเนินงานในการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมจึง

เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการของประชาชน เพื่อนำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการกำหนดภารกิจ และแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ การพัฒนาท้องถิ่นจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายได้จะต้องมีส่วนร่วมจากประชาชนในการสะท้อนปัญหาต่างๆในหมู่บ้าน ปัจจุบันสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบ้านโต้น ภาพรวมยังอยู่ในระดับต่ำจะมีเพียงผู้นำชุมชนและประชาชนบางส่วนที่เข้าร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่นแล้ว จำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเข้ามาเป็นแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นหลักที่เน้นให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมที่ก่อเกิดเป็นความสามัคคีของหมู่คณะ และเป็นหลักธรรมที่สอนให้เรารู้จักหลักการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างชุมชน และองค์กรให้เข้มแข็งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งหมู่ชน และผู้บริหารบ้านเมือง เพราะเป็นธรรมที่ทำไม่ให้เสื่อม เกิดความเจริญทั้งส่วนตน และส่วนรวมนำความสุขความเจริญมาสู่หมู่คณะฝ่ายเดียวอยู่หลายประการด้วยที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้แก่หมู่คณะได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือหลักอปริหานิยธรรม ทั้ง 7 ประการ10 คือ 1) การประชุมเป็นนิตย์ 2) การพร้อมเพรียงกันประชุม เข้าประชุม เลิกประชุม 3) การไม่บัญญัติหรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ 4) การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา 5) การเคารพสิทธิสตรี 6) การส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม 7) การอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม การดำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ตลอดไป โดยการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกการมีส่วนร่วมกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์, ป.อ. ปยุตฺโต, 2546)

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาจากบุคลากรเทศบาลตำบลบ้านโต้น ผู้นำชุมชน และประชาชน เพื่อนำไปสู่แนวทางในการพัฒนา และปรับปรุงการพัฒนาของเทศบาลตบลบ้านโต้น โดยเป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม และตอบสนองความต้องการในพื้นที่ได้มากขึ้นซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้นอย่างมีส่วนร่วมจะกลายเป็นจุดเริ่มต้นในการทำให้เกิดความเข้มแข็งให้กับชุมชนสามารถเพิ่งพาตนเองได้ แต่จะต้องได้รับการผลักดันจากภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ในพื้นที่เพื่อให้ประสบความสำเร็จ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นที่สามารถแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง และพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้นให้มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 6,539 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ประชาชนผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 377 คน ได้จากสูตรคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยหลักการคำนวณสูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973: 726) จากประชากรที่ในเขตเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 6,539 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาโดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ

แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) ถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วน บุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการในการรับสารเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เพื่อให้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นใช้ในการศึกษาครั้งนี้ สามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัด และมีความแม่นยำในการวัด ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

3.1 ร่างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และแนวทางที่ได้ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 นำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity)

3.3 นำแบบสอบถามกลับมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำ

3.4 นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อที่ปรึกษาเพื่อขอรับคำแนะนำ และปรับปรุงแก้ไขแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Validity) จำนวน ๕ คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 1 ฉบับ เพื่อขอเก็บข้อมูล

4.2 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชากรอายุ 18 ปีขึ้นไปที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 377 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง

4.3 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทาง สังคมศาสตร์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาระดับความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดของแก่น ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ดังนี้

1.ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น มีผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. และการแปลผลระดับการปฏิบัติ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ด้านหลักอปริหานิยธรรม 7 โดยภาพรวม

ข้อ	ระดับการปฏิบัติตามหลักอปริหานิยธรรม 7	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
		$\overline{X}$	S.D.	
1	ด้านการประชุมกันเนืองนิตย์	4.43	0.70	มาก
2	ด้านการพร้อมเพียงกันประชุมและเลิกประชุมพร้อมเพียงกัน	4.41	0.69	มาก
3	ด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่บัญญัติไว้ ไม่ยกเลิกสิ่งที่บัญญัติไว้	4.31	0.72	มาก
4	ด้านการเคารพนับถือผู้ใหญ่	4.37	0.73	มาก
5	ด้านการไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี	4.41	0.73	มาก
6	ด้านการเคารพสักการบูชาเจดีย์	4.42	0.72	มาก
7	ด้านการจัดให้ความอารักขาคุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม	4.38	0.70	มาก
	ภาพรวม	**4.43**	**0.71**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อ 1. ด้านการประชุมกันเนืองนิตย์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ =4.43, S.D.=0.70) รองลงมาคือ ข้อ 2. ด้านการพร้อมเพียงกันประชุมและเลิกประชุมพร้อมเพียงกัน ($\overline{X}$ =4.41, S.D.=0.69) ข้อ 6. ด้านการเคารพสักการะบูชาเจดีย์ ($\overline{X}$ = 4.42, S.D.=0.72) ข้อ 5. ด้านการไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี ($\overline{X}$ =4.41, S.D.=0.73) ข้อ 7. ด้านการจัดให้ความอารักขาคุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม ($\overline{X}$ =4.38, S.D.=0.70) ข้อ 4. ด้านการเคารพนับถือผู้ใหญ่ ($\overline{X}$ = 4.37, S.D.=0.73) และข้อ 3. ด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่บัญญัติไว้ ไม่ยกเลิกสิ่งที่บัญญัติไว้ ($\overline{X}$ =4.31, S.D.=0.72) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม

(n = 377)

ข้อ	การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
		$\overline{X}$	S.D.	
1	ด้านการตัดสินใจ	4.31	0.58	มาก
2	ด้านการดำเนินงาน	4.30	0.66	มาก
3	ด้านการใช้ประโยชน์	4.32	0.62	มาก
4	ด้านการประเมินผล	4.21	0.69	มาก
	ภาพรวม	**4.28**	**0.57**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อ 3. ด้านการใช้ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ =4.32, S.D.=0.62) รองลงมาคือ ข้อ 1. ด้านการตัดสินใจ ($\overline{X}$ =4.31, S.D.=0.58) ข้อ 2. ด้านการดำเนินงาน ($\overline{X}$ =4.30, S.D.=0.66)และข้อ 4. ด้านการประเมินผล ($\overline{X}$ =4.21, S.D.=0.69) ตามลำดับ

หลักอปริหานิยธรรม 7 พบว่า โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 1.00 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.81 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การพร้อมเพรียงกันประชุม และเลิกประชุมพร้อมเพรียงกัน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.84 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่ยกเลิกสิ่งที่บัญญัติไว้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.85 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การเคารพนับถือผู้ใหญ่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.90 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.86 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การเคารพสักการบูชาเจดีย์ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.89 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การจัดให้ความอารักขาคุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.86 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น สามารถนำมาอภิปลายผลได้ดังนี้

1. ด้านการตัดสินใจ จากการวิเคราะห์พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้มีการกำหนดนโยบายในการปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนรับรู้และเข้าใจการกำหนดนโยบายผ่านการพูดคุยกับสมาชิกในชุมชนและได้เสนอหรือให้ความเห็นชอบต่อนโยบายอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและได้เสนอปัญหาของชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณัฐพล กิตฺติปณฺโญ อรรถารส (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลมหาพราหมณ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลมหาพราหมณ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง

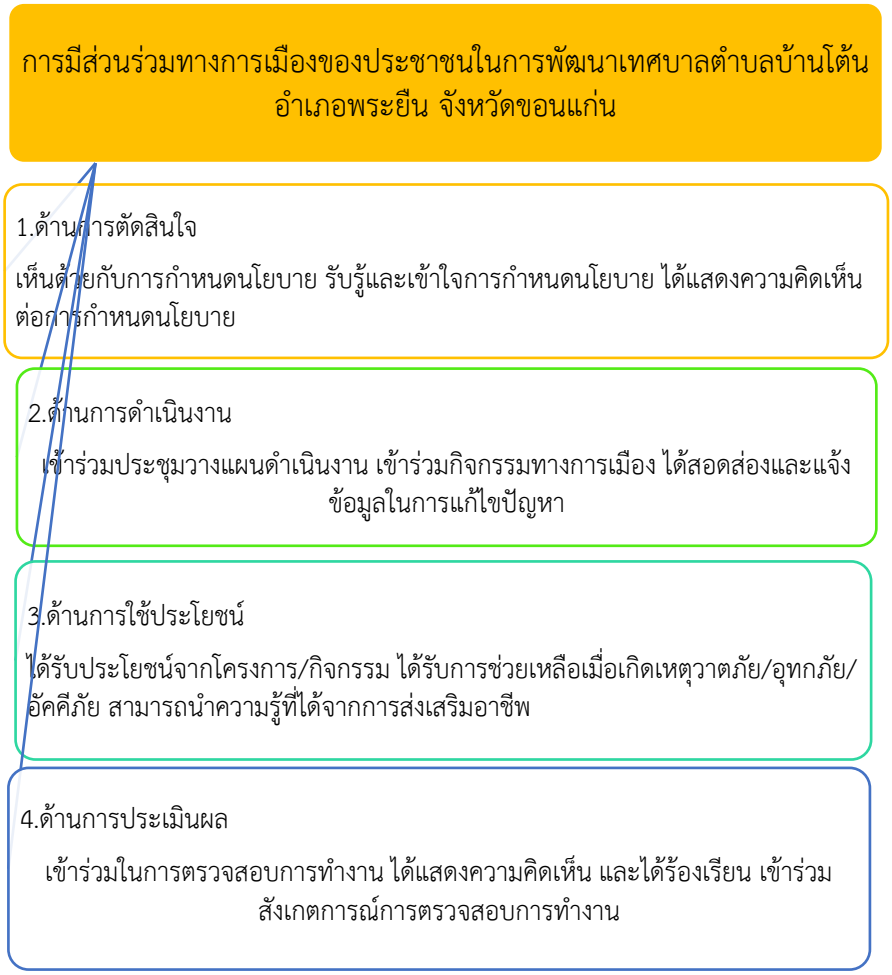
2. ด้านการดำเนินงาน จากการวิเคราะห์พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ประชาชนมีการเข้าร่วมประชุมวางแผนดำเนินงานกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ของเทศบาลและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเป็นประจำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเสกสรรค์ ปญญาวุฑโฒ (2563) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ ด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก

3. ด้านการใช้ผลประโยชน์ จากการวิเคราะห์พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ประชาชนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการส่งเสริมอาชีพของเทศบาลนำไปปรับใช้ในการสร้างรายได้และยังได้รับประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน เช่น การส่งเสริมอาชีพและการฝึกอบรมอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดเอกชัย จนฺทโชโต คงชีวะ (2563) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นตำบลหนองแก อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นตำบลหนองแก อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ด้านการใช้ผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

4. ด้านการประเมินผล จากการวิเคราะห์พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ประชาชนติดตามการใช้งบประมาณประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเข้าร่วมสังเกตการณ์การตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งได้แสดงความคิดเห็น และได้ร้องเรียนเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการทุจริตคอร์รัปชั่นและต่อต้านการกระทำที่ไม่โปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภา ยอดคีรีย์ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพัฒนาท้องถิ่น อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการประเมินผล อยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

สรุป

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

4.1 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประชุมกันเนืองนิตย์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.43 รองลงมา คือ ด้านการพร้อมเพียงกันประชุมและเลิกประชุมพร้อมเพียงกัน ด้านการเคารพสักการะบูชาเจดีย์ ด้านการไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี ด้านการจัดให้ความอารักขาคุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม ด้านการเคารพนับถือผู้ใหญ่ และ ด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่บัญญัติไว้ ไม่ยกเลิกสิ่งที่บัญญัติไว้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 4.42 4.41 4.39 4.37 และ4.31 ตามลำดับ

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น หลักอปริหานิยธรรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 1.00

4.3 การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น 1.ด้านการหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์เป็นการร่วมประชุมเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกัน 2.ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม และเลิกประชุมพร้อมกันแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของนักการเมืองท้องถิ่น 3.ด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติเป็นการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง 4.ด้านการสักการะเคารพนับถือบูชาท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย เป็นการแสดงออกถึงการเคารพนับถือผู้อาวุโสในพื้นที่ 5.ด้านการให้เกียรติ และเคารพสิทธิสตรี ควรเปิดโอกาสให้สตรีได้เข้ามามีบทบาทเป็นผู้นำชุมชน 6.ด้านการเครพสักการบูชารักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม นักการเมืองท้องถิ่นจะต้องให้ความสำคัญ รักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชน 7.ด้านการคุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม นักการเมืองท้องถิ่นต้องส่งเสริมคนดีให้มีโอกาสได้เข้าร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผู้บริหารท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

2) ผู้บริหารท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในการมีส่วนร่วมของของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

3) ผู้บริหารท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการการดำเนินงานการใช้ผลประโยชน์และประเมินผลให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลในการดำเนินงานอย่างชัดเจน

4) ผู้บริหารท้องถิ่นควรมีนโยบายจัดตั้งคณะกรรมการที่มีตัวแทนจากประชาชนในท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ในพื้นที่เข้ามามีบทบาทในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานต่างๆ โดยให้มีการประชุมและปรึกษาหารือร่วมกันในทุกขั้นตอนของการบริหารท้องถิ่น รวมถึงให้ใช้พุทธธรรมตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญที่ผู้ปกครองหรือผู้นำควรนำมาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อสร้างสังคมที่มีความสงบสุข และเจริญรุ่งเรือง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อ ดังนี้

1) ควรมีการทำวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

2) ควรมีการทำวิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น

3) ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในองค์กร ชุมชน และเครือข่ายที่เกี่ยวข้องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ปธาน สุวรรณมงคล. (2555). การเมืองการบริหารท้องถิ่นเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมส โปรดักสจำกัด.

พระมหาณัฐพล กิตฺติปญฺโญ (อรรถารส). (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลมหาพราหมณ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระมหาเสกสรร ปญญาวุฑโฒ. (2563).การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปลัดเอกชัย จนฺทโชโต (คงชีวะ). (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นตำบลหนองแก อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). การพัฒนาทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

โสภา ยอดคีรีย์. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม.

Taro Yamane. (1973). Statistics : An Introductory Analysis. 3rd Edition, (Tokyo: Aoyama Gakuin University.

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความตั้งใจซื้อเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์และช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

Factors affecting the purchase intention of cosmetics through offline and online channels of consumers in Bangkok

สุชาติ ปรักทยานนท์
Suchart Prakthayanon
สุรเชษฐ์ โล่ห์ทองคำ
Surachat Lothongkum
กฤษฎาภรณ์ รุจิธำรงกุล
krisdaporn rujithamrongkul
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Bangkok Thonburi University
E-mail: Suchart.Prak@bkkthon.ac.th

Received: 27 March 2025; Revised: 23 June 2025; Accepted: 25 August 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางทั้งทางออฟไลน์และออนไลน์ของผู้บริโภคชาวไทยที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้บริโภคเปลี่ยนพฤติกรรมมาซื้อเครื่องสำอางช่องทางออนไลน์ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน โดยคัดเลือกตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการสุ่มตามความสะดวก

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านพฤติกรรม สถานที่ที่ซื้อเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์ คือร้าน Watson และสถานที่ที่ซื้อเครื่องสำอางช่องทางออนไลน์ คือร้านค้าออนไลน์ Karmart 2) ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความตั้งใจซื้อเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์ตามปัจจัยส่วนประสมการค้าปลีก คือด้านทำเลที่ตั้งมีความสะดวกสบาย การจัดแต่งร้านสะอาดสวยงาม และปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความตั้งใจซื้อเครื่องสำอางช่องทางออนไลน์ คือ จากการรีวิวของอินฟูลเอนเซอร์ด้านเครื่องสำอาง การมีส่วนลดจากร้านค้า และประหยัดเวลาในการเดินทาง

คำสำคัญ: ความตั้งใจซื้อ, เครื่องสำอาง, ช่องทางออฟไลน์, ช่องทางออนไลน์

Abstract

This study is qualitative research with the objectives of 1) studying the cosmetic purchasing behavior both offline and online of Thai consumers living in Bangkok. 2) Study the factors that influence consumers to change their behavior to buy cosmetics online. Data were collected through in-depth interviews with a sample of 60 people, with key informants selected using convenience sampling.

The research results found that 1) in terms of behavior, the place to buy cosmetics through offline channels is Watson stores and the place to buy cosmetics through online channels is Karmart online stores. 2) Factors affecting the intention to purchase cosmetics through offline channels according to the retail mix factors are convenient location and clean and beautiful store decoration. And the factors that influence the intention to buy cosmetics online are reviews from cosmetic influencers, discounts from stores, and saving time on travel.

Keywords: Purchase intention, Cosmetics, Offline channels, Online channels

บทนำ

อุตสาหกรรมความงามยังคงมีแนวโน้มที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ซึ่งเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว จนทำให้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางในหลากหลาย ตราสินค้า เลือกใช้สื่อโฆษณาที่หลากหลายในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ซึ่งตลาดความสวยความงามในปี 2557 เติบโตต่อเนื่องร้อยละ 10 โดยช่องทางออนไลน์เป็นปัจจัยหนึ่งในการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายและยอดขายเครื่องสำอาง ไม่ว่าจะเป็นทางเฟซบุ๊ค อินสตาแกรม หรือหน้าบล็อก เนื่องจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางผ่านเฟซบุ๊คนั้น ผู้สนใจสามารถสั่งซื้อสินค้าได้ตลอดเวลา (24 ชั่วโมง) และสามารถสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมกับผู้จำหน่ายได้ทันที (กรุงเทพธุรกิจ, 2567) ตลาดเครื่องสำอางมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยปัจจัยที่ทำให้ตลาดเครื่องสำอางมีแนวโน้มมูลค่าการตลาดที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากตลาดอีคอมเมิร์ซ การเลือกซื้อเครื่องสำอางทำได้ง่ายขึ้น จากการคาดการณ์ของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า คาดการณ์ว่าในปี 2567 ธุรกิจเครื่องสำอางในประเทศไทยจะมีมูลค่าถึง 2.81 แสนล้านบาท สูงกว่าปี 2566 ถึงร้อยละ 10.4 โดยตลาดเครื่องสำอางที่ผลิตภายในประเทศ คิดเป็นร้อยละ 85 ของธุรกิจเครื่องสำอางในไทย และตลาดเครื่องสำอางที่นำเข้าจากต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 15 ซึ่งประเภทเครื่องสำอางที่ครองตลาดในไทย ได้แก่ 1.ผลิตภัณฑ์ดูแลผิว (Skincare) มีส่วนแบ่งตลาดสูงถึงร้อยละ 46.8 แยกเป็น 2 หมวดหมู่ย่อย ได้แก่ผลิตภัณฑ์ดูแลผิวหน้าร้อยละ 84 ผลิตภัณฑ์ดูแลผิวกายร้อยละ 16% 2. ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับผม (Haircare) มีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 18.3 แยกเป็น 2 หมวดหมู่ย่อย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ดูแลเส้นผม ร้อยละ 83 และผลิตภัณฑ์จัดแต่งผม ร้อยละ17 และ 3. ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดร่างกาย (Hygiene) มีส่วนแบ่งตลาด ร้อยละ 16.3 4. ผลิตภัณฑ์ตกแต่งใบหน้า (Makeup) มีส่วนแบ่งตลาด ร้อยละ 13.5 แยกเป็น 4 หมวดหมู่ย่อยได้แก่ ผลิตภัณฑ์ตกแต่งผิวหน้า ร้อยละ 56% ผลิตภัณฑ์ตกแต่งริมฝีปาก ร้อยละ 26ผลิตภัณฑ์ตกแต่งตา ร้อยละ 17 ผลิตภัณฑ์ตกแต่งเล็บ ร้อยละ 1 และ 5. น้ำหอม (Fragrance) มีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 5.1

จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทั่วโลก โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระหว่างอินเทอร์เน็ตแบบไร้สาย ได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของคนในปัจจุบัน ทำให้คนมีความสะดวกสบาย และใช้ชีวิตที่ง่ายมากยิ่งขึ้น ในภาคของธุรกิจจึงมีการปรับตัวโดยการพึ่งพาเทคโนโลยีในการดำเนินการซื้อขายสินค้าและบริการในรูปแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) (สุณิสา ตรงจิตร์, 2559) แอปพลิเคชันช้อปปี้เป็นแพลตฟอร์ม E-Commerce สำหรับการซื้อขายสินค้าแบบออนไลน์ ภายในแอปพลิเคชันประกอบไปด้วยร้านค้าหลากหลายร้าน เช่น ร้านค้าจำหน่ายเสื้อผ้าแฟชั่นผู้ชาย และผู้หญิง มือถือและอุปกรณ์เสริม ความงามและของใช้ส่วนตัว อาหารเสริมและผลิตภัณฑ์สุขภาพ เครื่องใช้ ภายในบ้าน คอมพิวเตอร์และแล็ปท็อป ฯลฯ ในปี พ.ศ. 2559 Application Shopee มีการเติบโตเพิ่มขึ้น จากปี พ.ศ.

2558 คิดเป็น 4 เท่า แต่ธุรกิจที่จำหน่ายสินค้าผ่าน E-Commerce มีเพิ่มมากขึ้น ทำให้ธุรกิจ ต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมการตลาด เพื่อตอบสนองพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบัน มากที่สุด (วณัฐ กานต์ กองแก้ม, 2559) จากรายงานสถิติผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ของประเทศไทยในเดือนมกราคมปี พ.ศ. 2565 พบว่า ยอดผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทยสูงถึง 56.85 ล้านคน โดยมีการใช้งานอินเทอร์เน็ตเฉลี่ย 2 ชั่วโมง 59 นาทีต่อวัน (Kemp, 2022) โดยสื่อสังคมออนไลน์ที่คนไทยนิยมใช้สูงสุด คือ เฟซบุ๊ก (Facebook), ไลน์ (Line), เฟซบุ๊ก แมสเซนเจอร์ (Facebook messenger), ติ๊กต็อก (TikTok) และอินสตาแกรม (Instagram) จะเห็นได้ว่าสื่อโซเชียลมีเดียมีผลกระทบในเชิงบวกและมีความสำคัญต่อ พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อโดยไม่มีการวางแผนล่วงหน้าของผู้บริโภค (Baker Qureshi et al., 2019) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องมีการพัฒนาธุรกิจมาในรูปแบบ ออนไลน์ อัตราการเติบโตของการใช้อินเทอร์เน็ตที่มีอย่างต่อเนื่อง ท้าให้ผู้ประกอบการมีการพัฒนา กลยุทธ์ในการนำเสนอสินค้าเพื่อให้เข้าถึงผู้ซื้อมากยิ่งขึ้น โดยใช้เทคนิคทางการตลาดในการสร้างและกระจายเนื้อหาที่มีคุณค่าแก่ผู้บริโภค ไม่ใช้รูปแบบการเสนอขายสินค้าโดยตรง แต่เป็นการสร้างความประทับใจ สร้างภาพลักษณ์ของแบรนด์ ทำให้ผู้บริโภคสามารถจดจำและเกิดความภักดีต่อแบรนด์ ส่งผลให้แบรนด์ต้องหันมาใส่ใจเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอให้เข้าถึงไลฟ์สไตล์ของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายได้มากที่สุด (ศิริอุมา ศิริกาญจนวงษ์, 2560) ธุรกิจ E-commerce โดยเฉพาะการทำธุรกิจการค้าบนมือถือได้รับความสนใจอย่างในหลายปีที่ผ่านมา ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสื่อสารและผู้คนเริ่มมีช่องทางการเข้าถึงสินค้าและบริการบนอินเตอร์เน็ตได้มากขึ้น เมื่อพิจารณาสัดส่วนของประชากร ไทยที่ใช้เครื่องมือสื่อสารมีสัดส่วนอยู่ในระดับสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ Mobile Phone ซึ่งมี จำนวนผู้ใช้ถึง 48.10 ล้านคน หรือคิดเป็น ร้อยละ77 รองลงมาได้แก่ Computer จำนวนผู้ใช้ถึง 23.80 ล้าน คน หรือคิดเป็นร้อยละ 38 และการเข้าถึงอินเตอร์เน็ต จำนวนถึง 21.70 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 35 ตามลำดับ ซึ่งสัดส่วนการใช้อุปกรณ์สื่อสารในระดับที่สูงจะช่วยส่งเสริมให้ธุรกิจ E-commerce เติบโตตามไปด้วย (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2559) จากสถานการณ์ของความนิยมในการซื้อสินค้าออนไลน์ที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นช่องทางของผู้ขายสินค้าและผู้ประกอบการสามารถทำยอดขาย สินค้าและสร้างความนิยมของสินค้าให้เป็นที่รู้จักต่อผู้บริโภคได้

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความตั้งใจซื้อเครื่องสำอางทางออฟไลน์และออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับเครื่องสำอางให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ปรับปรุงกลยุทธ์ทางการตลาดและการวางแผนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางทั้งทางออฟไลน์และออนไลน์ของผู้บริโภคชาวไทยที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้บริโภคเปลี่ยนพฤติกรรมมาซื้อเครื่องสำอางช่องทางออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ประชาการและกลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาผู้บริโภคชาวไทย เพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร มี

เวลาและยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ และให้ข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 60 คน โดยคัดเลือกตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการสุ่มตามความสะดวก (Convenience Sampling) เนื่องจากคุณสมบัติที่ต้องการไม่ได้มีลักษณะที่มีความเฉพาะเจาะจง เฉพาะบุคคล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความตั้งใจซื้อเครื่องสำอางทางออฟไลน์และออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ และสอบถามรายละเอียดในด้านการพักอาศัยในกรุงเทพมหานคร จากนั้นสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอาง รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์และช่องทางออนไลน์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3. การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้รับถูกต้องและตรงกับความเป็นจริง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของผลวิจัยด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทันทีเพื่อที่จะสามารถจดจำรายละเอียดและบริบทแวดล้อมในช่วงวันและเวลาที่ได้ทำการสัมภาษณ์ได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการตีความหมายของข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

2) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล (Validity) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงสัมภาษณ์มาเรียบเรียงและตีความเพื่อย้อนถามกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งเป็นการตรวจสอบซ้ำเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือจากข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลในแต่ละราย

3) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มาจากแหล่งต่าง ๆ นั้นถูกต้องโดยการตรวจสอบจากการเปรียบเทียบจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่งทำให้ผู้วิจัยมั่นใจได้ว่าข้อมูลมีความน่าเชื่อถือสูงสุด โดยพิจารณาน้ำเสียง โทนเสียง รวมไปถึงประเด็นที่ค้นพบจากการศึกษาตลอดจนข้อมูลเอกสารและรายงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อมาประกอบการแปลความหมาย

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล**

การวางแผนการวิเคราะห์ข้อมูล ทำความคุ้นเคยกับข้อมูลการสัมภาษณ์ทั้งหมด โดยการอ่านข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดที่ได้มา เพื่อให้มองเห็นภาพรวมของข้อมูลทั้งหมด เมื่ออ่านจบจะเริ่มเห็นแนวทางในการวิเคราะห์และสามารถกำหนดหมวดหมู่และประเด็นหลักของข้อมูลได้เป็นอย่างดี โดยใช้การวิเคราะห์ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ (Interpretation) ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ที่บันทึกไว้ โดยผู้วิจัยได้ฟังหลายๆ เหตุการณ์และได้ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าแล้ว ข้อมูลที่ไม่ต้องการจะถูกกำจัดออกไป หลังจากนั้นจึงทำการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive) โดยการเขียนเป็นประโยคหรือข้อความตามกรอบแนวคิดทฤษฎีหรือกรอบปัญหาของการวิจัย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Document Research) ในการวิเคราะห์เอกสารผู้วิจัยจะคำนึงถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมของข้อมูลเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ประกอบด้วยว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

4.3 การแปลความหมายและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมา เป็นขั้นตอนที่ทำให้ผลการวิเคราะห์ที่สำคัญที่สุด การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสะท้อนถึงสาเหตุ และปัจจัยเชิงลึกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอันเป็นประเด็นหลักทั้งหมดที่ผู้วิจัยพบในข้อมูล แล้วนำมาสรุปผลการวิจัยโดยการบรรยายแบบเล่าเรื่องให้ทราบและไล่เรียงตามแต่ละประเด็นที่ศึกษา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อเครื่องสำอางออก เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ซื้อเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์ และกลุ่มผู้ซื้อเครื่องสำอางช่องทางออนไลน์ โดยใช้วิธีจำแนกตามข้อมูล ใช้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นหลัก และสรุปบรรยายผลการวิจัย โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	15	25.00
หญิง	45	75.00
รวม	**60**	**100**

จากตารางที่ 1 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 60 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และเพศชาย 15 คน คิดเป็นร้อยละ 25

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
15-25 ปี	18	30.00
26-35 ปี	17	28.33
36-45 ปี	15	25.00
46-55 ปี	10	16.00
รวม	**60**	**100**

จากตารางที่ 2 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 60 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-25 จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 25 รองลงมาอายุระหว่าง 26-55 จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 28.33 อายุระหว่าง 36-45 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และมีอายุระหว่าง 46-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.00

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด

ระดับการศึกษาสูงสุด	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	22	36.67
ปริญญาตรี	35	58.33
สูงกว่าปริญญาตรี	3	5.00
รวม	**60**	**100**

จากตารางที่ 3 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 60 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-25 จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 25 รองลงมาอายุระหว่าง 26-55 จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 28.33 อายุระหว่าง 36-45 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และมีอายุระหว่าง 46-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.00

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
นักเรียน / นักศึกษา	26	43.33
พนักงานบริษัทเอกชน	29	48.33
ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ	2	3.33
เจ้าของกิจการ / ธุรกิจส่วนตัว	2	3.33
อื่น ๆ	1	1.66
รวม	**60**	**100**

จากตารางที่ 4 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 60 คน ส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 48.33 รองลงมาเป็นนักเรียน / นักศึกษา จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 43.33 และข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ เจ้าของกิจการ / ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
10,001 – 20,000 บาท	45	75
20,001 – 30,000 บาท	12	20
30,001 – 40,000 บาท	3	5
รวม	**60**	**100**

จากตารางที่ 5 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 60 คน ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 75 รองลงมา 20,001 – 30,000 บาท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 20และ 30,001 – 40,000 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	จำนวน	ร้อยละ
โสด	32	53.33
สมรส	20	33.33
หย่า	8	13.33
รวม	**60**	**100**

จากตารางที่ 6 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 60 คน ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมา สถานภาพสมรส จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และ สถานภาพหย่า จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ตามลำดับ

ข้อมูลด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์ที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมักจะหาซื้อ สามารถจำแนกได้ ดังนี้

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามสถานที่ที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซื้อเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์

สถานที่ซื้อเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์	จำนวน	ร้อยละ
Boots	22	36.67
Watson	27	45.00
Eve and boy	7	11.67
อื่น ๆ	4	6.66
รวม	**60**	**100**

จากตารางที่ 7 สถานที่ที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลนิยมซื้อเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์ส่วนใหญ่ คือ ร้าน Watson จำนวน 27 คน, คิดเป็นร้อยละ 45.00 นอกจากนี้ ยังซื้อที่ร้าน Boots จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 ซื้อที่ร้าน Eve and boy จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 11.67 และอื่น ๆ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.66

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามสถานที่ที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซื้อเครื่องสำอางช่องทางออนไลน์

สถานที่ซื้อเครื่องสำอางช่องทางออนไลน์	จำนวน	ร้อยละ
karmart	25	41.67
konvy	17	28.34
BEAUTRTUM	9	15.00
Sephora	6	10.00
อื่น ๆ	3	5.00
รวม	**60**	**100**

จากตารางที่ 8 สถานที่ที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลนิยมซื้อเครื่องสำอางช่องทางออนไลน์ส่วนใหญ่ คือ ร้าน karmart จำนวน 25 คน, คิดเป็นร้อยละ 41.67 นอกจากนี้ ยังซื้อที่ร้าน konvy จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 28.34 ซื้อที่ร้าน BEAUTRTUM จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 ซื้อที่ร้าน Sephora จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 และอื่น ๆ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00

ปัจจัยที่ส่งผลให้ซื้อเครื่องสำอางจากช่องทางออฟไลน์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่า

(1) ด้านทำเลที่ตั้ง โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มักจะให้ความสำคัญกับเรื่องความสะดวกในการเดินทางไปใช้บริการ ซึ่งอยู่ใกล้บ้าน อยู่ใกล้สถานที่ทำงาน อยู่ในแหล่งชุมชน มีที่จอดรถ เข้าออกสะดวก

(2) ด้านการออกแบบร้านและการจัดวางสินค้า พบว่ามีการจัดพื้นที่ภายในร้าน มีการจัดระเบียบเป็นหมวดหมู่แยกประเภทสินค้าได้ การจัดโชว์สินค้าสวยงาม สะดุดตา ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย โดยใช้เวลาเลือกเดินดูสินค้าเพลิน ๆ มีพนักงานให้คำแนะนำต่าง ๆ มีการตกแต่งภายในร้านมีความสว่าง สีที่ใช้ภายในร้านเสริมให้พื้นที่ให้มีความกว้างขวาง การตกแต่งภายนอกร้านมีจุดเด่น น่าสนใจ สามารถดึงดูดลูกค้าเข้ามาใช้บริการ

(3) ด้านราคา โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มักจะให้ความสำคัญกับเรื่องราคาคุ้มค่า ถูกใจ ราคานโยบายราคาเดียว

(4) ด้านความหลากหลายของประเภทสินค้า พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มักจะให้ความสำคัญกับเรื่องการนำเสนอสินค้าใหม่ ๆ ให้กับลูกค้าเสมอ ๆ มีการนำเสนอถึงคุณภาพของสินค้า มีสินค้าให้เลือกอย่าง

หลากหลาย และมีสินค้าครบตามความต้องการของลูกค้า

(5) ด้านการบริการลูกค้า พบว่ารู้สึกว่าทางร้านให้บริการที่สร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า พนักงานขายมีความสุภาพ ให้การต้อนรับที่ดีและมีการให้บริการเสริม เช่น บริการจัดส่งสินค้า

(6) ด้านส่วนประสมการสื่อสารการตลาด พบว่า พึงพอใจการมีช่วงจัดรายการส่วนลดแก่ลูกค้า มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการขายเข้าถึง

ข้อมูลด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อเครื่องสำอางช่องทางออนไลน์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่า

ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นว่าพึงพอใจมากที่มีช่องทางการชำระเงินที่หลากหลาย เช่น เก็บเงินปลายทาง, บัตรเครดิต/บัตรเดบิต, Mobile Banking, ชำระผ่าน ATM, โอน/ชำระผ่านบัญชีธนาคาร เป็นต้น รวมถึงมีความสะดวกในการเข้าใช้งานและพร้อมใช้งาน 24 ชั่วโมง ทำให้ผู้บริโภคเข้ามาเลือกซื้อสินค้า และสามารถเลือกการชำระเงินที่ผู้บริโภคสะดวก รวมถึงขั้นตอนการเลือกซื้อสินค้าและขั้นตอนการค้นหาสินค้าสะดวก ไม่ยุ่งยาก และมีการจัดส่งสินค้าครอบคลุมทุกพื้นที่และได้รับสินค้ารวดเร็วมีช่องทางในการติดต่อผู้ขาย ได้สะดวก มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเมื่อลูกค้ามีปัญหาสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว อาจเนื่องมาจากพนักงานได้รับการฝึกอบรมในการทำงาน ทำให้การบริการเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน

ปัจจัยด้านราคา พบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในด้านการระบุราคาสินค้าที่ชัดเจน ในทุกหมวดหมู่สินค้า มีราคาต่ำกว่าการซื้อผ่านช่องทางอื่น ๆ และเมื่อซื้อจำนวนมาก ราคาต่อชิ้นจะถูกลง และยังมีราคาค่าจัดส่งที่เป็นมาตรฐาน มีความ เหมาะสม

ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ พบว่ามีการจัดหมวดหมู่ของสินค้าที่ง่ายต่อการเลือกซื้อ ลักษณะภายนอกของแอปพลิเคชันมีความน่าสนใจและน่าเชื่อถือ เป็นที่รู้จักของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าออนไลน์ ภายในแอปพลิเคชันมีการแสดงรายละเอียดข้อมูลของผู้ขายที่ตรวจสอบได้ รูปของสินค้าที่จำหน่ายบนแอปพลิเคชันตรงกับสินค้าจริง และไม่มีป้ายโฆษณาขึ้นมารบกวนระหว่างการเลือกและสั่งซื้อสินค้า

ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด พบว่า มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายอย่างต่อเนื่อง เช่น แคมเปญหรือในเทศกาลต่าง ๆ และยังมีการแจกโค้ดส่วนลด การจัดส่งฟรี นอกจากนี้ยังมีการแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ข้อมูล การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ โดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผู้บริโภคไม่รู้สึกถึงความแปลกใหม่

ปัจจัยด้านบุคคล พบว่ามีช่องทางในการติดต่อผู้ขายได้สะดวก มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเมื่อลูกค้ามีปัญหาสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว พนักงานได้รับการฝึกอบรมในการทำงาน ทำให้การบริการเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความตั้งใจซื้อเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์และช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร สรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ด้านพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางทางออฟไลน์ของผู้บริโภคชาวไทยที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์ สถานที่ที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลนิยมซื้อเครื่องสำอางส่วนใหญ่ คือ ร้าน Boots และร้าน Watson โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์ที่กลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ คือเรื่องความสะดวกในการเดินทางไปใช้บริการอยู่ใกล้บ้าน อยู่ใกล้สถานที่ทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีส่วนประสมการค้าปลีก (Retail mix) ด้านทำเลที่ตั้ง (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2546) กล่าวว่า ทำเลที่ตั้งเป็นสิ่งที่ลูกค้าคำนึงถึงมากที่สุดเวลาที่จะซื้อสินค้า ทั้งนี้โดยทั่วไปแล้วผู้บริโภคล้วนแต่ต้องการความสะดวกในการซื้อหามากที่สุด ทำเลที่ตั้งที่อยู่ห่างไกลย่อมทำให้ผู้บริโภคได้รับความสะดวกน้อยลง ดังนั้นทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมของร้านค้าปลีก คืออยู่ใกล้ชุมชน ด้านการออกแบบร้านและการจัดแสดงสินค้า (Store Design and Display) : กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญกับการจัดวางสินค้าให้สวยงามเป็นหมวดหมู่มากที่สุด การตกแต่งร้านค้า การจัดวางสินค้าให้สวยงาม น่าเลือกซื้อ ลำดับถัดมาคือ การมีป้ายราคาสินค้าที่ชัดเจน รองลงมาคือ ด้านขนาดพื้นที่พอเหมาะ เดินหาสินค้าง่าย และด้านบรรยากาศการช้อปปิ้งที่สะท้อนภาพลักษณ์ลูกค้า มีผู้คนมาจับจ่ายเลือกซื้อกันเยอะ เป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งตรงกับงานวิจัยบางส่วนของ (ปัทมวรรณ เกื้อโกมลเดช, 2564) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาส่วนประสมการค้าปลีกของห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลที่มีความสัมพันธ์กับความจงรักภักดีของลูกค้า ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมการค้าปลีก ด้านการตกแต่งร้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นกับปัจจัยด้านการตกแต่งร้านโดยรวมในระดับมาก โดยผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นกับปัจจัยดังกล่าว คือ การตกแต่งร้านค้าต่าง ๆ ในห้างอย่างสวยงาม,การจัดตกแต่งร้านที่เน้นความสะดวกสบายขณะใช้บริการ, การตกแต่งและสร้างบรรยากาศที่สะท้อนภาพลักษณ์ของลูกค้า, การจัดวางและจัดเรียงสินค้าตามหมวดหมู่, การจัดแสดงสินค้าที่เน้นความสวยงาม และมีป้ายแสดงตำแหน่งวางสินค้าอย่างชัดเจน ด้านการบริการลูกค้า (Customer Service and Selling) : การมีทำเลที่ตั้งที่เข้าออกง่าย สะดวกสบาย และการมีที่จอดรถสะดวก เพียงพอต่อการมาใช้บริการเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีส่วนประสมการค้าปลีก (Retail mix) ด้านการให้บริการลูกค้า (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2546) กล่าวว่า การบริการที่จอดรถ (Car Parking) ร้านค้าควรจะอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าในเรื่องของที่จอดรถ

2. ด้านพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวไทยที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ใช้บริการในการซื้อเครื่องสำอางช่องทางออนไลน์ เพราะกลุ่มอินฟลูเอนเซอร์ด้านเครื่องสำอางแนะนำมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ PHAM et al. (2021) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของผู้มีอิทธิพลทางสังคมออนไลน์ต่อพฤติกรรมการซื้อของ Generation Z โดยพบว่า ปัจจัยด้านความรู้ความชำนาญส่งผลทางด้านบวกต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ ซึ่งความน่าเชื่อถือและความเชี่ยวชาญของผู้มีอิทธิพลไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้ผลกระทบสูงสุด ต่อพฤติกรรมการซื้อของชาวเวียดนามแต่ก็ยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค เนื่องจากความเชี่ยวชาญจะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริโภคเชื่อถือในตัวสินค้ามากขึ้น รองลงมาคือ ช่วยประหยัดเวลาในการซื้อสินค้า และความสะดวกไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง ไม่ต้องเสียเวลาหาที่จอดรถ และมีบริการจัดส่งถึงบ้าน แต่สาเหตุเบื้องลึกที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่เลือกใช้บริการในการซื้อเครื่องสำอางช่องทางออนไลน์ มาจากการไม่มีเวลาหรือไม่สามารถออกไปซื้อสินค้าทางช่องทางออฟไลน์ได้โดยช่องทางออนไลน์เป็นทางเลือกหนึ่งที่สร้างความสะดวกสบายในเรื่องนี้ ส่วนด้านทัศนคติ (attitudes) มองว่าร้านค้าออนไลน์เป็นทางเลือกที่น่าสนใจกว่าร้านค้าแบบดั้งเดิมทั้งด้านตราสินค้าและคุณภาพสินค้า และด้านการรับรู้ (perception) ผู้บริโภคมองว่าทำให้การดำเนินชีวิตง่ายขึ้น สะดวกสบายมากขึ้น มีการจัดส่งสินค้าให้ลูกค้า ซึ่งถือเป็นข้อได้เปรียบในการแข่งขันกับร้านค้ารูปแบบเดิมสอดคล้องกับ Yuan et al. (2016) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์แบบกึ่งมีส่วนร่วมทางสังคม ส่งผลกระทบต่อความเสมอภาคของลูกค้าในสังคมบริบทของสื่อโดยพบว่าปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์แบบกึ่งมีส่วนร่วมทางสังคมส่งผลทางด้านบวกต่อทัศนคติของผู้บริโภคต่อคุณค่าของตราสินค้า ซึ่งปัจจัยด้าน

ปฏิสัมพันธ์แบบกึ่งมีส่วนร่วมทางสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนคุณค่าตราสินค้าที่ทำให้ลูกค้าเกิดความสัมพันธ์กับแบรนด์และทำให้มีความภักดีและใช้ซ้ำอย่างต่อเนื่อง และยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Liu, J., et al (2022) ได้ศึกษาเรื่อง “ฉันจะซื้อสิ่งที่เพื่อนแนะนำ”: ผลกระทบของความสัมพันธ์แบบกึ่งมีส่วนร่วมทางสังคมความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพลและความนับถือตนเองต่อความตั้งใจในการซื้อ โดยพบว่าปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์แบบกึ่งมีส่วนร่วมทางสังคมส่งผลทางด้านบวกต่อทัศนคติของผู้บริโภคในการตั้งใจซื้อ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการประหยัดเวลาในการเดินทางไปซื้อสินค้า สามารถซื้อสินค้าทางออนไลน์ได้ตลอดเวลา โดยสามารถเปรียบเทียบราคาได้ ช่วยให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าได้ในราคาที่ถูกกว่าการซื้อจากร้านค้าปลีกทั่วไป การซื้อสินค้าออนไลน์สามารถเข้าถึงง่าย และสะดวกรวดเร็ว เข้าถึงได้ทุกที่ และตลอดเวลา ซึ่งผู้บริโภคที่มีความถี่ในการซื้อสินค้าออนไลน์เป็นประจำ สม่ำเสมอ จะเกิดความเชื่อมั่น และความเคยชิน ทำให้เกิดการใช้บริการซ้ำจึงมีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายอย่างต่อเนื่อง เช่น แคมเปญหรือในเทศกาลต่าง ๆ และยังมีการแจกโค้ดส่วนลด การจัดส่งฟรี นอกจากนี้ยังมีการแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ข้อมูล การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ โดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงอย่างสม่ำเสมอทำให้ผู้บริโภคไม่รู้สึกถึงความแปลกใหม่

สรุป

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความตั้งใจซื้อเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์และช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ ปัจจัยที่ส่งผลให้ซื้อเครื่องสำอางจากช่องทางออฟไลน์ จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มักจะให้ความสำคัญกับเรื่องความสะดวกในการเดินทางไปใช้บริการ ให้ความสำคัญกับด้านการออกแบบร้านและการจัดแสดงสินค้า (Store Design and Display) ส่วนปัจจัยที่ส่งผลให้ซื้อเครื่องสำอางจากช่องทางออนไลน์นั้นให้ความสำคัญกับอินฟลูเอนเซอร์เป็นหลัก การได้ส่วนลดและสะสมแต้มจากร้านค้าออนไลน์ทำให้น่าสนใจเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับ ความสะดวก เพราะไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง ไม่ต้องเสียเวลาหาที่จอดรถ และมีบริการจัดส่งถึงบ้าน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำหรับผู้ประกอบธุรกิจเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์จากการศึกษาเห็นได้ว่าปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกในการซื้อเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์ คือ ด้านทำเลที่ตั้ง ผู้ประกอบการควรกระจายร้านค้าให้ทั่วถึง ตามแหล่งที่อยู่อาศัย ย่านออฟฟิศ แหล่งชุมชนในห้างสรรพสินค้า เพื่อความสะดวกในการเดินทางไปใช้บริการ รวมถึงจัดหาสินค้าให้มีความหลากหลาย ครบถ้วนตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละพื้นที่นั้น ๆ เพราะผู้บริโภคยุคปัจจุบันมีพฤติกรรมการจับจ่ายสินค้าแตกต่างกัน และมักจะเน้นความสะดวกด้านเวลาเป็นหลักนอกจากนั้น ควรสร้างบรรยากาศในร้าน เพื่อให้ผู้บริโภครู้สึกสนุกสนาน ผ่อนคลายในการเลือกเดินดูสินค้า มีพนักงานให้คำแนะนำ สร้างประสบการณ์ในการเดินเลือกซื้อสินค้า เพราะผู้บริโภคมองว่าการมาเลือกซื้อเครื่องสำอางช่องทางออฟไลน์นั้น เป็นการสร้างความผ่อนคลายอย่างหนึ่ง

1.2 สำหรับผู้ประกอบธุรกิจเครื่องสำอางช่องทางออนไลน์ จากการศึกษาเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซื้อเครื่องสำอางช่องทางออนไลน์ เพราะได้รับอิทธิพลจากอินฟลูเอนเซอร์ที่มาแนะนำการแต่งหน้า การบำรุงผิวหน้าเป็นอันดับต้น ๆ และไม่อยากเสียเวลาในการออกไปซื้อสินค้า เสียเวลาหาที่จอดรถ

จึงต้องการความสะดวกในการซื้อสินค้าเพราะช่องทางออนไลน์มีบริการจัดส่งถึงบ้าน รวมถึงการได้ส่วนลดและแต้มสะสมคะแนนจากร้านค้าออนไลน์อย่างต่อเนื่องอีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งถัดไป

2.1. เนื่องจากครั้งนี้ผู้วิจัยควรทำการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพและกลุ่มตัวอย่างยังอาจไม่ครอบคลุมงานวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยเชิงปริมาณด้วยเพื่อเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

2.2. ผู้วิจัยควรทำการศึกษาวิจัยในเขตพื้นที่อื่น ๆ นอกจากพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานครเพิ่มเติมหรือเจาะจงพื้นที่ในเขตใดเขตหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อเครื่องสำอางของผู้บริโภคในแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

ปัทมวรรณ เกื้อโกมลเดช. (2564). การศึกษาส่วนประสมการค้าปลีกของห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลที่มีความสัมพันธ์กับความจงรักภักดีของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทยออนไลน์ (2559). E-Commerce เนื้อหอม รายใหญ่รุกหนัก SME เร่งปรับตัว. K SME Analysis,” เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2559 จาก http://www.thansettakij. com/content/118867.

ศิริอุมา ศิริกาญจนวงษ์. (2560). รูปแบบการนำเสนอ Content Marketing และความตั้งใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านช่องทางอินสตาแกรม. สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต. วิทยาลัยการจัดการ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. 2546. การบริหารการตลาด. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา.

Baker Qureshi, et al. (2019). The impact of social media on impulse buying behaviors in Hyderabad Sindh Pakistan. International Journal of Entrepreneurial Research. 2(2), 8-12.

Kemp, L., et al. (2022). Climate endgame: Exploring catastrophic climate change scenarios. Proceedings of the National Academy of Sciences. 119(34), e2108146119**.**

Liu, J., et al. (2022). Heat exposure and cardiovascular health outcomes: a systematic review and meta-analysis. The Lancet Planetary Health. 6(6), 484-495.

Pham, T. H., et al. (2021). A deep learning framework for high-throughput mechanism-driven phenotype compound screening and its application to COVID-19 drug repurposing. Nature machine intelligence. 3(3), 247-257.

Yuan, H., et al. (2016). The traditional medicine and modern medicine from natural products. Molecules. 21(5), 559.

ปัจจัยกำหนดนวัตกรรมสังคมในกลุ่มสังคมสูงวัย: กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร

Determinants of social innovation in aging society: A case study of Bangkok

สมพงษ์ สุเมธกชกร
Sompong Sumetkotchkorn
จรูญ ชำนาญไพร
Jaroon Chamnanprai
เบญจฐา วัฒนกุล
Benjatha Wattanakul
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Bangkokthonburi University
E-mail: Sumet2020@yahoo.com

Received: 31 March 2025; Revised: 14 August 2025; Accepted: 14 August 2025

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับด้านพัฒนาการและการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาระดับการสร้างนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัยของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อศึกษาปัจจัยกำหนดนวัตกรรมสังคมในกลุ่มสังคมสูงวัย: กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญจากประชากรผู้สูงวัยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่พบได้ในเขตกรุงเทพมหานคร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับด้านพัฒนาการและการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อวิเคราะห์รายด้านการพัฒนาและการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย พบว่า มีค่าระดับมากทุกด้าน 2) ระดับการสร้างนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัยของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า มีค่าระดับมากทุกด้าน 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ตัวแปรการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาการด้านร่างกาย การพัฒนาการด้านสังคม และ การพัฒนาการด้านความความคิด มีอิทธิพลส่งผลต่อตัวแปรนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร

คำสำคัญ: นวัตกรรมสังคม, สังคมสูงวัย, กรุงเทพมหานคร

Abstract

This article aims to 1) study the level of development and problem solving of the elderly in Bangkok, 2) study the level of social innovation creation for the elderly society in Bangkok, and 3) study the factors affecting social innovation for the elderly society in Bangkok. The sample group of 400 people used the non-probability sampling method. It is a specific sampling from the elderly population aged 60 years and over found by chance (Purposive and Accidental Sampling). The data collection tools include mean, standard deviation and multiple regression analysis.

The research results found that 1) The overall level of development and problem-solving of the elderly in Bangkok was at a high level. When analyzing each aspect of development and problem-solving of the elderly, it was found that all aspects were at a high level. 2) The level of social innovation creation for the elderly society in Bangkok is at a high level overall. When analyzed in each aspect, it was found that the values were at a high level in every aspect. 3) Factors affecting social innovation for the aging society in Bangkok. Results of multiple regression analysis to predict factors affecting social innovation for the aging society in Bangkok. Results of multiple regression analysis to predict factors affecting social innovation for the aging society in Bangkok It was found that the variables of economic problem solving, physical development, social development, and cognitive development influence on the variables of social innovation for the elderly society in Bangkok.

Keywords: Social innovation, Aging society, Bangkok

บทนำ

จากการคาดการณ์ขององค์การสหประชาชาติ (United Nation) เกี่ยวกับโครงสร้างประชากรของโลก เชื่อว่าสังคมสูงวัยเป็นสถานการณ์ใหม่ที่โลกปัจจุบันกำลังเผชิญ โดยแต่ละประเทศกำลังก้าวเข้าสู่การปรับเปลี่ยนโครงสร้างสัดส่วนประชากรแต่ละช่วงวัย และยังคงแนวโน้มและมีทิศทางสัดส่วนของประชากรสูงวัยที่มีปริมาณประชากรเพิ่มขึ้นมากกว่าประชากรในวัยอื่นๆ โดยในปี พ.ศ.2561 เป็นปีแรกที่ประชากรโลก มีจำนวนประชากรสูงวัยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนประชากรมากกว่าเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี โดยประชากรสูงวัย คิดเป็นสัดส่วนต่อจำนวนประชากรโลกร้อยละ 9 ต่อมาในปี พ.ศ.2567 ประมาณการจำนวนประชากรผู้สูงวัยที่มีอายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรโลกที่มีจำนวนทั้งสิ้น 7,600 ล้านคนและคาดว่าจะมีจำนวน 8,600 ล้านคนในปี พ.ศ.2573 (United Nations, 2025 และ รุ่งนภา เทพภาพ, 2565)

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนโครงสร้างประชากรเช่นเดียวกับอื่นๆ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศเยอรมันและอีกหลายประเทศในปัจจุบัน สำหรับประเทศไทย ในปี พ.ศ.2567 มีจำนวนประชากรอายุเกิน 60 ปี 14,027,411 คน มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดของประเทศสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ และเมื่อเทียบกับประชากรในวัยทำงานและวัยอื่นๆ ที่มีสัดส่วนลดลงส่งย่อมส่งผลต่อศักยภาพด้านแรงงานและผลผลิตรวมของประเทศ นอกจากนั้นผลที่ตามมาก่อให้เกิดปัญหาภาระเชิงคุณภาพของสังคมที่เกิดจาก ปัญหาด้านร่างกาย ปัญหาด้านจิตใจ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

นำมาซึ่งการเพิ่มขึ้นของรายจ่ายสวัสดิการของผู้สูงวัย อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสัดส่วนประชากรของประเทศ ซึ่งเรียกได้ว่ากำลังเข้าสู่โครงสร้างสังคมสูงวัยอย่างเต็มตัว ภาวะดังกล่าวล้วนเป็นสิ่งที่ผู้บริหารประเทศจำเป็นต้องให้ความสำคัญ โดยต้องมีเครื่องมือและนโยบายรองรับการแก้ปัญหาดังกล่าวที่จะตามมา

นวัตกรรมสังคม (Social Innovation) เป็นเครื่องมือที่สามารถช่วยพัฒนาและยกระดับผู้คนในสังคม เป็นแนวคิดที่ไม่เพียงแต่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการตามแนวคิด นวัตกรรม (Innovation) ในเชิงเศรษฐกิจดั้งเดิมที่ใช้ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและเศรษฐศาสตร์ก่อให้เกิดมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจเท่านั้นแต่นวัตกรรมสังคม ยังรวมถึงพัฒนากระบวนการใหม่ ๆ เพื่อยกระดับชีวิตการแทรกแซงและการแก้ปัญหาสังคม รวมถึงการเพิ่มความสามารถทางสังคม เป็นสิ่งใหม่ๆ ที่มีลักษณะกระบวนการทางความคิด การสร้างโอกาสใหม่ๆ ของสังคม จะพบว่านวัตกรรมสังคมมุ่งนำแนวคิดใหม่หรือกระบวนการจัดการความคิดใหม่มาใช้ให้เกิดประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วในรูปแบบใหม่เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจทั้งในรูปของนวัตกรรมความหมายเชิงแคบที่หมายถึงผลผลิตของความสำเร็จในลักษณะสิ่งประดิษฐ์ที่เกิดจากองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งสิ่งที่ต่อยอดของสิ่งประดิษฐ์ที่เกิดการเข้าถึงและเป็นที่ยอมรับของตลาดในลักษณะของผลิตภัณฑ์ใหม่ร่วมกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมทางสังคมที่ยอมรับในนวัตกรรมที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตลาดในเชิงเศรษฐกิจ Utterback (2004) รวมทั้งนวัตกรรมความหมายเชิงกว้างที่ขยายความถึงนวัตกรรมแนวคิด กระบวนการพัฒนาความคิดใหม่ การปฏิบัติใหม่ๆ ต่อผู้คนในสังคมและเกิดการยอมรับนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมนั้นๆ เนื่องจากเล็งเห็นประโยชน์จากนวัตกรรมเป็นสำคัญ ณัฐิวุฒิ สินสอนวรภัทร์ (2565) โดยมุมมองเริ่มต้นของนวัตกรรมมักเติบโตและพัฒนามาพร้อม ๆ ตลาดและเศรษฐกิจเนื่องจากการรับรู้ของคุณค่าและมูลค่าของนวัตกรรมโดยเฉพาะนวัตกรรมที่จับต้องได้ในลักษณะของผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ส่วนใหญ่เกิดจากเทคโนโลยีเพื่อสนองตอบความต้องการของตลาดที่เรียกว่านวัตกรรมทางเศรษฐกิจ Schumpeter (1982) ซึ่งแตกต่างจากนวัตกรรมทางสังคมที่มิได้มุ่งหวังผลในเชิงเศรษฐกิจทางการตลาด หากแต่นวัตกรรมสังคมมุ่งตอบสนองความต้องการกลุ่มคนในสังคมเพื่อให้ได้มาซึ่งการแก้ปัญหาของสังคมด้วยวิธีการแก้ปัญหาแบบใหม่หรือการสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะกระบวนการทางสังคมใหม่รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมใหม่ของสังคมเพื่อเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรที่กลุ่มคนในสังคมต้องการ รุ่งนภา เทพภาพ (2565)

ทฤษฎีแนวคิดนวัตกรรมทางสังคมถือเป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาช่วยแก้ปัญหาของระบบสังคมได้ในรูปแบบของกระบวนการในการพัฒนาชุมชนตามความต้องการของชุมชนเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่และกระบวนการใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมเฉพาะทาง ได้แก่ สังคมสูงวัยที่มีความต้องการเฉพาะตนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนโครงสร้างประชากรของประเทศไทยที่เข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดเป็นประเทศแรก ๆ ของภูมิภาค และเนื่องจากเป็นแนวคิดการสร้างแนวทางแก้ปัญหาหรือกระทั่งเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบสังคม หากแต่มีความแตกต่างในบริบทแนวคิดและความมุ่งเน้นที่แตกต่างกัน ในกรณีสังคมสูงวัยที่สามารถคาดการณ์ปัญหาและโอกาสที่คาดหวังของสังคมไทยที่อยู่ในช่วงวัยสูงวัยระดับ 3 ซึ่งสังคมสูงวัยขั้นสุดและต้องคาดการณ์บริบทสภาพแวดล้อมที่คาดว่าจะพบเจอปัญหา โดยอาศัยแนวคิดนวัตกรรมสังคมตามกรอบของ นิอะ โชอิ และวัตยจิต มะจุมดาร์ (Nia Choi Satyajit Maumdar) ที่ให้ความสำคัญในกรอบทางสังคมวิทยาและกรอบเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ โดยกรอบสังคมวิทยา คือ กรอบที่มุ่งสร้างนวัตกรรมสังคมเพื่อลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงระดับโครงสร้างสัดส่วนอายุประชากรที่ประเทศไทยที่ประสบในปัจจุบันเพื่อก่อให้เกิดเป็นการสร้างนวัตกรรมสังคมตามแนวคิดของ Murray, Caulier Grice and Mulgan (2010) อ้างถึงใน พิมพ์ประภา อมรกิจภิญโญ (2022) ที่มาจากการปัจจัยเบื้องต้นด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยที่มีอิทธิพลกระตุ้นให้เกิดเป็นนวัตกรรมสังคมเพื่อผู้สูงวัย ได้แก่ การพัฒนาการของผู้สูงวัย และ

การแก้ปัญหาในผู้สูงวัย ประชากรผู้สูงวัยของประเทศไทยได้เพิ่มระดับเป็นระดับ 3 คือ สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super aged society) คือ สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ) กรอบแนวคิดเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ (The Welfare Economics Perspective) มุ่งเน้นการพิจารณาศักยภาพของความใหม่ของนวัตกรรมที่สามารถเปลี่ยนคุณภาพชีวิตของสังคมทั้งในด้านปริมาณ และด้านคุณภาพชีวิตที่หมายถึงสุขภาพ ความมั่นคงของการงาน ชีวิตครอบครัว สิ่งแวดล้อม และความเท่าเทียมกันทางด้านเพศสภาพ ซึ่งเป็นคุณค่าที่กำหนดร่วมกันได้ของคนในสังคม โดยทั้งกรอบทางสังคมวิทยาและกรอบเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ ล้วนเป็นทฤษฎีแนวคิดที่ไม่ยึดติดกับเรื่องการตลาดและกำไรของกิจการ จะเน้นที่เฉพาะความจำเป็นของการตอบสนองความต้องการและความพอใจของสังคมโดยผลิตภัณฑ์และบริการซึ่งเป็นไปตามหลักคิดสินค้าสาธารณะ(Public goods) เป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับด้านพัฒนาการและการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับการสร้างนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัยของผู้สูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัยในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ให้ได้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างนวัตกรรมสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมของผู้สูงวัยในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตรายละเอียดของการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ กลุ่มประชากรสูงวัยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,271,758 คน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากประชากรผู้สูงวัยในเขตกรุงทพมหานคร ที่ทราบจำนวนประชากรแน่นอน จึงใช้ตารางสำเร็จรูปคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และจำแนกตามระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 โดยการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็นในการสุ่มตัวอย่าง (Nonprobability Sampling) โดยเป็นการสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) จากประชากรผู้สูงวัยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่พบได้ในเขตกรุงเทพมหานคร

3. ขอบเขตด้านพื้นที่และเวลา ได้แก่ ผู้สูงวัยที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานคร ในช่วงที่เก็บรวบรวมข้อมูล เดือนมกราคม - เดือนกุมภาพันธ์ 2568

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมผู้สูงวัยด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถาม 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะข้อมูลประชากรศาสตร์ ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับด้านพัฒนาการและการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย ใน เขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับ พัฒนาการและการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ การพัฒนาการด้านร่างกาย การพัฒนาการด้านความความคิด และการพัฒนาการด้านสังคม และตัวแปรการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย ได้แก่ การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และการแก้ปัญหาด้านความรู้ โดยลักษณะของ

แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) ที่กำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบได้ 5 ตัวเลือก คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการสร้างนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัยของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับ การสร้างแรงขับเคลื่อนแรงบันดานใจ การระดมความคิดเห็น การสร้างต้นแบบและการนำไปใช้ การทำให้เกิดความยั่งยืน การขยายผลในสังคมที่กว้างขึ้น และการสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) ที่กำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบได้ 5 ตัวเลือก คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแนะนำแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการเก็บข้อมูลจากเอกสารจากแหล่งข้อมูลได้แก่ เอกสารงานวิจัย บทความ หนังสือและตำรา ข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต

5.2 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามจากลุ่มตัวอย่าง 400 ชุด และมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม ดังนี้

- ศึกษาค้นคว้าและศึกษาเอกสาร ตำรา วิจัย บทความ และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของแบบสอบถาม
- ดำเนินการจัดลำดับความสำคัญของข้อคำถามวิจัย เรียบเรียงภาษา ความถูกต้อง ความชัดเจน และการใช้สำนวนภาษาให้เหมาะสมกับผู้ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้
- จัดนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการค้นคว้านำปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ในรูปแบบต่าง ๆ มาสร้างแบบสอบถามฉบับร่างสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

- ขั้นตอนกระบวนการการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาและนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดใกล้เคียง จำนวน 30 คน โดยการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation ซึ่งการยอมรับค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.721 - 0.772 ความสำเร็จของผู้ใช้บริการทางการเงินได้ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.551-0.682 ซึ่งสอดคล้องกับ Nunnally (1978) ได้นำเสนอว่าการทดสอบค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อเกิน 0.40 เป็นค่าที่ยอมรับได้ และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งการยอมรับมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง 0.760 - 0.762 และถือว่ามีคุณภาพในระดับดี

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ที่ใช้บรรยายข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับ การพัฒนาการและการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ตัวแปรการพัฒนาการของผู้สูงวัย ได้แก่ การพัฒนาการด้านร่างกาย การพัฒนาการด้านความความคิด และการพัฒนาการด้านสังคม และตัวแปรการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย ได้แก่ การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และการแก้ปัญหาด้านความรู้

2) ค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ที่ใช้บรรยายข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับ การสร้างแรงขับเคลื่อนแรงบันดานใจ การระดมความคิดเห็น การสร้างต้นแบบและการนำไปใช้ การทำให้เกิดความยั่งยืน การขยายผลในสังคมที่กว้างขึ้น และการสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม

3) การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression analysis) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมสังคมเพื่อผู้สูงวัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการและการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ตัวแปรการพัฒนาการของผู้สูงวัย ได้แก่ การพัฒนาการด้านร่างกาย การพัฒนาการด้านความความคิด และการพัฒนาการด้านสังคม และตัวแปรการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย ได้แก่ การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และการแก้ปัญหาด้านความรู้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาการผู้สูงวัย และการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร

การพัฒนาการและการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.การพัฒนาการด้านร่างกาย	3.95	0.61	มาก
2.การพัฒนาการด้านความความคิด	4.02	0.57	มาก
3.การพัฒนาการด้านสังคม	3.85	0.51	มาก
4.การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	3.87	0.58	มาก
5.การแก้ปัญหาด้านความรู้	3.88	0.59	มาก
รวม	3.91	0.52	มาก

จากตารางที่ 1 การวิจัยพบว่า การพัฒนาการและการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.91, S.D. = 0.52) และเมื่อวิเคราะห์รายด้านการพัฒนาและการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย พบว่า มีค่าระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก สูงที่สุด ได้แก่ การพัฒนาการด้านความคิด มีค่าเฉลี่ย 4.02 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 รองลงมา ได้แก่ การพัฒนาการด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ย 3.95 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 ลำดับต่อมา ได้แก่ การแก้ปัญหาด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.88 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.59 ลำดับถัดมา ได้แก่ การพัฒนาการด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ย 3.87 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58 และลำดับสุดท้าย ได้แก่ การพัฒนาการด้านสังคม มีค่าเฉลี่ย 3.85 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.51

2. ผลวิเคราะห์ระดับการสร้างนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัยของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ การสร้างแรงขับเคลื่อนแรงบันดานใจ การระดมความคิดเห็น การสร้างต้นแบบและการนำไปใช้ การทำให้เกิดความยั่งยืน การขยายผลในสังคมที่กว้างขึ้น และการสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการสร้างนวัตกรรมสังคมสูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร

การสร้างนวัตกรรมสังคมสูงวัย	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.การสร้างแรงขับเคลื่อนแรงบันดานใจ	4.01	0.58	มาก
2.การระดมความคิดเห็น	4.03	0.65	มาก

3.การสร้างต้นแบบและการนำไปใช้	3.87	0.59	มาก
4.การทำให้เกิดความยั่งยืน	3.92	0.51	มาก
5.การขยายผลในสังคมที่กว้างขึ้น	3.95	0.48	มาก
6.การสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม	4.05	0.53	มาก
รวม	3.97	0.50	มาก

ตารางที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า การสร้างนวัตกรรมสังคมสูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.97, S.D. = 0.50) และเมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า มีค่าระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก สูงที่สุด ได้แก่ การสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม มีค่าเฉลี่ย 4.05 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 รองลงมา ได้แก่ การระดมความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ย 4.03 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 ลำดับต่อมา ได้แก่ การสร้างแรงขับเคลื่อนแรงบันดานใจ มีค่าเฉลี่ย 4.01 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58 ลำดับถัดมา ได้แก่ การขยายผลในสังคมที่กว้างขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.95 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 ลำดับถัดมา ได้แก่ การทำให้เกิดความยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย 3.92 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.51 และลำดับสุดท้าย ได้แก่ การสร้างต้นแบบและการนำไปใช้ ค่าเฉลี่ย 3.87 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.59 และผลการวิเคราะห์ความถดถอยความสัมพันธ์ของข้อมูลพบค่า R^2 = .076, Sig = .001, Beta = .214, VIF = < 10 (ตัวแปรอิสระทุกตัว)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ตาราง 3 ผลการการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยตัวแปร	b	β	t	Sig
การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ (X_1)	.301	.152	4.754	.002
การพัฒนาด้านร่างกาย (X_2)	.251	.107	2.116	.014
การพัฒนาด้านสังคม (X_3)	.295	.112	2.421	.000
การพัฒนาด้านความคิด (X_4)	.325	.284	5.581	.057
ค่าคงที่	.354		1.564	.025

ตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัย ประกอบด้วยตัวแปร 4 ตัวแปร ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัยได้แก่ การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาการด้านร่างกาย การพัฒนาการด้านสังคม และ การพัฒนาการด้านความความคิด อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 สามารถแสดงในรูปสมการคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ $Y = .354 + .301X_1 + .251X_2 + .295X_3 + 325X_4$

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยกำหนดนวัตกรรมสังคมในกลุ่มผู้สูงวัย: กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยนำประเด็นข้อค้นพบสำคัญนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการวิจัยระดับการพัฒนาการและการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า การพัฒนาการด้านความคิด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ผู้สูงวัยที่มีวัยวุฒิการไตร่ตรองความเป็นผู้ใหญ่ จึงตระหนักประเด็ดด้านความคิดเป็นสำคัญ รองลงมา ได้แก่ การพัฒนาการด้านร่างกาย เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามคือผู้สูงวัยพัฒนาการด้านร่างกายจึงเป็น

สิ่งที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสนใจเนื่องจากการปัญหาส่วนใหญ่ของผู้สูงวัยมักเกิดจากสภาพร่างกายที่ถดถอยตามวัยที่เพิ่มสูงขึ้น หากได้รับการส่งเสริมด้านการพัฒนาด้านร่างกายซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดนวัตกรรมทางสังคมด้านเศรษฐศาสตร์สวัสดิการที่ใช้เป็นกรอบการวิจัยในครั้งนี้ ที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพของผู้สูงวัย สอดคล้องกับ ฉัตรศิริ วิภาวิน และคณะ (2022) เรื่อง การศึกษาความต้องการด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลขี้เหล็กและสลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนั้นการแก้ปัญหาด้านความรู้ ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญ อาจเนื่องจากความเข้าใจในการต้องอาศัยองค์ความรู้ในการแก้ปัญหาโครงสร้างประชาชนในปัจจุบันที่สัดส่วนผู้สูงวัยกำลังเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับสัดส่วนประชากรวัยทำงาน สอดคล้องกับ พิมพ์ประภา อมรกิจภิญโญ, และคณะ (2022) รวมทั้งการพัฒนาการด้านเศรษฐกิจ ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลประทบต่อการอยู่ดีกินดีของผู้สูงวัย

2. ผลการวิจัยระดับการสร้างนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัยของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทางสังคมวิทยาของ นิอะ โชอิ และ สัตยจิต มะจุมดาร์ (อ้างถึงใน สุนทร คุณชัยมัง, 2015) ที่ระบุว่าการเปลี่ยนแปลงระดับโครงสร้างประชากรของประเทศยอมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ก่อให้เกิดนวัตกรรมสังคมเพื่อแก้ปัญหาให้กับผู้สูงวัยในที่สุด ส่วนตัวแปร การสร้างแรงขับเคลื่อนแรงบันดานใจ การระดมความคิดเห็น การสร้างต้นแบบและการนำไปใช้ การทำให้เกิดความยั่งยืน การขยายผลในสังคมที่กว้างขึ้น และการสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม ต่างมีค่าระดับมากในการสร้างนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัย สอดคล้องกับแนวคิดของ Murray และคณะ (2010) ถึงขั้นตอนกระบวนการสร้างนวัตกรรมสังคม 6 ขั้นตอนเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาโดยการสร้างนวัตกรรมสังคมขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาผลกระทบของประเทศไทยที่ก้าวสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ เนื่องจากการมีประชากรสูงวัยอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ

3. ผลการวิจัยความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัย ประกอบด้วยตัวแปร 4 ตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัยได้แก่ การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาการด้านร่างกาย การพัฒนาการด้านสังคม และการพัฒนาการด้านความความคิด เป็นไปตามแนวคิดการพัฒนาผู้สูงวัยที่ยืนยันการพัฒนาด้านในด้านต่างๆ ถึงการยอมรับในนวัตกรรมของผู้สูงวัย สอดคล้องกับ ทฤษฎีและการปฏิบัติการของนวัตกรรมสังคม ของสุนทร ชัยมัง (2560) ที่เชื่อว่านวัตกรรมสังคมมีลักษณะที่ไม่หยุดนิ่งมุ่งที่จะแก้ไขปัญหาของสังคม โดยเฉพาะตามกรอบเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ (The Welfare Economics Perspective) ที่นวัตกรรมเพื่อสังคมจะถูกพิจารณาด้วยเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของสังคมให้ดีขึ้นทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ซึ่งหมายถึงคุณภาพชีวิตที่เกี่ยวกับการพัฒนาด้านสุขภาพ ด้านร่างกาย ด้านความคิด และด้านสังคม ซึ่งเป็นคุณค่าที่กำหนดร่วมกันของคนในสังคม อีกทั้งสอดคล้องกับ ณัฐิวุฒิ สินสอนวรภัทร (2565) เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับนวัตกรรมหุ่นยนต์ดูแลผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยอิทธิพลทางสังคมของผู้สูงอายุจะสอดคคล้องกับนวัตกรรมที่เชื่อมโยงการดำเนินชีวิตและส่งผลต่อความคาดหวังในประสิทธิภาพที่ผู้สูงวัยคาดหวังได้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในด้านร่างกายจากนวัตกรรมแต่มุ่งเน้นเงื่อนไขที่ต้องให้ความรู้ความเข้าใจที่เกิดจากการประชาสัมพันธ์แก่สังคมสูงวัยที่เพียงพอ

องค์ความรู้ใหม่

เมื่อประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย นวัตกรรมเพื่อสังคมสูงวัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศไปพร้อมๆกับการแก้ปัญหาโครงสร้างของประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะนอกจากจะช่วยพัฒนากลุ่มผู้สูงวัยให้มีความพร้อมในการทำหน้าที่ที่แตกต่างจากสถานะวัยทำงานเดิมสู่สถานะผู้สูงวัยพร้อมกับการแก้ปัญหาให้ผู้สูงวัยได้ด้วย นวัตกรรมสังคมสูงวัย ที่ถูกกำหนดจากปัจจัยด้านการพัฒนาการ ได้แก่ การพัฒนา

ด้านร่างกาย การพัฒนาการด้านความความคิด การพัฒนาการด้านสังคม และปัจจัยในการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย ได้แก่ การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และการแก้ปัญหาด้านความรู้

สรุป

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับด้านพัฒนาการและการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อวิเคราะห์รายด้านการพัฒนาและการแก้ปัญหาของผู้สูงวัย พบว่า มีค่าระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก สูงที่สุด ได้แก่ การพัฒนาการด้านความคิด รองลงมา ได้แก่ การพัฒนาการด้านร่างกาย ลำดับต่อมาได้แก่ การแก้ปัญหาด้านความรู้ มี ลำดับถัดมา ได้แก่ การพัฒนาการด้านเศรษฐกิจ และลำดับสุดท้าย ได้แก่ การพัฒนาการด้านสังคม

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการสร้างนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัยของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า มีค่าระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก สูงที่สุด ได้แก่ การสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม รองลงมา ได้แก่ การระดมความคิดเห็น ลำดับต่อมา ได้แก่ การสร้างแรงขับเคลื่อนแรงบันดานใจ ลำดับถัดมาได้แก่ การขยายผลในสังคมที่กว้างขึ้น ลำดับถัดมาได้แก่ การทำให้เกิดความยั่งยืน และลำดับสุดท้าย ได้แก่ การสร้างต้นแบบและการนำไปใช้

3. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ตัวแปรการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาการด้านร่างกาย การพัฒนาการด้านสังคม และ การพัฒนาการด้านความความคิด มีอิทธิพลส่งผลต่อตัวแปรนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ผู้บริหารระดับนโยบายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลบริหารประเทศ สามารถนำรูปแบบการแก้ปัญหาโครงสร้างประชากร ด้วยการสร้างนวัตกรรมสังคมขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาผลกระทบของประเทศไทยที่ก้าวสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ในปัจจุบันที่ยังรอการแก้ปัญหาของประเทศอยู่ อันเนื่องจากการมีประชากรสูงวัยอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งคือการเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super aged society) หรือ เป็นประเทศที่มีจำนวนผู้สูงวัยอย่างสมบูรณ์ ในส่วนของภาคเอกชนแม้ว่าเป้าหมายจะมุ่งไปที่ตลาดและการทำกำไรแต่การแก้ปัญหาโครงสร้างประชากรสูงวัยนับเป็นปัญหาส่วนรวมที่หากภาคเอกชนไม่ปล่อยให้ภาครัฐแก้ปัญหาเพียงลำพังและร่วมมือผลักดันให้นวัตกรรมสังคมเพื่อผู้สูงวัยก่อเกิดขึ้นในสังคมผลลัพธ์รวมของประเทศที่ตามมาย่อมสะท้อนกลับสู้ภาคเอกชนในที่สุด

2) ในเชิงกลุ่มคนสังคมในระดับอื่นที่มิใช่สังคมสูงวัยก็สามารถในแนวคิด การสร้างนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมวัยนั้น ๆ เช่น สังคมวัยทำงาน หรือสังคมวัยก่อนเกษียรการทำงานที่อาจมีปัญหาเกิดขึ้นได้ในอนาคตก็สามารถใช้รูปแบบการสร้างนวัตกรรมสังคมเพื่อให้เหมาะสมกับการแก้ปัญหาของแต่ละสังคมที่แตกต่างได้โดยใช้สมการตัวแปรสร้างแรงขับเคลื่อนแรงบันดาลใจ การระดมความคิดเห็น การสร้างต้นแบบและการนำไปใช้ การทำให้เกิดความยั่งยืน การขยายผลในสังคมที่กว้างขึ้น และการสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคมอื่น ๆ ได้เช่นกัน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่ความคิดเห็นจากประชากรกลุ่มสังคมสูงวัยซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงในกรณีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยในปัจจุบัน แต่สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป อาจเพิ่มกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มผู้สูงวัยเพิ่มเข้ามาในกลุ่มตัวอย่าง เช่น กลุ่มสังคมก่อนเป็นผู้สูงวัย หรือกลุ่มสังคมใกล้วัยเกษียรซึ่งถือเป็นกลุ่มสังคมที่ใกล้เคียงกับประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้และอาจส่งผลต่อผลการวิจัยในรูปแบบที่แตกต่างสำหรับงานวิจัยในครั้งต่อไป

2) ปัจจัยกำหนดนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัย ตัวแปรปัจจัยการพัฒนาการด้านสังคม และตัวแปรการสร้างต้นแบบและการนำไปใช้ ต่างมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำในการกำหนดนวัตกรรมสังคมสูงวัย ดังนั้นทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจึงไม่ควรละเลยตัวแปรดังกล่าวแต่ควรที่จะหามาตรการหรือวิธีการเพื่อให้ประชากรสูงวัยเห็นความสำคัญของตัวแปรการพัฒนาการด้านสังคม และการสร้างต้นแบบและการนำไปใช้เพื่อเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งขึ้นของนวัตกรรมสังคมเพื่อสังคมสูงวัย

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรศิริ วิภาวิน และ นันทิยา เรือนกองเงิน. (2565) การศึกษาความต้องการด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลขี้เหล็กและสลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารราชภัฏเชียงใหม่. 23(1), 127-133.

นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2566). นวัตกรรมการจัดการภาครัฐกับกระบวนทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 4(1). 63-77.

พิมพ์ประภา อมรกิจภิญโญ (2565). นวัตกรรมทางสังคมเพื่อคุณภาพชีวิต. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย. 4(2), 279-286.

รุ่งนภา เทพภาพ. (2565). นวัตกรรมทางสังคมรองรับสังคมสูงอายุ: ประสบการณ์ของภาคสังคมไทย. ลำปาง: ศูนย์ลำปาง.

ณัฐิวุฒิ สินสอนวรภัทร. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับนวัตกรรมหุ่นยนต์ดูแลผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุนันท์ สีพาย และคณะ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 16(4). 148-156.

สุนทร คุณชัยมัง. (2560). ทฤษฎีและการปฏิบัติของนวัตกรรมสังคม. วารสารนวัตกรรมสังคม. 1(1), 14-29.

Schumpeter, Joseph A. (1975). Capitalism: Socialism and democracy. New York: Harper and Row.

Utterback, J. M. (2004). The Dynamics of Innovation. Educause Review. 39 (1), 42-51.

United Nations. (2025). Department of Economic and Social Affairs. UN Website. Retrieved March 23, 2015 from https://www-un-org.

การบริหารสินทรัพย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Asset management that affects profit quality Industrial product group in the Stock Exchange of Thailand

สุภาพร รัตนวิสุทธิ์
Suparporn Rattanavisut
นฤมล สุทธิธรรม
Narruman Suttithom
วสันต์ ลิ้นจี่
Wasan Linjee
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Bangkokthonburi University
E-mail:pimson_64@hotmail.com

Received: 31 March 2025; Revised: 24 July 2025; Accepted: 11 August 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอัตราส่วนทางการเงิน กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาคุณภาพกำไร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ3) เพื่อวิเคราะห์การบริหารสินทรัพย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 268 บริษัท ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยที่ใช้ศึกษาคือ แบบสำรวจข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย งบการเงิน แบบรายงานประจำปี และแบบฟอร์ม 56-1 ที่แสดงในเว็ปไซต์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สถิติที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) อัตราส่วนทางการเงิน ประกอบด้วย อัตราหมุนของสินทรัพย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.696 อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 22.146 อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 7.195 และอัตราหมุนเวียนเจ้าหนี้การค้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 13.096 2) คุณภาพกำไร ประกอบด้วย อัตรากำไรขั้นต้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.814 อัตรากำไรสุทธิ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.6834 และอัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.7018 3) อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ มีค่าเท่ากับ .171 ซึ่งเป็นค่าลบ สามารถแปลผลได้ว่า อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ มีความสัมพันธ์กับอัตรากำไรขั้นต้น (GPM) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

คำสำคัญ: การบริหารสินทรัพย์, คุณภาพกำไร, สินค้าอุตสาหกรรม

Abstract

This article aims to 1) study the financial ratios of industrial product groups in the Stock Exchange of Thailand, 2) study the quality of profits of industrial product groups in the Stock Exchange of Thailand, and 3) analyze the asset management that affects the quality of profits of industrial product groups in the Stock Exchange of Thailand. The sample group consists of 268 companies. Purposive sampling was used. The study used secondary data surveys, consisting of financial statements, annual reports, and Form 56-1 displayed on the Stock Exchange of Thailand website. The statistics used in this study include mean, standard deviation, maximum, minimum, multiple regression analysis, and Pearson product moment correlation coefficient analysis.

Major Findings found that 1) Financial ratios consisted of asset turnover with an average of 1.696, trade receivable turnover with an average of 22.146, inventory turnover with an average of 7.195, and trade payable turnover with an average of 13.096, 2) Profit quality consisted of gross profit margin with an average of 4.814, net profit margin with an average of 2.6834, and return on assets with an average of 4.7018, 3) Inventory turnover was .171, which is negative. It can be interpreted that inventory turnover is related to gross profit margin (GPM) and has an inverse relationship.

Keywords: Asset management, Profit quality, Industrial product

บทนำ

ตามสภาวการณ์ทางเศรษฐกิจถดถอย ณ ปัจจุบัน ผู้ประกอบการทั้งรายใหญ่และรายย่อยต่างมีจุดมั่งหมายเพื่อให้ธุรกิจอยู่รอด โดยมีการตั้งเป้าหมายเพื่อมุ่งหวังบรรลุผลสำเร็จ และมีผู้บริหารหลายกิจการต่างให้ความสำคัญกับการปรับตัว พีรวัส หนูเกตุ และ จตุรภัทร จันทร์ทิตย์ (2566) กล่าวว่า กลยุทธ์การปรับตัวถือว่าเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถรับมือได้อย่างมี ประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีความผันผวนและความเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็ว การปรับตัวจึงเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยขับเคลื่อนและปรับปรุงกลไกการดำเนินธุรกิจให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ต่าง ๆ เช่น วิกฤติเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ภาวะการหยุกชะงัก (Digital Disruption)

จากการเปลี่ยนแปลที่ไม่หยุดนิ่งผู้ประกอบการจึงต้องให้ความสำคัญด้านการบริหารกิจการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และการบริหารทรัพย์สินก็เป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่สามารถช่วยให้กิจการลดต้นทุน และลดค่าใช้จ่ายได้ สุวัฒน์ กันภูมิ และคณะ (2564) กล่าวว่า การบริหารทรัพย์สิน (Asset Management) จุดประสงค์ของการบริหารทรัพย์สินคือ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากการ ใช้ทรัพย์สินที่มีอยู่ โดยการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายโดยรวม การสำรวจสถานะของทรัพย์สินที่มีอยู่ และการลดความต้องการของทรัพย์สินใหม่ที่ไม่จำเป็น ผ่านการวางแผนที่เป็นระบบ และ จำเรียง จันทรประภา (2553) อธิบายเพิ่มเติม

ว่าทรัพย์สินตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Asset โดยอธิบายไว้ ดังนี้ ทรัพย์สิน หมายถึง รายการของวัตถุทั้งที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่างที่ถือครองได้ ซึ่งมีมูลค่าเป็นเงิน ทรัพย์สิน แบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ทรัพย์สินมีตัวตน (Tangible Assets) เช่น โรงงาน เครื่องจักร ที่ดิน สินค้าบริโภคถาวร ทรัพย์สินทาง การเงิน (Financial Assets) เช่น เงินตรา ธนบัตร หุ้น พันธบัตร ทรัพย์สินไม่มีตัวตน (Intangible Assets) เช่น เครื่องหมายการค้า (Trade-mark) ค่าความนิยม (Goodwill) ของสินค้าหรือกิจการทรัพย์สินทางปัญญา และผลการศึกษาของ สุวัฒน์ กันภูมิ และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารทรัพย์สินของรัฐวิสาหกิจไทย สามารถสรุได้ว่า การบริหารทรัพย์สินเริ่มตั้งแต่การวางแผนกำหนดความต้องการ การจัดหา การควบคุมและการบำรุงรักษา และการจำหน่ายทรัพย์สิน กระบวนการเหล่านี้จะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการ พัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรเพื่อการหารายได้ และการเพิ่มมูลค่าของทรัพย์สินในการทำให้การดำเนินงาน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กรได้

จากการศึกษาผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญและได้ทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารสินทรัพย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” เพื่อพิสูจน์สมมติฐานว่าการบริหารสินทรัพย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร และสามารถนำผลการศึกษานี้เป็นแนวทางการบริการคุณภาพสินทรัพย์ และสามารถเป็นแนวทางในการบริหารของผู้ประกอบการอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตราส่วนทางการเงิน กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาคุณภาพกำไร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์การบริหารสินทรัพย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการศึกษาการบริหารสินทรัพย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทางการเงิน รายงานทางการเงิน และแบบฟอร์ม 56-1 ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2566 รวมทั้งสิ้น 3 รอบระยะเวลาบัญชี

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2566 กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ตั้งแต่ปีรอบยะเวลาบัญชี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2566 รวมทั้งสิ้น 3 ปี รอบระยะเวลาบัญชี

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยในครั้งนี้ คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ตั้งแต่ปีรอบยะเวลาบัญชี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2566 รวมทั้งสิ้น 3 ปีรอบระยะเวลาบัญชี โดยจำนวนรวมทั้งสิ้น 268 บริษัท เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวิจัยให้เกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์องงานวิจัย

2. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ศึกษาคือ แบบสำรวจข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย งบการเงิน แบบรายงานประจำปี และ แบบฟอร์ม 56-1 ที่แสดงในเว็ปไซต์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม

3. การรวบรวมข้อมูล

ทำการรวบรวมข้อมูลข้อมูลทุติยภูมิ และแปลผลข้อมูล ประกอบด้วย ตัวแปรต้น คือ อัตราหมุนของสินทรัพย์(TAT) อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า (TL) อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ (TM) และ อัตราหมุนเวียนเจ้าหนี้การค้า (TD) และตัวแปรตาม คือ อัตรากำไรขั้นต้น (GPM) อัตรากำไรสุทธิ (NPM) และอัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) นำข้อมูลที่ได้มาทำการจัดเรียบเรียง และแปลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการการวิเคราะห์ข้อมูล

4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยสถิติขั้นพื้นฐานค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum)เพื่อสรุปลักษณะรูปแบบของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

4.2 การวิเคราะห์ถดถอย (Regression Analysis) เพื่อหาสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระในการพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยรูปแบบสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

4.3 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อทดสอบระดับความสัมพันธ์และทิศทางระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการบริหารสินทรัพย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้วิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาอัตราส่วนทางการเงิน กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีผลตามตารางที่ 2

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินด้วยสถิติเชิงพรรณนา

	Mean	S.D.
อัตราหมุนของสินทรัพย์ (TAT)	1.696	8.562
อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า (ART)	22.146	111.818
อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ (IT)	7.195	6.957
อัตราหมุนเวียนเจ้าหนี้การค้า (TD)	13.096	19.380
		N=268

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยทางการเงินด้วยสถิติเชิงพรรณนา พบว่า อัตราหมุนของสินทรัพย์ (TAT) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.01 ค่าสูงสุดเท่ากับ 104.12 ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.696 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 8.562 อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า (ART) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ .01 ค่าสูงสุดเท่ากับ 1318.46ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 22.146 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 111.818 อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ (IT) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ .01 ค่าสูงสุดเท่ากับ 52.26 ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 7.195 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 6.957 อัตราหมุนเวียนเจ้าหนี้

การค้า (TD) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ .01 ค่าสูงสุดเท่ากับ 180.72 ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 13.096 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 19.380

2. เพื่อศึกษาคุณภาพกำไร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีผลตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์คุณภาพกำไรด้วยสถิติเชิงพรรณนา

	Mean	S.D.
อัตรากำไรขั้นต้น(GPM)	4.814	85.033
อัตรากำไรสุทธิ (NPM)	2.6834	13.749
อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA)	4.7018	8.647
		N=268

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยทางการเงินด้วยสถิติเชิงพรรณนา พบว่า อัตรากำไรขั้นต้น(GPM) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ -822.06 ค่าสูงสุดเท่ากับ 42.49 ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.814 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 85.033

อัตรากำไรสุทธิ (NPM) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ -95.51 ค่าสูงสุดเท่ากับ 42.22 ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.6834 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 13.749

อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ -25.04 ค่าสูงสุดเท่ากับ 62.00ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.7018 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 8.647 สามารถอธิบายได้ว่ากิจการที่อยู่ในกลุ่มธุรกิจเกษตรมีผลตอบแทนจากการใช้สินทรัพย์เพื่อให้ผลกำไรเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ร้อยละ 4.8960

3. เพื่อวิเคราะห์การบริหารสินทรัพย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีผลตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณอัตราส่วนทางการเงินกับคุณภาพของกำไร อัตรากำไรขั้นต้น

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	17.733	8.301		2.136	.034
	TAT	.146	.605	.015	.241	.810
	TL	.010	.046	.013	.208	.836
	TM	-2.082	.744	-.170	-2.797	.006
	TD	.122	.268	.028	.454	.650

R=.174[a], R Square=.030, Adjusted R Square=.030(R^2), Std. Error of the Estimate=84.36255, F=2.065, Sig=.086[b]

a. Dependent Variable: **GPM**

b. Predictors: (Constant), **TD**, **TAT**, **TM**, **TL**

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณปัจจัยทางการเงิน พบว่า ผลวิเคราะห์ตัวแปรต้น อัตราหมุนของสินทรัพย์ (TAT) อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า (ART) อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ (IT) อัตราหมุนเวียนเจ้าหนี้การค้า (TD) และตัวแปรตามอัตรากำไรขั้นต้น (GPM) อธิบายผลได้ดังนี้ ปัจจัยทางการเงินมีค่าเท่ากับ 0.174 (R=.174[a]) มีความเป็นไปได้ของการพยากรณ์เมื่อตัวแปรทั้งหมดรวมกันมีค่าเท่ากับ 0.030 (R Square=.030) หมายถึงตัวแปรต้นที่นำมาศึกษา ได้แก่ อัตราหมุนของสินทรัพย์ (TAT) อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า (ART) อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ (IT) อัตราหมุนเวียนเจ้าหนี้การค้า (TD) และตัวแปรตามอัตรากำไรขั้นต้น (GPM) สามารถอธิบาย อัตราส่วนทางการเงิน ร้อยละ 3.0 ซึ่งส่วนที่เหลือ ร้อยละ 97.0 นั้นเกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาศึกษา ส่วนความคลาดเคลื่อนมาตรฐานโดยประมาณเท่ากับ 84.363 เป็นค่าประมาณของปัจจัยทางการเงินกับข้อมูลเบี่ยงเบนตัวแบบ

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณพบว่า อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ (IT) มีความสัมพันธ์กับอัตรากำไรขั้นต้น (GPM) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จากนั้นนำตัวแปรทั้งสองทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางใด และมีความสัมพันธ์มากหรือน้อย

ตารางที่ 4 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ตัวแปรอิสระอัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) และ ตัวแปรตาม มูลค่าหุ้นตามบัญชี (NAV)

Correlations

		ROA	NAV
TM	Pearson Correlation	1	-.171**
	Sig. (2-tailed)		.005
	N	268	268
GPM	Pearson Correlation	-.171**	1
	Sig. (2-tailed)	.005	
	N	268	268

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

จากตารางที่ 4 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ตัวแปรอิสระอัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ (IT) และ ตัวแปรตาม อัตรากำไรขั้นต้น (GPM) พบว่า อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ (IT) มีค่าเท่ากับ .171 ซึ่งเป็นค่าลบ สามารถแปลผลได้ว่า อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ (IT) มีความสัมพันธ์กับอัตรากำไรขั้นต้น (GPM) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่อง การบริหารสินทรัพย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สามารถนำมาอภิปลายได้ดังนี้

1. อัตราส่วนทางการเงิน กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วย อัตราหมุนของสินทรัพย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.696 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 8.562 กิรติ ชาวสามทอง และธนภณ วิมูลอาจ 2567 ได้ทำการศึกษา พบว่า อัตราส่วนทางการเงินต่ออัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญในหมวดธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร ส่งผลกระทบเชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญในหมวดธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเมื่อบริษัทมีความสามารถในการชำระดอกเบี้ยอยู่ในเกณฑ์ดีและสินทรัพย์ถาวรของบริษัทมีการหมุนเวียนดี ทำให้มีความน่าเชื่อถือของบริษัทมีมากขึ้น นักลงทุนจึงมีความต้องการที่จะเข้ามาลงทุน ส่งให้ราคาหลักทรัพย์สูงขึ้นตามไปด้วย อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 22.146 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 111.818 ศุลีพร คำเครื่อง และ เบญจพร โมกขะเวส (2564) กล่าวว่าอัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้เป็นการวัดความสามารถเก็บเงินจากการขายเชื่อได้เร็วหรือช้า และในท้ายที่สุดลูกหนี้เหล่านั้นจะต้องมาชำระหนี้ตามเครดิตเทอมแก่ลูกหนี้ ซึ่งมีระยะเวลาค่อนข้างแน่นอน อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 7.195 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 6.957 และอัตราหมุนเวียนเจ้าหนี้การค้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 13.096 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 19.380

2. คุณภาพกำไร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วย อัตรากำไรขั้นต้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.814 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 85.033 สาริยา นวลถวิล (2562) กล่าวว่าอัตราส่วนนี้แสดงให้เห็นถึงนโยบายการกำหนดราคาของสิ้นค้าหรือบริการของกิจการว่าเหมาะสมกับต้นทุนขายหรือไม่ และยังหมายถึงประสิทธิภาพในการทำกำไรของกิจการอีกด้วย อัตรากำไรสุทธิ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.6834 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 13.749 สาริยา นวลถวิล (2562) กล่าวว่า อัตราส่วนนี้แสดงให้เห็นถึงกำไรสุทธิของกิจการที่ได้หักต้นทุน ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ดอกเบี้ย และภาษีแล้ว ทำให้สามมารถดูว่ากิจการสามารถบริหารงานให้เกินกำรได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ และอัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.7018 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 8.647

3. ผลการวิเคราะห์การบริหารสินทรัพย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ พบว่า ตัวแปรอิสระอัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ และ ตัวแปรตาม อัตรากำไรขั้นต้น และการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate พบว่า อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ มีค่าเท่ากับ .171 ซึ่งเป็นค่าลบ สามารถแปลผลได้ว่า อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ มีความสัมพันธ์กับอัตรากำไรขั้นต้น และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ซึ่ง Panida Galajak (2023) พบว่า อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ มีความสัมพันธ์กับอัตรากำไรขั้นต้นและมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม โดยอัตราส่วนหมุนเวียนสินค้าคงเหลือนี้ เป็นการวัดอัตราส่วนเปรียบเทียบยอดขายสุทธิกับสินค้าคงเหลือ ระยะเวลาขายสินเชื่อเฉลี่ย จำนวนวันที่กิจการเก็บหรือมีสินค้าคงเหลือเพื่อขาย ทำให้ทราบถึง

ประสิทธิภาพในการบริหารสินค้าคงเหลือ และระยะเวลาถือครองสินค้าโดยอัตราส่วนนี้ยิ่งมากยิ่งดี แต่ในขณะเดียวกันอัตรากำไรขั้นต้น แสดงให้เห็นประสิทธิภาพในการขายของบริษัทในการทำกำไรหลังจากหักต้นทุนสินค้าก่อนหักค่าใช้จ่ายรวม อัตราส่วนนี้ยิ่งสูงยิ่งดี ณัฐฐินันท์ ไชยวงษ์, จิราภา ชาลาธราวัฒน์, และ สุมินทร เบ้าธรรม (2568) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ โครงสร้างเงินทุน และคุณภาพกำไรที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า คุณภาพกำไร มีอิทธิพลในทิศทางตรงข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการทดสอบปฏิเสธสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่าดัชนีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้อัตราการเติบโตอย่างยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยลดลง และผลจากการศึกษาปวีณา แซ่จู (2563) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับ มูลค่ากิจการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ พบว่า อัตรากำไรขั้นต้น มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการวัดค่าโดยใช้มูลค่ากิจการ และนอกจากนี้สถานการณ์กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในปี 2566 โดยรวมแล้วมีการชะลอตัวลงตามภาวะเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัว และความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงราคาพลังงานและอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับสูง ทำให้การบริโภคและการลงทุนลดลงปัญหาเชิงโครงสร้างบั่นทอนความสามารถในการแข่งขันของไทย ปี 2565 ดัชนีชี้วัดความสามารถในการแข่งขัน (IMD World Competitiveness Ranking) ของไทยลดลงอยู่อันดับที่ 33 จาก 63 ประเทศทั่วโลก โดยอันดับลดลงทุกด้าน ได้แก่ ด้านสมรรถนะทางเศรษฐกิจ (Economic performance) ลดลงสูงสุดถึง 13 อันดับ (Industry Team, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารสินทรัพย์เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้นเป็นการบริหารการใช้ทรัพย์สินที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยสามารถลดต้นทุน และค่าใช้จ่ายโดยรวม อีกทั้งยังสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับกิจการ การบริหารสินทรัพย์นั้นสามารถส่งผลต่อคุณภาพกำไรของกิจการได้ และจากการศึกษาเรื่อง “การบริหารสินทรัพย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไรของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” นั้นพบว่า อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือมีความสัมพันธ์กับอัตรากำไรขั้นต้น สินค้าคงเหลือนี้ เป็นการวัดอัตราส่วนเปรียบเทียบยอดขายสุทธิกับสินค้าคงเหลือ ระยะเวลาขายสินเชื่อเฉลี่ย จำนวนวันที่กิจการเก็บหรือมีสินค้าคงเหลือเพื่อขาย ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการบริหารสินค้าคงเหลือ และระยะเวลาถือครองสินค้า แต่ในขณะเดียวกันอัตรากำไรขั้นต้นแสดงให้เห็นประสิทธิภาพในการขายของบริษัทในการทำกำไรหลังจากหักต้นทุนสินค้าก่อนหักค่าใช้จ่ายรวม

สรุป

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยจากการศึกษาเรื่อง “การบริหารสินทรัพย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” อัตราส่วนทางการเงิน ประกอบด้วย อัตราหมุนของสินทรัพย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.696 อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 22.146 อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 7.195 และอัตราหมุนเวียนเจ้าหนี้การค้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 13.096 และคุณภาพกำไร ประกอบด้วย อัตรากำไรขั้นต้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.814 อัตรากำไรสุทธิ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.6834 และอัตราส่วน

ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.7018 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ พบว่า อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ มีค่าเท่ากับ .171 ซึ่งเป็นค่าลบ สามารถแปลผลได้ว่า อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ มีความสัมพันธ์กับอัตรากำไรขั้นต้น (GPM) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอและในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาเรื่อง การบริหารสินทรัพย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือมีความสัมพันธ์กับอัตรากำไรขั้นต้น แต่เนื่องจากตัวแปรดังกล่าว และกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษานั้นมีจำกัดหลายด้านทั้ง การชะลอตัวลงตามภาวะเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัว และความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงราคาพลังงานและอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับสูงจึงอาจทำให้การพยากรณ์จากตัวแบบมีการคลาดเคลื่อนตามสถานการณ์ ดังนั้นผู้ประกอบการสามารถนำอัตราส่วนนี้ไปปรับใช้ และต้องวิเคราะห์ตัวแปรเชิงลึกถึงสาเหตุด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งถัดไปควรนำตัวแปรอื่นมาวิเคราะห์ผลร่วมด้วย เพื่อครอบคลุมถึงผลกระทบและสามารถทราบถึงตัวแปรอื่น ๆ ที่สามารถนำมาพยากรณ์ผลได้อย่างแม่นยำ และควรทำการศึกษาข้อมูลเชิงลึกของตัวแปรที่นำมาพยากรณ์ผลด้วย เพื่อจะได้ทราบถึงที่มาของและข้อมูลเชิงลึกของตัวแปรที่นำมาศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กิรติ ชาวสามทอง และ ธนภณ วิมูลอาจ. (2567). ผลกระทบของอัตราส่วนทางการเงินและดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจต่ออัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญในหมวดธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม (FOOD) ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. Journal of Roi Kaensarn Academi. 9(9), 751-765.

จำเรียง จันทรประภา. (2553). ทรัพย์สิน สินทรัพย์. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2567 จาก http://www.royin.go.th/?knowledges.

ณัฐฐินันท์ ไชยวงษ์, จิราภา ชาลาธราวัฒน์, และ สุมินทร เบ้าธรรม. (2568). อิทธิพลของประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ โครงสร้างเงินทุน และคุณภาพกำไรที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. MBRMaejo Business Review. 7(1),1-19.

ไทยรัฐออนไลน์. (2567). ปรับองค์กรยังไงเพื่อความอยู่รอด. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2567 จาก https://www.thairath.co.th/news/foreign/2781146.

ปวีณา แซ่จู. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับมูลค่ากิจการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต. คณะบัญชี: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

พีรวัส หนูเกตุ และ จตุรภัทร จันทร์ทิตย์. (2566). กลยุทธ์การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาตลาดกลางคืนกรีนเวย์, วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ. 13(3), 63-76.

ศุลีพร คำเครื่อง และ เบญจพร โมกขะเวส. (2564). อิทธิพลของสภาพคล่องและความสามารถในการบริหารหนี้สินที่มีต่อราคาหุ้นและอัตราเงินปันผลตอบแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 9(2),171-188.

สาริยา นวลถวิล. (2562). อัตราส่วนทางการเงินที่ส่งผลต่อการจ่ายเงินปันผล ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. คณะบริหารธุรกิจ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สุวัฒน์ กันภูมิ และคณะ. (2564). การบริหารทรัพย์สินของรัฐวิสาหกิจไทย Journal of Administrative and Management Innovation. 9(3), 107-115

Industry Team (2566). แนวโน้มธุรกิจและอุตสาหกรรมไทยปี 2566-2568. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2567 จาก https://www.krungsri.com/th/research/industry/summary-outlook/industry-outlook-2023-2025.

Panida Galajak. (2023). Asset Management that Affects Profit Quality Industrial Product Group in the Stock Exchange of Thailand. International Journal of Innovative Science and Research Technology. 9(3), 2110-2119.

การวิเคราะห์ผลตอบแทนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย

Analysis of returns on real estate investment in Thailand

ลักษมี บุญเอี่ยม
Laksamee Boon-iam
นิศารัตน์ วิอังศุธร
Nisarat Viaungsuthon
สุรีรัตน์ เสนาเลิศ
Sureerat Sanalert
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Bangkokthonburi University
E-mail: pimson_64@hotmail.com

Received: 31 March 2025; Revised: 20 July 2025; Accepted: 11 August 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลของกองทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย 2) เพื่อการวิเคราะห์ผลตอบแทนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย และ 3) เพื่อให้เป็นข้อมูลการตัดสินใจลงทุนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 113 ตัวอย่าง ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเครื่องมือที่ใช้ศึกษาคือ แบบบันทึกข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย งบการเงิน แบบรายงานประจำปี และแบบฟอร์ม 56-1 ที่แสดงในเว็ปไซต์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและรายงานข้อมูลมูลนิธิประเมินค่า-นายหน้าแห่งประเทศไทย สถิติที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์ตัวแปรด้วยสถิติเชิงพรรณนา พบว่า ราคาหลักทรัพย์ (Price) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 8.1562 มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (Value) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 6206.3917 มูลค่าทางบัญชีต่อหุ้น (Book Value Per Share) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 9.9473 อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ .7733 และอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 6.7819 2) การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ราคาหลักทรัพย์ (Price) ตัวแปรอิสระราคาหลักทรัพย์ และ มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด ตัวแปรตาม อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) พบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ที่ระดับนัยสำคัญ .01 และตัวแปรอิสระ มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด และอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี(Value) และตัวแปรตาม อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) พบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ที่ระดับนัยสำคัญ .05

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ผลตอบแทน, การลงทุน, อสังหาริมทรัพย์

Abstract

This article aims to 1) study the information of real estate funds in Thailand, 2) analyze the return on investment in real estate in Thailand, and 3) provide information for investment decision in real estate investment in Thailand. The sample group consists of 113 samples. Purposive sampling was used. The research instruments are secondary data recording forms, including financial statements, annual reports, and Form 56-1, which are displayed on the website of the Stock Exchange of Thailand and the report of the Thai Appraisal and Brokerage Foundation. The statistics used in this study are mean and standard deviation. The statistics used for data analysis are Pearson's product moment correlation coefficient analysis.

Major Findings found that 1) Analysis of variables by descriptive statistics found that the average security price (Price) was 8.1562, the market value of securities (Value) was 6206.3917, the book value per share was 9.9473, the market price to book value ratio (P/BV) was .7733, and the dividend yield ratio was 6.7819, 2) Finding the relationship between variables by using the Correlate command, the security price (Price), the independent variable, the security price and the market value of securities, the dependent variable, the dividend yield ratio, found that they had a relationship in the opposite direction at the significance level of 01 and the independent variable Market value of securities and the ratio of market price to book value (Value) and the dependent variable, the dividend yield ratio (Dividend), were found to have a relationship in the opposite direction at the significance level of .05.

Keywords: Return Analysis, Investment, Real Estate

บทนำ

การลงทุน คือ การซื้อสินทรัพย์ต่าง ๆ เช่น หุ้น กองทุนรวม ตราสารหนี้ อสังหาริมทรัพย์ และอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นทองคำ หรือแม้แต่คริปโทเคอร์เรนซี ด้วยความคาดหวังว่าจะสร้างผลตอบแทนในอนาคต ซึ่งผลตอบแทนจากการลงทุนนั้นอาจมาในรูปแบบของเงินปันผล ดอกเบี้ย หรือมูลค่าของสินทรัพย์ที่เพิ่มขึ้น (บริษัท พรูเด็นเชียล ประกันชีวิต (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน), 2568) ในปัจจุบันปัญหาเงินเฟ้อ และค่าครองชีพที่สูงขึ้น การฝากเงินหรือออมเงินเป็นประจำไม่เพียงพอต่อการใช้ชีวิต รวมถึงในอนาคตระยะยาว เพราะถึงแม้ว่าการออมเงินจะปลอดภัย และให้ผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยอย่างสม่ำเสมอ แต่อัตราดอกเบี้ยก็ไม่ได้สูงพอที่จะสร้างความมั่นคงทางการเงินได้ ทำให้การลงทุนมีความสำคัญอย่างมาก เพราะมาพร้อมกับโอกาสสร้างผลตอบแทนที่สูงกว่า ทั้งยังสามารถช่วยให้เหล่านักลงทุนสามารถบรรลุเป้าหมายทางการเงินได้เร็วขึ้น หรือตามที่ได้วางแผนเอาไว้

การลงทุนอสังหาริมทรัพย์ในการเสวนา มูลนิธิฯ ได้รวบรวมข้อมูลอัตราผลตอบแทนในการลงทุนในการซื้อหน่วยลงทุนของกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์เดิม (Property Fund) ปัจจุบันเป็นทรัสต์เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ (Real Estate Investment Trust : REIT) เพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิงเบื้องต้นโดยอัตราผลตอบแทนเป็นผลตอบแทนจากเงินปันผล (Dividend Yield) ขึ้นอยู่กับนโยบายการจ่ายเงินปันผล ซึ่งส่วนใหญ่จะมีนโยบายการจ่ายเงินปันผลประมาณ ร้อยละ 90 แสดงถึงผลตอบแทนที่จ่ายยังไม่ครอบคลุม

ผลตอบแทนที่แท้จริง รวมทั้งยังมีความแตกต่างไปตามประเภทของกองทุน ฯ กองทุนเปิด กองทุนปิด กองทุนประเภท Freehold หรือ Leasehold ประเภทอสังหาริมทรัพย์ที่ลงทุน ทำเลที่ตั้ง เกรดโครงการ ต้นทุนทางการเงินของโครงการ เป็นต้น โดยผลตอบแทนของทรัสต์เพื่อการลงทุนฯ ใช้เป็นข้อพิจารณาประการหนึ่งในการกำหนดอัตราผลตอบแทนที่สามารถเข้าถึงและอ้างอิงได้จากเว็บไซต์ตลาดหลักทรัพย์ ในช่วงปี 2563-2564 ที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 โดยในปี 2563 ผลตอบแทนของแต่ละกองทุนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งที่เกิดสถานการณ์โควิด-19 กระทบตลาดหลักทรัพย์โดยรวม แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงลดลงของราคาหน่วยขายกองทุนที่ลดลงมาก (ประมาณร้อยละ 20-40) ในขณะที่ด้านรายได้ที่ลดลง แต่กลับลดลงในสัดส่วนที่น้อยกว่าการลดลงของราคาหน่วยลงทุนทำให้อัตราผลตอบแทนเทียบกับราคาขายหน่วยลงทุน ณ สิ้นปี 2563 มีอัตราเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2562 แต่หากพิจารณารวมทั้งอัตราแทน (Dividend Yield) และราคาขายหน่วยลงทุน (Price) ร่วมกัน พบว่าภาพรวมมรการลงลงมาก จากค่าเฉลี่ยทุกกองทุนในปี 2562 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.4 กลับปรับตัวลดลงมากถึงร้อยละ -23.8 ข้างต้นสะท้อนสถานการณ์โควิด-19 ได้อย่างชัดเจนในปี 2563 อันทำให้เป็นข้อสังเกตสำคัญ สำหรับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินว่า อัตราผลตอบแทนในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินอาจไม่จำเป็นต้องปรับลดลงเนื่องจากรายได้ที่ลดลงสะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าที่เพียงพอ (มูลนิธิประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย, 2567)

จากข้อมูลข้างต้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษา “การวิเคราะห์ผลตอบแทนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ ประเทศไทย” โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาผลตอบแทนและวิเคราะห์ผลตอบแทนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ ผู้ศึกษามีสมมติฐานคาดว่ามูลค่าตลาดจะมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนในทิศทางตรงกันข้าม และคาดว่าจักเป็นประโยชน์ต่อนักลงทุน นักวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ประกอบการ นักวิชาการ และเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่ต้องการศึกษาข้อมูลเพื่อใช้ลงทุนในอสังริมทรัพย์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลของกองทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย
2. เพื่อการวิเคราะห์ผลตอบแทนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย
3. เพื่อให้เป็นข้อมูลการตัดสินใจลงทุนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณการวิเคราะห์ผลตอบแทนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทางการเงินรายงานทางการเงินและแบบฟอร์ม 56-1 ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และรายงานข้อมูลมูลนิธิประเมินค่า-นายหน้าแห่งประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึงปี พ.ศ. 2566

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ผลตอบแทนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลทางการเงินรายงานทางการเงินและแบบฟอร์ม 56-1 ของกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์และกองทรัสต์เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ กลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และรายงานข้อมูลมูลนิธิประเมินค่า-นายหน้าแห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึงปี พ.ศ. 2566

2. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ศึกษาคือ แบบสำรวจข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย งบการเงิน แบบรายงานประจำปี และ แบบฟอร์ม 56-1 ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และรายงานข้อมูลมูลนิธิประเมินค่า-นายหน้าแห่งประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึงปี พ.ศ. 2566

3. การรวบรวมข้อมูล

ทำการรวบรวมข้อมูลข้อมูลทุติยภูมิ และแปลผลข้อมูล ประกอบด้วย ตัวแปรต้น คือ ราคาหลักทรัพย์ (Price) มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (Value) มูลค่าทางบัญชีต่อหุ้น (Book Value Per Share) อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) และตัวแปรตาม คือ อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) นำข้อมูลที่ได้มาทำการจัดเรียบเรียง และแปลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยสถิติขั้นพื้นฐานค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อสรุปลักษณะรูปแบบของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

4.2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อทดสอบระดับความสัมพันธ์และทิศทางระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ผลตอบแทนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลของกองทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย แสดงผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ตัวแปรด้วยสถิติเชิงพรรณนา

	Mean	S.D.
ราคาหลักทรัพย์ (Price)	8.1562	4.06126
มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (Value)	6206.3917	10426.93885
มูลค่าทางบัญชีต่อหุ้น (Book Value Per Share)	9.9473	2.09401
อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV)	.7733	.30858
อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend)	6.7819	4.23057
		N=113

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์ตัวแปรด้วยสถิติเชิงพรรณนา พบว่า ราคาหลักทรัพย์ (Price) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 8.1562 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 4.06126 มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (Value) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 6206.3917และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 10426.93885 มูลค่าทางบัญชีต่อหุ้น (Book Value Per Share) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 9.9473 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 2.09401

อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ .7733 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .30858 อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 6.7819 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 4.23057

2. เพื่อการวิเคราะห์ผลตอบแทนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย แสดงผลตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ราคาหลักทรัพย์ (Price) ตัวแปรอิสระ และอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) ตัวแปรตาม

Correlations

		Dividend	Price
Dividend	Pearson Correlation	1	-.293**
	Sig. (2-tailed)		.002
	N	113	113
Price	Pearson Correlation	-.293**	1
	Sig. (2-tailed)	.002	
	N	113	113

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 2 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ราคาหลักทรัพย์ (Price) ตัวแปรอิสระ และอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) ตัวแปรตาม พบว่า ราคาหลักทรัพย์ (Price) มีค่าเท่ากับ .293 ซึ่งเป็นค่าลบ สามารถแปลผลได้ว่า ราคาหลักทรัพย์ (Price) มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ที่ระดับนัยสำคัญ .01

ตารางที่ 3 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (Value) ตัวแปรอิสระ และอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) ตัวแปรตาม

Correlations

		Dividend	Value
Dividend	Pearson Correlation	1	-.212*
	Sig. (2-tailed)		.024
	N	113	113
Value	Pearson Correlation	-.212*	1
	Sig. (2-tailed)	.024	
	N	113	113

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 3 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (Value) ตัวแปรอิสระ และอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) ตัวแปรตาม พบว่า มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (Value) มีค่าเท่ากับ .212 ซึ่งเป็นค่าลบ สามารถแปลผลได้ว่า มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (Value) มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ที่ระดับนัยสำคัญ .05

ตารางที่ 4 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate มูลค่าทางบัญชีต่อหุ้น (Book Value Per Share) ตัวแปรอิสระ และอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) ตัวแปรตาม

Correlations

		Dividend	Book Value Per Share
Dividend	Pearson Correlation	1	-.287**
	Sig. (2-tailed)		.002
	N	113	113
Book Value Per Share	Pearson Correlation	-.287**	1
	Sig. (2-tailed)	.002	
	N	113	113

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 4 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate มูลค่าทางบัญชีต่อหุ้น (Book Value Per Share) ตัวแปรอิสระ และอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) ตัวแปรตาม พบว่า มูลค่าทางบัญชีต่อหุ้น (Book Value Per Share) มีค่าเท่ากับ .287 ซึ่งเป็นค่าลบ สามารถแปลผลได้ว่า มูลค่าทางบัญชีต่อหุ้น (Book Value Per Share) มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ที่ระดับนัยสำคัญ .01

ตารางที่ 5 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) ตัวแปรอิสระ และอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) ตัวแปรตาม

Correlations

		Dividend	P/BV
Dividend	Pearson Correlation	1	-.193*
	Sig. (2-tailed)		.040
	N	113	113
P/BV	Pearson Correlation	-.193*	1
	Sig. (2-tailed)	.040	
	N	113	113

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 5 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) ตัวแปรอิสระ และอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) ตัวแปรตาม พบว่า อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) มีค่าเท่ากับ .193 ซึ่งเป็นค่าลบ สามารถแปลผลได้ว่า อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ที่ระดับนัยสำคัญ .05

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ผลตอบแทนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลของกองทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทยด้วยสถิติเชิงพรรณนา พบว่า ราคาหลักทรัพย์ (Price) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 8.1562 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 4.06126 มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (Value) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 6206.3917 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 10426.93885 มูลค่าทางบัญชีต่อหุ้น (Book Value Per Share) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 9.9473 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 2.09401 อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ .7733 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .30858 และอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 6.7819 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 4.23057 ซึ่งภาวินี ธิถา (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเคลื่อนไหวของราคาหลักทรัพย์ในตลาด SET100 และ MAI จากผลกระทบของเดือนในปีปฏิทิน พบว่า พบว่าผลตอบแทนของดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100 Index) และผลตอบแทนของดัชนีตลาดหลักทรัพย์MAI (MAI Index) ไม่ได้รับผลกระทบจากเดือนในปีปฏิทิน (Month of The Year Effect) ซึ่งสามารถบอกได้ว่าผลตอบแทนของดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100 Index) รายเดือนและผลตอบแทนของดัชนีตลาดหลักทรัพย์MAI (MAI Index) รายเดือนในแต่ละเดือนไม่ได้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิต

2. การวิเคราะห์ผลตอบแทนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย จากการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ราคาหลักทรัพย์ (Price) ตัวแปรอิสระราคาหลักทรัพย์ และ มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด ตัวแปรตาม อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) พบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ที่ระดับนัยสำคัญ .01 และตัวแปรอิสระ มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด และอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี(Value) และตัวแปรตาม อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) พบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่ง วิไลลักษณ์ แสงสุวรรณ. (2564) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของอัตราส่งทางการเงินต่อราคาหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 พบว่า อัตราเงินปันผลตอบแทน (DIV)มีความสัมพันธ์กับหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แสดงให้เห็นถึง ราคาหลักทรัพย์มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทนและยังพบกำไรสุทธิต่อหุ้น (EPS) มีทิศทางตรงกันข้าม ไม่มีความสัมพันธ์กับกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในขณะเดียวกัน กานต์ชนิต ประวัติศิลป์ (2566) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับราคาหลักทรัพย์ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็มเอไอ (MAI) พบว่า อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (Price to Book Value Ratio) มีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 และมีค่า สัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.596 จึงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์

สรุป

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) การวิเคราะห์ตัวแปรด้วยสถิติเชิงพรรณนา พบว่า ราคาหลักทรัพย์ (Price) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 8.1562 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 4.06126 มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (Value) มีมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 6206.3917และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 10426.93885 มูลค่าทางบัญชีต่อหุ้น (Book Value Per Share) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 9.9473 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 2.09401 อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ .7733 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .30858 และอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน

(Dividend) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 6.7819 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 4.23057, 2) การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ราคาหลักทรัพย์ (Price) ตัวแปรอิสระราคาหลักทรัพย์ และ มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด ตัวแปรตาม อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) พบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ที่ระดับนัยสำคัญ .01 และตัวแปรอิสระ มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด และอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (Value) และตัวแปรตาม อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (Dividend) พบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ที่ระดับนัยสำคัญ .05, 3) จากการศึกษาผลตอบแทนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย เพื่อเป็นข้อมูลการตัดสินใจลงทุนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย ในปัจจุบันปัญหาเงินเฟ้อ และค่าครองชีพที่สูงขึ้น การฝากเงินหรือออมเงินเป็นประจำไม่เพียงพอต่อการใช้ชีวิตรวมถึงในอนาคตระยะยาว เพราะถึงแม้ว่าการออมเงินจะปลอดภัย และให้ผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยอย่างสม่ำเสมอ แต่อัตราดอกเบี้ยก็ไม่ได้สูงพอที่จะสร้างความมั่นคงทางการเงินได้ ทำให้การลงทุนมีความสำคัญอย่างมาก “การมองหาทางเลือกอื่นมาเสริมเพิ่มเติมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น อีกหนึ่งทางเลือกที่ตอบโจทย์ได้อย่างลงตัว นั่นคือกลุ่ม ‘กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์/ ทรัสต์เพื่อลงทุนอสังหาริมทรัพย์/ กองทุนรวมโครงสร้างพื้นฐาน’ นั่นเอง ซึ่งเป็นกลุ่มกองทุนที่จะแปลง ‘ค่าเช่า’ กลับมาในรูปของ ‘เงินปันผล’ ซึ่งเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์เพื่อปล่อยกินค่าเช่านั้นให้ผลตอบแทนที่ดี และที่สำคัญยังสามารถปรับขึ้นค่าเช่าได้ตาม ‘อัตราเงินเฟ้อ’ ที่ปรับตัวสูงขึ้นได้อีกด้วย (SET X ให้เงินทำงานผ่านกองทุนรวม, 2564)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาในครั้งนี้ค้นพบว่า ราคาหลักทรัพย์ มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด และอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน ดังนั้นผู้ลงทุนในอสังหาริมทรัพย์สามารถนำตัวแปรอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน มาใช้ในเป็นข้อมูลในการเลือกลงทุน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

การศึกษาครั้งนี้จำกัดที่ตัวแปรหากผู้สนใจที่จะศึกษาข้อมูลที่แม่นยำสามารถนำข้อมูลทางการเงินมาสร้างเป็นตัวแปรเพิ่มเติมเพื่อการวิเคราะห์ผลที่หลากหลาย และได้ข้อมูลเชิงลึกของความสัมพันธ์ของแต่ละตัวแปรเนื่องจากตัวเลขทางการเงินนั้นมีความซับซ้อนที่อาจแสดงให้การวิเคราะห์ผลออกมาที่แตกต่าง

เอกสารอ้างอิง

กานต์ชนิต ประวัติศิลป์. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับราคาหลักทรัพย์ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็มเอไอ (MAI). การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบัญชีและการบริหารการเงิน. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มูลนิธิประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย, (2567), สรุปอัตราผลตอบแทนในการลงทุนอสังหาริมทรัพย์. เรียกใช้เมื่อ 18 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.thaiappraisal.org/thai/.

บริษัท พรูเด็นเชียล ประกันชีวิต (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน). (2568). เอาเงินไปลงทุนอะไรดี ? รู้จักการลงทุนที่น่าสนใจพร้อมคำแนะนำ. เรียกใช้เมื่อ 18 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.prudential.co.th/corp/prudential-th/th/article/tips-to-start-investing/.

ภาวินี ธิถา. (2562). การเคลื่อนไหวของราคาหลักทรัพย์ในตลาด SET100 และ MAI จากผลกระทบของเดือนในปีปฏิทิน. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบัญชีและการบริหารการเงิน. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิไลลักษณ์ แสงสุวรรณ. (2564) ความสัมพันธ์ของอัตราส่งทาบงการเงินต่อราคาหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100. สารนิพนธ์วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

SETSMART. (2024, 18 October). *ตลาดหลักทรัพย์แหล่งประเทศไทย* . เรียกใช้เมื่อ 18 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.set.or.th/th/market/index/set/industry-sector-profile.

SET X ให้เงินทำงานผ่านกองทุนรวม. (2021, 11 August). *สร้าง Passive Income ด้วย.. '*กลุ่มกองทุนอสังหาฯ' ทางเลือกที่ตอบโจทย์. เรียกใช้เมื่อ 18 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.setinvestnow.com/th/knowledge/article/254-mf-thematic6.

สภาพและแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

The condition and guideline for development of the 21st century leadership skills of school administrators under Lampang primary educational service area office 1

อณัศยา คำตา
Anutsaya Khamta
ธารารัตน์ มาลัยเถาว์
Thararat Malaitao
มหาวิทยาลัยพะเยา
University of Phayao
E-mail: vananutsaya@gmail.com

Received: 2 April 2025; Revised: 11 April 2025; Accepted: 12 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและเปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือข้าราชการครูและผู้บริหารสถานศึกษา 274 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.981 และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการแก้ปัญหา ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ตามตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษาพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 แต่ไม่พบความแตกต่างเมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

3. แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ทักษะด้านวิสัยทัศน์ การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และการแก้ปัญหา โดยบูรณาการเป็น 4 แนวทาง

หลัก ได้แก่ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การใช้เทคโนโลยีในการบริหาร การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำสำคัญ: สภาพและแนวทางการพัฒนา, ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research article aimed to 1) study the status and comparison of leadership skills, 2) study the guidelines for developing leadership skills in the 2 1 st century of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area, Lampang Area 1 , classified by position, work experience, and size of the school. The sample consisted of 274 teachers and school administrators. Data were collected using a questionnaire with an IOC between 0.67-1.00 and a reliability of 0.981. Five experts were interviewed. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation; inferential statistics, including t-test and F-test; and content analysis.

1. The study of the 21st century leadership skills of school administrators under the Office of the Primary Education Service Area 1 , Lampang, was at a high level overall. The leadership aspect of vision had the highest average value, followed by teamwork, communication and technology, technology use, and problem-solving, respectively.

2. The comparison of the leadership skills of the 2 1 st century of school administrators under the Office of the Primary Education Service Area 1 , Lampang, by position and size of the school, found significant differences at a statistical level of 0.5, but no differences were found when classified by work experience.

3. The guidelines for developing 2 1 st century leadership skills of school administrators included vision skills, teamwork, communication, technology use, and problem-solving, integrated into 4 main approaches: participation of all parties, use of technology in management, development of analytical and creative thinking skills, and creation of a lifelong learning culture.

Keywords: The condition and guideline for development, leadership skill in the 21st, school administrators

บทนำ

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมที่ทุกคนสามารถติดต่อสื่อสารและกระจายข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และตลอดเวลา ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งก่อให้เกิดผลดีในหลาย ๆ ด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา เป็นต้น ในยุคศตวรรษที่ 21 หรือยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษาจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือในการปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความมั่นคงของประเทศชาติให้พร้อมเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันกับสังคมโลก สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงตามบริบทของโลก การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อพื้นฐาน โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง สถานการณ์ดังกล่าวจึงน่าจะถึงเวลาแล้วที่สังคมไทยควรตระหนักถึงการเปลี่ยนผ่านของยุคดิจิทัล และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาทักษะความรู้ เพราะประชากรถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการแข่งขันในโลกธุรกรรมสมัยใหม่ ทั้งนี้เพราะโลกสมัยใหม่ได้เปลี่ยนฐานการผลิตจากทรัพยากรทางธรรมชาติไปเป็นประชากรแทน แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มุ่งให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตลอดชีวิต สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 แต่ระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันยังมีปัญหาหลายประการ เช่น การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว มีความเหลื่อมล้ำในด้านของโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม การมีวินัยและความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขในสังคมยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ จะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในอาชีพ ซึ่งการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเป็นการเรียนรู้ ทั้งเรื่องการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันและอนาคต เศรษฐกิจ และการประกอบธุรกิจ กฎเกณฑ์ของสังคม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ โดยผู้เรียนจะต้องมีความรู้อย่างแท้จริง รู้ถึงแก่น ของแต่ละวิชาที่เรียน “รู้ลึก” มีความรู้ที่หลากหลาย “รู้กว้าง” และรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันและอนาคต “รู้ไกล” การเรียนรู้ที่สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกาภิวัตน์ เรียนรู้ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตลอดจนสามารถพยากรณ์เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างสมเหตุสมผล แต่การจะพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพได้นั้นจำเป็นจะต้องใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีความรู้และความดีควบคู่กันไป สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทุนปัญญาของประเทศ ส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสังคมและเศรษฐกิจฐานความรู้ได้ เพราะความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์การทำงานไม่เพียงพอที่จะทำให้บุคคลนั้นมีศักยภาพในการนำทีมงานไปสู่เป้าหมายได้ และผู้นำก็ไม่ใช่บุคคลที่ตั้งขึ้นมาเพื่อคอยออกคำสั่งหรือชี้นิ้วเพียงอย่างเดียว แต่ถูกตั้งมาเพื่อนำทิศทาง คอยแนะนำ ฝึกคนให้มีคุณภาพ ปัจจุบันใน

องค์กรการทำงานเราไม่ได้ขาดแคลนคนที่นั่งอยู่ตำแหน่งผู้นำ แต่ขาดแคลนคนที่มี “ภาวะผู้นำ” ที่ต้องนำมากกว่า (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2554)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560-2579 ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นเรื่องที่ต้องตระหนักและให้ความสำคัญในยุคปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือเป็นหัวใจสำคัญขององค์กรที่จะคอยสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานของบุคลากรเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ทักษะภาวะผู้นำ (Leadership Skill) เป็นการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในองค์กรต้องอาศัยความสามารถและความชำนาญของบุคลากร โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ที่ควรได้รับการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิผล การเป็นผู้นำทีมที่ดี การจูงใจเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จ การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การพัฒนาตนเองและผู้อื่น การคิดสร้างสรรค์ และการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารงานของสถานศึกษา เปรียบเสมือนหัวใจหลักที่ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่ปฏิบัติตามระเบียบราชการเท่านั้น แต่ต้องแสดงภาวะผู้นำอย่างแท้จริง ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสูงจะสามารถนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะภาวะผู้นำที่มีความสำคัญสำหรับผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาและเสริมสร้างในตนเอง ทักษะนี้สะท้อนถึงพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถและความชำนาญในการประยุกต์ใช้ความรู้และกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับทักษะภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ทักษะที่สำคัญในการปฏิบัติงานและความสามารถในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์เผชิญหน้าได้ ซึ่งทักษะภาวะผู้นำเข้าใจการทำงานของบุคลากร ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องได้รับการพัฒนาทักษะผู้นำที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อเตรียมพร้อมในการปฏิวัติการศึกษาในโลกยุคใหม่ การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาทำให้เกิดการเรียนรู้ความเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จ เกิดความเข้าใจและมีพฤติกรรมการบริหารงานที่สร้างความประทับใจให้กับทีม โดยมีกระบวนการพัฒนา คือ การอบรมสัมมนาและประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากความสำคัญของทักษะภาวะผู้นำดังกล่าว ยังพบว่า ถ้าหากผู้บริหารมีภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษาที่หลากหลายย่อมสามารถนำพาองค์กรเข้าสู่โลกอนาคตได้ สร้างความเท่าเทียมของการศึกษาไทยกับนานาประเทศทั่วโลก แต่ในบริบทของการศึกษาไทยยังมีข้อจำกัด นั่นคือประสิทธิผลของผู้เรียน (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2551)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1 เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นองค์กรคุณภาพ

นักเรียนมีความเป็นเลิศและมีความสุข โดยขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายใต้มาตรฐานการศึกษา ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2567 ซึ่งมีพันธกิจในการส่งเสริมการศึกษาที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของผู้เรียน พัฒนาสมรรถนะให้เหมาะสมกับศักยภาพ เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 รวมถึงพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1, 2567)

จากการเปลี่ยนแปลงทางของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญกับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องใช้ในการบริหารงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบและแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ประกอบด้วยทักษะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ 2) ทักษะภาวะผู้นำด้านการทำงานเป็นทีม 3) ทักษะภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร 4) ทักษะภาวะผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยี และ 5) ทักษะภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหา ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและได้ตามมาตรฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและเปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยมี 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและเปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครู และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1 ประจำปีการศึกษา 2567 มีจำนวนสถานศึกษา 84 แห่ง มีจำนวนข้าราชการครูทั้งหมด 875 คน และจำนวนผู้บริหารทั้งหมด 71 คน รวมจำนวนทั้งหมด 946 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครู และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1 และทำการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 274 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน

(Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้อำเภอที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้อำเภอที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ประกอบด้วยทักษะ 5 ด้าน คือ 1) ทักษะภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ 2) ทักษะภาวะผู้นำด้านการทำงานเป็นทีม 3) ทักษะภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร 4) ทักษะภาวะผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยี และ 5) ทักษะภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหา สำหรับแบบสอบถามในตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ Rensis Likert, (1967) มีความหมายและค่าน้ำหนัก ดังนี้

5 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การเก็บรวมรวมข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ดำเนินไปอย่างถูกต้องตามระเบียบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยเสนอคำร้องขอต่อวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ให้ออกหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ถึงข้าราชการครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

2) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม จำนวน 274 ชุด โดยวิธีการส่งแบบสอบถามออนไลน์ (Google from) พร้อมแนบ QR Cord ผ่านหนังสือนำส่งภายนอก ทางระบบการสื่อสารข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Office) ของสถานศึกษาภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ได้กำหนดผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ข้าราชการครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 และมีกำหนดการตอบแบบสอบถามและกลับคืนให้ผู้วิจัยภายในระยะเวลา 15 วัน

3) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้รับมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ตอบกลับมาในรูปแบบของ Google Sheet โดยแทนที่คำตอบของข้อมูลเป็นตัวเลขไปสู่การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับคืนมาของ Google Sheet โดยแทนที่คำตอบของข้อมูลเป็นตัวเลขเพื่อเชื่อมโยงไปยังการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) จากนั้นนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

2) นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ความคิดเห็นของข้าราชการครู และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับการแปลผลค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ค่าความเฉลี่ยความคิดเห็นต่อทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ของเบส (John W. Best, 1993) โดยแปลความหมาย ดังต่อไปนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ในการบริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ในการบริหารสถานศึกษา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทด้านการบริหารสถานศึกษา ระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป มีประสบการณ์การบริหารไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 4 คน และประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ในประเด็นของทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง 5 ด้าน ตามขอบข่ายทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน ดังนี้ 1) ทักษะภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ 2) ทักษะภาวะผู้นำด้านการทำงานเป็นทีม 3) ทักษะภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร 4) ทักษะภาวะผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยี และ 5) ทักษะภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลไปขอความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญ และติดต่อนัดหมายกับผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล นัดวัน และเวลาในการสัมภาษณ์

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามแนวประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ในระหว่างวันที่ 15 กันยายน 2567 ถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1 โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม

ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับ	อันดับ
1. ทักษะภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์	4.25	0.66	มาก	1
2. ทักษะภาวะผู้นำด้านการทำงานเป็นทีม	4.23	0.66	มาก	2
3. ทักษะภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร	4.23	0.65	มาก	2
4. ทักษะภาวะผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยี	4.23	0.67	มาก	2
5. ทักษะภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหา	4.23	0.68	มาก	2
รวม	4.23	0.64	มาก	-

จากตาราง 1 พบว่า ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ กล่าวคือ ทักษะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ เป็นทักษะผู้นำสูงสุดในอันดับแรกของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 รองลงมาอีก 4 ด้าน กล่าวคือ ทักษะภาวะผู้นำด้านการทำงานเป็นทีม ทักษะภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร ทักษะภาวะผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยี และทักษะภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบระดับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา

2.1) เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามตำแหน่ง ข้าราชการครูกับผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะผู้นำต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้บริหารสถานศึกษามีระดับทักษะภาวะผู้นำสูงกว่าข้าราชการครู

2.2) เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีทักษะผู้นำไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อทดสอบที่ระดับ 0.05

2.3) เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ผู้ที่มาจากสถานศึกษาขนาดต่างกัน มี

ทักษะผู้นำต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน สรุปได้ 5 ทักษะ บูรณาการเป็น 4 แนวทางการพัฒนา ดังนี้

ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21

1) ทักษะภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ มุ่งเน้นการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร และการสื่อสารวิสัยทัศน์อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ทักษะภาวะผู้นำด้านการทำงานเป็นทีม เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม การมอบหมายงานตามความถนัด และการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ

3) ทักษะภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร ให้ความสำคัญกับการสื่อสารสองทาง การปรับรูปแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสื่อสาร

4) ทักษะภาวะผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยี มุ่งพัฒนาความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยี การบูรณาการเทคโนโลยีในการบริหารจัดการ และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ดิจิทัล

5) ทักษะภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหา เน้นการวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ การตัดสินใจโดยใช้ข้อมูล และการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21

แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 สามารถบูรณาการเป็น 4 แนวทางหลัก ได้แก่

1) การเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายเพื่อสร้างความเป็นเจ้าภาพร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ

2) การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือหลักในการบริหารจัดการและสื่อสาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและการเรียนรู้

3) การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการใช้เครื่องมือวิเคราะห์และการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน

4) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในองค์กร เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของบุคลากรและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาสภาพและเปรียบเทียบสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 พบว่า

1.1 การศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าความสามารถในการปรับตัวและนำองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความสำเร็จในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดของ Fiedler (1967) กล่าวว่า ผู้นำที่ดีจะต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ เช่น การใช้การสั่งการในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือการให้คำแนะนำและสนับสนุนในสถานการณ์ที่ทีมมีประสบการณ์และความสามารถเพียงพอ และงานวิจัยของ นฤมล คูหาแก้ว (2563) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 ซึ่งมีผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

ผลการวิจัยทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 พบว่า ด้านภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการสื่อสาร ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการแก้ปัญหา ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้นำให้ความสำคัญในการผลักดันให้วิสัยทัศน์มีการนำไปปฏิบัติขยายแนวคิดสู่บริบทโลกอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาเห็นความสำคัญของโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำ ควรเน้นการพัฒนาศักยภาพผู้นำที่มุ่งสอนอนาคตอย่างมีวิสัยทัศน์ในยุคโลกาภิวัตน์และความสามารถในด้านอื่น ๆ เช่น การติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นทีม เพื่อการก้าวเข้าสู่ผู้นำในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับแนวคิดของ Bass and Avolio (1994) กล่าวว่าความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ที่น่าดึงดูดใจและสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์นั้นเพื่อกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกในองค์กรเข้าร่วมในการเปลี่ยนแปลง และมีคุณสมบัติในการสร้างความไว้วางใจ สนับสนุนและการพัฒนาศักยภาพของทีมเพื่อให้สามารถรับมือกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Watson (2000) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำ ในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของผู้นำในภาคเอกชน ประเทศแคนนาดา

1.2 การเปรียบเทียบสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

1.2.1 เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05ทั้งนี้เป็นเพราะว่าลักษณะของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันไปตามบริบท เช่น ประสบการณ์ การศึกษา หรือวัฒนธรรมองค์กร อาจส่งผลให้เกิดความแตกต่างทางความคิดเห็น และนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษาที่แตกต่างกันอาจกำหนดกรอบการทำงานของผู้นำในแต่ละตำแหน่งไม่เหมือนกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Heifetz and Linsky (2002) กล่าวว่าภาวะผู้นำการปรับตัวที่เน้นการสังเกตอย่างละเอียด การตีความข้อมูลอย่างลึกซึ้ง และการออกแบบงานที่เหมาะสมเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ความผันผวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผ่องพรรณ พลราช (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่าแตกต่างกัน

1.2.2 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการพัฒนาทักษะที่เท่าเทียม หากผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 มีระบบการพัฒนาบุคลากรที่เข้มแข็ง เช่น การฝึกอบรมต่อเนื่อง อาจทำให้ผู้บริหารมีทักษะใกล้เคียงกันแม้มีประสบการณ์ต่างกัน วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและแบ่งปันความรู้ อาจลดช่องว่างระหว่างผู้มีประสบการณ์มากและน้อย สอดคล้องกับแนวคิดของ Northouse (2019) กล่าวว่าวิเคราะห์สถานการณ์ตามประสบการณ์การทำงาน การสร้างบรรยากาศการทำงาน และการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อจัดการกับความท้าทายทั้งเชิงเทคนิคและการปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม ไม่สอดคล้องกับ นฤมล คูหาแก้ว (2563) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามสถานภาพ แตกตางกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และจำแนกตามประสบการณ์ทำงานแตกตางกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2.3 เมื่อจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าความซับซ้อนของการบริหารจัดการ เช่น สถานศึกษาขนาดใหญ่มีโครงสร้างซับซ้อน จำนวนบุคลากรและนักเรียนมากกว่า ผู้บริหารจึงต้องมีทักษะการจัดการที่สูงขึ้น เช่น การตัดสินใจภายใต้ความหลากหลาย การประสานงานหลายฝ่าย ทรัพยากรและข้อจำกัด เช่น สถานศึกษาขนาดเล็กอาจมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร ทำให้ผู้บริหารต้องใช้ทักษะภาวะผู้นำแบบปรับตัว (Adaptive Leadership) มากกว่า ในขณะที่สถานศึกษาขนาดใหญ่อาจเน้นทักษะเชิงกลยุทธ์ บริบททางสังคมและภูมิศาสตร์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Heifetz and Linsky (2002) กล่าวว่าภาวะผู้นำแบบปรับตัวเริ่มต้นจากการสังเกต สู่การตีความ และการออกแบบงานเพื่อบริหารจัดการสถานการณ์ความผันผวนต่างๆ สอดคล้องกับ ผ่องพรรณ พลราช (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ที่เน้นการพัฒนาทักษะในหลากหลายมิติอย่างเป็นองค์รวม โดยเฉพาะในด้าน วิสัยทัศน์, การทำงานเป็นทีม, การสื่อสาร, การใช้เทคโนโลยี, และ การแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะที่สอดคล้องกับความท้าทายและความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของบริบททางการศึกษาในยุคปัจจุบัน แนวทางการพัฒนาแต่ละทักษะมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ของ Bass and Avolio, ภาวะผู้นำแบบปรับตัว (Adaptive Leadership) ของ Heifetz and Linsky, ตลอดจนแนวคิดการเรียนรู้ขององค์กรตาม Senge ซึ่งตอกย้ำความสำคัญของการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องและมีระบบเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และบริบททางการศึกษาในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะทั้ง 5 ด้านโดยผสมผสานแนวทางได้ 4 แนวทางดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะทั้ง 5 ด้าน (ทักษะภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ ทักษะภาวะผู้นำด้านการทำงานเป็นทีม ทักษะภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร ทักษะภาวะผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยี และทักษะภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหา) ด้วยการผสมผสานเป็นแนวทาง 4 ประการ ในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ดังนี้

1) เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายเพื่อสร้างความเป็นเจ้าภาพร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผนงาน และตัดสินใจร่วมกัน

2) ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือหลักในการบริหารจัดการและสื่อสาร ได้แก่ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน สื่อสารกับผู้เกี่ยวข้อง และจัดการการเรียนรู้

3) พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ เพื่อแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ฝึกฝนทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) และความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน

4) สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในองค์กร เพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ ทักษะการใช้เทคโนโลยี และการปรับตัวต่อแนวโน้มการศึกษาใหม่

สรุป

ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านวิสัยทัศน์และการทำงานเป็นทีม มีความแตกต่างตามตำแหน่งและขนาดของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่แตกต่างตามประสบการณ์การทำงาน และเสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำผ่านการมีส่วนร่วม เทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 พบว่า ทักษะภาวะผู้นำในด้านการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่เท่ากัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารงานและการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

2) ผลการวิจัยพบว่า ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรพัฒนาการทำงานเป็นทีมผ่านกิจกรรมพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านการสื่อสารต้องใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร ด้านเทคโนโลยีต้องนำดิจิทัลมาสนับสนุนการจัดการศึกษา และด้านการแก้ปัญหาต้องฝึกคิดเชิงวิพากษ์เพื่อรับมือกับความท้าทายอย่างสร้างสรรค์

3) แนวทางในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ผู้บริหารควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

การใช้เทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถปรับตัวและบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในยุคปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อติดตามผลการนำแนวทางพัฒนาทักษะไปใช้จริง และประเมินความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2) ควรทำการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็น "ประสบการณ์การทำงาน" เนื่องจากผลวิจัยพบว่าไม่มีความแตกต่าง โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

นฤมล คูหาแก้ว. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

ผ่องพรรณ พลราช. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2554). การจัดการหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2551). ภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ธนธัชการพิมพ์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2567. ลำปาง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). Improving organizational effectiveness through transformational leadership. SAGE Publications.

Fiedler, F.E. (1967). Theory of Leadership Effectiveness. New York : McGraw-Hill.

John W. Best. (1970). Research in Education. 3 rd th. New Jersey : Prentice – Hall Inc. (1970). Research in Education. Boston MA: Allyn and Bacon.

Heifetz, R. A., & Linsky, M. (2002). Leadership on the line: Staying alive through the dangers of leading. Harvard Business Review Press.

Krejcie, R.V., & Morgan D.W. (1970). Determining sample size for research activities. Education and Psychology Measurement. 30 (3), 607-608.

Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. Attitude Theory and Measurement. Fishbeic, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.

Northouse, P. G. (2019). Leadership: Theory and practice (8th ed.). SAGE Publications. DOI: 10.4135/9781544350890.

Watson, T.R. (2000). Way of Leaning English: What Every Leaner Needs To Know About Strategies. Bangkok: Department of Applied Linguistics School of Liberal Arts, King Mougkut' University of Technology Thonburi.

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

Ethical Leadership of School Administrators under The office of Chiang Rai Primary Educational service area 3

จิตรานุช วรรณวิจิตร
Jittranut Wannawijit
สุนทร คล้ายอ่ำ
Sunthon Khlaium
มหาวิทยาลัยพะเยา
University of Phayao
E-mail: 66205010@up.ac.th

Received: 3 April 2025; Revised: 9 April 2025; Accepted: April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 และ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 คน ซึ่งได้มาโดยใช้สูตรของยามาเน่ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67–1.00 และได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การเปรียบเทียบวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ คือ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความไว้วางใจ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความยุติธรรม และด้านความน่าเคารพ

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

Abstract

This research article aims to: 1) study the ethical leadership of school administrators under the Chiang Rai Primary Education Service Area Office 3, and 2) compare the ethical leadership of school administrators under the Chiang Rai Primary Education Service Area Office 3 based on education level and work experience. The sample group consisted of 331 people, selected using Yamane's formula and stratified random sampling. The data collection tool was a rating scale questionnaire. The analysis of the Item-Objective Congruence (IOC) index ranged from 0.67 to 1.00, and the reliability coefficient of the full instrument was 0.98. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and one-way ANOVA for comparison.

The research findings are as follows:

1. The ethical leadership of school administrators under the Chiang Rai Primary Education Service Area Office 3, on average, was rated the highest across all aspects. The ranking from highest to lowest average scores is as follows: integrity, trust, responsibility, fairness, and respect.

2. A comparison of the ethical leadership of school administrators under the Chiang Rai Primary Education Service Area Office 3 based on education level revealed significant statistical differences at the .05 level. However, when classified by work experience, no significant statistical differences were found at the .05 level.

Keywords: Ethical leadership, school administrators, Chiang Rai Primary Education Service Area Office 3

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบให้แก่ประเทศ เพื่อการแข่งขันและการยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่มีพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษา เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงนี้ จึงให้ความสำคัญคือต้องมุ่งเน้นไปที่การศึกษา เพื่อช่วยให้ผู้คนเรียนรู้และเติบโต ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาตามทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและยังรักษาเอกลักษณ์ของประเทศของตนอีกด้วย ในประเทศไทยการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการช่วยให้ผู้คนพัฒนาทักษะและความรู้ที่ตรงกับความต้องการของตลาดงานและประเทศ โลกาภิวัตน์และแรงกดดันอื่น ๆ ทำให้ปัญหานี้เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข คนไทยจะมีความสุขได้ต้องอยู่ในสังคมที่คนซื่อสัตย์และทำสิ่งที่ถูกต้อง ประเทศไทยสามารถกลายเป็นประเทศที่เข้มแข็งและประสบความสำเร็จได้ โดยการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในด้านการให้ความรู้แก่ประชาชน การบริหารเศรษฐกิจ และการปฏิบัติต่อกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยก้าวทันโลกและประสบความสำเร็จในอนาคต สังคมในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด เนื่องจากผลของความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความเสื่อมโทรมทางด้านจริยธรรมของสังคม ที่มีสาเหตุอัน

เนื่องมาจากการยึดวัตถุนิยมมากกว่าความดี การแข่งขันเพื่อเอาชนะแทนการร่วมมือ การมองคนอื่นเป็นคู่แข่งมากกว่าเป็นพันธมิตร การมองแต่ผลประโยชน์ส่วนตนจนลืมคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม การศึกษาและพัฒนาความรู้จึงเป็นส่วนสำคัญ และเป็นทางออกที่ดีที่สุดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รวมไปถึงสามารถยกระดับความคิดของมนุษย์ในสังคมให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ซึ่งกระบวนการศึกษาที่สร้างทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ คือ สถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องมีผู้นำสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม จริยธรรมต่อครู นักเรียน และบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ดังนั้นจึงเป็นเรื่องเร่งด่วน ที่ทุกฝ่ายจะต้องแสวงหาหนทางเพื่อที่จะนำเอาคุณธรรมและจริยธรรมให้คืนกลับมาสู่สังคมปัจจุบันให้มากที่สุด (สุทัด จันทะสินธุ์, 2560)

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical : Leadership) คือ อิทธิพลของผู้นำที่มีต่อผู้ตามในการนำไปในทางที่ถูกต้อง ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม ปกครองด้วยหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้เกิดการยอมรับและศรัทธาจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ใช้ความรู้และประสบการณ์ในการตัดสินใจที่ถูกต้อง ใช้หลักการบริหารโดยให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อทำให้บรรลุถึงผลสำเร็จสูงสุดมีการแสดงออกอย่างถูกต้องเหมาะสมตามทำนองครองธรรม ประเพณี แบบแผนหรือมาตรฐานของสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีที่ควรเอาเยี่ยงอย่าง ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลที่น่าไว้วางใจ เคารพและให้เกียรติในความรู้ความสามารถของผู้ตาม รวมถึงช่วยเหลือให้ผู้ตามประสบความสำเร็จและการบรรลุเป้าหมายด้วยวิธีการทางจริยธรรม (สุเทพ ปาลสาร, 2555) ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของผู้บริหารที่จะพัฒนาความเจริญก้าวหน้าให้กับองค์กร ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร และเป็นปัจจัยสำคัญของผู้นำที่จะนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ปัจจุบันมีเสียงสะท้อนว่าผู้บริหารสถานศึกษาข้าราชการยังขาดการรักษาวินัยและคุณธรรม ไม่รักษาความถูกต้องให้สังคม ไม่ทำหน้าที่บริการแก่สังคมไม่ทำหน้าที่บริการแก่สังคม ยังมุ่งในประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ยอมรับใช้การเมืองหรือยอมพ่ายแพ้ต่ออิทธิพลภายนอกมากกว่าจะรักษาระเบียบวินัย (สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, 2542 อ้างอิงใน ชลนิภา สะเอียบคง, 2565) อีกทั้งหากผู้นำไม่มีจริยธรรมแล้วจะเกิดอิทธิพลทางลบและผลกระทบที่ตามมา ซึ่งอิทธิพลที่สำคัญของภาวะผู้นำนี้ส่งผลกระทบต่อผู้ตาม ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้อื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงการนำหรือจูงใจหรือการพัฒนาศักยภาพผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2556 อ้างอิงใน ชลนิภา สะเอียบคง, 2565) ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในฐานะที่เป็นผู้นำต้องเป็นบุคคลที่น่าเคารพ เป็นแบบอย่างที่ดีบริหารงานด้วยความยุติธรรม มีความรับผิดชอบและยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก(วิภาวดี อินด้วง, 2561) ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาและองค์กร ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจะสามารถพัฒนาองค์กรและทำให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้นำขาดจริยธรรม อาจก่อให้เกิดอิทธิพลทางลบต่อผู้ตามและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม และยึดถือความยุติธรรมและผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักในการบริหารงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 139 โรงเรียน และมีวิสัยทัศน์เป็นองค์กรคุณภาพ มุ่งส่งเสริม สนับสนุน และกำกับติดตามการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ก้าวสู่สังคมอนาคตที่ยั่งยืน บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงและวัฒนธรรมที่ดีงาม เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายการศึกษาของรัฐบาลเป็นรูปธรรมในระดับพื้นที่ จำเป็นต้องพัฒนาผู้นำ โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องเตรียมความพร้อมในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับตัวตามสภาพสังคมในปัจจุบัน การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการ

สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแผนปฏิบัติงานประจำปี 2567 ซึ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารให้เตรียมรับมือการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน จากการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารในสังกัด พบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ขาดภาวะผู้นำทางจริยธรรม เช่น การร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริตเงินอุดหนุนอาหารกลางวันและพฤติกรรมไม่เหมาะสม ส่งผลให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาขาดการยอมรับและศรัทธาผู้บริหาร สถานศึกษาจึงไม่สามารถขับเคลื่อนการทำงานตามวัตถุประสงค์ได้ การปฏิบัติตนของผู้บริหารที่มีคุณธรรมจริยธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความศรัทธาและความสามัคคีในองค์กร ส่งผลให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความพึงพอใจในการทำงานและสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางและวางแผนเพื่อการพัฒนา ส่งเสริม ในเรื่องของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งต่อผู้เรียนและสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จากการสังเคราะห์ข้อมูลมาเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความน่าเคารพ 2) ด้านความไว้วางใจ 3) ด้านความรับผิดชอบ 4) ด้านความยุติธรรม 5) ด้านความซื่อสัตย์

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 139 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 142 คน ข้าราชการครู จำนวน 1,791 คน รวมประชากรทั้งสิ้นจำนวน 1,933 คน จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จำนวน 331 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 24 คน และข้าราชการครู จำนวน 307 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม ค่า IOC เท่ากับ 0.67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังต่อไปนี้ ตอนที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองจากการศึกษา วิเคราะห์เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert's) จำนวน 35 ข้อ จำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความน่าเคารพ ด้านความไว้วางใจ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความยุติธรรม และด้านความซื่อสัตย์วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ ใช้สถิติ

บรรยาย คือ ร้อยละ (Percentage)และข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

สถิติที่ใช้ ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นเปรียบเทียบภาวะผู้นำ เชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ใช้การเปรียบเทียบการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe's Method) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความไว้วางใจ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความยุติธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความน่าเคารพ ตามลำดับ

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวม

ด้าน	ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	(n = 331)		แปลผล	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านความน่าเคารพ	4.51	0.54	มากที่สุด	5
2	ด้านความไว้วางใจ	4.55	0.50	มากที่สุด	2
3	ด้านความรับผิดชอบ	4.53	0.55	มากที่สุด	3
4	ด้านความยุติธรรม	4.52	0.58	มากที่สุด	4
5	ด้านความซื่อสัตย์	4.58	0.56	มากที่สุด	1
	รวมเฉลี่ย	**4.54**	**0.52**	**มากที่สุด**	

2. เมื่อเปรียบเทียบเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวม พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความน่าเคารพ ด้านความไว้วางใจ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความซื่อสัตย์ จึงได้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe's method)

ตาราง 2 แสดงผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวม (n = 331)

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านความน่าเคารพ	ระหว่างกลุ่ม	4.924	2	2.462	8.615*	.000

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
	ภายในกลุ่ม	93.728	328	.286		
	รวม	**98.652**	**330**			
2. ด้านความไว้วางใจ	ระหว่างกลุ่ม	2.740	2	1.370	5.519*	.004
	ภายในกลุ่ม	81.412	328	.248		
	รวม	**84.152**	**330**			
3. ด้านความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	2.975	2	1.487	4.946*	.008
	ภายในกลุ่ม	98.640	328	.301		
	รวม	**101.615**	**330**			
4. ด้านความยุติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	1.647	2	.823	2.449	.088
	ภายในกลุ่ม	110.256	328	.336		
	รวม	**111.903**	**330**			
5. ด้านความซื่อสัตย์	ระหว่างกลุ่ม	4.560	2	2.280	7.355*	.001
	ภายในกลุ่ม	101.681	328	.310		
	รวม	**106.241**	**330**			
	ระหว่างกลุ่ม	**3.333**	**2**	**1.666**	**6.166***	**.002**
ภาพรวม	**ภายในกลุ่ม**	**88.642**	**328**	**.270**		
	รวม	**91.974**	**330**			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตาราง 3 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's) ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา (n = 331) ด้านความน่าเคารพ

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
ปริญญาตรี	4.36	-	.000*	.940
ปริญญาโท	4.61	-	-	.955
ปริญญาเอก	4.50	-	-	-

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตาราง 3 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านความน่าเคารพ พบว่ามีจำนวน 1 คู่ คือ บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีมีความแตกต่างจากบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 4 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's) ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา (n = 331) ด้านความไว้วางใจ

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
ปริญญาตรี	4.44	-	.004*	.988
ปริญญาโท	4.63	-	-	.933
ปริญญาเอก	4.50	-	-	-

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตาราง 4 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านความไว้วางใจ พบว่ามีจำนวน 1 คู่ คือ บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีมีความแตกต่างจากบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 5 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's) ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา (n = 331) ด้านความรับผิดชอบ

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
ปริญญาตรี	4.42	-	.008*	.982
ปริญญาโท	4.61	-	-	.955
ปริญญาเอก	4.50	-	-	-

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตาราง 5 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านความรับผิดชอบ พบว่ามีจำนวน 1 คู่ คือ บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีมีความแตกต่างจากบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 6 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's) ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา (n = 331) ด้านความซื่อสัตย์

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
ปริญญาตรี	4.44	-	.001*	.989
ปริญญาโท	4.68	-	-	.900
ปริญญาเอก	4.50	-	-	-

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตาราง 6 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านความซื่อสัตย์ พบว่ามีจำนวน 1 คู่ คือ บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีมีความแตกต่างจากบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งหมด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความยุติธรรม จึงได้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe's method)

ตาราง 7 แสดงผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวม

(n = 331)

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านความน่าเคารพ	ระหว่างกลุ่ม	1.243	2	.621	2.092	.125
	ภายในกลุ่ม	97.409	328	.297		
	รวม	**98.652**	**330**			
2. ด้านความไว้วางใจ	ระหว่างกลุ่ม	.977	2	.488	1.926	.147
	ภายในกลุ่ม	83.175	328	.254		
	รวม	**84.152**	**330**			
3. ด้านความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	4.225	2	2.113	7.115*	.001
	ภายในกลุ่ม	97.390	328	.297		
	รวม	**101.615**	**330**			
4. ด้านความยุติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	2.861	2	1.430	4.302*	.014
	ภายในกลุ่ม	109.043	328	.332		
	รวม	**111.903**	**330**			
5. ด้านความซื่อสัตย์	ระหว่างกลุ่ม	1.106	2	.553	1.725	.180
	ภายในกลุ่ม	105.135	328	.321		
	รวม	**106.241**	**330**			
ภาพรวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**1.587**	**2**	**.794**	**2.880**	**.058**
	ภายในกลุ่ม	**90.387**	**328**	**.276**		
	รวม	**91.974**	**330**			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตาราง 8 แสดงการทดสอบความแตกต่างรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's) ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน (n = 331) ด้านความรับผิดชอบ

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	น้อยกว่า 5 ปี	6 – 10 ปี	มากกว่า 10 ปี
1 – 5 ปี	4.45	-	.965	.008*
6 – 10 ปี	4.42	-	-	.007*
มากกว่า 10 ปี	4.66	-	-	-

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตาราง 8 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านความรับผิดชอบ พบว่า มีจำนวน 2 คู่ ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานในสถานศึกษา 1 - 5 ปี มีความแตกต่างกับบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานในสถานศึกษามากกว่า 10 ปี และ บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานในสถานศึกษา 6 – 10 ปี มีความแตกต่างกับบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานในสถานศึกษามากกว่า 10 ปี

ตาราง 9 แสดงการทดสอบความแตกต่างรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’s method) ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน (n = 331) ด้านความยุติธรรม

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	น้อยกว่า 5 ปี	6 – 10 ปี	มากกว่า 10 ปี
1 – 5 ปี	4.51	-	.289	.389
6 – 10 ปี	4.38	-	-	.015*
มากกว่า 10 ปี	4.61	-	-	-

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตาราง 9 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านความยุติธรรม พบว่า มีจำนวน 1 คู่ ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานในสถานศึกษา 6 – 10 ปี มีความแตกต่างกับบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานในสถานศึกษามากกว่า 10 ปี

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1.1 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านความน่าเคารพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า

ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตนต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่นด้วยความสุภาพ ทั้งทางกาย วาจา และใจ มีความอ่อนโยนเห็นอกเห็นใจ ใจดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่น และปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเคารพนับถืออยู่เสมอ อีกทั้งมีความเมตตากรุณาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่น ยอมรับในความแตกต่างของบุคคล โดยไม่เลือกปฏิบัติตลอดจนยอมรับในความรู้และความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิภาวดี อินทร์ด้วง (2561) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม หมายถึงพฤติกรรมและกระบวนการต่าง ๆ ที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความประพฤติและการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการยอมรับและศรัทธาจากผู้ที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมดังกล่าวเหล่านั้นเพื่อประโยชน์ขององค์การหรือเพื่อส่วนรวมแทน ซึ่งนับได้ว่าเป็นการยกระดับความคิดในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรมของผู้ตามให้สูงขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรพัฒน์ เพชรศรีจันทร์ (2562) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในจังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วย ความเคารพนับถือ การมีส่วนร่วมธรรมภิบาล และ ความไว้วางใจ ตามลำดับ

1.2 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านความไว้วางใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษา แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นถึงความมั่นคง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่น โดยปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ตรวจสอบได้ มีความสามารถเป็นที่พึ่งพาอาศัย จริงใจที่จะช่วยเหลือ ปกป้อง ให้โอกาส และสามารถสร้างความไว้ใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเชื่อถือในคำมั่นสัญญา ตลอดจนมีความจงรักภักดีต่อองค์กร และพร้อมพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไกรศร รักสวน (2559) ได้ให้ความหมายภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ว่าลักษณะพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกถึงความสามารถในการแยกแยะสิ่งที่ถูกต้องออกจากสิ่งที่ไม่ถูกต้องและเลือกที่จะกระทำในสิ่งที่ถูกต้องมีความซื่อสัตย์ มีความยุติธรรมในการแก้ปัญหาด้วยความเสมอภาคเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความไว้วางใจแก่องค์กร และสร้างแรงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามอย่างมีมาตรฐานในด้านคุณธรรม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชวาล แก้วกระจาย (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัย พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุดไปต่ำสุด คือ ด้านความไว้วางใจ ด้านความยุติธรรม ด้านความซื่อตรง และด้านความรับผิดชอบ

1.3 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านความรับผิดชอบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกในด้านการปฏิบัติที่มีความมุ่งมั่น ด้วยความพากเพียร บากบั่น ไม่ท้อถอย มีความรอบคอบ พร้อมที่จะตรวจสอบได้ อีกทั้งมีวุฒิภาวะ สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ โดยไม่คิดจะทำร้ายผู้อื่นทั้งกาย วาจา ใจ มีวินัยและเชื่อมั่นในศักดิ์ศรีของตนเอง ตลอดจนมีความพร้อมในการพัฒนาตนเอง และพร้อมพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ และมีพฤติกรรมแสดงความรับผิดชอบ โดยไม่ปัดความผิดให้พ้นจากตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิภาวดี อินทร์ด้วง (2561) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมด้านการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีลักษณะ ประกอบไปด้วยการ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบได้ พัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศและมีการควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบในงานที่ตนทำสิ่งสำคัญเป็นแบบอย่างในเรื่องที่รับผิดชอบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น จะคำนึงถึงทีมงาน ดังความรับผิดชอบในแต่ละด้าน ได้แก่ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ พัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ และยังสอดคล้องกับ

งานวิจัยของสารชา พิมพาคุณ (2560) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 ด้านความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.4 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านความยุติธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารแสดงออกให้เห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยการตัดสินใจโดยใช้กระบวนการที่ถูกต้องเป็นธรรม ตัดสินใจตามข้อมูลสถานการณ์อย่างมีเหตุผล โดยใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรมทุกครั้ง ปฏิบัติตนบนความถูกต้องตามระเบียบแบบแผน อีกทั้งปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยความเต็มใจ และปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่นด้วยความเสมอภาค เป็นกลาง และเท่าเทียมกัน ยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ตลอดจนยึดมั่นในหลักการเป็นที่ตั้ง และคำนึงถึงผลการปฏิบัติเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรณชัย ปินใจ (2564) ได้กล่าวว่า ความยุติธรรม หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกให้เห็นถึง ความเป็นธรรม ไม่ลำเอียงปราศจากอคติ มีเหตุผล ยึดความถูกต้อง เคารพและปฏิบัติตาม กฎหมาย ข้อบังคับระเบียบแบบแผน ประเพณีและบทบาทหน้าที่ ตลอดจน กล้ายืนหยัด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของขนิษฐ์ณิชา ทองสุข (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความยุติธรรม สภาพปัจจุบันโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

1.5 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านความซื่อสัตย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษา แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตรงไปตรงมา และตรงต่อความเป็นจริง โดยสามารถเปิดเผยข้อเท็จจริงอย่างโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งต่อตนเอง ต่อองค์การและต่อผู้อื่น มีความประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่น ตรงต่อเวลาเสมอ ไม่เบียดบังเวลาราชการไปทำประโยชน์ส่วนตน มีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ยอมรับเมื่อกระทำความผิด ปฏิบัติงานตามข้อตกลงกฎหมาย ระเบียบ อย่างเคร่งครัด มีความซื่อสัตย์ สุจริต ปราศจากการขโมย และการคดโกง ตลอดจนรักษาวาจาสัตย์อย่างเคร่งครัด ไม่กลบเกลื่อนคำพูด และไม่มีการใช้กลอุบายต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2560) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ว่า การแสดงพฤติกรรมในการโน้มน้าวให้บุคลากรปฏิบัติตนให้เหมาะสมของผู้นำ ประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ การเป็นบุคคลที่มีกฎเกณฑ์ สามารถทำให้เกิดความยุติธรรมและเป็นธรรมกับทุกคนได้ มีการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมโดยมีภาวะผู้นำทางด้านจริยธรรมตลอดเวลา โดยพฤติกรรมด้านจริยธรรมของผู้นำจะทำให้เกิดบรรยากาศการพัฒนาได้เป็นอย่างดี และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ คำพร กองเตย (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านความซื่อสัตย์ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อยู่ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความน่าเคารพ ด้านความไว้วางใจ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความ

ซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้นด้านความยุติธรรม ที่ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อยู่ 2 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความยุติธรรม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้นด้านความน่าเคารพ ด้านความไว้วางใจ และด้านความซื่อสัตย์ ที่ไม่แตกต่างกัน

สรุป

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ในภาพรวมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ รองลงมา คือ ด้านความไว้วางใจ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความยุติธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความน่าเคารพ

2. ผลการเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความยุติธรรม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านความน่าเคารพ ด้านความไว้วางใจ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความซื่อสัตย์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.1 ด้านความน่าเคารพ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และเมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบความแตกต่าง 1 คู่ คือ บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีมีความแตกต่างจากบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ด้านความไว้วางใจ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และเมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบความแตกต่าง 1 คู่ คือ บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีมีความแตกต่างจากบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ด้านความรับผิดชอบ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และเมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบความแตกต่าง 1 คู่ คือ บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีมีความแตกต่างจากบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 ด้านความซื่อสัตย์ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และเมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบความแตกต่าง 1 คู่ คือ บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีมีความแตกต่างจากบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความน่าเคารพ ด้านความไว้วางใจ และด้านความซื่อสัตย์ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านความรับผิดชอบ และด้านความยุติธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.1 ด้านความรับผิดชอบ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบความแตกต่าง 2 คู่ คือ บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาน้อยกว่า 5 ปี มีความแตกต่างกับ บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษามากกว่า 10 ปี และ บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการ

ทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา 6 – 10 ปี มีความแตกต่างกับ บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษามากกว่า 10 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ด้านความยุติธรรม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบความแตกต่าง 1 คู่ คือ บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา 6 – 10 ปี มีความแตกต่างกับบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษามากกว่า 10 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ด้านความน่าเคารพ ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีภาวะผู้นำ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง ปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเคารพนับถือ

2) ด้านความไว้วางใจ ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีการบริหารงานอย่างเป็นเลิศ ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความอ่อนน้อม เข้าใจในความแตกต่างของบุคคล สามารถเป็นที่พึ่งพาอาศัยของผู้ใต้บังคับบัญชาได้

3) ด้านความรับผิดชอบ ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน รับผิดชอบต่อตนเององค์กรและส่วนรวม ติดตามตรวจสอบ ประเมินผลครูและบุคลากรสม่ำเสมอ

4) ด้านความยุติธรรม ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารสถานศึกษา

5) ด้านความซื่อสัตย์ ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ประพฤติปฏิบัติตนตรงไปตรงมาโปร่งใสตรวจสอบได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

2) ควรมีการศึกษารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

3) ควรมีการศึกษาสมรรถะนะของผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

เอกสารอ้างอิง

ไกรศร รักสวน. (2559). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

ขนิษฐ์ณิชา ทองสุข. (2560). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์การบริหารการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

คำพร กองเตย. (2560). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์:

มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชลนิภา สะเอียบคง. (2565) การศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการกลุ่ม 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.

ชัชวาล แก้วกระจาย. (2564). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 10(3), 54-67.

ธีรภัทร เพชรศรีจันทร์. (2562). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในจังหวัดอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2560). ความเป็นผู้นำทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิภาวดี อินทร์ด้วง. (2561). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสราษฎร์ธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

รณชัย ปินใจ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). ภาวะผู้นำ : ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางสู่การพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน. (2542). ชุดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนา คุณธรรรมจริยธรรม สำหรับผู้บริหาร ผู้บังคับบัญชา และผู้ปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานข้าราชการพลเรือน.

สารชา พิมพาคุณ. (2560). ภาวะผู้นนำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุทัด จันทะสินธุ์. (2560). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมแบบบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สุเทพ ปาลสาร. (2555). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาชั้นพื้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย

The relationship between good governance and the quality of life development of people in subdistrict administrative organizations, Loei Province

ญาติมา นุชแดง
Yatima Nutdaeng
ธิติยา พงษ์พานิชธาดา
Thitiya Phongpanichthada
ณัฐวรรณ สาสิงห์
Nattawan Sasing
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University
E-mail: Thitiya.kh@bkkthon.ac.th

Received: 3 April 2025; Revised: 6 August 2025; Accepted: 11 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ระดับองค์ประกอบหลักของการบริหารธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย 2) ระดับองค์ประกอบหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เกิดจากการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การการบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือประชาชนและเจ้าหน้าที ในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย จำนวน 400 ราย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบหลักของการบริหารธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) องค์ประกอบหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เกิดจากการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การการบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (r = 0.741) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์การบริหารงาน, หลักธรรมาภิบาล, การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

Abstract

This research article aimed to 1) study the main components of good governance in the administration of sub-district administrative organizations in Loei Province, 2) study the main components of the development of people's quality of life resulting from the implementation of good governance principles of sub-district administrative organizations in Loei Province, and 3) study the relationship between the implementation of good governance principles and the development of people's quality of life in sub-district administrative organizations in Loei Province. The sample group used in the research was 400 people and officers in sub-district administrative organizations in Loei Province by stratified random sampling. Data were collected by using questionnaires. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient.

The research results found that 1) the main components of good governance in the administration of the sub-district administrative organizations in Loei Province were at a high level overall. 2) The main components of the development of people's quality of life resulting from the operations in accordance with the principles of good governance of the sub-district administrative organizations in Loei Province were at a high level overall. 3) The results of the analysis of the relationship between the operations in accordance with the principles of good governance and the development of people's quality of life in the sub-district administrative organizations in Loei Province were overall positively related at a high level (r = 0.741) at a statistical significance level of .01

Keywords: Management Relationship, Good governance, Quality of life development

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน โลกได้เผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์อย่างเข้มข้น ส่งผลให้การบริหารจัดการภาครัฐและภาคธุรกิจจำเป็นต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั่วโลก หนึ่งในแนวคิดสำคัญที่ถูกนำมาใช้เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงนี้ คือ "ธรรมาภิบาล" หรือการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งมุ่งเน้นความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความยุติธรรมในการดำเนินงาน (วิชชา คำพุฒ, 2564)

ธรรมาภิบาลมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรและระบบการเมืองการปกครองในระดับมหภาค โดยเฉพาะในบริบทของเศรษฐกิจที่มีความเชื่อมโยงและพึ่งพาอาศัยกันสูง การดำเนินกิจกรรมในประเทศหนึ่งสามารถส่งผลกระทบต่ออีกประเทศหนึ่งได้โดยตรง การบริหารจัดการที่ยึดหลักธรรมาภิบาลจึงเป็นการสร้างระบบการทำงานที่มีความตระหนักถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกระดับ โดยเฉพาะประชาชนในฐานะศูนย์กลางของการพัฒนา หากต้องการให้ประเทศมีความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน การดำเนินงานของภาครัฐและภาคธุรกิจจำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน การบริหารงานที่มีธรรมาภิบาลจึงมิใช่เพียงแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรเท่านั้น หากแต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้แก่ประเทศในระยะยาว (ณัฐกานต์ ศิริพงษ์, 2563)

ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาลของการปกครองในประเทศไทย ซึ่งในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลนับว่าเป็นสิ่งที่ทุกหน่วยงาน และทุกองค์กรไม่สามารถปฏิเสธที่จะนำมาสู่การปฏิบัติได้ เพราะการบริหารจัดการที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาลนี้ได้นำมาซึ่งการพัฒนาองค์กรและเป็นการทำงานที่มีระบบอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหลักธรรมาภิบาลของการปกครองได้บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ นอกจากนั้นยังได้นำมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐการป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ รัฐบาลเป็นผู้นำในการวางนโยบายขับเคลื่อนประเทศ การดำเนินนโยบายด้านต่างๆ ภายใต้กฎหมาย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมด้วยถึงแม้ประเทศไทยได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในภาครัฐและภาคเอกชนเป็นเวลาพอสมควร แต่ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้ทั้งหมด เพียงแต่ทำให้ปัญหาเหล่านั้นเบาบางลง แต่ถือเป็นเป้าหมายที่ประเทศไทยจะต้องเดินไปให้ถึงและยังต้องพัฒนาหลักธรรมาภิบาลควบคู่ไปกับการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหลักการสากลของธรรมาภิบาลเป็นหลักการที่สำคัญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562) หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจที่เป็นอิสระ (Autonomy) สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสมภายใต้ขอบเขตอำนาจของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งแตกต่างกันตามลักษณะความเจริญความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ รวมทั้งนโยบายหลักการกระจายอำนาจและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐโดยมุ่งเน้นคุณธรรม และจริยธรรมหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2562) พร้อมทั้งการวางมาตรการรองรับการกระจายอำนาจ และแบ่งภารกิจรับผิดชอบที่เหมาะสมระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาคกับท้องถิ่น พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการพัฒนาตามแนวทางธรรมาภิบาลในระดับสากล (สุมาภรณ์ แซ่ลิ่ม, 2561)

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นหน่วยงานราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นในเขตชุมชนชนบท ดังนั้น จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปกครองท้องถิ่นของชนบทไทย ซึ่งแต่เดิมมีรูปแบบการบริหารงานแบบสภา เรื่อง ระเบียบบริหารราชการส่วนตำบลและหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเปิดโอกาสให้ราษฎรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของตำบลและหมู่บ้านทุกอย่างเท่าที่จะเป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่นและราษฎรเป็นส่วนรวม ซึ่ง ทำให้มีการปรับฐานะการบริหารงานในระดับตำบล โดยการเปลี่ยนแปลงรูปโฉมใหม่ของสภาตำบลทั่วประเทศเป็นรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล (โกวิทย์ พวงงาม, 2557)

ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลักขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนและสร้างความเป็นอยู่ที่ดีอย่างยั่งยืนให้กับชุมชนเพราะทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญมากในการที่จะขับเคลื่อนประเทศให้มีการพัฒนาทั้ง ด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การนำหลักการธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนนั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในจังหวัดเลย ที่มีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลาย มีภูเขาล้อมรอบตัวเมือง ลักษณะเป็นแอ่งกระทะ มีโครงสร้างทางสังคมแบบจารีตประเพณี คนพื้นเมืองส่วนใหญ่จะต่างจากคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีเชื้อสายชาวลาวเวียงจันทน์และชาวลาวจำปาศักดิ์ แต่เป็นเชื้อสายชาวลาวหลวงพระบาง จึงมีประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมหลายอย่างที่มีลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคอีสานของประเทศไทย มีโครงสร้างเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับ สาขาเกษตรกรรม รองลงมา คือ สาขาการขายส่ง ขายปลีก สาขาการศึกษา การนำหลักการธรรมาภิบาลมาใช้ในการดำเนินงานยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจะช่วยให้การ

ดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม รวมทั้งส่งเสริมความเชื่อมั่นและความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน เพื่อนำข้อค้นพบของการวิจัยมาบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทย ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย เพื่อพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) ศึกษาระดับองค์ประกอบหลักของการบริหารธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย

2) ศึกษาระดับองค์ประกอบหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เกิดจากการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย

3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การการบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีลำดับขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่จังหวัดเลย ทั้งหมด 14 อำเภอ และในการปกครององค์การบริหารส่วนตำบล 71 แห่ง จำนวนประชากร 638,732 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดเลย, 2566) กำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีของ Yamane (1973) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าคลาดเคลื่อนของข้อมูลเท่ากับ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจัดแบ่งตามจำนวนตำบลในแต่ละอำเภอ ทั้ง 14 อำเภอ รวม 71 แห่ง แห่งละ 5 - 6 คน จนได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวน 400 คน

2. เครื่องที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

2) ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบหลักของการบริหารธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามวิธีคิดของลิเคิร์ท (Likert’s Scale)

3) ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เกิดจากการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามวิธีคิดของลิเคิร์ท (Likert’s Scale)

3. การตรวจสอบเครื่องมือและผล

1) ผู้วิจัยได้ทดสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือ ก่อนนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูล โดยได้นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคำถาม เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา

2) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และใช้การคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์

แอลฟา (Cronbach's Alpha) โดยหลักของการบริหารธรรมาภิบาลและคุณภาพชีวิตของประชาชน มีค่าเท่ากับ 0.865

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและคัดเลือกผู้ช่วยเก็บข้อมูล จำนวน 10 คน โดยชี้แจงการเก็บข้อมูลแก่ผู้ช่วยเก็บข้อมูล ให้ดำเนินการเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างตามวันเวลาที่นัดหมาย ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนของแบบสอบถาม และนำไปทำการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

5. การวิเคราะห์ผลการวิจัย

ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pear son's Product Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 62.00 มีอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.25 มีสถานะสมรส จำนวน 301 คน คิดเป็นร้อยละ 75.25 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.75 มีรายได้ต่อเดือนในครอบครัว 15,000 – 30,000 บาท จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 53.50

2) ผลการวิเคราะห์ระดับองค์ประกอบหลักของการบริหารธรรมาภิบาลกับองค์ประกอบหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เกิดจากการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับองค์ประกอบหลักของการบริหารธรรมาภิบาลกับองค์ประกอบหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เกิดจากการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย

หลักธรรมาภิบาล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
หลักคุณธรรม	4.01	0.67	มาก	2
หลักนิติธรรม	4.13	0.45	มาก	1
หลักโปร่งใส	3.52	0.73	มาก	5
หลักการมีส่วนร่วม	3.84	0.81	มาก	3
หลักความรับผิดชอบ	3.67	0.77	มาก	4
หลักความคุ้มค่า	3.38	0.63	ปานกลาง	6
ค่าเฉลี่ยรวม	**3.75**	**0.67**	**มาก**	
การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน				
ด้านสุขภาพ	3.45	0.67	มาก	4
ด้านมาตรฐานความเป็นอยู่	3.41	0.46	มาก	5

ด้านการศึกษา	3.72	0.78	มาก	3
ด้านเศรษฐกิจ	4.11	0.54	มาก	1
ด้านการคุ้มครองทางสังคมและการมีส่วนร่วม	3.87	0.62	มาก	2
ค่าเฉลี่ยรวม	**3.71**	**0.61**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับองค์ประกอบหลักของการบริหารธรรมาภิบาลกับองค์ประกอบหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เกิดจากการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย

1) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า หลักนิติธรรม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.13) รองลงมา หลักคุณธรรม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.01) หลักการมีส่วนร่วม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.84) หลักความรับผิดชอบ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.67) และหลักความคุ้มค่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.38)

2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เกิดจากการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ด้านเศรษฐกิจมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.11) รองลงมา ด้านการคุ้มครองทางสังคมและการมีส่วนร่วม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.87) ด้านการศึกษา มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.72) ด้านสุขภาพ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.45) และด้านมาตรฐานความเป็นอยู่ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.41)

3) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน / **การบริหารงานตามหลักธรรมภิบาล**	ด้านสุขภาพ	ด้านมาตรฐานความเป็นอยู่	ด้านการศึกษา	ด้านเศรษฐกิจ	ด้านการคุ้มครองทางสังคมและการมีส่วนร่วม	ภาพรวมคุณภาพชีวิตของประชาชน
หลักคุณธรรม	.712**	.615**	.547**	.761**	.646**	.665**
หลักนิติธรรม	.846**	.883**	.890**	.864**	.874**	.828**
หลักโปร่งใส	.715**	.751**	.638**	.860**	.863**	.759**
หลักการมีส่วนร่วม	.547**	.816**	.808**	.814**	.622**	.752**
หลักความรับผิดชอบ	.732**	.651**	.716**	.727**	.814**	.788**

หลักความคุ้มค่า	.761**	.724**	.874**	.622**	.528**	.623**
ภาพรวมระดับธรรมาภิบาล	.744**	.750**	.628**	.652**	.684**	.741**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (r = 0.741) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การการบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย รายด้าน โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกเหมือนกันหมด ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมี 2 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูง คือ ด้านสุขภาพ (r = 0.744) ด้านมาตรฐานความเป็นอยู่ (r = 0.750) และ 3 ด้านที่มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง คือ ด้านการคุ้มครองทางสังคมและการมีส่วนร่วม (r = 0.684) ด้านเศรษฐกิจ (r = 0.652) และด้านการศึกษา (r = 0.628) นอกจากนี้การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลทุกด้านยังมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การการบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย โดยภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยมี 4 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูง คือ หลักนิติธรรม (r = 0.828) หลักความรับผิดชอบ (r = 0.788) หลักโปร่งใส (r = 0.759) หลักการมีส่วนร่วม(r = 0.752) และอีก 2 ด้าน มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง คือ หลักคุณธรรม (r = 0.665) หลักความคุ้มค่า (r = 0.623) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

1) การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย ด้านสุขภาพ โดยการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันสูงสุดคือ หลักนิติธรรม มีค่าความสัมพันธ์ในระดับสูง (r = 0.846)

2) การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย ด้านมาตรฐานความเป็นอยู่ โดยการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันสูงสุดคือ หลักนิติธรรม มีค่าความสัมพันธ์ในระดับสูง (r = 0.883)

3) การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย ด้านการศึกษา โดยการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันสูงสุดคือ หลักนิติธรรม มีค่าความสัมพันธ์ในระดับสูง (r = 0.890)

4) การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย ด้านเศรษฐกิจ โดยการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันสูงสุดคือ หลักนิติธรรมมีค่าความสัมพันธ์ในระดับสูง (r = 0.864)

5) การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย ด้านการคุ้มครองทางสังคมและการมีส่วนร่วม โดยผลการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันสูงสุดคือ หลักนิติธรรม มีค่าความสัมพันธ์ในระดับสูง (r = 0.874)

อภิปรายผล

1) ระดับองค์ประกอบหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เกิดจากการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.75) และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เกิดจากการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.71) ซึ่ง

องค์การบริหารส่วนตำบลมีการบริหารงานให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลจึงทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดเลย และสอดคล้องกับงานวิจัย วิวัฒน์ บุญเกษม (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษา พบว่าการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ หลักความเสมอภาค หลักประสิทธิผล หลักคุณธรรมจริยธรรม หลักประสิทธิภาพ หลักการกระจายอำนาจ หลักความโปร่งใส หลักรับผิดชอบสามารถตรวจสอบได้ หลักการตอบสนอง หลักนิติธรรม และหลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ

2) ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การการบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (r = 0.741) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการบริหารงานตามหลักธรรมาภิ-บาลส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอาจเป็นเพราะว่าองค์การบริหารส่วนตบล (อบต.) มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดดังนั้นในการบริหารงานของนักการเมืองท้องถิ่นจะต้องบริหารงานตามหลักธรร-มาภิบาลเพื่อให้บริการประชาชน แก้ไขปัญหาให้ประชาชน และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน มีการปฏิบัติงานเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงส่งผลให้การบริหารงานเป็นที่ยอมรับ และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านมาตรฐานความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และด้านการคุ้มครองทางสังคมและการมีส่วนร่วม เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านจะพบว่า ในด้านสุขภาพ หลักธรรมาภิบาลที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกด้วยมากที่สุดคือ หลักนิติธรรม เช่นเดียวกับด้านมาตรฐานความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และด้านการคุ้มครองทางสังคมและการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ รินทร์ชิสา เกล็ดประทุมกานต์ และ พงษ์เสฐียร เหลือง อลงกต (2563) ได้ศึกษาอิทธิพลของธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษา พบว่า องค์ประกอบของธรรมาภิบาลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาจาก

สรุป

จากการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การ การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (r = 0.741) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังนี้

1) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลมีความเชื่อมโยงกับคุณภาพชีวิตของประชาชน ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ยึดหลักธรรมาภิบาล เช่น หลักความโปร่งใส ความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าธรรมาภิบาลไม่ใช่เพียงกรอบแนวคิดในการบริหารงาน แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความเป็นอยู่ของประชาชน

2) หน่วยงานปกครองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน องค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด มีศักยภาพในการตอบสนองต่อความต้องการและแก้ไขปัญหาของประชาชนอย่างตรงจุด การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานจึงช่วยสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และการยอมรับจากประชาชนในท้องถิ่น

3) หลักธรรมาภิบาลควรถูกบูรณาการในเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการวิจัยสามารถนำไปต่อยอดในเชิงนโยบาย โดยการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเข้ากับแผนพัฒนาองค์กรและยุทธศาสตร์การบริการประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม

ข้อเสนอแนะ

1) ควรมีการศึกษาวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการศึกษาการบริหารงานตาหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ในการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงต่างๆ และจะได้เป็นแนวทางในการดำเนินภาระกิจต่างๆของหน่วยงานราชการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2) ควรมีการศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จในด้านอื่นๆด้วย เช่น ความสำเร็จของโครงการต่างๆ

3) ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้กำหนดนโยบายของหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการคุณภาพชีวิต เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน จะได้เป็นความรู้ในการบริหารงานของหน่วยงานราชการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2562). ยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พ.ศ.2560-2569. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2568 จาก www.dla.go.th/visit/stategics.pdf.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2562). ยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2560 – 2569.

โกวิทย์ พวงงาม. (2557). รายงานการประเมินโครงการคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี เพื่อรับเงินรางวัลประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2557. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณัฐกานต์ ศิริพงษ์. (2563). ธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

รินทร์ชิสา เกล็ดประทุมกานต์ และ พงษ์เสฐียร เหลือง อลงกต. (2563). อิทธิพลของธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผล องค์การขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 9(2), 13-26.

วิชชา คำพุฒ. (2564). หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐในยุคโลกาภิวัตน์. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิวัฒน์ บุญเกษม. (2565). การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อคุณภาพ ชีวิตของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). 16(2), 239-252.

สำนักงานสถิติจังหวัดเลย. (2566). รายงานสถิติจังหวัดเลย เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2568 จาก https://loei.nso.go.th

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่13 พ.ศ. 2566-2570. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2568 จาก www.nesdc.go.th/ ewt_news.php?nid=13651.

สุมาภรณ์ แซ่ลิ่ม. (2561). การศึกษาจัดกลุ่มประเทศในเอเชียตามลักษณะการพัฒนาทางด้านสุขภาพรองรับเป้าหมายแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ. 2560-2579). วารสารกรมการแพทย์. 6(1), 83-98.

Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย

The Service Activity for Community Affecting Effectiveness Fix it Center Administration of the Colleges under the Office of Chiang Rai Vocational Education Commission

เจษฎากรณ์ ริยอง
Chasadakorn Riyong
นริศรา เสือคล้าย
Narissara Suaklay
วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
Educational Administration, University of Phayao
E-mail: markloveter007@gmail.com

Received: 5 April 2025; Revised: 23 April 2025; Accepted: 23 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนของสถานศึกษา 2) ศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนของสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนของสถานศึกษา และ 4) สร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย จำนวน 226 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนมีจำนวน 2 กิจกรรม คือ บริการซ่อม (Repair) และบริการพัฒนา (Top Up) มีความสัมพันธ์พหุคูณกับประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีขนาดเท่ากับ 0.785 มีค่าอำนาจการพยากรณ์เท่ากับ 0.616 โดยทั้ง 2 กิจกรรมสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงรายได้ และ 4) การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน ได้ร้อยละ 61.60 อย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y}$ = 4.036 - 0.096(X_1) + 0.173 (X_3) และสมการพยากรณ์ในรูปมาตรฐาน คือ $\hat{Z}$ = -0.642(Z_{x1}) + 0.261(Z_{x3})

คำสำคัญ: การบริการชุมชน, ประสิทธิผลการบริหารงาน, ศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน

Abstract

This research article aims to 1) study the community Fix it Center service of educational institutions, 2) study the effectiveness of the community Fix it Center administration of educational institutions, 3) study the relationship of the community Fix it Center service that affects the effectiveness of the community Fix it Center administration of educational institutions, and 4) create an equation to predict the effectiveness of the community Fix it Center administration of educational institutions under the Office of Chiang Rai Provincial Vocational Education. This research is a quantitative research. The sample group totaling 226 people. The instrument used is a questionnaire. The statistics used for data analysis are frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The results of the study found that 1) the community Fix it Center service was at a high level overall, 2) The effectiveness of the administration of the community Fix it Center was at a high level overall, 3) The community repair center service that affected the effectiveness of the administration of the community Fix it Center was 2 activities: repair service and development service. (Top Up) has a multiple relationship with the effectiveness of the administration of the community Fix it Center with statistical significance at the .05 level, with a size of 0.785 and a predictive power of 0.616. Both activities can jointly predict the effectiveness of the administration of the community Fix it Center of educational institutions under the Office of Vocational Education, Chiang Rai Province. And 4) The service of the community Fix it Center can predict the effectiveness of the administration of the community Fix it Center by 61.60 percent with statistical significance at the .05 level as the prediction equation in the form of raw scores, which is $\hat{Y}$= 4.036. - 0.09 6 (X_1) + 0. 173 (X_3) and the standard form prediction equation is $\hat{Z}$ = - 0.642 (Z_{x1}) + 0.2 61 (Z_{x3})

Keywords: Community Service, Effectiveness of Management, Fix it Center

บทนำ

ปัจจุบันโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรจึงต้องมีการพัฒนาเพื่อรับการเปลี่ยนแปลง จึงกำหนดนโยบาย/ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับศักยภาพ และบริบทของเขตพื้นที่ พัฒนานักเรียนนักศึกษาสู่การมีงานทำ มีรายได้จากการประกอบอาชีพ เพื่อตอบสนองเศรษฐกิจในกลุ่มอาเซียน สอดคล้องกับแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 - 2579 ที่มุ่งเน้นในการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการอาชีวศึกษาในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี เพื่อเป็นการยกระดับวิชาชีพให้สูงขึ้น และเหมาะสมกับความต้องการของสถานประกอบการ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการจัดการศึกษาขั้นอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยการสร้างประสบการณ์ระหว่างเรียนอย่างเหมาะสม และสนับสนุนการสร้างรายได้ระหว่างเรียน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงได้เห็นชอบในการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนแบบถาวร เพื่อให้บริการประชาชนเป็นแบบถาวร โดยตั้งที่วิทยาลัยเทคนิคจำนวน 80 ศูนย์ และในปี พ.ศ. 2561 ได้พิจารณาศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนของสถานศึกษาให้เป็นศูนย์แบบถาวรเพิ่มขึ้น จำนวน 20 ศูนย์ รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 100 ศูนย์ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562)

ศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center for Community) เป็น 1 ใน 16 ข้อ เพื่อสนองนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ที่ให้ความสำคัญและส่งเสริม สนับสนุนมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน การจัดกิจกรรมบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ประกอบกิจกรรม 3 กิจกรรม ได้แก่ 1. บริการซ่อม (Repair) เครื่องมือ/เครื่องจักรกลการเกษตร ยานพาหนะ เครื่องใช้ไฟฟ้า/เครื่องใช้ในครัวเรือน และอื่น ๆ โดยมีการออกใบรับงานซ่อม วิเคราะห์อาการเสีย ดำเนินการซ่อม รายงานผลการซ่อม และให้คำแนะนำวิธีการใช้ การดูแลรักษาต่อผู้รับบริการ 2. บริการสร้าง (Build) อาชีพใหม่หรือต่อยอดอาชีพ โดยมีการสำรวจอาชีพตามความต้องการของชุมชน จัดทำหลักสูตรอาชีพ หลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการ และจัดอบรมโดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ หรือครู ร่วมกับนักเรียน นักศึกษา และ 3. บริการพัฒนา (Top Up) ผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยครูนำนักเรียน นักศึกษาไปศึกษาเรียนรู้ และนำเทคโนโลยีหรือสร้างนวัตกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าและส่งเสริมการรับรองมาตรฐานคุณภาพ (สำนักความร่วมมือ, ม.ป.ป.)

ปัจจุบันพบว่า การดำเนินงานกิจกรรมศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย ยังไม่บรรลุตามประสิทธิผลที่ตั้งไว้ โดยมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนทรัพยากร การขาดแคลนอุปกรณ์และวัสดุที่ใช้ในการซ่อมแซม อาจทำให้การดำเนินโครงการไม่ราบรื่น งบประมาณที่ไม่เพียงพอสำหรับการจัดซื้อวัสดุและอุปกรณ์ที่จำเป็นจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการดำเนินงานกิจกรรมบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) และเป็นประโยชน์ในการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย

3. เพื่อศึกษาการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาอสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย

4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย จำนวน 8 แห่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 35 คน และครูจำนวน 482 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 517 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย จำนวน 8 แห่ง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, pp.608-609) ประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 13 คน และครูจำนวน 213 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 226 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามตำแหน่ง (Stratified Random Sampling) แล้วนำมากำหนดสัดส่วนตามจำนวนประชากรผู้บริหารและครูของแต่ละสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และสถานศึกษาที่สังกัด มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยการบริการ จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) บริการซ่อม (Repair) 2) บริการสร้าง (Build) และ 3) บริการพัฒนา (Top Up) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีข้อรายการจำนวนทั้งสิ้น 14 ข้อ โดยมีการกำหนดค่าคะแนนของการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยประสิทธิผลการบริหารงาน

จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1 สภาพทั่วไปของศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน 2 กระบวนการ 3 การรายงานผล และ 4 ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีข้อรายการจำนวนทั้งสิ้น 35 ข้อ โดยมีการกำหนดค่าคะแนนของประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน เป็น 5 ระดับ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนและประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา เพื่อกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ และนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. กำหนดกรอบแนวคิดและนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย เพื่อสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมเกี่ยวกับการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนและประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา

3. สร้างแบบสอบถามจากข้อมูลที่รวบรวมทั้งหมดให้ตรงกับเนื้อหาแล้วนำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบ แก้ไขเนื้อหา และการใช้ภาษา จากนั้นทำการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อว่ามีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่

5. นำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item Objective Congruence: IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67-1.00 ไว้ใช้ และแก้ไขปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6 นำแบบสอบถามที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาอีกครั้ง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

7 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดพะเยา จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.872 ปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามลำดับและขั้นตอน ดังนี้

1) นำหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ไปขออนุญาตจากผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการนัดหมายกำหนดการเก็บรวบรวมแบบสอบถามใช้ระยะเวลา 15 - 20 วัน

3) ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามไปจำนวน 226 ชุด ได้รับกลับคืนมา 226 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1) การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูล

1.1) นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ในการตอบ

1.2) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

1.3) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage)

1.4) วิเคราะห์ระดับการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวมทุกด้าน จากนั้นทำการแปลผลค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์การแปลผลของบุญชม ศรีสะอาด (2560) มีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.5) วิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวมทุกด้าน จากนั้นทำการแปลผลค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์การแปลผลของบุญชม ศรีสะอาด (2560) มีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA)

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาว่ามีตัวแปรพยากรณ์หรือตัวแปรต้นตัวใดบ้างที่ร่วมกันทำนาย หรือพยากรณ์ หรืออธิบายการผันแปรของตัวแปรเกณฑ์หรือตัวแปรตามได้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center)

การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center)	n=226		ระดับ	อันดับที่
	$\overline{X}$	S.D.		
1. บริการซ่อม (Repair)	4.06	1.30	มาก	2
2. บริการสร้าง (Build)	4.09	0.65	มาก	1
3. บริการพัฒนา (Top Up)	3.56	0.52	มาก	3
รวมเฉลี่ย	**3.90**	**0.82**	**มาก**	

จากตาราง 1 **ผล**การวิเคราะห์การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.90, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บริการสร้าง ($\overline{X}$ = 4.09, S.D. = 0.65) รองลงมา คือ บริการซ่อม ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = 1.30) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บริการพัฒนา ($\overline{X}$ = 3.56, S.D. = 0.52)

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center)

ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center)	n=226		ระดับ	อันดับที่
	$\overline{X}$	S.D.		
1. สภาพทั่วไปของศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center)	4.56	0.44	มากที่สุด	2
2. กระบวนการ	4.31	0.54	มาก	3
3. การรายงานผล	4.57	0.47	มากที่สุด	1
4. ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน(Fix it Center)	3.93	0.62	มาก	4
รวมเฉลี่ย	**4.34**	**0.52**	**มาก**	

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.34, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน และระดับมาก 2 ด้านโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การรายงานผล ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.47) รองลงมา คือ สภาพทั่วไปของศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ($\overline{X}$ = 4.56, S.D. = 0.44) และ กระบวนการ ($\overline{X}$ = 4.31, S.D. = 0.54) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ($\overline{X}$ = 3.93, S.D. = 0.62)

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พหุคูณ และอำนาจการพยากรณ์ของการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) กับประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย

Model	R	R Square	Adjusted R Square	F	Sig.
1	0.748	0.560	0.558	284.629	.000*
2	0.785	0.616	0.613	32.947	.000*

หมายเหตุ: *P < .05

จากตารางที่ 3 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยการนำตัวแปรพยากรณ์หรือตัวแปรต้นเข้าทีละตัว แล้วเลือกโมเดลสุดท้ายที่ทำนายได้มากที่สุด พบว่าโมเดลที่ 2 ซึ่งประกอบด้วยการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) จำนวน 2 กิจกรรม คือ บริการซ่อม (Repair) (X_1) และบริการพัฒนา (Top Up) (X_3) มีความสัมพันธ์พหุคูณในเชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าเท่ากับ 0.785 มีค่าอำนาจการพยากรณ์เท่ากับ 0.616 หมายความว่าการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ทั้ง 2 กิจกรรม สามารถ

ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงรายได้ร้อยละ 61.60

4. วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 4 แสดงค่าสถิติตัวแปรพยากรณ์ที่ใช้พยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย

ตัวแปรพยากรณ์		B	β	$SE._B$	t	P
บริการซ่อม (Repair) (X_1)		-0.096	-0.642	0.007	-14.129*	.000
บริการพัฒนา (Top Up) (X_3)		0.173	0.261	0.030	5.740*	.000
ค่าคงที่		4.036		0.122	33.207*	0.000
R = 0.785	R^2 = 0.616	R^2_{adj} = 0.613		$S.E._{est}$ = 0.115		

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ของตัวแปรพยากรณ์ (การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center)) ทั้ง 2 ตัวแปร กับตัวแปรเกณฑ์ (ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center)) มีค่าเท่ากับ 0.785 และค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.616 แสดงว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 2 ตัวแปร ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย ได้ร้อยละ 61.60 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 0.115 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y} = 4.036 - 0.096(X_1) + 0.173(X_3)$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z} = -0.642(Z_{x1}) + 0.261(Z_{x3})$

เมื่อเรียงลำดับของปัจจัยการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย จากมากไปหาน้อย พบว่า บริการที่ส่งผลมากที่สุด ได้แก่ บริการซ่อม (Repair) (X_1) (β = 0.642) ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบ รองลงมา ได้แก่ บริการพัฒนา (Top Up) (X_3) (β = 0.261) ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวก

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนที่ (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย ในภาพรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านบริการสร้าง (Build) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเป็นเพราะว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม สร้างอาชีพใหม่หรือต่อยอดอาชีพเดิม ต้องมีการสำรวจอาชีพตามความต้องการของชุมชน จัดทำหลักสูตรอาชีพ

หลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการและจัดฝึกอบรมโดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ หรือครูร่วมกับนักเรียน นักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิโรจน์ สารรัตนะ (2553) เสนอว่าหากผู้บริหารโรงเรียนได้นำเอาแหล่งข้อมูลสารสนเทศอย่างน้อยจากแหล่งเชิงวิชาการ หรือเชิงทฤษฎีและความเป็นผู้รอบรู้แหล่งเชิงนโยบายจากส่วนกลางหรือต้นสังกัด และแหล่งที่เป็นปัญหาความต้องการความคาดหวัง หรือข้อเรียกร้องจากกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในชุมชนมากำหนดเป็นทิศทาง และสิ่งที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้อย่างครอบคลุม อย่างเป็นระบบ อย่างชัดเจน อย่างริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ อย่างท้าทายและเป็นไปได้ อย่างคำนึงถึงคุณภาพ อย่างมีส่วนร่วม และอย่างเป็นเหตุเป็นผล แล้วมีการบูรนาการแนวคิดและหลักการทั้งทฤษฎีต่างวัฒนธรรมสังคม และภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสังคมมาใช้ให้เหมาะสมกับยุคสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของประเวท จันทร์งาม (2566) ที่ได้ศึกษาการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it center) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดย บริการสร้าง (Build) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย ในภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่ 3 การรายงานผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการบริหารศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it center) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย ดำเนินงานตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้จัดทำคู่มือการการปฏิบัติงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินการดำเนินงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) เพื่อให้เป็นหลักเกณฑ์ และแนวทางในการยกระดับมาตรฐานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) แบบถาวร มีระบบการกำกับ ติดตาม นิเทศรายงานผลที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ตามยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553) เสนอว่าหากผู้บริหารโรงเรียนได้นำเอาแหล่งข้อมูลสารสนเทศอย่างน้อยจากแหล่งเชิงวิชาการ หรือเชิงทฤษฎีและความเป็นผู้รอบรู้แหล่งเชิงนโยบายจากส่วนกลางหรือต้นสังกัด และแหล่งที่เป็นปัญหาความต้องการความคาดหวัง หรือข้อเรียกร้องจากกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในชุมชนมากำหนดเป็นทิศทาง และสิ่งที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้อย่างครอบคลุม อย่างเป็นระบบ อย่างชัดเจน อย่างริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ อย่างท้าทาย และเป็นไปได้อย่างคำนึงถึงคุณภาพ อย่างมีส่วนร่วม และอย่างเป็นเหตุเป็นผล แล้วมีการบูรนาการแนวคิดและหลักการทั้งทฤษฎีต่างวัฒนธรรมสังคม และภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสังคมมาใช้ให้เหมาะสมกับยุคสมัย มีการพัฒนาระบบคิดระบบทำงานเป็นของตนเอง มีความมุ่งมั่นที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างขยัน อดทน อดกลั้นในงานทุกด้านที่กำหนดไว้นั้นก็จะทำให้การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิผล และส่งผลให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ สถิตย์ ปริปุญณากร (2561) การประเมินโครงการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) วิทยาลัยเทคนิคพะเยาได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินแบบซิป (CIPP Model) พบว่า ผลการประเมินโครงการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) วิทยาลัยเทคนิคพะเยาผลการประเมินแต่ละด้านสรุปได้ ดังนี้1. ผลการประเมินด้านบริบท พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเหมาะสมในระดับมากทุกเรื่อง ได้แก่ เรื่องความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของโครงการรองลงมาได้แก่ เรื่องความต้องการจำเป็นของการดำเนินโครงกร และเรื่องความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ตามลำดับ ซึ่งทุกเรื่องผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ 2. ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากโดยมีความเหมาะสมในระดับมากทุกเรื่อง ได้แก่ เรื่องความเหมาะสม

ของวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือรองลงมา ได้แก่ เรื่องความเหมาะสมของงบประมาณ และเรื่องความเหมาะสมของอาคารสถานที่ซึ่งทุกเรื่องผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ 3. ผลการประเมินด้านกระบวนการ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก โดยมีความเหมาะสมในระดับมากทุกเรื่อง ได้แก่ เรื่องการดำเนินการ (Do) รองลงมา ได้แก่ เรื่องการติดตามและประเมินผล (Check) และ เรื่องการวางแผน (Plan) ซึ่งทุกเรื่องผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ 4. ผลการประเมินด้านผลผลิต พบว่า รายได้ของประชาชนที่ได้รับหลังจากผ่านการฝึกอบรมจากโครงการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center วิทยาลัยเทคนิคพะเยา เพิ่มขึ้น และผ่านเกณฑ์การประเมิน 4.2 ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินโครงการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) วิทยาลัยเทคนิคพะเยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน 4.3 รายได้ของช่างชุมชนที่ได้รับหลังจากผ่านการฝึกอบรมจากโครงการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) วิทยาลัยเทคนิคพะเยา เพิ่มขึ้น และผ่านเกณฑ์การประเมิน

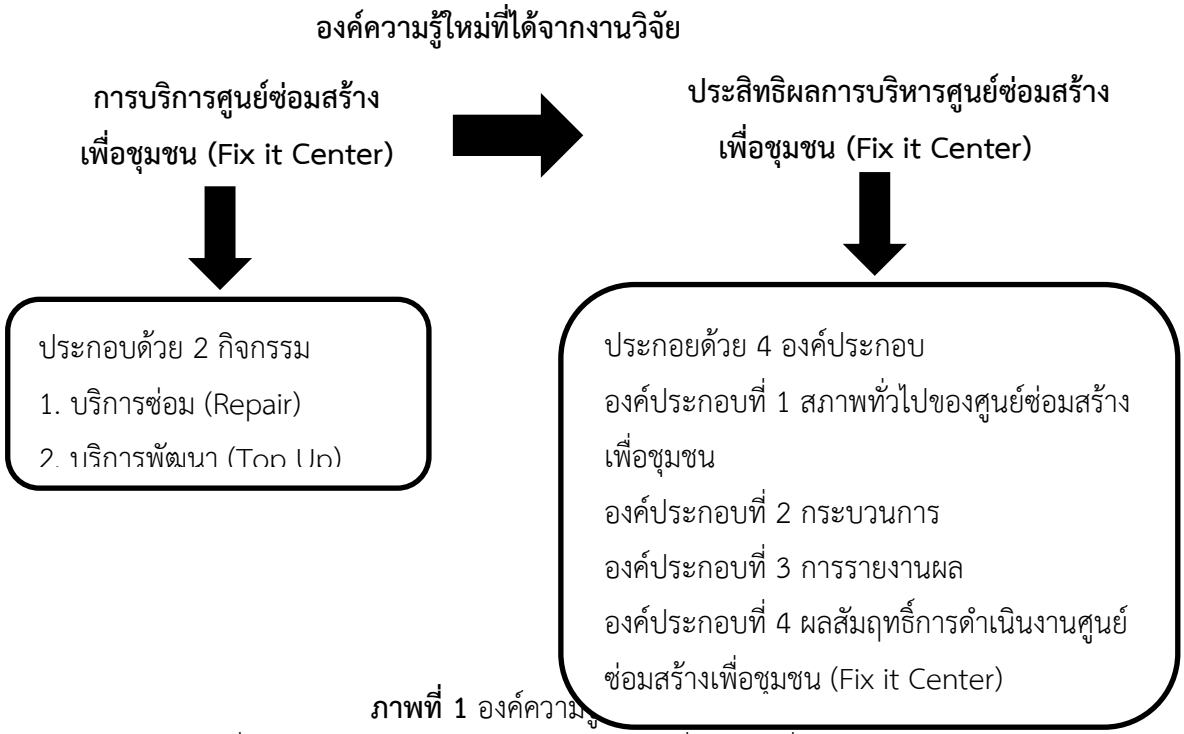
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) จำนวน 2 กิจกรรม คือ บริการซ่อม (Repair) และบริการพัฒนา (Top Up) มีความสัมพันธ์พหุคูณกับประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีขนาดเท่ากับ 0.785 มีค่าอำนาจการพยากรณ์เท่ากับ 0.616 หมายความว่าการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ทั้ง 2 กิจกรรม สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย ได้ร้อยละ 61.60 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บริการซ่อม (Repair) และบริการพัฒนา (Top Up) ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพและความพึงพอใจของชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ บริการซ่อม (Repair) เป็นหัวใจหลักของศูนย์ เนื่องจากเป็นบริการที่ตอบสนองความต้องการเร่งด่วนของชุมชน และบริการพัฒนา (Top Up) เป็นการต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับศูนย์ ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพของศูนย์และทำให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแคชรียา ศรีวงษา (2563) ได้ศึกษาการประเมินโครงการพัฒนารูปแบบและยกระดับคุณภาพศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix It Center Thailand 4.0) ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเลย พบว่า (1) ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ของนักเรียนและ นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมบริการซ่อม บริการสร้างและบริการพัฒนามีผลการประเมินระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกข้อ (2) ด้านความพึงพอใจของนักเรียนนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับมาก ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมบริการซ่อม บริการสร้างและบริการพัฒนามีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกประเด็น จากข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้รับบริการซ่อมตามเป้าหมาย ช่างชุมชนได้รับการพัฒนาและยกระดับโดยการเพิ่มทักษะจากการฝึกปฏิบัติจริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า สร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงรายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center)

ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย มีการบริการจำนวนทั้งสิ้น 2 กิจกรรม คือ บริการซ่อม (Repair) และบริการพัฒนา (Top Up) ตามลำดับ โดยสามารถพยากรณ์คุณภาพการบริหารสถานศึกษาได้ร้อยละ 61.60 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ในการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) และสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ ตลอดจนจูงใจกระตุ้นผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติตามได้อย่างสม่ำเสมอ สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) เพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง การที่ปัจจัยการบริการทั้ง 2 กิจกรรม ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน(Fix it Center) ของสถานศึกษายังเปรียบเสมือนตัวบ่งชี้คุณภาพการบริหารของศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประเวท จันทร์งาม (2566) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่องการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it center) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ บริการพัฒนา (Top Up) บริการซ่อม (Repair) และบริการสร้าง (Build) ร่วมกันพยากรณ์ ได้ร้อยละ 66.0 ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

องค์ความรู้ใหม่

จากศึกษานี้ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย สามารถนำไปพัฒนาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานตามที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้

ภาพที่ 1 องค์ความ

องค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนประกอบด้วย 2 กิจกรรม ได้แก่ บริการซ่อม (Repair) และบริการพัฒนา (Top Up) ดังนั้นหน่วยงานต้นสังกัด สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการให้บริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนให้มีประสิทธิผลได้โดยเน้นการพัฒนา ปรับปรุง และส่งเสริม 2 กิจกรรมนี้เป็นหลัก

สรุป

1. การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บริการสร้าง (Build) รองลงมา คือ บริการซ่อม (Repair) และบริการพัฒนา (Top up) ตามลำดับ

2. ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์ประกอบที่ 3 การรายงานผล รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 1 สภาพทั่วไปของศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ และองค์ประกอบที่ 4 ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ตามลำดับ

3. การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่าโมเดลที่ 2 ซึ่งประกอบด้วยการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) จำนวน 2 กิจกรรม คือ บริการซ่อม (Repair) (X_1) และบริการพัฒนา (Top Up) (X_3) มีความสัมพันธ์พหุคูณกับประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีขนาดเท่ากับ 0.785 มีค่าอำนาจการพยากรณ์เท่ากับ 0.616 หมายความว่าการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ทั้ง 2 กิจกรรม สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงรายได้ร้อยละ 61.60

4. ผลการสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ประกอบด้วยบริการ 2 กิจกรรม คือ บริการซ่อม (Repair) (X_1) และบริการพัฒนา (Top Up) (X_3) ซึ่งด้านที่มีอิทธิพลสูงสุดคือ บริการซ่อม (Repair) (X_1) ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบ รองลงมา คือ บริการพัฒนา (Top Up) (X_3) ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวก ตามลำดับ โดยการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ทั้ง 2 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย ได้ร้อยละ 61.60 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ และรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 4.036 - 0.096(X_1) + 0.173(X_3)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = -0.642(Z_{x1}) + 0.261(Z_{x3})$$

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการศึกษาการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) พบว่า บริการพัฒนา (Top Up) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่ต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการนำเทคโนโลยี หรือสร้างนวัตกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่า และส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้ได้รับการรับรองคุณภาพ ซึ่งสภาวะการแข่งขันที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์และมองการณ์ไกล สามารถประเมินกลยุทธ์ต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบ และมีกระบวนการบริหารกลยุทธ์สู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

1.2 จากผลการศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า องค์ประกอบที่ 4 ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมพัฒนาให้สถานศึกษามีการจัดทำแผนในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ปรับปรุงขั้นตอนการให้บริการให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

1.3 จากผลการสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า การบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) จำนวน 2 กิจกรรม สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเรียงลำดับของการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) จากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่ส่งผลมากที่สุด ได้แก่ บริการซ่อม (Repair) รองลงมา ได้แก่ บริการพัฒนา (Top Up) ตามลำดับ ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) โดยเน้นไปที่การบริการใน 2 กิจกรรมดังกล่าว ให้เกิดแก่ผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สังกัด โดยเน้นด้านการคาดการณ์และการกำหนดอนาคตเป็นสำคัญ เพื่อนำไปสู่ประสิทธิผลการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาในสังกัดต่อไป

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาพัฒนาการบริการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ของสถานศึกษาให้สามารถบริหารศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานตามที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้

2.2 ควรศึกษาวิจัยถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาและยกระดับการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). “Determining Sample Size for Research Activities”. Educational and Psychological Measurement. 30(3) :pp.608-609.

สุเทพ ชิตยวงษ์. (2562). คู่มือการประเมินการดำเนินงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center). (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1, 2562). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ.

แคชรียา ศรีวงษา (2563). การประเมินโครงการพัฒนารูปแบบและยกระดับคุณภาพศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix It Center Thailand 4.0) ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเลย. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล. 6(1), 80-84.

ชัยยันต์ ขวัญเกื้อ (2565). แนวทางการบริหารศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน แบบมีส่วนร่วมของวิทยาลัยในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่10. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ประเวท จันทร์งาม (2566). การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารคณะศึกษาศาสตร์. 11(2), 138-149.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2553). ผู้บริหารโรงเรียน: สามมิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิผล. พิมพ์ครั้งที่ 6. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

สถิตย์ ปริปุญณากร. (2561). การประเมินโครงการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) วิทยาลัยเทคนิคพะเยา ได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินแบบซิป (CIPP Model). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). นโยบายและแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

การศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

The Study of Administrative need and Guidelines in Supply Administration of Secondary Educational Service Area Office Chiang Rai

กัลย์สุดา ขันแก้วมิ่ง
Kansuda Khankaewming
นริศรา เสือคล้าย
Narissara Suaklay
วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
Educational Administration, University of Phayao
E-mail: Kansudakat005@gmail.com

Received: 5 April 2025; Revised: 26 April 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาและ 2) ศึกษาแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน จำนวน 317 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบ ซึ่งข้อคำถามมีรูปแบบการตอบสนองคู่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยายและค่าดัชนี $PNI_{modified}$ การวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการบริหารพัสดุ รองลงมา คือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง 2) แนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังนี้ 2.1) ด้านการบริหารพัสดุ สถานศึกษาควรมีการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการให้ครอบคลุมในแต่ละงาน มีการจัดทำแผนโครงการประจำปีไว้ล่วงหน้าและมีการกำหนดรายละเอียด ตามระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ของงานพัสดุที่ถูกต้องชัดเจน 2.2) ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง สถานศึกษาควรมีการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการให้ครอบคลุมในการปฏิบัติงาน มีการวางแผนการดำเนินงานให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และจัดทำเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องลงนามตามระเบียบของงานพัสดุ

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, การบริหารงานพัสดุ, แนวทางในการบริหารงาน

Abstract

This research article aims to 1) study the necessity in material management of educational institutions and 2) study the guidelines for material management of educational institutions under the Office of the Secondary Education Area, Chiang Rai. It is a mixed-method research, quantitative research. The sample group includes 317 administrators and teachers, using stratified random sampling. The instrument used is a questionnaire. The questions had a dual response format. Data were analyzed using descriptive statistics and the PNI $_{\text{modified index.}}$ Qualitative research methodology The data providers are experts, number 5 people were selected through specific selection methods. The tool used is an interview. Data were analyzed using content analysis.

The results of the study found that 1) The necessity in material management of educational institutions under the Office of the Secondary Education Area, Chiang Rai, the aspect with the highest need index was material management, followed by procurement. 2) The guidelines for material management of educational institutions under the Office of the Secondary Education Area, Chiang Rai, when considering each aspect, are as follows: 2.1) In terms of material management, educational institutions should hold meetings to appoint committees to cover each task, prepare annual project plans in advance, and specify details according to correct and clear regulations, rules, and criteria for material management. 2.2) In terms of procurement, educational institutions should hold meetings to appoint committees to cover all operations, plan operations to meet objectives, and prepare written documents with relevant persons signing them according to the procurement regulations.

Keywords: Necessity, Supply Administration, Guidelines in Administration

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นการตั้งเป้าหมายในการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550) การบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานงบประมาณที่รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญมาโดยตลอด จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารงานพัสดุให้ทันสมัย และรัดกุมมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลได้บังคับใช้พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2560 เป็นกฎหมายใหม่เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐที่จะต้องถือปฏิบัติให้

ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ทุกประการ และหากมีการปฏิบัติผิดระเบียบกฎหมาย ผู้เกี่ยวข้องจะต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะต้องโทษทางคดีอาญา คดีแพ่ง และโทษทางวินัย ดังนั้นเพื่อให้การจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐเกิดความโปร่งใส รัฐบาลจึงได้พัฒนาระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Government Procurement: e-GP) โดยบังคับให้ส่วนราชการทุกแห่ง รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับจัดสรรเงินงบประมาณ ให้ดำเนินการจัดหาพัสดุผ่านระบบดังกล่าว(สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2561) อีกทั้งการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ในการบริหารพัสดุนั้น ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐซึ่งกำหนดไว้ในหมวดที่ 9 ประกอบด้วย 1) การเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย 2) การยืม 3) การบำรุงรักษา การตรวจสอบ 4) การจำหน่ายพัสดุ (ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ, 2560) การบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาจะต้องดำเนินการและแบ่งความรับผิดชอบการบริหารงานพัสดุในฝ่ายงานต่าง ๆ ในการปกครอง ดูแล รักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา โดยไม่ขัดแย้งกับนโยบายหรือวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

ปัจจุบันพบว่าปัญหา อุปสรรค ของการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย คือ 1) การจัดซื้อจัดจ้างบางรายการเป็นงานที่ต้องกระทำเร่งด่วนทำให้เกิดปัญหาเรื่องระยะเวลาในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดข้อผิดพลาดได้เนื่องจากระยะเวลาในการตรวจสอบไม่เพียงพอ 2) การจัดซื้อจัดจ้างไม่เป็นไปตามแผน เนื่องจากเกิดสถานการณ์โควิด-19 และ 3) การโอนเงินงบประมาณในช่วงสิ้นปีงบประมาณส่งผลให้การจัดซื้อจัดจ้างมีจำนวนมาก ซึ่งต้องเร่งเบิกจ่ายให้ทันในปีงบประมาณนั้น ๆ อาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการจัดซื้อจัดจ้างได้ (การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย, รายงานการจัดซื้อจัดจ้างประจำปีงบประมาณ 2565) นอกจากนี้ในสถานศึกษายัง พบว่า สถานศึกษามีปัญหาในการหมุนเวียนเจ้าหน้าที่บ่อย ทำให้การทำงานขาดช่วง และเกิดข้อผิดพลาดส่งผลให้การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุล่าช้า

จากความเป็นมาและสภาพปัญหา อุปสรรคของการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับการบริหารงานพัสดุ และเป็นแนวทางในการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำนวน 41 แห่ง ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 113 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,615 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,728 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย. ข้อมูลอัตรากำลังข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา. (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2567).

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกนได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 20 คน และครูผู้สอน จำนวน 297 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 317 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้เป็นแบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่งงาน และขนาดสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อนำมาหาค่าความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย มีทั้งหมด 2 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งข้อคำถามมีรูปแบบการตอบสนองคู่ โดยมีเกณฑ์ในการเลือกตอบในส่วนของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา (เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย, 2558)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1) นำหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ไปขออนุญาตจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามโดยวิธีแจกแบบสอบถามด้วยตนเองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการนัดหมายกำหนดการเก็บรวบรวมแบบสอบถามใช้ระยะเวลา 15-20 วัน

3) ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามไปจำนวน 317 ชุด ได้รับกลับคืนมา 317 ชุด คิดเป็นร้อยละ100 และทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

4.1 วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวมทุกด้าน จากนั้นทำการแปลผลค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์การแปลผลของเทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย (2558) มีรายละเอียดดังนี้

4.2) การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ใช้วิธี Priority Needs Index แบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) ซึ่งเป็นการหาผลต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ จากนั้นทำการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยข้อรายการที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ สูง แสดงว่ามีความต้องการจำเป็นมากกว่าข้อที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ ต่ำ ผู้วิจัยต้องให้ความสำคัญกับข้อรายการที่มีความต้องการจำเป็นที่อยู่ในระดับสูงก่อน เพื่อให้ได้รับการดำเนินการแก้ไขก่อนข้อรายการอื่นที่มีความต้องการจำเป็นน้อยกว่า ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection Sampling) โดยมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้

1) ศึกษานิเทศก์ หรือผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศก์ฯ ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานกลุ่มงานพัสดุไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

3) ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานพัสดุ ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

4) เจ้าหน้าที่พัสดุที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยอ้างอิงข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

แนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ได้แก่ 1) ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ประกอบด้วย 1.1) งานการซื้อหรือจ้าง 1.2) งานเช่า และ 1.3) งานแลกเปลี่ยน และ 2) ด้านการบริหารพัสดุ ประกอบด้วย 2.1) งานการเก็บ การบันทึก และการเบิกจ่าย2.2) งานการยืม 2.3) งานการบำรุงรักษา และการตรวจสอบ และ 2.4) งานการจำหน่ายพัสดุ โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงรายในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็นกรอบในการสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1) นำหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ไปขออนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลที่ทำการคัดเลือกมาตามคุณสมบัติที่กำหนด

2) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และแบบออนไลน์ตามที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวกโดยขออนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลในการดำเนินการบันทึกวิดีโอ และเสียงขณะทำการสัมภาษณ์

3) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการวิเคราะห์สรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

1) ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์แต่ละฉบับ

2) กรอกรหัสผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

3) ถอดเทปในการสัมภาษณ์พร้อมทั้งทำการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

4) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 โดยการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

ตอนที่ 1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงรายและการจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้วยดัชนี $PNI_{modified}$ โดยภาพรวม

ที่	การบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			$PNI_{modified}$	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1	ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง	4.25	0.55	มาก	4.51	0.47	มากที่สุด	0.061	2
2	ด้านการบริหารพัสดุ	4.19	0.48	มาก	4.63	0.43	มากที่สุด	0.105	1
รวมเฉลี่ย		**4.22**	**0.52**	**มาก**	**4.57**	**0.45**	**มากที่สุด**	**0.083**	

จากตาราง 1 สภาพปัจจุบันในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ($\bar{X}$ = 4.25) รองลงมา คือ ด้านการบริหารพัสดุ ($\bar{X}$ = 4.19) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้าน

อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารพัสดุ ($\bar{X}$ = 4.63) รองลงมา คือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ($\bar{X}$ = 4.51) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เพื่อแสดงถึงความสำคัญของสภาพปัญหาที่มีอยู่จริงด้วยดัชนี $PNI_{modified}$ พบว่า โดยภาพรวมการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษามีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.08 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.061 – 0.105 โดยด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการบริหารพัสดุ ($PNI_{modified}$ = 0.105) รองลงมา คือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ($PNI_{modified}$ = 0.061)

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้วยดัชนี $PNI_{modified}$ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง

ที่	ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			$PNI_{modified}$	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1	งานการซื้อหรือจ้าง	4.22	0.51	มาก	4.44	0.44	มาก	0.052	3
2	งานเช่า	4.24	0.56	มาก	4.56	0.50	มากที่สุด	0.075	1
3	งานแลกเปลี่ยน	4.30	0.58	มาก	4.53	0.46	มากที่สุด	0.053	2
รวมเฉลี่ย		**4.25**	**0.55**	**มาก**	**4.51**	**0.47**	**มากที่สุด**	**0.061**	

จากตาราง 2 สภาพปัจจุบันในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ด้านการจัดซื้อจัดจ้างโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายงาน พบว่า ทุกงานอยู่ในระดับมาก โดยงานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานแลกเปลี่ยน ($\bar{X}$ = 4.30) รองลงมา คือ งานเช่า ($\bar{X}$ = 4.24) และงานการซื้อหรือจ้าง ($\bar{X}$ = 4.22) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า งานเช่าและงานแลกเปลี่ยนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนงานการซื้อหรือจ้างอยู่ในระดับมาก โดยงานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานเช่า ($\bar{X}$ = 4.56) รองลงมา คือ งานแลกเปลี่ยน ($\bar{X}$ = 4.53) และงานการซื้อหรือจ้าง ($\bar{X}$ = 4.44) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เพื่อแสดงถึงความสำคัญของสภาพปัญหาที่มีอยู่จริงด้วยดัชนี $PNI_{modified}$ พบว่า โดยภาพรวมด้านการจัดซื้อจัดจ้างมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.061 เมื่อพิจารณาเป็นรายงาน พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.052 – 0.075 โดยงานที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ งานเช่า ($PNI_{modified}$ = 0.075) รองลงมา คือ งานแลกเปลี่ยน ($PNI_{modified}$ = 0.053) และงานการซื้อหรือจ้าง ($PNI_{modified}$ = 0.052) ตามลำดับ

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้วยดัชนี $PNI_{modified}$ ด้านการบริหารพัสดุ

ที่	ด้านการบริหารพัสดุ	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			$PNI_{modified}$	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1	งานการเก็บ การบันทึก และการเบิกจ่าย	4.26	0.50	มาก	4.64	0.41	มากที่สุด	0.089	3
2	งานการยืม	4.26	0.62	มาก	4.70	0.45	มากที่สุด	0.103	2

3	งานการบำรุงรักษา และการตรวจสอบ	4.15	0.36	มาก	4.50	0.45	มาก	0.084	4
4	งานการจำหน่ายพัสดุ	4.10	0.44	มาก	4.66	0.42	มากที่สุด	0.137	1
	รวมเฉลี่ย	**4.19**	**0.48**	**มาก**	**4.63**	**0.43**	**มากที่สุด**	**0.105**	

จากตาราง 3 พบว่า สภาพปัจจุบันในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ด้านการบริหารพัสดุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายงาน พบว่า ทุกงานอยู่ในระดับมาก โดยงานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานการเก็บ การบันทึก และการเบิกจ่าย และงานการยืม ($\bar{X}$ = 4.26) รองลงมา คือ งานการบำรุงรักษา และการตรวจสอบ ($\bar{X}$ = 4.15) และงานการจำหน่ายพัสดุ ($\bar{X}$ = 4.10) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ด้านการบริหารพัสดุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายงาน พบว่า งานการเก็บ การบันทึก และการเบิกจ่าย งานการยืม และงานการจำหน่ายพัสดุอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนงานการบำรุงรักษา และการตรวจสอบอยู่ในระดับมาก โดยงานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานการยืมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.70) รองลงมา คือ งานการจำหน่ายพัสดุ ($\bar{X}$ = 4.66) งานการเก็บ การบันทึก และการเบิกจ่าย ($\bar{X}$ = 4.64) และงานการบำรุงรักษา และการตรวจสอบ ($\bar{X}$ = 4.50) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เพื่อแสดงถึงความสำคัญของสภาพปัญหาที่มีอยู่จริงด้วยดัชนี $PNI_{modified}$ พบว่า โดยภาพรวมด้านการบริหารพัสดุมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.105 เมื่อพิจารณาเป็นรายงาน พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.084 - 0.137 โดยงานที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ งานการจำหน่ายพัสดุ ($PNI_{modified}$ = 0.137) รองลงมา คือ งานการยืม ($PNI_{modified}$ = 0.103) งานการเก็บ การบันทึก และการเบิกจ่าย ($PNI_{modified}$ = 0.089) และงานการบำรุงรักษา และการตรวจสอบ ($PNI_{modified}$ = 0.084) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย มากำหนดเป็นกรอบในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้แนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ตามลำดับของความต้องการจำเป็นที่ได้จากผลการศึกษาในระยะที่ 1 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูลที่ได้ โดยเรียงการนำเสนอตามลำดับของขอบเขตการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาทั้ง 2 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการบริหารพัสดุ มีแนวทางในการบริหารงาน ดังนี้

1.1) งานจำหน่ายพัสดุ มีแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา ดังนี้ 1) ประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการในการจำหน่ายพัสดุ 2) กำหนดรายละเอียด ระเบียบ แนวการปฏิบัติให้ถูกต้องตามขั้นตอนและหลักเกณฑ์ของการจำหน่ายพัสดุ 3) หน่วยงานที่มีความต้องการพัสดุที่เสื่อมสภาพให้จัดทำบันทึกข้อความแจ้งความจำนง ระบุรายละเอียดให้ชัดเจน ถูกต้อง

1.2) งานการยืม มีแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา ดังนี้ 1) ประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบพัสดุ 2) คณะกรรมการจะต้องตรวจสอบการยืม-ส่งพัสดุทุกครั้ง

3) ให้ดำเนินการตรวจสอบพัสดุตามระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การยืมพัสดุให้เป็นไปตามระเบียบที่ถูกต้อง 4) การติดตามทวงพัสดุให้ผู้ยืมดำเนินการส่งคืนภายในระยะเวลาที่กำหนด 5) กรณีที่ไม่ส่งคืนตามระยะเวลาที่กำหนดก็ดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับในงานพัสดุและทำบันทึกข้อความชี้แจงรายละเอียดพร้อมทั้งดำเนินการส่งคืนพัสดุให้ครบถ้วน สมบูรณ์หากพัสดุเสียหาย สูญหายผู้ยืมต้องทำการซ่อมแซมให้คงสภาพเดิมหรือชดใช้คืนแทนพัสดุนั้นๆ

1.3 งานการเก็บ การบันทึก และการเบิกจ่าย มีแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา ดังนี้ 1) ประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานแต่ละครั้ง 2) ลงทะเบียนคุมพัสดุ ครุภัณฑ์นั้นๆ เพื่อดำเนินการกำหนดระยะเวลาและแนวทางในการเบิกจ่ายพัสดุให้เป็นไปตามระเบียบของงานพัสดุที่ถูกต้อง ชัดเจน สามารถตรวจสอบได้

1.4 งานการบำรุงรักษา และการตรวจสอบ มีแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา ดังนี้ 1) ประชุม เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินการตรวจสอบพัสดุประจำปี 2) คณะกรรมการต้องดำเนินการตรวจสอบพัสดุคงเหลือให้ตรงตามบัญชีที่ครอบคลุม 3) มีการดูแล บำรุงรักษา ตรวจสอบอยู่สม่ำเสมอ 4) มีการจำทำแผนโครงการประจำปีไว้ล่วงหน้า 5) กำหนดระยะเวลาในการซ่อมบำรุงรักษาพัสดุและตรวจสอบพัสดุให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานตลอดเวลา

2) ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง มีแนวทางในการบริหารงาน ดังนี้

2.1 งานเช่า มีแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา ดังนี้ 1) ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการ 2) วางแผนการดำเนินงานการเช่าสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ตามแผนงานงบประมาณประจำปี

2.2 งานแลกเปลี่ยน มีแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา ดังนี้ 1) แต่งตั้งคณะกรรมการ 2) กำหนดวัตถุประสงค์และจัดทำบัญชีการแลกเปลี่ยนกับสำนักงบประมาณหรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ตรงตามข้อบังคับ กฎเกณฑ์ ระเบียบของการแลกเปลี่ยน3) การจัดทำเอกสารต้องเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องลงนามให้ถูกต้องเรียบร้อยตามระเบียบของงานพัสดุ

2.3 งานการซื้อหรือจ้าง มีแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา ดังนี้ 1) ประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการ 2) กำหนดคุณลักษณะของครุภัณฑ์ที่ทำการจัดซื้อ 3) มีการรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เป็นระบบ ตรงตามระเบียบของพัสดุและสามารถตรวจสอบได้

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ผู้วิจัยสามารถนำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย พบว่า สภาพปัจจุบันในภาพรวมการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาในสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาในสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารพัสดุ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการบริหารพัสดุ รองลงมา คือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง

โดยผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ในแต่ละด้านสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ด้านการบริหารพัสดุ พบว่า สภาพปัจจุบันค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า งานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานการเก็บการบันทึก และการเบิกจ่าย และงานการยืม อยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า งานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานการยืม อยู่ในระดับมากที่สุดและด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ งานการจำหน่ายพัสดุ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้าง และบริหารพัสดุภาครัฐ (2560) และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ (2560) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะของการจำหน่ายพัสดุไว้ว่า หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาเกี่ยวกับพัสดุที่หมดความจำเป็น หรือหากใช้ต่อไปอาจสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมีการดำเนินการจำหน่ายพัสดุตามขั้นตอน หลักเกณฑ์ที่ถูกต้องและเจ้าหน้าที่มีการเสนอรายการต่อผู้บริหารสถานศึกษาหรือหัวหน้าหน่วยงานเพื่อพิจารณาสั่งการให้ดำเนินการตามวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ได้แก่ การขาย การแลกเปลี่ยน การโอน การแปรสภาพหรือทำลาย เพื่อลงจ่ายพัสดุออกจากบัญชีหรือทะเบียนตามระเบียบที่ถูกต้อง มีการโอนพัสดุที่เสื่อมสภาพที่ถูกต้อง เหมาะสมและมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการจำหน่ายพัสดุอย่างถูกต้อง ตามระเบียบอย่างครอบคลุมระยะการใช้งาน ครุภัณฑ์เกินความต้องการและครุภัณฑ์เหลือใช้ ให้ดำเนินการตามระบบและการควบคุมรักษา โดยวิธีโอน แลกเปลี่ยน แปรสภาพหรือทำลาย ขาย และการจำหน่ายเป็นสูญ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภารัตน์ บาลนาคม (2564) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า 1) ปัจจัยทางการบริหาร และประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยทางการบริหารและประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุโดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) ปัจจัยทางการบริหารในโรงเรียน โดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุโดยรวมไม่แตกต่างกัน 4) ปัจจัยทางการบริหารและประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุที่มีมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานพัสดุแตกต่างกันโดยรวมไม่แตกต่างกัน 5) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารและประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 6) ปัจจัยทางการบริหารในโรงเรียนโดยรวมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ7) ปัจจัยทางการบริหารที่ควรได้รับการพัฒนามีจำนวน 4 ด้านได้แก่ ปัจจัยด้านการวางแผน ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านการกำหนดความต้องการ และปัจจัยด้านการบริหารองค์กร ควรมีกระบวนการทำงานทั้ง 4 ฝ่ายอย่างเหมาะสม

1.2 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง พบว่า สภาพปัจจุบันค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า งานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานแลกเปลี่ยนอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า งานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานเช่า อยู่ในระดับมากที่สุดและด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คืองานเช่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้าง และบริหารพัสดุภาครัฐ (2560) และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ (2560) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะ ของงานการเช่าไว้ หมายความว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาเกี่ยวกับการเช่าสังหาริมทรัพย์ และการเช่าอสังหาริมทรัพย์ ที่มีแผนการดำเนินงานการเช่าที่ชัดเจนเป็นไปตามข้อกำหนด หลักเกณฑ์หรือวิธีการที่กำหนดไว้ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาหรือหัวหน้าหน่วยงานเป็นผู้พิจารณาและดำเนินการตามความเหมาะสม ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย ไผ่ปาน และฉลอง ชาตรูประชีวิน (2566) ได้ทำการศึกษาความต้องการ และแนวทางในการพัฒนาการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Government Procurement : e - GP) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนาจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์พบว่าหัวหน้าเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานพัสดุควรมีการสำรวจความต้องการในการใช้พัสดุโดยให้ผู้ใช้พัสดุมีส่วนร่วมในการกำหนดลักษณะเพื่อให้การจัดซื้อจัดจ้างมีความถูกต้องโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ เป็นไปตามระเบียบที่กำหนด

2. ผลการศึกษาแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย มากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ ด้านการบริหารพัสดุ และรองลงมา คือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้างโดยสามารถอภิปรายตามลำดับได้ดังนี้

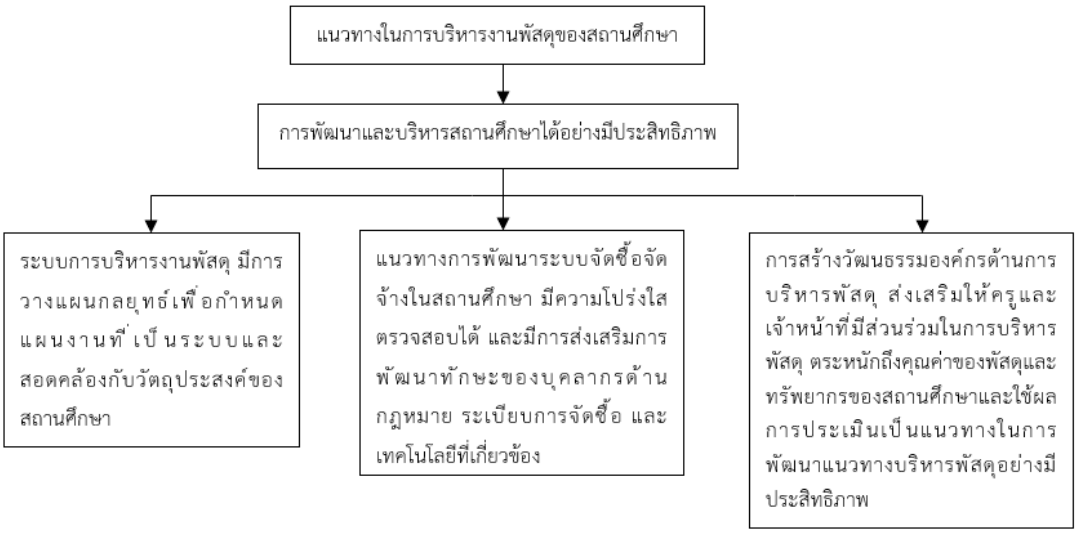
2.1 ด้านการบริหารพัสดุ ประกอบด้วย 4 งาน โดยพิจารณาความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) งานจำหน่ายพัสดุ 2) งานการยืม 3) งานการเก็บ การบันทึก และการเบิกจ่าย และ 4) งานการบำรุงรักษา และการตรวจสอบ ซึ่งตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัด จ้าง และบริหารพัสดุภาครัฐ (2560) และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ (2560) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะของด้านการบริหารพัสดุไว้ว่า หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาเกี่ยวกับการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย การยืม การตรวจสอบ การบำรุงรักษา และการจำหน่ายพัสดุ โดยมีการดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรี เชิดชู (2564) ได้ทำการศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศ ของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานพัสดุของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช โดยกำหนดให้งานพัสดุขึ้นตรงกับรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร มีหน้าที่ จัดวางระบบ และปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดหา การซื้อการจ้าง การควบคุม การเก็บรักษาการเบิกจ่ายพัสดุ และการจำหน่ายพัสดุให้เป็นไปตามระเบียบ 2) แนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 6 ด้าน ประกอบด้วย การวางแผนกำหนดความต้องการ, การจัดหาพัสดุ, การแจกจ่ายพัสดุ, การควบคุมพัสดุ, การบำรุงรักษาพัสดุ และการหน่ายพัสดุ 3) นำเสนอแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัย ศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช มีความเป็นไปได้ เหมาะสม และมีประโยชน์ ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารงานพัสดุ โดยมีข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มว่า ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการบริหารงานพัสดุ เพื่อพัฒนาการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาต่อไปอย่างต่อเนื่อง และให้เป็นไปตามบริบทของสถานศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2.2 ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ประกอบด้วย 3 งาน โดยพิจารณาความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) งานเช่า 2) งานแลกเปลี่ยน และ 3) งานการซื้อหรือจ้าง ซึ่งตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้าง และบริหารพัสดุภาครัฐ (2560) และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ (2560) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะของการจัดซื้อจัดจ้างไว้ว่า หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาเกี่ยวกับการซื้อหรือจ้าง การเช่า และการแลกเปลี่ยนพัสดุ เพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประกายแสง บุดสุรินทร์ และชัชจริยา ใบลี (2563) ได้ทำการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย การวิจัยครั้งนี้มีผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพที่เป็นจริง และสภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และมากที่สุดตามลำดับ 2) ความต้องการจำเป็นใน

การบริหารงานงบงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย ลำดับ 1 คือ ด้านการจัดทำและเสนอของงบประมาณ ลำดับ 2 ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และลำดับ3 ด้านการบริหารงานพัสดุพัสดุและสินทรัพย์ และ 3) แนวทางการบริหารงบประมาณของโรงเรียนได้เจ็ดแนวทางโดยแนวทางที่มีความต้องการมากที่สุดคือควรมีการจัดทำกรอบระยะเวลาในการจัดทำ และเสนอของบประมาณที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย และสามารถนำไปพัฒนาและบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ดังนี้

สรุป

การนำเสนอในส่วนนี้เป็นการนำเสนอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ข้อ ดังนี้

1. ผลศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย แบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย และส่วนที่ 3 ผลการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย พบว่า สภาพปัจจุบันในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุก

ด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง รองลงมา คือ ด้านการบริหารพัสดุ ตามลำดับ

1.2 ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารพัสดุ รองลงมา คือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ตามลำดับ

1.3 ผลการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการบริหารพัสดุ รองลงมา คือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง

2. ผลการศึกษาแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงรายจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พบว่า มีแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ดังนี้ 1) ด้านการบริหารพัสดุ สถานศึกษาควรมีการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการให้ครอบคลุมในแต่ละงาน มีการจัดทำแผนโครงการประจำปีไว้ล่วงหน้าและมีการกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ตามระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ของงานพัสดุที่ถูกต้อง ชัดเจน 2) ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง สถานศึกษาควรมีการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการให้ครอบคลุมในแต่ละงาน มีการวางแผนการดำเนินงานให้ตรงตามวัตถุประสงค์และจัดทำเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องลงนามตามระเบียบของงานพัสดุ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ควรนำแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาไปใช้ในการวางแผน เพื่อยกระดับคุณภาพและพัฒนาการบริหารงานพัสดุให้ทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของสถานศึกษา

1.2 สถานศึกษา สามารถนำแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาไปกำหนดเป็นระเบียบของงานพัสดุที่ถูกต้อง ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้

1.3 ผู้บริหารควรกำหนดแนวการปฏิบัติให้ถูกต้องตามขั้นตอนในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา และนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการบริหารพัสดุที่ทันสมัย แม่นยำ

1.4 หัวหน้าพัสดุควรกำหนด และใช้ระบบติดตามการจัดการพัสดุที่สามารถตรวจสอบสถานะการใช้ทรัพยากรได้อย่างโปร่งใส

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในการพัฒนาตนเองให้มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) สำหรับบุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

เอกสารอ้างอิง

จักรี เชิดชู. (2564). ศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย. (2558). การศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ระดับปริญญาตรีในโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาครูในถิ่นทุรกันดารบนเขตพื้นที่สูงชายแดน ไทย-เมียนมาด้านจังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ประกายแสง บุดสุรินทร์ และชัชจริยา ใบลี. (2563). ความต้องการจำเป็นในการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย. วารสารการบริหาร และนิเทศการศึกษา. 11(3). 53-64.

พรชัย ไผ่ปาน และฉลอง ชาตรูประชีวิน. (2566). การศึกษาความต้องการ และแนวทางในการพัฒนาการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Government Procurement : e - GP) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์. วารสารศึกษาศาสตร์. 10(2). 149-162.

พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐ. (2560, 24 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 24 ก. หน้า 16.

ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐ (2560, 23 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 210 ง. หน้า 1.

การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปยังคณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, 16 พฤษภาคม) ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 124 ตอนที่ 24 ก. หน้า 29.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 จาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย เรื่อง รายงานการจัดซื้อจัดจ้างประจำปีงบประมาณ 2565.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย (2567). ข้อมูลอัตรากำลังข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2567 จาก https://www.sesaocr.go.th/schoolmis.

สุภารัตน์ บาลนาคม. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารพัสดุในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3), 608-609.

การวิเคราะห์คุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024

Analysis of profit quality of listed companies that have announced the results of sustainable stock assessments SET ESG Ratings 2024

สุพรรณิกา สันป่าแก้ว
Supannika Sanpakaew
นัฐนันท์ ทอนศรีชัยเลิศ
Nuttanan Thonsrichailert
บุรพร กำบุญ
Burapon Kumboon
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Bangkokthonburi University
E-mail: pimson_64@hotmail.com

Received: 25 April 2025; Revised: 12 August 2025; Accepted: 12 August 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน 2) เพื่อศึกษามูลค่าทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน และ 3) เพื่อวิเคราะห์คุณภาพกำไรที่ส่งผลต่อมูลค่าทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 160 ตัวอย่าง ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเครื่องมือที่ใช้ศึกษาคือ ข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย ข้อมูลทางการเงิน งบการเงิน แบบรายงานประจำปี และผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2566 รวมทั้งสิ้น 3 รอบระยะบัญชี สถิติที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 7.29 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 11.54 อัตรากำไรสุทธิ (NPM) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 13.82 และ อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.97 2) อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (P/E) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 30.28 อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี(P/BV) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.12 และกำไรสุทธิต่อหุ้น (EPS) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.32 3) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีความสัมพันธ์กับกำไรต่อหุ้น (EPS) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) มีความสัมพันธ์กับกำไรต่อหุ้น (EPS) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

คำสำคัญ: การวิเคราะห์, คุณภาพกำไร, หุ้นยั่งยืน

Abstract

This article aims to 1) study the earnings quality of listed companies that have been announced the sustainability assessment results, 2) study the market value of listed companies that have been announced the sustainability assessment results, and 3) analyze the earnings quality that affects the market value of listed companies that have been announced the sustainability assessment results. The sample consists of 160 samples. The purposive sampling method is used. The study tools are secondary data, including financial data, financial statements, annual reports, and SET ESG Ratings 2024 of listed companies in the Stock Exchange of Thailand from 2021 to 2023, a total of 3 accounting periods. The statistics used in this study are mean, standard deviation, multiple regression analysis, and Pearson correlation coefficient analysis.

Major Findings found that 1) It was found that the return on assets (ROA) had an average of 7.29, the return on equity (ROE) had an average of 11.54, the net profit margin (NPM) had an average of 13.82, and the debt to equity (DE) had an average of 1.97, 2) The price to net earnings ratio (P/E) had an average of 30.28, the price to book value ratio (P/BV) had an average of 2.12, and the net profit per share (EPS) had an average of 3) Return on equity (ROE) is related to earnings per share (EPS) and has a relationship in the same direction at a statistical significance level of .05 and Debt to equity (DE) is related to earnings per share (EPS) and has a relationship in the same direction at a statistical significance level of .01.

Keywords: Analysis, Earnings Quality, Sustainable Stocks

บทนำ

ในปัจจุบันประชาชนต่างให้ความสำคัญกับการลงทุนในการหาผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้นจากเงินเดือนประจำ หรือจากงานหลัก จากที่เกิดวิกฤตการณ์ที่ผ่านมาประชาชนต่างปรับตัวเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรื่อนมากขึ้น บ้างก็ทำธุรกิจขายสินค้าออนไลน์ ธุรกิจเชิงเกษตร หรือบางครัวเรือนออกจากเมืองใหญ่เพื่อไปทำเกษตรพอเพียงตามถิ่นกำเนิด แต่นั้นก็สามารถพูดได้ว่าไม่ว่าจะทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตามแต่ต้องการการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนด้านเวลา หรือเงินทุน และย่อมหาผลตอบแทนที่คุ้มทุนและคุ้มค่า ในการลงทุนอีกอย่างหนึ่งในตลาดการเงินหรือธุรกิจในตลากหลักทรัพย์ก็เป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่น่าสนใจด้วยเช่นกัน และตลาดหลักทรัพย์ได้มีการจัดกลุ่มหุ้นยังยืนเพื่อเป็นอีกนึ่งทางเลือกแก่ผู้ลงทุน โดยนายศรพล ตุลยะเสถียร รองผู้จัดการ หัวหน้าสายงานพัฒนาความยั่งยืนตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เปิดเผยว่า ในการประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings ของตลาดหลักทรัพย์ฯ ประจำปี 2567 มีบริษัทจดทะเบียน (บจ.) ที่ได้รับการประกาศผลประเมินรวมทั้งสิ้น 228 บริษัท สูงสุดเป็นประวัติการณ์ สอดคล้องกับเทรนด์การลงทุนอย่างยั่งยืน (sustainable investment) ที่กำลังเติบโตอย่างก้าวกระโดดทั้งในและต่างประเทศ “ผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings เป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้ลงทุน นักวิเคราะห์ และผู้จัดการกองทุน ใช้ควบคู่กับ

ข้อมูลอื่น ๆ ในการวิเคราะห์ความเสี่ยงและโอกาสการเติบโตของธุรกิจ ซึ่งนับวันปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) จะยิ่งส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันและศักยภาพในการเติบโตของธุรกิจ โดยปัจจุบันมีกองทุนบางประเภทที่ใช้ SET ESG Ratings เป็นหนึ่งในนโยบายการลงทุน เช่น กองทุน Thailand ESG Funds (TESG) มีมูลค่าสินทรัพย์ภายใต้การบริหารจัดการของกองทุน (AUM) กว่า 14,545 ล้านบาท และกองทุนวายุภักษ์หนึ่ง หน่วยลงทุนประเภท ก. มี AUM 150,000 ล้านบาท ซึ่งคาดว่าในอนาคตจะมีกองทุนที่มีนโยบายการลงทุนด้าน ESG เพิ่มขึ้น สอดรับกับทิศทางความตื่นตัวของ บจ. ในการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน ซึ่งตลาดหลักทรัพย์ฯ เห็นถึงพัฒนาการทั้งในฝั่งของผู้ลงทุนและ บจ. อย่างต่อเนื่อง” (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2567) ในการประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings ปี 2567 มี บจ. ที่ผ่านเกณฑ์และได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings รวม 228 บริษัท (ระดับ AAA 56 บริษัท ระดับ AA 80 บริษัท ระดับ A 71 บริษัท และระดับ BBB 21 บริษัท) โดยมีมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดรวมคิดเป็น 82% เมื่อเทียบกับมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดทั้งหมดของ SET และ mai (ณ 12 ธันวาคม 2567)

การลงทุนนั้น นักลงทุนจำเป็นต้องใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มากมายจากกิจการ ซื้อข้อมูลที่สำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานของกิจการนั้นคือ งบการเงิน เป็นข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์งบการเงิน ซึ่งสามารถได้มาจากหลายแหล่ง ได้แก่ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ แหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เช่น www.dbd.go.th และ www.sec.or.th เป็นต้น เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์ ของการวิเคราะห์งบการเงินแล้วงานขั้นต่อไป คือ การรวบรวมข้อมูลต่อไปนี้เป็นข้อมูลต่าง ๆ ในรายงาน ประจำปีที่จะช่วยในการวิเคราะห์งบการเงิน ซึ่งผู้วิเคราะห์จะต้องพิจารณาว่าข้อมูลใดที่จะช่วยให้การวิเคราะห์ บรรลุวัตถุประสงค์ (มณฑา เอมสวัสดิ์, 2567)

จาการศึกษาผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์คุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 โดยมีวัตถุประเพื่อศึกษาคุณภาพกำไร มูลค่าทางการตลาด และเพื่อวิเคราะห์คุณภาพกำไรที่ส่งผลต่อมูลค่าทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 เพื่อเป็นเครื่องมือในการลงทุน และเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการลงทุน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024

2. เพื่อศึกษามูลค่าทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024

3. เพื่อวิเคราะห์คุณภาพกำไรที่ส่งผลต่อมูลค่าทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์คุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 โดยใช้ข้อมูลทางการเงิน งบการเงิน แบบรายงานประจำปี และผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2566 รวมทั้งสิ้น 3 ปี

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2566รวมทั้งสิ้น 3 รอบระยะเวลาบัญชี

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยในครั้งนี้ คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2566 รวมทั้งสิ้น 3 รอบระยะเวลาบัญชียกเว้นบริษัทที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูกิจการ บริษัทที่อยู่ระหว่างดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการฟื้นฟูในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา บริษัทเหล่านี้ไม่สามารถเปิดเผยงบการเงินของบริษัทได้ และบริษัทที่มีงบการเงินไม่ครบถ้วน เพราะคณะผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นต้องเข้าถึงข้อมูลที่ครบถ้วน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวิจัยให้เกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2568)

2. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ศึกษาคือ ข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย งบการเงิน แบบรายงานประจำปี และผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 ที่แสดงในเว็ปไซต์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3. การรวบรวมข้อมูล

ทำการรวบรวมข้อมูลข้อมูลทุติยภูมิ และแปลผลข้อมูล ประกอบด้วย ตัวแปรต้น อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return On Assets) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น(Return On Equity) อัตรากำไรสุทธิ(Net Profit Margin) อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) และตัวแปรตาม ตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (P/E) อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) กำไรสุทธิต่อหุ้น (EPS) นำข้อมูลที่ได้มาทำการจัดเรียบเรียง และแปลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการการวิเคราะห์ข้อมูล

4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยสถิติขั้นพื้นฐานค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum)เพื่อสรุปลักษณะรูปแบบของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

4.2 การวิเคราะห์ถดถอย (Regression Analysis) เพื่อหาสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระในการพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยรูปแบบสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

4.3 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อทดสอบระดับความสัมพันธ์และทิศทางระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการวิเคราะห์คุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 ผู้วิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 7.29 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 6.378 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 11.54 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

อยู่ที่ 9.466 อัตรากำไรสุทธิ (NPM) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 13.82 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 12.010 อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.97 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.952

2. เพื่อศึกษามูลค่าทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 พบว่า อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (P/E) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 30.28 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 105.251 อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี(P/BV) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.12 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 2.469 กำไรสุทธิต่อหุ้น (EPS) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.32 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 5.716

3. วิเคราะห์คุณภาพกำไรที่ส่งผลต่อมูลค่าทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 มีผลตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณคุณภาพกำไรกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ

ตัวแปรอิสระ	B	SE	β	T	Sig.
ค่าคงที่	62.72	19.97		3.14	.01
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	1.90	3.18	0.11	0.59	.55
อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	-2.48	2.05	-0.21	-1.20	.23
อัตรากำไรสุทธิ	-0.89	0.78	-0.09	-1.13	.25
อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ	-1.49	5.42	-0.02	-0.27	.78

R=0.186[a], R Square=0.035, Adjusted R Square=0.008(R^2), Std. Error of the Estimate=104.82006, F=1.310, Sig=.269[b]

a. Dependent Variable: PE

b. Predictors: (Constant), DE, NPM, ROE, ROA

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณคุณภาพกำไร พบว่า ผลวิเคราะห์ตัวแปรต้น อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น(ROE) อัตรากำไรสุทธิ (NPE) อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) และตัวแปรตามอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (P/E) อธิบายผลได้ดังนี้ ปัจจัยทางการเงินมีค่าเท่ากับ 0.18 (R=0.186[a]) มีความเป็นไปได้ของการพยากรณ์เมื่อตัวแปรทั้งหมดรวมกันมีค่าเท่ากับ 0.03 (R Square=0.035) หมายถึงตัวแปรต้นที่นำมาศึกษา ได้แก่ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อัตรากำไรสุทธิ (NPE) อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) และตัวแปรตามอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (P/E) สามารถอธิบายคุณภาพกำไรร้อยละ 3.5 ซึ่งส่วนที่เหลือ ร้อยละ 96.5 นั้นเกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาศึกษา ส่วนความคลาดเคลื่อนมาตรฐานโดยประมาณเท่ากับ 104.82 เป็นค่าประมาณของปัจจัยทางการเงินกับข้อมูลเบี่ยงเบนตัวแบบ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณคุณภาพกำไรกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี

ตัวแปรอิสระ	B	SE	β	t	Sig.
ค่าคงที่	1.48	0.41		3.53	.01
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	0.11	0.06	0.30	1.69	.09
อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	0.00	0.04	0.02	0.14	.88
อัตรากำไรสุทธิ	-0.01	0.01	-0.04	-0.56	.57
อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ	-0.07	0.12	-0.05	-0.62	.53

R=0.338[a], R Square=0.114, Adjusted R Square=-0.092(R^2), Std. Error of the Estimate=2.35329, F=5.006, Sig=.001[b]

a. Dependent Variable: **PBV**

b. Predictors: (Constant), DE, ROE, NPM, ROA

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณคุณภาพกำไร พบว่า ผลวิเคราะห์ตัวแปรต้น อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น(ROE) อัตรากำไรสุทธิ (NPE) อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) และตัวแปรตามราคาต่อมูลค่าหุ้นทางบัญชี (P/BV) อธิบายผลได้ดังนี้ ปัจจัยทางการเงินมีค่าเท่ากับ 0.338 (R=0.338[a]) มีความเป็นไปได้ของการพยากรณ์เมื่อตัวแปรทั้งหมดรวมกันมีค่าเท่ากับ 0.114 (R Square=0.114) หมายถึงตัวแปรต้นที่นำมาศึกษา ได้แก่ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อัตรากำไรสุทธิ (NPE) อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) และตัวแปรตามราคาต่อมูลค่าหุ้นทางบัญชี (P/BV) สามารถอธิบายคุณภาพกำไรร้อยละ 11.4 ซึ่งส่วนที่เหลือ ร้อยละ 88.6 นั้นเกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาศึกษา ส่วนความคลาดเคลื่อนมาตรฐานโดยประมาณเท่ากับ 2.3533 เป็นค่าประมาณของปัจจัยทางการเงินกับข้อมูลเบี่ยงเบนตัวแบบ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณคุณภาพกำไรกับคุณภาพของกำไรสุทธิต่อหุ้น (EPS)

ตัวแปรอิสระ	B	SE	β	T	Sig.
ค่าคงที่	0.81	0.96		0.84	.40
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	-0.10	0.15	-0.12	-0.67	.50
อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	0.21	0.09	0.35	2.13	.03
อัตรากำไรสุทธิ	-0.05	0.04	-0.10	-1.25	.21
อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ	0.77	0.27	0.26	2.80	.00

R=0.356[a], R Square=0.127, Adjusted R Square=-0.104(R^2), Std. Error of the Estimate=5.41039, F=5.593, Sig=.000[b]

a. Dependent Variable: PTE

b. Predictors: (Constant), DE, ROE, NPM, ROA

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณคุณภาพกำไร พบว่า ผลวิเคราะห์ตัวแปรต้น อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น(ROE) อัตรากำไรสุทธิ

(NPE) อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) และตัวแปรตามกำไรต่อหุ้น (EPS) อธิบายผลได้ดังนี้ ปัจจัยทางการเงินมีค่าเท่ากับ 0.356 (R=0.356[a]) มีความเป็นไปได้ของการพยากรณ์เมื่อตัวแปรทั้งหมดรวมกันมีค่าเท่ากับ 0.127(R Square=0.127) หมายถึงตัวแปรต้นที่นำมาศึกษา ได้แก่ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อัตรากำไรสุทธิ (NPE) อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) และตัวแปรตามกำไรต่อหุ้น (EPS) สามารถอธิบายคุณภาพกำไรร้อยละ 12.7 ซึ่งส่วนที่เหลือ ร้อยละ 87.3 นั้นเกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาศึกษา ส่วนความคลาดเคลื่อนมาตรฐานโดยประมาณเท่ากับ 5.4104 เป็นค่าประมาณของปัจจัยทางการเงินกับข้อมูลเบี่ยงเบนตัวแบบ

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณพบว่า อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น(ROE) และ อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) มีความสัมพันธ์กับกำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จากนั้นนำตัวแปรทั้งสองทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางใด และมีความสัมพันธ์มากหรือน้อยในลำดับถัดไป

ตารางที่ 4 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ตัวแปรอิสระอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และตัวแปรตามกำไรต่อหุ้น

ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร			
		กำไรต่อหุ้น	**อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น**
กำไรต่อหุ้น	PC	1	.182*
	Sig.		.02
	N	159	159
อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	PC	.182*	1
	Sig.	.02	
	N	159	159

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

จากตารางที่ 4 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ตัวแปรอิสระอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และ ตัวแปรตามกำไรต่อหุ้น (EPS) พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าเท่ากับ .182 ซึ่งมีค่าเป็นบวก สามารถแปลผลได้ว่า อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีความสัมพันธ์กับกำไรต่อหุ้น (EPS) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ตารางที่ 5 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ตัวแปรอิสระอัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ และตัวแปรตามกำไรต่อหุ้น

ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร			
		กำไรต่อหุ้น	**อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ**
กำไรต่อหุ้น	PC	1	.266**
	Sig.		.01
	N	159	159
อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ	PC	.266**	1
	Sig.	.01	
	N	159	159

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

จากตารางที่ 5 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ตัวแปรอิสระอัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) และ ตัวแปรตามกำไรต่อหุ้น (EPS) พบว่า อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) มีค่าเท่ากับ .266 ซึ่งมีค่าเป็นบวก สามารถแปลผลได้ว่า อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) มีความสัมพันธ์กับกำไรต่อหุ้น (EPS) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์คุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024

1. เพื่อศึกษาคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 7.29 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 6.378 แสดงว่ากิจการได้นำสินทรัพย์ที่มีอยู่ไปใช้ในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ได้ผลตอบแทนรับผลตอบแทนสูงแต่หากมีค่าน้อยแสดงว่าผลตอบแทนจากการใช้สินทรัพย์ไม่ดีเท่าที่ควร อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 11.54 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 9.466 เป็นอัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไรเทียบกับส่วนของเจ้าของ ซึ่งเป็นการประเมินค่าอัตราผลตอบแทนที่ผู้ถือหุ้นในฐานะของเจ้าของกิจการจะได้รับ อัตรากำไรสุทธิ (NPM) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 13.82 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 12.010 เป็นการวัดอัตราส่วนทางการเงินระหว่างผลกำไรสุทธิกับยอดขาย ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่บอกถึงความสามารถการทำกำไรสุทธิของกิจการ บอกถึงประสิทธิภาพการดำเนินงานของกิจการและความสามารถของผู้บริหาร และ อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.97 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.952 เป็นอัตราส่วนทางการเงินของหนี้สินรวมกับส่วนของเจ้าของ เป็นอัตราส่วนที่บ่งบอกว่ากิจการมีหนี้สินทั้งหมดเป็นกี่เท่าของส่วนของเจ้าของ ใช้บอกความเสี่ยงทางการเงินของกิจการ ยิ่งมีค่าสูงเท่าไรกิจการจะมีความเสี่ยงมาก เพราะโอกาสที่จะกู้เพิ่มจากเจ้าหนี้เป็นไปได้น้อยลง

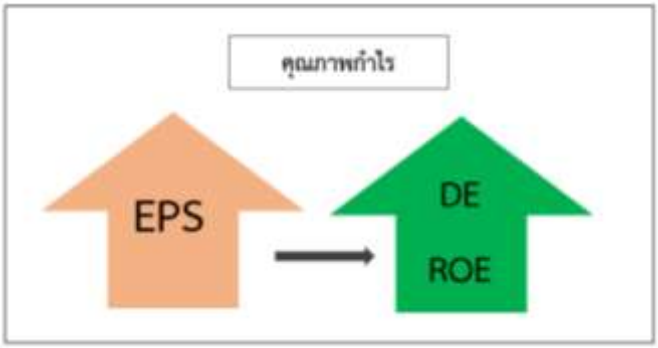
2. เพื่อศึกษามูลค่าทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 พบว่า อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (P/E) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 30.28 และส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐานอยู่ที่ 105.251 อัตราส่วนนี้แสดงให้เห็นว่านักลงทุนยินดีจะลงทุนจ่ายเงินซื้อหุ้นนั้นเป็นกี่เท่าของทุก ๆ 1 บาท ของกำไรสุทธิของบริษัท ราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (P/E) สูงแสดงว่ามีแนวโน้มการเติบโตที่สูง อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.12 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 2.469 เป็นอัตราส่วนเปรียบเทียบราคาตลาดของหุ้นสามัญ กับมูลค่าทางบัญชีของหุ้นสามัญตามงบการเงินล่าสุดของบริษัทผู้ออกหลักทรัพย์ และกำไรสุทธิต่อหุ้น (EPS) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.32 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 5.716 แสดงถึงส่วนของกำไรสุทธิจากผลการดำเนินงานของบริษัทที่แบ่งเฉลี่ยให้แก่หุ้นสามัญแต่ละหุ้น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2567)

3. วิเคราะห์คุณภาพกำไรที่ส่งผลต่อมูลค่าทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีความสัมพันธ์กับกำไรต่อหุ้น (EPS) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ศิริวรรณ มโนรถพานิช และ เบญจพร โมกขะเวส (2566) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรและความสามารถในการชำระหนี้กับผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ ของบริษัทกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราการจ่ายเงินปันผลตอบแทนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เป็นไปได้ว่าอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นส่งผลให้อัตราการจ่ายเงินปันผลตอบแทนเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และในขณะเดียวกันสอดคล้องกับการวิจัยของ สวรส สรกล (2564) ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ของความสามารถทำกำไรกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอุตสาหกรรมอาหาร ผลการศึกษาพบว่า อัตราส่วนกำไรขั้นต้น (GPM) มีค่าสัมประสิทธิ์ในเชิงลบ -0.083 และ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าสัมประสิทธิ์ในเชิงบวก 0.224 ของ ผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอุตสาหกรรมอาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความสัมพันธ์ความสามารถในการทำกำไรกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอุตสาหกรรมอาหารมี ความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือเมื่ออัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น มีผลทำให้ผลตอบแทนหลักทรัพย์เพิ่มขึ้น เมื่ออัตราส่วนกำไรขั้นต้น เปลี่ยนแปลงลดลง มีผลทำให้ผลตอบแทนหลักทรัพย์ลดลง และ อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) มีความสัมพันธ์กับกำไรต่อหุ้น (EPS) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับการวิจัยของการศึกษาของ ศิริวรรณ มโนรถพานิช และ เบญจพร โมกขะเวส (2566) ทำการเรื่องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรและความสามารถในการชำระหนี้กับผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ ของบริษัทกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า อัตรา ผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคา หลักทรัพย์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 อัตราส่วนกำไรสุทธิและอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อ สินทรัพย์มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ที่ระดับนัยสำคัญทาง สถิติ 0.05 และ อัตราส่วนกำไรขั้นต้น อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม กำไรต่อหุ้น อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราการจ่ายเงินปันผลตอบแทนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และอัตราส่วนกำไรขั้นต้น อัตราส่วนกำไรสุทธิ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม กำไรต่อหุ้น อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อ สินทรัพย์และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราการจ่ายเงินปัน ผลตอบแทน อุทัยวรรณ เพชรา (2562) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ ของกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยผลการศึกษา พบว่า อัตราส่วนทาง

การเงินที่มีความสัมพันธ์กับอัตราการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการหมวดขนส่งและโลจิสติกส์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย คือ อัตราผลตอบแทนส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับอัตราการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และจิราพร เหง้าดา (2562) ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ กรณีศึกษาบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยธุรกิจพลังงานและสาธารณูปโภค พบว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์

องค์ความรู้ใหม่

รูปภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) มีความสัมพันธ์กับกำไรต่อหุ้น (EPS) ในทิศทางเดียวกัน

จากภาพที่ 1 แสดงถึงอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีความสัมพันธ์กับกำไรต่อหุ้น (EPS) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และอัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) มีความสัมพันธ์กับกำไรต่อหุ้น (EPS) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

สรุป

จากการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์คุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าวิเคราะห์คุณภาพกำไรที่ส่งผลต่อมูลค่าทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings 2024 พบว่า ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ตัวแปรอิสระอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และ ตัวแปรตามกำไรต่อหุ้น (EPS) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าเท่ากับ .182 ซึ่งมีค่าเป็นบวก สามารถแปลผลได้ว่า อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีความสัมพันธ์กับกำไรต่อหุ้น (EPS) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ตัวแปรอิสระอัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) และ ตัวแปรตามกำไรต่อหุ้น (EPS) พบว่า อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) มีค่าเท่ากับ .266 ซึ่งมีค่าเป็นบวก สามารถแปลผลได้ว่า อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) มีความสัมพันธ์กับกำไรต่อหุ้น (EPS) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอและในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษา พบว่า อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือมีความสัมพันธ์กับอัตรากำไรขั้นต้น สินค้าคงเหลือนี้ ดังนั้นผู้ประกอบการสามารถนำอัตราส่วนนี้ไปบริหารสินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของกำไรสุทธิของกิจการ ซึ่งอัตราส่วนเหล่านี้สามารถแสดงถึงผลการดำเนินงานและแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารให้บรรลุเป้าหมายได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งถัดไปควรนำตัวแปรอื่นมาวิเคราะผลร่วมด้วย เพื่อครอบคลุมถึงผลกระทบและสามารถทราบถึงตัวแปรอื่น ๆ ที่สามารถนำมาพยากรณ์ผลได้อย่างแม่นยำ และควรทำการศึกษาข้อมูลเชิงลึกของตัวแปรที่นำมาพยากรณ์ผลด้วย เพื่อจะได้ทราบถึงที่มาของและข้อมูลเชิงลึกของตัวแปรที่นำมาศึกษา

เอกสารอ้างอิง

จิราพร เหง้าดา. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ กรณีศึกษาบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยธุรกิจพลังงานและสาธารณูปโภค. ค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต. คณะบัญชี: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

มณฑา เอมสวัสดิ์. (2567). การวิเคราะห์งบการเงิน (Financial Statements Analysis). เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2568 จาก https://hiperc.sru.ac.th/pluginfile.php/146110/mod_data/introสัปดาห์ที่%2013-14%20การวิเคราะห์งบการเงิน.

ศิริวรรณ มโนรถพานิช และ เบญจพร โมกขะเวส .(2566). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรและความสามารถในการชำระหนี้กับผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ ของบริษัทกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น. 5(7,)76-89

สวรส สรกล. (2564). ความสัมพันธ์ของความสามารถทำกำไรกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอุตสาหกรรมอาหาร. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 8(12), 218-230.

อุทัยวรรณ เพชรา. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ ของกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต. คณะบัญชี: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

SET. (2567, 28 กันยายน). ตลาดหลักทรัพย์ฯ ประกาศรายชื่อ 228 บจ. ในหุ้นยั่งยืน SET ESG Ratings ปี 2567. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2568 จาก https://www.set.or.th/th/about/mediacenter/news-release/article/643-set-announces-228-listed-companies-on-set-esg-ratings-2024?rand=113154.

SETSMART. (2568). ตลาดหลักทรัพย์แหล่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2568 จาก https://www.set.or.th/th/market/index/set/industry-sector-profile.

ศึกษาความสัมพันธ์อัตราส่วนทางการเงินและความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Study the relationship between financial ratios and profitability of companies listed on the Stock Exchange of Thailand

จรินทร นามขาน
Jarinthon Namkhan
จันทร์เพ็ญ กสิกิจนำชัย
Janpan Kasikidnumchai
พอนศิฎกาญจน์ แสงวันทอง
Ponsikan Sangvankong
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
E-mail:pimson_64@hotmail.com

Received: 7 April 2025; Revised: 12 August 2025; Accepted: 12 August 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอัตราส่วนทางการเงิน 2) เพื่อศึกษาความสามารถในการทำกำไร และ 3) เพื่อศึกษาอัตราส่วนทางการเงินที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 144 ตัวอย่าง ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเครื่องมือที่ใช้ศึกษาคือ ข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย งบการเงิน แบบรายงานประจำปี และ แบบฟอร์ม 56-1 ที่แสดงในเว็ปไซต์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สถิติที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) อัตราส่วนหนี้สิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.54 เงินทุนหมุนเวียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.6194 อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็วมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.39 อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.85, 2) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 6.71 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 10.51 อัตรากำไรสุทธิ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5.49, 3) อัตราส่วนหนี้สินมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตรากำไรสุทธิ และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตรากำไรสุทธิและมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตรากำไรสุทธิ และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตรากำไรสุทธิ และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

คำสำคัญ: อัตราส่วนทางการเงิน, ความสามารถในการทำกำไร, ตลาดหลักทรัพย์

Abstract

This article aims to 1) study financial ratios, 2) study profitability, and 3) study financial ratios that are related to profitability of companies listed on the Stock Exchange of Thailand. The sample consists of 144 samples. Purposive sampling was used. The research instruments are secondary data, including financial statements, annual reports, and Form 56-1 displayed on the Stock Exchange of Thailand website. The statistics used in this study are mean, standard deviation, maximum, minimum, and Pearson product moment correlation coefficient analysis.

Major Findings found that 1) Debt ratio has a mean of 2.5471. Current ratio has a mean of 1.61, Quick ratio has a mean of 0.39, Debt to equity ratio has a mean of 0.85, 2) Return on assets has a mean of 6.71, Return on equity has a mean of 10.51, Net profit margin has a mean of 5.49, 3) Debt ratio is related to return on assets, return on equity and net profit margin, and has a relationship in the opposite direction. Current ratio It is related to the rate of return on equity and net profit margin and has a relationship in the same direction. The quick ratio is related to the rate of return on equity and net profit margin and has a relationship in the same direction. And the debt to equity ratio is related to the rate of return on assets and has a relationship with the rate of return on equity and net profit margin and has a relationship in the opposite direction.

Keywords: Financial ratios, Profitability, Stock market

บทนำ

ประเทศไทยได้มีการส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมาอย่างต่อเนื่อง เพราะมีความสำคัญต่อการเติบโตของระบบเศรษฐกิจในภาพรวมจากการที่มีเงินลงทุนไหลเข้า เพิ่มอัตราการจ้างงาน เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจ ในปี พ.ศ. 2562 สถาบันพัฒนาการจัดการระหว่างประเทศได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 25 จาก 63 เขตเศรษฐกิจทั่วโลก สำหรับประเทศไทย ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้ส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ดำเนินธุรกิจโดยให้ความสำคัญกับความสามารถในการดำรงอยู่อย่างยั่งยืน และเปิดเผยข้อมูลอย่างโปรงใสแก่ผู้ลงทุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อตลาดหลักทรัพย์และทำให้นักลงทุนนพเงินมาลงทุนเพิ่มมากขึ้น (ประนอม คำผา, 2562)

อัตราส่วนทางการเงิน (Financial ratio) เป็นการนำตัวเลขที่อยู่ในงบการเงิน มาหาอัตราส่วนเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับภาคอุตสาหกรรม หรือเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงานในอดีต เพื่อวิเคราะห์ประเมินผลการดำเนินงาน แนวโน้ม และความเสี่ยง ของกิจการได้ดียิ่งขึ้น การวิเคราะห์งบการเงินโดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio Analysis) อัตราสวนทางการเงินเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์งบการเงิน ซึ่งเกิดจากการ เปรียบเทียบโดยการนำรายการที่ปรากฏในงบการเงินสำหรับระยะเวลาหนึ่งมาสัมพันธ์กันในรูป สัดส่วนหรืออัตราร้อยละ การนำอัตราส่วนมาแปลความและใช้ประโยชน์ (กฤศณัฏฐ์ วิรัตน์วรกร, 2563) การวิเคราะห์งบการเงินเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบแสดงฐานะทางการเงิน (งบดุล) งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสดของบริษัท เพื่อประเมินผลการดำเนินงานทางการเงินและมูลค่าทางธุรกิจ

กระบวนการนี้ช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถประเมินสถานะทางการเงินในอดีต ปัจจุบัน และที่คาดการณ์ไว้ ซึ่งเป็นแนวทางในการตัดสินใจอย่างรอบรู้ เทคนิคทั่วไปในการวิเคราะห์งบการเงิน ได้แก่ การวิเคราะห์แนวนอน การวิเคราะห์แนวตั้ง และการวิเคราะห์อัตราส่วน การวิเคราะห์แนวนอนเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลในแนวนอน โดยการวิเคราะห์มูลค่าของรายการในช่วงสองปีหรือมากกว่า การวิเคราะห์แนวตั้งจะพิจารณาผลกระทบในแนวตั้งที่รายการต่าง ๆ ของธุรกิจและสัดส่วนของธุรกิจ การวิเคราะห์อัตราส่วนจะใช้ตัวชี้วัดอัตราส่วนที่สำคัญเพื่อคำนวณความสัมพันธ์ทางสถิติ (Will Kenton, 2025)

จากข้อมูลข้างต้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษา “ความสัมพันธ์อัตราส่วนทางการเงินและความสามารถในการทำกำไรต่อมูลค่าทางการตลาดของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอัตราส่วนทางการเงิน ความสามารถในการทำกำไร ศึกษาอัตราส่วนทางการเงินที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไร ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักลงทุน นักวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ประกอบการ นักวิชาการ โดยคำนึงถึงการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตราส่วนทางการเงิน ความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3. เพื่อศึกษาอัตราส่วนทางการเงินที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์อัตราส่วนทางการเงินและความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี และ รายงานแบบฟอร์ม 56-1 ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2566

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หมวดธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2566 รวมทั้งสิ้น 3 ปี

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยในครั้งนี้ คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หมวดธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2566 รวมระยะเวลา 3 รอบระยะเวลาบัญชี ยกเว้นบริษัทที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูกิจการ บริษัทที่อยู่ระหว่างดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการฟื้นฟูในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา บริษัทเหล่านี้ไม่สามารถเปิดเผยงบการเงินของบริษัทได้ และบริษัทที่รายงานข้อมูลงบการเงินไม่ครบถ้วน เพราะคณะผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นต้องเข้าถึงข้อมูลที่ครบถ้วน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวิจัยให้เกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2567)

2. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ศึกษาคือ ข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย งบการเงิน แบบรายงานประจำปี ที่แสดงในเว็ปไซต์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3. การรวบรวมข้อมูล

ทำการรวบรวมข้อมูลข้อมูลทุติยภูมิ และแปลผลข้อมูล ประกอบด้วยตัวแปรต้นที่ใช้ในการศึกษาคือ อัตราส่วนทางการเงิน ประกอบด้วยอัตราส่วนหนี้สิน (Debt Ratio : DR) อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (Current Ratios : CR) อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว(Quick Ratio : QR) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Equity Ratios :DE) ความสามารถในการทำกำไร ประกอบด้วย อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์(Return On Assets : ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น(Return On Equity : ROE) อัตรากำไรสุทธิ(Net Profit Margin NPM) นำข้อมูลที่ได้มาทำการจัดเรียบเรียง และแปลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยสถิติขั้นพื้นฐานค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อสรุปลักษณะรูปแบบของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

4.2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อทดสอบระดับความสัมพันธ์และทิศทางระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความสัมพันธ์อัตราส่วนทางการเงินและความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้วิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาอัตราส่วนทางการเงิน ความสามารถในการทำกำไร และมูลค่าทางการตลาดของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินด้วยสถิติเชิงพรรณนา

	Mean	S.D.
อัตราส่วนหนี้สิน (DR)	2.54	2.666
อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (CR)	1.61	2.245
อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (QR)	0.39	0.196
อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE)	0.85	0.780
		N=144

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินด้วยสถิติเชิงพรรณนา พบว่า อัตราส่วนหนี้สิน (DR) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.54 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 2.666 อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (CR) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.61 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 2.245 อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (QR)มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.39 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.196 และอัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ .85 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.780

2. เพื่อศึกษาความสามารถในการทำกำไร และมูลค่าทางการตลาดของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีผลตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรด้วยสถิติเชิงพรรณนา

	Mean	S.D.
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)	6.71	7.612
อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น(ROE)	10.51	11.442
อัตรากำไรสุทธิ (NPM)	5.49	7.569
		N=144

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรด้วยสถิติเชิงพรรณนา พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 6.71 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 7.612 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 10.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 11.442 และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5.49 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 7.569

3. เพื่อศึกษาอัตราส่วนทางการเงินที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้วิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ตัวแปรอิสระอัตราส่วนหนี้สิน (DR) และ ตัวแปรตาม อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM)

		อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	อัตรากำไรสุทธิ
อัตราส่วนหนี้สิน	PC	-.346**	-.254**	-.433**
	Sig.	.00	.02	.00
	N	144	144	144

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

อัตราส่วนหนี้สิน (DR) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีค่าเท่ากับ -.346** ซึ่งมีค่าเป็นลบ และยังมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าเท่ากับ -.254** ซึ่งมีค่าเป็นลบ และยังมีความสัมพันธ์กับอัตรากำไรสุทธิ (NPM) มีค่าเท่ากับ -.433** ซึ่งมีค่าเป็นลบ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 สามารถแปลผลได้ว่า อัตราส่วนหนี้สิน (DR) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

ตารางที่ 4 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ตัวแปรอิสระอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (CR) และ ตัวแปรตาม อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM)

		อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	อัตรากำไรสุทธิ
อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน	PC	.133	.193*	.246**
	Sig.	.11	.02	.00
	N	144	144	144

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (CR) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีค่าเท่ากับ .133 มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าเท่ากับ .193* ซึ่งมีค่าเป็นบวกที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และยังมีความสัมพันธ์กับอัตรากำไรสุทธิ (NPM) มีค่าเท่ากับ .246** ซึ่งมีค่าเป็นบวกที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 สามารถแปลผลได้ว่า อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (CR) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

ตารางที่ 5 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ตัวแปรอิสระอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) และ ตัวแปรอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM)

		อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	อัตรากำไรสุทธิ
อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว	PC	.108	.219**	.260**
	Sig.	.19	.00	.00
	N	144	144	144

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีค่าเท่ากับ .108 มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าเท่ากับ .219** ซึ่งมีค่าเป็น

บวก และยังมีความสัมพันธ์กับอัตรากำไรสุทธิ (NPM) มีค่าเท่ากับ .260** ซึ่งมีค่าเป็นบวก ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 สามารถแปลผลได้ว่า อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

ตารางที่ 6 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยคำสั่ง Correlate ตัวแปรอิสระอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) และ ตัวแปรตาม อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM)

		อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	อัตรากำไรสุทธิ
อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว	PC	-.315**	-.306**	-.383**
	Sig.	.00	.00	.00
	N	144	144	144

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีค่าเท่ากับ -.315** ซึ่งมีค่าเป็นลบ และยังมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าเท่ากับ -.306** ซึ่งมีค่าเป็นลบ และยังมีความสัมพันธ์กับอัตรากำไรสุทธิ (NPM) มีค่าเท่ากับ -.383** ซึ่งมีค่าเป็นลบ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 สามารถแปลผลได้ว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่อง ศึกษาความสัมพันธ์อัตราส่วนทางการเงินและความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สามารถนำมาอภิปลายได้ดังนี้

1. จากการอัตราส่วนทางการเงิน ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราส่วนหนี้สิน (DR) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.54 อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (CR) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.6194 อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (QR)มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ .39 อัตราหนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (DE) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ .85 ซึ่งอัตราส่วนทางการเงิน (Financial ratio) เป็นการนำตัวเลขที่อยู่ในงบการเงิน มาหาอัตราส่วนเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับภาคอุตสาหกรรม หรือเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงานในอดีต เพื่อวิเคราะห์ประเมินผลการดำเนินงาน แนวโน้ม และความเสี่ยง ของกิจการได้ดียิ่งขึ้น

2. จากการความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 6.71 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 10.51 อัตรากำไรสุทธิ (NPM) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5.49 จากผลการศึกษาของ พัชร์นันธ์ ดวง

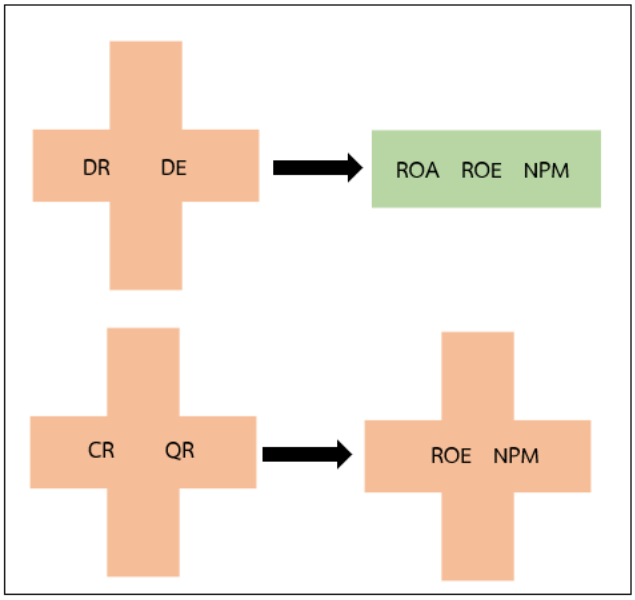
มงคลเจริญ (2561) พบว่า สภาพคล่องทำให้ทราบว่า สภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจมีความสามารถ ในการชาระหนี้สินระยะสั้นเมื่อถึงกำหนดชาระโดยมีสินทรัพย์หมุนเวียน ประเภทเงินสด ลูกหนี้ และสินค้าคงเหลือที่สามารถหมุนเวียนหรือเปลี่ยนเป็นเงินสดเพื่อชาระหนี้สินได้ทันเวลา ด้านความสามารถในการหากำไร ทำให้ทราบว่า การดำเนินงานของกิจการประสบผลสำเร็จสามารถสร้างรายได้ในรูปของกำไรให้กับธุรกิจและผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้นได้มากหรือ น้อยเพียงใด

3. จากการอัตราส่วนทางการเงินที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราส่วนหนี้สิน (DR) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ธานินทร์ ไชยเยชน (2564) ได้ให้เกณฑ์การวัดอัตราส่วนหนี้สินไว้ว่า ตัวเลขสูงความเสี่ยงสูง และในทางกลับกัน อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม ตัวเลขยิ่งสูงยิ่งดี อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นตัวเลขยิ่งสูงยิ่งดี และอัตราผลตอบแทนจากกำไรสุทธิตัวเลขยิ่งสูงยิ่งดี ซึ่งอัตราส่วนอัตราส่วนหนี้สิน (DR) มีค่าที่ต่ำแสดงให้เห็นถึงกิจการมีความสามารถในการทำกำไร

อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (CR) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ธานินทร์ ไชยเยชน (2564) ได้ให้เกณฑ์การวัดอัตราส่วนทุนหมุนเวียน และอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็วตัวเลขยิ่งสูงยิ่งดี อัตราส่วนนี้เป็นอัตราส่วนสภาพคล่องเป็นการวัดความสามารถในการบริหารสภาพคล่องของบริษัท ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ศรัญญา สิงห์วะราช (2562) ซึ่งทำการศึกษาเรื่อง อิทธิพลของอัตราส่วนทางการเงินด้านประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทสไทยกลุ่ม SET 100 พบว่า อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็วไม่มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และอัตราอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามซึ่งสอดคล้องกับ รัฐิยา ส่งสุข และ ธนกร สังขะรมย (2565) ทำการศึกษา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางเงินกับอัตราผลตอบแทนจากการ ลงทุนในหลักทรัพย์ของกลุ่มธุรกิจพลังงานและสาธารณูปโภค ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระ หว่างอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นกับอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ ศรากรณ์ หนูศักดิ์ (2564) กล่าวว่า อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) เป็นการวัดผลตอบแทนที่ผู้เป็นหุ้นส่วนได้รับในระหว่างปี ซึ่ง สอดคล้องกับนโยบายการบริหารงานของกิจการด้านผลตอบแทนสูงสุดสำหรับผู้เป็นหุ้นส่วน ค่าที่ได้ จะมีหน่วยเป็นเปอร์เซ็นต์ อัตราส่วนผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น ถือเป็นอัตราส่วนที่มีความสำคัญในด้านของผลประโยชน์ที่ผู้ถือหุ้นควรได้รับจากผลการดำเนินงานของกิจการ ธานินทร์ ไชยเยชน (2564) ได้ให้เกณฑ์การวัดอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นไว้ว่า ตัวเลขยิ่งน้อยยิ่งดี และอัตราผลตอบแทนจากกำไรสุทธิตัวเลขยิ่งสูงยิ่งดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอัตราส่วนนี้มีค่าที่สวนทางกัน

องค์ความรู้ใหม่

รูปภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์อัตราส่วนทางการเงิน และ ความสามารถในการทำกำไร

จากรูปภาพที่ 1 แสดงถึงความสัมพันธ์อัตราส่วนทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วย อัตราส่วนหนี้สิน (DR) และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) ในทิศทางตรงกันข้าม

และ ความสามารถในการทำกำไร ซึ่งแระกอบด้วย อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (CR) และ อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) ในทิศทางเดียวกัน

สรุป

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า อัตราส่วนหนี้สิน (DR) และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) ในทิศทางตรงกันข้าม อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (CR) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) ในทิศทางเดียวกัน อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) ในทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความสัมพันธ์อัตราส่วนทางการเงินและความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้วิจัยสามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. ข้อเสนอและทั่วไป

1) การศึกษาในครังนี้ค้นพบความสัมพันธ์อัตราส่วนทางการเงินกับความสามารถในการทำกำไรของของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนั้น ผลการศึกษาที่ค้นพบสามารถเป็นแนวทางในการบริหารงานเพื่อเพิ่มความสามารถในการทำกำไรของบริษัทได้

2) การศึกษาในครั้งนี้สามารถเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อัตราส่วนทางการเงินและความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจในตลาดหลักทรัพย์เพื่อการลงทุนได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครังถัดไป

1) จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปพัฒนาต่อได้หากผู้ที่ศึกษานำตัวแปรที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริการและกำกับดูแลกิจการ เพื่อลดความเสี่ยงและผลที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากตัวแปรดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันทั้งทิศทางเดียวกันและทิศทางตรงกันข้าม

2) การศึกษาครั้งถัดไปควรนำอุสาหกรรมอื่นวิเคราะห์ ด้วยเพื่อความแม่นยำของตัวแบบ และการพยากรณ์ที่นำไปให้ได้และควรนำตัวแปรอื่นมาวิเคราะห์ผลร่วมด้วยเนื่องจากว่าตัวแปรที่ให้ในการศึกษาในครั้งนี้มีข้อจำกัดมากมาย

เอกสารอ้างอิง

กฤศณัฏฐ์ วิรัตน์วรก (2563). มั่งคั่งอย่างไร...ไม่รู้จบ : ด้วยการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน. เรียกใช้เมื่อ 8 สิงหาคม 2568 จาก https://www2.spu.ac.th/award/33788/academic.

ธานินทร์ ไชยเยชน. (2564). การวิเคราะห์ทางการเงินของบริษัทโรงแรม XYZ จำกัด (มหาชน) และบริษัทย่อย. วารสารวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. 3(1),63-77.

ประนอม คำผา. (2562). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของอัตราส่วนทางการเงินและผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในรายชื่อหุ้นยั่งยืน. วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 11(4).160-173.

พัชร์นันธ์ ดวงมงคลเจริญ. (2561). การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินเพื่อศึกษาประสิทธิภาพการ ดำเนินงานในธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ขนาดใหญ่ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่ง ประเทศไทย. ค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

รัฐิยา ส่งสุข และ ธนกร สังขะรมย. (2565). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางเงินกับอัตราผลตอบแทนจากการ ลงทุนในหลักทรัพย์ของกลุ่มธุรกิจพลังงานและสาธารณูปโภค ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. Journal of Modern Learning Development. 7(6), 327-344.

ศรากรณ์ หนูศักดิ์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง. ค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สรฑัต ศรีวิชชพงษ และ ดารณี เอื้อชนะจิต (2564) การบริหารสภาพคล่องที่ส่งผลต่อความเติบโตของกิจการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 8(11), 231-243

สุภาวรรณ สุจารี และ จิรพงษ์ จันทร์งาม. (2565). อัตราส่วนสภาพคล่องและอัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไร ที่มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนมูลค่าตลาดของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมของ กิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร. 5(4),1284-1300

SETSMART. (2568). ตลาดหลักทรัพย์แหล่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 8 สิงหาคม 2568 จาก https://www.set.or.th/th/market/index/set/industry-sector-profile.

Will Kenton (2025) Financial Statement Analysis: Techniques for Balance Sheet, Income & Cash Flow. Retrieved on 8 August 2025 from https://www.investopedia.com/terms/f/financial-statement-analysis.asp.

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน

A Comparison of Multicultural Leadership Among School Administrators in Rajaprajanugroh Schools, Special Education Administration Bureau, Group 6, Upper Northern Region

ศิริวัฒน์ เทพคำ
Siriwat Thepkham
สันติ บูรณะชาติ
Santi Buranachart
มหาวิทยาลัยพะเยา
University of Phayao
E-mail : 66205414@up.ac.th

Received: 7 April 2025; Revised: 16 May 2025; Accepted: 18 May 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ และ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียนและตามประสบการณ์สอน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 282 คน โดยใช้สูตรตามแนวทางของ Yamane ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.909 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านการส่งเสริมความเท่าเทียม ความเสมอภาคและความยุติธรรมทางการศึกษา ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร ด้านการสนับสนุนทรัพยากร ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร และด้านการมีคุณธรรม ตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบตามประสบการณ์สอนพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน และเมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบความแตกต่างใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร ด้านการมีคุณธรรม และด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, พหุวัฒนธรรม, โรงเรียนราชประชานุเคราะห์

Abstract

This research article aimed to 1) study the level of multicultural leadership in Rajaprajanugroh Schools and 2) compare the multicultural leadership of administrators in Rajaprajanugroh Schools under the Special Education Administration Bureau, Group 6, Upper Northern Region, classified by school size and teaching experience. A quantitative research methodology was employed. The sample consisted of 282 teachers from Rajaprajanugroh Schools in the second semester of the 2024 academic year. The sample size was determined using Yamane's formula and selected through a simple random sampling method. The research instrument was a 5-point rating scale questionnaire with an IOC value ranging from 0.60-1.00 and a reliability coefficient (α) of 0.909. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way ANOVA.

The results showed that: 1) The overall level of multicultural leadership among Rajaprajanugroh School administrators was high. When examining individual aspects, building good relationships with the community rated highest, followed by acceptance of cultural diversity, promotion of equality, equity and educational justice, development of internal organizational relationships, resource support, communication competence, and morality, respectively. 2) Comparison by teaching experience showed statistically significant differences at the .05 level in all aspects. When comparing by school size, significant differences were found in five aspects: acceptance of cultural diversity, communication competence, development of internal organizational relationships, morality, and building good relationships with the community, all with statistically significant differences at the .05 level.

Keywords: Leaderships, The Multicultural, Rajaprajanugroh Schools

บทนำ

ประเทศไทยประกอบไปด้วยความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ก่อให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมไทยขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2565) ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เช่น การกระตุ้นเศรษฐกิจ ดึงดูดนักท่องเที่ยว สร้างงาน สร้างรายได้ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ รวมไปถึงกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม วัฒนธรรมที่หลากหลายช่วยให้ผู้คนเข้าใจ เรียนรู้ ยอมรับความแตกต่าง เกิดความสามัคคี และการส่งเสริมการพัฒนาความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2566) เห็นได้ว่าสิ่งเหล่านี้ ส่งผลต่อการจัดการศึกษาบนพื้นฐานความหลากหลายของวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาบนพื้นฐานของความหลากหลาย โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการศึกษาอย่างครอบคลุม เพื่อให้ผู้เรียนทุกกลุ่มเข้าถึงและได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้พิการ เด็กยากจน เด็กเร่ร่อน เด็กไร้สัญชาติ หรือผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกล โดยใช้แนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเท่าเทียม (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565) ในส่วนของกลยุทธ์ของการจัดการศึกษา ควรเน้นการใช้หลักสูตรและสื่อการสอนที่หลากหลาย จัดกิจกรรมที่

เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง หรือการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ รวมถึงส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เพื่อสร้างความเข้าใจอันลึกซึ้งและความกลมเกลียวในสังคมพหุวัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) การจัดการศึกษาบนพื้นฐานความแตกต่างของวัฒนธรรมก่อให้เกิดประโยชน์หลากหลายด้าน เช่น ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ เข้าใจ และเคารพในความหลากหลาย อยู่รวมกับผู้อื่นอย่างสันติ พร้อมพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566)

ผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเข้าใจ เคารพ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยเป็นผู้นำในการสร้างความตระหนัก สนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมความหลากหลาย สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) และ ฐิติกร ทองสุกใส (2563) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือความสามารถในการบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึง สุรพงษ์ ชัยสวัสดิ์ (2560) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่างๆ ทั้งวัฒนธรรมของตนเอง นักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา และชุมชน เข้าใจถึงความแตกต่าง ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีของแต่ละวัฒนธรรม ดังนั้น การพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมจึงมีความจำเป็นและสอดคล้องกับนโยบายรวมถึงจุดเน้นการจัดการศึกษา

ยังมีกลุ่มเด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งที่ด้อยโอกาสและไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังนั้น การจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสจึงควรเน้นความเสมอภาค พัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และทักษะชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและมีบทบาทต่อสังคม โดยจะต้องมีจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และความถนัดของแต่ละบุคคล (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2566) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสประเภทต่างๆ ที่ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาในระบบปกติได้ จึงมีจัดการเรียนการสอนแบบอยู่ประจำ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพด้านต่างๆ (มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2567) ภาคเหนือตอนบนมีโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 13 โรงเรียน นักเรียนที่มาเข้ารับการบริการล้วนเป็นนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงและตามแนวตะเข็บชายแดนของภาคเหนือ รวมถึงกลุ่มเด็กที่เดินทางติดตามครอบครัวมาจากฝั่งประเทศเพื่อนบ้าน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2566) การจัดการเรียนการสอนจึงประสบปัญหาในหลายๆ ด้าน อาทิเช่น การพัฒนาทักษะด้านวิชาการ การสื่อสาร และทักษะทางด้านอาชีพ ซึ่งเป็นผลกระทบจากความแตกต่างทางด้านของเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์จึงมีความจำเป็นพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนอย่างยั่งยืนในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งปฏิรูปการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21 โดยเน้นพัฒนาครู ยกระดับการบริหารการศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาไทยให้แข่งขันได้ในระดับสากล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) และ นโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ในการเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม ในด้านต่างๆ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการบริหารจัดการโรงเรียนบนพื้นฐานความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อเป็นการตอบโจทย์นโยบายของกระทรวงในการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาของผู้เรียนทุกช่วงวัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1, เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน

2, เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน และ ตามประสบการณ์สอน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน จำนวน 952 คน โดยอ้างอิงข้อมูลจากเว็บไซต์สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

1.2 กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน ในปีการศึกษา 2567 โดยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการการสุ่มอย่างง่าย เมื่อกำหนดความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% โดยใช้สูตรตามแนวทางของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 282 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งแบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน จากการสังเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยคำถาม 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2) ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร 3) ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร 4) ด้านการสนับสนุนทรัพยากร 5) ด้านการมีคุณธรรม 6) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน 7) การส่งเสริมความเท่าเทียม ความเสมอภาคและความยุติธรรมทางการศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดตัวเลือกไว้ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดระดับความคิดเห็น ความพึงพอใจ หรือพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีเกณฑ์ให้ 2 คะแนนตามแนวทางการสร้าง

เครื่องมือของลิเคอร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

2.2 การหาคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่าค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2.3 การหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (tryout) กับครูโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 55 จังหวัดตาก สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 5 จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีการของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.876

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

3.1 ขอหนังสือแนะนำตัวจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน

3.2 ขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนเพื่อสัมภาษณ์ครูและแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม

3.3 ดำเนินการเก็บข้อมูลจากครูจำนวน 282 คน

3.4 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม เมื่อได้รับข้อมูลครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อประมวลผลและหาค่าสถิติดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามขนาดโรงเรียน และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้ความถี่ และร้อยละ

4.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อและโดยภาพรวม และกำหนดระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (สันติ บุญภิรมย์, 2557)

4.3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน จำแนกตามระดับการศึกษา โดยใช้สถิติการทดสอบที (t-test) ในการเปรียบเทียบ 2 กลุ่ม ที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample Test) และใช้สถิติ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในการเปรียบเทียบประสบการณ์ในการสอนและขนาดของโรงเรียนที่มากกว่า 2 กลุ่ม เมื่อพบความแตกต่างจึงได้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Sheffe’s method)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน

ด้าน	ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม	(n=282)		ระดับ	อันดับ
		$\overline{X}$	S.D.		
1	ด้านการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม	4.06	0.89	มาก	2
2	ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร	4.00	0.89	มาก	5
3	ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร	4.05	0.90	มาก	3
4	ด้านการสนับสนุนทรัพยากร	4.01	0.90	มาก	4
5	ด้านการมีคุณธรรม	3.86	0.91	มาก	6
6	ด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน	4.13	0.86	มาก	1
7	ด้านการส่งเสริมความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความยุติธรรมทางการศึกษา	4.06	0.89	มาก	2
	ภาพรวม	**4.02**	**0.89**	**มาก**	

จากตาราง 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.02, S.D. = 0.89) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ($\overline{X}$ = 4.13, S.D. = 0.86) รองลงมาได้แก่ ด้านการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = 0.89) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ด้านการส่งเสริมความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความยุติธรรมทางการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = 0.89) ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร ($\overline{X}$ = 4.05, S.D. = 0.90) ด้านการสนับสนุนทรัพยากร ($\overline{X}$ = 4.01, S.D. = 0.90) ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร ($\overline{X}$ = 4.00, S.D. = 0.89) และ ด้านการมีคุณธรรม ($\overline{X}$ = 3.86, S.D. = 0.91) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน จำแนกตามประสบการณ์การสอนและขนาดของโรงเรียน ดังตาราง 2 และ 3

ตาราง 2 แสดงการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน จำแนกตามประสบการณ์สอน

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียน	แหล่งข้อมูล	ss	df	MS	F	p-value
ด้านการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม	ระหว่างกลุ่ม	5.823	2	2.911	14.661	.000**
	ภายในกลุ่ม	55.403	279	0.199		
	รวม	61.226	281			
ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร	ระหว่างกลุ่ม	6.542	2	3.271	24.032	.000**
	ภายในกลุ่ม	37.973	279	0.136		
	รวม	44.515	281			

ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร	ระหว่างกลุ่ม	7.859	2	3.929	27.057	.000**
	ภายในกลุ่ม	40.518	279	0.145		
	รวม	48.377	281			
ด้านการสนับสนุนทรัพยากร	ระหว่างกลุ่ม	5.114	2	2.557	11.397	.000**
	ภายในกลุ่ม	62.600	279	0.224		
	รวม	67.714	281			
ด้านการมีคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	9.544	2	4.772	22.406	.000**
	ภายในกลุ่ม	59.421	279	0.213		
	รวม	68.965	281			
ด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	4.844	2	2.422	16.331	.000**
	ภายในกลุ่ม	41.377	279	0.148		
	รวม	46.221	281			
ด้านการส่งเสริมความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความยุติธรรมทางการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	5.910	2	2.955	17.866	.000**
	ภายในกลุ่ม	46.148	279	0.165		
	รวม	52.058	281			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ จึงได้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Sheffe’s method) พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยของผู้ที่มีประสบการณ์สอนไม่เกิน 5 ปี กับผู้ที่มีประสบการณ์สอนตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าเฉลี่ยของผู้ที่มีประสบการณ์สอน 6 - 10 ปี กับผู้ที่มีประสบการณ์สอนตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ผู้ที่มีประสบการณ์สอนตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สูงกว่าผู้ที่มีประสบการณ์สอนไม่เกิน 5 ปี และผู้ที่มีประสบการณ์สอน 6 - 10 ปี

ตาราง 3 แสดงการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียน	แหล่งข้อมูล	ss	df	MS	F	p-value
ด้านการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม	ระหว่างกลุ่ม	2.074	3	0.691	3.250	.022**
	ภายในกลุ่ม	59.152	278	0.213		
	รวม	61.226	281			
ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร	ระหว่างกลุ่ม	1.635	3	0.545	3.532	.015**
	ภายในกลุ่ม	42.881	278	0.154		
	รวม	44.515	281			

ด้านการพัฒนาองค์กรความสัมพันธ์ของคนในองค์กร	ระหว่างกลุ่ม	2.610	3	0.870	5.284	.001**
	ภายในกลุ่ม	45.767	278	0.165		
	รวม	48.377	281			
ด้านการสนับสนุนทรัพยากร	ระหว่างกลุ่ม	1.095	3	0.365	1.522	.209
	ภายในกลุ่ม	66.619	278	0.240		
	รวม	67.714	281			
ด้านการมีคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	2.038	3	0.679	2.822	.039**
	ภายในกลุ่ม	66.927	278	0.241		
	รวม	68.965	281			
ด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	1.633	3	0.544	3.393	.018**
	ภายในกลุ่ม	44.589	278	0.160		
	รวม	46.221	281			
ด้านการส่งเสริมความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความยุติธรรมทางการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	1.147	3	0.382	2.088	.102
	ภายในกลุ่ม	50.911	278	0.183		
	รวม	52.058	281			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามขนาดของโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร ด้านการมีคุณธรรม และ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน จึงได้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Sheffe’s method) พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่อยู่โรงเรียนขนาดกลาง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารด้านการมีความสามารถในการสื่อสารสูงกว่าผู้ที่อยู่โรงเรียนขนาดใหญ่ ผู้ที่อยู่โรงเรียนขนาดเล็ก มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร สูงกว่าผู้ที่อยู่โรงเรียนขนาดใหญ่ ผู้ที่อยู่โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร และด้านการมีคุณธรรมสูงกว่าผู้ที่อยู่โรงเรียนขนาดใหญ่ ผู้ที่อยู่โรงเรียนขนาดเล็ก มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารด้านด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนสูงกว่าผู้ที่อยู่โรงเรียนขนาดใหญ่

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่สำคัญและสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม และเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน และประสบการณ์ในการทำงานของครู

1.1 ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนเป็นครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ โดยโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา และส่วนใหญ่เป็นเด็กนักเรียนชายขอบที่มีความหลากหลายของวัฒนธรรมสูง จึงมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม สอดคล้องกับ ซอฟี ราเซะ (2560) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในอำเภอทุ่งยางแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มากไปกว่านั้น Banks J.A. (2004) กล่าวว่า ผู้นำโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทุกคน ได้แก่ การสร้างบรรยากาศในโรงเรียนที่เปิดกว้าง ยอมรับความแตกต่าง และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ นนกร มังคละศิริ (2560) ทำการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และยังพบว่าด้านการมีคุณธรรมเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก และอภิปรายผลรายด้าน ดังนี้

1.1.1 ด้านการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าจากโรงเรียนราชประชานุเคราะห์มีนักเรียนจากหลากหลายชาติพันธุ์ การที่ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมที่ยอมรับความหลากหลาย จะช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Roselien Vervaet (2018) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำโรงเรียนพหุวัฒนธรรม รูปแบบการสอนแบบพหุวัฒนธรรม และอคติทางชาติพันธุ์ของนักเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูต้องเตรียมพร้อมในการรับมือความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น และสอดคล้องกับ นนกร มังคละศิริ (2560) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรม พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.1.2 ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนราชประชานุเคราะห์มีนักเรียนที่มากจากหลากหลายเชื้อชาติ วัฒนธรรม และภาษา การมีความสามารถในการสื่อสาร เป็นทักษะจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องการพัฒนาทักษะการสื่อสาร เพื่อการสื่อสารอย่างเข้าใจกับนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน สอดคล้องกับ John Adair (2015) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องมีการพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ รวมไปถึง กัญญาลักษณ์ ชีพอุบัติ (2566) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ในด้านความสามารถในการสื่อสาร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.1.3 ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครู บุคลากร และนักเรียนในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ส่วนใหญ่มาจากความหลากหลายของวัฒนธรรม การพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กรควรเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคน ผู้บริหารจึงควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น สอดคล้องกับ เนตร์พัณณา ยาวิราช (2552) กล่าวว่า ผู้บริหารสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกในองค์กรผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย เพื่อมุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นบุคคลให้เกิดความร่วมมือภายในองค์กร และ ตอเหเราะ ดอละ (2565) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดยะลา ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก

1.1.4 ด้านการสนับสนุนทรัพยากร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารต้องส่งเสริมสนับสนุนในการจัดหาทรัพยากร เพื่อให้ครูใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาด้านศักยภาพของ

ตนเองในด้านการให้องค์ความรู้ด้านพหุวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Banks (2001), Sleeter และ Grant (2003) กว่าวว่าสถานศึกษาภายใต้การนำของผู้บริหารโรงเรียนควรตระหนักถึงหลักสูตรการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรในการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม นอกจากนี้ นนกร มังคละศิริ (2560) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้านการสนับสนุนทรัพยากร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.1.5 ด้านการมีคุณธรรม พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากคุณธรรม เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยต้องสร้างความตระหนักด้านคุณธรรมทั้งต่อตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับ See-Wai Alison Yeung (2006) ทำการศึกษาความเป็นผู้นำของโรงเรียนที่จัดสภาพแวดล้อมให้เป็นโรงเรียนด้านพหุวัฒนธรรม พบว่า โรงเรียนมีความจำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำที่มีศีลธรรม เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ Yeung, Lee และ Yue (2006) สรุปว่า ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมที่ยั่งยืน เริ่มต้นจากการยึดมั่นในคุณธรรม นอกจากนี้ ตอเหเราะ ดอละ (2565) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดยะลา ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก

1.1.6 ด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมถึงพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาทักษะผู้บริหาร สอดคล้องกับ Riehl (2000) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องสามารถเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่ในการบริการชุมชน นอกจากนี้ต้องมีความสามารถในการเชื่อมโยงวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ อานูวา ลอแม (2566) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

1.1.7 ด้านการส่งเสริมความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความยุติธรรมทางการศึกษา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้การส่งเสริมความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความยุติธรรมทางการศึกษา เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมความเท่าเทียม ในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ที่มีนักเรียนหลายหลากชาติพันธุ์อาศัยอยู่รวมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Vassallo Brian (2020) ซึ่งได้ศึกษาประเด็นทางสังคมเรื่องของเชื้อชาติ อคติ การเลือกปฏิบัติ การกดขี่และการกีดกันทางสังคม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมีภาวะความเป็นผู้นำและมีกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนพหุวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิผล โดยยึดหลักความยุติธรรมและความเท่าเทียมกัน เช่นเดียวกับ ฐิติกร ทองสุกใส (2562) กล่าวว่า จัดการศึกษาในสถานศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรให้ความสำคัญการจัดการศึกษาโดยการส่งเสริมความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความยุติธรรม รวมถึงการเคารพการอยู่ร่วมกันและเห็นคุณค่าของความแตกต่างของวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อของสังคมในสถานศึกษา

1.2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน จำแนกตามประสบการณ์สอน พบว่า ในภาพรวมมีความแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน เมื่อทดสอบคู่ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์สอนตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสูงกว่าผู้ที่มีประสบการณ์สอนไม่เกิน 5 ปี และผู้ที่มีประสบการณ์สอน 6 - 10 ปี ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานสูง ค่อนข้างมีวุฒิภาวะและค่อนข้างมีประสบการณ์ในการสอนใน

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการพัฒนาตนเองในการสร้างความเข้าใจในสังคมพหุวัฒนธรรม รวมถึงการมองภาพการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาภาวะผู้นำด้านพหุวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Becker, G. S. (1993). กล่าวว่า ทฤษฎีทุนมนุษย์ คือ การลงทุนในการศึกษาและประสบการณ์ ทำให้บุคคลมีความรู้และมีทักษะที่เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลต่อมุมมองและทัศนคติที่กว้างขวางขึ้น นอกจากนี้ ตอเหเราะ ดอละ (2565) ทำการศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดยะลา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ด้านการยอมรับความหลากหลายและด้านการมีความสามารถในการสื่อสารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.3 ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 5 ด้าน เมื่อทดสอบคู่ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน พบว่า แต่ละด้านมีความมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดกลางผู้บริหารมักมีความใกล้ชิดกับครูมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ทำให้สามารถสื่อสารและรับฟังความคิดเห็นได้อย่างทั่วถึง ความใกล้ชิดและเป็นกันเองช่วยสร้างความเข้าใจและไว้วางใจ ซึ่งส่งผลดีต่อความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารในโรงเรียน ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Owens และ Valesky (2015) กล่าวว่า บริบทของโรงเรียนมีอิทธิพลต่อรูปแบบภาวะผู้นำและการรับรู้ของครู โดยโรงเรียนขนาดเล็กมักมีลักษณะความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกว่า ทำให้การสื่อสารและการมีส่วนร่วมของครูมีมากกว่าเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่ และสอดคล้องกับ นนกร มังคละศิริ (2560) ทำการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมมีภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นอกจากนี้ อานูวา ลอแม (2566) ศึกษาผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 จำแนกตามตัวแปรขนาดสถานศึกษา พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกันมีความคิดเห็น ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากแนวคิดภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียน : การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับผู้บริหาร จะเป็นองค์ความรู้ใหม่ให้กับผู้บริหารโรงเรียนที่มีสภาพความหลากหลายของเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม นำไปประยุกต์ใช้และนำไปเป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียนในด้านต่างๆ โดยต้องมีคุณสมบัติในการเข้าใจในการใช้ความหลากหลายให้เป็นพลังขององค์กร เป็นผู้สร้างพื้นที่แห่งการมีส่วนร่วม มีทักษะการสื่อสารเปิดใจและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนทรัพยากรในทุกมิติ มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันของครู และนักเรียนอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม รวมถึงพัฒนาศักยภาพและสร้างโอกาสให้กับผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถสรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภาพองค์ความรู้ใหม่

สรุป

จากผลการวิจัยภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน สรุปผลได้ดังนี้

1.ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน ในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน รองลงมาคือ ด้านการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ด้านการส่งเสริมความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความยุติธรรมทางการศึกษา ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร ด้านการสนับสนุนทรัพยากร ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร และ ด้านการมีคุณธรรม ตามลำดับ ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน จำแนกตามประสบการณ์สอนและขนาดของโรงเรียน สรุปผล ดังนี้

2.1 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน จำแนกตามประสบการณ์สอน พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ จึงได้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Sheffe's method) พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านที่ 2 ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร ด้านที่ 5 ด้านการมีคุณธรรม และด้านที่ 6 ด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน จึงได้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Sheffe's method) พบว่า มีความแตกต่างทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1) จากความคิดเห็นของครูผู้สอนในด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนให้ความคิดเห็นมากที่สุด ทั้งนี้ ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ที่กับชุมชนเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะของผู้บริหาร ในการสร้างความเข้าใจ และให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของชุมชนโดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ศาสนา และ

วัฒนธรรม รวมถึงการจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

2) จากความคิดเห็นของครูผู้สอนในด้านการมีคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนให้ความคิดเห็นน้อยที่สุด ผู้บริหารต้องสร้างความตระหนักในด้านคุณธรรมทั้งต่อตนเอง ผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งนี้เพื่อเป็นแบบอย่างและตัวอย่างที่ดี ให้กับครู บุคลากร และนักเรียนในโรงเรียน

3) จากผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการปรับตัวและพัฒนาตนเองในการความใกล้ชิดและเป็นกันเองระหว่างผู้บริหารกับครู รวมถึงการมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียน เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจและไว้วางใจ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมกับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน

2) ควรศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 ภาคเหนือตอนบน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.moe.go.th.

กัญญาลักษณ์ ชีพอุบัติ. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. วารสารปัญญาปณิธาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย. 8(1),71-84.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2566). ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2567 จาก http://www.culture.go.th.

ซอฟี ราเซะ. (2560). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2. วารสารการบริหารการศึกษาและครุศาสตร์. 1(3), 34–46.

ฐิติกร ทองสุกใส, (2562). ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้. หาดใหญ่วิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 18(1), 117-139.

นนกร มังคละศิริ. (2560). ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

เนตร์พัณณา ยาวิราช. (2552). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ลกรุ๊ป.

ตอเหเราะ ดอละ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.

มูลนิธิราชประชานุเคราะห์. (2566). ประวัติความเป็นมาโรงเรียนราชประชานุเคราะห์. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.rajk.org/about-rajk/history.html.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). การส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษา. รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

ตอเหเราะ ดอละ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

สันติ บุญภิรมย์. (2557). การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยทางการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

สุรพงษ์ ชัยสวัสดิ์. (2560). ภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2565). นโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 19 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.ocac.go.th.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). รายงานประจำปี 2560. กรุงเทพมหานครL สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 9 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.obec.go.th.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2567). นโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2568 จาก https://www.moe.go.th/.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2566). นโยบายสำหรับเด็กด้อยโอกาส. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2567. จาก https://special.schoolmaster.in.th.

อานูวา ลอแม. (2566). ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 . สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Banks, A., & Banks, C. A. (2001). The impact of technology on student learning. Journal of Educational Psychology. 93(2), 311-327.

Banks, J. A. (2004). Approaches to multicultural curriculum reform. In J. A. Banks & C. A.M. Banks (Eds.), Multicultural education: Issues and perspectives. 242–246.

Becker, G. S. (1993). Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education (3rd ed.). The University of Chicago Press.

John Adair (2015). Effective Leadership: How to Be a Successful Leader. Pan Macmillan.

Riehl, C. (2000). The principal's role in creating inclusive schools for diverse students : A review of normative, empirical, and critical literature on the practice of educational administration. Review of Educational Research. 70(1) : 55-81.

Vervaet, R. (2018). The impact of leadership style on employee engagement. Journal of Organizational Behavior. 39(2), 123-142.

See-Wai Alison Yeung. (2006). Multicultural leadership, sustainable total school environment. Educational Research for Policy and Practice. 5(2):121-131.

Sleeter, C. E., & Grant, C. A. (2003). Making choices for multicultural education: Five approaches to race, class, and gender. 4th ed. John Wiley & Sons.

Owens, R. G., & Valesky, T. C. (2015). Organizational behavior in education: Leadership and school reform. 11th ed. Boston, MA: Pearson.

Vassallo, B. (2020). The impact of social media on political engagement. Journal of Communication. 70(3), 425-445.

Yeung, S.-W. A., et al. (2006). Multicultural leadership, sustainable total school environment. Educational Research for Policy and Practice. 5(2), 121-131.

การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

Application of The Buddhist principle of Suppurisadhamma 7 by school administrators affecting the happiness in the workplace management under Suratthani Primary Educational Service Area Office 3

ดลนภา อ่อนละเอียด
Dolnapa Onlaeaid
พระครูวุฒิชัยการโกศล
Phrakhruwutthichaikarnkoson
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Educational Administration, Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University
E-mail: dolnapa.onl@student.mbu.ac.th
E-mail: wuttichai.pet@mbu.ac.th

Received: 8 April 2025; Revised: 2 May 2025; Accepted: 2 May 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู 2) ศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม7 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา และ 4) ศึกษาตัวแปรพยากรณ์การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพยากรณ์เป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา เป็นการวิจัยรูปแบบเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 313 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.979 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม7 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา พบว่ามีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 4) ตัวแปรการประยุกต์ใชหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพยากรณ์เป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา คือ ด้านปุคคลัญญุตา ด้านอัตถัญญุตา ด้านกาลัญญุตา ด้านปริสัญญุตา

และด้านมัตตัญญุตา สามารถร่วมกันทำนายการเป็นองค์กรแห่งความสุข ได้ร้อยละ 89.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักสัปปุริสธรรม 7, องค์กรแห่งความสุข

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to study the level application of the Buddhist principle of Suppurisadhamma 7 by school administrators 2) to study the level happiness in the workplace management 3) to study the relationship between application of the Buddhist principle of Suppurisadhamma 7 by school administrators with the happiness in the workplace management and 4) to study the variables predicting the application of the Buddhist principle of Suppurisadhamma 7 by school administrators that affect the happiness in the workplace management. The sample group was 313 teachers under the Suratthani Primary Educational Service Area Office 3. The research instrument was a questionnaire. The reliability of the entire questionnaire was 0.979. The statistical used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient and multiple regression analysis.

The results of research were found that 1) The level application of the Buddhist principle of Suppurisadhamma 7 by school administrators under Suratthani Primary Educational Service Area Office 3 was at the high level. 2)The level happiness in the workplace management under Suratthani Primary Educational Service Area Office 3 was at the high level. 3) The relationship between application of the Buddhist principle of Suppurisadhamma 7 by school administrators with the happiness in the workplace management under Suratthani Primary Educational Service Area Office 3, it was found that there was a positive relationship with highest level of significance at the .001 level. and 4) The application of the Buddhist principle of Suppurisadhamma 7 by school administrators affecting the happiness in the workplace management under Suratthani Primary Educational Service Area Office 3 were the aspect of knowing the individual, knowing the meaning, knowing the proper time, knowing the assembly and moderation that was able to predict the happiness in the workplace management at 89.4 percentage with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Application, Suppurisadhamma 7, The happiness in the workplace

บทนำ

ในปัจจุบันนโยบายของรัฐบาลมีความมุ่งหมายที่จะปฏิรูประบบงานของทุกกระทรวง สำหรับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายนโยบายให้แก่ส่วนราชการในสังกัดและองค์กรในกำกับกระทรวงศึกษาธิการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาไปสู่การปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและประชาชน อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จึงประกาศนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งมั่นสานต่อนโยบาย “เรียนดี มีความสุข” ภายใต้หลักการ “การศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ และการศึกษาเพื่อความมั่นคงของชีวิต” ใช้แนวทางการทำงาน “จับมือไว้ แล้วไปด้วยกัน” ภายใต้แนวคิด “ปฏิวัติการศึกษา แก้ปัญหาประเทศ” เพื่อพัฒนาคนไทยทุกคนในช่วงวัยให้ “ฉลาดรู้ ฉลาดคิด ฉลาดทำ” มีศักยภาพและความพร้อมสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อเป็นแนวทางให้ส่วนราชการในสังกัดและองค์กรต่างๆได้นำไปใช้ในการขับเคลื่อนนโยบาย เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการจัดการศึกษาและการดำเนินงาน โดยจัดทำแผนปฏิบัติราชการให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว ซึ่งบุคคลสำคัญที่จะช่วยในการดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลและเพื่อพัฒนาคนได้ คือ “ครู” ครูเป็นกำลังสำคัญในระบบการศึกษาที่ผลักดันนักเรียนและโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

ครูเป็นปัจจัยสำคัญในระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากที่สุด ซึ่งการที่ครูจะปฏิบัติงานได้อย่างทุ่มเทและเต็มศักยภาพนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสุขในการปฏิบัติงานด้วยและการที่องค์กรจะผลักดันและกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรทำงานกันอย่างขยันขันแข็ง รวมถึงทุ่มเทให้องค์กรอย่างเต็มที่เพื่อจะมีส่วนผลักดันให้องค์กรเจริญก้าวหน้า จะต้องทำให้บุคลากรรู้สึกมีความสุขในการทำงาน องค์กรจะต้องอาศัยการจูงใจ นโยบายของรัฐบาลข้างต้นส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทำงานอย่างหนัก เกิดความกดดันและความเครียด จึงทำให้บางคนเกิดภาวะซึมเศร้า บางคนก็ถึงขั้นลาออกจากงาน สาเหตุหลัก ๆ เกิดจากภาระงานของครูที่ต้องสนองนโยบายต่าง ๆ ครูจึงไม่สามารถพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ครูจำนวนมากตัดสินใจเดินออกจากอาชีพแม่พิมพ์ของชาติ บริหารคนก็ตาม (ธัญลักษณ์ ลือยศ, 2564)

การเป็นองค์กรแห่งความสุข ผู้บริหารควรมีหลักในการบริหารเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดแก่ครูและบุคลากรในสถานศึกษาของตนซึ่งหลักคุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่ทำให้ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษา สามารถได้รับการยอมรับความน่าเชื่อถือ ตลอดจนความนับถือจากบุคคลต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษาและในสังคม ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความสุขในการทำงาน การใช้หลักธรรมในการบริหารก็ถือได้ว่าเป็นทางเลือกหนึ่งที่ช่วยแก้ปัญหาได้ ซึ่งหลักธรรมมีให้เลือกใช้ตามความเหมาะสมในทุกเรื่องไม่ว่าในเรื่องการบริหารงาน (รัตติยา วงค์อินตา, 2565)

สัปปุริสธรรม 7 คือว่าเป็นธรรมของสัตบุรุษ เป็นธรรมของคนดี ผู้ที่หวังความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ในวิชาชีพและการดำเนินชีวิตพึงประพฤติปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรม เพราะเป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสงบสุขภายในองค์กรตลอดถึงประเทศชาติ เพราะบุคคลที่สามารถเข้าใจในหลักสัปปริสธรรมแล้วนำมาปฏิบัติย่อมเป็นบุคคลที่มีคุณค่าอย่างแท้จริงผู้บริหารสถานศึกษานำไปเป็นหลักในการปฏิบัติภายในองค์กรนั้น ๆ ก็จะทำให้มีความเจริญก้าวหน้า ความสำเร็จมาสู่องค์กรได้อย่างแน่นอน (พระธนพล ฌาณวุฑฺโฒ (ลัติพันธ์), 2564)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยได้มีความสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เพื่อใช้เป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 และสถานศึกษาในบริบทเดียวกันต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
2. เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม7 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
4. เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและบุคลากรในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 148 โรง จำนวน 1,667 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3, 2567, ออนไลน์)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากรในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 313 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ตามอำเภอ โดยวิธีการเทียบสัดส่วนบัญญัติไตรยางศ์ จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ ดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)โดยจำแนกตามอำเภอในเขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ซึ่งมีทั้งหมด 6 อำเภอ คือ 1) อำเภอเวียงสระ 2) อำเภอบ้านนาสาร 3) อำเภอบ้านนาเดิม 4) อำเภอพระแสง 5) อำเภอเคียนซา 6) อำเภอชัยบุรี ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลากชื่อโรงเรียนของแต่ละอำเภอ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective of Congruence : IOC) ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.979 ซึ่งแบบสอบถามงานวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 44 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 59 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

2) ผู้วิจัยติดต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เพื่อขอเก็บข้อมูลกับสถานศึกษาในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) จำนวน 313 ชุด ให้กับกลุ่มตัวอย่าง

4) ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 313 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

5) นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) แบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการหาค่าความถี่ และร้อยละ

2) แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อทราบระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

3) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยใช้สถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Peason’s Product Moment Correlation Coefficient) และแปลความหมายของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามเกณฑ์การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

5) วิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ของการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยวิธีสร้างสมการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบขั้นตอน (Stepwise Method) ในรูปสมการพยากรณ์คะแนนดิบ และรูปสมการพยากรณ์มาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 313 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศ คิดเป็นร้อยละ 53.40 อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 19-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.20

มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่เป็นระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 87.90 มีประสบการณ์ในการทำงานส่วนใหญ่น้อยกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 63.90

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เสนอเป็นภาพรวมและรายด้าน รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยภาพรวม

การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านธัมมัญญุตา (ด้านการรู้หลักการ) (X_1)	4.10	0.67	มาก
ด้านอัตถัญญุตา (ด้านการรู้ความมุ่งหมาย) (X_2)	4.11	0.68	มาก
ด้านอัตตัญญุตา (ด้านการรู้จักตน) (X_3)	4.15	0.69	มาก
ด้านมัตตัญญุตา (ด้านการรู้จักประมาณ) (X_4)	4.09	0.71	มาก
ด้านกาลัญญุตา (ด้านการรู้จักเวลา) (X_5)	4.15	0.67	มาก
ด้านปริสัญญุตา (ด้านการรู้จักชุมชน) (X_6)	4.13	0.67	มาก
ด้านปุคคลัญญุตา (ด้านการรู้จักบุคคล) (X_7)	4.13	0.69	มาก
รวม	**4.12**	**0.68**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.12, S.D.=0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดมี 2 ด้าน คือ 1) ด้านด้านอัตตัญญุตา (ด้านการรู้จักตน) ($\bar{X}$=4.15, S.D.=0.69) 2) ด้านกาลัญญุตา (ด้านการรู้จักเวลา) ($\bar{X}$=4.15, S.D.=0.67) รองลงมามี 2 ด้าน คือ 1) ด้านปริสัญญุตา (ด้านการรู้จักชุมชน) ($\bar{X}$=4.13, S.D.=0.67) 2) ด้านปุคคลัญญุตา (ด้านการรู้จักบุคคล) ($\bar{X}$=4.13, S.D.=0.69) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านมัตตัญญุตา (ด้านการรู้จักประมาณ) ($\bar{X}$=4.09, S.D.=0.71)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เสนอเป็นภาพรวมและรายด้าน รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3โดยภาพรวม

การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านมีสุขภาพดี (Y_1)	4.14	0.63	มาก
2. ด้านความพึงพอใจในงาน (Y_2)	4.08	0.69	มาก
3. ด้านสัมพันธภาพระหว่างผู้ร่วมงาน (Y_3)	4.14	0.68	มาก

4.	ด้านความรักในการทำงาน (Y_4)	4.14	0.68	มาก
5.	ด้านความสำเร็จในงาน (Y_5)	4.08	0.69	มาก
6.	ด้านการเป็นที่ยอมรับ (Y_6)	4.10	0.67	มาก
7.	ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน (Y_7)	4.11	0.69	มาก
8.	ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ (Y_8)	4.10	0.67	มาก
	รวม	**4.11**	**0.68**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.11, S.D.=0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มี 3 ด้าน คือ ด้านมีสุขภาพดี ($\overline{X}$=4.14, S.D.=0.63) ด้านสัมพันธภาพระหว่างผู้ร่วมงาน ($\overline{X}$=4.14, S.D.=0.68) และด้านความรักในการทำงาน ($\overline{X}$=4.14, S.D.=0.68) รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ($\overline{X}$=4.11, S.D.=0.69) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความพึงพอใจในงานและด้านความสำเร็จในงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ ($\overline{X}$=4.08, S.D.=0.69)

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

หลักสัปปุริสธรรม 7 (X)	การเป็นองค์กรแห่งความสุข (Y)								
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_5	$Y_{รวม}$
X_1	.849***	.868***	.860***	.841***	.823***	.816***	.861***	.765***	.882***
X_2	.856***	.864***	.863***	.854***	.829***	.832***	.874***	.778***	.890***
X_3	.873***	.856***	.855***	.845***	.829***	.818***	.854***	.767***	.882***
X_4	.860***	.889***	.887***	.871***	.856***	.852***	.888**	.750***	.907***
X_5	.877***	.877***	.876***	.867***	.844***	.814***	.855***	.767***	.894***
X_6	.898***	.885***	.890***	.881***	.868***	.834***	.886***	.767***	.912***
X_7	.895***	.899***	.903***	.891***	.870***	.852***	.903***	.772***	.923***
$X_{รวม}$	**.915*** **	**.921*** **	**.921*** **	**.908*** **	**.889*** **	**.873*** **	**.919*** **	**.803*** **	**.944*** **

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .001

จากตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม7 (X) กับการเป็นองค์กรแห่งความสุข (Y) พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม7 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .944

วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคุณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคุณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อเสนอการคัดเลือกตัวแปรการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาเข้าสู่สมการพยากรณ์ที่ดีที่สุด

ในการทำนายการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	Sig.
	B	S.E.	β		
ค่าคงที่ (Constant)	.271	.079		3.448	.001
ด้านปุคคลัญญุตา (X_7)	.273	.058	.290	4.663	000
ด้านมัตตัญญุตา (X_4)	.134	.053	.148	2.550	.011
ด้านกาลัญญุตา (X_5)	.171	.047	.177	3.611	.000
ด้านอัตถัญญุตา (X_2)	.187	.046	.197	4.086	.000
ด้านปริสัญญุตา (X_6)	.168	.058	.174	2.909	.004
$R = .945^e$, $R^2 = .894$, Adjusted $R^2 = .892$, $S.E._{EST} = .21180$, $F = 8.464$, Sig = .001					

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .001 ($P < .001$)

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พยากรณ์การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า เมื่อนำตัวแปรการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านปุคคลัญญุตา (X_7) ด้านมัตตัญญุตา (X_4) ด้านกาลัญญุตา (X_5) ด้านอัตถัญญุตา (X_2) ด้านปริสัญญุตา (X_6) สามารถร่วมกันทำนายการเป็นองค์กรแห่งความสุข(Y) ซึ่งตัวแปรทั้ง 5 ตัว สามารถอธิบายการแปรผันการเป็นองค์กรแห่งความสุข ได้ร้อยละ 89.4 ($R^2 = .894$) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่องการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารต้องแนวทางการบริหารที่ยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ การที่ผู้บริหารมีความสามารถในการรู้จักตนเอง อาจสะท้อนถึงความสามารถในการประเมินตนเอง เข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำ นอกจากนี้ การรู้จักเวลา การจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสม การวางแผนงานที่ไม่มากหรือน้อยเกินไป บ่งบอกถึงการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินงานในสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมาย ผู้บริหารที่มีความสามารถในการเข้าใจบริบทของชุมชนและบุคลากรในสถานศึกษา ย่อมส่งผลให้สามารถบริหารงานได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และส่งเสริมความร่วมมือจากทุกฝ่าย

สอดคล้องกับงานวิจัยของหยาดฝน เดชโอภาส (2565, หน้า 107) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของนวอร เมียนแก้ว (2566, หน้า 110) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลัก สัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่าโดยรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตติยา วงค์อินตา (2565, หน้า 108) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะสะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรในสถานศึกษามีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมการทำงาน และองค์กรสามารถสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อความสุขและความร่วมมือกันของบุคลากร องค์กรมีมาตรการดูแลสุขภาพของบุคลากรที่ดี ทั้งในเชิงสุขภาพกายและสุขภาพจิต มีการส่งเสริมกิจกรรมสุขภาพและการสร้างสมดุลระหว่างการทำงานและการใช้ชีวิต สะท้อนถึงปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความสะดวกสบายของสถานที่ทำงาน ความพร้อมของอุปกรณ์การเรียนการสอนหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน นอกจากนี้ครูและบุคลากรอาจยังรู้สึกว่างานที่ทำไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร หรืออาจมีภาระงานที่หนักจนทำให้รู้สึกเหนื่อยล้าและไม่สามารถมองเห็นความสำเร็จของตนเองได้อย่างชัดเจน อาจเกี่ยวข้องกับระบบการประเมินผล หรือโอกาสในการเติบโตในสายอาชีพที่อาจยังไม่ตอบสนองความต้องการของบุคลากรได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิสริยา กลิ่นสุนทร (2564, หน้า 127) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์การสร้างองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรพล สายแวว (2564, หน้า 105) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี พบว่า สภาพปัจจุบันของการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก

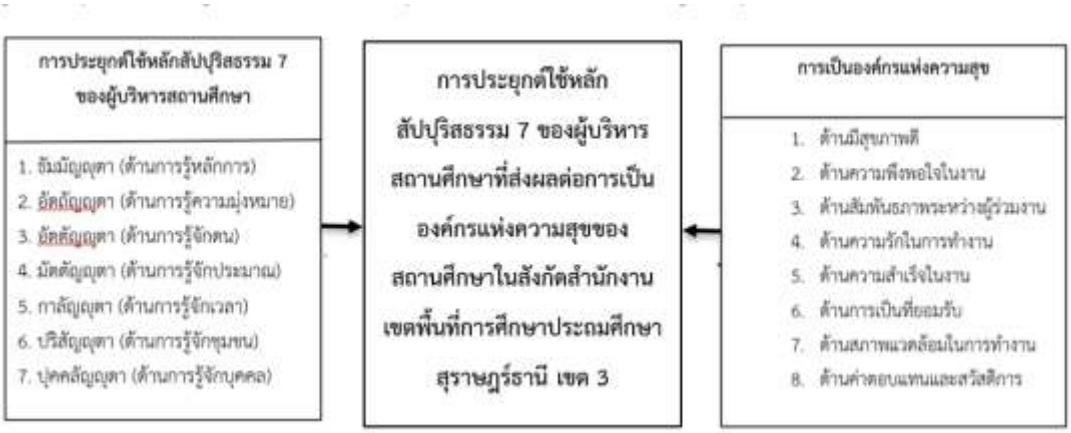
3. ผลของความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม7 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับสูง ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารมีการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบริหารมากยิ่งขึ้นส่งผลให้สถานศึกษามีบรรยากาศแห่งความสุขมากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าหลักธรรมนี้สามารถช่วยพัฒนาแนวทางการบริหารให้เอื้อต่อความสุขของบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างแท้จริง การส่งเสริมให้ผู้บริหารนำหลักสัปปุริสธรรมไปใช้ให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยเฉพาะการบริหารจัดการภาระงานและการสร้างความพึงพอใจในงาน ส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีสำหรับครูและบุคลากร ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์กรแห่งความสุข จะช่วยยกระดับความสุขขององค์กรให้สูงขึ้นและทำให้สถานศึกษาเป็นสถานที่ทำงานที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกีรติกร สุภาพรหม (2566, หน้า 98) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการปฏิบัติงานของครูกับความสุขในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญา คอแก้ว (2566, หน้า 88) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในอำเภอเชียรใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความสุขในการทำงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในอำเภอเชียรใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ตัวแปรพยากรณ์ของการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ตัวแปรที่ดีที่สุดในการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษามี 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านปุคคลัญญุตา (ด้านการรู้จักบุคคล) ด้านอัตถัญญุตา (ด้านการรู้ความมุ่งหมาย) ด้านกาลัญญุตา (ด้านการรู้จักเวลา) ด้านปริสัญญุตา (ด้านการรู้จักชุมชน) และด้านมัตตัญญุตา (ด้านการรู้จักประมาณ) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีความเข้าใจบุคลากรย่อมสามารถบริหารคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้ความสำคัญกับบุคลากรแต่ละคน ช่วยสร้างขวัญกำลังใจและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรการบริหารความแตกต่างระหว่างบุคคลทำให้เกิดความร่วมมือที่ดี ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดเป้าหมายขององค์กรและสื่อสารให้บุคลากรเข้าใจได้ จะช่วยให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน บุคลากรที่รับรู้ว่าตนเองกำลังทำงานเพื่อเป้าหมายที่มีความหมาย จะมีความ พึงพอใจในงานมากขึ้น การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนช่วยลดความสับสนและทำให้บุคลากรรู้สึกว่าการทำงานของตนมีคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระงา โฆสโก (อิด) (2563, หน้า 110) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่าผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบริหารงานวิชาการ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า หลักสัปปุริสธรรมของผู้ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร คือ ความรู้จักประมาณ ความรู้จักชุมชน ความรู้จักบุคคล และความรู้จักกาล สามารถทำนายระดับการส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการได้ ร้อยละ 80.20 และสอดคล้องกับงานวิจัยของหยาดฝน เดชโอภาส (2565, หน้า 107) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาด้วยสมการพยากรณ์ พบว่าการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ได้ตั้งไว้

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับองค์ความรู้จากการศึกษา การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา องค์ความรู้ใหม่ในมีประเด็นสำคัญ คือ การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (สัปปุริสธรรม 7) เข้ากับการบริหารสถานศึกษาในระดับปฏิบัติการ ส่งผลให้เกิดความสุขในการทำงานของบุคลากร มีการจัดการศึกษาที่เน้น “ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์” ของผู้บริหาร นำไปสู่การพัฒนาองค์กรในเชิงคุณภาพและความยั่งยืน ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมกับองค์ประกอบขององค์กรแห่งความสุข สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายหรือแนวปฏิบัติในหน่วยงานทางการศึกษาอื่น ๆ ได้ องค์ความรู้ใหม่นี้จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารและส่งเสริมคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้

ภาพที่ 2 การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา

สรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) ระดับของการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านอัตตัญญุตา (ด้านรู้จักตนเอง) และด้านกาลัญญุตา(ด้านการรู้จักเวลา) รองลงมา คือ ด้านปริสัญญุตา (ด้านการรู้จักชุมชน) และด้านปุคคลัญญุตา (ด้านการรู้จักบุคคล) ส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านมัตตัญญุตา (ด้านการรู้จักประมาณ)

2) ระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มี 3 ด้าน คือ ด้านมีสุขภาพดี ด้านสัมพันธภาพระหว่างผู้ร่วมงาน และด้านความรักในการทำงาน รองลงมา คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความพึงพอใจในงานและความสำเร็จในงาน

3) ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม7 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่าคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ ด้านปุคคลัญญุตา (X_7) กับด้านสัมพันธภาพระหว่างผู้ร่วมงาน (Y_3) และด้านปุคคลัญญุตา (X_7) กับด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน (Y_7) มีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก รองลงมา คือ ด้านปุคคลัญญุตา (X_7) กับด้านความพึงพอใจในงาน (Y_2) มีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก ส่วนด้านที่มีค่าสหสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ คือ ด้านมัตตัญญุตา (ด้านการรู้จักประมาณ) (X_4) กับด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ (Y_8) มีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

4) ตัวแปรพยากรณ์ของการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี

เขต 3 พบว่า ตัวแปรที่ดีที่สุดในการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา คือ ด้านปุคคลัญญุตา (X_7) ด้านอัตถัญญุตา (X_2) ด้านกาลัญญุตา (X_5) ด้านปริสัญญุตา (X_6) และด้านมัตตัญญุตา (X_4) สามารถร่วมกันทำนายการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา (Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งตัวแปรทั้ง 5 สามารถอธิบายการผันแปรการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 89.4

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) จากผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านมัตตัญญุตา (ด้านการรู้จักประมาณ) (X_4) ดังนั้นผู้บริหารควรให้การส่งเสริมด้านการรู้จักประมาณที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาให้กับผู้บริหารเพื่อเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

2) จากผลการวิจัย พบว่า การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความพึงพอใจในงาน(Y_2) และความสำเร็จในงาน (Y_5) ดังนั้นผู้บริหารควรบริหารจัดการและดูแลครูให้มีแรงกายแรงใจในการพัฒนาตนเองและพัฒนางานให้มุ่งผลไปในทางเดียวกันให้มากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานวิชาการของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

2) ควรศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความสุขของบุคลากรในองค์กรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

3) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

4) ควรศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้สัปปุริสธรรม 7 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). นโยบายด้านการศึกษาในปี 2567. เรียกใช้เมื่อ 28 กันยายน 2567 จาก https://www.moe.go.th/policy.

กีรติกร สุภาพรหม. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ธัญญา คอแก้ว. (2567). ความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในอำเภอเชียรใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ธัญลักษณ์ ลือยศ. (2564). การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. Journal of Roi Kaensarn. Academi. 6(12), 138-151.

นวอร เมียนแก้ว. (2566). การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์. 9(1), 43-58.

บุญชม ศรีสะอาด. 2556. การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์.

พระงา โฆสโก (อิด). (2563). หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระธนพล ฌาณวุฑโฒ (ลัติพันธ์). (2564). การบริหารงานเชิงบูรณาการหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ภัทรพล สายแวว. (2564). แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

รัตติยา วงค์อินตา. (2565). การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี. (ม.ป.ป.). สารสนเทศด้านการศึกษา ปีการศึกษา 2567 ด้านจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 28 กันยายน 2567 จาก https://www.surat3.go.th/.

หยาดฝน เดชโอภาส. (2565). การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

อิสริยา กลิ่นสุนทร. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งความสุขสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องชีวิตในสิ่งแวดล้อม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนตรังคริสเตียนศึกษา จังหวัดตรัง

อติวัณณ์ นิรมิตถวิล
Atiwan Niramitthawin
นวลจิตต์ เชาวกีรติพงศ์
Nuanjit Chaowakitiphong
ดวงเดือน สุวรรณจินดา
Duangduean Suwannachinda
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ประเทศไทย
Faculty of Education, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
E-mail: Kot_komkom@hotmail.com

Received: 1 May 2025; Revised: 25 July 2025; Accepted: 29 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับการเรียนแบบปกติ (2) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับแบบปกติ และ (3) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มประชากรคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนตรังคริสเตียนศึกษา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 114 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน เครื่องมือวิจัยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67–1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.81 และ 0.84 ตามลำดับ แสดงว่าเครื่องมือมีคุณภาพเหมาะสมต่อการใช้วิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) กลุ่มทดลองมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของกลุ่มทดลองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์

Abstract

This research aimed to (1) compare the academic achievement of Grade 10 students who learned through problem-based learning (PBL) with those who learned through traditional instruction, (2) compare the scientific problem-solving abilities of students taught through PBL with those taught traditionally, and (3) compare the pre- and post-instruction scientific problem-solving abilities of students who learned through PBL.

This study employed a quasi-experimental design. The population consisted of 114 Grade 10 students at Trang Christian School in the 2024 academic year. The sample group was selected using cluster random sampling, consisting of 60 students divided equally into an experimental group and a control group. The research instruments were validated for content accuracy by experts, with item-objective congruence (IOC) values ranging from 0.67 to 1.00, and reliability coefficients of 0.81 and 0.84, indicating that the instruments were of high quality and suitable for use in the study. Data were analyzed using descriptive statistics and t-tests.

The findings revealed that (1) students in the experimental group who learned through PBL had significantly higher academic achievement than those in the control group at the .05 level of significance, (2) the scientific problem-solving abilities of the experimental group were significantly higher than those of the control group at the .05 level, and (3) the scientific problem-solving abilities of the experimental group after instruction were significantly higher than before instruction at the .05 level. These results indicate that problem-based learning effectively enhances students' scientific skills.

Keywords: Problem-based Learning Instruction, Learning achievement, Scientific Problem-solving ability

บทนำ

การศึกษาของไทยในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคเทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข และมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสามารถส่งเสริมได้ผ่านวิชาวิทยาศาสตร์ เนื่องจากวิทยาศาสตร์เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ การใช้เหตุผล การแสวงหาความรู้ และการแก้ปัญหาอย่างมีแบบแผน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม (วิจารณ์ พานิช, 2555) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวิทยาศาสตร์จะมีความสำคัญมาก แต่การเรียนรู้ในระดับพื้นฐานของไทยยังคงประสบปัญหาโดยเฉพาะการเน้นการบรรยายและท่องจำมากกว่าการส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และเรียนรู้ด้วยตนเอง (ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์, 2546) ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ขาดความสนใจ และมองว่าวิชาชีววิทยาเป็นวิชาที่ต้องท่องจำมากเกินไป ซึ่งส่งผลต่อเจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่อยู่ในระดับต่ำ (บุษบา บัว

สมบูรณ์, 2562) สอดคล้องกับข้อมูลจากการสอบ O-NET วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปี พ.ศ. 2565–2566 ที่พบว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศอยู่ที่เพียงร้อยละ 28.08 และ 29.09 ตามลำดับ ซึ่งถือว่าต่ำมากเมื่อเทียบกับคะแนนเต็มร้อย (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2567) สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคปัจจุบันให้มากยิ่งขึ้น

ปัญหาการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันมีสาเหตุสำคัญมาจากรูปแบบการสอนที่ยังเน้นครูเป็นศูนย์กลางมากเกินไป ส่งผลให้ผู้เรียนมีบทบาทน้อย ขาดโอกาสในการลงมือปฏิบัติและคิดวิเคราะห์อย่างแท้จริง ทำให้การเรียนรู้ไม่ยั่งยืนและไม่ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงตามที่ควรเป็น (ทิศนา แขมมณี, 2553) ผลการประเมิน PISA 2022 แสดงให้เห็นถึงคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนไทยที่ลดลงอย่างชัดเจนในด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่าน โดยเฉพาะด้านคณิตศาสตร์ซึ่งลดลงถึง 25 คะแนน ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนถึงช่องว่างทางการศึกษาที่กว้างขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าโรงเรียนที่เน้นการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใกล้เคียงกับประเทศชั้นนำ ขณะที่โรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD อย่างมีนัยสำคัญ การวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้ที่เน้นท่องจำและขาดการฝึกฝนทักษะคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างจริงจังเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ตอบสนองต่อความต้องการของโลกยุคใหม่ อีกทั้งการสอบที่เน้นการคิดวิเคราะห์ เช่น O-NET และ PISA กลับไม่ได้สอดคล้องกับรูปแบบการสอนที่ยังเน้นเนื้อหาจำเป็นหลัก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับหลักสูตรและรูปแบบการสอนให้เน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีความสามารถรับมือกับความท้าทายในอนาคตอย่างแท้จริง (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2567) การเปลี่ยนแปลงนี้จะช่วยลดช่องว่างทางการศึกษาและสร้างเสริมความเสมอภาคในการเรียนรู้ พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

ผลการประเมินระดับชาติและนานาชาติชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนไทยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่ามาตรฐานอย่างต่อเนื่อง โดยคะแนนเฉลี่ย PISA ระหว่างปี 2558–2565 ลดลงอย่างชัดเจน และผลสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปี 2565 และ 2566 ยังต่ำกว่าร้อยละ 50 สะท้อนปัญหาคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในภาพรวม แม้โรงเรียนตรังคริสเตียนศึกษาจะเน้นการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลสัมฤทธิ์ทางชีววิทยาพื้นฐานยังต่ำกว่าที่กำหนด และนักเรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบ ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นส่งเสริมทักษะคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและยกระดับผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืน (สุวรรณี วงศ์ประเสริฐ และคณะ, 2563; สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2567)

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการแก้ปัญหาที่กำหนด ซึ่งครูไม่ทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรง แต่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ ผู้เรียนจะต้องใช้ทักษะการวิเคราะห์ การสืบค้นข้อมูล และการใช้เหตุผลเพื่อหาทางออกจากปัญหาที่ไม่สามารถตอบได้ทันที ปัญหาที่นำมาใช้ต้องมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและมีความซับซ้อนในระดับที่เหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นคว้าและพัฒนาแนวทางแก้ไข โดยไม่ให้เกิดความรู้สึกท้อถอยจากความยากลำบากของปัญหา การทำงานร่วมกันในกลุ่มเป็นอีกปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้แบบนี้ เพราะช่วยให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันความรู้ และร่วมกันแก้ปัญหาตามขั้นตอนที่กำหนด การเรียนรู้ร่วมกันนี้ช่วยพัฒนาทักษะ

การสื่อสาร การให้เหตุผล และการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตในอนาคต นอกจากนี้ การใช้ปัญหาเป็นฐานยังเน้นการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ในระดับสูง ซึ่งทำให้ผู้เรียนต้องค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น หนังสือ งานวิจัย หรือแหล่งข้อมูลออนไลน์ ผ่านการตั้งคำถาม การทดลอง และการนำเสนอข้อค้นพบ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูล การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดในระดับสูง ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ การเรียนรู้แบบนี้เชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful Learning) ของ Ausubel ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมในโครงสร้างทางสติปัญญา ผลลัพธ์ที่ได้คือผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้ในชีวิตจริง ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พงศ์ศักดิ์ ทองก้อน และคณะ, 2564).

สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุพัชรินทร อาวร (2565) พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ในหัวข้อระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ สามารถช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้อย่างมีนัยสำคัญมากกว่าการเรียนแบบปกติ งานวิจัยนี้สอดคล้องกับข้อมูลจากสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (2567) ที่เน้นความสำคัญของการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาในกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ รวมถึงคำแนะนำจากสุวรรณี วงศ์ประเสริฐ และคณะ (2563) ที่เน้นการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองโดยผ่านกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนรู้แบบ PBL จึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงนำแนวทางนี้มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเหมาะสมและยั่งยืนต่อไป (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2567; สุวรรณี วงศ์ประเสริฐ และคณะ, 2563)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในรายวิชาชีววิทยาพื้นฐานอยู่ที่ร้อยละ 62.78 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 70 โดยเฉพาะบทเรียนเรื่อง “ชีวิตในสิ่งแวดล้อม” นักเรียนยังมีความสงสัยและขาดความเข้าใจอย่างชัดเจน รวมทั้งขาดทักษะในการคิดและแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับบทเรียนอื่น พบว่านักเรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียนมากที่สุดในบทเรื่อง “การลำเลียงสารเข้าและออกจากเซลล์” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเนื้อหาและรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีผลต่อความเข้าใจและความสนใจของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในบทเรียนเรื่อง “ชีวิตในสิ่งแวดล้อม” เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ณ โรงเรียนตรังคริสเตียนศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

วิธีดำเนินการวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ การวิจัยแบบกึ่งทดลอง เป็นแบบแผนวัดก่อนและหลังการทดลอง มีกลุ่มเปรียบเทียบโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยคือ ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ โรงเรียนตรังคริสเตียนศึกษา จำนวน 114 คน แบ่งเป็น 4 ห้องเรียน ส่วนกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้เรียนจำนวน 60 คน จาก 2 ห้องเรียน โดยเลือกด้วยวิธีสุ่มกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ซึ่งกลุ่มทดลองเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และกลุ่มควบคุมเรียนด้วยวิธีการปกติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ซึ่งแต่ละเครื่องมือถูกพัฒนาขึ้นโดยอ้างอิงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์คุณสมบัติของเครื่องมือ ทั้งในด้านความสอดคล้อง ความยากอำนาจจำแนก และความเชื่อมั่นด้วยวิธีทางสถิติ เช่น ดัชนี IOC และ KR-20 เพื่อให้มั่นใจว่าเครื่องมือมีความเหมาะสมและน่าเชื่อถือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาชีววิทยาพื้นฐาน (ว30241) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง ชีวิตในสิ่งแวดล้อม โดยจัดการเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐาน

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ ใช้จัดการเรียนรู้ตามคู่มือรายวิชาชีววิทยาของ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ซึ่งเสนอวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ชีวิตในสิ่งแวดล้อม

2.4 แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ทดสอบก่อนการทดลอง โดยการนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์มาทดสอบผู้เรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน และผู้เรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน นำไปตรวจให้คะแนนด้วยตนเอง และตรวจทานโดยครูในกลุ่มสาระเดียวกัน หลังจากนั้นนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์มาทดสอบผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่ม และตรวจให้คะแนนด้วยตนเอง และครูผู้สอนรายวิชาชีววิทยา ม.ปลาย

3.2 ดำเนินการทดลอง โดยสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มทดลองและควบคุมโดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 กลุ่มทดลอง ใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ชีวิตในสิ่งแวดล้อม จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 18 ชั่วโมง

3.2.2 กลุ่มควบคุม ใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เรื่อง ชีวิตในสิ่งแวดล้อม จำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 18 ชั่วโมง

3.2.3 ทดสอบหลังการทดลอง โดยทดสอบหลังการทดลองด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการทดลอง กับแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังการทดลอง ตรวจให้คะแนน บันทึกผลข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for Independent Sample)

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for Independent Sample)

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for Dependent Sample)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

คะแนน	กลุ่มทดลอง (n=30)		กลุ่มควบคุม (n=30)		t	*P*
	M	SD	*M*	SD		
ก่อนเรียน (20คะแนน)	9.43	1.569	9.30	1.765	0.317	.753
หลังเรียน (20 คะแนน)	16.67	1.807	14.57	1.832	5.835*	.000

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 16.67 และ 14.57 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทั้งสองกลุ่ม พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

คะแนน	กลุ่มทดลอง (n=30)		กลุ่มควบคุม (n=30)		t	*P*
	M	SD	*M*	SD		
ก่อนเรียน (20 คะแนน)	9.73	0.283	9.57	1.455	0.404	.689
หลังเรียน (20 คะแนน)	15.53	1.479	13.47	1.717	6.430*	.000

*p <.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เฉลี่ยเท่ากับ 15.53 และ 13.47 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทั้งสองกลุ่ม พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

คะแนน (20 คะแนน)	ก่อนเรียน (n=30)		หลังเรียน (n=30)		t	*P*
	M	SD	*M*	SD		
	9.73	1.552	15.53	1.591	23.543*	.000

*p <.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน เฉลี่ยเท่ากับ 9.73 และ 15.53 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนน พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ได้ดีกว่าการเรียนรู้แบบปกติ โดยเฉพาะในหัวข้อเรื่องชีวิตในสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ไม่เพียงแต่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ แต่ยังช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน โดยผ่านกระบวนการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัญหาจริง ซึ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ข้อมูล และการตั้งสมมติฐานเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการสืบค้นข้อมูล

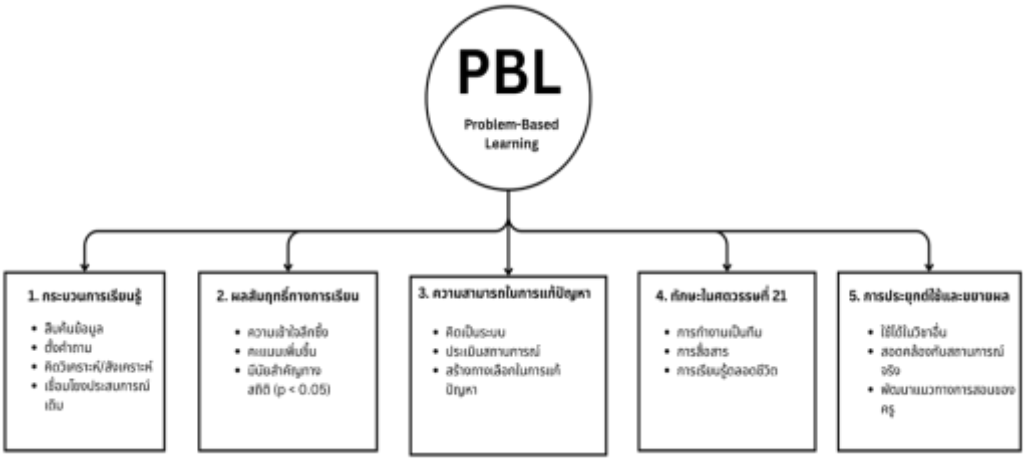
การอภิปราย และการประเมินผล ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันในกลุ่ม โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน แบ่งปันความคิดเห็น และแก้ไขปัญหาด้วยกัน ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนต้องมีเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงานในอนาคตการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ยังกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ที่มากขึ้นและช่วยให้พวกเขามีความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับเนื้อหาวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะในด้านชีวิตในสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหัวข้อที่มีความสำคัญทั้งในเชิงวิทยาศาสตร์และสังคม ผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เช่น การประหยัดพลังงาน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการป้องกันมลพิษ การใช้วิธีการนี้ยังช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงและสามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้ด้วยตนเองในอนาคต การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้สูงขึ้น เนื่องจากผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองผ่านสถานการณ์ปัญหา ทำให้เกิดการคิดวิเคราะห์และการเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง ซึ่งต่างจากการเรียนแบบ 5E ที่แม้จะมีขั้นตอนที่ชัดเจน แต่ยังคงเน้นการถ่ายทอดเนื้อหามากกว่าการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง จุดสำคัญที่ทำให้ผลลัพธ์แตกต่างคือกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสอดคล้องกับแนวคิดของ Barrows (1986) ที่ชี้ว่าการเผชิญปัญหาที่ซับซ้อนกระตุ้นการเรียนรู้อย่างมีความหมาย อีกทั้งยังมีงานวิจัยของศศิธร โสภา (2563) ที่พบว่า การใช้ปัญหาเป็นฐาน ช่วยพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ การเรียนโดยการใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมกับโลกในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฬารัตน์ ธรรมประทีป (2561) ที่พบว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ส่งผลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนได้สูงกว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเผชิญกับปัญหาจริง ๆ โดยไม่สามารถหาคำตอบได้ทันที การที่ผู้เรียนต้องใช้กระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาร่วมกันในกลุ่มนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการตั้งปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การเสนอวิธีแก้ปัญหา และการตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ท้าทายและช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดในหลายมิติ ผ่านการอภิปรายร่วมกับเพื่อน ๆ และครูในห้องเรียน การเรียนรู้ในลักษณะนี้ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้น ๆ อย่างลึกซึ้ง และได้เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น ๆ จากผลการวิจัยนี้ พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น การนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแตกต่างจากการจัดการเรียนรู้แบบปกติที่มักจะจำกัดการใช้ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ที่สูงในผู้เรียน นอกจากนี้ การที่ผู้เรียนได้ฝึกฝนการตั้งสมมติฐาน การทดลอง การสังเกตผลลัพธ์และการทบทวนผลที่ได้จากการทดลอง ทำให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดที่คล่องแคล่วและพร้อมนำไปใช้ในการแก้ปัญหาจริง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นแนวทางที่มุ่งพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Barrows และ Tamblyn (1980) ที่เน้นการ

เรียนรู้ผ่านปัญหาเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในเวลาเดียวกัน ในงานวิจัยของกุลจิรา ทะนงศิลป์ (2563) พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าผู้เรียนที่เรียนแบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับชบา เมืองจีน (2565) ที่พบว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ การบูรณาการความรู้ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งการใช้ปัญหาจริงเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการแก้ปัญหาผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เช่น การตั้งสมมติฐาน การวิเคราะห์ปัญหา การเสนอวิธีแก้ไขปัญหา และการประเมินผล ซึ่งช่วยเพิ่มความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ในสถานการณ์จริงของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นใจ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานยังช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดและการตัดสินใจ โดยการให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจในการหาคำตอบหรือวิธีการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ซึ่งตรงตามแนวทางของการพัฒนาทักษะที่มีความสำคัญในยุคปัจจุบัน เช่น การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยการให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันในกลุ่มทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการอภิปรายในประเด็นที่หลากหลาย จึงช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกันและการสื่อสารที่ดีขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงพร สมจันทร์ตา (2565) และจิรายุส เรือนนะการ (2565) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์สูงขึ้นหลังการเรียนรู้ และมีคะแนนเฉลี่ยการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นวิธีการที่สามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการเรียนรู้ผ่านปัญหาจริง

จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ องค์

ความรู้ใหม่ที่ได้คือ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไม่เพียงเพิ่มความรู้ แต่ยังพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์ และการประเมินผล โดยเฉพาะในวิชาชีววิทยาเรื่อง “ชีวิตในสิ่งแวดล้อม” ที่มักเป็นจุดอ่อนของผู้เรียน ช่วยเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง กระตุ้นการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเป็นแนวทางที่ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

1. ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 จากผลวิจัยที่พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยวิธีแบบปกติ ครูจึงควรศึกษารูปแบบและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ PBL เพื่อเข้าใจบทบาทของครูและผู้เรียนอย่างชัดเจนและส่งเสริมผลการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยวิธีปกติ จึงควรออกแบบสถานการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักการของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยเลือกสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน มีความซับซ้อนในระดับที่เหมาะสม ไม่ยากหรือซับซ้อนจนเกินไป และสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดและการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

1.3 จากผลวิจัยที่พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยวิธีปกติ การออกแบบสถานการณ์จึงควรมีความซับซ้อนในระดับที่เหมาะสม เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน และกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนอย่างมีเป้าหมาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาประเด็นเพิ่มเติมที่ยังไม่ได้รับการศึกษาในครั้งนี้ เช่น เจตคติของผู้เรียนต่อการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ระดับความพึงพอใจในการเรียน หรือผลของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่มีต่อทักษะการทำงานเป็นทีมและการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เข้าใจผลลัพธ์ของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ได้อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรต่อยอดการวิจัยโดยเน้นการพัฒนาและประเมินรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่ครอบคลุมทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติ และทักษะด้านอื่น ๆ อาทิ การคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร

เช่น ในหัวข้อผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อเจตคติและทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

เอกสารอ้างอิง

กลจิรา ทะนงศิลป์. (2563). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ชบา เมืองจีน. (2565). การพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน. 17(1), 100–113.

ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์. (2546). วิทยาศาสตร์ศึกษากับการพัฒนาทักษะการคิด. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิรายุส เรือนนะการ. (2565). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. วารสารการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา. 17(3), 45–59.

จุฬารัตน์ ธรรมประทีป. (2561). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารครุศาสตร์. 49(2), 12–24.

บุษบา บัวสมบูรณ์. (2562). เจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาชีววิทยาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารครุศาสตร์. 47(2), 85–99.

ดวงพร สมจันทร์ตา. (2565). ผลของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน. วารสารศึกษาศาสตร์. 33(2), 58–70.

ทิศนา แขมมณี. (2553). ศิลปะการสอน: แนวทางเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 12. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงศ์ศักดิ์ ทองก้อน, และคณะ. (2564). ผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์. วารสารวิทยาศาสตร์ศึกษา. 42(3), 22–34.

วิจารณ์ พานิช. (2555). การเรียนรู้แบบบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่ออนาคตไทย.

ศศิธร โสภา. (2563). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน. วารสารครุศาสตร์ศึกษา. 28(2), 88–99.

สุวรรณี วงศ์ประเสริฐ, และคณะ. (2563). การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน. วารสารวิจัยทางการศึกษา. 25(1), 45–60.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. กระทรวงศึกษาธิการ.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2567). รายงานผลการประเมินทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2565–2566. เรียกใช้เมื่อ 21 มีนาคม 2568 จาก https://www.niets.or.th

Barrows, H. S. (1986). A taxonomy of problem-based learning methods. Medical Education, 20(6), 481–486.

Barrows, H. S., & Tamblyn, R. M. (1980). Problem-based learning: An approach to medical education. Springer Publishing Company.

การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การขายออนไลน์

Developing the potential of agri-tourism community enterprises that affect online sales strategies

ปัญญดา จันทกิจ
Panyada Chanthakit
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University
Email: panyada.ch@ssru.ac.th

Received: 2 May 2025; Revised: 5 June 2025; Accepted: 9 June 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับกลยุทธ์การขายออนไลน์ และ (2) เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การขายออนไลน์ ปัญหาสำคัญของการวิจัยนี้คือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนยังขาดศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินธุรกิจออนไลน์ จึงส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดในยุคดิจิทัล การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 300 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.61 (SD = 0.481) อยู่ในระดับ “มาก” และระดับกลยุทธ์การขายออนไลน์มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.07 (SD = 0.709) ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” เช่นกัน นอกจากนี้ การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการผลิต ด้านการท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ตามลำดับ โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของกลยุทธ์การขายออนไลน์ได้ถึง 76.6% (R^2 = 0.766) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ได้แก่ ควรให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมและส่งเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้ประกอบการ รวมถึงการสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการกระจายช่องทางการขายให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาดออนไลน์

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ, วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร, กลยุทธ์การขายออนไลน์

Abstract

The objectives of the present study were defined as follows: (1) to examine the level of capacity development among community-based agrotourism entrepreneurs and its relationship with online sales strategies; and (2) to investigate the influence of capacity development on the formulation and implementation of such strategies. The underlying problem addressed in this research arises from the constrained ability of community-based entrepreneurs to adopt information technology and suitable online sales approaches, a limitation that has adversely affected their competitiveness within the digital marketplace. A structured questionnaire was employed as the research instrument to collect data from a sample of 300 community-based agrotourism entrepreneurs in Samut Songkhram Province. The collected data were subjected to analysis through descriptive statistics—namely, frequency, percentage, mean, and standard deviation—and inferential statistics, specifically stepwise multiple regression analysis.

The findings indicated that the overall level of capacity development among the sampled entrepreneurs was measured at a mean score of 3.61 (SD = 0.481), corresponding to a high level of development. Similarly, the overall adoption of online sales strategies was measured at a mean score of 4.07 (SD = 0.709), also classified as high. Furthermore, it was found that capacity development in information technology exerted the greatest influence on the adoption of online sales strategies, followed sequentially by capacity in production, tourism, and human resource development. Collectively, these four dimensions accounted for 76.6% of the variance in online sales strategy adoption (R^2 = 0.766). It is recommended that priority be accorded to the provision of targeted training programs and the enhancement of technological competencies among community-based agrotourism entrepreneurs. In addition, supportive measures should focus on product development and the optimization of distribution channels to maximize the effectiveness of online sales strategies and thereby bolster competitiveness in the digital marketplace.

Keywords: Capacity Development, Community-Based Agrotourism, Online Sales Strategies

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างรายได้และเสริมความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจฐานรากขอชุมชน เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินงานในภาคนี้มักผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเกษตรเพื่อสร้างประสบการณ์แก่ผู้มาเยือน ไม่ว่าจะเป็นการเยี่ยมชมสวนผลไม้ การเรียนรู้วิธีทำน้ำตาลมะพร้าว หรือการแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการปลูกพืชพื้นบ้าน (สิทธิ์ ธีรสรณ์, 2561) อย่างไรก็ดี เมื่อเข้าสู่ยุคดิจิทัล ผู้ประกอบการหลายรายยังขาดทักษะด้านการตลาดออนไลน์ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการขยายฐานลูกค้าและสร้างการรับรู้แบรนด์ในวงกว้าง การขาดความพร้อมด้านนี้จึงทำให้โอกาสในการขยายธุรกิจผ่านช่องทางออนไลน์ถูกจำกัด จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเพื่อเติมเต็มช่องว่างในด้านทักษะและกลยุทธ์เพื่อนำไปปรับใช้ได้จริงอย่างเร่งด่วน

ในระดับประเทศ ภายใต้ยุทธศาสตร์ “ประเทศไทย 4.0” รัฐบาลเน้นผลักดันให้ภาคเศรษฐกิจและสังคมใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อน โดยมุ่งเน้นให้เกิดระบบ “ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม” (Digital Economy) ที่คลอบคลุมตั้งแต่การค้า การลงทุน ไปจนถึงการบริการต่าง ๆ (Legal Department, 2017) องค์กรทุกรูปแบบถูกส่งเสริมให้ปรับโครงสร้างเป็นเครือข่าย เชื่อมต่อหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกผ่านอินเทอร์เน็ต เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2563) ผลจากนโยบายนี้ ทำให้การตลาดดิจิทัลกลายเป็นช่องทางสำคัญที่เชื่อมผู้ซื้อ–ผู้ขายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ช่วยให้สามารถส่งมอบคุณค่าผลิตภัณฑ์และบริการผ่านเนื้อหาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายบนสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างตรงจุด (Onyango, 2016; Andaç et al., 2016)

การเสริมศักยภาพผู้ประกอบการด้วยเครื่องมือ Digital Marketing จึงไม่ได้หมายถึงเพียงการเปิดร้านออนไลน์ แต่รวมถึงการวางแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับทรัพยากรและบริบทของแต่ละราย เช่น การเลือกใช้เครื่องมือโซเชียลมีเดียที่เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้า การสร้างเนื้อหาดิจิทัลที่สอดรับกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติเบื้องต้นเพื่อติดตามผลลัพธ์ทางการตลาด (ฉัตรชัย อินทสังข์ และคณะ, 2564) การลงทุนในด้านการพัฒนาศักยภาพเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ประกอบการตัดสินใจได้อย่างมีหลักเหตุผล และใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่ายิ่งขึ้น

จังหวัดสมุทรสงครามนับเป็นหนึ่งในพื้นที่สำคัญของภาคเกษตรไทย โดยมีการปลูกมะพร้าว น้ำตาล และผลไม้นานาชนิดที่สร้างชื่อเสียง นอกจากนั้น ภูมิประเทศและวิถีชีวิตของชุมชนยังเอื้อต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ตลาดน้ำอัมพวา และสวนผลไม้ในอำเภอเมือง (สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม, 2565) บริบทเชิงพื้นที่เหล่านี้ส่งผลต่อโอกาสและอุปสรรคในด้านการเข้าถึงตลาดและกระบวนการกระจายสินค้า ตลอดจนการเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวางกลยุทธ์การขาย งานวิจัยฉบับนี้จึงให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์มิติพื้นที่ควบคู่ไปกับศักยภาพของผู้ประกอบการ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการติดตั้งและใช้เครื่องมือดิจิทัล รวมถึงการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง

โดยสรุป งานวิจัยนี้มุ่งประเมิน 5 มิติ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (x_1) ที่สนับสนุนการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล ด้านการผลิต (x_2) ที่เน้นคุณภาพและมาตรฐานสินค้า ด้านการท่องเที่ยว (x_3) ที่ออกแบบประสบการณ์เชิงเกษตร ด้านการตลาด (x_4) ที่วางกลยุทธ์โปรโมตผ่านออนไลน์ และด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล (x_5) ที่มุ่งสร้างทักษะดิจิทัลให้กับผู้ประกอบการ ผลลัพธ์จะเป็นแนวทางลงมือทำสำหรับการตลาดออนไลน์ เพิ่มโอกาสให้ผู้ประกอบการเชื่อมโยงกับตลาดดิจิทัล ส่งเสริมฐานรากทางเศรษฐกิจในชุมชน และยกระดับขีดความสามารถแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับกลยุทธ์การขายออนไลน์
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การขายออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนเชิงเกษตรในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 1,117 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม, 2565) การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างอ้างอิง

จากสูตรของทาโร ยามาเน (Yamane, 1973) ซึ่งใช้ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากรทั้งหมด โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95 เปอร์เซ็นต์และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ 5 เปอร์เซ็นต์ แม้ว่าผลการคำนวณจะให้กลุ่มตัวอย่างที่น้อยกว่า แต่เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ 300 คน ซึ่งมากกว่าค่าที่คำนวณได้ โดยใช้วิธีสุ่มแบบกำหนดโควตาตามอำเภอทั้ง 3 อำเภอในจังหวัดสมุทรสงคราม คือ อำเภอเมือง อำเภออัมพวา และอำเภอบางคนที เก็บข้อมูลอำเภอละ 100 คน รวมทั้งใช้วิธีการเลือกผู้ตอบแบบสอบถามแบบเจาะจงเพื่อให้ได้จำนวนครบถ้วนตามที่กำหนด

เครื่องมือการวิจัย

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้รับการออกแบบให้ครอบคลุมตัวแปรทั้งหมดที่ศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลและตัวแปรการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับกลยุทธ์การขายออนไลน์ โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ ตั้งแต่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เพื่อวัดทัศนคติ ความคิดเห็น และการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่าง การตรวจสอบคุณภาพเริ่มจากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ใช้เกณฑ์การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลการวิเคราะห์พบว่าข้อคำถามทั้งหมดมีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.60–1.00 ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้เก็บข้อมูล นอกจากนี้ การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามดำเนินการกับกลุ่มทดลองที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าแอลฟาเท่ากับ 0.9560 ซึ่งอยู่ในระดับสูงและเป็นที่ยอมรับตามเกณฑ์มาตรฐาน (Cronbach, 2001)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ ซึ่งประกอบด้วยผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนเชิงเกษตรในจังหวัดสมุทรสงครามจำนวน 300 คน ใช้เวลาประมาณ 2-3 เดือนในการดำเนินการ พร้อมทั้งมีการติดตามและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับที่ได้รับก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา ใช้ในการอธิบายลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยสำหรับตัวแปรเชิงคุณภาพ ใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ส่วนตัวแปรเชิงปริมาณ ใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานใช้ทดสอบสมมติฐาน โดยตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทุกตัวผ่านสมการถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression Analysis) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีลักษณะเชิงปริมาณและมี

การกระจายปกติ นอกจากนี้ ตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแบบโดยพิจารณาค่า VIF (Variance Inflation Factor) ที่ต้องไม่เกิน 5 และค่า Tolerance ไม่ต่ำกว่า 0.2 เพื่อป้องกันปัญหาความสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ตามเกณฑ์ที่ Cronbach (2001) และ Hair et al. (2023) ได้เสนอ

ไว้ว่า การควบคุมความสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างตัวแปรเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของตัวแบบ

3. ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยนำตัวแปรอิสระเข้าไปในสมการพยากรณ์ทีละตัว เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (X1) ด้านการผลิต (X2) ด้านการท่องเที่ยว (X3) ด้านการตลาด (X4) และด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล (X5) กับตัวแปรตามคือ

กลยุทธ์การขายออนไลน์ (Y) โดยสมการพยากรณ์ในรูปแบบสมการเส้นตรงเป็นดังนี้

$$Y = a + b1X1 + b2X2 + b3X3 + b4X4 + b5X5 + e$$

ซึ่ง Y คือ กลยุทธ์การขายออนไลน์, a คือค่าคงที่ของสมการพยากรณ์, b1, b2, b3, b4, b5 คือค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย, และ e คือค่าความคลาดเคลื่อนที่ไม่ได้อธิบายโดยตัวแปรในสมการ

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาระดับการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับกลยุทธ์การขายออนไลน์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับกลยุทธ์การขายออนไลน์

รายการ	$\bar{X}$	SD	แปลผล
การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	**3.61**	**0.481**	**มาก**
1. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.38	0.461	ปานกลาง
2. ด้านการผลิต	3.70	0.517	มาก
3. ด้านการท่องเที่ยว	3.63	0.458	มาก
4. ด้านการตลาด	3.69	0.496	มาก
5. ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล	3.67	0.474	มาก
ปัจจัยกลยุทธ์การขายออนไลน์	**4.07**	**0.709**	**มาก**
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.41	0.695	มากที่สุด
2. ด้านราคา	3.35	0.676	ปานกลาง
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.34	0.730	มากที่สุด
4. ด้านการส่งเสริมทางการตลาด	4.18	0.733	มาก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรระดับการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.61 (SD = 0.481) ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” โดยเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการผลิตมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 3.70) รองลงมาคือ ด้านการตลาด ($\bar{X}$ = 3.69), ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ($\bar{X}$ = 3.67), ด้านการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 3.63) และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X}$ = 3.38) ซึ่งอยู่ในระดับ “ปานกลาง”

สำหรับ ตัวแปรกลยุทธ์การขายออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.07 (SD = 0.709) ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” โดยเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.41) และอยู่ในระดับ "มากที่สุด" ตามด้วย ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X}$ = 4.34) ซึ่งอยู่ในระดับ “มากที่สุด” เช่นกัน ส่วนด้าน

การส่งเสริมทางการตลาด ($\overline{X}$ = 4.18) อยู่ในระดับ “มาก” และด้านราคา ($\overline{X}$ = 3.35) อยู่ในระดับ “ปานกลาง”

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการพัฒนาศักยภาพโดยรวมในระดับที่น่าพอใจ แต่ควรเน้นการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มเติม ในขณะที่กลยุทธ์การขายออนไลน์มีความเข้มแข็งในด้านผลิตภัณฑ์และช่องทางการจัดจำหน่าย แต่ยังต้องปรับปรุงด้านราคาเพื่อให้เกิดความสมดุลในการแข่งขันออนไลน์

2. ผลศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การขายออนไลน์

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การขายออนไลน์

การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การขายออนไลน์	**β**	**S.E.**	**T**	**p-value**	**Tolerance**	**VIF**
ค่าคงที่ (Constant)	0.878	0.191	4.578	0.000**		
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (x_1)	0.289	0.125	6.949	0.000**	0.554	1.805
ด้านการผลิต (x_2)	0.215	0.171	5.514	0.000**	0.682	1.466
ด้านการท่องเที่ยว (x_3)	0.201	0.087	4.483	0.000**	0.676	1.479
ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล (x_5)	0.116	0.181	3.278	0.000**	0.554	1.805
R= 0.875, R^2 = 0.766, Adj R^2 = 0.765, SE= 0.163, F= 1822.474, p-value = 0.000**						

หมายเหตุ : ค่า VIF ที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 5.00; ค่า Tolerance ไม่ควรน้อยกว่า .20
** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในตารางที่ 2 พบว่า พบว่าโมเดลการพยากรณ์นี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของกลยุทธ์การขายออนไลน์ได้ถึง 76.6% (R^2 = 0.766) โดยมีค่า R = 0.875 และค่า F = 1822.474 (p-value = 0.000**) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการทำนายผล นอกจากนี้ ค่า VIF ของตัวแปรทั้งหมดอยู่ในช่วง 1.466 - 1.805 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 5.00 และค่า Tolerance อยู่ที่ 0.554 - 0.682 ซึ่งมากกว่า 0.20 จึงยืนยันได้ว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity ระหว่างตัวแปรอิสระ

การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณในตารางที่ 2 สามารถเขียนสมการการพยากรณ์ในรูปแบบสมการไม่มาตรฐาน (Unstandardized Equation) ได้ดังนี้

$$Y = 0.878 + 0.289X1 + 0.215X2 + 0.201X3 + 0.116X5 + e$$

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ สามารถสรุปได้ว่า สมการไม่มาตรฐาน (Unstandardized Equation) มีรูปแบบดังนี้ Y = 0.878 + 0.289X1 + 0.215X2 + 0.201X3 + 0.116X5 + e ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (X1), ด้านการผลิต (X2), ด้านการท่องเที่ยว (X3), และด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล (X5) กับตัวแปรตามคือ กลยุทธ์การขายออนไลน์ (Y) ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (β) ที่ได้จากสมการ บ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงในกลยุทธ์การขายออนไลน์เมื่อแต่ละตัวแปรอิสระมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 1 หน่วย โดยที่ตัวแปรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (β = 0.289) มีค่าสูงสุด แสดงถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจออนไลน์ ซึ่งส่งผล

เชิงบวกและชัดเจนมากที่สุด รองลงมาคือด้านการผลิต (β = 0.215) และด้านการท่องเที่ยว (β = 0.201) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพการผลิตและการสร้างจุดขายในด้านการท่องเที่ยวล้วนมีบทบาทสำคัญในการเสริมกลยุทธ์การขายออนไลน์ ขณะที่ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล (β = 0.116) แม้จะมีผลกระทบน้อยกว่า แต่ก็ยังมีความสำคัญต่อการยกระดับความสามารถในการจัดการธุรกิจ

เมื่อพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ในสมการร่วมกันแล้ว จะเห็นได้ว่า ศักยภาพของผู้ประกอบการในแต่ละด้าน มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของกลยุทธ์การขายออนไลน์ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความโดดเด่นที่สุด เนื่องจากเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนธุรกิจในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดจำหน่าย การสื่อสารทางการตลาด และการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย นอกจากนี้ สมการดังกล่าวยังสามารถอธิบายความแปรปรวนของกลยุทธ์การขายออนไลน์ได้ถึง 76.6% (R^2 = 0.766) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าตัวแปรทั้ง 4 ด้านที่ศึกษาเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การขายออนไลน์อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม การให้ความสำคัญกับการพัฒนาตัวแปรอิสระทุกด้านอย่างสมดุลจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันและขยายโอกาสทางการตลาดออนไลน์ได้อย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์ตัวแบบในรูปแบบสมการมาตรฐาน (Standardized Equation) สมการในรูปแบบมาตรฐาน (Standardized Equation) หรือสมการที่แสดงค่าสัมประสิทธิ์ Beta (β) จะช่วยให้สามารถเปรียบเทียบความสำคัญของตัวแปรอิสระแต่ละตัวได้ โดยสมการมีรูปดังนี้

$$Zy = 0.512Zx1 + 0.417Zx2 + 0.394Zx3 + 0.221Zx5$$

โดยที่

Zy = ค่ามาตรฐานของกลยุทธ์การขายออนไลน์

Zx1 = ค่ามาตรฐานของด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

Zx2 = ค่ามาตรฐานของด้านการผลิต

Zx3 = ค่ามาตรฐานของด้านการท่องเที่ยว

Zx5 = ค่ามาตรฐานของด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล

จากค่าสัมประสิทธิ์ Beta (β) ในสมการมาตรฐาน จะเห็นได้ว่าด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ (Zx1) มีอิทธิพลมากที่สุดต่อกลยุทธ์การขายออนไลน์ ด้วยค่า Beta เท่ากับ 0.512 รองลงมาคือด้านการผลิต (Zx2) เท่ากับ 0.417, ด้านการท่องเที่ยว (Zx3) เท่ากับ 0.394, และสุดท้ายคือด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล (Zx5) เท่ากับ 0.221

สมการทั้งสองรูปแบบแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ มีอิทธิพลสูงสุดต่อกลยุทธ์การขายออนไลน์ ตามมาด้วยด้านการผลิต ด้านการท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดออนไลน์ในยุคปัจจุบัน

อภิปรายผล

1. ผลศึกษาระดับการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับกลยุทธ์การขายออนไลน์ จากผลการศึกษาพบว่าระดับการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.61 ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” บ่งชี้ว่าผู้ประกอบการมีศักยภาพในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการผลิต ($\overline{X}$ = 3.70) ด้านการตลาด ($\overline{X}$ = 3.69) และด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ($\overline{X}$ = 3.67) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพร้อมในการปรับปรุงสินค้าและบริการ รวมถึงการบริหารจัดการ

ทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\overline{X}$ = 3.38) ยังคงอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ซึ่งบ่งชี้ถึงความจำเป็นที่ต้องเสริมสร้างทักษะการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลให้กับผู้ประกอบการ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของตลาดและการดำเนินธุรกิจในยุคออนไลน์ ในส่วนของกลยุทธ์การขายออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.07 ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” โดยมิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านผลิตภัณฑ์ ($\overline{X}$ = 4.41) และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\overline{X}$ = 4.34) ซึ่งอยู่ในระดับ “มากที่สุด” สะท้อนถึงความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและการกระจายสินค้าผ่านช่องทางที่เข้าถึงลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ($\overline{X}$ = 4.18) อยู่ในระดับ "มาก" แต่ด้านราคามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 3.35) ซึ่งอยู่ในระดับ “ปานกลาง” บ่งบอกว่าการกำหนดราคายังคงเป็นจุดอ่อนที่ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญ ผลการวิจัยนี้บ่งชี้ว่าแม้ผู้ประกอบการมีศักยภาพและความพร้อมในระดับที่ดี แต่การพัฒนาในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการปรับกลยุทธ์ด้านราคายังเป็นสิ่งที่ต้องปรับปรุงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการขายออนไลน์และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดดิจิทัลในอนาคต

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ซานิลดา หวันเตะ และวิลาวัลย์ จันทร์ศรี (2562) ที่ศึกษาปัจจัยด้านบรรจุภัณฑ์และส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำผลไม้แบบกล่องในจังหวัดสงขลา งานวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการออกแบบบรรจุภัณฑ์และการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด เช่น การส่งเสริมการขายและการกำหนดราคาที่เหมาะสม มีบทบาทสำคัญต่อการดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคและสร้างการตัดสินใจซื้อ ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยในปัจจุบันที่พบว่ากลยุทธ์การขายออนไลน์ในด้านผลิตภัณฑ์และการส่งเสริมการตลาดเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มโอกาสทางการตลาดให้กับผู้ประกอบการ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เปรมกมล หงส์ยนต์ (2562) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ (ลาซาด้า) โดยพบว่าปัจจัยด้านราคามีผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในตลาดออนไลน์ที่ผู้บริโภคมีตัวเลือกหลากหลายและสามารถเปรียบเทียบราคาสินค้าได้ง่าย ผลการศึกษาปัจจุบันที่พบว่าด้านราคาเป็นปัจจัยที่ยังอยู่ในระดับ “ปานกลาง” สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญที่ผู้ประกอบการควรให้ความสนใจในการกำหนดราคาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของลูกค้าในตลาดออนไลน์ โดยสรุป งานวิจัยทั้งสองชิ้นช่วยสนับสนุนความสำคัญของการปรับใช้กลยุทธ์การตลาดอย่างเหมาะสมในบริบทของผู้ประกอบการท้องถิ่นและธุรกิจดิจิทัล ซึ่งการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการให้สามารถปรับใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสร้างกลยุทธ์ที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม จะเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในระยะยาว

2. ผลศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การขายออนไลน์ จากสมการการถดถอยเชิงพหุคูณที่นำเสนอ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกลยุทธ์การขายออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (β = 0.289, $p < 0.05$) ซึ่งบ่งบอกว่าการเพิ่มขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบการขายออนไลน์และเครื่องมือการตลาดดิจิทัล สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดจำหน่ายสินค้าและการเข้าถึงลูกค้าเป้าหมายได้อย่างชัดเจน ตัวแปร ด้านการผลิต (β = 0.215) มีความสำคัญรองลงมา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพการผลิตและกระบวนการจัดการผลิตภัณฑ์มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าในการขายสินค้าออนไลน์ นอกจากนี้ ด้านการท่องเที่ยว (β = 0.201) แสดงถึงความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความโดดเด่นและน่าสนใจ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวและสินค้าในเชิงสร้างสรรค์ ส่วนด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล (β = 0.116) แม้จะมีอิทธิพลน้อยกว่าด้านอื่น ๆ แต่ก็มีความสำคัญในการยกระดับทักษะและศักยภาพของผู้ประกอบการให้พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงใน

ยุคดิจิทัล ทั้งนี้ โมเดลการถดถอยสามารถอธิบายความแปรปรวนของกลยุทธ์การขายออนไลน์ได้ถึง 76.6% (R^2 = 0.766) แสดงให้เห็นถึงความแม่นยำของตัวแบบในการอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อการขายออนไลน์ ผลการวิเคราะห์นี้บ่งบอกว่าผู้ประกอบการจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศควบคู่กับคุณภาพการผลิตและการสร้างจุดขายทางการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำตลาดออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ผลการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการตลาดดิจิทัล ส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของกลยุทธ์การขายออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hanafiah, binti Mohamad, & Din (2021) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการตลาดผ่านโซเชียลมีเดียต่อประสิทธิภาพของการท่องเที่ยวที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนในประเทศมาเลเซีย โดยพบว่าโซเชียลมีเดียและเครื่องมือการตลาดดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มการเข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย สร้างการรับรู้ที่กว้างขวาง และเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาปัจจุบันที่ชี้ให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้สามารถยกระดับกลยุทธ์การขายออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Abbas, Majeed, & Hameed (2022) ซึ่งวิเคราะห์ผลกระทบของการนำระบบอีคอมเมิร์ซมาใช้ต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจ โดยมีบทบาทสำคัญในการสร้างความคล่องตัวให้กับห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งช่วยให้ธุรกิจสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการทรัพยากรที่เหมาะสมในยุคดิจิทัล จากการเปรียบเทียบข้อมูลทั้งในประเทศและต่างประเทศสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการในด้านเทคโนโลยี การผลิต การตลาด และการพัฒนาทรัพยากรบุคคล มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของกลยุทธ์การขายออนไลน์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและอีคอมเมิร์ซอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยเพิ่มโอกาสทางการตลาด สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และทำให้ผู้ประกอบการสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนในตลาดดิจิทัล

สรุป

การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการพัฒนาศักยภาพโดยรวมในระดับที่น่าพอใจ แต่ควรเน้นการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มเติม ในขณะที่กลยุทธ์การขายออนไลน์มีความเข้มแข็งในด้านผลิตภัณฑ์และช่องทางการจัดจำหน่าย แต่ยังต้องปรับปรุงด้านราคาเพื่อให้เกิดความสมดุลในการแข่งขันออนไลน์ และ การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสำคัญต่อกลยุทธ์การขายออนไลน์ โดยพบว่าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการผลิต ด้านการท่องเที่ยว และ ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ตามลำดับ ซึ่งความแปรปรวนของกลยุทธ์การขายออนไลน์ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาศักยภาพในด้านเหล่านี้จะช่วยยกระดับการดำเนินธุรกิจออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ กลยุทธ์การขายออนไลน์ที่เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการกระจายช่องทางการขาย มีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันสำหรับผู้ประกอบการท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับฝึกทักษะการทำการตลาดออนไลน์ขั้นพื้นฐานจัดอบรมให้รู้จักวิธีสร้างเนื้อหาโซเชียลมีเดีย เช่น การถ่ายภาพ–ตัดต่อวิดีโอสินค้าเกษตรให้ดูน่าสนใจ และสอนแนวทางโฆษณา

ผ่านช่องทางออนไลน์เบื้องต้น (เช่น การตั้งค่าการลงโฆษณาในเฟซบุ๊กหรือกูเกิล) เพื่อให้ผู้ประกอบการเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับสินค้าและติดตามผลลัพธ์ได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานและตลาดออนไลน์ระดับจังหวัด รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำ “ตลาดค้าออนไลน์ของจังหวัด” เพื่อรวบรวมข้อมูลสินค้าท้องถิ่นทั้งหมดไว้ในที่เดียว ช่วยให้ผู้ซื้อค้นหาและสั่งซื้อได้สะดวก นอกจากนี้ควรเร่งขยายสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้ประกอบการเข้าถึงระบบออนไลน์ได้เต็มที่

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับศึกษาข้อมูลเชิงลึกเพื่อออกแบบกลยุทธ์ที่ตอบโจทย์ ทำการสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคที่สนใจเที่ยวเชิงเกษตร เช่น สาเหตุที่อยากมาเยี่ยมชมกระบวนการผลิต เก็บตัวอย่างความคิดเห็นผ่านการสัมภาษณ์หรือแบบสอบถาม เพื่อพัฒนากลยุทธ์ให้เข้ากับวิถีและความต้องการของแต่ละช่วง นอกจากนี้ควรสร้าง “ตัวชี้วัดความพร้อมใช้เทคโนโลยี” ของวิสาหกิจ เพื่อประเมินว่าแต่ละแห่งต้องเสริมจุดไหนก่อนจะลงมือทำการตลาดออนไลน์จริง

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรชัย อินทสังข์ และคณะ. (2564). อิทธิพลการตลาดดิจิทัลที่มีต่อผลการดำเนินงานกิจการของโรงแรมในประเทศไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม. 11(3), 83-99.

ซานิลดา หวันเตะ และวิลาวัลย์ จันทร์ศรี. (2562). ปัจจัยด้านบรรจุภัณฑ์และส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำผลไม้แบบกล่อง : กรณีศึกษา จังหวัดสงขลา. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10.

เปรมกมล หงส์ยนต์. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ (ลาซาด้า) ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม.

สิทธิ์ ธีรสรณ์. (2561). การสื่อสารทางการตลาด. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม. (2565). ข้อมูลจำนวนวิสาหกิจชุมชนและ/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม. สมุทรสงคราม: สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม.

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2563). 12 นโยบายเร่งด่วน. กรุงเทพมหานคร: วารสารไทยคู่ฟ้า.

Abbas, J., et al. (2022). The impact of e-commerce adoption on firm performance: The mediating role of supply chain agility. Journal of Enterprise Information Management. 35(4), 1122-1141.

Andaç, A., et al. (2016). Customer satisfaction factor in digital content marketing: Isparta Province as an example. International Journal of Social Science. 4(5), 124-135.

Cronbach, L. J. (2001). Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika. 16(3), 297–334.

Hair, J. F., et al. (2023). Multivariate data analysis. 9th ed. United States: Cengage Learning.

Hanafiah, M. H., et al. (2021). The impact of social media marketing on the performance of community-based tourism in Malaysia. Journal of Sustainability Science and Management. 16(8), 128-143.

Legal Department. (2017). The Secretariat of The Senate 2017. Junita Journal. 14(2), 75-77.

Onyango, K. (2016). Influence of digital marketing strategies on performance of cut flowers exporting firms in Kenya. Doctoral dissertation. University of Nairobi.

Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis. 3rd ed. Harper and Row.

ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานในอุตสาหกรรมไทย

The Relationship Between Green Warehouse Management Strategies and Operational Performance in Thai Industry

ชุติเดช มั่นคงธรรม
Chutidaj Munkongtum
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Faculty of Business Administration, Bangkokthonburi University
E-mail: chutidaj.mun@bkkthon.ac.th

Received: 28 June 2025; Revised: 23 July 2025; Accepted: 3 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการใช้กลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวในอุตสาหกรรมไทย 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ดังกล่าวกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน และ 3) เสนอแนะแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้บริหารคลังสินค้า 395 ราย และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า การใช้กลยุทธ์คลังสินค้าสีเขียวในอุตสาหกรรมไทยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะกลยุทธ์ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ และการใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยีมีการใช้งานในระดับสูง ทั้งนี้ กลยุทธ์ทั้ง 5 ด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงานในทุกมิติ โดยกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลสูงสุด ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีอัตโนมัติและพลังงานหมุนเวียน ซึ่งส่งผลต่อการลดต้นทุน การจัดเก็บอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแนะนำให้ดำเนินการในสามระดับ ได้แก่ ระดับองค์กรควรจัดทำ Roadmap คลังสินค้าสีเขียวอย่างเป็นระบบ ระดับอุตสาหกรรมควรจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี และระดับภาครัฐควรกำหนดมาตรฐาน Thai Green Warehouse พร้อมมาตรการส่งเสริมที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับการจัดการคลังสินค้าไทยให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านประสิทธิภาพและความยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: คลังสินค้าสีเขียว, ประสิทธิภาพการดำเนินงาน, อุตสาหกรรมไทย

Abstract

This research article aims to 1) examine the level of implementation of green warehouse management strategies in the Thai industrial sector, 2) analyze the relationship between these strategies and operational performance, and 3) propose development guidelines appropriate to the Thai context. A mixed methods approach was employed, combining quantitative data collected from 395 warehouse executives with qualitative data obtained through in-depth interviews and focus group discussions with experts. Data were analyzed using descriptive statistics, correlation analysis, and multiple regression analysis. The findings revealed that the overall implementation of green warehouse strategies in Thailand was at a moderate level, with higher adoption of storage optimization and automation technologies. All five strategies demonstrated statistically significant positive relationships with various dimensions of operational performance. Notably, automation and renewable energy strategies had the greatest influence, contributing to cost reduction, efficient storage, and sustainable resource utilization. The study recommends development efforts at three levels: at the organizational level, companies should develop a Green Warehouse Roadmap; at the industry level, a collaborative Green Warehouse Network should be established; and at the governmental level, a national Thai Green Warehouse Standard should be implemented along with clear and concrete policy support. The knowledge generated from this research can be applied to enhance the efficiency and sustainability of warehouse operations in Thailand in the long term.

Keywords: Green Warehouse, Operational Performance, Thai Industry

บทนำ

คลังสินค้าเป็นองค์ประกอบสำคัญในระบบโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บและกระจายสินค้าไปยังปลายทางที่กำหนด การบริหารจัดการคลังสินค้าที่มีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กรธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ กำลังเผชิญความท้าทายสำคัญในการบริหารต้นทุนการดำเนินงานคลังสินค้า โดยเฉพาะในด้านค่าใช้จ่ายพลังงาน พื้นที่จัดเก็บ การขนถ่ายสินค้า และค่าดำเนินงานด้านแรงงาน (Bartholdi & Hackman, 2019)

นอกจากนี้ องค์กรยังเผชิญแรงกดดันจากภาครัฐและผู้บริโภคให้ดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ระบบจัดการคลังสินค้าอัจฉริยะ (WMS) ระบบอัตโนมัติ และพลังงานหมุนเวียน ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสามารถลดต้นทุนการดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพได้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกันการจัดการของเสียและบรรจุภัณฑ์อย่างยั่งยืน รวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พื้นที่ด้วยเทคโนโลยี IoT ยังช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจ

จากสถานการณ์ดังกล่าว แนวทางการลดต้นทุนคลังสินค้าควบคู่กับการพัฒนาโลจิสติกส์สีเขียว (Green Logistics) จึงได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างมาก เนื่องจากสามารถตอบโจทย์ทั้งด้านการลดต้นทุนและความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม การบูรณาการแนวคิดสีเขียวเข้ากับการจัดการคลังสินค้าไม่เพียงช่วยลดผลกระทบ

ต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจผ่านการลดต้นทุน การปรับปรุงภาพลักษณ์องค์กร และการตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ดังนั้น การศึกษา "ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานในอุตสาหกรรมไทย" จึงมีความสำคัญ เพื่อให้องค์กรสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานที่คำนึงถึงทั้งมิติด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับการใช้กลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวในอุตสาหกรรมไทย

2) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน ประกอบด้วย ต้นทุนการดำเนินงาน ประสิทธิภาพการจัดเก็บสินค้า การใช้ทรัพยากรและพลังงาน ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวที่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ผู้บริหารและบุคลากรระดับหัวหน้างานในคลังสินค้าที่จดทะเบียนในประเทศไทยมีจำนวนประมาณ 30,000 คน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 395 คน

การสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (1) สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดองค์กร คลังสินค้าขนาดใหญ่ ร้อยละ 60 (237 คน) คลังสินค้าขนาดกลาง ร้อยละ 40 (158 คน) (2) สุ่มตามประเภทอุตสาหกรรม ธุรกิจค้าปลีก/ค้าส่ง ร้อยละ 30 (119 คน) ธุรกิจอีคอมเมิร์ซ ร้อยละ 25 (99 คน) ธุรกิจโลจิสติกส์ ร้อยละ 25 (99 คน) อุตสาหกรรมการผลิต ร้อยละ 20 (78 คน)

2. เครื่องมือวิจัย

2.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ส่วน (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและองค์กร (2) กลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียว 5 ด้าน (มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของ Likert, 1932) ประกอบด้วย การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี การจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์ การใช้พลังงานหมุนเวียน กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว (3) ประสิทธิภาพการดำเนินงาน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านต้นทุน ด้านการจัดเก็บสินค้า ด้านการใช้พลังงาน ด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (4) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (คำถามปลายเปิด)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ความตรงเชิงเนื้อหา ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่า IOC มากกว่า 0.50 (Rovinelli & Hambleton, 1977) ความเชื่อมั่น ทดลองใช้กับกลุ่มคล้ายคลึง 30 คน ได้ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.89 (Cronbach, 1951)

2.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ (1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแบบกึ่งโครงสร้างสำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ (2) แนวทางการสนทนากลุ่ม สำหรับระดมความคิดเห็นตามประเภทอุตสาหกรรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ แจกแบบสอบถามโดยตรง ณ สถานประกอบการ และแบบออนไลน์ผ่าน Google Forms ระยะเวลาเก็บข้อมูล มีนาคม - พฤษภาคม 2568 ได้แบบสอบถามสมบูรณ์ 395 ชุด (ร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่าง)

3.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (1) สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ 15 คน ใช้เวลา 45-60 นาทีต่อคน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงจากคลังสินค้าชั้นนำ (8 คน) ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันการศึกษา (3 คน) ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ (2 คน) ผู้แทนองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม (2 คน) (2) สนทนากลุ่ม 4 กลุ่มตามประเภทอุตสาหกรรม กลุ่มละ 6-8 คน ใช้เวลา 90-120 นาทีต่อกลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติเชิงพรรณนา ใช้ความถี่และร้อยละ สำหรับข้อมูลทั่วไป ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับระดับการใช้กลยุทธ์และประสิทธิภาพ โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายตามแนวคิดของ Best (1977) สถิติเชิงอนุมาน ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายตามแนวคิดของ Cohen (1988) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธี Enter Method

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ตามแนวคิดของ Krippendorff (2018) มีขั้นตอนดังนี้ (1) การจัดระเบียบข้อมูล (2) การให้รหัสข้อมูล (3) การจัดกลุ่มข้อมูล (4) การหาแบบแผนและความสัมพันธ์ (5) การตีความและสร้างข้อสรุป

4.3 การบูรณาการข้อมูล นำผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาบูรณาการด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ตามแนวคิดของ Creswell & Plano Clark (2018)

5. การเสนอแนวทางการพัฒนา

ยกร่างแนวทางการพัฒนาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล จัดเวิร์กช็อปกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อรับฟังความคิดเห็น ปรับปรุงและจัดทำแนวทางฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ระดับ ระดับองค์กร ระดับอุตสาหกรรม ระดับนโยบายภาครัฐ

การวิจัยนี้ดำเนินการโดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมการวิจัย การรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล และการนำเสนอผลการวิจัยอย่างตรงไปตรงมา

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 65.8) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 42.5) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 63.3) มีประสบการณ์ทำงาน 6-10 ปี (ร้อยละ 38.7) ดำรงตำแหน่งผู้จัดการคลังสินค้า (ร้อยละ 41.5) ปฏิบัติงานในกลุ่มธุรกิจค้าปลีก/ค้าส่ง (ร้อยละ 29.9) องค์กรส่วนใหญ่เป็นองค์กรขนาดใหญ่ (ร้อยละ 60.0) และมีระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ 11-15 ปี (ร้อยละ 35.4)

2. ระดับการใช้กลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวในอุตสาหกรรมไทย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการใช้กลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียว

กลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียว	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการใช้	อันดับ

กลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียว	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการใช้	อันดับ
1. การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ	3.72	0.59	มาก	1
2. การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี	3.41	0.72	มาก	2
3. กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว	3.12	0.81	ปานกลาง	3
4. การจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์	3.08	0.75	ปานกลาง	4
5. การใช้พลังงานหมุนเวียน	2.92	0.85	ปานกลาง	5
รวม	**3.25**	**0.68**	**ปานกลาง**	

จากตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการใช้กลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวในอุตสาหกรรมไทย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.25, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลยุทธ์ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 3.72, S.D. = 0.59) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ กลยุทธ์ด้านการใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี ($\bar{x}$ = 3.41, S.D. = 0.72) อยู่ในระดับมาก กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว ($\bar{x}$ = 3.12, S.D. = 0.81) อยู่ในระดับปานกลาง การจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์ ($\bar{x}$ = 3.08, S.D. = 0.75) อยู่ในระดับปานกลาง การใช้พลังงานหมุนเวียน ($\bar{x}$ = 2.92, S.D. = 0.85) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมไทยให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บและการใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยีในระดับมาก ในขณะที่กลยุทธ์อื่น ๆ ยังอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะการใช้พลังงานหมุนเวียนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งอาจเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมในอนาคต

3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน พบว่า กลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวทั้ง 5 ด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลยุทธ์การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยรวมสูงที่สุด (r = 0.783) รองลงมาคือ กลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ (r = 0.721) การใช้พลังงานหมุนเวียน (r = 0.695) กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว (r = 0.684) และการจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์ (r = 0.642) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน

กลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียว	ประสิทธิภาพการดำเนินงาน				
	ต้นทุนการดำเนินงาน	ประสิทธิภาพการจัดเก็บสินค้า	การใช้ทรัพยากรและพลังงาน	ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	รวม
1. การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ	0.683**	0.835**	0.679**	0.686**	0.721**
2. การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี	0.794**	0.812**	0.765**	0.762**	0.783**
3. การจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์	0.584**	0.624**	0.651**	0.708**	0.642**
4. การใช้พลังงานหมุนเวียน	0.723**	0.652**	0.791**	0.615**	0.695**
5. กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว	0.673**	0.714**	0.675**	0.674**	0.684**

กลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียว	ประสิทธิภาพการดำเนินงาน				
รวม	**0.691**	**0.727**	**0.712**	**0.689**	**0.705**

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการจัดเก็บสินค้าสูงที่สุด (r = 0.835) กลยุทธ์การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์กับต้นทุนการดำเนินงานสูงที่สุด (r = 0.794) การใช้พลังงานหมุนเวียนมีความสัมพันธ์กับการใช้ทรัพยากรและพลังงานสูงที่สุด (r = 0.791) และการจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์มีความสัมพันธ์กับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมสูงที่สุด (r = 0.708)

4. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของกลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของกลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยรวม

ตัวแปรอิสระ	B	S.E.	β	t	p
ค่าคงที่	0.574	0.125		4.592	.000
การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี	0.385	0.052	0.356	7.404	.000
การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ	0.298	0.047	0.275	6.340	.000
การใช้พลังงานหมุนเวียน	0.236	0.045	0.213	5.244	.000
กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว	0.189	0.039	0.174	4.846	.000
การจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์	0.146	0.041	0.128	3.561	.000

$R = 0.827$, $R^2 = 0.684$, Adjusted $R^2 = 0.678$, $F = 168.427$, $p < .01$

หมายเหตุ: β = ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน; $p < .01$ แสดงถึงนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 3 พบว่า สมการถดถอย มีค่า $R^2 = 0.684$ หมายความว่า กลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวทั้ง 5 ด้าน สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยรวมได้ร้อยละ 68.4 ค่า $F = 168.427$ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ แสดงว่าโมเดลนี้มีความเหมาะสมในการทำนายประสิทธิภาพการดำเนินงาน ตัวแปรทุกตัว มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน เรียงลำดับความสำคัญตามค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (β) ได้ดังนี้ การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี ($\beta = 0.356$) การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ ($\beta = 0.275$) การใช้พลังงานหมุนเวียน ($\beta = 0.213$) กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว ($\beta = 0.174$) การจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์ ($\beta = 0.128$) สมการพยากรณ์ สามารถเขียนได้ว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงาน = 0.574 + 0.385 (การใช้ระบบอัตโนมัติฯ) + 0.298 (การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ) + 0.236 (การใช้พลังงานหมุนเวียน) + 0.189 (กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว) + 0.146 (การจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยของกลยุทธ์ที่มีต่อด้านต้นทุนการดำเนินงาน

ตัวแปรอิสระ	B	S.E.	β	t	p
ค่าคงที่	0.498	0.113		4.407	.000
การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี	0.428	0.057	0.412	7.509	.000
การใช้พลังงานหมุนเวียน	0.314	0.052	0.325	6.038	.000

$R = 0.800$, $R^2 = 0.641$, Adjusted $R^2 = 0.636$, $F = 142.561$, $p < .01$

หมายเหตุ: β = ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน; $p < .01$ แสดงถึงนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 4 พบว่า โมเดลการวิเคราะห์ มีค่า $R^2 = 0.641$ หมายความว่า ตัวแปรอิสระในโมเดลนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของต้นทุนการดำเนินงานได้ร้อยละ 64.1 ค่า $F = 142.561$ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ แสดงว่าโมเดลนี้มีความเหมาะสมในการทำนายต้นทุนการดำเนินงาน ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพล ต่อต้นทุนการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีเพียง 2 ตัวแปร (จากกลยุทธ์ทั้ง 5 ด้าน) ได้แก่ การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี ($\beta = 0.412$) มีอิทธิพลมากที่สุด การใช้พลังงานหมุนเวียน ($\beta = 0.325$) สมการพยากรณ์ สามารถเขียนได้ว่า ต้นทุนการดำเนินงาน = 0.498 + 0.428 (การใช้ระบบอัตโนมัติฯ) + 0.314 (การใช้พลังงานหมุนเวียน) ข้อสังเกตที่สำคัญ กลยุทธ์อีก 3 ด้าน ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว และการจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์ ไม่ปรากฏในโมเดลนี้ แสดงว่าไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อต้นทุนการดำเนินงาน ทั้ง 2 ตัวแปรที่มีอิทธิพลสามารถร่วมกันอธิบายต้นทุนการดำเนินงานได้ค่อนข้างสูง (ร้อยละ 64.1)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยของกลยุทธ์ที่มีต่อด้านประสิทธิภาพการจัดเก็บสินค้า

ตัวแปรอิสระ	B	S.E.	β	t	p
ค่าคงที่	0.421	0.101		4.168	.000
การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ	0.372	0.048	0.468	7.750	.000
การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี	0.311	0.046	0.361	6.761	.000

$R = 0.838$, $R^2 = 0.702$, Adjusted $R^2 = 0.697$, $F = 168.112$, $p < .01$

หมายเหตุ: β = ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน; $p < .01$ แสดงถึงนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 5 พบว่า โมเดลการวิเคราะห์ มีค่า $R^2 = 0.702$ หมายความว่า ตัวแปรอิสระในโมเดลนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการจัดเก็บสินค้าได้ร้อยละ 70.2 ซึ่งถือว่าเป็นค่าที่สูง ค่า $F = 168.112$ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ แสดงว่าโมเดลนี้มีความเหมาะสมในการทำนายประสิทธิภาพการจัดเก็บสินค้า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพล ต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บสินค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีเพียง 2 ตัวแปร ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ ($\beta = 0.468$) มีอิทธิพลมากที่สุด การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี ($\beta = 0.361$) สมการพยากรณ์ สามารถเขียนได้ว่า ประสิทธิภาพการจัดเก็บสินค้า = 0.421 + 0.372 (การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ) + 0.311 (การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี) ข้อสังเกต

ที่สำคัญ กลยุทธ์อีก 3 ด้าน ได้แก่ การใช้พลังงานหมุนเวียน กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว และการจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์ ไม่ปรากฏในโมเดลนี้ แสดงว่าไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บสินค้า ค่า R^2 ในโมเดลนี้ (0.702) สูงกว่าโมเดลอื่นที่เราได้เห็นมาก่อนหน้านี้ แสดงถึงความสามารถในการอธิบายประสิทธิภาพการจัดเก็บสินค้าได้ดีกว่า

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยของกลยุทธ์ที่มีต่อด้านการใช้ทรัพยากรและพลังงาน

ตัวแปรอิสระ	B	S.E.	β	t	p
ค่าคงที่	0.536	0.118		4.542	.000
การใช้พลังงานหมุนเวียน	0.379	0.049	0.437	7.735	.000
การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี	0.301	0.047	0.342	6.213	.000

$R = 0.829$, $R^2 = 0.687$, Adjusted $R^2 = 0.682$, $F = 161.770$, $p < .01$

หมายเหตุ: β = ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน; $p < .01$ แสดงถึงนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 6 พบว่า โมเดลการวิเคราะห์ มีค่า $R^2 = 0.687$ หมายความว่า ตัวแปรอิสระในโมเดลนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของการใช้ทรัพยากรและพลังงานได้ร้อยละ 68.7 ค่า $F = 161.770$ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ แสดงว่าโมเดลนี้มีความเหมาะสมในการทำนายประสิทธิภาพด้านการใช้ทรัพยากรและพลังงาน ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพล ต่อการใช้ทรัพยากรและพลังงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีเพียง 2 ตัวแปร ได้แก่ การใช้พลังงานหมุนเวียน (β = 0.437) มีอิทธิพลมากที่สุด การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี (β = 0.342) สมการพยากรณ์ สามารถเขียนได้ว่า ประสิทธิภาพด้านการใช้ทรัพยากรและพลังงาน = 0.536 + 0.379 (การใช้พลังงานหมุนเวียน) + 0.301 (การใช้ระบบอัตโนมัติฯ) ข้อสังเกตที่สำคัญ กลยุทธ์อีก 3 ด้าน ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว และการจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์ ไม่ปรากฏในโมเดลนี้ แสดงว่าไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อด้านการใช้ทรัพยากรและพลังงาน มีความสอดคล้องตามหลักการที่การใช้พลังงานหมุนเวียนมีอิทธิพลสูงสุดต่อประสิทธิภาพด้านการใช้ทรัพยากรและพลังงาน ค่า R^2 ที่สูง (0.687) แสดงถึงความสามารถในการอธิบายตัวแปรตามได้ดี

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การถดถอยของกลยุทธ์ที่มีต่อด้านผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรอิสระ	B	S.E.	β	t	p
ค่าคงที่	0.492	0.109		4.514	.000
การจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์	0.335	0.053	0.385	6.321	.000
กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว	0.289	0.050	0.325	5.780	.000

$R = 0.789$, $R^2 = 0.623$, Adjusted $R^2 = 0.617$, $F = 134.998$, $p < .01$

หมายเหตุ: β = ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน; $p < .01$ แสดงถึงนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 7 พบว่า โมเดลการวิเคราะห์ มีค่า R^2 = 0.623 หมายความว่า ตัวแปรอิสระในโมเดลนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 62.3 ค่า F = 134.998 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ แสดงว่าโมเดลนี้มีความเหมาะสมในการทำนายผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพล ต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีเพียง 2 ตัวแปร ได้แก่ การจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์ (β = 0.385) มีอิทธิพลมากที่สุด กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว (β = 0.325) สมการพยากรณ์ สามารถเขียนได้ว่า ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม = 0.492 + 0.335 (การจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์) + 0.289 (กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว) ข้อสังเกตที่สำคัญ กลยุทธ์อีก 3 ด้าน ได้แก่ การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ และการใช้พลังงานหมุนเวียน ไม่ปรากฏในโมเดลนี้ แสดงว่าไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างโดยสิ้นเชิงจากตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อมิติด้านอื่น ๆ ที่วิเคราะห์ก่อนหน้านี้ ค่า R^2 (0.623) แม้จะต่ำกว่าโมเดลอื่น ๆ เล็กน้อย แต่ยังคงอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง

ตารางที่ 8 ตารางสรุปเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (β)

กลยุทธ์	ต้นทุน (β)	จัดเก็บ (β)	พลังงาน (β)	สิ่งแวดล้อม (β)
การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี	0.412	0.361	0.342	-
การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ	-	0.468	-	-
การใช้พลังงานหมุนเวียน	0.325	-	0.437	-
กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว	-	-	-	0.325
การจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์	-	-	-	0.385
R^2 (ร้อยละทำนาย)	64.1%	70.2%	68.7%	62.3%

หมายเหตุ: - หมายถึงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในโมเดลนั้น หรือไม่ถูกเลือกเข้าสมการโดยวิธี stepwise

จากตารางที่ 8 พบว่า กลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานแตกต่างกัน โดยการใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยีเป็นกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลกว้างขวางที่สุด ส่งผลต่อ 3 มิติ ได้แก่ ด้านต้นทุน (β = 0.412) ด้านการจัดเก็บ (β = 0.361) และด้านการใช้พลังงาน (β = 0.342) แสดงให้เห็นถึงความคุ้มค่าในการลงทุนด้านเทคโนโลยี การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บมีอิทธิพลเฉพาะต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บสินค้า (β = 0.468) ในขณะที่การใช้พลังงานหมุนเวียนส่งผลต่อการใช้ทรัพยากรและพลังงาน (β = 0.437) และยังช่วยลดต้นทุนการดำเนินงาน (β = 0.325) สะท้อนถึงผลตอบแทนระยะยาวจากการลงทุนด้านพลังงานทางเลือก ที่น่าสนใจคือ กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว (β = 0.325) และการจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์ (β = 0.385) มีอิทธิพลเฉพาะต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม โดยไม่มีผลโดยตรงต่อมิติเชิงเศรษฐกิจ ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในการผลักดันกลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อมในองค์กรที่มุ่งเน้นผลประกอบการระยะสั้น ทุกโมเดลมีความสามารถในการทำนายสูง โดยมีค่า R^2 อยู่ระหว่างร้อยละ 62.3-70.2 แสดงว่ากลยุทธ์เหล่านี้สามารถอธิบายประสิทธิภาพการดำเนินงานได้ดี ผลการวิเคราะห์นี้ชี้ให้เห็นว่าองค์กรควรบูรณาการ

กลยุทธ์หลายด้านเข้าด้วยกัน ทั้งกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อมิติเชิงเศรษฐกิจและกลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

5. แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวที่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมไทย

ตารางที่ 9 ประเด็นสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

ประเด็นหลัก	ข้อมูลที่ค้นพบจากเชิงคุณภาพ (จากผู้ให้สัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม)
จุดแข็งของคลังสินค้าไทย	มีการเริ่มต้นใช้ระบบ WMS และเทคโนโลยีอัตโนมัติในคลังสินค้าใหญ่และธุรกิจอีคอมเมิร์ซ (ผู้บริหาร 6 รายเห็นพ้อง)
อุปสรรค	ต้นทุนลงทุนระบบสีเขียวสูง ขาดสิทธิประโยชน์จูงใจ บุคลากรยังไม่มีองค์ความรู้ด้าน Green Logistics (ผู้เชี่ยวชาญและผู้แทนรัฐ 4 รายเน้นย้ำ)
ข้อเสนอเชิงนโยบาย	ควรจัดตั้ง Green Warehouse Network เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางที่ดี (Best Practices) และพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานระดับประเทศ
แนวโน้มอนาคต	องค์กรจำเป็นต้องเตรียมรับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมระดับสากล โดยเฉพาะหากเป็นองค์กรผู้ผลิตหรือโลจิสติกส์ส่งออก

ตารางที่ 10 แนวทางการพัฒนาที่ได้จากข้อมูลเชิงคุณภาพ (แยกตามระดับ)

ระดับ	แนวทางที่เสนอ	คำอธิบาย/ที่มา
องค์กร	จัดทำ Roadmap คลังสินค้าสีเขียว	วางแผนการปรับเปลี่ยนเชิงระบบ เช่น พลังงาน เทคโนโลยี และโครงสร้างคลัง (เสนอโดยผู้บริหารคลังสินค้าชั้นนำ 6 คน)
อุตสาหกรรม	จัดตั้งเครือข่ายคลังสินค้าสีเขียว (Industry Green Cluster)	แลกเปลี่ยนความรู้ ประยุกต์แนวทางแบบคลัสเตอร์ (สนทนากลุ่มธุรกิจ 4 กลุ่มเห็นพ้อง)
ภาครัฐ	พัฒนา Thai Green Warehouse Standard และมาตรการส่งเสริม	เป็นระบบรับรองคลังสีเขียว พร้อมสิทธิประโยชน์ทางภาษีและเงินสนับสนุน (ผู้แทนรัฐ 2 คนและองค์กรสิ่งแวดล้อมเสนอ)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 9 และ 10 พบว่า การพัฒนาคลังสินค้าสีเขียวในไทยต้องดำเนินการใน 3 ระดับ ดังนี้

ระดับองค์กร แม้คลังสินค้าไทยมีจุดแข็งด้านการใช้ระบบ WMS และเทคโนโลยีอัตโนมัติในองค์กรใหญ่และธุรกิจอีคอมเมิร์ซ แต่จำเป็นต้องจัดทำ Roadmap คลังสินค้าสีเขียวเพื่อวางแผนปรับเปลี่ยนด้านพลังงาน เทคโนโลยี และโครงสร้างคลัง โดยผสานระบบ WMS กับโมดูลด้านสิ่งแวดล้อมและพัฒนาระบบอัตโนมัติให้ประหยัดพลังงานมากขึ้น

ระดับอุตสาหกรรม ควรจัดตั้งเครือข่ายคลังสินค้าสีเขียว (Industry Green Cluster) เพื่อแก้ปัญหาการขาดองค์ความรู้ด้าน Green Logistics โดยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีและลดต้นทุนผ่านการแบ่งปันทรัพยากรและความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะสำหรับ SMEs

ระดับภาครัฐ ควรพัฒนา Thai Green Warehouse Standard พร้อมมาตรการส่งเสริม โดยจัดทำระบบรับรองคลังสีเขียวควบคู่กับสิทธิประโยชน์ทางภาษี จัดตั้งกองทุนสนับสนุนการลงทุนสำหรับ SMEs และพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมด้าน Green Logistics

การขับเคลื่อนเป็น 3 ระยะ ระยะสั้น (1-2 ปี) เน้นจัดตั้งเครือข่ายและโครงการนำร่อง ระยะกลาง (3-5 ปี) พัฒนาระบบรับรองมาตรฐาน และระยะยาว (5-10 ปี) ยกระดับสู่มาตรฐานสากล องค์กรจำเป็นต้องเตรียมรับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมระดับสากล โดยเฉพาะธุรกิจส่งออก ผ่านการพัฒนาระบบติดตามคาร์บอนฟุตพริ้นท์และส่งเสริมพลังงานทดแทน การพัฒนาคลังสินค้าสีเขียวต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว

อภิปรายผล

1. ระดับการใช้กลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวในอุตสาหกรรมไทย โดยภาพรวม ระดับการใช้กลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวในอุตสาหกรรมไทยอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่าองค์กรส่วนใหญ่มีความตระหนักในการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมระดับหนึ่ง แต่ยังไม่มีการนำไปใช้อย่างเข้มข้นหรือทั่วถึง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กลยุทธ์ที่มีการใช้มากที่สุด ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ และการใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี แสดงว่าองค์กรไทยให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพการดำเนินงานและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ระบบ WMS, RFID และระบบอัตโนมัติ สอดคล้องกับแนวคิดของ Richards (2021) และ Bartholdi & Hackman (2019) ที่ระบุว่าเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความแม่นยำ ลดต้นทุน และลดเวลาการดำเนินงาน กลยุทธ์ที่มีการใช้น้อยกว่า ได้แก่ กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว การจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์ และการใช้พลังงานหมุนเวียน โดยเฉพาะการใช้พลังงานหมุนเวียนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สะท้อนความท้าทายด้านต้นทุนเริ่มต้นและการขาดแรงจูงใจในการลงทุนด้านพลังงานทดแทน แม้จะมีนโยบายจากภาครัฐ เช่น แผนพัฒนาพลังงานทดแทน พ.ศ. 2565–2580 แต่การนำไปปฏิบัติในระดับองค์กรยังมีข้อจำกัดทั้งด้านความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทรัพยากรทางการเงิน โดยเฉพาะในองค์กรขนาดกลางและขนาดย่อม จากข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า องค์กรที่มีศักยภาพในการปรับใช้กลยุทธ์สีเขียวมากที่สุดมักเป็นองค์กรขนาดใหญ่และกลุ่มธุรกิจอีคอมเมิร์ซ ซึ่งเริ่มต้นนำระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยีมาใช้แล้วในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม กลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อมมักไม่ได้รับความสำคัญลำดับต้น ๆ เนื่องจากไม่สามารถสร้างผลตอบแทนเชิงธุรกิจได้ทันที (Sheffi, 2018) อีกทั้งยังมีอุปสรรคด้านต้นทุนการลงทุนที่สูงและขาดแรงจูงใจที่ชัดเจนจากภาครัฐ

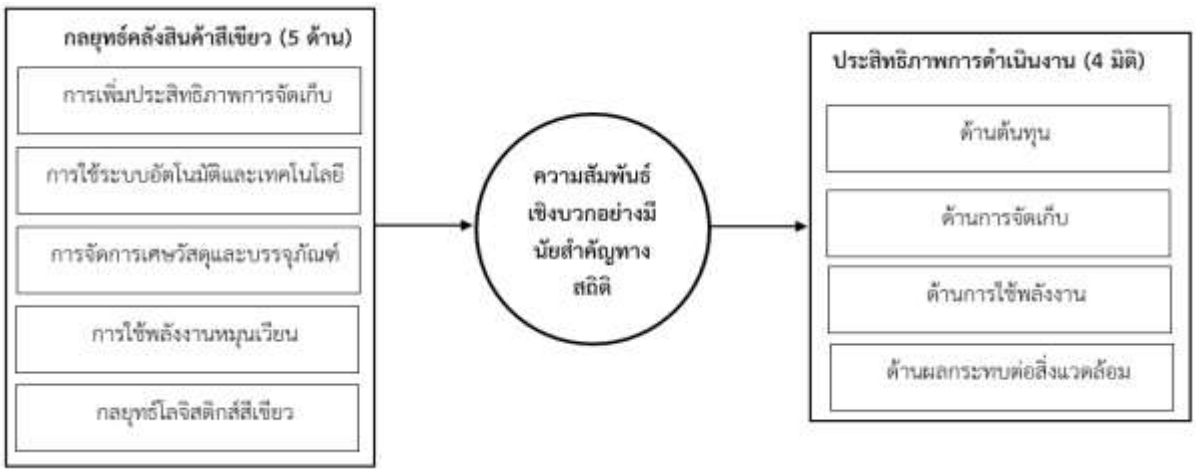
2. ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน การวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวทั้ง 5 ด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับประสิทธิภาพการดำเนินงานในทุกมิติ โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้ (1) กลยุทธ์การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยรวมสูงที่สุด และสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพทุกด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ Richards (2021) และ Bartholdi & Hackman (2019) ที่เน้นบทบาทของระบบ WMS, RFID, IoT และระบบอัตโนมัติในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน (2) กลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ มีความสัมพันธ์สูงกับประสิทธิภาพการจัดเก็บสินค้า ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์สูงที่สุดในรายมิติทั้งหมด แสดงถึงผลลัพธ์โดยตรงของการจัดการพื้นที่คลังและการวางระบบตามหลักการ Lean Warehouse (3) กลยุทธ์การใช้พลังงานหมุนเวียน แม้จะมีระดับการใช้งานต่ำกว่ากลยุทธ์อื่น แต่มีความสัมพันธ์สูงกับประสิทธิภาพด้านการใช้ทรัพยากรและพลังงาน รวมถึงต้นทุนการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bensaha et al. (2025) ที่แสดงว่าพลังงานสะอาดช่วยลดต้นทุนระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (4) กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียวและการจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดของ Abhilash et al. (2025) เกี่ยวกับการ

นำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ (Recycle & Reuse) ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญและผู้แทนองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมยืนยันว่า การจัดการเศษวัสดุและการใช้พลังงานสะอาดยังไม่ถูกบูรณาการเข้าในระบบปฏิบัติงานหลักของคลังสินค้าในไทย แม้จะมีศักยภาพในการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสร้างความยั่งยืนระยะยาว ผลการวิเคราะห์นี้ตอกย้ำแนวคิดของ Sheffi (2018) ที่ว่าองค์กรที่สามารถสร้างสมดุลระหว่างความยั่งยืนกับประสิทธิภาพจะมีความสามารถในการแข่งขันสูงกว่าในระยะยาว

3. แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวสำหรับอุตสาหกรรมไทย การพัฒนากลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวที่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมไทยได้อาศัยข้อมูลจากผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณพบว่ากลยุทธ์ด้านการใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยีมีอิทธิพลมากที่สุดต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยรวม และมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อทุกมิติของผลลัพธ์ทางธุรกิจ ชี้ให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ควรให้ความสำคัญกับการลงทุนด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะในกลุ่มธุรกิจที่มีศักยภาพ เช่น อีคอมเมิร์ซและองค์กรขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเชิงคุณภาพได้เผยให้เห็นข้อจำกัดสำคัญหลายประการ ได้แก่ ต้นทุนเริ่มต้นที่สูง การขาดแรงจูงใจจากนโยบายรัฐ และการขาดองค์ความรู้ด้านโลจิสติกส์สีเขียวในระดับปฏิบัติการ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้กลยุทธ์บางด้าน โดยเฉพาะกลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียวและการใช้พลังงานหมุนเวียน ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร แม้จะมีผลต่อสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว นำไปสู่ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ในสามระดับหลัก ในระดับองค์กร ควรจัดทำ Roadmap คลังสินค้าสีเขียวเฉพาะของแต่ละองค์กร เพื่อวางแผนและเปลี่ยนผ่านสู่ระบบคลังสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมทั้งด้านพลังงาน เทคโนโลยี และการบริหารทรัพยากร สำหรับระดับอุตสาหกรรม ควรจัดตั้งเครือข่ายคลังสินค้าสีเขียวอุตสาหกรรม เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ แนวปฏิบัติที่ดี และพัฒนาเทคโนโลยีร่วมกัน โดยเฉพาะสำหรับ SMEs ที่อาจไม่มีทรัพยากรเพียงพอ ส่วนระดับนโยบายภาครัฐ ควรผลักดัน Thai Green Warehouse Standard ซึ่งเป็นมาตรฐานระดับประเทศ ควบคู่กับมาตรการส่งเสริม เช่น การลดหย่อนภาษี เงินสนับสนุนการลงทุน และระบบสิทธิประโยชน์สำหรับคลังสินค้าที่ผ่านการรับรอง การขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาควรแบ่งเป็นสามระยะ ระยะสั้น (1-2 ปี) เริ่มต้นจากการจัดตั้งเครือข่าย จัดฝึกอบรม และนำร่องการเปลี่ยนผ่าน ระยะกลาง (3-5 ปี) พัฒนาระบบรับรองมาตรฐานและขยายการใช้นโยบายสนับสนุน และระยะยาว (5-10 ปี) ยกระดับมาตรฐานสู่ระดับสากลและผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลาง Green Logistics ในภูมิภาคอาเซียน ข้อมูลจาก Sheffi (2018) สนับสนุนว่า การผลักดันกลยุทธ์ที่สมดุลระหว่างมิติเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ต้องอาศัยการวางโครงสร้างจูงใจที่เหมาะสม หากภาครัฐสามารถสร้างสภาพแวดล้อมเชิงนโยบายที่เอื้อต่อการลงทุนในเทคโนโลยีสีเขียว จะสามารถเร่งการปรับตัวของภาคธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษานี้เป็นการพิสูจน์ครั้งสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า การจัดการคลังสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมไม่เพียงช่วยรักษาโลก แต่ยังสร้างผลตอบแทนทางธุรกิจที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีอัตโนมัติและระบบสมัยใหม่ที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีอิทธิพลกว้างขวางที่สุดต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานในทุกมิติ

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างกลยุทธ์คลังสินค้าสีเขียวกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน

แผนภาพนี้แสดงโมเดลทางทฤษฎีและผลการพิสูจน์เชิงประจักษ์ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (กลยุทธ์คลังสินค้าสีเขียว 5 ด้าน) กับตัวแปรตาม (ประสิทธิภาพการดำเนินงาน 4 มิติ)

ด้านซ้าย แสดงกลยุทธ์คลังสินค้าสีเขียว 5 ด้านหลัก ได้แก่ (1) การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ (2) การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยี (3) การจัดการเศษวัสดุและบรรจุภัณฑ์ (4) การใช้พลังงานหมุนเวียน และ (5) กลยุทธ์โลจิสติกส์สีเขียว

ตรงกลาง แสดงความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการค้นพบนี้ที่พิสูจน์ว่ากลยุทธ์สีเขียวทั้ง 5 ด้านมีความเชื่อมโยงในทิศทางบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงานทุกมิติ

ด้านขวา แสดงประสิทธิภาพการดำเนินงาน 4 มิติที่ได้รับผลกระทบ ประกอบด้วย (1) ด้านต้นทุน (2) ด้านการจัดเก็บ (3) ด้านการใช้พลังงาน และ (4) ด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การค้นพบนี้มีนัยสำคัญต่อการพัฒนาแนวทางการจัดการคลังสินค้าในอุตสาหกรรมไทย โดยแสดงให้เห็นว่า ความยั่งยืนและผลประกอบการทางธุรกิจสามารถเดินไปด้วยกันได้ และเป็นการต่อยอดจากแนวคิดโลจิสติกส์สีเขียวแบบเดิมที่มุ่งเน้นเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม มาเป็นแนวทางบูรณาการที่สมดุลทั้งมิติเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง

ข้อจำกัดของการวิจัย

การตีความและการนำผลการวิจัยไปใช้ควรพิจารณาข้อจำกัดดังต่อไปนี้

1. ข้อจำกัดด้านการออกแบบการวิจัย การศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional) ไม่สามารถสรุปความสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้อย่างแน่ชัด และไม่สามารถติดตามผลกระทบระยะยาวได้

2. ข้อจำกัดด้านกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นองค์กรขนาดใหญ่และขนาดกลาง ผลการวิจัยอาจไม่สะท้อนสถานการณ์ของผู้ประกอบการขนาดย่อม (SMEs) ที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร

3. ข้อจำกัดด้านพื้นที่ศึกษา การศึกษาจำกัดเฉพาะในบริบทของประเทศไทย การนำไปใช้ในประเทศอื่นควรปรับแก้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมท้องถิ่น

4. ข้อจำกัดด้านวิธีการเก็บข้อมูล การใช้แบบสอบถามเป็นหลักอาจเกิดความลำเอียงจากการรายงานตนเอง (Self-reporting Bias) โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์องค์กร

5. ข้อจำกัดด้านตัวแปรที่ศึกษา การศึกษาจำกัดเฉพาะกลยุทธ์ 5 ด้านที่กำหนด อาจมีปัจจัยอื่น เช่น วัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำ หรือสภาวะตลาด ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพแต่ไม่ได้ศึกษา

แม้จะมีข้อจำกัดดังกล่าว ผลการวิจัยนี้ยังคงให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีค่าสำหรับการพัฒนากลยุทธ์คลังสินค้าสีเขียวในประเทศไทย และสามารถเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาเพิ่มเติมในอนาคต

สรุป

งานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การจัดการคลังสินค้าสีเขียวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานในอุตสาหกรรมไทย มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับการใช้กลยุทธ์คลังสินค้าสีเขียว วิเคราะห์ความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงาน และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม งานวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสาน โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารคลังสินค้าจำนวน 395 คน และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในภาคส่วนต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์คลังสินค้าสีเขียวในอุตสาหกรรมไทยยังอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลยุทธ์ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ และการใช้เทคโนโลยีอัตโนมัติได้รับความนิยมมากที่สุด กลยุทธ์ทั้งหมดมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีและพลังงานหมุนเวียนที่มีอิทธิพลสูงในด้านต้นทุนและการใช้ทรัพยากร ข้อเสนอแนะสำคัญคือ การพัฒนากลยุทธ์คลังสินค้าสีเขียวควรดำเนินในสามระดับ ได้แก่ ระดับองค์กรควรจัดทำ Roadmap เชิงระบบ ระดับอุตสาหกรรมควรสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และระดับภาครัฐควรกำหนดมาตรฐานและสนับสนุนด้วยนโยบายและสิทธิประโยชน์ งานวิจัยนี้ตอกย้ำว่า การจัดการคลังสินค้าที่ยั่งยืนสามารถสร้างความสมดุลระหว่างผลกำไรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ภาคธุรกิจควรนำกลยุทธ์การใช้ระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยีมาใช้จริง โดยเฉพาะระบบจัดการคลังสินค้าอัจฉริยะ (WMS) RFID และระบบ IoT เนื่องจากมีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานในทุกมิติ ทั้งด้านต้นทุน การจัดเก็บ และการใช้ทรัพยากร

1.2 องค์กรควรจัดทำ Roadmap คลังสินค้าสีเขียวของตนเอง เพื่อกำหนดแนวทางการปรับเปลี่ยนเชิงระบบในระยะสั้น กลาง และยาว ครอบคลุมทั้งด้านพลังงาน การจัดการของเสีย และการออกแบบคลังให้สอดคล้องกับแนวคิดความยั่งยืน

1.3 ภาคอุตสาหกรรมควรร่วมมือกันจัดตั้งเครือข่ายคลังสินค้าสีเขียว (Green Cluster) เพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี พัฒนาเทคโนโลยีร่วมกัน และลดต้นทุนผ่านการแบ่งปันทรัพยากรและองค์ความรู้

1.4 ภาครัฐควรสนับสนุนผ่านมาตรการเชิงนโยบาย เช่น การจัดตั้งมาตรฐาน Thai Green Warehouse การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี เงินกองทุนสนับสนุน และโครงการฝึกอบรมบุคลากรให้เข้าใจ Green Logistics อย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายการศึกษาไปยัง คลังสินค้าของ SMEs และอุตสาหกรรมในต่างจังหวัด ซึ่งอาจมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการเข้าถึงเทคโนโลยี เพื่อให้ได้ภาพรวมที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาเชิงลึกด้าน ต้นทุน-ผลตอบแทนของการลงทุนในคลังสินค้าสีเขียว เพื่อประเมินความคุ้มค่าและเสนอแนะแนวทางการตัดสินใจทางธุรกิจที่ชัดเจน

2.3 เสนอให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดย ทดลองใช้กลยุทธ์สีเขียวในคลังสินค้าจริง และติดตามผลการเปลี่ยนแปลงเชิงประสิทธิภาพและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

2.4 ควรศึกษาความเชื่อมโยงระหว่าง วัฒนธรรมองค์กร ความรู้ของพนักงาน และความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์คลังสินค้าสีเขียว เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาบุคลากรและการเปลี่ยนแปลงองค์กรที่มีประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2567). สถิติการจดทะเบียนธุรกิจประจำปี 2567. เรียกใช้เมื่อ 21 มิถุนายน 2568 จาก https://www.dbd.go.th

Abhilash, D., Maheswari, U., Kakarla, R. R., Aminabhavi, T. M., et al. (2025). Recycling strategies for renewable graphite and other carbon nanomaterials from used batteries: A review. Journal of Cleaner Production. 493(1), 144871.

Bartholdi, J. J., III, & Hackman, S. T. (2019). Warehouse & distribution science (Release 0.98.1). Georgia Institute of Technology. The Supply Chain & Logistics Institute.

Bensaha, A., et al. (2025). Integration opportunities, energy and financial profitability of photovoltaic systems in dry and hot climates. Energy and Built Environment.

Best, J. W. (1977). Research in education. 3rd ed.. Prentice Hall.

Cohen, J. (1988). Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). Designing and conducting mixed methods research. 3rd ed.. SAGE Publications.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika. 16(3), 297–334.

Krippendorff, K. (2018). Content analysis: An introduction to its methodology. 4th ed.. SAGE Publications.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology. 22(140), 1–55.

Richards, G. (2021). Warehouse management: A complete guide to improving efficiency and minimizing costs in the modern warehouse. Kogan Page.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Educational and Psychological Measurement. 37(4), 753–765.

Sheffi, Y. (2018). Balancing green: When to embrace sustainability in a business (and when not to). MIT Press.

Yamane, T. (1967). Statistics: An introductory analysis. 2nd ed.. Harper and Row.

วัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2

Organization Culture Influences of Personnel Administration of Schools under Songkhla Primary Educational Service Area Office 2

ญาดา ไชยสุวรรณ
Yada Chaisuwan
จรัส อติวิทยาภรณ์
Jarus Atiwithayaporn
คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
E-mail: yada.cha064@hu.ac.th

Received: 6 March 2025; Revised: 17 August 2025; Accepted: 29 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยในนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาระดับวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 2)ศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2และ 3)ศึกษาวัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำนวน 297 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามวัฒนธรรมองค์การ และการบริหารงานบุคคล มีค่าความเชื่อมั่น 0.961 และ 0.987 ตามลำดับ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1)วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ วัฒนธรรมแบบเครือญาติ(X_3) วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ(X_2) วัฒนธรรมแบบปรับตัว(X_1) และวัฒนธรรมแบบราชการ(X_4) 2)การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลากร(Y_4) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง(Y_2) ด้านวินัยและการรักษาวินัย(Y_3) และด้านการวางแผนอัตรากำลัง(Y_1) 3) วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ(X_2) สามารถพยากรณ์การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ได้ดีที่สุด รองลงมาคือ วัฒนธรรมแบบเครือญาติ (X_3) และ วัฒนธรรมแบบปรับตัว(X_1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 มีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.848 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.719 หรือมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 71.90 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.686+0.088X_1+0.551X_2+0.173X_3$$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$(Zy)\hat{} = 0.150ZX_1+0.551ZX_2+0.173ZX_3$$

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์การ, การบริหารงานบุคคล, โรงเรียน

Abstract

This research article aimed to 1) to study the level of organizational culture in schools under the jurisdiction of the Songkhla Primary Education Service Area Office 2, 2) to study the level Personnel Adminstertion in schools under the jurisdiction of the Songkhla Primary Education Service Area Office 2, and 3) to study the organizational culture that influences Personnel Adminstertion in schools under the jurisdiction of the Songkhla Primary Education Service Area Office 2. The sample group used in this research consisted of 297 teachers in schools under the jurisdiction of the Songkhla Primary Education Service Area Office 2. The research instruments used were questionnaires on organizational culture and Personnel Adminstertion, with reliability values of 0.961 and 0.987, respectively. The statistical methods used for analysis included frequency, percentage, standard deviation, and multiple regression analysis.

The findings are as follows: 1) The overall and individual levels of organizational culture in schools under the jurisdiction of the Songkhla Primary Education Service Area Office 2 are at the highest level. The ranking from highest to lowest is as follows: Clan culture (X3), Achievement-oriented culture (X2), Adaptive culture (X1), and Bureaucratic culture (X4). 2) The overall and individual levels of Personnel Adminstertion in schools under the jurisdiction of the Songkhla Primary Education Service Area Office 2 are at the highest level. The ranking from highest to lowest is as follows: Personnel development (Y4), Recruitment and appointment (Y2), Discipline and maintaining discipline (Y3), and Workforce planning (Y1). 3) Achievement-oriented culture (X2) can best predict Personnel Adminstertion in schools under the jurisdiction of the Songkhla Primary Education Service Area Office 2, followed by Clan culture (X3) and Adaptive culture (X1), with statistical significance at the 0.001 level. The multiple correlation coefficient (R) is 0.848, and the coefficient of determination (R^2) is 0.719, indicating a prediction power of 71.90%. The regression equation is as follows

Raw score regression equation :

$$Y\hat{} = 0.686+0.088X_1+0.551X_2+0.173X_3$$

Standard score regression equation :

$$(Zy)\hat{} = 0.150ZX_1+0.551ZX_2+0.173ZX_3$$

Keywords: Organization**,** Personnel Administration, Schools

บทนำ

การบริหารจัดการสถานศึกษาแต่ละแห่ง มีรูปแบบเฉพาะอาจมีความคล้ายคลึงในบางด้าน เช่น การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานทั่วไป งบประมาณ และบุคคล ซึ่งระบบบริหารเหล่านี้จะเป็นที่รู้จักและเข้าใจในกลุ่มบุคลากร และกลายเป็นค่านิยมและพฤติกรรมในการทำงาน เมื่อทำต่อเนื่องจะเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กร ที่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่บุคลากร ทำให้การตัดสินใจและการทำงานมีความเข้าใจและไปในทิศทางเดียวกัน (ปิยนันท์ ศิริโสภส, 2565) การบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสอดคล้องกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้และศักยภาพของคนไทยในทุกช่วงวัย ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน การสร้างค่านิยมและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษาจึงสำคัญในการพัฒนาองค์กรและทำให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (สุกัญญา ล่ำสัน, 2565)

วัฒนธรรมองค์การมีความสำคัญต่อองค์การในหลายด้าน โดยเฉพาะในการเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความผูกพันของบุคลากรกับองค์การ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการทำงานและความสำเร็จขององค์การ หากองค์การมีวัฒนธรรมที่ดีและเหมาะสม บุคลากรจะมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน แต่หากวัฒนธรรมมีความขัดแย้งหรือไม่พัฒนาไปตามยุคสมัย องค์การอาจล้มเหลวได้ การสร้างและสนับสนุนวัฒนธรรมที่เหมาะสมจะช่วยให้องค์การประสบความสำเร็จในระยะยาว (จิราภรณ์ พงษพัง, 2565) การสร้างวัฒนธรรมองค์การในสถานศึกษาจะประกอบไปด้วยแบบแผนและพฤติกรรมที่เกิดจากค่านิยมและความเชื่อของบุคลากร ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคลากรยอมรับและปฏิบัติต่อกันมานาน เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจและปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การทำงานในสถานศึกษาจึงต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมที่ทุกคนยอมรับและปฏิบัติต่อกัน ซึ่งส่งผลให้สถานศึกษาสามารถทำงานไปในทิศทางเดียวกัน การยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจากการแข่งขันและการพัฒนาทักษะบุคลากรต่างๆ เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในสถานศึกษา วัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริหารงาน ได้แก่ วัฒนธรรมแบบปรับตัว, มุ่งผลสำเร็จ, เครือญาติ, และราชการ ซึ่งมีผลต่อการทำงานและการบริหารบุคลากรในสถานศึกษา (กานต์นรี ประสพสุข, 2563; จิราภรณ์ พงษพัง, 2565)

การบริหารงานบุคคลเป็นภารกิจสำคัญของทุกหน่วยงาน โดยเฉพาะในโรงเรียนที่ต้องมีครูเป็นทรัพยากรหลักในการปฏิบัติงาน การบริหารบุคคลต้องดำเนินการอย่างคล่องตัวภายใต้กฎหมายและระเบียบเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรให้มีขวัญกำลังใจ มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน การบริหารงานบุคคลมีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ลดปัญหาความขัดแย้ง และช่วยให้องค์การเติบโตอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษามีความสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและพัฒนาบุคลากร หากไม่มีการจัดการที่เป็นระบบ สถานศึกษาจะไม่บรรลุเป้าหมาย การบริหารงานบุคคลต้องคำนึงถึงการวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การรักษาวินัย และการพัฒนาบุคลากร ซึ่งมีอิทธิพลจากวัฒนธรรมองค์การ การกำหนดขอบเขตภารกิจในบริบทของสถานศึกษาและพฤติกรรมบุคลากรจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร ลดปัญหาความขัดแย้ง และส่งเสริมการทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (ปทุมพร กาญจนอัตถ์, 2561)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 มีการบริหารจัดการบุคคลที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการพัฒนาผู้นำสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาตามมาตรฐานวิทยฐานะ และมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนา การบริหารงานบุคคลในพื้นที่ 5 อำเภอมีเป้าหมายเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาผ่านการทดสอบ O-NET และการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนจากผลการประเมินการ

บริหารจัดการที่ได้คะแนนดีเยี่ยมในทั้งสามมาตรฐาน การบริหารจัดการบุคคลเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และการพัฒนาบุคลากรได้รับการยอมรับจากภายนอก ส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยในฐานะครูในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 เล็งเห็นถึงปัญหาการเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการบริหารงานบุคคล และสนใจศึกษาว่าวัฒนธรรมองค์การจะมีอิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดหรือไม่ อย่างไร โดยหวังว่าผลการศึกษานี้จะช่วยสร้างแนวทางของวัฒนธรรมองค์การที่ส่งเสริมการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมองค์การโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2
3. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีลำดับขั้นตอนและวิธีการดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ปีการศึกษา 2566 ทั้งหมด 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอหาดใหญ่ อำเภอรัตภูมิ อำเภอบางกล่ำ อำเภอคลองหอยโข่ง และอำเภอควนเนียง รวม 125 โรงเรียน จำนวน 1,260 คน ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน Krejcie, R. V. & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 297 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากไม่ใส่คืน

2. เครื่องมือการวิจัย

เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยพิจารณาภายใต้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษา สังเคราะห์ วิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบสำรวจรายการ (Check list) สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดโรงเรียนที่สังกัด ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 พัฒนามาจากแบบสอบถามของ อารยา ศรีสุข (2564) และมีจำนวน 27 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert’s Five rating scale) ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 พัฒนามาจากแบบสอบถามของ นราดล ยตะโคตร (2565) และมีจำนวน 28 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert’s Five rating scale)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขอหนังสือแนะนำตัวจากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บแบบสอบถาม 2) ส่งหนังสือราชการของคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ พร้อมส่งแบบสอบถามถึงครู ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ Google Form โดยผู้วิจัยได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 เพื่อให้ ส่งแบบสอบถามผ่านทางระบบการสื่อสารข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์และขอความอนุเคราะห์ให้ตอบกลับภายใน 1 สัปดาห์ 3) ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน 297 ฉบับเพื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล**

1) แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดโรงเรียน และอำเภอที่ตั้งโรงเรียน วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 แบ่งเป็น 4 แบบ ได้แก่ 1) วัฒนธรรมแบบปรับตัว 2) วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ 3) วัฒนธรรมแบบเครือญาติ และ 4) วัฒนธรรมแบบราชการวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายต่าง ๆ ไว้ ดังนี้ 3) แบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์ระดับการบริหารงานบุคคล ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนอัตรากำลัง 2) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) ด้านวินัยและการรักษาวินัย และ4) ด้านการพัฒนาบุคลากร วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยกำหนดเกณฑ์สมบูรณ์การแปลความหมายต่าง ๆ ไว้ ดังนี้ 4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient) โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่า +1 ถึง –1 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) วิเคราะห์วัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 2	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. วัฒนธรรมแบบปรับตัว	4.49	0.51	มากที่สุด
2. วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ	4.54	0.42	มากที่สุด
3. วัฒนธรรมแบบเครือญาติ	4.55	0.44	มากที่สุด
4. วัฒนธรรมแบบราชการ	4.30	0.48	มากที่สุด
รวม	**4.47**	**0.46**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า วัฒนธรรมแบบเครือญาติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.44) รองลงมาคือ วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.42) วัฒนธรรมแบบปรับตัว ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.51) และ วัฒนธรรมแบบราชการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.42 - 0.54 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอด คล้องในทิศทางเดียวกัน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การวางแผนอัตรากำลัง	4.34	0.51	มากที่สุด
2. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.51	0.45	มากที่สุด
3. วินัยและการรักษาวินัย	4.50	0.42	มากที่สุด
4. การพัฒนาบุคลากร	4.58	0.42	มากที่สุด
รวม	**4.48**	**0.45**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารงานบุคคลของของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.42) รองลงมาคือ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.45) ด้านวินัยและการรักษาวินัย ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.42)

และด้านการวางแผนอัตรากำลัง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 4.34, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.42 - 0.51 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอด คล้องในทิศทางเดียวกัน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์การที่อิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณวัฒนธรรมองค์การที่อิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardlized Coefficients		Standardlized Coefficients	t	p-value
	B	Std. Erro	Beta		
ค่าคงที่	.686	.150		4.562	.000***
วัฒนธรรมองค์การแบบปรับตัว (X_1)	.088	.025	.119	3.589	.000***
วัฒนธรรมองค์การแบบมุ่งผลสำเร็จ (X_2)	.551	.054	.605	10.137	.000***
วัฒนธรรมองค์การแบบเครือญาติ (X_3)	.173	.052	.200	3.346	.001***
R = .848, R^2 =.719, Adjusted R Square = .715 F = 186.705					

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 พบว่าค่ามีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.848 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.719 หรือมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 71.90 ซึ่งวัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ(X_2) สามารถพยากรณ์การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ได้ดีที่สุด รองลงมาคือ วัฒนธรรมแบบเครือญาติ (X_3) และ วัฒนธรรมแบบปรับตัว(X_1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ 0.551 0.173 และ 0.088 และ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน 0.119 0.605 และ 0.200 ตามลำดับ เขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.686 + 0.088x_1 + 0.551x_2 + 0.173x_3$$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\widehat{Zy} = 0.119Zx_1 + 0.650Zx_2 + 0.200Zx_3$$

อภิปรายผล

1. วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรม

องค์การในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยวัฒนธรรมแบบเครือญาติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ วัฒนธรรมแบบปรับตัว และลำดับสุดท้ายคือ วัฒนธรรมแบบราชการ ทั้งนี้เป็นเพราะวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ผู้บริหารกระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ เกิดแนวคิดใหม่ๆในการทำงาน นอกจากนี้ผู้บริหารมีการกำหนดขั้นตอนและหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้งแสดงความยินดีเมื่อเพื่อนร่วมงานประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุกัญญา ล่ำสัน (2565)กล่าวว่า ความคิด ค่านิยม ความเชื่อ บรรทัดฐานที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกันของบุคลากรภายในองค์การ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะเด่นขององค์การที่ชัดเจน ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในกระบวนการปฏิบัติงานของบุคลากรและทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และเป็นแนวทางปฏิบัติที่ยาวนานต่อเนื่องกันไปจนกว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมองค์การนั้นๆและ ปิยนันท์ ศิริโสภณ (2565) กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์การ เป็นความคิด ความเชื่อ แบบแผน ความรู้สึกของ สมาชิกในองค์การ ซึงเป็นบรรทัดฐานเพื่อให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุนหนึ่งไปสู่ อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอารยา ศรีสุข (2564) เรื่อง วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1และเขต 2 พบว่า วัฒนธรรมองค์การโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยการบริหารงานบุคคลด้านการพัฒนาบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การบริหารงานบุคคลด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การบริหารงานบุคคลด้านวินัยและการรักษาวินัย และลำดับสุดท้ายคือ การบริหารงานบุคคลด้านการวางแผนอัตรากำลังทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุน ให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้าร่วมอบรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาษาและเทคโนโลยี และอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาทักษะ นอกจากนี้ผู้บริหารออกคำสั่งแต่งตั้งผู้สอบแข่งขันได้ ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามเวลาที่กำหนด อีกทั้งประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากรในสถานศึกษา จัดสรรอัตรากำลังบุคลากรในสถานศึกษาอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ สุกัญญา วังทอง (2560) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลเป็นกระบวนการจัดการเพื่อให้การดำเนินงานตรงตามความต้องการขององค์การ ผู้บริหารต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ มาใช้ในการบริหาร อันมีความเกี่ยวข้องกับการใช้บุคคลการพัฒนาส่งเสริมบุคคลการธำรงรักษาบุคคลเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ แก่บุคคลในหน่วยงานหรือองค์การให้อยู่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล วิภาดา สารัมย์ (2562) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็น การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เริ่มตั้งแต่กระบวนการวางแผนกำลังคน การสรรหา การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การบำรุงรักษา การพัฒนาบุคลากร การดำเนินการทางวินัย ตลอดจนการให้พ้นจากราชการ

3. วัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2

ผลการวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 วัฒนธรรมองค์การแบบมุ่งผลสำเร็จ วัฒนธรรมองค์การแบบเครือญาติ และวัฒนธรรมองค์การแบบปรับตัวมีอิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคล จากข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ทั้ง 4 ด้าน โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การบริหารงานบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 จำนวน 3 ด้าน คือ วัฒนธรรมองค์การแบบปรับตัว(X_1) วัฒนธรรมแบบมุ่ง

ผลสำเร็จ (X_2) และวัฒนธรรมแบบเครือญาติ (X_3) โดยวัฒนธรรมองค์การที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุดคือ วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ (X_2) วัฒนธรรมแบบเครือญาติ (X_3) และวัฒนธรรมองค์การแบบปรับตัว (X_1) ตามลำดับ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.848 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งวัฒนธรรมองค์การทั้ง 3 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ได้ร้อยละ 71.90 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาพนธ์ ตาขัน (2562) เรื่อง ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การ ส่งผลต่อ ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ ดรุณี รัตนสุนทร (2560) เรื่อง วัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อการบริหารการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์การของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงรายอยู่ในระดับมาก การบริหารการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงรายอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้วัฒนธรรมองค์การส่งผลต่อการบริหารการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงรายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป

1. ระดับวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยวัฒนธรรมแบบเครือญาติ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ วัฒนธรรมแบบปรับตัว และวัฒนธรรมแบบราชการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ระดับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านการพัฒนาบุคลากร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้านวินัยและการรักษาวินัย และด้านการวางแผนอัตรากำลัง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3.วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ(X_2) วัฒนธรรมแบบเครือญาติ(X_3) และวัฒนธรรมองค์การแบบปรับตัว (X_1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ 0.551, 0.173 และ 0.088 และ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน 0.119, 0.605 และ 0.200 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กำหนดเป้าหมายในการทำงานไว้อย่างชัดเจน กำหนดเป้าหมายในการทำงานที่ ท้าทาย และเป็นไปได้ มีความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียรที่จะปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ควรส่งเสริมให้บุคลากรมีการแข่งขันที่วัดจากความสำเร็จของงานเป็นหลัก ส่งเสริมบุคลากรให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เป็นที่ยอมรับ

ต้องติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากวัฒนธรรมองค์การแบบมุ่งผลสำเร็จมีอิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2

1.2 ด้านวัฒนธรรมแบบเครือญาติ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการแสดงความยินดี เมื่อเพื่อนร่วมงาน ประสบความสำเร็จ ปฏิบัติงานกับบุคลากรด้วยความเข้าใจ รับฟังความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานเสมือนครอบครัวเดียวกัน เป็นกันเอง เปิดเผย จริงใจ รับฟังความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษา คอยดูแลช่วยเหลืออยู่เสมอ และควรให้ความเท่าเทียม เสมอภาค กับบุคลากรทุกคน เนื่องจากวัฒนธรรมองค์การแบบเครือญาติมีอิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2

1.3 ด้านวัฒนธรรมแบบปรับตัว ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการกระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ เกิดแนวคิดใหม่ๆในการทำงาน ควรจัดให้มีการให้รางวัล สิ่งจูงใจ กระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น ควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความอิสระในการกำหนดทิศทางการทำงานและกล้าตัดสินใจภายใต้ขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง ควรสนับสนุนให้บุคลากรมีการปรับตัวตามสถานการณ์ต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างรวดเร็ว ควรส่งเสริมให้บุคลากรแข่งขันในการปฏิบัติงานกับสถานศึกษาอื่นๆ และควรใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากวัฒนธรรมองค์การแบบปรับตัวมีอิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมแบบราชการกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความแตกต่าง ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาด้านการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาวิจัยวัฒนธรรมองค์การกับการบริหารงานด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2

2.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2

เอกสารอ้างอิง

กานต์นรี ประสพสุข. (2563). วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนวัดบางพระ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จิราภรณ์ พงษพัง. (2565). วัฒนธรรมองค์การกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐมเขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ดรุณี รัตนสุนทร. (2560). วัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อการบริหารการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงราย. Varidian E-Journal. 10 (2), 365-378.

ธนาพนธ์ ตาขัน. (2562). ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา: บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นราดล ยตะโคตร. (2565). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปิยนันท์ ศิริโสภณ. (2565). วัฒนธรรมองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ปทุมพร กาญจนอัตถ์. (2561). แนวทางการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิภาดา สารัมย์. (2562). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชมงคลธัญบุรี.

สุกัญญา ล่ำสัน. (2565). วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

สุกัญญา วังทอง. (2560). ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในอำเภอธัญบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. งานนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ยุทธศาสตรการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2551-2555. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

อารยา ศรีสุข. (2564). วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

Factors Influencing Consumer Purchasing Decisions in the Digital Economy Era

ปรียาภรณ์ ธีรพรเลิศรัฐ
Preyaporn Teerapornlertratt
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
E-mail: preyaporn.tee@bkkthon.ac.th

Received: 28 March 2025; Revised: 23 July 2025; Accepted: 3 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยเน้นบทบาทของประสบการณ์ผู้ใช้ (UX/UI) ระบบการชำระเงิน และอิทธิพลของสื่อโซเชียล ผ่านกรอบทฤษฎี TAM (Technology Acceptance Model) และ TPB (Theory of Planned Behavior) ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม 400 คน และวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ผู้ใช้ (β = .42, $p < .001$) มีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจซื้อ รองลงมาคือระบบการชำระเงิน (β = .38, $p < .001$) และอิทธิพลสื่อโซเชียล (β = .35, $p < .01$) ตามลำดับ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับข้อมูลปัจจุบันที่ระบุว่าตลาดอี-คอมเมิร์ซไทยมีมูลค่า 1.1 ล้านล้านบาทในปี 2024 และคาดว่าจะเติบโตถึง 1.6 ล้านล้านบาทในปี 2027

คำสำคัญ: เศรษฐกิจดิจิทัล, พฤติกรรมผู้บริโภค, ประสบการณ์ผู้ใช้, ระบบชำระเงิน

Abstract

This research article aims to investigate factors influencing consumer purchasing decisions in the digital economy era, focusing on the roles of user experience (UX/UI), payment systems, and social media influence through the theoretical frameworks of TAM (Technology Acceptance Model) and TPB (Theory of Planned Behavior). The study employed a quantitative research methodology, collecting data from 400 respondents through questionnaires and analyzing using multiple regression statistics. The findings revealed that user experience (β = .42, $p < .001$) has the highest influence on purchasing decisions, followed by payment systems (β = .38, $p < .001$), and social media influence (β = .35, $p < .01$) respectively. These results align with current data indicating that Thailand's e-commerce market reached 1.1 trillion baht in 2024 and is projected to grow to 1.6 trillion baht by 2027.

Keywords: Digital Economy, Consumer Behavior, User Experience, Payment Systems

บทนำ

ในยุคของการปฏิวัติดิจิทัล พฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านประสบการณ์ผู้ใช้ (User Experience: UX) และส่วนติดต่อผู้ใช้ (User Interface: UI) ที่มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ ตลาดอี-คอมเมิร์ซของประเทศไทยในปี 2024 มีมูลค่าถึง 1.1 ล้านล้านบาท เติบโตขึ้นร้อยละ 14 จากปีก่อน และคาดว่าจะเติบโตถึง 1.6 ล้านล้านบาทในปี 2027 ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นตลาดอี-คอมเมิร์ซที่ใหญ่เป็นอันดับสองในภูมิภาคอาเซียน รองจากอินโดนีเซีย (The Nation Thailand, 2024)

การเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัลไทยคาดว่าจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 19 ในปี 2024 มีมูลค่าถึง 46 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีการใช้อินเทอร์เน็ตถึงร้อยละ 88 ของประชากร หรือประมาณ 63.21 ล้านคน และผู้ใช้สื่อโซเชียลจำนวน 49.10 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 68.3 ของประชากรทั้งหมด (DataReportal, 2024)

การศึกษาของ PwC Thailand (2024) พบว่าร้อยละ 54 ของผู้บริโภคไทยกังวลเกี่ยวกับความผันผวนทางเศรษฐกิจมหภาค ทำให้พวกเขาใส่ใจในคุณค่าของเงินมากขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการใช้แพลตฟอร์มสื่อโซเชียลในการตัดสินใจซื้อ

Davis (1989) ได้นำเสนอแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ที่อธิบายว่าการรับรู้ประโยชน์และความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยีมีผลต่อทัศนคติและความตั้งใจใช้งานของผู้บริโภค สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของ Ajzen (1991) ที่ระบุว่าทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของบุคคล

งานวิจัยในช่วงปี 2022-2024 ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทไทยและภูมิภาคแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ โดย Snae Namahoot และ Boonchieng (2023) ได้ศึกษาปัจจัยที่กำหนดการยอมรับระบบการชำระเงินไร้เงินสดในประเทศไทยผ่านโมเดล UTAUT ผสม SEM-Neural Network พบว่า performance expectancy, social influence และ facilitating conditions มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องระบบการชำระเงินในงานวิจัยนี้ เพื่อเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการชำระเงินของผู้บริโภคไทย

ในขณะเดียวกัน Intra et al. (2024) ได้ศึกษาความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคใน Social Commerce ผ่านการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้ TAM พบว่า perceived ease/usefulness และ influencer trust ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ ซึ่งสนับสนุนการศึกษาเรื่องอิทธิพลสื่อโซเชียลในงานวิจัยนี้ เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของสื่อโซเชียลต่อการตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้ Thamma et al. (2024) ได้วิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของ AI ต่อการตัดสินใจซื้อและความสุขในผู้ใช้งาน Shopee และ Lazada พบว่า AI features ช่วยเพิ่ม perceived usefulness ซึ่งส่งผลต่อ purchase decisions และ emotional satisfaction ซึ่งเชื่อมโยงกับการศึกษาประสบการณ์ผู้ใช้ในงานวิจัยนี้ เพื่อเข้าใจความสำคัญของเทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งาน

การศึกษาของ สุรยุทธ์ มณีไทย และคณะ (2567) ที่ใช้ 7Ps ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของผู้บริโภคในการซื้อออนไลน์ในจังหวัดจันทบุรี พบว่าราคา การส่งเสริม การกระจาย และ physical evidence มีผลต่อเจตนาซื้อของผู้บริโภค ซึ่งให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อสนับสนุนการศึกษาปัจจัยหลักทั้งสามด้านในงานวิจัยนี้

งานวิจัยของ จิรายุ พู่มนตรี เกษมสันต์ และคณะ (2567) เกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มตาม Lifestyle สำหรับการซื้อแฟชั่นออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร และการศึกษาของ Limna (2023) ที่ใช้กลยุทธ์ 4Es Marketing ในจังหวัดกระบี่ ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความหลากหลายของพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทย เพื่อสนับสนุนความเป็นไปได้ในการนำผลการศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ

งานวิจัยของ Kongchan (2024) เกี่ยวกับการใช้ big data ใน e-commerce และความท้าทายจาก PDPA และ Tanantong & Wongras (2024) ที่ใช้ UTAUT Framework ในบริบทไทย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มเทคโนโลยีและกรอบทฤษฎีที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคไทย เพื่อสนับสนุนการเลือกใช้โมเดล TAM และ TPB ในงานวิจัยนี้

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของแนวทางการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล ตั้งแต่การใช้โมเดลทางทฤษฎีเช่น UTAUT และ TAM ไปจนถึงการศึกษาเชิงคุณภาพที่เจาะลึกถึงบริบทท้องถิ่น ซึ่งล้วนสนับสนุนความสำคัญของปัจจัยที่ศึกษาในงานวิจัยนี้และให้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนากรอบแนวคิดและวิธีการวิจัยที่เหมาะสม

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัลอย่างแพร่หลาย แต่ยังขาดการบูรณาการที่ครอบคลุมปัจจัยสำคัญทั้งสามด้าน คือ ประสบการณ์ผู้ใช้ (UX/UI) ระบบการชำระเงิน และอิทธิพลสื่อโซเชียล ในบริบทของผู้บริโภคไทยโดยเฉพาะ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยทั้งสามอย่างเป็นระบบ โดยใช้กรอบทฤษฎี TAM และ TPB เป็นฐานในการวิเคราะห์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับอิทธิพลและความสัมพันธ์ของปัจจัยเหล่านี้ต่อการตัดสินใจซื้อในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ผลการศึกษาที่ได้จะนำไปสู่การพัฒนาโมเดลทางทฤษฎีใหม่ (DUTPB) และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติที่สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพสำหรับธุรกิจในประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของประสบการณ์ผู้ใช้ (User Experience: UX) และส่วนติดต่อผู้ใช้ (User Interface: UI) ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในแพลตฟอร์มออนไลน์
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของระบบการชำระเงินที่มีต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลสื่อโซเชียลกับการตัดสินใจซื้อออนไลน์

สมมติฐานการวิจัย

H1 ประสบการณ์ผู้ใช้ (UX/UI) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

H2 ระบบการชำระเงินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

H3 อิทธิพลสื่อโซเชียลมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ในประเทศไทย อายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน

การสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แบ่งประเทศไทยออกเป็น 6 ภูมิภาค แล้วสุ่มเลือกภูมิภาคกลางและภูมิภาคเหนือ

ขั้นตอนที่ 2 จากภูมิภาคที่เลือก สุ่มเลือกจังหวัดหลักของแต่ละภูมิภาค ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี เชียงใหม่ และเชียงราย

ขั้นตอนที่ 3 แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรในแต่ละจังหวัด โดยกรุงเทพฯ 200 คน นนทบุรี 100 คน เชียงใหม่ 70 คน และเชียงราย 30 คน

ขั้นตอนที่ 4 ใช้วิธีการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) ในการเลือกผู้ตอบแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์และสถานที่สาธารณะ

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม 4 ส่วน คือ (1) ข้อมูลทั่วไป (8 ข้อ) (2) ตัวแปรอิสระ 3 ด้าน ประกอบด้วย ประสบการณ์ผู้ใช้ (UX/UI) 18 ข้อ ระบบการชำระเงิน 15 ข้อ อิทธิพลสื่อโซเชียล 12 ข้อ (3) ตัวแปรตาม (พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ) 10 ข้อ (4) ข้อเสนอแนะ (ปลายเปิด)

โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยมากที่สุด, 4 = เห็นด้วยมาก, 3 = เห็นด้วยปานกลาง, 2 = เห็นด้วยน้อย, 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วย อาจารย์ด้านการตลาดดิจิทัล 2 ท่าน อาจารย์ด้านพฤติกรรมผู้บริโภค 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้าน UX/UI Design 1 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยกำหนดเกณฑ์ค่า IOC ≥ 0.60 ผลการตรวจสอบพบว่า ค่า IOC ของข้อคำถามทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.68-0.92 โดยค่าเฉลี่ยรวม 0.81

2. ความเชื่อมั่น (Reliability) ทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง 30 คน เพื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วย Cronbach's Alpha กำหนดเกณฑ์ $\alpha \geq 0.70$ ผลการทดสอบพบว่า ประสบการณ์ผู้ใช้ (UX/UI) $\alpha = 0.89$ ระบบการชำระเงิน $\alpha = 0.85$ อิทธิพลสื่อโซเชียล $\alpha = 0.82$ พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ $\alpha = 0.91$ ค่าความเชื่อมั่นรวม $\alpha = 0.88$

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การทดสอบความเป็นปกติของข้อมูล ด้วย Kolmogorov-Smirnov Test

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ด้วย Pearson's Product Moment Correlation

4. การทดสอบสมมติฐาน ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ Enter Method (Simultaneous Multiple Regression) เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้งสามต่อตัวแปรตาม พร้อมทดสอบสมมติฐาน Multicollinearity ด้วยค่า VIF (Variance Inflation Factor)

เกณฑ์การแปลผลค่าสถิติ

ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 = มากที่สุด, 3.41-4.20 = มาก, 2.61-3.40 = ปานกลาง, 1.81-2.60 = น้อย, 1.00-1.80 = น้อยที่สุด

ค่าสัมพันธ์ 0.70-1.00 = สูง, 0.50-0.69 = ปานกลาง, 0.30-0.49 = ต่ำ, 0.00-0.29 = ต่ำมาก

นัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง 400 คน ประกอบด้วย เพศหญิงร้อยละ 58.5 เพศชายร้อยละ 41.5 อายุ 25-34 ปี ร้อยละ 35.2 อายุ 18-24 ปี ร้อยละ 28.8 อายุ 35-44 ปี ร้อยละ 22.5 และอายุ 45 ปีขึ้นไป ร้อยละ 13.5 ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 52.3 ปริญญาโท ร้อยละ 28.7 และต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 19

ด้านประสบการณ์การซื้อออนไลน์ พบว่า ร้อยละ 89.5 ของกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ซื้อสินค้าออนไลน์มากกว่า 1 ปี โดยร้อยละ 67.2 ซื้อสินค้าออนไลน์ 1-3 ครั้งต่อเดือน และ ร้อยละ 23.1 ซื้อมากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน แพลตฟอร์มที่ใช้ซื้อสินค้าบ่อยที่สุด ได้แก่ Shopee (ร้อยละ 75.3) Lazada (ร้อยละ 67.8) และ TikTok Shop (ร้อยละ 51.2)

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 อิทธิพลของประสบการณ์ผู้ใช้ (UX/UI) ต่อการตัดสินใจซื้อ

การทดสอบสมมติฐานที่ 1 (H1) ประสบการณ์ผู้ใช้ (UX/UI) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

ตารางที่ 1 ระดับความสำคัญของประสบการณ์ผู้ใช้ต่อการตัดสินใจซื้อ

องค์ประกอบ UX/UI	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
ความเร็วในการโหลดหน้าเว็บ	4.35	0.67	มากที่สุด
ความง่ายในการนำทาง	4.28	0.72	มากที่สุด
การตอบสนองบนมือถือ	4.22	0.69	มากที่สุด
ความสวยงามของการออกแบบ	3.95	0.84	มาก
การจัดหมวดหมู่สินค้า	4.15	0.76	มาก
ฟีเจอร์ค้นหาสินค้า	4.08	0.81	มาก
ภาพรวม	**4.17**	**0.58**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับประสบการณ์ผู้ใช้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.17) โดยความเร็วในการโหลดหน้าเว็บมีความสำคัญสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 4.35) ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการของผู้บริโภคในการเข้าถึงข้อมูลอย่างรวดเร็ว รองลงมาคือความง่ายในการนำทาง (ค่าเฉลี่ย = 4.28) และการตอบสนองบนมือถือ (ค่าเฉลี่ย = 4.22) ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์มือถือในการซื้อสินค้าออนไลน์ของคนไทย

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ผู้ใช้กับการตัดสินใจซื้อ

มิติของ UX/UI	ค่าสัมพันธ์ (r)	Sig.	การแปลผล
ความเร็วในการโหลด	.72	< .001	ความสัมพันธ์สูง
ความง่ายในการนำทาง	.69	< .001	ความสัมพันธ์สูง
การตอบสนองบนมือถือ	.65	< .001	ความสัมพันธ์สูง

มิติของ UX/UI	ค่าสัมพันธ์ (r)	Sig.	การแปลผล
ความสวยงามของการออกแบบ	.58	< .001	ความสัมพันธ์ปานกลาง
การจัดหมวดหมู่สินค้า	.63	< .001	ความสัมพันธ์สูง
ฟีเจอร์ค้นหาสินค้า	.61	< .001	ความสัมพันธ์สูง
ประสบการณ์ผู้ใช้รวม	**.68**	**< .001**	**ความสัมพันธ์สูง**

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบทุกด้านของประสบการณ์ผู้ใช้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยความเร็วในการโหลดมีความสัมพันธ์สูงสุด (r=.72) ตามด้วยความง่ายในการนำทาง (r=.69) ซึ่งยืนยันว่าปัจจัยด้านการใช้งานพื้นฐานมีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อมากกว่าปัจจัยด้านความสวยงาม

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 จากการวิเคราะห์พบว่า ประสบการณ์ผู้ใช้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .68$, $p < .001$) ยอมรับสมมติฐาน H1

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลกระทบของระบบการชำระเงินต่อการตัดสินใจซื้อ

การทดสอบสมมติฐานที่ 2 (H2) ระบบการชำระเงินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

ตารางที่ 3 ระดับความสำคัญของระบบการชำระเงิน

องค์ประกอบระบบชำระเงิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
ความปลอดภัยของข้อมูล	4.42	0.63	มากที่สุด
ความหลากหลายของช่องทาง	4.18	0.74	มาก
ความเร็วในการทำธุรกรรม	4.25	0.71	มากที่สุด
ความง่ายในการใช้งาน	4.31	0.68	มากที่สุด
การแจ้งเตือนการทำธุรกรรม	4.08	0.79	มาก
การรองรับ Mobile Payment	4.15	0.77	มาก
ภาพรวม	**4.23**	**0.61**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับระบบการชำระเงินในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.23) โดยความปลอดภัยของข้อมูลเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.42) ซึ่งสะท้อนถึงความกังวลเรื่องการฉ้อโกงออนไลน์ รองลงมาคือความง่ายในการใช้งาน (ค่าเฉลี่ย = 4.31) และความเร็วในการทำธุรกรรม (ค่าเฉลี่ย = 4.25) ซึ่งแสดงถึงความต้องการประสบการณ์การชำระเงินที่สะดวกและรวดเร็ว

ตารางที่ 4 ความนิยมในการใช้ระบบการชำระเงิน

ประเภทการชำระเงิน	ร้อยละของผู้ใช้	ความถี่ในการใช้
การโอนเงินผ่านธนาคาร	38.2	สูงที่สุด
PromptPay	32.5	สูง
บัตรเครดิต/เดบิต	21.6	ปานกลาง

ประเภทการชำระเงิน	ร้อยละของผู้ใช้	ความถี่ในการใช้
TrueMoney Wallet	15.8	ปานกลาง
ShopeePay	12.3	ปานกลาง
LINE Pay	8.7	ต่ำ
เก็บเงินปลายทาง	35.4	ยังคงนิยม

ตารางที่ 4 แสดงให้เห็นรูปแบบการชำระเงินที่ผู้บริโภคไทยนิยมใช้ โดยการโอนเงินผ่านธนาคารยังคงเป็นที่นิยมสูงสุด (ร้อยละ 38.2) ตามด้วย PromptPay (ร้อยละ 32.5) ในขณะที่เก็บเงินปลายทางยังมีความนิยมอยู่ (ร้อยละ 35.4) ซึ่งแสดงถึงความไม่แน่ใจในการชำระเงินออนไลน์ของผู้บริโภคบางส่วน

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการชำระเงินกับการตัดสินใจซื้อ

มิติระบบการชำระเงิน	ค่าสัมพันธ์ (r)	Sig.	การแปลผล
ความปลอดภัยของข้อมูล	.71	< .001	ความสัมพันธ์สูง
ความหลากหลายของช่องทาง	.59	< .001	ความสัมพันธ์ปานกลาง
ความเร็วในการทำธุรกรรม	.66	< .001	ความสัมพันธ์สูง
ความง่ายในการใช้งาน	.68	< .001	ความสัมพันธ์สูง
การแจ้งเตือนการทำธุรกรรม	.55	< .001	ความสัมพันธ์ปานกลาง
การรองรับ Mobile Payment	.62	< .001	ความสัมพันธ์สูง
ระบบการชำระเงินรวม	**.62**	**< .001**	**ความสัมพันธ์สูง**

ตารางที่ 5 ยืนยันว่า ระบบการชำระเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจซื้อในระดับสูง (r = .62) โดยความปลอดภัยของข้อมูลมีความสัมพันธ์สูงสุด (r = .71) ตามด้วยความง่ายในการใช้งาน (r = .68) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ในตารางก่อนหน้า

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 จากการวิเคราะห์พบว่า ระบบการชำระเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r = .62, p < .001) ยอมรับสมมติฐาน H2

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลสื่อโซเชียลกับการตัดสินใจซื้อ

การทดสอบสมมติฐานที่ 3 (H3) อิทธิพลสื่อโซเชียลมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

ตารางที่ 6 ระดับอิทธิพลของสื่อโซเชียลต่อการตัดสินใจซื้อ

องค์ประกอบสื่อโซเชียล	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับอิทธิพล
รีวิวจากผู้ใช้จริง	4.28	0.69	มากที่สุด
คำแนะนำจากอินฟลูเอนเซอร์	3.85	0.91	มาก
การแชร์ของเพื่อน/คนรู้จัก	4.12	0.78	มาก
โฆษณาบนสื่อโซเชียล	3.67	0.95	มาก

องค์ประกอบสื่อโซเชียล	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับอิทธิพล
Live Streaming ขายสินค้า	3.42	1.05	ปานกลาง
เนื้อหาที่แบรนด์สร้าง	3.58	0.88	มาก
ภาพรวม	**3.82**	**0.71**	**มาก**

ตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า สื่อโซเชียลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.82) โดยรีวิวจากผู้ใช้จริงมีอิทธิพลสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 4.28) ซึ่งแสดงถึงความน่าเชื่อถือของ User-Generated Content รองลงมาคือการแชร์ของเพื่อน/คนรู้จัก (ค่าเฉลี่ย = 4.12) ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของ Word-of-Mouth ในยุคดิจิทัล

ตารางที่ 7 การใช้แพลตฟอร์มสื่อโซเชียลเพื่อการซื้อสินค้า

แพลตฟอร์ม	ร้อยละของผู้ใช้	อิทธิพลต่อการซื้อ (ร้อยละ)
Facebook	89.2	55
TikTok	78.5	75
YouTube	72.3	51
Instagram	68.7	30
LINE	65.4	25
Twitter/X	32.1	18

ตารางที่ 7 แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างการใช้งานและอิทธิพลต่อการซื้อ โดย Facebook มีผู้ใช้มากที่สุด (ร้อยละ 89.2) แต่ TikTok มีอิทธิพลต่อการซื้อสูงสุด (ร้อยละ 75) ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพของ TikTok ในการชักจูงให้เกิดการซื้อ แม้จะมีผู้ใช้น้อยกว่า Facebook

ตารางที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อโซเชียลกับการตัดสินใจซื้อ

มิติสื่อโซเชียล	ค่าสัมพันธ์ (r)	Sig.	การแปลผล
รีวิวจากผู้ใช้จริง	.68	< .001	ความสัมพันธ์สูง
คำแนะนำจากอินฟลูเอนเซอร์	.52	< .001	ความสัมพันธ์ปานกลาง
การแชร์ของเพื่อน/คนรู้จัก	.61	< .001	ความสัมพันธ์สูง
โฆษณาบนสื่อโซเชียล	.48	< .001	ความสัมพันธ์ปานกลาง
Live Streaming ขายสินค้า	.43	< .001	ความสัมพันธ์ปานกลาง
เนื้อหาที่แบรนด์สร้าง	.46	< .001	ความสัมพันธ์ปานกลาง
อิทธิพลสื่อโซเชียลรวม	**.59**	**< .001**	**ความสัมพันธ์ปานกลาง**

ตารางที่ 8 ยืนยันว่า รีวิวจากผู้ใช้จริงมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสูงสุด (r = .68) รองลงมาคือการแชร์ของเพื่อน/คนรู้จัก (r = .61) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความเชื่อถือกับข้อมูลจากผู้ใช้จริงมากกว่าเนื้อหาที่มาจากแบรนด์หรือการโฆษณาทั่วไป

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 จากการวิเคราะห์พบว่า อิทธิพลสื่อโซเชียลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r = .59, p < .001) ยอมรับสมมติฐาน H3

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. Error	β	t	Sig.	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.186	0.142	-	1.310	0.191	-
ประสบการณ์ผู้ใช้	0.425	0.047	.42	8.96	< .001	1.85
ระบบการชำระเงิน	0.384	0.049	.38	7.84	< .001	1.72
อิทธิพลสื่อโซเชียล	0.347	0.050	.35	6.92	< .01	1.68

สมการพยากรณ์ Y = 0.186 + 0.425(UX/UI) + 0.384(Payment) + 0.347(Social Media)

สถิติการวิเคราะห์ R = .851, R^2 = .724, Adjusted R^2 = .721, F = 126.84, Sig. = < .001

ตารางที่ 9 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณที่ระบุว่า ตัวแปรทั้งสามสามารถอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจซื้อได้ร้อยละ 72.4 (R^2 = .724) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยประสบการณ์ผู้ใช้มีอิทธิพลสูงสุด (β = .42) ตามด้วยระบบการชำระเงิน (β = .38) และอิทธิพลสื่อโซเชียล (β = .35) ตามลำดับ ค่า VIF ทุกตัวแปรต่ำกว่า 2.0 แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานรวม จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยทั้งสามมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยประสบการณ์ผู้ใช้มีอิทธิพลสูงสุด (β = .42, p < .001) รองลงมาคือระบบการชำระเงิน (β = .38, p < .001) และอิทธิพลสื่อโซเชียล (β = .35, p < .01) ตามลำดับ ยอมรับสมมติฐานทั้งสาม (H1, H2, H3)

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 อิทธิพลของประสบการณ์ผู้ใช้ (UX/UI) ต่อการตัดสินใจซื้อ

ผลการศึกษาพบว่าประสบการณ์ผู้ใช้ (UX/UI) มีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจซื้อ และมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง จากมุมมองเชิงพฤติกรรมผู้บริโภค ประสบการณ์ผู้ใช้ทำหน้าที่เป็น "ปัจจัยแรกเข้า" (First Impression Factor) เนื่องจากผู้บริโภคจะประเมินเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันภายใน 3-5 วินาทีแรก หากประสบการณ์การใช้งานไม่ดี เช่น โหลดช้า นำทางยาก หรือไม่รองรับมือถือ ผู้บริโภคจะออกจากระบบทันที โดยไม่ได้มีโอกาสประเมินปัจจัยอื่น ดังนั้น UX/UI จึงเป็น "ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น" (Hygiene Factor) ตามทฤษฎี Two-Factor Theory ของ Herzberg ที่ต้องดีก่อนจึงจะให้ผู้บริโภคดำเนินการต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการออกแบบอี-คอมเมิร์ซใน 2024 ที่เน้นการปรับแต่งส่วนบุคคล (personalization) และความเรียบง่าย (simplification) ด้านความเร็วในการโหลดหน้าเว็บ มีความสำคัญสูงสุด และมีความสัมพันธ์สูงกับการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Thamma et al. (2024) ที่พบว่า AI features ในแพลตฟอร์มอี-

คอมเมิร์ซอย่าง Shopee และ Lazada ช่วยเพิ่ม perceived usefulness ซึ่งส่งผลต่อ purchase decisions และ emotional satisfaction โดยเฉพาะการปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบที่ทำให้การใช้งานรวดเร็วและแม่นยำมากขึ้น การศึกษานี้ยืนยันว่าการออกแบบ UI/UX ที่ดีไม่เพียงแต่เป็นการเลือกออกแบบ แต่เป็นกลยุทธ์ทางธุรกิจที่มีผลต่อความรู้สึกของลูกค้าต่อแบรนด์ สอดคล้องกับการศึกษาของ จิรายุ พู่มนตรี เกษมสันต์ และคณะ (2567) เกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มตาม Lifestyle สำหรับการซื้อแฟชั่นออนไลน์ในกรุงเทพมหานครพบว่ากลุ่ม lifestyle ต่าง ๆ มีรูปแบบการซื้อที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบ UX/UI ที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคที่แตกต่างกันได้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลกระทบของระบบการชำระเงินต่อการตัดสินใจซื้อ

ผลการศึกษาพบว่าระบบการชำระเงินมีอิทธิพลรองลงมา และมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง จากมุมมองเชิงพฤติกรรม ระบบการชำระเงินทำหน้าที่เป็น "ปัจจัยความมั่นใจ" (Trust and Security Factor) เมื่อผู้บริโภคผ่านขั้นตอนการประเมินประสบการณ์ผู้ใช้แล้วและตัดสินใจซื้อสินค้า ความปลอดภัยในการชำระเงินจึงกลายเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความเชื่อมั่น โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่ยังมีความกังวลเรื่องการฉ้อโกงออนไลน์สูง ระบบการชำระเงินจึงเป็น "ปัจจัยแห่งความไว้วางใจ" ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจขั้นสุดท้าย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจาก GlobalData (2024) ที่พบว่าตลาดการชำระเงินอี-คอมเมิร์ซของไทยเติบโตร้อยละ 13.7 ในปี 2024 และคาดว่าจะเติบโตต่อเนื่องด้วยอัตราร้อยละ 11.2 ต่อปีจนถึงปี 2028 ด้านความปลอดภัยของข้อมูล เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด และมีความสัมพันธ์สูงกับการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Snae Namahoot และ Boonchieng (2023) ที่ใช้โมเดล UTAUT ผสม SEM-Neural Network ในการศึกษาปัจจัยที่กำหนดการยอมรับระบบการชำระเงินไร้เงินสดในประเทศไทย พบว่า performance expectancy, social influence และ facilitating conditions มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ระบบชำระเงินดิจิทัล โดยเฉพาะความเชื่อมั่นในด้านความปลอดภัยของระบบ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลสื่อโซเชียลกับการตัดสินใจซื้อ

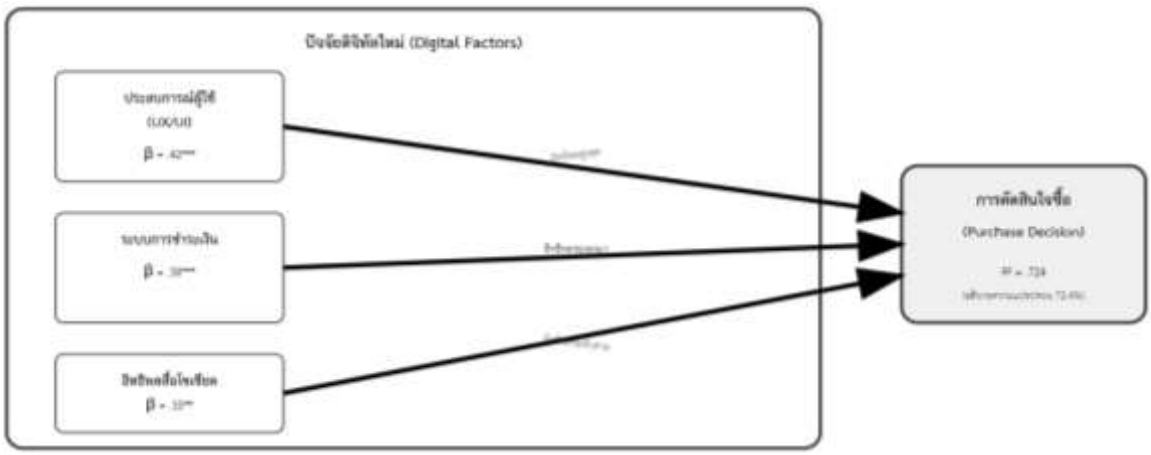
ผลการศึกษาพบว่าอิทธิพลสื่อโซเชียลมีอิทธิพลในระดับที่สาม และมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง จากมุมมองเชิงพฤติกรรม อิทธิพลสื่อโซเชียลทำหน้าที่เป็น "ปัจจัยสนับสนุน" (Supporting Factor) แม้ว่าสื่อโซเชียลจะมีบทบาทในการสร้างความตระหนักและความสนใจในสินค้า แต่เมื่อมาถึงจุดตัดสินใจซื้อจริง ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญกับประสบการณ์การใช้งานและความปลอดภัยมากกว่า ซึ่งสะท้อนถึง "ความเป็นผู้ใหญ่ทางดิจิทัล" (Digital Maturity) ของผู้บริโภคไทยที่เริ่มมีประสบการณ์และวิจารณญาณมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจของ Milieu Insight (Thailand) ที่พบว่าร้อยละ 89 ของผู้บริโภคไทยยอมรับว่าสื่อโซเชียลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ (Dataxet Limited, 2025) ด้านรีวิวจากผู้ใช้จริง มีอิทธิพลสูงสุด ซึ่งสะท้อนถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคไทยที่ให้ความสำคัญกับ User-Generated Content และความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากผู้ใช้จริง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Intra et al. (2024) ที่ศึกษาความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคใน Social Commerce ผ่านการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้ TAM พบว่า perceived ease/usefulness และ influencer trust ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ

การเรียงลำดับความสำคัญของปัจจัยทั้งสาม สามารถอธิบายได้ตามลำดับขั้นความต้องการในบริบทดิจิทัล ดังนี้ ประสบการณ์ผู้ใช้ (UX/UI) เป็นความต้องการพื้นฐาน (Basic Needs) ที่ต้องมีก่อน รองลงมาคือระบบการชำระเงินซึ่งเป็นความต้องการด้านความปลอดภัย (Safety Needs) และสุดท้ายคืออิทธิพลสื่อโซเชียลที่เป็นความต้องการด้านสังคม (Social Needs) และการยอมรับ (Esteem Needs) ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงวุฒิภาวะที่เพิ่มขึ้นของผู้บริโภคไทยในการซื้อสินค้าออนไลน์ โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยพื้นฐานอย่าง UX/UI และความปลอดภัยในการชำระเงินมากกว่าปัจจัยด้านการชักจูงจากภายนอก

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษานี้ได้สร้างสรรค์โมเดลทางทฤษฎีใหม่ที่เรียกว่า DUTPB (Digital Unified Technology and Planned Behavior Model) ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางทฤษฎีที่บูรณาการทฤษฎี TAM (Technology Acceptance Model) และ TPB (Theory of Planned Behavior) เข้ากับปัจจัยดิจิทัลใหม่ เพื่ออธิบายพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างครอบคลุม

ทฤษฎีที่ใช้อธิบายพฤติกรรมผู้บริโภคแบบดั้งเดิม เช่น TAM และ TPB แม้จะมีประสิทธิภาพในการอธิบายพฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยี แต่ยังไม่สามารถครอบคลุมปัจจัยเฉพาะที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัลได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะปัจจัยด้านประสบการณ์ผู้ใช้ ระบบการชำระเงิน และอิทธิพลสื่อโซเชียล ที่มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อในปัจจุบัน โมเดล DUTPB จึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเติมเต็มช่องว่างทางทฤษฎีนี้

ภาพที่ 1 โมเดล DUTPB (Digital Unified Technology and Planned Behavior Model)

โครงสร้างและองค์ประกอบของโมเดล

จากภาพโมเดล DUTPB ประกอบด้วยปัจจัยดิจิทัลใหม่ 3 ด้านหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ดังนี้

1. ประสบการณ์ผู้ใช้ (UX/UI) มีอิทธิพลสูงสุด (β = .42***) ครอบคลุมความเร็วในการโหลด ความง่ายในการนำทาง และการตอบสนองบนมือถือ

2. ระบบการชำระเงิน มีอิทธิพลรองลงมา (β = .38***) เน้นความปลอดภัย ความหลากหลาย และความสะดวกในการทำธุรกรรม

3. อิทธิพลสื่อโซเชียล มีอิทธิพลในลำดับที่สาม (β = .35**) ประกอบด้วยรีวิวผู้ใช้ อินฟลูเอนเซอร์ และการแชร์ของเพื่อน

ปัจจัยทั้งสามนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจซื้อได้ R^2 = .724 หรือร้อยละ 72.4 ซึ่งถือว่าเป็นระดับที่ดีมากสำหรับการศึกษาด้านพฤติกรรมผู้บริโภค

ความเป็นเอกลักษณ์ของโมเดลนี้ปรากฏจาก การบูรณาการทฤษฎี โดยใช้ TAM และ TPB เป็นฐานทฤษฎีในการพัฒนาปัจจัยดิจิทัลใหม่ ความเฉพาะเจาะจงในบริบทดิจิทัล ที่สะท้อนพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน พลังทำนายสูง ด้วยค่า R^2 = .724 ที่สามารถอธิบายพฤติกรรมได้มากกว่า 7 ใน 10 การจัดลำดับความสำคัญ ที่สะท้อนถึงความเป็นผู้ใหญ่ทางดิจิทัล (Digital Maturity) ของผู้บริโภคไทยที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ผู้ใช้และความปลอดภัยเป็นหลัก

โมเดล DUTPB จึงเป็นเครื่องมือใหม่ที่สามารถอธิบายและทำนายพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัลได้อย่างครอบคลุมและแม่นยำ โดยเฉพาะในบริบทของผู้บริโภคไทยที่มีลักษณะเฉพาะในการให้ความสำคัญกับปัจจัยพื้นฐานมากกว่าปัจจัยสนับสนุน

สรุป

การศึกษาครั้งนี้พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคไทยในยุคดิจิทัล เรียงตามลำดับ ได้แก่ ประสบการณ์ผู้ใช้ (UX/UI) ระบบการชำระเงิน และอิทธิพลสื่อโซเชียล ซึ่งสามารถอธิบายพฤติกรรมได้ร้อยละ 72.4 และได้สร้างโมเดลทฤษฎีใหม่ DUTPB ที่เหมาะสมกับบริบทไทย

หน่วยงานรัฐ ควรเร่งพัฒนาระบบการชำระเงินดิจิทัลให้ปลอดภัย สร้างมาตรฐาน UX/UI สำหรับแพลตฟอร์มไทย และกำหนดแนวทางคุ้มครองผู้บริโภคออนไลน์ เพื่อรองรับการเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัลที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 1.6 ล้านล้านบาทในปี 2027

ผู้ประกอบการ ควรจัดลำดับการลงทุนโดยให้ความสำคัญกับ UX/UI เป็นอันดับแรก (อิทธิพลสูงสุด β = .42) ตามด้วยระบบการชำระเงินที่ปลอดภัยและหลากหลาย ก่อนลงทุนในการตลาดผ่านสื่อโซเชียล

แพลตฟอร์มใหญ่ ควรเน้นความเร็วในการโหลดและระบบรีวิวที่น่าเชื่อถือ ขณะที่ SMEs ควรมุ่งเน้นพื้นฐานการใช้งานก่อนจ้าง Influencer

ผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัล กรอบการประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์มอี-คอมเมิร์ซ และเครื่องมือทำนายพฤติกรรมผู้บริโภคดิจิทัลในอนาคต ซึ่งจะนำไปสู่ประสบการณ์การซื้อสินค้าออนไลน์ที่ดีขึ้น ความปลอดภัยในการชำระเงินที่เพิ่มขึ้น และการแข่งขันที่เป็นธรรมในตลาดดิจิทัลไทย

ข้อค้นพบสำคัญ ผู้บริโภคไทยแสดงให้เห็นถึง "ความเป็นผู้ใหญ่ทางดิจิทัล" โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยพื้นฐานการใช้งานและความปลอดภัยมากกว่าการชักจูงจากสื่อโซเชียล ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการวางกลยุทธ์ธุรกิจและนโยบายในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

1. ด้านประสบการณ์ผู้ใช้ (UX/UI) ปัจจัยสำคัญอันดับหนึ่ง

1.1 การพัฒนาความเร็วของเว็บไซต์ ลงทุนในการพัฒนาความเร็วของเว็บไซต์ เนื่องจากมีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจซื้อ ใช้เทคโนโลยี Content Delivery Network (CDN) เพื่อลดเวลาในการโหลด ปรับขนาดและรูปแบบของรูปภาพให้เหมาะสมกับการแสดงผลบนอุปกรณ์ต่าง ๆ

1.2 การออกแบบที่เน้นการใช้งานบนมือถือ ออกแบบเว็บไซต์ให้รองรับการใช้งานบนมือถือเป็นหลัก (Mobile-first design) เนื่องจากกว่าร้อยละ 80 ของการขายออนไลน์ในไทยเกิดจากการใช้โทรศัพท์มือถือ พัฒนาระบบการนำทางที่ใช้งานง่ายและเข้าใจได้ทันที ปรับขนาดปุ่มและลิงก์ให้เหมาะสมกับการสัมผัสบนหน้าจอมือถือ

1.3 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ใช้เทคโนโลยี AI และ Machine Learning เพื่อปรับแต่งเนื้อหาตามความสนใจของผู้ใช้แต่ละคน พัฒนาระบบ AR/VR เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถทดลองสินค้าก่อนซื้อ เช่น การลองแต่งตัว การจัดวางเฟอร์นิเจอร์ ใช้ 3D animations และ interactive elements เพื่อสร้างประสบการณ์ที่น่าสนใจ

2. ด้านระบบการชำระเงิน ปัจจัยสำคัญอันดับสอง

2.1 การเสริมสร้างความปลอดภัย เสริมสร้างความมั่นใจด้านความปลอดภัยผ่านการใช้เทคโนโลยี Tokenization และ Biometric Authentication เนื่องจากความปลอดภัยของข้อมูลมีความสัมพันธ์สูงสุดกับการตัดสินใจซื้อ แสดงสัญลักษณ์ความปลอดภัย SSL Certificate และเครื่องหมายรับรองต่าง ๆ ให้เห็นชัดเจน พัฒนาระบบการแจ้งเตือนที่โปร่งใสเกี่ยวกับสถานการณ์ทำธุรกรรม

2.2 การเพิ่มความหลากหลายของช่องทางการชำระเงิน พัฒนาระบบ Buy Now Pay Later (BNPL) เพื่อตอบสนองความต้องการความยืดหยุ่นในการชำระเงิน เพิ่มการรองรับ Digital Wallet ที่หลากหลาย เช่น TrueMoney, ShopeePay, LINE Pay รักษาการรองรับ PromptPay ซึ่งมีความนิยมสูง และการโอนเงินผ่านธนาคาร

2.3 การปรับปรุงประสบการณ์การใช้งาน ปรับปรุงกระบวนการชำระเงินให้รวดเร็วและใช้งานง่าย โดยลดจำนวนขั้นตอนให้น้อยที่สุด พัฒนาระบบ One-Click Payment เพื่อลูกค้าประจำ รองรับการชำระเงินผ่านรหัส QR Code สำหรับความสะดวกในการทำธุรกรรม

3. ด้านการใช้สื่อโซเชียล ปัจจัยสำคัญอันดับสาม

3.1 การส่งเสริม User-Generated Content เน้นการสร้าง User-Generated Content และส่งเสริมให้ลูกค้าแชร์ประสบการณ์การใช้สินค้า เนื่องจากรีวิวจากผู้ใช้จริงมีอิทธิพลสูงสุด สร้างแคมเปญให้ลูกค้าโพสต์รูปภาพการใช้สินค้าพร้อมแฮชแท็กของแบรนด์ พัฒนาระบบรีวิวที่น่าเชื่อถือและตรวจสอบได้

3.2 การใช้ประโยชน์จาก TikTok Marketing ลงทุนในการทำ TikTok Marketing เนื่องจากมีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจซื้อ แม้จะมีผู้ใช้น้อยกว่า Facebook สร้างเนื้อหาที่เหมาะสมกับรูปแบบวิดีโอสั้นและมีความบันเทิง ร่วมมือกับ TikTok Creators ที่มีผู้ติดตามในกลุ่มเป้าหมาย

3.3 การพัฒนา Social Commerce ใช้กลยุทธ์ Fandom Marketing ร่วมกับคนดังและอินฟลูเอนเซอร์ที่มีแฟนคลับภักดี พัฒนา Social Commerce ที่ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าได้โดยตรงผ่านแพลตฟอร์มสื่อโซเชียล ใช้ Live Streaming เพื่อการขายสินค้าแบบ Real-time interaction ใช้ประโยชน์จากการแชร์ของเพื่อน/คนรู้จัก ซึ่งมีความสัมพันธ์สูงกับการตัดสินใจซื้อ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีใหม่

ศึกษาผลกระทบของ Artificial Intelligence, Augmented Reality และ Virtual Reality ต่อพฤติกรรมผู้บริโภค โดยสร้างต่อยอดจากงานวิจัยของ Thamma et al. (2024) ที่พบว่า AI features ช่วยเพิ่ม perceived usefulness วิเคราะห์การใช้ Chatbot และ Virtual Assistant ในการให้บริการลูกค้าออนไลน์ ศึกษาการประยุกต์ใช้ Blockchain เพื่อเพิ่มความปลอดภัยในการชำระเงิน

2. การวิเคราะห์ความแตกต่างเชิงประชากรศาสตร์

วิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมระหว่างกลุ่มอายุต่าง ๆ (Gen Z, Millennials, Gen X) เพื่อสร้างกลยุทธ์การตลาดที่เฉพาะเจาะจง ศึกษาความแตกต่างระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย ต่อเนื่องจากงานวิจัยของ Limna (2023) ใน จ.กระบี่ และ สุรยุทธ์ มณีไทย และคณะ (2567) ใน จ.จันทบุรี วิเคราะห์พฤติกรรมตามระดับรายได้และการศึกษา

3. การศึกษาระยะยาวและเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม

ศึกษาระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคหลังโควิด-19 โดยติดตามกลุ่มตัวอย่างเดิมเป็นระยะเวลา 2-3 ปี เปรียบเทียบพฤติกรรมผู้บริโภคไทยกับประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน เพื่อเข้า

ใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม ศึกษาผลกระทบของนโยบาย PDPA ต่อการใช้ Big Data ในการปรับแต่งประสบการณ์ผู้ใช้ ต่อเนื่องจากงานวิจัยของ Kongchan (2024)

4. การพัฒนาโมเดลทางทฤษฎี

พัฒนาโมเดล DUTPB (Digital Unified Technology and Planned Behavior Model) ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นโดยการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่ขึ้น รวมตัวแปรด้านอารมณ์และจิตวิทยาผู้บริโภคเข้าในโมเดล ศึกษาการประยุกต์ใช้โมเดลนี้กับผลิตภัณฑ์และบริการประเภทต่าง ๆ

5. การศึกษาด้านความยั่งยืนและจริยธรรม

ศึกษาอิทธิพลของความใส่ใจด้านสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมต่อพฤติกรรมการซื้อออนไลน์ วิเคราะห์ผลกระทบของการตลาดที่มีจริยธรรมต่อความไว้วางใจของผู้บริโภค ศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมผ่านช่องทางออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

จิรายุ พู่มนตรี เกษมสันต์, ทรงศักดิ์ วานิชย์วิรุฬห์ และฐานคม ตันต้นตระกูล. (2567). การแบ่งกลุ่มไลฟ์สไตล์สำหรับการช้อปปิ้งแฟชั่นออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจการตลาดเอเชีย. 13(2), 175-195.

สุรยุทธ์ มณีไทย, สุริยา พลกล้า และเดชา พละเลิศ. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี. วารสารกลยุทธ์และความสามารถทางการแข่งขันองค์กร. 3(9), 1-22.

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. Organizational Behavior and Human Decision Processes. 50(2), 179-211.

DataReportal. (2024). Digital 2024: Thailand. Retrieved July 23, 2025, from https://datareportal.com/reports/digital-2024-thailand.

Dataxet Limited. (2025). Thailand media landscape 2024-2025. Retrieved July 23, 2025, from https://www.dataxet.co/media-landscape/2025-en.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. MIS Quarterly. 13(3), 319-340.

GlobalData. (2024). Thailand e-commerce payments to surge by 13.7% in 2024, forecasts GlobalData. Retrieved July 23, 2025, from https://www.globaldata.com/media/banking/thailand-e-commerce-payments-to-surge-by-13-7-in-2024-forecasts-globaldata/.

Intra, P., Phutthinatwan, P., Shaengchart, Y., Khaniyao, K., & Khaniyao, N. (2024). Exploring consumer purchase intentions in social commerce: A qualitative study using the technology acceptance model (TAM). Journal of Roi Kaensarn Academy. 9(11), 1732-1741.

Kongchan, W. (2024). Exploration of data utilization in e-commerce: An academic inquiry. Communication and Media in Asia Pacific (CMAP). 7(2), 13-26.

Limna, P. (2023). Unveiling the 4Es marketing strategy: Factors influencing online shopping behavior among consumers in Krabi, Thailand. Interdisciplinary Journal of Buriram Rajabhat University. 7(2), 1-11.

PwC Thailand. (2024). Thai consumers shift focus to essential goods amid economic worries: PwC report [Press release]. https://www.pwc.com/th/en/press-room/press- release/2024/press-release-30-08-24-en.html.

Snae Namahoot, K., & Boonchieng, E. (2023). UTAUT determinants of cashless payment system adoption in Thailand: A hybrid SEM-neural network approach. SAGE Open. 13(4).

Tanantong, T., & Wongras, P. (2024). A UTAUT-based framework for analyzing users' intention to adopt AI in HR recruitment: A case study of Thailand. Sustainability. 16(1), Article 28.

Thamma, N., et al. (2024). Transforming e-commerce: Artificial intelligence effect on purchase decision and happiness. Asian Administration and Management Review. 7(1), 133-144.

The Nation Thailand. (2024). Thailand's e-commerce market sees 14% growth in revenue in 2024. Retrieved July 23, 2025, from https://www.nationthailand.com/business/ economy/ 40042856.

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาเพื่อพัฒนาคุณภาพงานโลจิสติกส์ของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทย

Factors Affecting the Success of Lean Six Sigma Implementation for Logistics Quality Improvement among Logistics Service Providers in Thailand

ณรงค์ฤทธิ์ ยิ้มเจริญพรสกุล
Narongrid Yimchaloenpornsakul
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Faculty of Business Administration, Bangkokthonburi University
E-mail: narongrid.yim@bkkthon.ac.th

Received: 30 June 2025; Revised: 24 July 2025; Accepted: 3 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทย 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมา และ 3) พัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาที่เหมาะสมในบริบทของประเทศไทย การวิจัยเป็นเชิงปริมาณ ประชากรเป็นผู้บริหารและพนักงานของบริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทยที่มีประสบการณ์ใช้ลีนซิกซ์ซิกมาอย่างน้อย 1 ปี โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหาร การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การจัดการความรู้และการสื่อสาร และวัฒนธรรมองค์กร ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาองค์กรและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคโลจิสติกส์ไทยได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ลีนซิกซ์ซิกมา, คุณภาพงานโลจิสติกส์, ปัจจัยแห่งความสำเร็จ, ผู้ให้บริการโลจิสติกส์, การจัดการคุณภาพ

Abstract

This research article aimed to 1) examine the success level of Lean Six Sigma implementation among logistics service providers in Thailand, 2) analyze factors affecting the success of Lean Six Sigma implementation, and 3) develop appropriate guidelines for Lean Six Sigma implementation in the Thai context. This quantitative research targeted managers and employees of logistics service companies in Thailand with at least one year of Lean Six Sigma experience as the population. Data were collected through structured questionnaires from

400 respondents selected through multi-stage sampling. Statistical analysis included descriptive statistics, correlation analysis, and multiple regression analysis. The findings revealed that management support, training and development, knowledge management and communication, and organizational culture significantly influenced the success of Lean Six Sigma implementation. These results offer practical implications for logistics organizations striving to enhance service quality and competitiveness through structured quality improvement frameworks.

Keywords: Lean Six Sigma, Logistics Quality, Success Factors, Logistics Service Providers, Quality Management

บทนำ

ในยุคของการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรงและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว การพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพในงานโลจิสติกส์ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและความยั่งยืนขององค์กร (Huang et al., 2023) โดยเฉพาะการนำระบบ "ลีนซิกซ์ซิกมา" (Lean Six Sigma: LSS) ซึ่งผสานจุดแข็งของการลดความสูญเปล่า (Lean) และการควบคุมคุณภาพ (Six Sigma) มาใช้ในงานบริการโลจิสติกส์ องค์กรต่าง ๆ ใช้ Lean Six Sigma เพื่อลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต เพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างคุณค่าให้กับลูกค้า (George, 2022; Bader et al., 2024)

การประยุกต์ใช้ Lean Six Sigma ในอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ได้รับการยอมรับว่าสามารถสร้างผลลัพธ์ที่มีนัยสำคัญ โดย Khine (2024) ได้ทำการศึกษากรณีศึกษาที่บริษัท MARIO Logistics and Freight Forwarding พบว่าการใช้เครื่องมือ DMAIC, SIPOC, Fishbone และ FMEA สามารถลดอัตราความเสียหายของถุงในคลังสินค้าจากร้อยละ 0.29 เหลือร้อยละ 0 ในปี 2023 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของระบบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะเจาะจง

ในบริบทของประเทศไทย Kosumsiri et al. (2023) ได้ศึกษากรณีของบริษัท Takara Planning Co., Ltd. ภายหลังวิกฤตโควิด-19 พบว่าการประยุกต์ใช้แนวคิด Lean Six Sigma โดยใช้ DMAIC ร่วมกับเครื่องมือ 5S และ ECRS สามารถลดค่าเช่าพื้นที่คลังสินค้าจาก 8.14 ล้านบาท เหลือ 5.82 ล้านบาท คิดเป็นการประหยัดได้ 2.32 ล้านบาท หรือลดลงได้ร้อยละ 28.5 ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่มีนัยสำคัญทางเศรษฐกิจ

งานวิจัยของ Nanthasamreong et al. (2023) ยังได้แสดงให้เห็นประสิทธิภาพของ Lean Six Sigma ในการปรับปรุงคลังอะไหล่รถยนต์ในศูนย์ซ่อมบำรุงสีและตัวถัง โดยการตั้งมาตรฐานพื้นที่และระบบสายพานสามารถลดเวลารอคอยได้ร้อยละ 40.32 และลดต้นทุนสีได้เฉลี่ย 5,135.90 บาทต่อคัน ส่งผลให้องค์กรประหยัดต้นทุนได้กว่า 1.54 ล้านบาทต่อปี

อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้ Lean Six Sigma ในประเทศไทยยังคงมีความท้าทาย Garza-Reyes et al. (2022) ได้ทำการสำรวจบริษัทโลจิสติกส์ในประเทศไทย 120 แห่ง พบว่าแม้การใช้เครื่องมือพื้นฐานอย่าง PDCA, 5S และการวิเคราะห์สาเหตุรากจะอยู่ในระดับสูง แต่การนำไปใช้อย่างองค์รวม (holistic implementation) ยังไม่แพร่หลาย ความซับซ้อนในการบูรณาการและปัจจัยบริบทต่าง ๆ สามารถนำไปสู่ความล้มเหลวได้

การศึกษาของ สุวัฒน์ จรรยาพูน และสุรทิน ธัญญะผลิน (2567) เกี่ยวกับการรับรู้เครื่องมือ Lean ใน

ธุรกิจโลจิสติกส์ขนาดกลางและย่อม (SMEs) ในประเทศไทย พบว่าสถานะของทุนและขนาดขององค์กรมีผลต่อระดับการนำ Lean ไปใช้จริง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนจากผู้บริหารและการจัดสรรทรัพยากร

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบคุณภาพประกอบด้วยหลายมิติ โดยเฉพาะการสนับสนุนจากผู้บริหาร ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยอมรับหลักการ Lean Six Sigma การเริ่มต้นที่ประสบความสำเร็จต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างพื้นฐาน โดยผู้นำต้องเป็นแบบอย่างและสนับสนุนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การปรับปรุงกลายเป็นคุณค่าหลักและแนวทางที่ครอบคลุมทุกคนในองค์กร นอกจากนี้ การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรก็มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากความสำเร็จของระบบขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและทักษะของผู้ปฏิบัติงาน

การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมา โดยเฉพาะในด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การจัดการความรู้และการสื่อสาร และวัฒนธรรมองค์กร เพื่อพัฒนาเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทยและสามารถนำไปปรับใช้ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมา
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาที่เหมาะสมในบริบทของประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

H_1 การสนับสนุนจากผู้บริหารมีผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทย

H_2 การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรมีผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทย

H_3 การจัดการความรู้และการสื่อสารมีผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทย

H_4 วัฒนธรรมองค์กรมีผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบและวิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ที่มุ่งเน้นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม (Creswell, 2014) การเลือกใช้แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณเป็นเพราะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยที่ต้องการศึกษาระดับความสำเร็จและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมา

ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลเชิงตัวเลขที่สามารถวัดได้และวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อการสรุปอ้างอิงได้ นอกจากนี้ การใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักยังช่วยให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถทำนายผลไปยังประชากรได้อย่างเชื่อถือได้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารและพนักงานของบริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทยที่มีประสบการณ์ในการทำงานภายใต้แนวคิดลีนซิกซ์ซิกมาอย่างน้อย 1 ปี จำนวนทั้งสิ้น 2,847 คน (สมาคมไทยโลจิสติกส์และการผลิต, 2568) โดยครอบคลุมบริษัทที่ให้บริการด้านขนส่งทางบก ทางเรือ ทางอากาศ และคลังสินค้า ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 9001 หรือมีการนำเครื่องมือ Lean Six Sigma ไปใช้ในการดำเนินงาน การกำหนดเกณฑ์ดังกล่าวเป็นไปตามข้อเสนอแนะของ Antony et al. (2024) ที่ระบุว่าผู้ตอบแบบสอบถามควรมีประสบการณ์จริงในการใช้งานระบบคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ

ข้อมูลประชากรได้มาจากการรวบรวมฐานข้อมูลสมาชิกของสมาคมไทยโลจิสติกส์และการผลิต (TLAPS) ที่มีการลงทะเบียนและรายงานการใช้ระบบการจัดการคุณภาพแบบลีนซิกซ์ซิกมา ประกอบกับข้อมูลจากกรมการขนส่งทางบกและกรมเจ้าท่าเกี่ยวกับผู้ประกอบการที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจโลจิสติกส์และมีการใช้ระบบคุณภาพที่ได้มาตรฐานสากล

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยกำหนดขนาดตัวอย่างตามสูตรของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อน ±ร้อยละ5 ซึ่งสำหรับประชากรขนาดใหญ่ต้องการกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 384 คน ดังนั้นจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน เพื่อป้องกันปัญหาการตอบกลับที่ไม่สมบูรณ์ กระบวนการสุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ตามประเภทของบริการโลจิสติกส์ คือ ขนส่งทางบก (ร้อยละ 40) ขนส่งทางเรือ (ร้อยละ 25) คลังสินค้า (ร้อยละ 25) และขนส่งทางอากาศ (ร้อยละ 10) ตามสัดส่วนของตลาดโลจิสติกส์ไทย ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยแบ่งตามภูมิภาค และขั้นตอนที่ 3 การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) เพื่อเลือกผู้ตอบแบบสอบถามที่สามารถเข้าถึงได้

3. เครื่องมือการวิจัย

3.1 การพัฒนาแบบสอบถาม

แบบสอบถามได้รับการพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและการปรับปรุงจากเครื่องมือวัดที่มีอยู่เดิม โดยอ้างอิงจากงานของ Hair et al. (2010) และ Zhang et al. (2016) ในเรื่องการวัดความสำเร็จของ Lean Six Sigma และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 8 ข้อ ส่วนที่ 2 การวัดปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ จำนวน 32 ข้อ แบ่งเป็นการสนับสนุนจากผู้บริหาร (8 ข้อ) การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร (8 ข้อ) การจัดการความรู้และการสื่อสาร (8 ข้อ) และวัฒนธรรมองค์กร (8 ข้อ) ส่วนที่ 3 การวัดระดับความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบ จำนวน 12 ข้อ และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วย อาจารย์มหาวิทยาลัยด้านโลจิสติกส์ 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้าน Lean Six Sigma จากสถาบันพัฒนาคุณภาพ 2 ท่าน และผู้บริหารบริษัทโลจิสติกส์ที่มีประสบการณ์การใช้ระบบมากกว่า 5 ปี 1 ท่าน โดยใช้เกณฑ์ค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) ≥ 0.5 เป็นค่าตัดสิน การทดสอบเบื้องต้น (Pilot

Test) ดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของภาษาและความชัดเจนของข้อคำถาม

การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่า Cronbach's Alpha ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 0.89 สำหรับแบบสอบถามโดยรวม โดยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหาร (α = 0.91) การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร (α = 0.88) การจัดการความรู้และการสื่อสาร (α = 0.86) วัฒนธรรมองค์กร (α = 0.84) และความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบ (α = 0.92) ซึ่งทุกค่ามีความเชื่อมั่นสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 0.7 ตามที่ Nunnally (1978) กำหนด แบบสอบถามใช้มาตราส่วนการวัดแบบ Likert 5 ระดับ โดย 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 = ไม่เห็นด้วย 3 = เฉย ๆ 4 = เห็นด้วย และ 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง (Likert, 1932)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม 2568 โดยใช้วิธีการผสม (Mixed Method) ระหว่างการเก็บข้อมูลแบบออนไลน์ผ่าน Google Forms (ร้อยละ 70) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (ร้อยละ 30) เพื่อเพิ่มอัตราการตอบกลับและความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการเก็บข้อมูลออนไลน์ได้ส่งลิงก์แบบสอบถามผ่านอีเมลและ Line Official ของสมาคมที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาคมไทยโลจิสติกส์และการผลิต (TLAPS) และสมาคมผู้ประกอบการขนส่งสินค้าทางบกแห่งประเทศไทย ส่วนการเก็บข้อมูลภาคสนามดำเนินการในงานประชุมสัมมนาและงานแสดงสินค้าด้านโลจิสติกส์ ก่อนการเก็บข้อมูลได้มีการชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและขอความยินยอมจากผู้ตอบแบบสอบถาม รวมทั้งรับรองการรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การเตรียมข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมด 400 ชุด ได้รับการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง โดยใช้เกณฑ์การคัดออกแบบสอบถามที่มีข้อมูลไม่ครบ มากกว่าร้อยละ 10 หรือมีรูปแบบการตอบที่ผิดปกติ (เช่น เลือกคำตอบเดียวกันทุกข้อ) ผลการตรวจสอบพบว่าแบบสอบถามทั้งหมดมีความสมบูรณ์และใช้ได้ในการวิเคราะห์ จึงไม่มีการคัดออก ข้อมูลถูกนำเข้าโปรแกรม SPSS version 29.0 เพื่อการวิเคราะห์

5.2 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum) เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและระดับของตัวแปรต่าง ๆ การแปลผลค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ 1.00-1.80 = ระดับน้อยที่สุด, 1.81-2.60 = ระดับน้อย, 2.61-3.40 = ระดับปานกลาง, 3.41-4.20 = ระดับมาก, และ 4.21-5.00 = ระดับมากที่สุด

5.3 การวิเคราะห์เชิงอนุมาน

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วย Pearson's Product Moment Correlation เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม รวมทั้งตรวจสอบปัญหา Multicollinearity โดยใช้เกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่เกิน 0.8 ตามคำแนะนำของ Hair et al. (2010) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Enter Method เพื่อทดสอบอำนาจการทำนายของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตาม และหาค่าน้ำหนักความสำคัญ (β) ของแต่ละปัจจัย ก่อนการวิเคราะห์ได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Assumptions) ของการวิเคราะห์ถดถอย ได้แก่ ความเป็นปกติของการแจกแจง (Normality) ความ

เป็นเส้นตรงของความสัมพันธ์ (Linearity) ความเท่ากันของความแปรปรวน (Homoscedasticity) และความเป็นอิสระของข้อมูล (Independence) โดยใช้ Durbin-Watson test

การทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ โดยวัตถุประสงค์ที่ 1 ใช้สถิติเชิงพรรณนา วัตถุประสงค์ที่ 2 ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการถดถอยพหุคูณ และวัตถุประสงค์ที่ 3 ใช้ผลการวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์ที่ 2 ในการพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้ระบบที่เหมาะสม การแปลผลทางสถิติใช้เกณฑ์ p-value ≤ 0.05 สำหรับการยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 400 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 58.2 เพศหญิง ร้อยละ 41.8 มีอายุ 31-40 ปี มากที่สุด ร้อยละ 42.5

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมา

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทย พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความสำเร็จโดยรวมอยู่ในระดับ "มาก" (ค่าเฉลี่ย = 4.18, SD = 0.67) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมา

ด้านความสำเร็จ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
การลดความสูญเปล่าในกระบวนการ	4.35	0.58	มากที่สุด
การปรับปรุงคุณภาพบริการ	4.22	0.63	มาก
การลดต้นทุนการดำเนินงาน	4.18	0.71	มาก
การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการ	4.15	0.69	มาก
การเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า	4.08	0.74	มาก
การปรับปรุงเวลาการส่งมอบ	4.02	0.76	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.18**	**0.67**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ด้านที่มีความสำเร็จสูงที่สุดคือ การลดความสูญเปล่าในกระบวนการ (ค่าเฉลี่ย = 4.35) รองลงมาคือการปรับปรุงคุณภาพบริการ (ค่าเฉลี่ย = 4.22) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ให้บริการโลจิสติกส์สามารถยกระดับมาตรฐานการบริการได้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมา

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบ ผลการวิเคราะห์แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในการศึกษา

ตัวแปร	1	2	3	4	5
1. การสนับสนุนจากผู้บริหาร	1				
2. การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร	0.68**	1			
3. การจัดการความรู้และการสื่อสาร	0.62**	0.71**	1		
4. วัฒนธรรมองค์กร	0.59**	0.65**	0.73**	1	
5. ความสำเร็จของระบบ LSS	0.72**	0.69**	0.66**	0.63**	1

หมายเหตุ: ** $p < 0.01$

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยทั้ง 4 ตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จของระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยการสนับสนุนจากผู้บริหารมีความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.72$) ตามด้วยการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร ($r = 0.68$)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ตัวแปรอิสระ	B	SE	β	t	p-value
ค่าคงที่	0.42	0.18	-	2.33	0.020
การสนับสนุนจากผู้บริหาร	0.38	0.06	0.36	6.33	<0.001***
การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร	0.31	0.07	0.29	4.43	<0.001***
การจัดการความรู้และการสื่อสาร	0.26	0.08	0.24	3.25	0.001**
วัฒนธรรมองค์กร	0.23	0.08	0.21	2.88	0.004**

หมายเหตุ: $R^2 = 0.74$, Adjusted $R^2 = 0.73$, $F = 112.85$, $p < 0.001$

*** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยทั้ง 4 ตัวสามารถทำนายความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 74 ($R^2 = 0.74$) ซึ่งถือว่ามีอำนาจการทำนายในระดับสูง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาที่เหมาะสมได้ดังนี้

ตารางที่ 4 แนวทางการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาตามลำดับความสำคัญ

ลำดับ	ปัจจัย	แนวทางการพัฒนา	ผลลัพธ์ที่คาดหวัง
1	การสนับสนุนจากผู้บริหาร	- กำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน - จัดสรรงบประมาณและทรัพยากร - มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ	เพิ่มความมุ่งมั่นในการปฏิบัติ

ลำดับ	ปัจจัย	แนวทางการพัฒนา	ผลลัพธ์ที่คาดหวัง
2	การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร	- จัดอบรมความรู้พื้นฐาน LSS - พัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือ - สร้างผู้เชี่ยวชาญภายใน	เพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติ
3	การจัดการความรู้และการสื่อสาร	- สร้างระบบฐานข้อมูลความรู้ - ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - ช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ	เพิ่มการเรียนรู้และความเข้าใจ
4	วัฒนธรรมองค์กร	- สร้างค่านิยมการปรับปรุงต่อเนื่อง - ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม - สร้างระบบรางวัลและการยอมรับ	เสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์

จากตารางที่ 4 พบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาที่เหมาะสมสำหรับผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทยควรดำเนินการตามลำดับความสำคัญ 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างพื้นฐานการสนับสนุนจากผู้บริหาร เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญที่สุด โดยผู้บริหารต้องแสดงความมุ่งมั่นผ่านการกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ด้านคุณภาพที่ชัดเจน การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการอย่างแข็งขัน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติตามแนวทางใหม่ทั่วทั้งองค์กร

ระยะที่ 2 การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร เมื่อมีการสนับสนุนจากผู้บริหารแล้ว จึงดำเนินการฝึกอบรมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ Lean Six Sigma พัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น DMAIC, 5S, SIPOC และสร้างผู้เชี่ยวชาญภายในองค์กร เพื่อให้บุคลากรมีขีดความสามารถในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานใหม่

ระยะที่ 3 การสร้างระบบการเรียนรู้และการสื่อสาร เป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูลและการสื่อสาร โดยสร้างระบบฐานข้อมูลความรู้ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงาน และจัดช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มการเรียนรู้และความเข้าใจร่วมกันในองค์กร

ระยะที่ 4 การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร เป็นการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยสร้างค่านิยมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และสร้างระบบรางวัลและการยอมรับ เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์และทำให้การประยุกต์ใช้ Lean Six Sigma กลายเป็นส่วนหนึ่งของ DNA องค์กร

การดำเนินการตามแนวทางนี้จะช่วยให้องค์กรสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาที่พบในหลายกรณีศึกษา คือ การนำเครื่องมือ Lean Six Sigma ไปใช้แบบแยกส่วนโดยไม่มีการเตรียมความพร้อมด้านองค์กรอย่างเป็นระบบ ซึ่งมักส่งผลให้เกิดความต้านทานจากพนักงานและไม่สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนได้

นอกจากนี้ แนวทางนี้ยังสามารถปรับใช้กับองค์กรขนาดต่าง ๆ ได้ โดยองค์กรขนาดเล็กอาจเน้นการพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน 2 ตัวแรก ในขณะที่องค์กรขนาดใหญ่สามารถพัฒนาทั้ง 4 ปัจจัยไปพร้อมกันได้ ทั้งนี้ความสำเร็จของการประยุกต์ใช้จะขึ้นอยู่กับการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 5 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	β	t	p-value	ผลการทดสอบ
H_1	การสนับสนุนจากผู้บริหารมีผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมา	0.36	6.33	<0.001***	ยอมรับ H_1
H_2	การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรมีผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมา	0.29	4.43	<0.001***	ยอมรับ H_2
H_3	การจัดการความรู้และการสื่อสารมีผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมา	0.24	3.25	0.001**	ยอมรับ H_3
H_4	วัฒนธรรมองค์กรมีผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมา	0.21	2.88	0.004**	ยอมรับ H_4

หมายเหตุ: *** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$ $R^2 = 0.74$, Adjusted $R^2 = 0.73$, $F = 112.85$, $p < 0.001$

จากตารางที่ 5 พบว่า สมมติฐานการวิจัยทั้ง 4 ข้อได้รับการยอมรับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทั้ง 4 ตัว ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหาร การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การจัดการความรู้และการสื่อสาร และวัฒนธรรมองค์กร มีผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทย โดยเฉพาะการสนับสนุนจากผู้บริหารมีอิทธิพลสูงสุด ($\beta = 0.36$, $p < 0.001$) ตามด้วยการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร ($\beta = 0.29$, $p < 0.001$) การจัดการความรู้และการสื่อสาร ($\beta = 0.24$, $p < 0.01$) และวัฒนธรรมองค์กร ($\beta = 0.21$, $p < 0.01$) ตามลำดับ ผลการทดสอบยังแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการวิจัยมีความเหมาะสมและมีอำนาจการทำนายสูง โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาได้ร้อยละ 74 ($R^2 = 0.74$) และผ่านการทดสอบความมีนัยสำคัญของแบบจำลองโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 112.85$, $p < 0.001$) ผลการทดสอบสมมติฐานนี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้ และยืนยันความถูกต้องของแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้น ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและยกระดับการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาในอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นฐานความรู้สำหรับการวิจัยต่อไปในอนาคต

อภิปรายผล

ระดับความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมา

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทยมีระดับความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพและความพร้อมของอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ไทยในการนำแนวคิดนี้มาปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Khine (2024) ที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมในการลดอัตราความเสียหายของสินค้าในคลังจากร้อย

ละ 0.29 เหลือร้อยละ 0 ผ่านการใช้เครื่องมือ DMAIC และ Nanthasamreong et al. (2023) ที่สามารถลดเวลารอคอยได้ร้อยละ 40.32 ในคลังอะไหล่รถยนต์ การที่ด้านการลดความสูญเปล่าในกระบวนการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด นั้นสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจที่ถูกต้องของผู้ประกอบการเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของ Lean ซึ่งมุ่งเน้นการกำจัดความสูญเปล่า (Waste Elimination) รูปแบบต่างๆ เช่น ของเสีย การผลิตเกิน การรอคอย การขนส่งที่ไม่จำเป็น สินค้าคงคลังเกิน กระบวนการที่ไม่มีประสิทธิภาพ และการเคลื่อนไหวที่ไม่จำเป็น ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับกรณีศึกษาของ Kosumsiri et al. (2023) ที่บริษัท Takara Planning สามารถลดค่าใช้จ่ายในการเช่าพื้นที่คลังได้ 2.32 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 28.5 ผ่านการนำเครื่องมือ 5S และ ECRS มาใช้ อย่างไรก็ตาม การที่การปรับปรุงเวลาการส่งมอบมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจสะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของการจัดการห่วงโซ่อุปทานในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีปัจจัยภายนอกมากมายที่ส่งผลกระทบ เช่น สภาพการจราจร ระเบียบราชการ และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ซึ่งต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนในห่วงโซ่อุปทาน

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมา

ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร ผลการวิจัยยืนยันว่าการสนับสนุนจากผู้บริหารเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อความสำเร็จของระบบ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุวัฒน์ จรรยาพูน และสุรทิน ธัญญะผลิน (2567) ที่พบว่าสถานะของทุนและการสนับสนุนจากผู้บริหารมีผลต่อระดับการนำ Lean ไปใช้จริงในธุรกิจโลจิสติกส์ขนาดกลางและย่อม ความสำคัญของปัจจัยนี้เกิดจากหลายเหตุผล ประการแรก ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์และจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการดำเนินโครงการ ประการที่สอง การแสดงความมุ่งมั่นของผู้บริหารจะส่งสัญญาณที่ชัดเจนไปยังพนักงานทุกระดับเกี่ยวกับความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง และประการที่สาม ผู้บริหารสามารถกำจัดอุปสรรคและข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินการ การสนับสนุนจากผู้บริหารไม่ได้หมายถึงเพียงการให้ความเห็นชอบหรือการจัดสรรงบประมาณเท่านั้น แต่รวมถึงการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมต่าง ๆ การเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามหลักการ Lean Six Sigma และการสร้างแรงจูงใจให้กับทีมงาน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า "การเปลี่ยนแปลงเริ่มต้นจากด้านบน" (Change Starts from the Top) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการจัดการการเปลี่ยนแปลงองค์กร

ด้านการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร ปัจจัยด้านการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรมีความสำคัญเป็นอันดับสอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นของการสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะที่จำเป็นสำหรับการประยุกต์ใช้เครื่องมือ Lean Six Sigma อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพไม่ได้เป็นเพียงการถ่ายทอดความรู้ทางทฤษฎีเท่านั้น แต่ต้องรวมถึงการฝึกปฏิบัติด้วยกรณีศึกษาจริง การใช้เครื่องมือต่าง ๆ และการทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาจริงในองค์กร ความสำคัญของการฝึกอบรมสามารถเห็นได้จากกรณีศึกษาของ Khine (2024) ที่ทีมงานของ MARIO Logistics สามารถใช้เครื่องมือ SIPOC, Fishbone และ FMEA ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาความเสียหายของสินค้า และการศึกษาของ Nanthasamreong et al. (2023) ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีบุคลากรที่มีความรู้ในการปรับปรุงกระบวนการในคลังอะไหล่รถยนต์ การฝึกอบรมยังต้องมีความต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยเริ่มจากการสร้างความตระหนักรู้ในระดับพื้นฐาน (Yellow Belt) ไปจนถึงการพัฒนาผู้เชี่ยวชาญ (Black Belt และ Master Black Belt) ภายในองค์กร เพื่อให้มีบุคลากรที่สามารถนำการเปลี่ยนแปลงและถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่นได้

ด้านการจัดการความรู้และการสื่อสาร ปัจจัยด้านการจัดการความรู้และการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจร่วมกันและการเรียนรู้แบบองค์กร การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยให้พนักงานเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ประโยชน์ และวิธีการดำเนินโครงการ Lean Six Sigma นอกจากนี้ ยังช่วยลดความต้านทานต่อ

การเปลี่ยนแปลงและสร้างบรรยากาศแห่งการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้ที่ดีจะช่วยให้องค์กรสามารถสะสมและถ่ายทอดประสบการณ์จากโครงการต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ ป้องกันการสูญเสียความรู้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากร และสร้างฐานความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาใหม่ ๆ ได้ ผลการศึกษาของ Garza-Reyes et al. (2022) ที่สำรวจบริษัทโลจิสติกส์ในไทย 120 แห่ง พบว่าการขาดการสื่อสารและการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพเป็นหนึ่งในอุปสรรคสำคัญของการนำ Lean ไปใช้อย่างองค์รวม

ด้านวัฒนธรรมองค์กร วัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ Lean Six Sigma แม้จะมีค่าสัมประสิทธิ์ต่ำสุดในบรรดาปัจจัยทั้ง 4 ตัว แต่ก็มีความสำคัญในระยะยาว วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การทำงานเป็นทีม และการยอมรับความผิดพลาดเป็นโอกาสในการเรียนรู้ จะสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการประยุกต์ใช้ Lean Six Sigma การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมต้องใช้เวลานานและต้องมีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามค่านิยมและหลักการที่ต้องการส่งเสริม ระบบรางวัลและการยอมรับต้องสอดคล้องกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และต้องมีการสื่อสารเกี่ยวกับความสำเร็จและบทเรียนจากความล้มเหลวอย่างสม่ำเสมอ

แนวทางการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมา

จากผลการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้ง 4 ตัวแสดงให้เห็นว่าปัจจัยเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด การพัฒนาปัจจัยหนึ่งจะส่งผลเสริมกันไปยังปัจจัยอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น การสนับสนุนจากผู้บริหารจะช่วยให้การจัดอบรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น การมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถจะช่วยในการสื่อสารและการจัดการความรู้ และการสื่อสารที่ดีจะช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสม แนวทางการประยุกต์ใช้ที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษานี้สอดคล้องกับหลักการ "การเปลี่ยนแปลงแบบองค์รวม" (Holistic Change Management) ซึ่งเน้นการพัฒนาทุกมิติพร้อมกันแทนที่จะมุ่งเน้นเพียงด้านเดียว การประยุกต์ใช้แนวทางนี้จะช่วยให้องค์กรสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาที่พบในการศึกษาของ Garza-Reyes et al. (2022) ที่พบว่าการใช้เครื่องมือ Lean แบบแยกส่วนไม่สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนได้ การพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมจะต้องคำนึงถึงบริบทเฉพาะของแต่ละองค์กร เช่น ขนาดขององค์กร ประเภทของบริการโลจิสติกส์ วัฒนธรรมองค์กรเดิม และทรัพยากรที่มีอยู่ ดังที่การศึกษาของ สุวัฒน์ จรรยาพูน และสุรทิน ธัญญะผลิน (2567) แสดงให้เห็นว่าธุรกิจขนาดกลางและย่อมมีความท้าทายที่แตกต่างจากองค์กรขนาดใหญ่ในการนำ Lean ไปประยุกต์ใช้

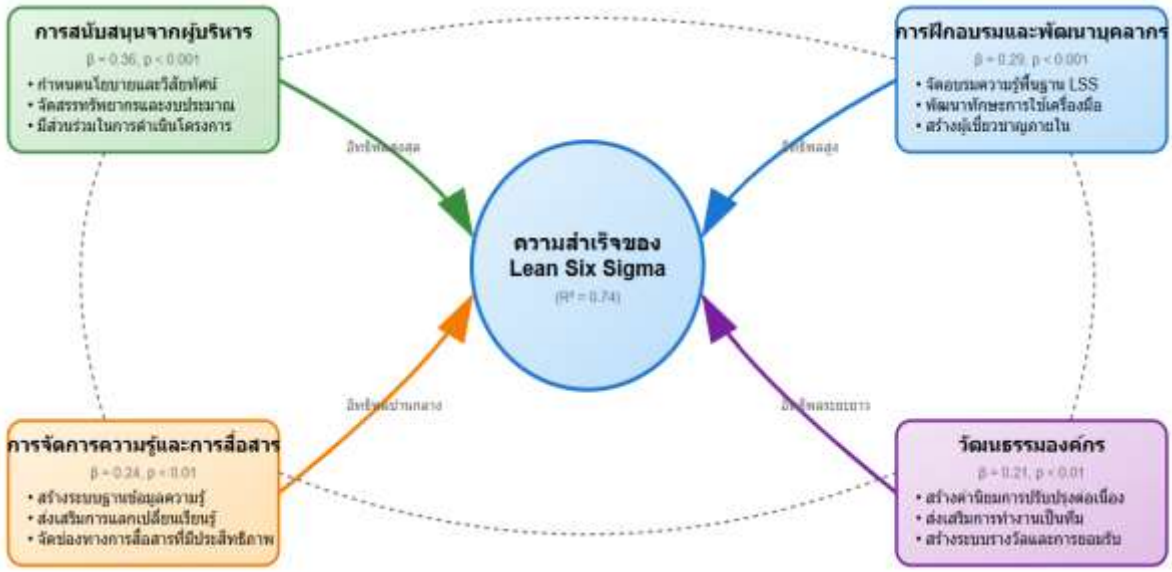
องค์ความรู้ใหม่

การศึกษานี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในหลายประการ ประการแรก ได้พัฒนาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ Lean Six Sigma ในบริบทโลจิสติกส์ไทยเป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นแบบจำลองเฉพาะ (Thai Logistics Lean Six Sigma Success Model: TL-LSS-SM) ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหาร การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การจัดการความรู้และการสื่อสาร และวัฒนธรรมองค์กร

ประการที่สอง ได้ค้นพบว่าปัจจัยทั้ง 4 ตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกและเสริมกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้าที่มักศึกษาปัจจัยแต่ละตัวแยกต่างหาก การค้นพบนี้เสนอแนวคิดการเปลี่ยนแปลงแบบองค์รวม ที่องค์กรต้องพัฒนาทุกมิติพร้อมกันแทนที่จะมุ่งเน้นเพียงด้านเดียว

ประการที่สาม ได้กำหนดลำดับความสำคัญของปัจจัยอย่างชัดเจนในบริบทไทย โดยการสนับสนุนจากผู้บริหารมีอิทธิพลสูงสุด ตามด้วยการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การจัดการความรู้และการสื่อสาร และวัฒนธรรมองค์กร ตามลำดับ

ประการสุดท้าย ได้พัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาแบบเป็นระยะ 4 ระยะที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทโลจิสติกส์ไทย และสามารถขยายไปใช้ในอุตสาหกรรมบริการอื่น ๆ ได้ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ Lean Six Sigma ในบริบทโลจิสติกส์ไทย

สรุป

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบลีนซิกซ์ซิกมาในภาคโลจิสติกส์ไทยขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในองค์กร 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหาร การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การจัดการความรู้และการสื่อสาร และวัฒนธรรมองค์กร องค์กรควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาปัจจัยเหล่านี้อย่างบูรณาการ เพื่อเพิ่มโอกาสความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ระบบและสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานโลจิสติกส์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำหรับผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทย ควรนำแบบจำลอง TL-LSS-SM ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรโดยเริ่มจากการสร้างการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงเป็นลำดับแรก ผ่านการกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ด้านคุณภาพที่ชัดเจน การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอ และการแสดงความมุ่งมั่นผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ตามด้วยการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรแบบเป็นระบบ โดยเริ่มจากการสร้างความตระหนักรู้ในระดับพื้นฐาน (Yellow Belt) ไปจนถึงการสร้างผู้เชี่ยวชาญ (Black Belt และ Master Black Belt) ภายในองค์กร พร้อมทั้งจัดให้มีการรับรองมาตรฐานสำหรับบุคลากรในระดับต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการเรียนรู้

2) สำหรับหน่วยงานภาครัฐและสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการขนส่งทางบก กรมเจ้าท่า และสมาคมโลจิสติกส์ไทย ควรส่งเสริมการใช้แบบจำลองนี้เป็นแนวทางมาตรฐานในการยกระดับคุณภาพการให้บริการโลจิสติกส์ของประเทศ ผ่านการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และการให้คำปรึกษาแก่ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและย่อม (SMEs) ที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความรู้ นอกจากนี้ ควรพิจารณาให้การสนับสนุนทางการเงินหรือสิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่องค์กรที่นำระบบ Lean Six Sigma ไปประยุกต์ใช้และประสบความสำเร็จตามเกณฑ์ที่กำหนด รวมทั้งสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างองค์กรต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาร่วมกันอย่างยั่งยืน

3) สำหรับสถาบันการศึกษา ควรบูรณาการองค์ความรู้จากการวิจัยนี้เข้าไปในหลักสูตรการศึกษาด้านโลจิสติกส์ การจัดการโซ่อุปทาน และการจัดการคุณภาพ โดยเน้นการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติผ่านกรณีศึกษาและโครงการจริงร่วมกับภาคเอกชน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงความสำคัญของการพัฒนาปัจจัยทั้ง 4 อย่างบูรณาการ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมการทำวิจัยร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษาและภาคอุตสาหกรรม เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

สำหรับงานวิจัยต่อไป ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยรองที่อาจส่งผลต่อความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ระบบ เช่น ขนาดขององค์กร ประเภทของบริการโลจิสติกส์ ระดับการใช้เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมทางการแข่งขัน เพื่อให้ได้แบบจำลองที่สมบูรณ์และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรทำการศึกษาแบบยาว (Longitudinal Study) เพื่อติดตามผลของการประยุกต์ใช้ระบบในระยะยาว และศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของแบบจำลองนี้กับแบบจำลองในบริบทประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งขยายการศึกษาไปยังอุตสาหกรรมบริการอื่น ๆ เพื่อทดสอบความสามารถในการประยุกต์ใช้ของแบบจำลอง

เอกสารอ้างอิง

สมาคมไทยโลจิสติกส์และการผลิต. (2568). รายงานสถิติสมาชิกและการใช้ระบบการจัดการคุณภาพในอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ไทย ประจำปี 2568. กรุงเทพมหานคร: สมาคมไทยโลจิสติกส์และการผลิต.

สุวัฒน์ จรรยาพูน และสุรทิน ธัญญะผลิน. (2567). การตระหนักรู้เรื่องลีนกับธุรกิจโลจิสติกส์ SMEs ในประเทศไทย. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์. 20(1), 193-208.

Antony, J., et al. (2024). Lean six sigma for small and medium enterprises: A practical guide. International Journal of Lean Six Sigma. 15(2), 234-251.

Bader, M., et al. (2024). Why do process improvement projects fail in organizations? A review and future research agenda. International Journal of Lean Six Sigma. 15(3), 664–690.

Creswell, J. W. (2014). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. 4th ed. Sage Publications.

Garza-Reyes, J. A., et al. (2022). Lean manufacturing adoption in the transport and logistics sector of Thailand – An exploratory study. International Journal of Production Economics. 185, 225-240.

George, M. (2022). Lean Six Sigma for service operations. Quality Management Journal. 29(3), 45–62.

Hair, J. F., et al. (2010). Multivariate Data Analysis. 7th ed.. Pearson.

Huang, J., et al. (2023). The role of lean six sigma in driving sustainable manufacturing practices: An analysis of the relationship between lean six sigma principles, data-driven decision making, and environmental performance. Frontiers in Environmental Science. 11, 1184488.

Khine, P. P. (2024). Enhancing logistics services through the application of lean six sigma methodology: A case study. Journal of Supply Chain Management and Logistics. 8(2), 45-62.

Kosumsiri, D., et al. (2023). Applying lean and six sigma concept to reduce inventory cost of SME in Thailand after Covid-19 crisis. Supply Chain and Sustainability Research. 14(3), 78-95.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3), 607-610.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 22(140), 1-55.

Nanthasamreong, N., et al. (2023). An application of lean six sigma logistics for an improvement for supplies warehouse in a body & paint repairing center. Industrial Engineering and Management Review. 12(4), 112-128.

Nunnally, J. C. (1978). Psychometric theory. 2nd ed. McGraw-Hill.

Zhang, Q., et al. (2016). Lean and six sigma in logistics: a pilot survey study in Singapore. International Journal of Operations & Production Management. 36(11), 1625-1643.

ศีล 5 คุณค่าของชีวิตและสังคม

The Five Precepts: The Value of Life and Society

วิจารณ์หนังสือ: ศีล 5 คุณค่าของชีวิตและสังคม
ผู้เขียน: พระมหาสุทิตย์ อาภากโร, ดร.
สำนักพิมพ์: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
ปีที่พิมพ์: 2558 จำนวน 38 หน้า

รมิดา สวนนมะไฟ
Ramida Suanmafai
พระวัชรคุณบัณฑิต
Phar Vajcharakhunbandit
พระครูภาวนาพัฒนบัณฑิต
Phrakhrubhavanapatthanabanthita
วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Roi Et Buddhist College
E-mail: ramida102526@gmail.com

Received: 10 July 2025; Revised: 19 August 2025; Accepted: 30 August 2025

บทคัดย่อ

หนังสือเรื่อง ศีล 5 คุณค่าของชีวิตและสังคม เขียนโดย พระมหาสุทิตย์ อาภากโร, ดร. ผู้ตีความเห็นว่า การจัดโครงสร้างของหนังสือมีความเหมาะสมด้วยการแบ่งเนื้อหาที่ลงตัว ลำดับการนำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน หนังสือเล่มนี้ นำเสนอหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมสงบสุข มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีการจัดการและคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกัน ปราศจากการทำลาย ทำร้าย ลักขโมย ฆ่าข่มขืน ไม่มีการหลอกลวง ปราศจากยาเสพติด และการก่ออาชญากรรม เป็นสังคมที่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และเป็นสังคมที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาชีวิตที่งอกงาม วันใดมนุษย์มีจิตสำนึกแห่งความดีงาม อาศัยความเมตตา กรุณา และใช้สติปัญญา เป็นกำลังแห่งตน วันนั้นมนุษย์จะสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม ทั้งต่อตนเอง เพื่อนมนุษย์ สรรพสัตว์ และสรรพสิ่งได้อย่างน่าสรรเสริญ

สังคมไทยในปัจจุบัน นับว่าเป็นความอยากลำบากต่อการรักษาคุณธรรม จริยธรรม ปัจจัยหลักของการสร้างสังคมให้น่าอยู่ การมีศีล 5 เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตเท่านั้น จึงจะทำให้บุคคลและสังคมได้รับความสุข การใช้หลักเบญจธรรม คือความมีเมตตากรุณา การตั้งใจประกอบอาชีพสุจริต การให้เกียรติยกย่องความเป็นมนุษย์และสตรีเพศ การรักษาสัจจะและมิตรภาพ รวมทั้งการมีสติปัญญาเพื่อรักษาตน จะทำให้สังคมน่าอยู่ ก็เท่ากับว่าเป็นการรักษาศีล 5 ได้แล้วในสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ: ศีล 5, คุณค่า, ชีวิตและสังคม

Abstract

The book, The Five Precepts: The Value of Life and Society, written by Phra Maha Suthit Aphakaro, Dr., interpreter believes that the structure of the book is appropriate with a proper division of content. The order of content presentation is clear. This book presents the principles of living together in a peaceful society, developing quality of life, managing and protecting good life together, free from destruction, harm, theft, murder, rape, deception, free from drugs and crime, a society that trusts each other and a society that supports the development of a flourishing life. The day when humans have a sense of goodness, rely on kindness, compassion and use intelligence as their strength, that day humans will be able to create good things for themselves, fellow humans, animals and all things in a commendable way.

Current Thai society is considered a difficult task in maintaining morality and ethics, the main factors in creating a livable society. Having the Five Precepts as the foundation of life alone will make individuals and society happy. Using the principles of the Five Virtues, namely, having kindness, intention to pursue honest occupations, respecting humanity and women, keeping the truth and friendship, and having intelligence to protect oneself, will make society livable. This means that the Five Precepts are already being observed in the current society.

Keywords: The Five Precepts, The Value, Life and Society

บทนำ

หนังสือเรื่อง “ศีล 5 คุณค่าของชีวิตและสังคม” แต่งโดย พระมหาสุทิตย์ อาภากโร, ดร. เป็นหนังสือที่มีขนาดประมาณครึ่งกระดาษ A4 ตีพิมพ์เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2558 จัดพิมพ์โดย โครงการสร้างเสริมสุขภาวะและการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีจำนวนทั้งสิ้น 38 หน้า หน้าปกหนังสือด้านขวาเป็นรูปดอกบัว ดอกบัวนั้นเป็นสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา ตัวอย่างเช่น พระพุทธเจ้าเวลาประทับนั่ง ยืน เดิน มีดอกบัวมารองรับเสมอ ส่วนด้านซ้ายเป็นรูป สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ตรงกลางเป็นชื่อหนังสือ” ศีล 5 คุณค่าของชีวิตและสังคม” เขียนด้วยตัวอักษรสีน้ำเงิน พื้นปกหนังสือสีครีม ส่วนปกหลัง เป็นขอความคติธรรมของเจ้าประคุณ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ว่า ศีล 5 เป็นหลักประกันของมนุษย์ เป็นสากล ไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดๆ ถ้าประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ก็ชื่อว่ามีศีล 5 “

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร, ดร. ปัจจุบัน คือ พระสุธีรัตนบัณฑิต คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และเจ้าอาวาสวัดสุทธิวราราม กรุงเทพมหานคร ท่านเป็นพระนักวิชาการ นักคิด นักเขียนมีผลงานทางพระพุทธศาสนา มีผลงานทางวิชาการพระพุทธศาสนามากมายหลายเรื่อง ผลงานของท่านที่เป็นที่รู้จัก เช่น สุขที่ได้ธรรม, CSR เชิงพุทธถนนเจริญกรุง วัด บ้าน ชุมชน และถนนแห่งการเปลี่ยนแปลง, การส่งเสริมสุขภาวะด้านอาหารและโภชนาการของสามเณรในจังหวัดพะเยา, เส้นทางสู่เซน เป็นต้น

ในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนยังได้เขียนถึง ปราชญ์เมธีพระพุทธเจ้าศาสดาของศาสนาและเจ้าลัทธิต่างๆ ต่างขบคิดถึง ความเป็นจริงของมนุษย์ และสิ่งต่างๆ ว่า ธรรมชาติของมนุษย์มีพื้นฐานของ ความเห็นแก่ตัว และก็มองเห็นว่า มนุษย์มีจิตสำนึกแห่งความดีงาม ในตัวเองด้วย ถ้าวันใด มนุษย์มีความเห็นแก่ตัวเพราะอาศัยความโลภ ความโกรธ และความหลงเป็นพื้นฐาน วันนั้น มนุษย์ก็สามารถที่จะกระทำการใดๆ ที่เป็นฝ่ายอกุศลได้ เช่น ประหัดประหาร ทำลาย ทำร้าย ลักขโมย ฆ่าข่มขืน หลอกลวง หรือก่ออาชญากรรมได้ทุกอย่าง แต่ถ้าวันใด มนุษย์มีจิตสำนึกแห่งความดีงาม อาศัยความเมตตา กรุณา และใช้สติปัญญา เป็นกำลังแห่งตน วันนั้น มนุษย์จะสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม ทั้งต่อตนเอง เพื่อนมนุษย์ สรรพสัตว์ และสรรพสิ่งได้อย่างน่าสรรเสริญ ทั้งนี้ ความรัก ความสามัคคี ความเกื้อกูลต่อกันที่จะเกิดขึ้น จะส่งผลให้เกิดสังคมแห่งความสุข และความเกื้อกูลต่อการพัฒนาชีวิตที่ดีร่วมกัน

โครงสร้าง และเนื้อหาของหนังสือ

1. โครงสร้างของหนังสือ

หนังสือศีล 5 คุณค่าของชีวิตและสังคม ผู้เขียนท่านให้พิจารณาถึง “**หลักการอยู่ร่วมกัน**” เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีการจัดการและคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกัน ปราศจากการทำลาย ทำร้าย ลักขโมย ฆ่าข่มขืน ไม่มีการหลอกลวง ปราศจากยาเสพติด และการก่ออาชญากรรม เป็นสังคมที่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และเป็นสังคมที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาชีวิตที่งอกงาม ในหนังสือเล่มนี้มีโครงสร้างที่สำคัญ คือ

ศีล 5 คุณค่าของชีวิตและสังคม หลักการอยู่ร่วมกันเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีการจัดการและคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกัน

ศีล 5 คืออะไร ศีล **5** เป็นบทบัญญัติพื้นฐานของพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความดีงามต่อบุคคล และสังคม

อานิสงส์และประโยชน์ของการรักษาศีล 5 ทำให้โภคทรัพย์สมบัติ, มีชื่อเสียงอันดีงาม, มีความองอาจเมื่อไปสู่ท่ามกลางผู้คน, ไม่เป็นผู้หลงสติในขณะเสียชีวิต และหลักจากเสียชีวิตแล้วย่อมเข้าถึงสุคติ

การรักษาศีล 5 คือ การมีเจตนาหรือความตั้งใจที่จะไม่ประพฤติในทางเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัวของผู้อื่น

ศีล 5 และเบญจธรรม 5 : คุณค่าของชีวิตและสังคม ศีล 5 เป็นเสมือนกติกาของชีวิตและสังคมที่จะทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เมื่อบุคคลดำเนินตามหลักศีล 5 ควบคู่กับเบญจธรรมแล้ว ย่อมจะสร้างสังคมให้เกิดสันติภาพขึ้นได้

ศีล 5 กับความสุข เป็นอีกหลักการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับความสุข ความเจริญในชีวิตและสังคมเป็นอีกหลักการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับความสุข ความเจริญในชีวิตและสังคม

ศีล 5 กับสุขภาวะทางสังคม การมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตในสังคม

ศีล 5 กับการแก้ปัญหาสังคม การรักษาศีล 5 จึงเป็นการแก้ปัญหาสังคม ทำให้ผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ศีล 5 กับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน การมีศีล 5 เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตเท่านั้น จึงจะทำให้บุคคลและสังคมได้รับความสุข

2. เนื้อหาของหนังสือ

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร, ดร. ได้อธิบายเกี่ยวกับศีล 5 คุณค่าของชีวิตและสังคมว่า ศีล 5 คุณค่าของชีวิตและสังคม หลักการอยู่ร่วมกันเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีการจัดการและคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกัน ปราศจากการทำลาย ทำร้าย ลักขโมย ฆ่าข่มขืน ไม่มีการหลอกลวง ปราศจากยาเสพติดและการก่ออาชญากรรม เป็นสังคมที่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และเป็นสังคมที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาชีวิตที่งอกงาม

ศีล 5 คืออะไร ศีล 5 เป็นบทบัญญัติพื้นฐานของพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความดีงามต่อบุคคลและสังคม โดยมีนัย ดังนี้

ศีล 5 คือ บทบัญญัติพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม การล่วงละเมิดศีล ก็คือ การล่วงละเมิดหลักการอยู่ร่วมกันของสังคม เพราะเป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน การอยู่รวมกันในสังคมจึงต้องมีหลักการพื้นฐานของการอยู่ร่วมกัน

ศีล 5 คือ หลักประกันของชีวิต

ศีล 5 คือ หลักมนุษยธรรม

ศีล 5 คือ จิตสำนึกแห่งความดีงาม

ศีล 5 คือ ความรักในตนเองและเพื่อนมนุษย์

ศีล 5 คือ การสร้างสันติภาพสากล

ศีล 5 คือ เครื่องบ่งชี้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ศีล 5 คือ คุณธรรมพื้นฐานของสังคม

อานิสงส์และประโยชน์ของการรักษาศีล ๕ การรักษาศีล ๕ ตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นวิธีการทำบุญอย่างหนึ่ง พระพุทธศาสนากล่าวถึงอานิสงส์การรักษาศีลไว้ 5 ประการ(พระไตรปิฎกภาษาไทย 10/150/94-95) คือ

1) ย่อได้โภคทรัพย์สมบัติมากมาย
2) ชื่อเสียงอันดีงามย่อมขจรขจายไป
3) มีความองอาจเมื่อไปสู่ท่ามกลางผู้คน
4) ไม่เป็นผู้หลงสติในขณะเสียชีวิต
5) หลักจากเสียชีวิตแล้วย่อมเข้าถึงสุคติ

ในขณะที่หลวงปู่มั่น พระมหาเถระในสังคมไทยกล่าวถึงอานิสงส์ของการรักษาศีล ว่า

1) ทำให้อายุยืนปราศจากโรคภัยเบียดเบียน
2) ทรัพย์สมบัติท่อยู่ในความปกครอง มีความปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายเบียดเบียนทำลาย
3) ครอบครัว ลูกหลาน สามี ภริยาอยู่ด้วยกันเป็นผาสุก
4) ผู้อะไร มีผู้เคารพเชื่อถือ คำพูดมีเสน่ห์เป็นที่จับใจไพเราะ
5) เป็นผู้มีสติปัญญาดีและเฉลียวฉลาด

โทษของการละเมิดศีล

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงโทษของการละเมิดแก่ชาวปาฏลิคามในมหาปรินิพพานสูตรมี 5 ประการ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คือ

1) ย่อมเข้าถึงความเสื่อมโภคทรัพย์อย่างมาก

2) กิตติศัพท์ที่ชั่วของผู้ทุศีลย่อมกระฉ่อนไป

3) เป็นผู้เก้อเขินเข้าไปสู่ชุมชนใดๆ

4) ย่อมเป็นผู้หลงทำกาละ

5) เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต

การรักษาศีล 5 ในทางพระพุทธศาสนา คือการมีเจตนาหรือความตั้งใจที่จะไม่ประพฤติในทางเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัวของผู้อื่น

ศีล 5 และเบญจธรรม 5 : คุณค่าของชีวิตและสังคม ศีล 5 เป็นเสมือนกติกาของชีวิตและสังคมที่จะทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เมื่อบุคคลดำเนินตามหลักศีล 5 ควบคู่กับเบญจธรรมแล้ว ย่อมจะสร้างสังคมให้เกิดสันติภาพขึ้นได้

1) เมตตากรุณา ได้แก่ ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นให้มีความสุข

2) สัมมาอาชีวะ ได้แก่ การประกอบอาชีพที่สุจริต

3) กามสังวร ได้แก่ สำรวมระวังสามารถควบคุมตนในทางกามารมณ์ได้

4) สัจจะ ได้แก่ การมีความจริงใจ มีความซื่อตรงต่อตนเองและและต่อบุคคลอื่น

5) สติสัมปชัญญะ ได้แก่ ความระลึกได้ รู้สึกตัวอยู่เสมอ ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต

ศีล 5 กับความสุข ศีล 5 เป็นอีกหลักการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับความสุข ความเจริญในชีวิตและสังคม หากบุคคลมีศีลเป็นพื้นฐานการประกอบกิจการต่างๆในชีวิตเพราะไม่ขัดต่อศีลธรรม จริยธรรมอันดีงามของสังคม

ศีล 5 กับสุขภาวะทางสังคม ศีล 5 ปัจจุบันหลายประเทศมีการพัฒนาประเทศในเส้นทางของการเสริมสร้างสุขภาวะทางสังคมใน 4 ด้าน คือ การพัฒนาด้านกายภาพ ด้านสังคม(ศีล) ด้านจิตใจ และด้านปัญญา หากประเทศไหน สังคมไหน ชุมชนไหน มีการพัฒนาใน 4 ด้าน ดังกล่าว ประเทศนั้นถือว่ามีการพัฒนาในทิศทางที่ตอบสนองต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เกณฑ์ดัชนีชี้วัดความสุขและการพัฒนาสุขภาวะทางสังคม 4 ประการนั้น หากจะพิจารณาจากหลักการทางพระพุทธศาสนา จะพบว่า มีส่วนคล้ายคลึงกัน ดังนี้

1) ดัชนีสุขภาวะทางกาย เช่น การมีสุขภาพที่ดี มีการแสดงหาทรัพย์ที่ถูกต้อง ไม่เบียดเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน

2) ดัชนีสุขภาวะทางสังคม เช่น การมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตในสังคม

3) ดัชนีสุขภาวะทางจิตใจ เช่น การมีความดีงามภายในจิตใจ การมีความเมตตา กรุณา

4) ดัชนีสุขภาวะทางปัญญา เช่น การมีสติปัญญา มีความรู้มีความเข้าใจชีวิตและโลกตามคามเป็นจริง มีเหตุผล สามารรถพิจารณาเห็นปัจจัยต่างๆ อันเป็นสาเหตุของความสุขและความทุกข์ในชีวิตได้

ศีล 5 กับการแก้ปัญหาสังคม การล่วงละเมิดศีล 5 เป็นทั้งสาเหตุและปัจจัยของการก่อคดีอาชญากรรม เป็นการกระทำที่ทำให้สังคมเดือดร้อนทั้งต่อบุคคลและสังคม ดังนั้น การรักษาศีล 5 จึงเป็นการแก้ปัญหาสังคม ทำให้ผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

โดยสรุปศีล 5 มีคุณค่าด้านสังคมดังนี้ ศีล 5 เป็นหลักการพื้นฐานที่มีความสำคัญทั้งในเชิงส่วนตัวและสังคมในพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสังคมที่สงบสุขและเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่บุคคล โดยสามารถสรุปความสำคัญของศีล 5 ได้ดังนี้:

1. **สร้างหลักการอยู่ร่วมกันในสังคม** ศีล 5 เป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความสงบสุขในสังคม โดยการปฏิบัติตามศีล 5 จะช่วยลดความขัดแย้งและอาชญากรรมในสังคม เช่น การไม่ฆ่าหรือทำร้ายผู้อื่น การไม่ลักขโมย และการไม่หลอกลวง ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุขและปลอดภัย

2. **การสร้างความดีงามทางมนุษยธรรม** ศีล 5 ส่งเสริมให้บุคคลมีจิตสำนึกที่ดี ทำให้มีความรักและความปรารถนาดีต่อผู้อื่น เช่น การห้ามไม่ให้เบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น ส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างมีคุณค่า

3. **เสริมสร้างสันติภาพในสังคม** การรักษาศีล 5 เป็นการส่งเสริมสันติภาพทั้งในระดับบุคคลและสังคม การไม่ก่อให้เกิดความรุนแรงหรือการทุจริตภายในสังคมทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์, 2557) การรักษาศีล 5 จึงมีส่วนสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสมานฉันท์

3. **การป้องกันอาชญากรรม** การละเมิดศีล 5 เป็นสาเหตุหลักของการเกิดอาชญากรรมและปัญหาสังคมต่างๆ เช่น การฆ่าฟัน การขโมย หรือการหลอกลวง การรักษาศีล 5 จะช่วยลดโอกาสในการเกิดอาชญากรรมในสังคม (พระมหาสุทิตย์ อาภากโร, 2558)

บทวิจารณ์

1. สาระเนื้อหาของหนังสือ

หนังสือเรื่อง “ศีล 5 คุณค่าของชีวิตและสังคม” แต่งโดย พระมหาสุทิตย์ อาภากโร, ดร. ผู้วิจารณ์เห็นว่าการจัดโครงสร้างของหนังสือมีความเหมาะสม ด้วยการแบ่งเนื้อหา ที่ลงตัว ลำดับการนำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับขั้นตอนได้ชัดเจน ศีลแม้จะมีความหมายหลายอย่างแต่โดยทั่วไปมักแปลกันว่า ปกติ คือ ปกติของกายของวาจาซึ่งโดยปกติจะสงบไม่รุกราน ไม่เบียดเบียน ทำร้ายใคร แต่เมื่อละปกติคือผิดปกติ ก็ไม่สงบ รุกรานทำร้ายผู้อื่น ด้วยอำนาจของจิตใจที่ผิดปกติ เพราะโลภะ โทสะและโมหะ (พระมหาทองมั่น สุทฺธจิตฺโต, 2551) ศีล 5 เป็นมรรควิธีและเป้าหมายของการพัฒนาชีวิตที่งดงามและการจัดการเพื่อคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกัน เมื่อใดบุคคลเป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ การรักทรัพย์....การประพฤติผิดในกาม.....การพูดเท็จ....การเสพของมึนเมาคือ สุราละเมรัย อันเป็นเหตุแห่งความประมาท....เมื่อนั้น...ชื่อว่า เป็นผู้มีศีลด้วยเหตุเพียงเท่านี้แล...(พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การรักษาศีล 5 ตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นวิธีการทำบุญอย่างหนึ่ง ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้ง เป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งหลายและเป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง เพราะฉะนั้นพึงชำระศีลให้บริสุทธิ์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) กลิ่นกฤษณาและกลิ่นจันทร์ ยังหอมน้อยกว่า กลิ่นหอมของผู้มีศีล ซึ่งหอมฟุ้งขจรไกลถึงปวงเทพไทเทวาและมนุษย์ทั้งหลาย (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร, ดร. ได้อธิบายเกี่ยวกับศีล 5 ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีคุณค่าในการสร้างความสงบสุขและพัฒนาคุณภาพชีวิต ศีล 5 คือบทบัญญัติพื้นฐานของพระพุทธศาสนา ช่วยสร้างสังคมที่ไม่มีการทำร้าย ลักขโมย ฆ่าข่มขืน หรือก่ออาชญากรรม สร้างสังคมที่ไว้วางใจและเกื้อหนุนต่อการพัฒนาชีวิต

ศีล 5 ยังมีคุณค่าต่อมนุษย์และสังคม เช่น เป็นหลักประกันของชีวิต, การสร้างสันติภาพ, ความรักในตนเองและผู้อื่น, และเป็นเครื่องบ่งชี้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ยังมีอานิสงส์จากการรักษาศีล 5 ได้แก่ โภคทรัพย์, ชื่อเสียง, ความองอาจ, ความไม่หลงสติเมื่อเสียชีวิต และการเข้าถึงสุคติหลังความตาย

ในทางตรงกันข้าม การละเมิดศีล 5 จะนำไปสู่โทษต่างๆ เช่น การสูญเสียโภคทรัพย์, ชื่อเสียงที่เสื่อม, การไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม, การหลงทำกาละ และการตกสู่ทุคติ

การรักษาศีล 5 ควบคู่กับเบญจธรรม 5 (เมตตากรุณา, สัมมาอาชีวะ, กามสังวร, สัจจะ, สติสัมปชัญญะ) จะช่วยสร้างสังคมที่สันติและมีความสุข นอกจากนี้ การรักษาศีล 5 ยังมีความสัมพันธ์กับสุขภาวะทางสังคม โดยการพัฒนาใน 4 ด้าน (กายภาพ, สังคม, จิตใจ, และปัญญา) ถือเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การล่วงละเมิดศีล 5 ยังเป็นสาเหตุของการก่ออาชญากรรม และการรักษาศีล 5 จึงมีความสำคัญในการแก้ปัญหาสังคม ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ .

2. ความสำคัญต่อองค์ความรู้ ประเด็นที่ถือว่าเป็นข้อเด่นที่น่าสนใจมากที่สุดของหนังสือเรื่อง “ศีล 5 คุณค่าของชีวิตและสังคม” พระมหาสุทิตย์ อาภากโร, ดร. ได้อธิบายเรียบเรียงเนื้อหา ลำดับขั้นตอนของเนื้อหาและเขียนอธิบายศีล 5 ที่ทำให้ผู้อ่านทุกระดับได้เข้าใจ ในเนื้อหาได้ง่ายขึ้น สามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งผู้วิจารณ์จะขอแยกแยะให้เห็นเป็นประเด็นข้อดีและข้อด้อยของหนังเล่มนี้ ดังนี้

3. ข้อดีของหนังสือ

1) การใช้คำ สำนวน รูปประโยคและการเขียนบรรยายเข้าใจง่ายตลอดทั้งเล่ม เป็นการบรรยายที่นำใจความสำคัญเกี่ยวกับศีล 5 มาเป็นหลักในการดำเนินเรื่อง

2) ชี้ประเด็นเกี่ยวกับการรักษาศีล 5 การเน้นให้เด่นชัดแล้วอธิบายเพิ่มเติมอย่างหลากหลายในประเด็นย่อยๆ

3) อธิบายอานิสงส์และประโยชน์ของการรักษาศีล 5 เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจคุณค่าของศีลที่มีต่อการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันอย่างไร เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจง่ายขึ้น

4. ข้อด้อยของหนังสือ

1) การรักษาศีล ๕ ในหนังสือเล่มนี้แม้จะมีประโยชน์มากมาย แต่ก็มีข้อด้อยหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญกับความท้าทายหรือความจำเป็นที่ขัดแย้งกับศีล เช่น การต้องโกหกเพื่อปกป้องผู้อื่น หรือการต้องฆ่าสัตว์เพื่อเอาชีวิตรอด

2) ในบางประเด็นการตีความศีลอาจมีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดความเข้าใจผิดและนำไปสู่การปฏิบัติที่ขัดแย้งกันได้.

5. คุณค่าและคุณูปการของหนังสือ

การที่จะรู้คุณค่าและคุณูปการของหนังสือเล่มนี้ จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจความหมายของศีลแต่ละข้ออย่างลึกซึ้ง จะช่วยให้สามารถประยุกต์ใช้ศีลได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ องค์ความรู้ที่ได้จากศีล 5 คือคุณค่าของชีวิตและสังคม อานิสงส์และประโยชน์ของการรักษาศีล 5 ศีล 5 และเบญจธรรม 5 : คุณค่าของชีวิตและสังคม ศีล 5 กับความสุข ศีล 5 กับสุขภาวะทางสังคม ศีล 5 กับการแก้ปัญหาสังคม ศีล 5 กับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน สังคมไทยในปัจจุบัน นับว่าเป็นความอยากลำบาก ต่อการรักษาคุณธรรมจริยธรรม ปัจจัยหลักของการสร้างสังคมให้น่าอยู่ การมีศีล 5 เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตเท่านั้น จึงจะทำให้บุคคลและสังคมได้รับความสุข การใช้หลักเบญจธรรม คือความมีเมตตากรุณา การตั้งใจประกอบอาชีพสุจริต การให้เกียรติยกย่องความเป็นมนุษย์และสตรีเพศ การรักษาสัจจะและมิตรภาพ รวมทั้งการมีสติปัญญาเพื่อรักษาตนจะทำให้สังคมน่าอยู่ ก็เท่ากับว่า เป็นการรักษาศีล 5 ได้แล้วในสังคมปัจจุบัน

สรุป

หนังสือ “ศีล 5 คุณค่าของชีวิตและสังคม” ให้ความหมายเกี่ยวกับศีล 5 คุณค่าของชีวิตและสังคม ศีล 5 คืออะไร อานิสงส์และประโยชน์ของการรักษาศีล 5 การรักษาศีล 5 ศีล 5 และเบญจธรรม 5 : คุณค่าของชีวิตและสังคม ศีล 5 กับความสุข ศีล 5 กับสุขภาวะทางสังคม ศีล 5 กับการแก้ปัญหาสังคม ศีล 5 กับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ศีล 5 เป็นหลักมนุษยธรรม เป็นคุณธรรมประจำตัวของคนเราทุกคนในโลกที่ดี เป็นนิจศีล ซึ่งมีประจำตัวของทุกคนอยู่แล้ว คือ ทุกคนปฏิบัติตัววางตนเป็นปกติวิสัย ตามธรรมดากันอยู่แล้ว จึงอยู่ด้วยกันมาอย่างสุขสงบกัน เมื่อปฏิบัติตรงตามหลัก คือ ไม่ฆ่ากัน ไม่ลักขโมยกัน ไม่ประพฤติผิดในกาเมประเวณี ไม่โกหกหลอกลวงกัน ไม่ดื่มกินสุรายาเมา ก็ถือว่ามีศีล 5 แล้ว ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า “ศีล 5 คุณค่าของชีวิตและสังคม” ทำให้ชีวิตและสังคมอยู่เย็น เป็นสุข คือ อยู่แล้วเย็นกายเย็นใจ สบายกายสบายใจ ปลอดภัย ทุกหนแห่งในโลกนี้

เอกสารอ้างอิง

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2558). ศีล 5 คุณค่าชีวิตและสังคม. นนทบุรี: บริษัท ดีไซน์ ดีไลท์ จำกัด.

พระมหาทองมั่น สุทฺธจิตฺโต. (2551). ศีลเป็นอาภรณ์อันประเสริฐ. กรุงเทพมหานคร: บุญศิริการพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

หลักการและวิธีการเทศน์
Principles and Methods of Preaching

วิจารณ์หนังสือ: หลักการและวิธีการเทศน์
ผู้เขียน: พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.9)
สำนักพิมพ์: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย
ปีที่พิมพ์: 2551 จำนวน 92 หน้า

พระครูปริยัติสันติธรรม
Phrakhru Pariyat Santitham(Sansang)
ไพฑูรย์ สวนมะไฟ
Phaitoon Suanmafai
วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Roi Et Buddhist College
E-mail: vi6217205019@gmail.com

Received: 10 July 2025; Revised: 19 August 2025; Accepted: 30 August 2025

บทคัดย่อ

หนังสือ “หลักการและวิธีการเทศน์” มีเนื้อหาว่าด้วยหลักการและวิธีการเทศน์ โดยสรุปเป็นการสืบทอดตำนานเทศนา เช่น ลีลาสาลิกาป้อนเหยื่อ เป็นต้น การเทศน์ทุกครั้งจะต้องมีเรื่องที่จะเทศน์ทั้งเรื่องที่เจ้าภาพกำหนดและเรื่องที่นักเทศน์กำหนดเอง การเทศน์จะต้องเตรียมตัวให้พร้อม ซึ่งการเตรียมตัวที่ดีนี้ทำให้มีชัยเป็นครึ่ง หนังสือเรื่อง “หลักการและวิธีการเทศน์” มีประโยชน์มากสำหรับนักเทศน์และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา หากนำหนังสือเล่มนี้ไปศึกษา ต่อยอดด้วยการอบรมพระนักเทศน์ทุกระดับตั้งแต่ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ จนถึงระดับตำบล ประเทศไทยจะมีพระนักเทศน์ที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณภาพคุณประโยชน์สามารถช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

คำสำคัญ: หลักการ, วิธีการ, การเทศน์

Abstract

The book “Principles and Methods of Preaching” contains the principles and methods of preaching. In summary, it is the continuation of the legendary sermon, such as the “Salika (Bird) Feeding Prey” style. Every sermon must have a topic to preach, both the topic specified by the host and the topic specified by the preacher. The sermon must be well-prepared, and good preparation is half the battle. The book “Principles and Methods of Preaching” is very useful for preachers and Buddhist propagators. If this book is studied and

further developed by training monks preaching at all levels, from the regional, provincial, district, and sub-district levels. Thailand will have monks preaching who are knowledgeable, capable, and of high quality and useful, and can help propagate Buddhism to flourish forever.

Keywords: Principles, Methods, Preaching

บทนำ

การเทศน์ในพระพุทธศาสนาเริ่มต้นตั้งแต่สมัยของพระพุทธเจ้า เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้ว พระองค์ได้เดินทางไปเผยแพร่คำสอนแก่ผู้คนในที่ต่างๆ ผ่านการเทศน์ โดยเน้นการสอนธรรมะที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง ตัวอย่างเช่น การเทศน์ครั้งแรกที่พระพุทธเจ้าทรงเทศน์แก่พระอัครสาวกในป่าอิสิปตนมฤคทายวัน (ป่าอิสิปตน) ซึ่งเป็นการเผยแพร่คำสอนที่เรียกว่า "ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร" หรือ "การหมุนวงล้อธรรม" ซึ่งเป็นการสอนเกี่ยวกับอริยสัจ 4 ที่เป็นแก่นของคำสอนทางพระพุทธศาสนา หลังจากนั้น การเทศน์ได้แพร่หลายไปยังสังคมทั่วไป ทั้งในเมืองและในหมู่บ้าน โดยพระสงฆ์จะทำหน้าที่ในการเทศน์เพื่อเผยแผ่ธรรมะและแนะนำวิธีการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยให้ผู้ฟังหลุดพ้นจากทุกข์และบรรลุธรรม

การเทศน์มีความสำคัญอย่างยิ่งในพระพุทธศาสนา เพราะมันไม่เพียงแค่เป็นการเผยแพร่คำสอนของพระพุทธเจ้าเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างศีลธรรมและจริยธรรมในสังคม โดยมีความสำคัญในหลายด้าน ดังนี้ 1) **การเผยแผ่คำสอน** การเทศน์ช่วยเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าผ่านทางคำพูดที่เข้าใจง่ายและเป็นที่น่าสนใจสำหรับผู้ฟัง ช่วยให้ผู้คนเข้าใจหลักธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการหลุดพ้นจากทุกข์ 2) **การเสริมสร้างศรัทธาและการปฏิบัติธรรม** การเทศน์มีบทบาทในการเสริมสร้างศรัทธาของผู้ฟัง โดยช่วยกระตุ้นให้ผู้ฟังเกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติธรรม การเทศน์ที่มีคุณภาพสามารถกระตุ้นให้ผู้ฟังนำคำสอนไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน 3) **การสร้างความสามัคคีในสังคม** การเทศน์ยังมีบทบาทในการเสริมสร้างความสามัคคีและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในสังคม การเทศน์เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ การลดความขัดแย้ง และการส่งเสริมคุณธรรม จะช่วยให้สังคมมีความสงบสุขและร่วมมือกันในการพัฒนาชีวิต 4) **การช่วยเหลือทางจิตใจ** การเทศน์สามารถเป็นแหล่งที่ให้กำลังใจและช่วยบรรเทาความทุกข์ของผู้ฟังได้ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ผู้ฟังกำลังประสบกับปัญหาหรือความทุกข์ใจ การฟังธรรมะช่วยให้เขาเห็นทางออกและได้รับความสงบจากภายใน 5) **การสร้างความรู้และความเข้าใจ** การเทศน์เป็นเครื่องมือในการให้ความรู้แก่ผู้ฟังเกี่ยวกับหลักธรรมและวิธีการปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ผู้ฟังสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

หนังสือเล่มนี้จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจหลักและวิธีการเทศน์ทั้งแบบดั้งเดิมและการเทศน์สมัยใหม่ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากพระนักเทศน์และนักวิชาการชื่อดังระดับประเทศและนานาชาติ คือพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต, ป.ธ.9) อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระนักเทศน์รวมทั้งผู้สนใจทั่วไป

ความเป็นมา โครงสร้าง และเนื้อหาของหนังสือ

1. ความเป็นมาของหนังสือ

หนังสือเรื่อง “หลักการและวิธีการเทศน์” แต่งโดย พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.9) เป็นหนังสือที่มีขนาดประมาณครึ่งกระดาษ A4 ตีพิมพ์ครั้งที่ 2 เมื่อ วันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2551 สำนักพิมพ์เคล็ดไทย มีจำนวนทั้งสิ้น 92 หน้า หน้าปกหนังสือเป็นรูปพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.9) นั่งบนธรรมาสน์ มือทั้งสองของท่านประคองคัมภีร์เทศน์ ด้านล่างเป็นชื่อหนังสือ เขียนว่า “หลักการและวิธีการเทศน์” เขียนด้วยตัวอักษรสีเหลือง พื้นปกหนังสือด้านบนสีเหลืองทองลายไทย พื้นหนังสือด้านล่างสีดี ส่วนปกหลังด้านบนขวามือเป็นรูปพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.9) นั่งบนธรรมาสน์ มือทั้งสองของท่านประคองคัมภีร์เทศน์เหมือนหน้าปกหนังสือ ด้านซ้ายบนเขียนประเภทของนักเทศน์ว่า “ นักเทศน์มี 3 เภท คือ 1) นักเทศน์แบบแครอท) 2) นักเทศน์แบบไข่ และนักเทศน์แบบกาแฟ”

พระธรรมโกศาจารย์(ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.9) ปัจจุบันคือ ศาตราจารย์ ดร. พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.9 Ph.D.) นามเดิม ประยูร นามสกุล มีฤกษ์ เกิดที่จังหวัดสุพรรณบุรี ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง กรรมการมหาเถรสมาคม, เจ้าอาวาสวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร, อุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประธานคณะกรรมการฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาเถรสมาคม, ประธานศูนย์ครูพระปริยัตินิเทศน์แห่งคณะสงฆ์, ประธานกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ประธานสมาคมมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนานานาชาติ (IABU), ประธานสภาสากลวันวิสาขบูชาโลก (ICDV), อาจารย์ประจำหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระพรหมบัณฑิต(ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.9, Ph.D.) เป็นพระนักบริหาร นักปกครอง นักวิชาการ นักเทศน์และนักเขียนมีผลงานวิชาการมากมายทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นพระสงฆ์ไทยรูปแรกที่ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัย ได้รับรางวัลและดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากหลายสถาบัน และท่านยังเป็นราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาปรัชญา ในฐานะเจ้าอาวาสวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร ได้บูรณปฏิสังขรณ์พระบรมธาตุมหาเจดีย์ของวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร จนได้รับรางวัลยอดเยี่ยม อันดับ 1 ด้านการนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมจากองค์การยูเนสโก ท่านได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ๕ สมัย (พ.ศ. 2540-2561)

พระธรรมโกศาจารย์(ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๙) ได้อธิบายเกี่ยวกับหลักการและวิธีกาเทศน์ว่าประกอบด้วย หลักการและวิธีการเทศน์ท่านบรรยายกับพระนักเทศน์ที่เข้าอบรมว่า ท่านบอกว่าการเทศน์นั้นจะต้องเตรียมตัวเทศน์ทุกครั้งว่า สมมติว่าผมมีเรื่องอยากจะเทศน์ แต่จะเทศน์ด้วยหัวข้ออะไร บาลีอุเทศตั้งนิกเขปบทคืออะไร ต้องหาให้พบ หรือบางทีเจ้าภาพเขากำหนดเรื่องมาแล้ว สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การเทศน์ทุกครั้งต้องมีเรื่องที่จะเทศน์ จะเป็นเรื่องที่เขากำหนดมาให้แล้ว สมมติว่าให้เทศน์เรื่อง กัมมกถา เราจะหาเรื่องมาประกอบอย่างไร ให้เวลาครึ่งชั่วโมงหรือหนึ่งชั่วโมง หรือเป็นเรื่องที่ท่านไปเห็นไปพบมาแล้วนำมาเข้ากับบาลีหรือบาลีที่ท่านต้องการ การเตรียมตัวเทศน์สำคัญที่สุด

2. โครงสร้างของหนังสือ

หนังสือเรื่อง “หลักการและวิธีการเทศน์” เป็นหนังสือที่เขียนถึงเรื่องหลักการและวิธีการเทศน์ มีจำนวนทั้งสิ้น 92 หน้า แต่งโดย พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.9) ท่านเขียนถึง การเทศน์ การเตรียมตัวเทศน์เพราะว่าท่านเขียนว่าการเตรียมตัวเท่ากับสำเร็จไปครึ่ง ท่านยังกล่าวถึงเกี่ยวกับการเทศน์ว่า ยิ่งฝึกยิ่งได้ผล การเทศน์ต้องเลือกเรื่องที่จะเทศน์ การเทศน์นั้นต้องมีหลักการเทศน์ วิธีการเทศน์ หลักการใช้อุเทศ หลักการใช้นิเทศ สอดแทรกภาษิต ข้อคิดอุปมา นิทานสาธก สื่อคืออุปกรณ์สำคัญในการเทศน์ และผู้เขียนท่านยังเขียนถึงตำนานการเทศน์แบบสาลิกาป้อนเหยื่อถือได้ว่า เป็นลีลาการเทศน์แบบต้นฉบับของวัด

ประยูรวงศาวาส ภาษากับการเทศน์ ลูกไม้วัดประยูร ทุนนักเทศน์มหาชาติ ปฏิภาณโวหารในการเทศน์ ลีลาการอารัมภบทพจนคาถาและราชาศัพท์กับการเทศน์ ท่านยังได้อธิบายเกี่ยวกับ**หลักการและวิธีการเทศน์** ว่าเป็นการสืบทอดตำนานเทศนาสาลิกาป้อนเหยื่อมาจากรุ่นสู่รุ่น นับตั้งแต่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (จี) ตราบจนถึงรุ่นปัจจุบัน วัดประยูรวงศาวาส มีพระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียงโด่งดังมากมาย จนเป็นที่กล่าวขานในแวดวงดงขมิ้นว่า “อยากเป็นนักเทศน์ไปอยู่วัดประยูรฯ อยากเป็นเจ้าคุณไปอยู่วัดมหาธาตุฯ อยากเป็นนักปราชญ์ไปอยู่วัดเบญจฯ” การเทศน์ทุกครั้ง ท่านจะต้องมีเรื่องที่จะเทศน์ จะเป็นเรื่องที่เขากำหนดมาให้ท่าน หรือเป็นเรื่องที่ท่านไปเห็นไปพบมา แล้วนำมาเข้ากับบาลีหรือกถาที่ท่านต้องการ การเทศน์จะต้องเตรียมตัวให้พร้อม เตรียมตัวให้พร้อมเท่ากับสำเร็จไปครึ่ง การเตรียมพร้อมนี้ หมายถึงคติที่ว่า

จะปลูกพืชก็ต้องเตรียมดิน
จะกินต้องเตรียมอาหาร
จะเทศนาวาทการ ต้องเตรียมตัว
ท่านจะพูดหรือจะเทศน์ทำวาทการ วาทศิลป์ หรืออะไรก็ตามต้องเตรียมอยู่เสมอ

การเทศน์ยิ่งฝึกยิ่งได้ผล การฝึกเทศน์ให้เรื่องที่สนใจ การเตรียมตัวคืออะไร การเตรียมตัวคือการฝึกซ้อม หัดอ่านภาษาบาลีให้ถูงต้อง

ก่อนที่ท่านจะลงตัวอย่างวิธีเทศน์ ท่านได้ให้เกณฑ์ในการประเมินนักเทศน์ของท่านไว้ 4 เกณฑ์ คือ

1) สันทัสสนา เทศน์ให้แจ่มแจ้ง
2) สมาทปนา จูงใจ ให้เกิดศรัทธา
3) สมุตเตชนา แกล้วกล้า ฟังที่ท่านสอนไม่ยากเกิด โยมทำได้
4) สัมปหังสนา ร่าเริง ธรรมะบันเทิง ฟังธรรมะแล้วมันไม่เครียด มีอรรถรส ไพเราะ ฟังแล้วมันเกิดความรู้สึกชื่นบาน สบายใจ

หลักการเทศน์ การใช้อุเทศ มี 3 ส่วน คือ

1) ตั้งนะโม ท่านต้องตั้งนโมห้าชั้นให้เป็น
2) บาลีนิกเขปบท ท่านต้องมีบาลี เวลาเทศน์ต้องมีบาลีอ้าง และ
3) อารัมภกถา คำปรารภ ท่านต้องมีคำปรารภท้องไว้ด้วย

วิธีการเทศน์ การตั้งนโมสามชั้น คือการตั้งนโมให้ศีล หยุดหายใจ 3 ครั้ง เรียกว่า นโมสามชั้น, การตั้งนโมห้าชั้น คือการตั้งนโมเทศน์ หยุดหายใจ 5 ครั้ง เรียกว่า นโมห้าชั้น

หลักการใช้นิเทศ

นิเทศมีอยู่แล้วแล้วแต่ใครจะมีมากมีน้อย เสนอให้มี 6 ข้อด้วยกัน เทศน์ให้สนุก เทศน์ให้มี 4 ส. ด้วย 6 ข้อนี้แหละ เทศน์อย่างไรให้แจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้วกล้า ร่าเริง องค์นี้เทศน์เป็นมวย ฟอร์มดี แต่ว่าฟอร์มดี เนื้อหาดีด้วยหรือเปล่า อยู่ที่นิเทศแล้ว ไม่ใช่มาดดีแต่ไม่มีกิ่นเลย นี้คือนิเทศ

3. เนื้อหา

การเตรียมตัวเท่ากับสำเร็จไปครึ่ง ในเรื่องการเตรียมตัวเทศน์ท่านบรรยายกับพระนักเทศน์ที่เข้าอบรมเพิ่มเติมว่า สิ่งที่ผมนั่งคิดตอนลงอุโบสถเสร็จแล้ว ผมก็ไปนั่งทำการบ้าน แล้วก็เตรียมภาพต่างๆ มานำเสนอ เพราะถือตามภาษิตที่ว่า ภาพ 1 มีค่าเท่ากับคำพูด 1,000 คำ หลักของนักพูดมีอยู่ว่า อย่าพูด อย่าเทศน์ โดยไม่ได้เตรียมตัวเป็นเด็ดขาด อย่าดูถูกผู้ฟัง โดยการสุกเอาเผากิน และพูดโดยไม่ได้เตรียมตัว ถ้าท่านเตรียมตัวทุกครั้งในการที่ท่านจะไปเทศน์ ไปสอนความรู้มันจะเพิ่มพูนคลอดเวลา การเทศน์ยิ่งฝึกยิ่งได้ผล การเตรียมตัวคืออะไร การเตรียมตัวคือการฝึกซ้อม หัดอ่านภาษาบาลีให้ถูกต้อง บางท่านออกเสียงภาษาบาลีไม่ถูก อ่านไม่เป็นโยนิโสมนสิการ อ่านเป็น โยนิโสนมัสการ บางท่านอ่านภาษาบาลีโดยเฉพาะเวลาตั้งบาลีเป็นนิกเขปบท ก็ต้อง

เติมอิติเข้าไป เช่น กโรติ ก็ต้องลงท้ายด้วย กโรตีติ อะไรทำนองนี้ บาลีนี้มันมีลักษณะพิเศษ ท่านจะต้องศึกษาว่า จะต้องเติมอิติอย่างไร เช่น “อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถติ” แต่ท่านก็ไปเติม “อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถตีติ อย่างนี้ผิดแล้ว อันนี้ไม่ได้เตรียมตัว

การฝึกเทศน์ต้องเลือกเรื่องที่จะเทศน์ เราจะไปพูดให้คนฟัง เราต้องรู้ว่าเขาอยากฟังเรื่องอะไร แล้วเตรียมให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้ฟัง เทศน์เรื่องที่เขาควรรู้หรืออยากรู้ เขาอยากรู้เรื่องอะไร เราลองคาดเดาดูชิ พระพุทธเจ้าเทศน์ทุกครั้ง มีคนบรรลุเพราะอะไร เพราะพระพุทธเจ้ามีเจโตปริยญาณ กำหนดรู้ใจของผู้ฟัง เราไม่ได้กำหนดรู้ใจของผู้ฟัง ก็ต้องสุ่มบ้าง หรือถามคนที่มานิมนต์ อย่างฟังเรื่องอะไร พูดเรื่องที่เขาควรรู้ เช่น แตกความสามัคคีในบ้านเมือง ต้องย่ำความสามัคคีให้มาก

การเทศน์ที่น่าสนใจ ท่านอธิบายว่า การเทศน์ระดับสูงเป็นการเทศน์แบบธรรมาธิษฐาน สอนแบบธรรมล้วนๆ ไม่มีตัวอย่าง ไม่มีภาพประกอบกับบุคลาธิษฐาน สอนธรรมด้วยตัวอย่างระดับสูง ระดับปรมัตถ์ ระดับครูบาอาจารย์ พูดกับธรรมะล้วนๆ แตกต่างกับระดับชาวบ้าน ระดับเด็กท่านต้องใช้บุคลาธิษฐาน สอนด้วยตัวอย่าง วันนี้ อธิบายธรรมะอย่างเดียวไม่ได้ ท่านต้องมีตัวอย่าง วันนี้ ผมจะพูดการเทศน์แบบบุคลาธิษฐาน สอนธรรมะด้วยตัวอย่าง และเมื่อท่านสอนธรรมะด้วยตัวอย่าง อย่างนี้ ท่านต้องประเมินตัวเองด้วยว่า เทศน์แล้วเป็นอย่างไร ก่อนที่ผมจะลงตัวอย่างวิธีเทศน์ ผมจะให้เกณฑ์ประเมินตัวท่าน 4 เกณฑ์ คือ

1) สันทัสสนา เทศน์ได้แจ่มแจ้ง ถ้าท่านเทศน์มีตัวอย่างคนจะเข้าใจง่าย คือเกณฑ์ที่ 1 ท่านมาฝึกบนนี้ เราจะดูว่า ท่านเทศน์ได้แจ่งแจ้งไหม พูดได้ชัดเจนไหม

2) สมาทปนา จูงใจให้เกิดศรัทธา กรรมฐานดี โยมต้องปฏิบัติอย่างนี้ๆ โยมฟังเฉย เทศน์ให้เหนื่อย แต่ถ้าหากว่าท่านเทศน์พูดจูงใจ อานิสงส์กรรมฐานเป็นอย่างนี้ ปฏิบัติแล้วเป็นอย่างนี้ โยมนำไปปฏิบัติตาม นี้แหละจูงใจ

3) สมุตเตชนา แกล้วกล้า ฟังแล้ว ที่ท่านสอนนี้ไม่ยากเกิน โยมทำได้ แต่ไม่ใช่ไปเทศน์ ห้ามดื่มสุรา ห้ามเล่นการพนัน โยมก็เถียง ท่านเป็นพระท่านก็ทำได้สิ ไม่ดื่มสุรา แต่ผมต้องเข้าสังคม แล้วก็เถียงอีก ที่ท่านเทศน์ ผมรู้หมดแต่มันอดไม่ได้ ลองมาเป็นอย่างผมสิ

4) สัมปหังสนา ร่าเริง ธรรมะบันเทิง ฟังธรรมะแล้วไม่เครียด มีอรรถรส ไพเราะ ฟังมันเกิดความชื่นบาน “ธมฺมรโส สพฺพรสํ ชินาติ” แปลว่า “รสแห่งธรรมชนะรสทั้งปวง” ฟังธรรมะแล้วชื่นบาน สบายใจ

หลักการเทศน์และวิธีการเทน์

หลักการเทศน์ มี 3 ขั้นตอน คือ งามในเบื้องต้นด้วยอุเทศ งามในท่ามกลางด้วยนิเทศ และงามในที่สุดด้วยปฏินิเทศ

หลักการใช้อุเทศ

หลักการใช้อุเทศ มี 3 ส่วน คือ

1) ตั้งนโม ท่านต้องตั้งนโมห้าชั้นให้เป็น

2) บาลีนิกเขปบท ท่านต้องมีบาลี เวลาเทศน์ต้องมีบาลีอ้าง เรียกว่า นิกเขปบท ต้องยกพุทธศาสนสุภาษิต เป็นภาษาบาลี และ

3) อารัมภกถา คำปรารภท่านจะต้องมีคำปรารภ ท่องไว้ด้วย ทั้งหมดนี้ท่านจะต้องฝึก

วิธีการเทศน์

การตั้งนโมสามชั้น คือการตั้งนโมให้ศีล หยุดหายใจ 3 ครั้ง เรียกว่า นโมสามชั้น

“นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส”

การตั้งนโมห้าชั้น คือการตั้งนโมเทศน์ หยุดหายใจ 5 ครั้ง เรียกว่า นโมห้าชั้น

“นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส นโม ตสฺส,
ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส,
นโม ตสฺส ภควโต,
อรหโต,
สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

พอตั้งนโมเสร็จแล้ว ท่านต้องตั้งบาลีทันทีเลย เช่น

“ตีณิมานิ ภิกฺขเว อาธิปเตยฺยานิ กตมานิ ตีณิ อตฺตาธิปเตยฺยํ โลกาธิปเตยฺยํ ธมฺมาธิปเตยฺยนฺติ”

ติตัวสุดท้ายลากเสียงนิดหน่อย ทำไม่ต้องมี อิติ หมายความว่าถ้อยคำเหล่านี้เป็นคำอ้างมาจากพระไตรปิฎก ไม่ได้คิดขึ้นมาเอง นักปราชญ์หรือพระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้อย่างนี้ แล้วท่านก็ต่อด้วยอารัมภกถานี้เป็นแบบจำเอาไว้

ณ บัดนี้ อาตมภาพ (ไม่ใช่อาตมาภาพ ก็ผิด) จักรับประทานแสดงพระธรรมเทศนาในอธิปไตยกถา เพื่อเป็นเครื่องประดับประครองศรัทธา ประดับปัญญาบารมี เพิ่มกุศลบุญราศีของท่านพุทธศาสนิกชนทั้งหลายผู้มาประชุมกัน ณ วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร เนื่องในพิธีบำเพ็ญกุศล ในวันธัมมัสสวนะ คือวันพระตามสมควรแก่เวลาสืบต่อไป

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักรับประทานแสดงพระธรรมเทศนา ทำไมต้องรับประทาน ก็เวลางานหลวง ใช้คำว่า รับพระราชทาน ถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนา ชาวบ้านก็คือ อนุญาตนั้นเอง ขออนุญาตแสดงพระธรรมเทศนา พูดกับญาติโยม ไม่ใช่กิน ประทานนี้คือการให้โอกาส ขอโอกาสแสดงพระธรรมเทศนาในเรื่องนี้เป็นภาษาเก่า

หลักการใช้นิเทศ

นิเทศมีอยู่แล้วแล้วแต่ใครจะมีมากมีน้อย เสนอให้มี 6 ข้อด้วยกัน เทศน์ให้สนุก เทศน์ให้มี 4 ส. ด้วย 6 ข้อนี้แหละ เทศน์อย่างไรให้แจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้วกล้า ร่าเริง องค์นี้เทศน์เป็นมวย ฟอร์มดี แต่ว่าฟอร์มดี เนื้อหาดีด้วยหรือเปล่า อยู่ที่นิเทศแล้ว ไม่ใช่มาดดีแต่ไม่มีกึ๋นเลย นี้คือนิเทศ

1. อรรถาธิบาย ท่านต้องเริ่มด้วยการนิยามความหมาย อธิบายคำนิยามนั้น
2. ขยายจำแนก อธิบายขยายความ ตีความหมายธรรมะ ขยายจำแนกธรรมะ
3. สอดแทรกภาษิต สอดแทรกพุทธภาษิต ตีความหมายพุทธภาษิต สอดแทรกคติธรรม
4. ข้อคิด-อุปมา มีข้อคิดอุปมา ใช้อุปมาสธกในการเทศน์
5. นิทาน-สาธก มีนิทานประกอบ มีอรมณ์ขันเวลาเล่านิทาน
6. ยกสื่อ-อุปกรณ์ ใช้สื่อ สื่อคืออะไร สื่อคือเครื่องช่วยให้เกิดความเข้าใจ ท่านเทศน์ต้องมีสื่อ นักเทศน์ต้องใช้สื่อ

บทวิจารณ์

สาระเนื้อหาของหนังสือเรื่อง “หลักการและวิธีการเทศน์” แต่งโดย พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๙) ผู้วิจารณ์เห็นว่า ท่านผู้เขียนเป็นนักปราชญ์ เป็นนักเทศน์ชั้นครู มีวิธีนำเสนอรูปแบบวิธีการเทศน์โดยการนำหลักการและวิธีการเทศน์มาบรรยาย ทำให้พระนักเทศน์ที่เข้าอบรมเข้าใจง่าย การอบรมของท่านมีการเตรียมตัวบรรยายมาเป็นอย่างดี ทุกครั้งที่ท่านบรรยายทำให้ไดแง่คิดที่ดี ทุกครั้งที่ท่านบรรยายทำให้ผู้ฟังได้รับผลดี ท่านบอกว่า สมมติว่าผมมีเรื่องอยากจะเทศน์แต่จะเทศน์ด้วยหัวข้ออะไร บาลีอุเทศตั้งที่เป็นนิกเขปบทคืออะไร ต้องหาให้พบ หรือบางทีเจ้าภาพกำหนดเรื่องมาแล้ว สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า

การเทศน์ทุกครั้งต้องมีเรื่องที่จะเทศน์ จะเป็นเรื่องที่เขากำหนดมาให้แล้วหรือเรื่องที่เราเตรียมไปเอง สมมติว่าให้เทศน์เรื่องกัมมกถา เราจะหาเรื่องมาประกอบอย่างไร ในเวลาครึ่งชั่วโมงหรือหนึ่งชั่วโมง หรือเป็นเรื่องที่ท่านไปเห็นไปพบมาแล้วนำมาเข้ากับบาลีหรือบาลีที่ท่านต้องการ การเตรียมตัวเทศน์สำคัญที่สุด

ท่านยังบอกอีกว่า การเตรียมตัวที่ดีเท่ากับสำเร็จไปครึ่ง ในเรื่องการเตรียมตัวเทศน์นี้ท่านบรรยายกับพระนักเทศน์ที่เข้าอบรมว่า สิ่งที่ผมนั่งคิดตอนลงอุโบสถเสร็จแล้ว ผมก็ไปนั่งทำการบ้าน แล้วก็เตรียมภาพต่างๆ มานำเสนอ เพราะท่านถือตามภาษิตที่ว่า ภาพ 1 ภาพ มีค่าเท่ากับคำพูดคำพูด 1,000 คำ หลักของนักพูดมีอยู่ว่า อย่าพูด อย่าเทศน์โดไม่มีการเตรียมตัวเป็นเด็ดขาด อย่าดูถูกผู้ฟัง โดยการสุกเอาเผากิน และพูดโดยไม่ได้เตรียมตัว ถ้าท่านเตรียมตัวทุกครั้งในการที่ท่านจะไปเทศน์ ไปสอนความรู้มันจะเพิ่มพูนตลอดเวลา

ท่านยังอธิบายอีกว่า การเทศน์ยิ่งฝึกยิ่งได้ผล การเตรียมตัวคืออะไร การเตรียมตัวคือการฝึกซ้อม หัดอ่านภาษาบาลีให้ถูกต้อง บางท่านออกเสียงภาษาบาลีไม่ถูก อ่านไม่เป็น โยนิโสมนสิการ ไปอ่านเป็นโยนิโสนมัสการ ท่านยังบอกอีกว่า การฝึกเทศน์ต้องเลือกเรื่องที่จะเทศน์ เราจะไปพูดให้คนฟัง เราต้องรู้ว่าเข้าอยากฟังเรื่องอะไร แล้วก็เตรียมให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้ฟัง เทศน์เรื่องที่เขาควรรู้หรืออยากรู้ เขาอยากรู้เรื่องอะไร เราลองคาดเดาดูสิ พระพุทธเจ้าเทศน์ทุกครั้งมีคนบรรลุเพราะอะไร เพราะพุทธเจ้าทรงมีเจโตปริยญาณ กำหนดรู้ใจของผู้ฟัง เราไม่ได้กำหนดรู้ใจของผู้ฟัง ก็ต้องสุ่มบ้าง ถามผู้มานิมนต์บ้าง อยากฟังเรื่องอะไรพูดเรื่องที่เขาควรรู้

การเตรียมตัวก่อนการเทศน์ถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะช่วยให้การเทศน์มีประสิทธิภาพและเป็นที่เข้าใจของผู้ฟังได้ดีขึ้น การเตรียมตัวไม่ใช่แค่การเตรียมคำพูด แต่รวมถึงการเตรียมภาพประกอบและความเข้าใจในเนื้อหาที่จะสอน นอกจากนี้ การฝึกซ้อมการอ่านบาลีให้ถูกต้องและทำความเข้าใจในลักษณะพิเศษของภาษาบาลีก็เป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม

การเลือกเรื่องที่จะเทศน์ก็สำคัญ โดยควรพิจารณาความสนใจของผู้ฟังและเลือกเนื้อหาที่เขาควรได้ฟัง การเทศน์ที่มีประสิทธิภาพมักจะมีการใช้ตัวอย่างและภาพประกอบเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง

ในด้านการฝึกเทศน์ต้องประเมินตัวเองตามเกณฑ์ต่างๆ ได้แก่ การเทศน์ที่แจ่มแจ้ง (สันทัสสนา), การจูงใจให้ผู้ฟังมีศรัทธา (สมาทปนา), การเทศน์ที่ไม่ยากเกินไป (สมุตเตชนา), และการทำให้ธรรมะมีความบันเทิงและไม่เครียด (สัมปหังสนา)

หลักการเทศน์ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การเริ่มต้นด้วยอุเทศ, การเทศน์ในท่ามกลางด้วยนิเทศ, และการสรุปด้วยปฏินิเทศ การใช้คำปรารภและการตั้งนโมให้เป็นระเบียบสำคัญในการเริ่มเทศน์ ส่วนในขั้นตอนการนิเทศต้องอธิบายคำศัพท์ ขยายความ หมายถึงข้อคิดและอุปมา และการใช้สื่อช่วยในการทำความเข้าใจ การเลือกใช้สื่อและการใช้เรื่องราวในการเทศน์จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารได้ดี

1. ข้อเด่นของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้มีข้อเด่นที่น่าสนใจ คือ

1) เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ด้านการแสดงพระธรรมะเทศนา

2) เป็นหนังสือที่ปลุกจิตสำนึกให้พระภิกษุสามเณร มีความกระตือรือร้น มีโอกาสได้เรียนรู้ศิลปะเทศนิค และวิธีการเทศน์อย่างถูกต้องจากผู้ทรงคุณวุฒิ

3) เป็นการเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์การเทศน์แก่กันและกันและเห็นความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

2. ข้อด้อยของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้มีข้อด้อย คือ

๑) หนังสือเล่มนี้ใช้แจกในวงการของพระนักเทศน์เท่านั้น

๒) หนังสือเล่มนี้ใช้เฉพาะการอบรมนักเทศน์ที่มาอบรมหลักการเทศน์และวิธีการเทศน์ของวัดประยูรวงศาวาสวรวิหารเท่านั้น

3. คุณค่าและคุณูปการหนังสือ

หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าและประโยชน์มากสำหรับนักเทศน์และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา หากจะให้มีประโยชน์มากขึ้นกว่านี้ ควรนำหนังสือเล่มนี้ไปต่อยอดด้วยการจัดอบรมและแจกพระนักเทศน์ทุกระดับตั้งแต่พระนักเทศน์ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบลและระดับวัดทั่วประทศนไทยของเรา ทำอย่างนี้ได้ก็จะทำให้พระพุทธศาสนามีพระนักเทศน์เพิ่มมากขึ้น มีพระนักเทศน์ที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณภาพช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง มั่นคงสืบไป

สรุป

หนังสือ “หลักการและวิธีการเทศน์” ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการและวิธีการเทศน์ว่า เป็นการสืบทอดตำนานเทศนาแบบสาลิกาป้อนเหยื่อมาจากรุ่นสู่รุ่น นับตั้งแต่สมัยสมเด็จพระพุฒาจารย์(จี) อดีตเจ้าอาวาสวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร ตราบจนถึงรุ่นปัจจุบัน วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร มีพระนักเทศน์มีพระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียงโด่งดังมากมาย จนเป็นที่กล่าวขานในแวดวงดงขมิ้นว่า “อยากเป็นพระนักเทศน์ให้อยู่วัดประยูร อยากเป็นเจ้าคุณให้อยู่วัดมหาธาตุ อยากเป็นนักปราชญ์ให้อยู่วัดสามพระยา อยากเป็นมหาให้ไปอยู่วัดเบญจมบพิตร” การเทศน์ทุกครั้งท่านจะต้องมีเรื่องที่จะเทศน์ จะเป็นเรื่องที่เขากำหนดมาให้ท่าน หรือเป็นเรื่องที่ท่านไปเห็นไปพบมา แล้วนำทาเข้ากับบาลีหรือกถาที่ท่านต้องการ การเทศน์จะต้องเตรียมตัวให้พร้อม เตรียมตัวให้พร้อมเท่ากับสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง หนังสือเรื่อง “หลักการและวิธีการเทศน์” มีประโยชน์มากสำหรับนักเทศน์และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา หากนำหนังสือเล่มนี้ไปศึกษา ต่อยอดด้วยการอบรมพระนักเทศน์ทุกระดับตั้งแต่ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ จนถึงระดับตำบล ประเทศไทยของเราจะมีพระนักเทศน์ที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณภาพคุณประโยชน์สามารถช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.9). (2550). หลักการและวิธีการเทศน์. หจก. เชน ปริ้นติ้ง.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. (2545). คู่มือการเทศน์. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

ศาสตราจารย์พิเศษจำนงค์ ทองประเสริฐ. (2544). ภาษาไทยกับการเทศน์. กรุงเทพมหานคร: หจก. เอมี่เทรดติ้ง.

องค์การเผยแผ่วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร. (2565). วิชาการเทศนา. จัดพิมพ์โดย โครงการทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: หจก. สามลดา.

กรรมกับโรคพันธุกรรมในทัศนะพระพุทธศาสนา

Karma and genetic diseases in a Buddhist perspective

วิจารณ์หนังสือ: กรรมกับโรคพันธุกรรมในทัศนะพระพุทธศาสนา
ผู้เขียน: พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)
สำนักพิมพ์: บริษัทพิมพ์สวย
ปีที่พิมพ์: 2543 จำนวน 24 หน้า

พระครูสุตเจติยาภิบาล (จรูญโรจน์ กวิวโส)
Phrakhru Sutjetiyaphiban (Charoonroj Kawiwongso)
ไพฑูรย์ สวนมะไฟ
Phaithoon Suanmafai
พระครูภาวนาพัฒนบัณฑิต
Phrakhru Bhawanaphatthanabandit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Roi Et Buddhist CollegeE-
E-mail: Prakusuta2555@yahoo.com

Received: 10 July 2025; Revised: 25 August 2025; Accepted: 30 August 2025

บทคัดย่อ

พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า หากใครเห็นว่าโรคหรือความบาดเจ็บทุกอย่างเกิดจากกรรมทั้งสิ้น ถือเป็นความเข้าใจผิด กรรมเป็นเพียงเหตุปัจจัยอย่างหนึ่งในบรรดาปัจจัย **ตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา**โรคเกิดได้จากเหตุปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงของสภาพดินฟ้าอากาศ การบริหารร่างกายไม่สม่ำเสมอ การถูกทำร้าย รวมทั้งเกิดจากกรรม พุทธศาสนาได้แบ่งกฎธรรมชาติไว้ 5 อย่าง ได้แก่ 1) อุตุนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความเป็นไปของสภาพแวดล้อม เช่น ดินฟ้าอากาศ ความเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ การเคลื่อนไหวของดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และดวงดาวต่างๆ 2) พีชนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพืชพันธุ์ 3) จิตตนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิตใจ 4) กรรมนิยาม กฎธรรมชาติที่ว่าด้วยการกระทำของมนุษย์ที่เกิดจากเจตจำนงหรือเจตนา คือ กระบวนการแสดงผลของเจตจำนง 5) ธรรมนิยาม คือกฎทั่วไปแห่งเหตุและผล เช่นว่า สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นดับไปเป็นไปตามเหตุปัจจัย เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

คำสำคัญ: กรรม, โรคพันธุกรรม, ทัศนะพระพุทธศาสนา

Abstract

The book "Karma and genetic diseases from a Buddhist perspective" mentions the Buddha said that if anyone thinks that all diseases or injuries are caused by karma, it is a misunderstanding. Karma is just one of the factors. According to the teachings of Buddhism, diseases can be caused by many factors, such as changes in the weather, irregular exercise, and assault, as well as karma. Buddhism divides the laws of nature into five types: 1) Utuni-niyāna, the natural law of the environment, such as the weather, changes in temperature, and the movement of the sun, moon, and stars. 2) Pisā-niyāna, the natural law of plants. 3) Citta-niyāna, the natural law of the mind. 4) Kamma-niyāna, the natural law of human actions caused by intention or intention, i.e. the process of manifesting the results of intention. 5) Dhamma-niyaṇa, the general law of cause and effect, i.e. all things arise and cease according to causes and conditions, are impermanent, suffering, and non-self.

Keywords: Karma, genetic diseases, Buddhist perspective

บทนำ

พระไตรปิฎก และในคัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะ ได้กล่าวถึงความแตกต่างที่เกิดจากสาเหตุต่าง ๆ เป็นไปตามนิยามหรือกฎธรรมชาติ สาเหตุทำให้มนุษย์แต่ละคนแตกต่างกัน จากการวิเคราะห์แนวคิดทางพระพุทธศาสนาเรื่องความแตกต่างของมนุษย์ด้วยหลักพันธุศาสตร์ พบว่าแนวคิดสาเหตุความแตกต่างของมนุษย์ทาง พระพุทธศาสนาสามารถอธิบายเชื่อมโยงผสมผสานกับสาเหตุความแตกต่างของมนุษย์ตามที่หลักพันธุศาสตร์ค้นพบจากงานวิจัยได้ โดยมีแนวทางไปในทิศทางที่ไม่ขัดแย้งกับหลักพันธุศาสตร์จากการศึกษาวิจารณ์หนังสือเรื่อง "กรรมกับโรคพันธุกรรมในทัศนะพระพุทธศาสนา" เขียนโดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) เมื่อครั้งมีสมณศักดิ์เป็น พระธรรมปิฎก ตีพิมพ์ครั้งที่ 4 พิมพ์ที่ บริษัทพิมพ์สวย จำกัด ในปี 2543 จัดเป็นหนังสือประเภทถาม-ตอบเกี่ยวกับเรื่องกรรมกับโรคพันธุกรรมในทัศนะพระพุทธศาสนา

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงได้หยิบยกหนังสือเล่มนี้มาวิเคราะห์วิจารณ์ เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติผลงานของผู้เขียน และเพื่อเผยแผ่สัมมาทัศนะเกี่ยวกับเรื่อง "กรรม" ให้ขยายไปในวงกว้าง อันเป็นรากฐานแห่งสัมมาปฏิบัติเพื่อนำไปสู่สันติสุขที่แท้จริงต่อไป

ความเป็นมา โครงสร้าง และเนื้อหาของหนังสือ

หนังสือเรื่อง "กรรมกับโรคพันธุกรรมในทัศนะพระพุทธศาสนา" เขียนโดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) เมื่อครั้งมีสมณศักดิ์เป็น พระธรรมปิฎก ตีพิมพ์ครั้งที่ 4 พิมพ์ที่ บริษัทพิมพ์สวย จำกัด ในปี 2543

หนังสือเรื่อง "กรรมกับโรคพันธุกรรมในทัศนะพระพุทธศาสนา" มีเนื้อหาที่เป็นปุจฉา - วิสัชนา ทั้งหมด 10 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 มีปุจฉาว่า พุทธศาสนามีคำอธิบายเรื่องหลักกรรมในแง่ความสัมพันธ์กับการเกิดโรคโดยเฉพาะโรคพันธุกรรมและความพิการแต่กำเนิดอย่างไร

ครั้งที่ 2 มีปุจฉาว่า บางศาสนาถือว่าการคุมกำเนิดผิด ทำไมพระพุทธศาสนาจึงไม่ถือว่าการคุมกำเนิดเป็นสิ่งผิด วิธีนี้น่าจะเป็นสิ่งที่ดีเพราะว่าเป็นการป้องกัน

ครั้งที่ 3 มีปุจฉาว่า ปัญหาอย่างหนึ่งที่แพทย์พบก็คือ คนที่มีลูกพิการหรือเป็นโรคแล้ว ถ้ายอมรับว่าเป็นเรื่องของกรรม ก็อายที่จะไปแสดงตัวหรือไปขอความช่วยเหลือให้เป็นที่ประจักษ์ของคนอื่น พอมีลูกคนใหม่ก็พิการอย่างนี้อีก ความเชื่อเรื่องนี้จะแก้อย่างไร

ครั้งที่ 4 มีปุจฉาว่า บางคนดื่มเหล้าสูบบุหรี่จัดแล้วเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้น เมื่อแพทย์แนะนำว่าควรงดเสีย เขาก็บอกว่าถ้าอะไรจะเกิดก็ต้องเกิด คล้ายๆ กับมีกรรมมาแต่ชาติก่อน ถ้าจะต้องเป็นอะไรไป เขาก็ยอมรับ แต่ถ้าหากเขาไม่มีกรรม เขาจะดื่มเหล้าสูบบุหรี่ต่อนานแค่ไหนก็จะไม่เกิดอะไรขึ้น

ครั้งที่ 5 มีปุจฉาว่า ถ้าเช่นนั้น ในชนบทที่มีความยากจนแร้นแค้น การยอมรับสภาพของตนเองโดยถือว่าเป็นกรรมเก่าก็ผิด แต่มีคนว่านั่นเป็นคตินิยมที่ดี ทำให้คนไทยสันโดษ ยอมรับอะไรได้

ครั้งที่ 6 มีปุจฉาว่า โรคพันธุกรรมที่รุนแรง เช่น ธาลัสซีเมีย ถ้าตรวจพบว่าเด็กเป็นโรค ก็อาจจำเป็นต้องพิจารณาทำแท้ง ถ้าไม่ทำแล้วเกิดมาทุกข์ทรมานหรือพิการ ก็เป็นบาป วิธีป้องกันยังมีวิธีอื่น เช่น ตรวจเสียก่อนว่าตนเองมีความผิดปรกติแฝงอยู่หรือไม่ จะได้ตัดสินใจได้ว่าจะมีลูกหรือไม่ เรื่องการป้องกันนี้ บางคนก็ยอมรับ บางคนก็ไม่ยอมรับโดยบอกว่าอะไรจะเกิดก็ให้เกิด บางครั้งมีลูกคนที่หนึ่งพิการ คนที่สองที่สามก็ยังไม่ป้องกัน เพราะยังเชื่อว่าเป็นผลของกรรม ทางพระพุทธศาสนามีความเชื่อเรื่องกรรมว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคภัยไข้เจ็บอย่างไร

ครั้งที่ 7 มีปุจฉาว่า ความสันโดษโดยเชื่อว่าเป็นกรรมเก่าเป็นสิ่งไม่ดีหรือ

ครั้งที่ 8 มีปุจฉาว่า เราน่าจะลิขิตชีวิตตัวเองได้

ครั้งที่ 9 มีปุจฉาว่า ถ้าเราเสริมบุญขึ้นไปเรื่อยๆ กรรมจะตามไม่ทันจริงไหม

ครั้งที่ 10 มีปุจฉาว่า กรรมดีที่เราปฏิบัติจะส่งผลถึงคนข้างเคียงได้ไหม

สารัตถะของเนื้อหา

ในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิสัชนา ได้ตอบโจทย์คำถามเกี่ยวกับเรื่องกรรมกับโรคพันธุกรรมในทัศนะของพระพุทธศาสนาทั้ง 10 ข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 มีวิสัชนา ความว่า โรคเกิดได้จากเหตุปัจจัยหลายอย่าง เกิดจากสภาพดินฟ้าอากาศก็มี การบริหารร่างกายไม่สม่ำเสมอก็มี การถูกทำร้ายก็มี เกิดจากกรรมก็มี พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า หากใครเห็นว่าโรคทุกอย่าง ความบาดเจ็บทุกอย่าง เกิดจากกรรมทั้งสิ้น อย่างนั้นถือเป็นความเข้าใจผิดพลาด โรคนี้เกิดได้จากหลายเหตุ กรรมก็เป็นเหตุปัจจัยอย่างหนึ่งในบรรดาปัจจัยเหล่านั้น พืชนิยามก็เป็นกฎธรรมชาติอีกกฎหนึ่งที่มักเข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ในทางพุทธศาสนาได้แบ่งกฎธรรมชาติไว้อย่างน้อย 5 กฎ อุตุนิยาม เป็นกฎธรรมชาติเกี่ยวกับความเป็นไปของสภาพแวดล้อม เช่น ดินฟ้าอากาศ ความเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ การเคลื่อนไหวของดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์และดวงดาวต่างๆ พืชนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพืชพันธุ์ จิตตนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิตใจ กรรมนิยาม กฎธรรมชาติที่ว่าด้วยการกระทำของมนุษย์ที่เกิดจากเจตจำนงหรือเจตนา คือกระบวนการแสดงผลของเจตจำนง ธรรมนิยาม คือกฎทั่วไปแห่งเหตุและผล เช่นว่า สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นดับไป เป็นไปตามเหตุปัจจัย เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

ข้อที่ 2 มีวิสัชนา ความว่า เป็นสิทธิของคนแต่ละคน ของเราไม่ถือว่ามีพระเจ้าที่จะคอยบังคับใคร กฎธรรมชาตินี้เป็นธรรมดา ความจริงอย่างไรก็อย่างนั้น ถ้าการคุมกำเนิดไม่ใช่ไปทำแท้ง ไม่ใช่การฆ่าคน ก็ไม่ผิด ถ้าหากว่าดูแล้วประโยชน์เกิดมากกว่า ก็กลายเป็นดีไป เช่นไม่ไปทำให้คนเขาต้องมารับความทุกข์โดยใช่เหตุ

ข้อที่ 3 มีวิสัชนา ความว่า จุดที่พลาดอยู่ตรงที่เขาอายว่าเป็น "โรคของเวรกรรม" ต้องมองว่ามนุษย์ทุกคนเป็นสัตว์ที่มีกรรมดีกรรมชั่วปนๆ กันไป มนุษย์เป็นสัตว์ในภพที่แปลกจากภพอื่นๆ คือเป็นภพที่มีความดีความชั่วปนๆ กันไป บางคนบกพร่องด้านนี้ แต่อาจจะไปดีด้านโน้น เราบกพร่องด้านนี้ เราอาจจะไปดีด้านอื่น ในทางพุทธศาสนาถือหลักการฝึกฝนพัฒนาตนให้ดียิ่งขึ้น ถ้ามีอะไรที่เราจะแก้ให้ดีขึ้น เราต้องทำ มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ แก้ไขได้ ปรับปรุงได้ ฉะนั้น หลักการก็คือ (1) เราอาจจะมีจุดอ่อนแง่นี้ แต่ไปดีแง่โน้น คนอื่นเขามีแง่ดีอันนี้ แต่เขาก็ไปมีจุดอ่อนอันโน้น (๒) แต่ละคนมีจุดอ่อนจุดด้อยคนละอย่าง ส่วนดีก็รักษาพัฒนายิ่งขึ้นไป ส่วนไหนบกพร่องก็ต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดี เพราะฉะนั้น ยิ่งมีวิธีการแก้ไขเรายิ่งต้องแสวงหา ถือว่าเป็นโอกาสที่จะได้พัฒนาตัวเอง ไม่ควรจะไปตัดโอกาส (3) ถ้าใครไม่พัฒนาตัวเอง เช่น ยอมรับว่าผลกรรมเราทำมาเลยเป็นอย่างนี้ แล้วไม่แก้ไขปรับปรุงท่านถือว่าทำกรรมชั่วใหม่ กรรมชั่วนี้คือความประมาท เมื่อเรารู้ว่ามีจุดอ่อนข้อบกพร่องนี้ ปล่อยทิ้งไว้แล้วไม่แก้ไข คือ ความประมาท ความประมาทเป็นอกุศลกรรม คือทำกรรมชั่ว ถ้าเคยทำกรรมชั่วไม่ดีมาก่อนแล้ว รับผลของกรรมเก่าที่ไม่ดีแล้ว ยังมาทำกรรมชั่วซ้ำเติมหนักเข้าไปอีก นี่คือความประมาท ถ้าเราทำกรรมมาไม่ดีแล้วผิดพลาดก็ให้รู้ว่าที่ผ่านมามันไม่ดี ควรตั้งหน้าตั้งตาแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น ทำกรรมใหม่ให้ดี ให้กรรมเก่านั้นเป็นบทเรียนไป ไม่ควรจะไปประมาททำกรรมชั่วซ้ำซ้อนเข้าไปอีก กรรมชั่วที่คนมองไม่เห็นคือความประมาท พระพุทธเจ้าตรัสติเตียนไว้ ถือว่าเป็นอกุศลสำคัญ

ข้อที่ 4 มีวิสัชนา ความว่า เขาถือเรื่องกรรมผิดตั้งหลายชั้น หลักกรรมไม่ใช่ “กรรมเก่า” กรรมก็คือกรรม ไม่มีคำว่ากรรมเก่า กรรมใหม่ กรรมอดีต กรรมปัจจุบัน กรรมอนาคต กรรมเก่าเป็นเพียงส่วนหนึ่งในกรรม ในพระพุทธศาสนาถ้าพูดว่า "กรรม" ไม่ใช่กรรมเก่า ลัทธิกรรมเก่าก็มีลัทธิหนึ่ง คือลัทธินิครนถ์ เป็นลัทธิมิจฉาทิฏฐิ ซึ่งพระพุทธเจ้าติเตียนไว้ ลัทธิกรรมเก่าคือถือว่าอะไรๆ ก็เป็นเพราะกรรมเก่าไปหมดทั้งนั้น

ข้อที่ 5 มีวิสัชนา ความว่า เรื่องกรรมเก่านั้นผิดอย่างไร กรรมเก่าเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกรรม ฉะนั้นเวลานับถือ ต้องนับถือให้ครบหลักกรรม ไม่ใช่แค่กรรมเก่า กรรมเก่า คือสิ่งที่ทำให้เราเป็นอย่างปัจจุบัน เมื่อถึงปัจจุบันเราพบสภาพอย่างนั้นแล้ว หน้าที่ของเราคือทำกรรมใหม่แก้ไข

ข้อที่ 6 มีวิสัชนา ความว่า ทางพุทธศาสนาไม่ได้ถือว่าทุกอย่างเป็นเพราะกรรม โรคภัยไข้เจ็บหรือการเจ็บป่วยนี้มาจากหลายเหตุ พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ความเจ็บป่วยเกิดจากการบริหารร่างกายไม่สม่ำเสมอก็มี เกิดจากสภาพดินฟ้าอากาศก็มี เกิดจากการถูกทำร้ายก็มี เกิดจากเหตุภายในระบบร่างกายก็มี เกิดจากกรรมก็มี ถ้าใครถือว่าความเจ็บป่วยทุกอย่างเกิดจากกรรมทั้งสิ้น ถือว่าเป็นความผิดพลาดของเขา อันนี้ก็เป็นพระสูตรหนึ่ง พูดโยงไปอีกอันหนึ่งก็คือกฎธรรมชาติ พระพุทธเจ้าสอนว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามกฎธรรมชาติ เรียกว่าเป็นไปตามเหตุปัจจัย หรือที่เราเรียกสั้นๆ ว่า ธรรม **ธรรม** หรือกฎธรรมชาติทั้งหมดนี้ จะแยกเป็นกฎย่อยออกไป กฎธรรมชาติย่อยออกไปมี ๕ กฎ คือ อุตุนิยาม พีชนิยาม จิตนิยาม กรรมนิยาม และธรรมนิยาม ดังได้เคยอธิบายมาแล้วข้างต้น กรรมนิยาม หรือกฎแห่งกรรม เป็นเพียงกฎหนึ่งในกฎเหล่านี้ เพราะฉะนั้นไม่ใช่ทุกสิ่งต้องเกิดจากกรรมทั้งสิ้น ถ้าใครถือว่าทุกสิ่งเกิดจากกรรมก็ผิด เพราะสิ่งทั้งหลายในสภาพแวดล้อมนี้ไม่ได้ขึ้นกับกฎแห่งกรรมเลย

พระพุทธศาสนายังมีหลักการสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือถือว่า**มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้** เป็นสัตว์ที่มีการฝึกฝนพัฒนา ต้องปรับปรุงให้ดีขึ้นตลอดเวลา ด้วยสิกขา คือการศึกษา ซึ่งแปลว่าเรียนรู้และฝึกฝน ฉะนั้นการเรียนรู้เรื่อง

กรรมก็คือการที่จะได้บทเรียนว่าอะไรบกพร่อง เราจะได้แก้ไขปรับปรุง เพราะฉะนั้นคนที่ว่ามันแล้วแต่กรรมเลย ปล่อยตัวไม่แก้ไขไม่ปรับปรุง ก็ผิดหลักเรื่องการพัฒนาฝึกฝนตนเอง (สิกขา) และผิดหลักกรรม คือตกอยู่ในความประมาท ความประมาทก็เป็นกรรมชั่วอีก เป็นอกุศลอีก กลายเป็นว่า ตัวก็รับผลกรรมเก่าที่ไม่ดีแล้ว ยังมาทำกรรมชั่วใหม่คือความประมาทเข้าไปอีก ก็เป็นอกุศลซ้ำเข้าไปอีก

พระพุทธศาสนาเน้นมากเรื่องความประมาท ถือว่าเป็นทางแห่งความเสื่อมความพินาศ เพราะฉะนั้น คนที่ประสบสถานะอะไรในปัจจุบัน ก็ต้องพิจารณาว่าอันนี้เป็นผลรวมของกรรมเก่า เราอยู่ในภาวะอย่างนี้ เราจะต้องเรียนรู้ว่าอะไรบกพร่อง อะไรจะต้องแก้ไข แล้วรีบทำกรรมใหม่ แก้ไขปรับปรุงตัวเองพัฒนาให้ดีขึ้น อันนี้จึงจะเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องว่า เราได้ทำกรรมใหม่ที่ดี เราไม่ยอมทำตามกรรมเก่าที่มันไม่ดี นอกจากนั้นเรายังใช้กรรมเก่าให้เป็นประโยชน์ คือเป็นบทเรียนด้วย จะได้ดูจุดอ่อนข้อบกพร่อง เอามาแก้ไขปรับปรุง ซึ่งก็ถือว่าสำคัญ เพราะเป็นการปฏิบัติตามหลักสิกขา คือการฝึกฝนพัฒนาตัวเอง ซึ่งเป็นสาระสำคัญของชีวิตชาวพุทธ คนไทยเรามากทีเดียวถือลัทธิกรรมเก่าผิด หนึ่ง ในแง่ความคิดเห็นผิด สอง ในเชิงปฏิบัติผิด ที่อยู่ในความประมาท ไม่ทำกรรมใหม่ที่ดี และไม่มีสิกขา

ข้อที่ 7 มีวิสัชนา ความว่า ตามหลักพุทธศาสนา สันโดษถูกก็มี ผิดก็มี แต่สันโดษในกรณีนี้ผิด

การปฏิบัติที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนาต้องมีปัญญากำกับตลอดเวลา การปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องนี้แบ่งเป็น ๒ ขั้น คือ ขั้นแรก รู้ทันความจริงและยอมรับด้วยปัญญา (เอาความรู้มาปรับความรู้สึก)

ขั้นที่สอง ใช้ปัญญาพิจารณาค้นหาเหตุปัจจัยและดำเนินการแก้ไขตามเหตุปัจจัยนั้นๆ (ทำการด้วยปัญญา) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลดีครบทั้งสองขั้น คือ 1. เพื่อปลงใจได้จะได้ไม่ทุกข์ 2. เพื่อแก้ไขปรับปรุงอย่างได้ผล

ถ้าติดอยู่แค่ขั้นเดียวก็ผิด เหมือนอย่างคนถือหลักอนิจจัง ถ้าถือแง่เดียวผิดทันที สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง เกิดขึ้นแล้วก็ต้องตั้งอยู่ดับไป เพราะฉะนั้น มีเจริญก็มีเสื่อมได้เป็นธรรมดา เมื่อมีเสื่อมมันแตกหักพังสลายไป ก็ต้องปลงใจ เป็นอนิจจังตามธรรมดาของมัน สบายใจจะได้ไม่ทุกข์ไม่ร้อน ในแง่นี้ท่านถือว่าเป็นการยอมรับความจริงตามกฎธรรมชาติ ที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้วางใจได้ ก็ดีขึ้น หายทุกข์หรือทุกข์น้อยลง สร่างโศก อันนี้ท่านก็ให้เป็นส่วนหนึ่ง ได้คะแนนหนึ่ง แต่ท่านไม่ได้หยุดแค่นั้น ท่านบอกว่าอนิจจัง สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลงไป แต่มันไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเลื่อนลอย มันไม่ได้อยู่ๆ ก็เปลี่ยนแปลง พระพุทธศาสนาถือหลักเหตุปัจจัย

สิ่งทั้งหลายที่เปลี่ยนแปลงนั้น ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปโดยเลื่อนลอย แต่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย การที่มันเจริญก็มาจากเหตุปัจจัยที่ทำให้เจริญ การที่มันเสื่อมก็เกิดจากเหตุปัจจัยที่ทำให้เสื่อม เราต้องการความเจริญ เราไม่ต้องการความเสื่อม ถ้าเช่นนั้นเราต้องศึกษาเหตุปัจจัยว่าอะไรจะทำให้เสื่อม อะไรจะทำให้เจริญ เหตุปัจจัยอะไรจะทำให้เสื่อม ก็แก้ไขป้องกันกำจัด เหตุปัจจัยอะไรจะทำให้เจริญ รู้แล้วก็ทำ ก็จะได้ความเจริญสมหมาย เพราะฉะนั้น ในทางปฏิบัติก็ต้องใฝ่ศึกษาใช้ปัญญา แล้วเราก็แก้ไขปรับปรุงอยู่เรื่อย อันนั้นก็คือ **ความไม่ประมาท**

หลักอนิจจังนี้ พระพุทธเจ้าจะสอนพร้อมกับความไม่ประมาท แม้แต่จะปรินิพพานก็สอนว่า วยธัมมา สังขารา สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา นี่คือท่อนที่หนึ่ง คืออนิจจัง ท่อนที่สอง อัปปะมาเทนะ สัมปาเทถะ เพราะฉะนั้นจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม เพราะฉะนั้นจะมัวนิ่งนอนใจอยู่ จะมัวปล่อยปละละเลยไม่ได้ มีอะไรควรทำต้องรีบทำ ต้องรีบแก้ไขปรับปรุง ท่อนนี้สำคัญ เรามักจะทิ้งท่อนนี้ เป็นพุทธพจน์ที่เตือนแล้วเตือนอีก หลักความไม่ประมาทนี้ ถือว่าเป็นหัวใจพุทธศาสนาอันหนึ่ง ธรรมทั้งหมดนั้นเหมือนกับอยู่ภายใต้ครอบคลุมของความไม่ประมาท จะมีประโยชน์ขึ้นมาก็เพราะไม่ประมาท จะได้ใช้มันก็เพราะไม่ประมาท เหมือนกับเอาเท้าช้างครอบคลุมรอยเท้าสัตว์ทั้งหลายอื่นได้หมด

ความไม่เที่ยงหรืออนิจจังจึงต้องโยงไปหาความไม่ประมาท อันนี้เป็นหลักสำคัญในเชิงปฏิบัติ ในขั้นที่หนึ่งนั้นสำหรับทำใจ ในขั้นที่สองนี่เชิงปฏิบัติ คือต้องทำการแก้ไขปรับปรุง เพราะฉะนั้นเราไปหยุดแค่ว่าปล่อย เราอาจจะสบายใจแต่คือความเสื่อม เพราะฉะนั้นต้องมีขั้นที่สองด้วย คือพอรู้ว่าไม่เที่ยง อนิจจัง ต้องรีบใช้ปัญญาแล้วก็แก้ไขปรับปรุงในทางปฏิบัติ และเราก็จะได้ในแง่ที่ว่าเป็นวิธีการของปัญญา คือไม่เอาแค่เพียงความปรารถนาของตัวเอง ที่คิดจะให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ การที่เป็นอย่างนี้ จะเปรียบเทียบได้เหมือนกับว่าเป็นกระแสสองกระแส คือ **กระแสคน** กับ**กระแสของกฎธรรมชาติ**

สิ่งทั้งหลายที่เราไปเกี่ยวข้อง เราก็จะมีความปรารถนาต่อมัน ให้มันเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ความปรารถนาของเราก็คือกระแสอันที่หนึ่ง เป็นกระแสในใจของเรา ในความคิดของเรา ขอใช้คำว่ากระแสของคน คือกระแสความปรารถนาของเราต่อสิ่งนั้นว่าให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ พร้อมกันนั้นเอง สิ่งนั้นก็มีความเป็นไปตามธรรมชาติของมัน คือเป็นไปตามเหตุปัจจัยของมัน ความเป็นไปของสิ่งนั้นตามธรรมชาติของมันตามธรรมดานั้น ก็เป็นอีกกระแสหนึ่ง เรียกชื่อว่า กระแสของธรรมชาติ หรือเรียกสั้นๆ ว่า **กระแสธรรม**

ตกลงว่ามี 2 กระแส คือกระแสความปรารถนาของคนอยู่ในใจของเราอย่างหนึ่ง แล้วก็กระแสของเหตุปัจจัยในกฎธรรมชาติอีกกระแสหนึ่ง สิ่งเดียวกันอยู่ใน 2 กระแส ก็เลยเรียกง่ายๆ ว่ากระแสของคน กับกระแสของธรรมชาติ หรือกระแสของธรรมสิ่งเดียวกันนั้นจะเป็นไปใน 2 กระแสได้อย่างไร มันก็เป็นไปได้ในกระแสเดียว กระแสที่แท้จริงคือกระแสอะไร กระแสที่จริงคือกระแสธรรมชาติ หรือกระแสของเหตุปัจจัย สิ่งทั้งหลายจะต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัยของมัน กระแสความปรารถนาของคนเป็นเพียงสิ่งที่มนุษย์คิดขึ้น ปรุงแต่งขึ้นมาเฉยๆ ไม่มีในความจริง สิ่งนั้นๆ เอาเข้าจริงมันจะเป็นไปตามกระแสเหตุปัจจัย มันไม่ได้เป็นไปตามกระแสความปรารถนาของเรา ทางพระเรียกกระแสความปรารถนาว่า **กระแสตัณหา**

ถ้าสิ่งนั้นเป็นไปตามกระแสเหตุปัจจัยในกฎธรรมชาติ ไม่เป็นไปตามกระแสความปรารถนาของเรา พอเกิดเหตุเป็นไปอย่างใดขึ้นมา ก็เกิดการปะทะขัดแย้งกันระหว่าง ๒ กระแส กระแสความเป็นไปของเหตุปัจจัยในกฎธรรมชาติ ก็ขัดแย้งปะทะกับกระแสความปรารถนาของคน กระแสความปรารถนาของคนเราแพ้ เราก็ถูกบีบคั้นกดดันกระทบกระแทก ทำให้เกิดความทุกข์ อันนี้คือทุกข์ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากกระแสตัณหาที่ถูกขัด พอมนุษย์พัฒนาขึ้นมา พระพุทธเจ้าสอนไม่ให้ใช้ตัณหา ให้ใช้ปัญญา พอเราใช้ปัญญาคือรู้เหตุปัจจัยในกฎธรรมชาติ ปัญญามันก็ทำหน้าที่รู้ รู้ก็คือรู้เหตุปัจจัยตามกฎธรรมชาติ ตอนนี้กระแสใหม่ของคนก็คือ **กระแสปัญญา**

แต่กระแสของคนที่เป็นกระแสปัญญา เป็นกระแสดียวกันกับกระแสเหตุปัจจัยในธรรมชาติ เพราะมันรู้ตามกัน กลายเป็นว่าตอนนี้กระแสของคน กับ กระแสของธรรมชาติ กลมกลืนเป็นอันเดียวกัน ไม่ขัดแย้งกัน เวลาคนพัฒนากระแสปัญญาแล้ว กระแสของคนก็ประสานเป็นอันเดียวกัน กลมกลืนกันกับกระแสของธรรม ไม่มีการขัดแย้งปะทะกันก็ไม่เกิดปัญหา ก็เลยหมดทุกข์ แล้วก็ได้ผลทั้งสองอย่าง

หนึ่ง มีอะไรก็รู้ตามเป็นจริง เพราะกระแสของคนคือกระแสปัญญา กลมกลืนกับกระแสกฎธรรมชาติ ไม่เกิดความทุกข์หรือทุกข์น้อย

สอง ทำกิจได้ผลด้วย เพราะว่ารู้ตามความเป็นจริงตามเหตุปัจจัย ก็ทำตรงตามเหตุปัจจัย จิตใจก็ดี ทุกข์น้อย ทำอะไรก็ได้ผล ทำกิจทำงานได้ผลด้วย ได้ทั้งสองอย่าง

เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนไว้คู่กัน ถ้าคนสันโดษในวัตถุบำเรอตัว เขาก็สงวนเวลาเรี่ยวแรงความคิดเอามาใช้ในการสร้างสรรค์กุศลธรรม เมื่อเขาไม่สันโดษในกุศลธรรม เขาก็ก้าวหน้าในกุศลธรรมต่อไป ก็ยิ่งดีใหญ่ บางคนพอไปสันโดษในวัตถุเข้า ก็นึกว่าสันโดษเพื่อมีความสุข ไม่เข้าใจความมุ่งหมายของสันโดษว่าเพื่อจะได้สงวนแรงงาน

เวลาและความคิด ไปใช้ในการทำกิจหน้าที่ทำสิ่งที่ดีงาม คิดว่าสันโดษเพื่อมีความสุข ก็เลยสบาย ขี้เกียจ นอนเลย คือปฏิบัติธรรมครึ่งเดียว ทำให้เอียงไปแถบเดียวก็ล้ม จะต้องมีดุลยภาพ ถึงจะยืนอยู่ได้ และก้าวไปถูกทาง การกระทำของเราก็อยู่ภายใต้เงื่อนไขของสิ่งแวดล้อมด้วย ถ้าเรามองว่าดวงดาวอะไรต่างๆ เป็นสิ่งแวดล้อมอิทธิพลภายนอก ซึ่งคล้ายๆ เป็นขีดจำกัดของการกระทำของเราว่าจะได้แค่ไหน แต่ในแง่ของเรา เราต้องพยายามให้ดีที่สุดของเรา แม้อิทธิพลภายนอกมาแต่ถ้าเรามีสติดี เราก็จะกันเหตุร้ายหรืออิทธิพลจากภายนอกได้มาก ถ้าไม่หมด ก็ลดความรุนแรงไป จึงถือว่าสติสำคัญมาก สติอยู่ในตัว แก้ไขสถานการณ์ได้มาก แต่สติอย่างเดียวก็ไม่พอ ต้องปัญญาด้วย สติเป็นตัวเริ่มต้นให้ สติเป็นตัวส่งงานให้ปัญญา ปัญญาเป็นตัวทำงานที่แท้จริง แต่ถ้าสติไม่เริ่มต้นให้ ปัญญาก็ไม่รู้จะทำงานอย่างไร

ข้อที่ 8 มีวิสัชนา ความว่า ก็มีส่วน คือในระยะยาว เราจะเป็นผู้มีส่วนลิขิตได้มากที่สุด แต่ก็ต้องอาศัยปัจจัยภายนอกด้วย การเกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกก็ต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของเราอีกว่าจะไปมีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมได้มากแค่ไหน หรือว่ายอมให้อิทธิพลสิ่งแวดล้อมมาครอบงำเรา อันนี้ก็อยู่ที่ว่าฝ่ายไหนจะแข็งกว่า ทางพุทธศาสนาจึงเน้นเรื่องการพัฒนาตัวเรา เพราะเมื่อเราพัฒนาตัวเรา เราก็ยิ่งมีความสามารถในการไปมีอิทธิพลต่อสิ่งข้างนอกได้ หรือว่าอย่างน้อยก็ป้องกันไม่ให้ถูกครอบงำได้ดีขึ้น

ในทางพุทธศาสนาไม่ให้ยอม หมายความว่า ตัวเรานั้นเป็นตัวเก่า ซึ่งเป็นผลได้เท่าที่เรามี และเป็นทุนเท่าที่เราจะเอามาใช้หรือมาจัดการได้ เมื่อเราได้ทุนมาแค่นี้ เราจะใช้ทุนเท่าเดิมหรือว่าเราจะเพิ่มทุน ก็เป็นเรื่องของเรา เราจะเพิ่มทุนไหม ถ้าเราไม่ยอมเพิ่มทุน เราจะใช้แต่ทุนเก่า ก็มีแต่จะหมดไป นั่นคือการกระทำที่เรียกว่าประมาท กลายเป็นว่าเราทำกรรมเพิ่มเข้าไปอีก คือความประมาท นี่คือกรรมของเรา คือเราจะต้องรับผลเป็นกรรมฝ่ายไม่ดี ถ้าเราไม่ประมาท เราก็แก้ไข ที่มันร้ายแรง ก็กลายเป็นผ่อนหนักเป็นเบา ส่วนที่ดีน้อยอยู่แล้ว ก็ดีมากขึ้น

ปุจฉา ถ้าเราเสริมบุญขึ้นไปเรื่อยๆ กรรมจะตามไม่ทันจริงไหม

วิสัชนา มีอุปมาอันหนึ่ง เหมือนกับว่ามีแก้วน้ำ infinity แล้วในแก้วน้ำนี้มีน้ำสีกับน้ำใส สองอย่าง ตอนแรกใส่น้ำสีเข้าไป สีก็จะเข้มชัด มีอิทธิพลมาครอบงำให้เกิดสีของน้ำขึ้น

ทีนี้เรารู้ตระหนักถึงภัยว่าตอนนี้สีนี้มันเข้ม สีนี้มันแดง สีนี้มันไม่บริสุทธิ์ เราไม่ยอมเพิ่ม เราใส่แต่น้ำใสๆ จนกระทั่งน้ำสีแดงนั้นหมดอิทธิพลไปเลย เหมือนไม่มี ที่จริงน้ำสีแดงไม่ได้หายไปไหน ก็ยังอยู่ เหมือนกับเราทำกรรมดีเพิ่มเข้าไปจนกระทั่งกรรมไม่ดีนั้น แม้มีอยู่ ก็ไม่มีอิทธิพล

ข้อที่ 9 มีวิสัชนา ความว่า มีอุปมาอันหนึ่ง เหมือนกับว่ามีแก้วน้ำ infinity แล้วในแก้วน้ำนี้มีน้ำสีกับน้ำใส สองอย่าง ตอนแรกใส่น้ำสีเข้าไป สีก็จะเข้มชัด มีอิทธิพลมาครอบงำให้เกิดสีของน้ำขึ้น
ทีนี้เรารู้ตระหนักถึงภัยว่าตอนนี้สีนี้มันเข้ม สีนี้มันแดง สีนี้มันไม่บริสุทธิ์ เราไม่ยอมเพิ่ม เราใส่แต่น้ำใสๆ จนกระทั่งน้ำสีแดงนั้นหมดอิทธิพลไปเลย เหมือนไม่มี ที่จริงน้ำสีแดงไม่ได้หายไปไหน ก็ยังอยู่ เหมือนกับเราทำกรรมดีเพิ่มเข้าไปจนกระทั่งกรรมไม่ดีนั้น แม้มีอยู่ ก็ไม่มีอิทธิพล

ข้อที่ 10 ข้อสุดท้ายของหนังสือเล่มนี้ มีวิสัชนา ความว่า จะส่งผลได้หรือไม่ได้ และได้มากหรือน้อยแค่ไหน ขึ้นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอก และส่งผลโดยตรงก็มี โดยอ้อมก็มี กรรมก็เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในบรรดาปัจจัยทั้งหลาย

เมื่อคนทำกรรม การกระทำของเขาก็แสดงออกต่อบุคคลบ้าง ต่อวัตถุสิ่งของในสภาพแวดล้อมบ้าง เกิดเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลทางกฎธรรมชาติอื่น เช่นทางอุตุนิยาม เป็นต้น ความเป็นไปทางด้านอุตุนิยามก็ส่งผลมาถึงคน

อื่นได้ในลักษณะต่างๆ ซึ่งบางส่วนก็ขึ้นต่อผู้รับด้วย และตัวบุคคลที่ทำกรรมนั้น ก็อาจมีเจตนา กระทำต่อผู้อื่นในลักษณะที่เป็นกัลยาณมิตรหรือปาปมิตร เช่นโดยการส่งอิทธิพลชักจูง โดยตรงหรือโดยอ้อมก็ได้

อีกอย่างหนึ่งก็คือ ตัวเขาเองจะทำของเขา พระท่านเรียกว่าอนุโมทนา ทำไมคนหนึ่งทำกุศลแล้วอีกคนหนึ่งกลับได้บุญ เพราะผ่านการอนุโมทนา ก็คือผ่านการยอมรับชื่นชมยินดี ด้วยการที่ชื่นชมยินดียอมรับ ก็เลยทำให้ได้รับผลไปด้วยได้ อันนี้เป็นด้านของปฏิกิริยาต่อกัน ที่คนหนึ่งได้รับการแสดงออกจากอีกฝ่ายหนึ่งแล้วมีท่าทีอย่างไร ก็จะมีผลต่อตัวเขาเองไปด้วย เรื่องของกรรมส่งผลไปได้มากมาย กรรมที่เริ่มจากบุคคลหนึ่งอาจเป็นปัจจัยส่งผลตามระบบความสัมพันธ์ต่อทอดออกไป จนทำให้สังคมทั้งสังคมเคลื่อนไหวไปอย่างใดอย่างหนึ่ง ในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง แต่พูดโดยสรุปก็คือ เรื่องของความเป็นไปในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยนั่นเอง

บทวิจารณ์

หนังสือ “กรรมกับโรคพันธุกรรมในทัศนะพระพุทธศาสนา” เล่มนี้ ผู้เขียน/ผู้บรรยายหรือผู้วิสัชนาได้ชี้ให้เห็นว่า โรคเกิดได้จากเหตุปัจจัยหลายอย่าง เกิดจากสภาพดินฟ้าอากาศก็มี การบริหารร่างกายไม่สม่ำเสมอก็มี การถูกทำร้ายก็มี เกิดจากกรรมก็มี พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า หากใครเห็นว่าโรคทุกอย่าง ความบาดเจ็บทุกอย่างเกิดจากกรรมทั้งสิ้น อย่างนั้นถือเป็นความเข้าใจผิดพลาด โรคนี้เกิดได้จากหลายเหตุ กรรมก็เป็นเหตุปัจจัยอย่างหนึ่งในบรรดาปัจจัยเหล่านั้น พืชนิยามก็เป็นกฎธรรมชาติอีกกฎหนึ่งที่มักเข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ในทางพุทธศาสนาได้แบ่งกฎธรรมชาติไว้อย่างน้อย 5 กฎ อุตุนิยาม เป็นกฎธรรมชาติเกี่ยวกับความเป็นไปของสภาพแวดล้อม เช่น ดินฟ้าอากาศ ความเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ การเคลื่อนไหวของดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และดวงดาวต่างๆ พืชนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพืชพันธุ์ จิตตนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิตใจ กรรมนิยาม กฎธรรมชาติที่ว่าด้วยการกระทำของมนุษย์ที่เกิดจากเจตจำนงหรือเจตนา คือกระบวนการแสดงผลของเจตจำนง ธรรมนิยาม คือกฎทั่วไปแห่งเหตุและผล เช่นว่า สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นดับไป เป็นไปตามเหตุปัจจัย เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เมื่อพิจารณาดูสิ่งทั้งหลายที่อยู่ภายใต้กฎเหล่านี้ ชีวิตมนุษย์นั้นเป็นส่วนประกอบที่ขึ้นอยู่กับ ๕ กฎครบทั้งหมด (ธรรมชาติภายนอกหลายอย่างจะขึ้นอยู่เพียง 2-3 กฎ เช่น ต้นไม้ ภูเขา แม่น้ำ ขึ้นอยู่กับกฎธรรมชาติเพียงอย่างสองอย่าง เช่น อุตุนิยาม และพืชนิยาม) ฉะนั้นเราจะต้องแยกออกไป จะไปเอาอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ จะบอกว่าเกิดเพราะกรรมเป็นตัวกำหนดไปหมดไม่ได้“พันธุกรรม” เป็นคำที่คนไทยเราบัญญัติขึ้นใช้ใหม่ ซึ่งพาให้สับสนโรคของพืชพันธุ์ หรือพันธุกรรม ต้องถือว่าเป็นการใช้ศัพท์ผิดเลยทำให้เข้าใจผิดเป็นเรื่องกรรมไป จริงๆ แล้วไม่ใช่เรื่องกรรม อาจเรียกว่าพันธุนิยามหรือเรียกเป็นอย่างอื่น ของพระเรียกว่าพืชนิยาม กฎแห่งพืชพันธุ์ เป็นเรื่องของยีนหรืออื่นๆ กรรมจะมีความสำคัญที่ว่า กรรมเป็นตัวปรับสภาพของจิตที่เป็นองค์แห่งภพของเขา ให้เข้ากันกับพืชพันธุ์ที่มีความบกพร่อง ถ้ามองในแง่กรรมก็คล้ายๆ ว่า กรรมนำให้เขามาเกิดให้เหมาะกับสภาพการเกิดที่มีความบกพร่องอันนี้ แต่บางทีก็เหมาะกันในแง่อื่น คนที่พืชนิยามมีส่วนบกพร่องก็อาจจะไปเหมาะดีในแง่อื่น ส่วนนี้ก็เลยต้องมารับผลเสียไป จะมองแบบแง่เดียวตายตัวไม่ได้ เป็นอันว่า เรื่องโรคภัยไข้เจ็บ ไม่ใช่เป็นเรื่องของกรรมอย่างเดียว เพราะว่ากฎธรรมชาติตามหลักพระพุทธศาสนามีหลายกฎ พืชนิยาม หรือกฎแห่งพืชพันธุ์ ก็เป็นอันหนึ่ง และอย่าสับสนคำว่า “พันธุกรรม” กับคำว่า “กรรม”

1. จุดเด่นของหนังสือ

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ ได้ชี้แสดงให้เห็นว่าในทางพระพุทธศาสนาได้แบ่งกฎธรรมชาติไว้อย่างน้อย 5 กฎ

1) ภาษา เป็นภาษาไทยใช้สำนวนที่เข้าใจง่าย ลักษณะความรู้เชิงวิทยาศาสตร์เชื่อมโยงกับหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

2) ความทันสมัย หนังสือเล่มนี้ มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับยุคสมัยที่โลกกำลังพัฒนาก้างไกล้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นยุคของสังคมสมัยใหม่

3) ความเหมาะสมกับกลุ่มผู้อ่าน หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่เหมาะสมกับคนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะคนที่สนใจเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์แห่งการเทียบเคียงเหตุผลอ่านแล้วได้เข้าใจถึงเหตุแห่งกรรม ผลของกรรมที่มีความสัมพันธ์กับยีนและดีเอ็นเอของมนุษย์ กับการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมสู่ยาทรุ่นลูกหลานได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. จุดด้อยของหนังสือ

รูปแบบการเขียนในหนังสือกรรมกับโรคพันธุกรรมในทัศนะพระพุทธศาสนา บางครั้งอาจใช้ภาษาที่เข้าใจยากสำหรับคนทั่วไป ทำให้การเข้าถึงเนื้อหาเป็นไปได้ยาก

เมื่อพิจารณาดูสิ่งทั้งหลายที่อยู่ภายใต้กฎเหล่านี้ ชีวิตมนุษย์นั้นเป็นส่วนประกอบที่ขึ้นอยู่กับ 5 กฎครบทั้งหมดแต่อย่างไรก็ตามกรรมเป็นเพียงเหตุปัจจัยหนึ่งในบรรดาปัจจัยเหล่านั้น ดังนั้น การพิจารณาว่าโรคพันธุกรรมและความพิการโดยกำเนิดเกิดจากกรรมทั้งสิ้น ถือว่าเป็นความเข้าใจผิดพลาด เรื่องของโรคภัยไข้เจ็บไม่ใช่เป็นเรื่องของกรรมอย่างเดียว เพราะว่ากฎธรรมชาติตามหลักพระพุทธศาสนามีหลายกฎพืชนิยาม กฎแห่งพืชพันธุ์ ก็เป็นอันหนึ่งอย่าสับสน คำว่า “พันธุกรรม” กับ คำว่า “กรรม”

สิ่งที่ผู้ศึกษาอยากนำเสนอของหนังสือเล่มนี้ ในทัศนะของผู้ศึกษา เห็นว่า โครงสร้างหนังสือ “กรรมกับโรคพันธุกรรมในทัศนะพระพุทธศาสนา” ทำให้เข้าใจเรื่อง กฎแห่งกรรม อย่างถูกต้อง สร้างศรัทธาและสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นในชาวพุทธ

สรุป

ปัจจุบันมีการตรวจกรองทางพันธุศาสตร์ว่าผู้ใดมียีนผิดปรกติที่ทำให้เกิดโรคหรือสามารถถ่ายทอดโรคต่อไปยังลูกหลานได้ เพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้ตัดสินใจป้องกันการเกิดโรคพันธุกรรมอย่างไรก็ดีการตรวจพบว่าตนเองมีความผิดปรกติทางพันธุกรรมมีผลกระทบทางจิตใจและสังคมมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้สึกว่าถูกตราหน้าทางสังคม รู้สึกว่าตนเองไร้ค่าหรือด้อยกว่าคนอื่น และความกลัวที่จะรู้ว่าตนมีความผิดปรกติทางพันธุกรรม การตรวจกรองทางพันธุศาสตร์มีประโยชน์ แต่การนำมาใช้จะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจและการยอมรับของประชาชน รวมทั้งต้องคำนึงถึงประเด็นทางสังคม ศาสนาและประเพณีที่เกี่ยวข้องกันด้วย ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะเรื่องกรรม อาจมีผลกระทบต่อเจตคติและการตัดสินใจเกี่ยวกับการป้องกันโรคพันธุกรรม อาจเป็นได้ทั้งทางลบและทางบวก เช่น ถ้าหากคิดว่าสุดแล้วแต่กรรม ถ้าลูกจะเป็นโรค ก็ยอมรับกรรม เช่นนี้ก็อาจเป็นผลเสียเพราะจะไม่พยายามหาทางป้องกัน ความเชื่อว่ามีลูกเป็นโรคพันธุกรรมเนื่องจากกรรมเก่า ก็อาจช่วยให้ยอมรับและช่วยผ่อนคลายความทุกข์ได้บ้าง ความเชื่อเรื่องกรรมอาจทำให้พยายามสร้างความดี ให้ความเมตตาช่วยเหลือเลี้ยงดูคนที่เป็นโรคพันธุกรรมเป็นอย่างดีก็ได้ ความเชื่อเรื่องกรรมอาจจะมีอิทธิพลในด้านมุมมองของสังคมต่อคนไข้โรคพันธุกรรม สังคมอาจรังเกียจ อาจสงสาร หรืออาจคิดว่าชาติก่อนคงทำกรรมไว้มาก มุมมองของสังคมอาจมีผลกระทบต่อความรู้สึกและต่อการตัดสินใจตรวจและการยอมรับผลการตรวจกรองทาง

พันธุศาสตร์ เรื่องโรคภัยไข้เจ็บ ไม่ใช่เป็นเรื่องของกรรมอย่างเดียว เพราะว่ากฎธรรมชาติตามหลักพระพุทธศาสนามีหลายกฎ พืชนิยาม หรือกฎแห่งพืชพันธุ์ ก็เป็นอันหนึ่ง และอย่าสับสนคำว่า “พันธุกรรม” กับคำว่า “กรรม”

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). กรรมกับโรคพันธุกรรมในทัศนะพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมมิก.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2562). เหตุปัจจัยในปฏิจจสมุปบาทและกรรม. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้า.

วศิน อินทสระ. (2546). หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเรือนธรรม.

สมภาร พรมทา. (2549). รายงานการวิจัยเรื่องการโคลนมนุษย์และวิจัยเซลล์ต้นแบบทัศนะของพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ธรรมนูญชีวิต
Constitution for Living

วิจารณ์หนังสือ: ธรรมนูญชีวิต
ผู้เขียน: พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)
สำนักพิมพ์: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ปีที่พิมพ์: 2548 จำนวน 123 หน้า

พระบุญล้อม จารุธมฺโม
Phrabounlorm carudhammo
ไพฑูรย์ สวนมะไฟ
Phaitoon Suanmafai
วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Roi Et Buddhist College
E-mail: bounlorm.lat@mcu.ac.th

Received: 13 July 2025; Revised: 25 August 2025; Accepted: 30 August 2025

บทคัดย่อ

หนังสือ ธรรมนูญชีวิต เป็นหนังสือที่พูดถึงเกณฑ์มาตรฐานชีวิตของชาวพุทธ ประมวลหลักธรรมทั่วไปเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ซึ่งอาจถือเป็นส่วนขยายของมาตรฐานชีวิตของชาวพุทธ ผู้ปฏิบัติอาจใช้มาตรฐานชีวิตของชาวพุทธเป็นเกณฑ์ตรวจสอบเบื้องต้นสำหรับการดำเนินชีวิตของตน เพื่อดำเนินชีวิตให้ดีงามมีความสำเร็จ และเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นจนถึงความสมบูรณ์ การดำเนินชีวิตและกิจการต่างๆ ยึดหลักความเอื้ออาทรเห็นอกเห็นใจกันมากกว่าจะมุ่งหาผลประโยชน์ให้แก่ตน จะเห็นผลปรากฏว่าชีวิตและกิจการเหล่านั้นมิใช่จะเลวร้ายอย่างที่เราเคยคิด และที่แท้แล้วมันจะช่วยให้ชีวิตของเราโปร่งโล่งเบาสบายขึ้นด้วย

คำสำคัญ: ธรรมนูญ, ชีวิต, ชาวพุทธ

Abstract

The book “Constitution for Life” is a book that talks about the standard criteria of life of Buddhists, it is a collection of general principles for living a good life, which can be considered an extension of the standard of life of Buddhists. Practitioners may use the standard of life of Buddhists as a preliminary examination of their own lives in order to live a better, more successful and beneficial life, to the point of being complete. If we live and conduct our lives with compassion and empathy, rather than seeking personal gain, we will see that life and affairs are not as bad as we once thought. In fact, they will help us feel more light and comfortable.

Keywords: Constitution, life, Buddhist

บทนำ

หนังสือเรื่อง “ธรรมนูญชีวิต” เป็นหนังสือที่เขียนถึงเรื่องทั่วๆ ไปเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ท่านผู้เขียนท่านยังเขียนอีกว่า ศาสนาทั้งหลายมีแนวปฏิบัติแตกต่างกันเป็น 2 แบบ กล่าวคือ แบบหนึ่ง ไม่ใส่ใจ เรื่องอย่างนั้นเลยโดยสิ้นเชิง มุ่งเน้นเฉพาะแต่การบรรลุจุดหมายที่สูงส่ง คือ การเข้ารวมเป็นหนึ่งเดียวกับพระผู้เป็นเจ้าหรือเข้าถึงปรมัตถสัจจะ ส่วนอีกแบบหนึ่งก็สั่งสอนข้อปฏิบัติเกี่ยวกับชีวิตประจำวันนั้นเสียอย่างละเอียด พิสดาร โดยกำหนดแก่เราว่าจะต้องคิดหมายใคร่ทำอะไรๆ แค่ไหนอย่างไร จะต้องกินอาหารอะไร จะต้องสวมใส่เสื้อผ้าแบบไหน ศาสนาสองแบบนี้ น่าจะเป็นสุดโต่ง 2 ด้าน

พระพุทธศาสนาเป็นคำสอนสายกลางหรือสอนความพอดี ในเรื่องนี้ ก็เช่นเดียวกับเรื่องอื่นๆ คำสอนในพระพุทธศาสนาดำเนินสายกลาง ระหว่างการเพิกเฉยไม่ใส่ใจเสียเลยต่อเรื่องที่จะต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน กับการตรา บทบัญญัติเป็นกฎข้อบังคับที่เคร่งตึงตายตัว พระพุทธศาสนาสอนแนวทาง ความประพฤติตามหลักสัจธรรมที่เป็นอกาลิโกว่า ด้วยประโยชน์สุขที่พึงได้ อันเกิดจากการอยู่ร่วมสัมพันธ์กันโดยใช้ปัญญาด้วยเมตตากรุณาและพร้อมกันนั้น ก็มุ่งให้บรรลุถึงอิสรภาพทางจิตปัญญาที่เป็นจุดหมายสูงสุด ถึงขั้นที่ ทำให้อยู่ในโลกได้โดยไม่ติดโลกหรืออยู่เหนือโลก

ผู้เขียน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ปัจจุบันคือ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(ประยุทธ์ ปยุตฺโต) วัดญาณเวศกวัน ตำบลบางกระทึก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ท่านเป็นนักปราชญ์ เป็นนักเทศน์ เป็นนักเขียนที่มีผลงานด้านพระพุทธศาสนามากมากเช่น พุทธธรรม, พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, สถาบันสงฆ์กับสังคมไทยในปัจจุบัน, รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, จารึกอโศก, มองอเมริกาแก้ปัญหาไทย เป็นต้น หนังสือเล่มนี้ ท่านยังได้เขียนถึงที่มาของหมวดธรรมแต่ละหมวด ความหมายและคำอธิบาย ได้ขยายบ้าง ย่อบ้าง และได้ตรวจสอบกับที่มาแห่งอื่นๆอีกด้วย ทั้งในพระไตรปิฎกและอรรถกถา

ความเป็นมา โครงสร้าง และเนื้อหาของหนังสือ

หนังสือเรื่อง “ธรรมนูญชีวิต” แต่งโดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) เป็นหนังสือที่มีขนาดประมาณครึ่งกระดาษ A4 ตีพิมพ์ครั้งที่ 2 เมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2548 จำนวน 100,000 เล่ม จัดพิมพ์โดย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีจำนวนทั้งส้น 123 หน้า หน้าปกหนังสือสีขาว ด้านหน้าเป็นรูปต้นเทียนจุดไฟตั้งอยู่บนดอกบัว ด้านล่างเขียนชื่อหนังสือและชื่อผู้แต่ง ส่วนปกหลังเป็นรูปปกหนังสือย่อขนาดเล็ก ด้านล่างเป็นตราธรรมจักรด้านล่างเขียนชื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้พูดถึงเกณฑ์มาตรฐานชีวิตของชาวพุทธ เป็นเกณฑ์อย่างต่ำสำหรับการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ สวน ธรรมนูญชีวิต เป็นประมวล หลักธรรมทั่วไปเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ซึ่งอาจถือเป็นส่วนขยายของ มาตรฐานชีวิตของชาวพุทธ ผู้ปฏิบัติอาจใช้มาตรฐานชีวิตของชาวพุทธ เป็นเกณฑ์ตรวจสอบเบื้องต้นสำหรับการดำเนิน ชีวิตของตน แล้วก้าวสู่คุณสมบัติ และข้อปฏิบัติในธรรมนูญชีวิต เพื่อดำเนินชีวิตให้ดีงาม มีความสำเร็จ และ เป็นประโยชนยิ่งขึ้น จนถึงความสมบูรณ์

พระสงฆ์มีวินัยของพระภิกษุ ที่จะต้องประพฤติให้เป็นผู้มีศีล ชาวพุทธทั่วไป ก็มีวินัยของคฤหัสถ์ที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นมาตรฐาน

การวางฐานชีวิตให้มั่น ชาวพุทธจะต้องดำเนินชีวิตตามหลักวินัยของคฤหัสถ์ 4 ประการ คือ 1) ไม่ทำร้ายร่างกายทำลายชีวิต (เว้นปาณาติบาต) 2) ไม่ลักทรัพย์ละเมิดกรรมสิทธิ์(เว้นอทินนาทาน) 3) ไม่ประพฤติผิดทางเพศ (เว้นกาเมสุมิจฉาจาร) 4) ไม่พูดเท็จโกหกหลอกลวง (เว้นมุสาวาท) **เว้นอบายมุข** (ช่องทางเสื่อมทรัพย์อับชีวิต) 6 คือ 1) ไม่เสพติดสุรายาเมา 2) ไม่เอาแต่เที่ยวไม่รู้เวลา 3) ไม่จ้องหาแต่รายการบันเทิง 4) ไม่เหลิงไปหาการพนัน 5) ไม่พัวพันมั่วสุมมิตรชั่ว และ 6) ไม่มัวจมอยู่ในความเกียจคร้าน

นำชีวิตให้ถึงจุดหมาย จุดหมาย 3 ขั้นดำเนินชีวิต คือ ขั้นที่ 1) ทิฏฐธัมมิกัตถะ จุดหมายขั้นตาเห็น หรือประโยชน์ปัจจุบัน 2) สัมปรายิกัตถะ จุดหมายขั้นเลยตาเห็น หรือ ประโยชน์เบื้อง หน้า ที่เป็นคุณค่าของชีวิต ซึ่งให้เกิดความสุขล้ำลึกภายในโดยเฉพาะ 3) ปรมัตถะ จุดหมายสูงสุด หรือ ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ การมีปัญญารู้เท่าทันความจริง เข้าถึงธรรมชาติของโลกและชีวิต อันทำให้ จิตใจเป็นอิสระ

คนผู้เป็นสัตว์ประเสริฐ มนุษย์เป็นสัตว์พิเศษ ซึ่งแตกต่างจากสัตว์ทั้งหลายอื่น สิ่งที่ทำให้มนุษย์ เป็นสัตว์พิเศษ ไดแก สิกขา หรือการศึกษา คือการเรียนรูฝึกฝนพัฒนามนุษย์ที่ฝึก ศึกษา หรือพัฒนาแลว ชื่อว่าเป็น “สัตว์ประเสริฐ” เป็นผู้รูจักดำเนินชีวิตที่ดีงามด้วยตนเอง และช่วยให้สังคมดำรงอยู่ในสันติสุขโดยสวัสดี **คนสมบูรณ์แบบ** หรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ซึ่งถือได้ว่าเป็นสมาชิกที่ดีมีคุณค่าอย่างแท้จริงของมนุษยชาติซึ่งเรียกได้ว่าเป็นคนเต็มคนมีคุณสมบัติ 7 ประการ คือ 1) ธัมมัญญุตา รู้หลัก-รู้จักเหตุ 2) อัตถัญญุตา รู้ความมุ่งหมาย-รู้จักผล 3) อัตตัญญุตา รู้ตน 4) มัตตัญญุตา รู้ประมาณ 5) กาลัญญุตา รู้กาล 6) ปริสัญญุตา รู้ชุมชน 7) ปุคคลัญญุตา รู้บุคคล

คนมีศีลธรรม หรือมีมนุษยธรรม ที่เรียกได้ว่าเป็นอารยชน มีธรรม คือ คุณสมบัติ มีสุจริตทั้งสาม คือ 1) กายสุจริต 2) วจีสุจริต 3) มโนสุจริต **มีพรหมวิหาร** คือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม 4 อย่าง ดังนี้ 1) เมตตา ความรัก 2) กรุณา ความสงสาร 3) มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี 4) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง **บำเพ็ญการสงเคราะห์** คือ ปฏิบัติตามหลักการสงเคราะห์หรือธรรม เครื่องยึดเหนี่ยวใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคีที่เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 อย่าง ดังนี้ 1) ทาน ให้ปัน 2) ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน 3) อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา และ 4) สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน

คนผู้เป็นส่วนร่วมที่ดีของหมู่ชน มีธรรม คือหลักความประพฤติ ดังนี้ **พึ่งตนเองได้** คือ ทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนได้ด้วยนาถกรณธรรม 10 ประการ คือ 1) ศีล ประพฤติดีมีวินัย 2) พาหุสัจจะ ได้ศึกษาสดับมาก 3) กัลยาณ

มิตตตา รู้จักคบคนดี 4) โสวจัสสตา เป็นคนที่พูดกันง่าย 5) กิงกรณีเยสุ-ทักขตา ขวนขวายกิจของหมู่ 6) ธรรมกามตา เป็นผู้ใคร่ธรรม 7) วิริยารัมภะ มีความเพียรขยัน 8) สันตุฏฐีมีสันโดษรู้พอดี 9) สติ มีสติคงมั่น และ 10) ปัญญา มีปัญญาเหนืออารมณ์

คนมีส่วนร่วมในการปกครองที่ดี มีส่วนในการปกครอง โดยปฏิบัติตามหลักการร่วมรับผิดชอบที่จะ ช่วยป้องกันความเสื่อม นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองโดยส่วนเดียว ที่ เรียกว่า อปริหานิยธรรม 7 ประการ คือ 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย 2) พร้อมเพรียงกันประชุม 3) ไม่ถืออำเภอใจ ใคร่ต่อความสะดวก 4) ท่านผู้ใดเป็นผู้ใหญ่มีประสบการณ์ยาวนาน 5) ให้เกียรติและคุ้มครองกุลสตรีมิให้มีการข่มเหงรังแก 6) เคารพบูชาสักการะเจดีย์ปูชนียสถาน อนุสาวรีย์ประจำชาติ และ 7) จัดการให้ความอารักขา บำรุง คุ้มครอง อันชอบธรรม

คนผู้นำรัฐ ท่านผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดินผู้นำและผู้ปกครองรัฐตั้งต้นแต่พระเจ้า จักรพรรดิพระมหากษัตริย์ตลอดจนนักปกครองโดยทั่วไป มีหลักธรรม ที่เป็นคุณสมบัติ ทรงทศพิธราชธรรม 10 ประการ ดังนี้ 1) ทาน ให้ปันช่วยประชา 2) ศีล รักษาความสุจริต 3) ปริจจาคะ บำเพ็ญกิจด้วยเสียสละ 4) อาชชวะ ปฏิบัติภาระโดยซื่อตรง 5) มัททวะ ทรงความอ่อนโยนเข้าถึงคน 6) ตปะ พ้นมัวเมาด้วยเผากิเลส 7) อักโกธะ ถือเหตุผลไม่โกรธา 8) อวิหิงสา มีอหิงสานำร่มเย็น 9) ขันติ ชำนะเข็ญด้วยขันติ และ 10) อวิโรธนะ มิปฏิบัติคลาดจากธรรม **บำเพ็ญกรณีย์ของจักรพรรดิ** คือ ปฏิบัติหน้าที่ของนักปกครองผู้ยิ่งใหญ่ ที่เรียกว่า จักรวรรดิวัตร (ธรรมเนียมหรือหน้าที่ประจำ ของจักรพรรดิ) 5 ประการ คือ 1) ธรรมาธิปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่ 2) ธรรมิการักขา ให้ความคุ้มครองโดยธรรม 3) มาอธรรมการ ห้ามกั้นการอาธรรม์ 4) ธนานุประทาน ปันทรัพย์แก่ชนผู้ยากไร้ 5) ปริปุจฉา ไม่ขาดการสอบถามปรึกษา

คนมีชีวิตอยู่อย่างมั่นใจ ดำเนินชีวิตให้บรรลุประโยชน์ที่เป็นจุดหมาย ของการมีชีวิต ที่เรียกว่า อัตถะ หรือ อรรถ 3 คือ 1) ทิฏฐธัมมิกัตถะ จุดหมายขั้นตาเห็น หรือ ประโยชน์ปัจจุบัน 2) สัมปรายิกัตถะ จุดหมายขั้นเลยตาเห็น หรือ ประโยชน์เบื้อง หน้า 3) ปรมัตถะ จุดหมายสูงสุด หรือ ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ การมี ปัญญารู้เท่าทันความจริง เข้าถึงธรรมชาติของโลกและชีวิต อันทำให้ จิตใจเป็นอิสระ

คนรู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ คนที่จะเรียกได้ว่า รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดีตั้งตัวสร้างหลักฐานได้และใช้ทรัพย์สมบัติให้ เป็นประโยชน์ ที่เรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม 4 ประการ คือ 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น 2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา 3) กัลยาณมิตตตา คบหาคนดีเป็นมิตร 4) สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตแต่พอดี

คนร่วมชีวิต คู่ครองที่ดีควรมีคุณสมบัติที่จะทำให้คู่สมรสมีชีวิตสอดคล้อง กลมกลืนกัน เป็นพื้นฐานที่จะทำให้อยู่ครองกันได้ยืดยาว เรียกว่า สมชีวิธรรม 4 ประการ คือ 1) สมสัทธา มีศรัทธาสมกัน 2) สมสีลา มีศีลสมกัน 3) สมจาคา มีจาคะสมกัน 4) สมปัญญา มีปัญญาสมกัน **คนรับผิดชอบตระกูล** รักษาตระกูลให้คงอยู่ โดยปฏิบัติตามหลักธรรมสำหรับดำรงความมั่ง คั่งของตระกูลให้ยั่งยืน หรือเหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่งตั้งอยู่ได้นาน เรียกว่า กุลจิรัฏฐิติธรรม 4 อย่าง คือ 1) นัฏฐคเวสนา ของหายของหมด รู้จักหามาไว้ 2) ชิณณปฏิสังขรณา ของเก่าของชำรุดรู้จักบูรณะซ่อมแซม 3) ปริมิตปานโภชนา รู้จักประมาณในการกิน การใช้ 4) อธิปัจจสีลวันตสถาปนา ตั้งหญิงหรือชายมีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน **คนสืบตระกูล** (ทายาทที่ดี) ผู้เป็นทายาท นอกจากจะรับทรัพย์สมบัติและวงศ์ตระกูลมา รักษาสืบต่อแล้ว จะต้องรับเอาหน้าที่และคุณธรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการ รักษาวงศ์ตระกูล มาปฏิบัติสืบต่อไปด้วย แต่ในเบื้องต้น ในฐานะที่เป็นทายาทที่ดีพึงปฏิบัติตามหลักธรรม โดยการ เปิดประตูสู่ความเจริญก้าวหน้า ดำเนินตามหลักธรรมที่เป็นทวาร แห่งประโยชน์สุข หรือข้อปฏิบัติที่เป็นดุจประตูชัยอันเปิดออกไปสู่

ความ เจริญก้าวหน้าของชีวิต ที่เรียกว่า วัฒนมุข 6 ประการ คือ 1) อาโรคยะ รักษาสุขภาพดี มีลาภอันประเสริฐ คือความไร้โรค ทั้งใจและกาย 2) ศีล มีระเบียบวินัย ประพฤติดีมีมรรยาทงาม ไม่ก่อ ความเดือดร้อนแก่สังคม 3) พุทธานุมัต ได้คนดีเป็นแบบอย่าง ศึกษาเยี่ยงนิยมแบบอย่าง ของมหาบุรุษพุทธชน 4) สุตะ ตั้งใจเรียนให้รู้จริง เล่าเรียนค้นคว้าให้รู้เชี่ยวชาญ ใฝ่สดับเหตุการณ์ให้รู้เท่าทัน 5) ธรรมานุวัติ ทำแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงามดำรงมั่นในสุจริต ทั้งชีวิตและงานดำเนินตามธรรม และ 6) อลีนตา มีความขยันหมั่นเพียร มีกำลังใจแข็งกล้า ไม่ท้อถอย ไม่เฉื่อยชา เพียรก้าวหน้าเรื่อยไป

บทวิจารณ์

1. สาระเนื้อหาของหนังสือ

หนังสือเรื่อง “ธรรมนูญชีวิต” แต่งโดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ท่านเขียนเกี่ยวกับ เกณฑ์มาตรฐานชีวิตของชาวพุทธ เป็นเกณฑ์อย่างต่ำสำหรับการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ ส่วน ธรรมนูญชีวิต เป็นประมวล หลักธรรมทั่วไปเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ซึ่งอาจถือเป็นส่วนขยายของ มาตรฐานชีวิตของชาวพุทธ ผู้ปฏิบัติอาจใช้มาตรฐานชีวิตของชาวพุทธ เป็นเกณฑ์ตรวจสอบเบื้องต้นสำหรับการดำเนินชีวิตของตน แล้วก้าวสู่คุณสมบัติ และข้อปฏิบัติในธรรมนูญชีวิต เพื่อดำเนินชีวิตให้ดีงาม มีความสำเร็จประโยชน์ยิ่งขึ้น จนถึงความสมบูรณ์ ท่านบอกว่า พระสงฆ์มีวินัยของพระภิกษุ ที่จะต้องประพฤติให้เป็นผู้มีศีล ชาวพุทธทั่วไป ก็มีวินัยของคฤหัสถ์ที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นมาตรฐาน

การงดเว้นอบายมุขมีความสำคัญอย่างยิ่งในพระพุทธศาสนา เนื่องจากอบายมุขเป็นสิ่งที่ส่งผลเสียต่อทั้งร่างกายและจิตใจของบุคคล รวมถึงการส่งผลกระทบต่อสังคมในภาพรวม ความสำคัญของการงดเว้นอบายมุขมีดังนี้ 1) **การรักษาสุขภาพร่างกายและจิตใจ** อบายมุข เช่น การเสพสุรายาเมา การเล่นการพนัน หรือการมั่วสุมในกิจกรรมที่ไม่ดี ล้วนแต่เป็นสาเหตุของปัญหาสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ การงดเว้นจากอบายมุขจึงช่วยให้บุคคลสามารถรักษาสุขภาพที่ดีและป้องกันการเจ็บป่วยที่เกิดจากพฤติกรรมเหล่านี้ 2) **การส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม** การงดเว้นอบายมุขช่วยลดปัญหาการกระทำความผิดที่เกิดจากการเสพสิ่งเสพติด เช่น การขโมย การทะเลาะวิวาท หรือความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งมีผลต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม การงดเว้นอบายมุขจึงช่วยให้สังคมมีความสงบและมีความเป็นระเบียบมากขึ้น 3) **การพัฒนาจิตใจและความสงบภายใน** การหลีกเลี่ยงอบายมุขช่วยให้บุคคลไม่ตกเป็นทาสของความพึงพอใจชั่วขณะ และไม่ถูกดึงไปสู่การกระทำที่ทำให้เกิดความทุกข์ การงดเว้นอบายมุขช่วยให้จิตใจของบุคคลมีความสงบและมั่นคง สามารถฝึกฝนปัญญาและสมาธิได้ดียิ่งขึ้น 4) **การสร้างเส้นทางไปสู่การพัฒนาทางจิตวิญญาณ**: การงดเว้นอบายมุขเป็นส่วนสำคัญในการฝึกปฏิบัติตามหลักธรรม เช่น ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาจิตใจและบรรลุความเข้าใจในหลักธรรมได้ลึกซึ้งขึ้น 5) **การลดการติดอยู่ในวงจรของความทุกข์**: อบายมุขเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์ เช่น ความเสี่ยงจากการเสพติด การสูญเสียทรัพย์สิน หรือความสัมพันธ์ที่เสียหาย การงดเว้นจากอบายมุขช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงจากการทำลายชีวิตและความสุขของตนเอง

ดังนั้น การงดเว้นอบายมุขไม่เพียงแค่ช่วยป้องกันการเกิดปัญหาต่าง ๆ ที่ทำให้ชีวิตล้มเหลว แต่ยังเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและการพัฒนาในทางจิตวิญญาณ

ความขยันและความอดออมเป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แต่ยังส่งผลดีต่อการพัฒนาจิตใจและการสร้างสรรค์ชีวิตที่มีความสุขและความสงบ

เรียบร้อย ความสำคัญของความขยันและความอดออมมีดังนี้ 1) **การเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ** ความขยันในการทำงานและความอดออมในการใช้จ่ายทำให้บุคคลสามารถสร้างรายได้และสะสมทรัพย์สินได้อย่างมั่นคงในระยะยาว การมีทรัพย์สินสำรองช่วยให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดได้ เช่น การเจ็บป่วยหรือการขาดรายได้ชั่วคราว การวางแผนการเงินอย่างดีช่วยให้ชีวิตมีเสถียรภาพทางการเงินมากขึ้น 2) **การสร้างอนาคตที่มั่นคง** การขยันทำงานช่วยให้บุคคลมีโอกาสเจริญก้าวหน้าในอาชีพหรือธุรกิจ ขณะเดียวกันการอดออมก็ช่วยให้สามารถลงทุนในโอกาสที่ดีในอนาคต เช่น การซื้อบ้าน การศึกษาต่อ หรือการลงทุนในกิจการที่ช่วยเพิ่มมูลค่าทรัพย์สิน การพึ่งพาตนเองจากการอดออมและการทำงานหนักจึงสามารถสร้างอนาคตที่สดใสและมั่นคงได้ 3) **การเสริมสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจและความพอใจในชีวิต** การทำงานอย่างขยันขันแข็งและการอดออมช่วยให้บุคคลมีความภาคภูมิใจในความสามารถของตัวเอง การเห็นผลลัพธ์จากการทำงานหนักและการวางแผนการเงินช่วยสร้างความพอใจในชีวิตและทำให้รู้สึกถึงความสำเร็จที่เกิดจากความพยายามของตนเอง 4) **การฝึกฝนจิตใจให้มีความอดทนและความมีระเบียบ** ความขยันและความอดออมเป็นการฝึกฝนให้บุคคลมีความอดทน ความรับผิดชอบและความมีระเบียบในการดำเนินชีวิต การสามารถทำงานหนักและอดทนกับความยากลำบากในระหว่างทาง สอนให้รู้จักการอดทนต่อความยากลำบาก และจัดการกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ 5) **การหลีกเลี่ยงความฟุ่มเฟือยและปัญหาหนี้สิน** ความขยันและความอดออมช่วยป้องกันไม่ให้บุคคลใช้จ่ายเกินตัวหรือฟุ่มเฟือย ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดหนี้สินและปัญหาการเงินในภายหลัง การอดออมเป็นการสร้างวินัยทางการเงินที่ดีและช่วยให้ชีวิตปราศจากความเครียดจากปัญหาหนี้สิน 6) **การส่งเสริมความสงบสุขและความสมดุลในชีวิต** การมีความขยันและความอดออมช่วยให้ชีวิตมีความสมดุล โดยไม่ต้องพึ่งพาคนอื่นหรือเผชิญกับความยากลำบากทางการเงิน ซึ่งช่วยลดความเครียดและปัญหาทางจิตใจ สร้างชีวิตที่มีความสงบสุขและมั่นคงในระยะยาว 7) **การส่งเสริมการทำประโยชน์ให้กับสังคม** ความขยันและความอดออมไม่เพียงแต่ช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองได้เท่านั้น แต่ยังสามารถช่วยสร้างสรรค์สังคมที่ดีได้ ด้วยการนำความรู้และความสามารถในการทำงานที่เกิดจากการขยันหมั่นเพียรมาใช้ในการพัฒนาสังคม เช่น การทำงานที่มีคุณภาพ การสร้างสิ่งประดิษฐ์ หรือการช่วยเหลือผู้อื่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

โดยสรุป การมีความขยันและความอดออมไม่เพียงแค่ช่วยให้บุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายทางการเงินและชีวิต แต่ยังช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและค่านิยมที่ดีในการใช้ชีวิตอย่างมีระเบียบและมีจิตใจที่มั่นคง

ศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตไปในทางที่มีคุณธรรม และส่งผลให้สังคมเกิดความสงบสุข ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีความเป็นระเบียบ และการดำเนินชีวิตเป็นไปในทางที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ความสำคัญของศีล 5 คือ 1) **การสร้างความสงบสุขในสังคม** เมื่อทุกคนปฏิบัติตามศีล 5 จะส่งผลให้เกิดสังคมที่ปราศจากการทำร้ายกัน การหลอกลวง หรือการใช้ความรุนแรง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสงบและร่มเย็น 2) **การป้องกันและลดภัยร้ายต่างๆ** ศีล 5 ช่วยป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น การฆ่าคนอื่น การลักขโมย การพูดเท็จ หรือการติดยาเสพติด ซึ่งเป็นสาเหตุของความทุกข์และความเสียหายในชีวิต 3) **การเสริมสร้างคุณธรรม** ศีล 5 ช่วยเสริมสร้างจิตใจที่มีความเมตตาและความกรุณาต่อผู้อื่น เช่น การไม่ทำร้ายชีวิต (ปาณาติบาต) และการไม่โกหกหลอกลวง (มุสาวาท) ซึ่งทำให้บุคคลมีความรักและความเอื้อเฟื้อต่อกัน 4) **การส่งเสริมการเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ** การปฏิบัติตามศีล 5 ทำให้ผู้ปฏิบัติมีชีวิตที่เป็นระเบียบเรียบร้อยและสามารถเข้าถึงการฝึกฝนจิตใจเพื่อการพัฒนาทางจิตวิญญาณได้ดียิ่งขึ้น 5) **การส่งเสริมความพึงพอใจและความสุขภายใน** การรักษาศีล 5 ช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงจากความเครียด

ความวิตกกังวล และความเจ็บปวดทางจิตใจที่เกิดจากการกระทำที่ผิดศีลธรรม ส่งผลให้ชีวิตมีความสุขและสมดุลมากขึ้น

การปฏิบัติตามศีล 5 จึงไม่เพียงแค่เป็นหลักการทางศาสนา แต่ยังเป็นแนวทางที่ช่วยให้ชีวิตของผู้ปฏิบัติมีความสงบสุขและเต็มไปด้วยคุณธรรม

ความมีเมตตาเป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต ทั้งในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม ความเมตตาคือการมีความปรารถนาดีและห่วงใยต่อผู้อื่น โดยไม่หวังผลประโยชน์ส่วนตัว ความสำคัญของความมีเมตตามีดังนี้ 1) **การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม** ความเมตตาช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล การแสดงออกถึงความเมตตาต่อผู้อื่นจะทำให้คนรอบข้างรู้สึกอบอุ่นและไว้วางใจ เมื่อทุกคนมีเมตตาต่อกัน จะทำให้สังคมมีความสงบสุขและเต็มไปด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 2) **การลดความขัดแย้งและความรุนแรง** ความเมตตาช่วยลดความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคม เพราะเมื่อเรามีเมตตาต่อผู้อื่น เราจะไม่ทำร้ายหรือใช้ความรุนแรงเพื่อแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้ง การมีเมตตาจะทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาด้วยความเข้าใจและการให้อภัย ซึ่งนำไปสู่การสร้างความเข้าใจระหว่างกัน 3) **การเสริมสร้างความสงบภายในจิตใจ** เมื่อเรามีเมตตาต่อผู้อื่น จะทำให้จิตใจของเรามีความสงบสุข เพราะการกระทำที่มาจากความเมตตาจะช่วยให้เราได้รับความรู้สึกดีๆ กลับมา การคิดถึงคนอื่นและการช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทนช่วยให้เราเกิดความพึงพอใจภายในจิตใจ และลดความเครียดที่เกิดจากความขัดแย้งหรือการดิ้นรนเพื่อประโยชน์ส่วนตัว 4) **การเสริมสร้างคุณค่าทางจิตวิญญาณ** การมีเมตตาช่วยให้บุคคลเติบโตทางจิตวิญญาณ โดยการเห็นความทุกข์ของผู้อื่นและพยายามช่วยเหลือหรืออย่างน้อยก็เข้าใจและยอมรับความทุกข์ของผู้อื่นได้ เมตตาช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาคุณธรรมภายในตนเอง เช่น ความกรุณา ความเอื้อเฟื้อ และความเสียสละ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความดีในตัวเอง 5) **การสร้างสังคมที่เป็นมิตรและมีความร่วมมือ** การมีเมตตาช่วยสร้างสังคมที่เปิดกว้างและเป็นมิตร เมื่อทุกคนในสังคมมีความเมตตาต่อกัน จะส่งผลให้เกิดการร่วมมือในการทำสิ่งต่างๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้สังคมเจริญเติบโตไปในทางที่ดีขึ้น **6) การส่งเสริมความสุขและความพึงพอใจในชีวิต** ความเมตตาไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่อผู้อื่น แต่ยังส่งผลดีต่อผู้ที่มีเมตตาเองด้วย เมื่อเราช่วยเหลือผู้อื่นหรือแสดงความเมตตาต่อกัน จะทำให้เราได้รับความรู้สึกของความพอใจและความสุขจากการที่เราทำสิ่งดีๆ โดยไม่หวังผลตอบแทน สิ่งนี้ช่วยสร้างความสุขที่ยั่งยืนในชีวิต 7) **การส่งเสริมการเจริญเติบโตทางจิตใจและการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน** ความเมตตาช่วยพัฒนาจิตใจให้มีความอ่อนโยนและไม่ยึดติดกับความโกรธหรือความเกลียดชัง เมตตาช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการยอมรับข้อบกพร่องของผู้อื่นและไม่จมอยู่กับความผิดหวังหรือความเจ็บปวดจากการกระทำของผู้อื่น การมีเมตตาจะทำให้การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนมีความเป็นไปได้มากขึ้น

โดยสรุป ความมีเมตตาคือการกระทำที่แสดงออกถึงความปรารถนาดีต่อผู้อื่น การมีเมตตาช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ลดความขัดแย้ง สร้างความสงบในจิตใจ และส่งเสริมการพัฒนาทางจิตวิญญาณ เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญในการสร้างสังคมที่สงบสุขและชีวิตที่มีคุณค่า ความเมตตายังช่วยเสริมสร้างความสุขและความพึงพอใจในชีวิต

การพึ่งตนเองเป็นคุณธรรมที่สำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีเสถียรภาพและมั่นคง โดยไม่ต้องพึ่งพิงคนอื่นเกินไป การพึ่งตนเองไม่เพียงแต่หมายถึงการพึ่งพาทางการเงิน แต่ยังหมายถึงการพึ่งพาตนเองในด้านการตัดสินใจ การพัฒนาความสามารถส่วนบุคคล และการดูแลจิตใจ ความสำคัญของการพึ่งตนเองมีดังนี้ 1)

การเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิต การพึ่งตนเองช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทั้งในด้านการเงินและการดำเนินชีวิต หากเราพึ่งตนเองได้ จะทำให้ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในด้านต่างๆ เช่น การสร้างรายได้ การจัดการการเงิน หรือการวางแผนอนาคต ซึ่งจะช่วยลดความวิตกกังวลจากสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น 2) **การเสริมสร้างความมั่นใจในตัวเอง** การพึ่งตนเองทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจในความสามารถของตัวเอง การตัดสินใจและการแก้ปัญหาด้วยตนเองจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองได้มากขึ้น เมื่อเราแก้ไขปัญหาหรือประสบความสำเร็จจากการพึ่งตนเอง จะทำให้เรารู้สึกภาคภูมิใจในความสามารถของตัวเอง 3) **การส่งเสริมการพัฒนาตัวเอง** การพึ่งตนเองช่วยกระตุ้นให้บุคคลพัฒนาความสามารถและทักษะต่างๆ ของตนเอง ทั้งในด้านวิชาการ อาชีพ และการใช้ชีวิตประจำวัน การเรียนรู้และพัฒนาตนเองเป็นกระบวนการที่สำคัญในการเติบโตและประสบความสำเร็จในชีวิต 4) **การสร้างความยืดหยุ่นและการปรับตัว** การพึ่งตนเองทำให้เราสามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีขึ้น เมื่อเรามีความสามารถในการจัดการปัญหาด้วยตนเอง เราจะสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตและการเผชิญกับความท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคง 5) **การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและการแก้ปัญหา** เมื่อบุคคลสามารถพึ่งตนเองได้ จะมีความสามารถในการทำงานและการตัดสินใจได้ดีขึ้น เนื่องจากเราจะไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการทำสิ่งต่างๆ การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและการแก้ปัญหาด้วยตัวเองจะช่วยให้การดำเนินชีวิตราบรื่นและมีผลลัพธ์ที่ดี 6) **การลดการพึ่งพิงจากผู้อื่น** การพึ่งตนเองช่วยลดการพึ่งพิงจากผู้อื่นในด้านต่างๆ ทำให้เรามีอิสระในการตัดสินใจและการใช้ชีวิต ไม่ต้องมีความกังวลเกี่ยวกับการพึ่งพาผู้อื่น และไม่ต้องรอให้คนอื่นมาช่วยแก้ปัญหาหรือดำเนินการให้ 7) **การสร้างความรับผิดชอบและความตั้งใจ** การพึ่งตนเองช่วยให้บุคคลรับผิดชอบต่อการกระทำและการตัดสินใจของตัวเอง เมื่อเราเป็นผู้กำหนดทิศทางของชีวิต เราก็ต้องรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และจะทำให้เรามีความตั้งใจในการทำสิ่งต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ 8) **การส่งเสริมความสุขและความพึงพอใจในชีวิต** การพึ่งตนเองช่วยให้บุคคลสามารถเลือกทางเดินในชีวิตตามที่ต้องการ และทำให้เกิดความพึงพอใจในสิ่งที่ทำ การมีความสามารถในการพึ่งตนเองจะทำให้เราไม่ต้องพึ่งพาความเห็นของผู้อื่น และสามารถทำสิ่งที่ทำให้เรามีความสุขตามวิถีของตัวเอง 9) **การสร้างสังคมที่มีความร่วมมือและพัฒนา** การพึ่งตนเองไม่เพียงแค่เป็นการพัฒนาในระดับบุคคล แต่ยังช่วยให้เรามีความสามารถในการช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อเราเป็นผู้ที่มีความพึ่งพาตนเองได้ดี เราสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีและช่วยเหลือผู้อื่นในการพัฒนาตนเองได้

โดยสรุป การพึ่งตนเองไม่เพียงแค่ช่วยให้เรามีความมั่นคงในชีวิต แต่ยังช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในตัวเองและพัฒนาความสามารถในการรับมือกับปัญหาหรือความท้าทาย การพึ่งตนเองยังช่วยให้เรามีความสุขและพอใจในชีวิตได้มากขึ้น เนื่องจากเราเป็นผู้กำหนดทิศทางและสร้างผลลัพธ์ในชีวิตของตัวเอง

นักปกครองที่ดีมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความเจริญรุ่งเรืองทั้งในระดับครอบครัว สังคม และประเทศชาติ การเป็นนักปกครองที่ดีไม่เพียงแค่การดูแลและจัดการทรัพยากรให้เหมาะสม แต่ยังเกี่ยวข้องกับการนำทิศทางและแรงบันดาลใจที่ดีแก่ผู้คนรอบข้าง ความสำคัญของนักปกครองที่ดีมีดังนี้ 1) **การสร้างความมั่นคงในสังคม** นักปกครองที่ดีสามารถสร้างเสถียรภาพในสังคมได้ การตัดสินใจที่ดีและเป็นธรรมจากผู้ปกครองจะส่งผลให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม การดูแลรักษาความสงบสุข และการสร้างความยุติธรรมในสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสังคมที่มั่นคงและไม่เกิดความขัดแย้ง 2) **การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในประชาชน** นักปกครองที่ดีจะทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในผู้นำ และรัฐบาล การบริหารที่โปร่งใสและยุติธรรมช่วยสร้างความเชื่อมั่นและการสนับสนุนจากประชาชน ซึ่งจะทำให้การปกครองและการพัฒนาประเทศเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น 3) **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเศรษฐกิจ** นักปกครองที่ดีจะมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา

และเพิ่มศักยภาพของคนในสังคม โดยการส่งเสริมการศึกษา การฝึกทักษะ การสร้างโอกาสในการทำงาน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเศรษฐกิจเจริญเติบโต 4) **การส่งเสริมความยุติธรรมและความเท่าเทียม** การเป็นนักปกครองที่ดีหมายถึงการปกครองด้วยหลักการที่ยุติธรรม การดูแลประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติหรือเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การมุ่งมั่นในการทำให้ทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมจะช่วยให้สังคมมีความสงบสุขและปราศจากความเครียด 5) **การเป็นแบบอย่างที่ดี** นักปกครองที่ดีต้องสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชน การแสดงออกถึงคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความเมตตาจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและการสนับสนุนจากประชาชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่ดีขึ้น 6) **การแก้ไขปัญหาของสังคม** นักปกครองที่ดีต้องสามารถรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจที่รวดเร็วและเหมาะสมในช่วงวิกฤตจะช่วยลดผลกระทบจากปัญหา เช่น ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ความขัดแย้งทางสังคม หรือวิกฤตด้านสาธารณสุข 7) **การเสริมสร้างความร่วมมือในสังคม** นักปกครองที่ดีสามารถส่งเสริมการทำงานร่วมกันในสังคมได้ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการร่วมมือและการสื่อสารจะช่วยให้ทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติและชุมชน 8) **การปกป้องและรักษาสิทธิของประชาชน** การปกครองที่ดีต้องคำนึงถึงสิทธิและความเป็นธรรมของประชาชน นักปกครองที่ดีจะช่วยปกป้องสิทธิพื้นฐานของประชาชน เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการศึกษา และสิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณะ การเคารพและปกป้องสิทธิของประชาชนเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นธรรมและมีเสถียรภาพ 9) **การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ** นักปกครองที่ดีต้องมีความสามารถในการบริหารทรัพยากรต่างๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งในด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรทางการเงิน การบริหารที่ดีจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน 10) **การสร้างสังคมที่มีความสุขและเจริญรุ่งเรือง** นักปกครองที่ดีจะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความสุขและความเจริญรุ่งเรืองของประชาชน โดยการสร้างโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าถึงสิ่งที่จำเป็นในชีวิต เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล และการทำงาน

โดยสรุป นักปกครองที่ดีมีความสำคัญในการสร้างสังคมที่สงบสุข เจริญรุ่งเรือง และมีความเป็นธรรม การบริหารที่ดีไม่เพียงแต่ช่วยแก้ไขปัญหาปัจจุบัน แต่ยังสร้างความมั่นคงและเสถียรภาพในอนาคต นักปกครองที่มีคุณธรรมและวิสัยทัศน์สามารถนำพาประชาชนไปสู่ความสำเร็จและความเจริญได้ในระยะยาว

2. ข้อเด่นของหนังสือ

1. เนื้อหาในหนังสือนี้ส่วนใหญ่ผู้แต่งท่านได้รวบรวมจากพระไตรปิฎกและอรรถกถาทั้งหลาย ซึ่งเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

2. ความทันสมัย หนังสือเล่มนี้มีอายุมากกว่า 2,500 ปแลว แต่หลักคำสอนยังล้ำสมัย ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

3. ความเหมาะสมกับผู้อ่าน หนังสือเรื่องธรรมนูญชีวิตเล่มนี้เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย และมีประโยชน์มากสำหรับใช้ในการดำเนินชีวิตทุกระดับชั้น

3. ข้อด้อยของหนังสือ

1. รูปแบบการเขียนในหนังสือธรรมนูญชีวิต บางครั้งอาจใช้ภาษาที่เข้าใจยากสำหรับคนทั่วไปทำให้การเข้าถึงเนื้อหาเป็นไปได้ยาก

2. โครงสร้างของหนังสืออาจไม่เป็นลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน ทำให้ผู้อ่านสับสนและไม่สามารถติดตามเนื้อหาได้ต่อเนื่อง

3. ควรพิจารณาถึงบริบทของสังคมและชีวิตประจำวันที่แตกต่างกันออกไปในการนำหลักธรรมไปปรับใช้

สรุป

หนังสือ ธรรมนูญชีวิต ถือได้ว่า เป็นหนังสือที่พูดถึงเกณฑ์มาตรฐานชีวิตของชาวพุทธ เป็นเกณฑ์อย่างต่ำสำหรับการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ ส่วน ธรรมนูญชีวิต เป็นประมวล หลักธรรมทั่วไปเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ซึ่งอาจถือเป็นส่วนขยายของ มาตรฐานชีวิตของชาวพุทธ ผู้ปฏิบัติอาจใช้มาตรฐานชีวิตของชาวพุทธ เป็นเกณฑ์ตรวจสอบเบื้องต้นสำหรับการดำเนิน ชีวิตของตน แล้วก้าวสู่คุณสมบัติ และข้อปฏิบัติในธรรมนูญชีวิต เพื่อดำเนินชีวิตให้ดีงามมีความสำเร็จ และ เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น จนถึงความสมบูรณ์

การดำเนินชีวิตและกิจการต่างๆ ยึดหลักความเอื้ออาทรเห็นอก เห็นใจกัน มากกว่า จะมุ่งหาผลประโยชน์ให้แก่ตน ก็จะเห็นผลปรากฏ ว่า ชีวิตและกิจการเหล่านั้นมิใช่จะเลวร้าย อย่างที่เราเคยคิด และที่แท้แล้วมัน จะช่วยให้ชีวิตของเราโปร่งโล่งเบาสบายขึ้นด้วยลองนำ แนวคิดของคนสมัยนี้ จำนวนมากที่มองสังคมเป็นสนามชิงผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง

เอกสารอ้างอิง

พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500. (2535). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). ธรรมนูญชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.